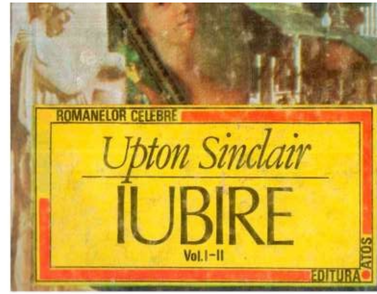

ROMANELOR CELEBRE
Upton Sinclair
IUBIRE
Vol. I–II
EDITURA ATOS

UPTON SINCLAIR

IUBIRE

Vol. I–II

Traducere de R. DONICI

Editura ATOS
București, 1993

Volumul I
ÎN MREJELE IUBIRII

CARTEA ÎNTÎI
VICTIMA
1.

Era strada dezmoşteniţilor soartei.

Mergînd, ei tremurau de frig şi îşi aplecau umerii înainte, pentru că era noapte şi cădea o ploaie rece, care te îngheţa. Lumini din localuri şi prăvălii cădeau pe feţele lor supte şi roase de mizerie, sau umflate, buhăite de boală şi viciu. Unii se uitau ţintă înainte ; alţii, mergînd încet, priveau pe furiş în jur, cu ochi flămînzi. Ici-colo, în locuri mai ferite, stătea cîte un poliţist, agitînd bastonul de cauciuc şi observîndu-i pe cînd tremurau. Muzica îi chema în spelunci şi localuri de dans, reclame luminoase şi imagini stridente îi ademeneau la expoziţii şi în teatre ieftine. Ei zăboveau în faţa acestor localuri, bucuroşi să se poată feri, fie chiar şi numai pentru o clipă, de ploaie. Deasupra lor treceau duduind trenurile aeriene, iar prin ferestrele hotelurilor vedeau oameni îmbulzindu-se în haine fumegînde în jurul sobelor din camere.

De-a lungul acestei străzi mergea grăbit un băiat de vreo cincisprezece ani, cu faţa palidă,. cu trăsături fragede şi fine. îşi încheiase paltonul pînă la gît, iar mîinile şi le băgase adînc în buzunare ; în mers, arunca în jurul lui priviri'grăbite. Umblase de multe ori pe strada aceasta, dar nu se putuse obişnui niciodată cu cele ce vedea aici. .

Fixa cu privirea pe toţi bărbaţii pe care-i întîlnea în cale. Cînd ajungea la cîte o cîrciumă, deschidea uşa şi arunca o privire înăuntru. Uneori intra, trecea grăbit în încăperile din fund şi ieşea apoi, făcînd un larg ocol în jurul chefliilor şi căutînd să le evite privirile. Din gangul unei porţi, o fată îi trimise un surîs şi-i făcu semn din cap ; el tresări şi o luă la fugă. Ochii ei negri, îndrăzneţi, îl urmăriră, insinuînd lucruri de neînchipuit.

La un colţ de stradă, se opri-şi se adresă unui sergent.

— Stai puţin, spuse acesta şi clătină din cap. Nu, astăzi nu.

Atunci, băiatul porni mai departe ; strada era lungă de cîţiva kilometri şi aspectul pe care-l oferea era acelaşi pe toată lungimea.

în sfîrşit, într-o cîrciumă murdară, cu miros de bere stătută, cu fum de ţigări în aer şi cu rumeguş presărat pe jos, băiatul se opri brusc şi strigă. : „tată !". Un bărbat, care şedea într-un colţ, cu capul căzut între umeri, tresări, înălţînd spre băiat o faţă lividă. Apoi, se ridică cu greu în picioare, se apropie de el, împleticindu-se beat şi-l cuprinse de gît, sughiţînd : „Fiul meu ! Fiul meu !"

De cîte ori, în cîte ceasuri din chin, nu auzise Thyrsis cuvintele acestea ! Pătrundeau adînc în sufletul lui, trezind acolo ecouri ca de

dangăt de clopote ; expresia întregii mizerii, expresia întregii dureri a unei vieți înfrînte : „Fiul meu ! Fiul meu !"'.

Omul se lipi strîns de el şi dădu glas, plîngînd, ruşinii care-l copleşea :

— Iar am greşit... sînt pierdut... pierdut !...

Muşteriii priveau scena cu stupidă curiozitate ; băiatul tremura ca o căprioară prinsă în cursă.

— Da, tată, hai acasă.

— Acasă... acasă, fiule ? Vrei să mă duci acasă ? O, n-aş suporta asta !

— Dar trebuie să te duc acasă.

— Vrei să spui că mă iubeşti încă, fiule ?

— Da. tată. desigur că te iubesc. Vreau să te ajut acum. Haide odată.

Apoi băiatul se uită în jur şi întrebă : .

— Unde ți-e pălăria ?

— Pălăria ? Nu ştiu, copilule. Am pierdut-o.

Băiatul văzu hainele rupte şi murdare ale tatălui său, biata lui față bătrînă şi mizeră, cu ochii încercănați şi injectați de sînge şi cu pielea cea pămîntie ca de mort care fusese cîndva atît de trandafirie. îşi înăbuşi apriga durere, încleştînd pumnii spre a-şi păstra stăpînirea de sine.

— Haide, tată, ia-ți pălăria mea şi să pornim.

•— Nu, puiule, nu-mi trebuie nici o pălărie. Sînt doar înfrînt... un ratat... ratat !

îl luă de braț şi ieşiră. Pe cînd mergeau pe stradă, avu un acces de,pocăință şi începu să povestească despre săptămînile lui de groază,

Curînd însă se opri.

— Puiule !

— Ce-i, tată ?

— Trebuie să intru aici.

— Pentru ce, tată ?

— Trebuie să beau ceva.

— Nu, tată !

— Dar nu pot merge mai departe, nu mă țin picioarele. Tu nu ştii cît sufăr, puiule !

— Nu, tată !

— Mai am bani... nu trebuie să iau de la tine. Vin îndată, pe cuvîntul meu de onoare, îndală !

...Astfel se certau, se luptau tot drumul acela lung pînă la pensiunea unde locuiau şi unde mama îi aştepta plîngînd. Aici, îl culcau pe bătrîn în pat şi-i încuiau hainele spre a-l ține în casă ; aici se osteneau în jurul lui cu medicamente şi apă minerală — uneori chemau şi un doctor — şi-l îngrijeau pînă ce-l puneau din nou pe picioare.

Atunci, cu hainele periate şi cu fața proaspăt rasă, el se ducea înapoi în lumea oamenilor, dînd răgaz băiatului să se întoarcă în lumea visurilor sale.

2.

Astfel decurse viața lui Thyrsis, din fragedă copilărie şi pînă la maturitate. Tatăl lui se trăgea dintr-o familie nobilă şi de mare vază. Strămoşii săi fuseseră cavaleri şi slujiseră statul, iar el ajunsese acum să stea prin camere mobilate, ducînd **o** luptă aprigă pentru pîinea cea de toate zilele. Iar cînd Thyrsis ajunse să studieze problema.' îşi dădu seama că la capătul luptei nu se întrevedea nici **o** speranță ; tatăl lui era prins într-o capcană din care nu exista scăpare.

Era voiajor. Existența-lui depindea de favoarea unui anumit gen de negustori, oameni lipsiți de caracter, în cea mai mare parte, care veneau în oraş în căutarea unor ieftine plăceri. Trebuia să-i aştepți în holurile hotelurilor şi în restaurantele pe care le frecventau şi totdeauna primul semn al prieteniei lor se exprima prin cuvintele : „Hai, să bem ceva 1" Iată terenul pe care trebuia dusă lupta !

Putea rezista luni întregi, uneori cîte o jumătate de an, bînd limonadă şi suportînd nepăsător batjocura oamenilor. Apoi, se întorcea la bere de ghimber, trecea pe nesimțite la bére obişnuită, spre a ajunge, pînă la urmă, din nou la whisky. Născocea mereu alte planuri ca să se stăpînească, spunîndu-şi mereu că acum a rezolvat

problema. Nu va bea dimineața ; va bea numai după masă ; nu va bea singur, şi aşa mai departe, fără sfîrşit. Miezul vieții sale era alcoolul, toate gîndurile lui se Învârteau în jurul băuturii ; mirosul alcoolului nu-i părăsea nările niciodată, imaginea băuturii era veşnic în fața ochilor săi.

Iar grozăvia soartei sale consta în faptul că tocmai însuşirile sale cele mai bune erau acelea care îl trădau Dacă ar fi fost rău şi meschin, ca mulți dintre cei care îl jefuiau, poate că ar niai fi fost vreo nădejde. Dar era mărinimos şi sincer, un rob al impulsurilor sale calde, al avîntului său spre prietenie. De aceea, i se şi părea lui Thyrsis lupta mai neomenoasă ; vedea un animal nobil prins în cursă, într-un mod laş şi viclean.

De mic copil, urmărise încleştarea celor două forțe. Gentilomul şi voiajorul luptau pentru supremație şi pas cu pas sufletul tatălui său se adaptase muncii sale profesionale. .Spre a avea succes la clienții săi, trebuia să împărtăşească ideile şi gusturile lor ; de aceea era supărat pe reformatorii care se ridicau împotriva distracțiilor oraşului, fără a ține seama de dorințele „cumpărătorilor", Veneau însă şi vremuri de renunțare, cînd era cu trup.şi suflet de partea adepților temperanței.

Idei demodate roiau în capul lui. Convingerile sale politice culminau în fraza semnificativă că „ar vota mai degrabă pe un negru decît pe un republican; dar, în aceeaşi clipă, putea exprima vreun sentiment frumos şi nobil, aparținînd tradițiilor unui trecut uitat. Era sufletul
cavalerismului față de femei, al loialității față de prieteni, $
Idolatriza pe generalul Lee şi pe „aristocrații Virginiti din vechile timpuri bune" ; iar oamenii de afaceri, cu care era în legătură şi pentru al căror cîştig necinstit se vindea, nici nu bănuiau măcar cît de adînc era disprețul lui pentru dînşii. Ei aveau dolarii, ei erau stăpînii. Dar, într-o zi, îi va lovi răzbunarea gentilomilor şi-i va zdrobi; se va ridica armata urma'şilor nobilimii şi, în frunte cu Robby Lee şi Jeb Stuart, va mătura din cale hoardele negustorilor.

Thyrsis mai apucă să vadă pe mulți din nobilii aceştia uitați ; amintirile lui din copilărie urmau să aibă asemenea fantome mucegăite. Cînd se mută în oraşul din Nord. trebui să locuiască într-un hotel populat de oameni care trăiau În acest trecut ; cucoane bătrîne, mîndre şi bățoase ; domni mai în vîrstă, galanți şi hazlii ; domnişoare care se credeau frumuseți şi tineri care voiau să fie irezistibili. Era o lume care ar fi încălzit sufletul oricărui scriitor romantic. Dar lui Thyrsis soarta îi dăduse de timpuriu darul de a privi dincolo de aspectul exterior al lucrurilor şi pentru el aristocrația aceasta moartă îşi cerea de mult îngropăciunea. Oamenii aceştia erau bețivi şi des- frînați şi nici nu încercau măcar s-o ascundă ; se umflau în pene şi lăcomia lor era totdeauna la pîndă ; erau invidioşi, trufaşi şi răi. O atmosferă de suspiciuni şi scan-daluri plana deasupra tuturor ca un nor otrăvit. Oamenii aceştia veneau şi plecau ; o procesiune nesfîrşită. Băiatul îi vedea trecînd jorin viața lui în rîsete şi dansuri, spunînd vorbe goale şi bînd ; fără să-şi dea seama, îi judeca, urîndu-i şi temîndu-se de ei totdeauna. Nu astfel de influențe aveau să-i modeleze viața.

Cei mai mulţi dintre ei erau săraci ; dar nu de o sărăcie onestă, ci de una falsă şi artificială, o sărăcie care consta în faptul că nu se puteau îmbrăca aşa ca alţii, că nu puteau pierde destui bani la bridge sau poker şi că, •în genere, nu-şi mai puteau permite satisfacerea tuturor slăbiciunilor. în ceea ce-i priveşte pe părinţii lui Thyrsis, îşi plăteau totdeauna datoriile ; dar uneori nu le puteau plăti la timp şi atunci sufereau toate chinurile şi umilinţele acelora care nu plăteau deloc. Nu trecea săptămînă în care nevoile să nu fi bătut la uşa lor. Viaţa lor era o singură, nesfîrşită şi istovitoare luptă, constînd din a face îmbrăcămintea veche să arate ca nouă şi din a căuta o pensiune mâi ieftină, dar. totuşi, cumsecade.
Nu terminau cu certurile, necazurile şi grija de bani. Şi în fiecare an povara era mai grea, viaţa mai proastă, situaţia mai deznădăjduită.

Aveau rude bogate în aşa-zisa „societate bună", oameni care trăiau în cel mai mare lux. Thyrsis, băiat vioi şi cult, era bine văzut în lumea aceasta ; şi-ar fi putut întinde aripile ca să-şi ia zborul pentru totdeauna din mizeria de acasă. îl reţinea însă conştiinţa datoriei, iar iubirea şi amintirile îl reţineau şi mai mult. Tatăl său îl idolatriza şi implora ajutorul lui ; pînă în ultima clipă a acestei îngrozitoare încleştări, a luptat ca să-şi păstreze consideraţia fiului său ; o cerşea cu lacrimi în ochi şi durere în glas. Astfel, băiatul trebuia să rămînă, adică să-şi petreacă tinereţea într-o casă de tortură şi să bea pînă la ultima picătură paharul cu otravă. Pentru ceilalţi, tatăl lui era doar un om necioplit şi bădăran, cu o imaginaţie murdară şi cu josnice porniri. Thyrsis vedea însă cum furiile demenţei îi pocnesc la ureche cu bicele -lor şi ştia că poartă în suflet teroarea tuturor fiinţelor fugărite.
} Un singur sfîrşit era cu neputinţă, şi totuşi' se apropia cu precizia neîndurătoare a unei maşini. Vocea animalului sugrumat deveni din ce în ce mai înăbuşită, mai slabă, pînă se pierdu cu totul. Chinul, şi ruşinea deveniră mai arzătoare, suferinţa mai aprigă, deznădejdea mai neagră, pînă ce, într-o zi, îl găsiră pradă unui delir şi-l transportară la o clinică particulară. Acolo se duse Thyrsis, care se făcuse mare în răstimp şi se aşeză într-o murdară sală de aşteptare, ca să afle ce-i cu tatăl său. Un medic îl întrebă :

— Vrei să vezi cadavrul ?

Thyrsis răspunse încet :

— Nu.

3.

Astfel, băiatul începuse şă mediteze de timpuriu asupra misterelor soartei umane. Viaţa nu era **o** glumă şi nici o sărbătoare, nu era un domeniu prielnic pentru iluzii
şi autoamăgiri. Dimpotrivă, era un domeniu unde aprigi £

duşmani aşezau curse în calea celui nebănuitor, un cîmp stăpînit de forţe oarbe şi neîndurătoare, care nu se sinchiseau nici de oameni, nici de Dumnezeu.

Thyrsis n-ar fi putut spune cînd anume ajunsese să înţeleagă aceasta. Din cea mai fragedă vîrstă îşi dăduse seama că tatăl său era gonit din urmă asemeni oricărui vinat din pădure. La început, socotise drept duşmani ai săi pe oamenii cei răi care-l făceau să bea. Oamenii aceştia, ale căror nume le auzea în fiecare zi, erau pentru el figuri de groază ; ele populau imaginaţia sa ca duhurile rele din basmele celorlalţi copii.

Mai tîrziu însă, cînd se făcuse mare, găsi cauza nenorocirii sale în anumite forţe sociale, a căror importanţă putea deocamdată doar s-o bănuiască vag. „Business", afacerile, erau zeul căruia îi cădeau jertfă toate lucrurile frumoase şi nobile. Era în interesul afacerilor ca desfrîul să domnească în oraş ; din pricina afacerilor, cîrciumile nu erau închise nici măcar duminica, pentru ca tatăl lui să fi putut rămîne acasă cel puţin o zi din şapte. Şi oare nu goana după afaceri îl silea să-şi petreacă timpul prin holurile hotelurilor şi prin cîrciumi ?

Thyrsis nu ştia cine era de condamnat pentru toate lucrurile acestea ; ştia însă că anumiţi oameni trăgeau foloase de pe urma lor ; oamenii erau mîrşavi ! Thyrsis îi cunoştea destul de bine, pentru că din cînd în cînd patronii tatălui său onorau mica familie cu un fel de invitaţie şi ei rămîneau să treacă peste mîndria lor şi să primească. Astfel, Thyrsis crescu cu sentimentul că în lume bîntuie un rău imens, o nedreptate de care oamenii nu ştiu nimic. Şi în el crescu dorinţa arzătoare de a striga acest adevăr cu glas tare, de a'deschide şi ochii celorlalţi oameni asupra lui. ,

încolo, era întocmai ca alţi băieţi, sprinten şi vesel, zgomotos chiar, dar în el vieţuia elementul acesta ascuns care-l rodea şi nu-i dădea pace. Viaţa făcuse din el un ascet. Trebuia să fie sever şi neîndurător cu el însuşi, din pricină fricii pe care o nutrea el şi mama lui de asemeni : teama că acea ruşinoasă deşănţare ar putea pune stăpînire şi pe fel. Teama că şi el ar putea cădea în cursă !

Nu numai că nu se atingea vreodată de un stimulent, dar avea şi o aversiune împotriva tuturor lucrurilor ce moleşesc şi răsfaţă pe om, împotriva tuturor ispitelor care fac din om robul unei pasiuni. Ceea ce-i plăcea lui era aerul de dimineaţă, spălatul cu apă rece şi înfruntarea elementelor sălbatice ale naturii. Alţi oameni erau de altă părere ; se îndopau şi se tăvăleau în noroi. Astfel Thyrsis urmă propria lui cale. Trăia singur de tot cu gîndurile lui, avînd rareori un prieten sau camarad. Şi, într-adevăr, unde, în marele număr de pasiuni, camere mobilate şi reşedinţe de vară, ar fi putut găsi oameni care să cunoască viaţa atît de bine ca el ? Unde, în lumea aceasta mare, i-ar fi putut găsi, dacă nu în cărţile oamenilor mari din vremurile trecute ?

Familia lui nu prea era cultă şi n-avea nici o înţelegere pentru muzică sau poezie. Găsi acasă doar cîteva romane, dar existau biblioteci de împrumut unufe puteai găsi cărţi cîte doreai. Thyrsis le înghiţea pur şi simplu, dispărea fără veste, ca să reapară abia la ora

m- sei, ieşind dintr-un colţ sau de după un divan. Citi colecţii întregi de cărţi de aventuri : Mayne-Reid şi Henty, apoi Cooper, Stevenson şi Scott. Veniră apoi la rînd romane mai serioase : Don Quijote, Les Misérables, cărţi de George Eliot, pe care o iubea, şi de Dickens, a cărui conştiinţă socială îl impresionă adînc ; înainte de toate însă, Thac- keray, eare-i modelă şi gîndurile. Thackeray cunoscuse lumea pe care o cunoştea şi el, Thackeray privise în inima ei. Şi nici un băiat cu suflet, care-l citise şi idolatrizase vreodată, nu mai putea fi momit de strălucirea acestei lumi mari,, a cărei măreţie consta din egoism şi lăcomie.

Thyrsis nu cunoştea încă nici 6 limbă străină. Întîmpla- rea sau, poate, un bun instinct îl ţinură departe de cărţile ce servesc numai delectării erotice ; rămase, astfel, virgin şi pur în toate planurile imaginaţiei sale. Alţi băieţi schimbau confidenţe cu privire la lucrurile ascunse, dărîmau bariere şi rupeau văluri ; Thyrsis însă nu suflă niciodată nici un cuvînt în legătură cu vreo chestiune sexuală. Dibuia şi ghicea, dar nimeni nu-i cunoştea gîndurile ; a fost un lucru de însemnătate crucială pentru dezvoltarea sa, constituind în mare parte secretul firii sale rezervate.

într-una din primele pensiuni în care locuiseră părinţii lui Thyrsis, făcuseră cunoştinţă cu o pereche care avea o fetiţă. Dar cei doi copii nu se puteau suferi unul pe altul şi se evitau pe rît le era cu putinţă. Thyrsis era un mic tiran şi toate trebuiau să meargă, după capul lui. Pe cînd el se răzvrătea deseori împotriva părinţilor săi, blinda şi gentila Corydon se supunea tuturor ordinelor într-un mod care lui i se părea demn de dispreţ.

Era o fetiţă drăguţă, cu ochi mari şi negri ; dar pen tru că vorbea puţin şi era timidă, el o categorisise drept „proastă".

Petrecură odată vara împreună la ţară. Thyrsis avea o praştie şi începu să vîneze veveriţe ca să le colecţioneze pieile. Pe Corydon asemenea lucruri o îngrozeau. Şi ca s-o ajute să-şi învingă excesiva sensibilitate, el o puse să ducă acasă micile cadavre însîngerate. Apoi hotărî să facă o crescătorie de păsări şi în scurt timp avu un porumbar cu cîţiva porumbei, doi prihori şi o cioară. Hrănirea acestor păsări nu era o sarcină uşoară, dar Thyrsis se ducea la pescuit cînd avea chef, ştiind precis că ciripitul păsărilor flămînde o va lega de casă pe Corydon.

Cu timpul, aceasta înflori asemeni unui mugur, devenind o frumoasă şi fragedă domnişoară. Thyrsis o mai vedea din cînd în cînd şi încercă să împărtăşească cu ea bucuriile sale spirituale. Se trezise într-însul dragostea pentru poezie. Plimbîndu-se odată cu ea pe malul mării, ii recită Ospăţul lui Alexandru, exprimîndu-şi încîntarea faţă de răsunătoarele versuri :

Rupeţi mrejele somnului său,
Trezindu-l cu voce de tunet !

Dar Corydon nu auzise niciodată de Timoteu $i nimeni n-o învăţase să savureze o emoţie estetică. De aceea, nu putu să spună decît că nu înţelege bine despre ce e vorba.

Cu alt prilej, Thyrsis se osteni să-i explice ideile lui Berkeley pe care tocmai îl citise. Dar Corydon nu manifestă mai piuită înţelegere faţă de filozofia senzua- listă. Revenea mereu la răspunsul evaziv al bătrînului doctor Johnsen : „Cînd dau cu piciorul într-o piatră, ştiu că piatra există !"

„Fata asta e ca o floare minunată, îşi spuse Thyrsis. e ca toate florile care au înflorit vreodată şi ca toate cele ce vor mai înflori. Se adaptează perfect mediului în care trăieşte, dezvoltîndu-se calm şi cu seninătate. Se îmbracă frumos, serveşte ceaiul cu graţie, e drăguţă şi dulce, dar habar n-are de nici o realitate a vieţii". Astfel îşi explică Thyrsis firea fetei, mîndru peste măsură de perspicacitatea sa. Ce ştia el de vulcanul de răzvrătire şi deznădejde ce fierbea în adîncul sufletului ei ?

Stăpînii. peste sufletele celor care nu s-au născut încă îşi satisfăcuseră un ciudat capriciu. Răpiseră o fată din antica Grecie şi o aşezaseră aici, în această metropolă a afacerismului. Corydon ar fi putut fi Nausica însăşi. O vedeai păşind, cu un vas sacru în mîini, în m$_a$rea procesiune a panateneelor sau luînd parte, dreaptă şi cu mîinile şi picioarele goale,[1] la concursurile antice. Sufletul ei sălta la chemarea bucuriei, tresărea la cel mai slab contact cu frumosul. Afară de aceasta, era născută pentru muzică ; ar fi putut cînta astfel ca lumea să n-o mai uite niciodată. Şi o asemenea fată

trăia închisă într-o tristă pensiune, fără vreun punct de atingere cu cele din jurul ei, fără un suflet omenesc căruia să-i fi putut destăinui în şoaptă toată deznădejdea ei.

A fost trimisă la una din acele şcoli publice unde copiii negustorilor erau pregătiţi pentru trista meserie de funcţionari. Aici a fost chinuită cu învăţături care-i inspirau groaza, ca matematicile, gramatica şi cu cîntecele patriotice ale unei ţări în care se simţea străină. Şi, mai rău încă, a fost trimisă la Şcoala de Duminică, ea care nutrea o ură stranie, instinctivă împotriva religiei, şi a lucrurilor în legătură cu aceasta. I s-a vorbit mult de păcate, ei, care nu ştia ce e păcatul. A fost învăţată şi aici să cînte — imnuri mieroase care i se păreau o batjocură la adresa tuturor adevăratelor bucurii ale vieţii.

în situaţia aceasta, biata fată îşi mînca sufletul pe ascuns, pînă în ziua cînd puroiul îngrămădit ieşi afară, într-o zi, Corydon, care era inocenţa întruchipată, citi din întîmplare un cuvînt trivial scris pe un gard. Nu degeaba fusese învăţată să vîneze păcatul şi îndemnată mereu să le mărturisească pe ale ei. Acum, descoperise, în sfîrşit, mult căutatul păcat. Ce va face dacă vorba aceasta murdară o va obseda şi n-o va mai părăsi, ce va face dacă'n-o va mai putea uita, oricât de mult ar încerca ! Şi fireşte că a încercat, dar cu cît încerca mai mult, cu atît izbutea mai puţin ; astfel a ajuns la concluzia că era un suflet pierdut, o fiinţă a depravării. I-a venit gîndul că s-ar putea ca, de aici înainte, să-i vină în minte şi alte asemenea expresii, ba chiar imagini şi scene întregi ! Poate că nu le va mai putea uita niciodată Şi mintea ei va deveni un fel de depozit de lucruri respingătoare. ! Astfel, fecioara din vechea Eladă a stat trează nopţi întregi, luptîndu-se, scăldată în sudori, cu duhurile rele.

5.

Cam în vremea aceea îşi începu Thyrsis cariera literară. Descoperise în sine ciudatul dar de a îmbina rime care plăceau copiilor. Versurile se năşteau într-un colţi-· şor al conştiinţei sale, nici nu ştia cum ; dar un ziar se arătă gata să i le cumpere, plătindu-i regeasca sumă de cinci dolari pe săptămînă ! Cu banii aceştia îşi putea plăti locuinţa şi întreţinerea şi-şi putea permite să petreacă vara la ţară ; astfel, cîţiva ani de-a rîndul Thyrsis trăi independent de familia lui. ᵥ

Arătă o vîrstă falsă ca să se poată înscrie la-o şcoală superioară şi se apucă cu zel de învăţătură.. Era o şcoală săracă ai cărei studenţi locuiau toţi acasă şi se ţineau serios de carte. Thyrsis fu astfel lipsit de prilejul să cunoască aşa-zisele „plăceri" ale vieţii studenţeşti. Nu petrecu nici o clipă strigînd la meciurile de fotbal, nu se îmbrăcă niciodată în costum de paradă şi nu stabili nici un record în domeniul fumatului. Fiind democrat pînă în măduva oaselor, nu urmărea niciodată să cîştige putere asupra altora şi

lăsă să-i scape cele mai bune ocazii de acest gen. Invitat de mai multe ori să se înscrie într-o asociaţie, refuză. O dată sau de două ori se pomeni ocolind noaptea străzile oraşului împreună cu o ceată de studenţi şi scoţînd sunete sălbatice, dar lucrul' acesta i se. păru atît de idiot, încît se înapoie acasă.

Şcoala i-a fost de folos prin faptul că l-a introdus în lumea ştiinţei, dar acesta a fost şi singurul ei folos. Studiul unei discipline exacte ca matematica îi făcu aceeaşi plăcere ca, bunăoară, unui tînăr voinic participarea la o cursă de alergare ; tot astfel studiul ştiinţelor naturale şi al istoriei. Numai că el termina regulat cărţile, de şcoală în cîteva săptămîni, după care nu-i rămînea altceva de făcut decît să scrie versuri în timpul orelor de curs şi să deseneze mutrele profesorilor. Iar în ceea ce priveşte cursul de „limbă şi literatură", aşa cum era predat oficial, la sfîrşit, Thyrsis- ajunse să-i ierte pe profesori, fiindcă îşi dădu seama că ei habar n-aveau de spiritul unei limbi sau al unei literaturi. De aceea, pe motiv că trebuia să-şi cîştige singur pîinea, începu să ceară din ce în ce mai des voie să lipsească de la cursuri ; acasă îşi petrecea zilele şi nopţile învăţînd după propria lui metodă.

Puteai obţine atît de mult în lumea aceasta a spiritului şi pentru atît de puţin ! Cu opt cenţi achiziţiona un volum broşat din Eseurile lui Emerson şi în nobleţea subtilă şi totodată practică a acestuia găsi multe din cele ce căuta el în viaţă. Curînd după aceea, dădu peste o ediţie de cincisprezece cenţi din Sartor Rcsartus de Carlyle, se duse acasă şi se cufundă în cititul ei. Fu pentru el ca o muzică de trîmbiţe şi cimbale ; inima îi sălta" de bucurie şi de frămîntare. Citi toată noaptea, pe nerăsuflate, ca sub imperiul unei vrăji. Din cînd în cînd, scotea cîte un ţipăt de entuziasm sau lăsa cartea, lovin- du-se cu palmele peste genunchi şi rîzînd de putere;:, demonică a acestei opere. A doua zi, se apucă de Istoria revoluţiei franceze, spre a descoperi, după ce o . termină, că nu mai avea nimic de citit. Carlyle întorcînd spatele ideii democratice, Thyrsis întoarse spatele său lui Carlyle, pentru că această idee era una din forţele care îi plămădiseră gîndirea.

încă din şcoală făcuse cunoştinţă cu istoria Americii, care era ţara lui, chiar dacă nu era şi a lui Corydon. Citise, între altele, Viaţa lui Washington de Irving şi zece volume groase despre Lincoln. Ajunsese, astfel, să-.ş; dea seama că orice mîntuire vine de la popor şi că numai lucrurile făcute de popor sînt făcute cu adevărat. Nimeni nu-l mai putea acum dezamăgi sau înşela. Wordsworth, Tennyson. Browning, Swinburne, studie pe fiecare dintre ei pentru impulsul lor revoluţionar. în alte privinţi, nu-l interesau. Renunţă chiar la Ruskin, care-i arătase bogăţia prozei engleze şi-i deschise ochii pentru formele şi culorile naturii ; renunţă la el, pentru că era numai iubitor de oameni şi nu cu adevărat democrat.

Thyrsis fusese crescut în credinţa Bisericii episcopale americane. Pentru solemnitatea miruirii, ai lui îl îmbră- caseră în alb şi purpură, ca să poarte trena episcopului, iar în postul Paştilor îl trimiseseră în fiecare zi la slujba de după-amiază. în adolescenţă, dăduse odată din întîm- plare peste o ediţie broşată a cărţii lui Paine Epoca raţiunii. O-citise cu groază şi organizase pe propria lui soco-

teală un mic autodafeu. Dar cartea aceasta îi vîrîse în 'suflet îndoieli care deveneau din ce în ce mai puternice. Să se fi oprit, în adevăr, soarele în loc la porunca lui losua, ce urmări de ordin astronomic ar fi avut aceasta ? Cîte specii diverse de animale trebuie să fi găsit loc în mica Arcă a lui Noe ! Legenda lui Iona îi aduse aminte cit de îngust e esofagul unei balene şi-l făcu să se întrebe dacă stomacul ei n-are o putere de digestie normală.

Apoi, îndoielile lui deveniră mai acute. Putea exista şi în chestiunile intelectuale datoria de a te ține de perceptele credinței ? Putea oare exista o revelație care să fie superioară rațiunii şi nu trebuie tocmai rațiunea să hotărască odată ce este revelație şi ce nu ? Şi cum stăteau lucrurile cu revelațiile celorlalte popoare din lume ? Iar dacă Isus fusese, în adevăr, Dumnezeu, cum putuse fi ispitit ? A fi Dumnezeu şi om în acelaşi timp, nu înseamnă aceasta a şti şi a nu şti totodată ? Şi era de conceput ca să fi fost Dumnezeu o ființă care în toate celelalte privințe era omenească ?

Acestea şi încă multe alte întrebări chinuitoare, băiatul le împărtăşi tutorelui său spiritual, un om care-I iubea mult. Acesta îi recomandă o seamă de lucrări apologetice în care somități luau cu ştiință şi demnitate apărarea credinței. Spre marea lui surprindere, Thyrsis găsi că singurele pasaje convingătoare din cărțile lor erau acelea în care dădea în rezumat argumentele părții adverse. Cunoscu, astfel, o seamă de contradicții dogmatice la care nu se gîndise deloc. Cînd termină de citit apologiile, ştiu ce are de făcut. Dacă putea fi afurisit cineva pentru că nu voia să creadă, atunci el, ca un om cu rațiune, trebuia să ia asupra-şi afurisenia. Se dezise definitiv de Biserică, spre mare amărăciune a mamei sale, care s-ar fi bucurat să-î vadă, într-o zi, episcop.

6.

Nu. era singurul prilej favorabil pe care Thyrsis îl lăsă nefolosit în zilele acelea. Petrecu, bunăoară, vacanța, la rudele sale bogate şi, în loc de a căuta cu socoteală şi tact să intre în grațiile lor, stătea toată ziua ascuns într-un colț al bibliotecii. Făcuse cea mai mare descoperire din viața lui : Shakespeare !' La şcoală, în orele de engleză, fusese pus să învețe pe dinafară „a fi sau a nu fi", iar la examen profesorii încercaseră să-l prindă cu „întîia neascultare a omului şi roadă" *. Astfel, ani de-a rîndul fusese ținut departe de cele două mari glorii ale literaturii engleze. Acum însă, dădu din

* N.t : Paraclisul pierdut al lui Milton.

întîmplare pesté Furtuna şi apoi petrecu două săptămîni cu citirea tuturor pieselor lui Shakespeare.

Sufletul i se pierdu într-o ţară a minunilor. Nu mai umbla şi gîndea asemeni celorlalţi oameni de pe pămînt ; sălăşluia acum în preajma mai marilor acestei ţări în domeniul spiritului, învăţînd să cunoască limba ce o vorbeau. Melodiile lor divine îi răsunau în urechi, pe cînd se plimba fără rost printre macarale şi autocamioane. Cîntîndu-le, őchii îi fulgerau, iar inima îi bătea repede :

Dormi, somn uşor, dulce prinţ,
Şi stoluri de îngeri să-ţi păzească tihna.

Puţinele zile care-i mái rămăseseră din acea minunată vacanţă, le petrecu în tovărăşia lui Milton. Operele acestuia le găsi acolo într-o scumpă ediţie de lux, care fusese publicată şi cumpărată fără ca cineva să se fi gîndit că se va găsi odată un om care s-o ia măcar în mină. Dar Thyrsis citi toată opera şi, astfel, frumuseţea coperţii, ca şi aceea a tiparului îşi găsiră o justificare. Oră după oră, el se pierdea în muzica aceea furtunoasă a versurilor, recitîndu-le cu glas tare, cu pumnii încleştaţi, oprin- du-se din cînd în cînd ca să rîdă ca un copil, entuziasmat ;

Flamurile imperiale, mîndru înălţate, Strălucesc asemeni
unui meteor aflai în zbor senin, împodobite cu aur şi
nestemate Sînl ale îngerilor arme şi trofee ; Trîmbiţa cîntă
imn de' epopee.

Iar mai tîrziu, cînd ajunse la palatul care „se înalţă asemeni unei adieri", tot sufletul lui se înălţă împreună cu acea adiere. într-o zi de vară, se găsea pe un munte înalt. La picioarele lui, în vale, unde trecea o linie de cale ferată, văzu oprind o locomotivă grea, care vărsa în aer rotocoale de fum negru şi dens. Fumul se înălţa în aerul nemişcat, asemeni unei coloane drepte, înalte şi mărețe. Thyrsis îşi aminti de versul acela şi sufletul îi sări în cer de bucurie. îşi dădu seama, în clipa aceea, că într-o mare şi neasemuită idee poetică, mîna nesigură şi dibuitoare a omului .intîlneşte şi apucă mîinile lui Dumnezeu.

Cam tot pe atunci avu o ciudată aventură. într-o noapte de iarnă, tîrziu după miezul nopţii, se plimba printr-o grădină frumoasă. Zăpada uscată scîl-ţîia sub picioarele lui, iar sus stelele străluceau atît de aproape, încît i se părea că trebuie doar să întindă mîna ca să le apuce. Universul încremenise parcă în tăcere, măreţ în frumuseţea sa. Şi aici, deodată, pe negîndite şi pe neaşteptate, Thyrsis fu cuprins fără veste de un ciudat şi fatal extaz : prima sa viziune poetică.

N-ar fi putut spune dacă merge sau stă locului, dacă vorbeşte sau tace ; pierdu orice simţ al existenţei sale : personalitatea lui se contopi cu figurile şi tovarăşii îndrăgiţi ai visurilor sale. Frigul şi zăpada dispăruseră, exista numai un luminiş într-o pădure învăluită de razele lunii. Şi iată-i venind unul cîte unul, zîmbindu-i prieteneşte, ca-şi cum ar fi foşt simpli muritori, dar totuşi, in

deplina armură a strălucirii şi graţiei lor : Shelley şi Milton. nobilul şi . tulburatul Hamlet, amărîtul cavaler de la
Mancha şi, spre a-i Înveseli pe toţi, nepotolitul Falstaff. O societate curioasă şi amestecată, dar fiecare din aceste personaje reprezentau un spirit regesc şi nici unul străin celuilalt în propria lor lume. Se strînseseră aici şi vorbeau, fiecare în propriul lui fel şi după cum îl tăia capul, cu graţioasă fantezie, în imagini îndrăzneţe şi cu alinătoare veselie. Mii de mile făcea să călătoreşti numai ca să le poţi asculta !

Dar harul acestor viziuni deveni pentru Thyrsis o povară grea. În scurt timp îşi dădu seama că viziunile veneau fără veste şi dispăreau repede, pentru totdeauna. Trebuia, deci, să le reţină, oricare ar fi fost preţul acestor sforţări de încordare spirituală. Numai astfel puteai mijloci oamenilor un palid reflex al frumuseţii'lor, cu care ei să-şi hrănească apoi sufletele pentru veşnicie.

în acelaşi timp, intervenise şi altă însemnată şi nebănuită schimbare în viaţa lui Thyrsis. Ajunsese încetul cu încetul la maturitate. Suferise schimbări trupeşti pe care nu le mai putea trece cu vederea şi care-i produseră un sentiment de uluire şi neplăcere. Nu ştia ce să creadă despre ele şi nici cui să se adreseze pentru un sfat. La început, încercă să înlăture toate gîndurile în legătură cu acest lucru, pe care-l credea fără importanţă. Dar pentru că, în realitate, lucrul acesta avea o covîrşitoare importanţă, gîndurile nu se lăsau deloc înlăturate. Descoperi Sn sine dorinţi necunoscute pînă acum, porniri care-l tulburau. începu să manifeste interes pentru femei şi fete, să le caute apropierea ; privirea lor stîrnea în el ciudate emoţii. Considera aceasta drept o încălcare a singurătăţii sale, pe care o iubea. Thyrsis nu dorea să cunoască alte femei în viaţa sa decît muzele cele cu veşminte presărate cu stele. Se îndrăgostise de un vers dintr-un sonet al lui Milton :

Sufletul .tău era ca o stea şi sălăşluia în singurătate.

în loc de aceasta, ce îngrozitoare umilinţă ! în cursul unei vacanţe de vară, cunoscu o fată de un tip cu totul comun, cam grăsuţă, care arunca priviri galeşe şi căreia îi plăcea să se lase îmbrăţişată şi mîngîiată de băieţi. Thyrsis petrecu o seară întreagă, stînd cu ea într-un chioşc de grădină, cu braţul înlănţuit în jurul taliei ei, pierdut în sentimentale dulcegării. Restul nopţii umblă furios prin pădure, cu lacrimi de ruşine .şi necaz în ochi şi blestemîndu-se.

Era atît de neştiutor în privinţa acestor lucruri, încît nici nu ştia măcar dacă schimbările pe care le suferise erau normale sau dacă-i făceau rău. Trebuia neapărat să se sfătuiască cu cineva ; deoarece i se părea de neconceput să vorbească despre asemenea lucruri ruşi-

noase cu un om în toată firea, recurse la un coleg de şcoală, tînăr serios şi cumpănit. Prietenul acesta, mai mare decît Thyrsis, era fiu de pastor evanghelic şi menit el însuşi carierei preoţeşti. Se numea Warner şi Thyrsis îl ajutase la organizarea unor festivaluri religioase. Warner se izbise altădată de îndoielile sale religioase, dar totuşi rămăseseră prieteni. Acum, Thyrsis căuta prilejul să aibă cu el o disciiţie mai intimă.

. Se plimbau odată pe o stradă din vecinătatea şcolii, oînd le ieşi înainte o femeie cu trăsături îndrăzneţe şi provocatoare, fardată în mod ostentativ. Zîmbi unui grup de studenţi din faţa lor. Unul din aceştia se apropie şi, luînd-o de .braţ, porni cu ea.

— Ha, ha ! exclamă Warner. Ai văzut ?

— Da, răspunse Thyrsis. Cine-i femeia ?

— E dintr-o casă de aici, de după colţ.

— Dar cine e ?

— .Ei, cine să fie... e o femeie de stradă.

Răspunsul acesta îi aduse aminte lui Thyrsis de o problemă care-l obseda de vreo doi ani. Totdeauna cînd umbla noaptea pe stradă, întîlnea femei care-i zîmbeau şi-i spuneau ceva în şoaptă. Ştia că erau femei periculoase şi se ferea de ele. Dar ce semnificaţie avea purtarea lor ?

■— Dar ce face de fapt ? întrebă eL

— Cum, nu ştii ce-i o femeie de stradă ?

— Nu prea bine, ca să spun drept.

Trecu cîtva timp pînă să obţină lămurirea dorită, pentru că Warner nu putea sesiza adîncimea ignoranţi i sale.

— Se vînd bărbaţilor, răspunse,

— Dar pentru ce ? întrebă Thyrsis. Doar nu vrei să spui că...

—' Da, se culcă cu ei.

Thyrsis rămase trăsnit.

— Dar alunei trebuie să aibă copii ! exclamă el.

— Sfinte Doamne ! rîse celălalt. Dar pe ce lume trăieşti tu ?

Thyrsis era prea zguduit ca să-i mai fie ruşine. Convorbirea aceasta era pentru el ca o revelaţie care-i deschidea noi aspecte ale vieţii.

— Dar de ce fac aceasta ? strigă.

— îşi cîştigă astfel pîinea.

— Dar de ce tocmai în acest fel ?

— Nu'ştiu.

Şi Warner îi vorbi de prostituţie şi de toate abisurile depravării umane. Thyrsis intercala, unde putea numai, opiniile curente asupra acestor probleme. Află şi cîteva întrebări dintre aceiea care-l chinuiau şi cunoscu astfel lucruri — noi pentru el — despre firea umană şi despre lumea în care trăia.

Iată, bunăoară, Warner, un tînăr de douăzeci şi patru de ani, harnic, deşi cam greoi, de o rară conştiinciozitate ; de opt sau nouă ani suferea cumplit sub cazna instinctului său. Nu săvîrşise niciodată un act de incastitate, cel puţin aşa spunea. Dar de

instinctul său nu se putea qjibera şi nici nu putea măcar concepe putinţa de a se elibera. Pofta lui era pur trupească, lipsită de orice colorit spiritual sau fie numai sentimental. Dorea femeia ca femeie, n-avea importanţă ce fel". Cît de murdare îi erau gîndurile, Thyrsis îşi dădu seama dintr-o remarcă pe care o făcu : sărăcia nu-l putea ajuta deloc să reziste ispitei, pentru că jos, în port şi în cartierele muncitoreşti, găseai femei care se dădeau pentru cincizeci de cenţi.

întreaga viaţă a acestui om se scurgea sub influenţa poftei sale trupeşti. Lui Thyrsis i se păru chiar că Dumnezeu a creat tot universul numai în legătură cu acest Warner, cerul ca să-i răsplătească abstinenţa, iadul ca să-i pedepsească depravarea. Numai din motive de acest, fel ţinea Warner la credinţă şi se temea de orice pactizare cu „raţionalismul". Dezaproba teatrul, pentru că spectacolele îi trezeau poftele : se ridica împotriva picturilor şi sculpturilor reprezentînd nudul uman,, pentru că vederea lor îl copleşea. Din aceeaşi pricină condamna poeziile de dragoste, dansul şi chiar muzica, afară de cea religioasă. Se conforma cu rigiditate întregului convenţionalism social, fiindcă acesta îl apăra, pe el şi pe fetele pe care le cunoştea, de ispită. .Aştepta cu nerăbdare să-şi ter mine studiile, pentru că atunci s-ar căsători şi şi-ar putea, în sfîrşit, satisface poftele. Spuse lucrurile acestea cu toată sinceritatea, citind şi cuvintele Sfîntului Pavel că „era mai bine să te însori, decît să arzi". Conversaţia aceasta îl făcu pe Thyrsis să-şi dea seama că existau pe lume o mulţime de lucruri de care poeziifc lui Tennyson şi Longfellow nu pomeneau nici un cuvînt. începu să iscodească sufletele celorlalţi colegi ai săi.

8.

Warner îl lămurise asupra laturii religioase a chestiunii ; cea ştiinţifică nu-l interesa mai puţin. Printre colegii lui de clasă era un tînăr înalt şi cu trăsăturile feţei pronunţate, care se dădea drept discipol al lui Heackel şi Herbert Spencer şi îndrăznea chiar să citeze pe Schopenhauer în clasă. Mergînd într-o zi împreună acasă, cei doi începură să discute despre libertatea voinţei, despre instincte şi porniri şi despre puterea omului de a le rezista. Thyrsis făcu atunci uluitoarea descoperire, că din doctrina determinismului, pe care şi-o însuşise, tînărul acesta trăgea concluzia că trebuie să facă ceea ce doreşte şi că, prin urmare, n-avea putinţa de a re- rezista pornirilor sale sexuale. De un an, tînărul acesta, student bun, cumsecade şi superior din punct de vedere spiritual, frecventa în mod regulat o casă de toleranţă. Cu sînge rece şi ştiinţifica precizic, enumeră lui Thyrsis măsurile pe care le lua ca să se ferească de boli. Thyrsis asculta cu sentimentul unui om dus la spînzurătoare. Cînd, revenind asupra ipotezei deterministe, întrebă cum se face că izbutise să scape de această „necesitate", trebui să asculte răspunsul că era, probabil, de constituţie mai slabă şi mai puţin virilă.

Pe alt coleg al lui nu era deloc greu să-l faci să vorbească despre acest subiect, pentru că de altceva nu vorbea deloc. Thyrsis, care stătea lîngă el la orele de latină, observă că, ori de cite ori textul

conținea vreo aluzie la chestiunile sexuale — ceea ce la Juvenal şi Ho- rațiu nu era deloc »rar — omul acela rînjea semnificativ. Răstălmăcea în mod obscen orice remarcă pe care Thyrsis o făcea întîmplător în cursul conversației. Odată, Thyrsis nu se mai putu stăpîni şi-i spuse :

— Nu-ți dai seama în ce hâl ți-a ajuns creierul ?

— Cum adică, întrebă colegul.

— Tot ce se vorbeşte pare să-ți sugereze o glumă obscenă^ Nu cauți decît asta şi totdeauna găseşti cîte ceva ; de altceva nici nu-ți pasă.

Colegul luă notă cu interes de acest punct de vedere şi recunoscu, oarecum amuzat, că lucrurile cam aşa stăteau. Pare-se că era o noutate pentru el că asemenea lucruri puteau fi discutate şi cu toată seriozitatea. îi spuse lui Thyrsis că nu ținea minte să-şi fi înfrînat vreodată pornirile sexuale. Orice femeie pe care o vedea, îi trezea poftele. Prin mintea lui nu treceau decît obscenități, încolo, era un băiat foarte simpatic, atlet desăvîTşit şi avea de gînd să studieze medicina.

— Aproape toți băieții sînt ca mine, îi declară lui Thyrsis, la sfîrşitul conversației lor.

Curînd după aceea, Thyrsis a fost delegat să reprezinte şcoala sa la o adunare studențească ce se ținea în alt oraş. Acceptînd invitația să locuiască la căminul universității, avu prilejul să-şi dea seama cîte aspecte ale „vieții studențeşti" îi scăpaseră pînă atunci. Era o universitate nobilă, frecventată numai de tineri bogați. Locuiau cîte douăzeci într-un cămin, fără supraveghere şi fără restricții. în tot cursul prînzului, care a fost servit într-o frumoasă sală de mese ale cărei ornamente de stejar erau pătate cu vin, Thyrsis a fost tratat cu o serie de obscenități ce întreceau orice închipuire a sa. Nu exista posibilitatea de scăpare. Cînd se ridica de la masă, avea impresia că în toată lumea lui Dumnezeu nu mai există un colțişor curat. Băieții aceştia se întreceau în blasfemii ; n-o făceau numai din trufie ; se lăfăiau, pur şi simplu, într-o mocirlă de scîrnăvii.

Unul dintre ei îl luă pe Thyrsis la plimbare cu automobilul şi-i povesti multe din viața lui. Era fiul unui mare industriaş şi singura întrebuințare pe care o dădea nesecatelor resurse ale tatălui său era vânătoarea femeilor.

Uneori cobora pînă la manichiuriste, vânzătoare şi dactilografe ; de obicei însă prefera actrițele şi balerinele, pentru că, după cum îi explică lui Thyrsis, acestea erau mai inteligente, mai spirituale şi mai greu de cucerit. Lui nu-i rezista nici una, în parte pentru' că era băiat drăguț şi deştept, dar mai ales pentru că deținea cheile tuturor plăcerilor acestei vieți. Era stăpîn peste excursii cu automobilul, supeuri cu şampanie, flori şi bijuterii.

Thyrsis se miră de brutalitatea şi lipsa de scrupul a acestui om. îi făcea impresia unei fiare sălbatice, care s-a năpustit asupra societății civilizate. Nutrea un dispreț suveran pentru victimele sale ; rațiunea lor de existență era să-i fie lui pe plac şi, de altfel, le şi plătea pentru aceasta. Disprețul lui -nu-şi avea originea în calitatea sa de bărbat, ci în orgoliul său de clasă ; tînărul avea mamă şi surori şi lor le aplica cu totul alte criterii. Thyrsis se

întrebă însă : cît timp molima ce bîntuie printre taţi şi fii va mai cruţa mamele şi fiicele ?

9.

Descoperirile acestea veniră una cîte una. Dar Thyrsis îşi dădu seama de la început că se află în faţa unor însemnate hotărîri şi că venise timpul să fie gata pentru luptă. în nici un caz nu voia ca viaţa lui să fie hotărîtă de porniri animalice. i

De formele mai grosolane ale ispitei îl apăra fineţea înnăscută a temperamentului său ; gîndul la o femeie care se vinde pentru bani nu-l putea decît scîrbi. Dar fetele oamenilor săraci din cartierul lui erau pentru el o veşnică ispită. Făcu constatarea că pofta devenea mai chinuitoare pentru bărbaţi la intervale regulate. Putea lucra săptămîni întregi, senin şi fericit, apoi îl copleşea neliniştea şi ieşea să umble noaptea pe străzi, împins de un dor nelămurit, poate de speranţa în ceva frumos, curat, deosebit de lumea aceasta murdară, în vreo aventură care să nu fie chiar nedemnă de imaginaţia unui poet. După ©re întregi de hoinăreală, se furişa acasă, deznădăjduit şi cu inima mîhnită, vărsind pe pernă lacrimi fierbinţi şi amare.

Cind nu mai putu suporta povara gindurilor, se simţi îndemnat să se adreseze vechiului său prieten, preotul, care îl pierduse altădată pe tema mitologiei ebraice şi care acum îl recîştigă datorită forţei sale morale. După multe ezitări şi luptîndu-se cu bîlbîiala, Thyrsis izbuti să-i dea o idee despre ceea ce îl tulbura ; iar omul acesta, a cărui viaţă consta numai din iubire pentru alţii, deschise băiatului marea sa inimă şi-i povesti despre lupta din propria sa tinereţe, luptă care fusese victorioasă, pentru că nu cunoscuse femeia. El îi vorbi de toate aspectele chestiunii şi-l lămuri asupra covîrşitoarei importanţe a hotărîrii sale :

Alege bine ; deşi scurtă,
Alegerea ta e pentru totdeauna

De o parte : robie, înjosire şi boală ; de cealaltă parte : toate înălţimile spiritului uman ! Pentru că, dacă păstrai şi îngrămădeai această mare energie sexuală, ea se prefăcea în aurul forţelor spirituale şi emoţionale. Aceasta era mîntuirea tuturor marilor spirite.

Puterea mea e înzecită,
Căci sufletul meu e curat.

Aceasta nu însemna ascetism orb ; însemna, pur şi simplu, să alegi ce era mai bun. Nu era o negare a iubirii ; dimpotrivă, echivala cu o sfinţire a ei. într-o zi, Thyrsis va întîlni femeia care îi este hărăzită şi deoarece aştepta ca ea să fie fecioară, avea datoria să păstreze pentru ea. tot focul şi toată ardoarea tinereţii sale.

Iată idealul. Thyrsis promisese că o dată pe lună va scrie prietenului său despre succesul sau eşecul luptei sale. Această

obligaţie de a se spovedi, pe care singur şi-o impusese, era de mare însemnătate pentru băiat; ştia că nu-şi va putea minţi prietenul niciodată şi nevoia de a spune adevărul atîrna asupra lui ca sabia lui Damocles. Erau clipe de încercare, cînd ajungea pe marginea pră- pastiei şi cînd gîndul la prietenul său era singurul lui sprijin.

Venise vara. Thyrsis o petrecu într-o mică localitate dc ţară, citind pe Keats şi Shelley şi proza poetică a lui Scott. într-o seară senină şi caldă, cînd lumea părea cufundată în vis, îl apucă un dor de stele şi ieşi din casă. Se plimba fără ţintă pe stradă, cînd văzu o fată ieşind de undeva. Era mai tînără decît el, drăguţă şi bine făcută. Un felinar îi lumină obrajii îmbujoraţi şi ea îi zîmbi lui Thyrsis cînd trecu pe lîngă el. Inima lui săltă atunci de bucurie, iar sîngele îi năvăli în obraz. Se întoarse s-o privească şi văzu că ea se uita înapoi peste umăr.

Se luă după ea ; toate intenţiile şi hotărîrile lui dispă rură. îl apucă un tremur, toţi nervii palpitau în el. Auzea cum îi bate inima.

în clipa următoare, fu alături de ea.

— îmi dai voie să te însoţesc ? o întreba.

Fata dădu din cap şi el o luă de braţ. Un minut mai tîrziu, cînd ajunseră într-un loc mai întunecos al străzii, îi cuprinse talia. Fata nu se împotrivi.

— Te-am văzut de multe ori, spuse ea.

— Da, şi eu te-am văzut, răspunse el.

în aceeaşi clipă, îşi aduse aminte de o remarcă pe care o auzise asupra ei. Prin apropiere se afla un mare hotel de vară, prin intermediul căruia obiceiurile rele de la oraş ajunseseră şi la ţară. Un tînăr, pe care Thyrsis îl recunoscuse acolo, îi spusese cu privire la fata aceasta : ,,E o mică bestie". Venindu-i în minte cuvintele acestea, Thyrsis fu apucat de o dorinţă nebună. Se aplecă subit şi-i şopti la ureche cuvinte pe care buzele lui nu le mai rostiseră niciodată.

Fata îl respinse, dar rîdea.

— Sper că nu te-ai supărat, exclamă Thyrsis. Inima-i bătea ca un ciocan. Ascultă, îi şopti apoi din nou, la ureche — hai să facem o plimbare. Acolo unde nu ne va vedea nimeni.

— Unde ? întrebă fata.

i— Afară din oraş.

— Acum nu, răspunse ea'. Altă dată.

— Nu, acum ! strigă Thyrsis, deznădăjduit. Acum !

Porniră încet înainte şi ajunseră într-un loc unde se ridica un copac înalt, umbrind strada ; acolo se opriră amîndoi, ca şi cum s-ar fi înţeles.

— Ascultă, şopti Thyrsis repede. Ascultă. Nici nu ştii cît de mult ţineam să te cunosc. Te rog să mă crezi...

Apoi, tăcu.

— Şi eu doream să te cunosc, răspunse fata. "N-ai observat niciodată cum îţi făceam semne ?

Fără veste, Thyrsis o cuprinse în braţe şi **O** strînse la piept. Atingerea sînilor ei făcu să-i năvălească sîngele prin . vine în torente de foc. Nu mai ştia ce spune şi ce face.

— Ascultă-mă, te rog, ascultă-mă. N-o să afle nimeni ! O, eşti atît de frumoasă, atît de frumoasă ! Te iubesc î

Cuvintele îi ardeau buzele, dar se silea să le repete mereu r „Te iubesc" !

Fata se uită, nervoasă, în jurul ei.

— Nu acum, răspunse, nu astă-seară, Miiu . ne putem întîlni, mîine seară merg cu tine.

— Nu, strigă Thyrsis, nu mîine seară, ci azi, acum ' O înlănţui mai tare, strîngînd-**o** cu toată puterea la trupul său. Ascultă, gîfîi, gîdilîndu-i obrazul cu respiraţia sa, te iubesc ! Nu pot să aştept pînă mîine... nu pot! Ard ca **o** flacără. Ce să fac ?

Fata privi nehotărîtă în jur, şi el continuă în grabă exclamaţiile lui sacadate, incoerente. Nu voia să primească un refuz, pentru că jumătate din nebunia lui era groaza de el însuşi şi el ştia aceasta. Apoi, cînd o asalt ă din nou cu vorba, fata şopti încet :

— Bine.

Inima îi bătea să-i spargă pieptul.

— Uite ce este, continuă fata, am ieşit ca să cum» păr ceva şi ai mei mă aşteaptă acasă. Dar stai aici pînă mă întorc şi atunci merg cu tine.

— Adevărat ? întrebă Thyrsis. Adevărat ?

— Adevărat.

— Vii îndată

— îndată.

— Bine, spuse el, dar mai întîi să te sărut.

O strînse mai tare şi — ea oferindu-i faţa — o sărută de nenumărate ori, pînă ce obrajii fetei se înroşiră câ focul. în sfîrşit îi dădu drumul şi ea o luă la fugă în direcţia din care veniseră.

Rămas singur, băiatul stătu locului, nemişcat. Trecu un minut întreg. Culoarea îi dispăru din obraz, focul din vine se potoli şi abia se mai putu ţine pe picioare. Capul li căzu din ce în ce mai jos, pînă ce din gîtlej îi scăpă un suspin răguşit:

— O, Doamne, Doamne !

Privi cerul. Faţa îi era albă ca varul. Din piept îi ieşi un vaiet surd, ca la animalele rănite. Fără veste, se întoarse şi o luă la fugă de-a lungul străzii.

După ce fugi cîtva timp, se opri din nou şi privi în jur. încleştă pumnii pînă ce unghiile îi tăiară carnea şi strînse dinţii.

— Nu, nu ! mormăi. Să nu fiu laş.

Se întoarse şi, încruntat ca un ostaş, porni înapoi, spre locul de unde fugise. Acolo, se opri şi rămase nemişcat ca o statuie. Trecu un minut, apoi încă unul ; în sfîrşit, apăru o umbră în depărtare şi se auziră paşi. Era fata.

— Iată-mă, şopti ea.

— Trebuie să-ţi spun ceva, spuse Thyrsis.

Ea observă numaidecît schimbarea şi întrebă :

— Ce s-a întîmplat ?

— Nu ştiu cum să-ţi spun, zise Thyrsis cu glas tre- murînd. Am fost un ticălos. îmi pare rău de ceea ce am vorbit mai înainte,

— Adică de ceea ce ai vorbit dumneata mai înainte, nu ? accentua fata, privindu-l mînioasă,

Thyrsis plecă privirea.

—• Da, răspunse el, sînt un nemernic. Iartă-mă, te rog. Mi-e aşa de ruşine, încît nu ştiu ce să mă fac. Eram ca un nebun, dar nu sînt de vină. Şi-mi pare atît de rău !

Avea lacrimi în ochi.

— Aş ! Un fleac ! E în regulă, spuse fata.

— Nu, insistă el. Nu-i un fleac. E ceva îngrozitor. Nu ştiu cum am putut s-o fac !...

— Cel mai bun lucru e să n-o mai faci altă dată. De mine nu trebuie să te îngrijeşti, îmi port eu singură de grijă.

Thyrsis o privi din nou. Nu mai era deloc frumoasă ; faţa îi era vulgară şi mînia n-o înfrumuseţa cîtuşi de
puţin Căinţa sa nu-i făcea nici o impresie.

—• E atît de urît... reîncepu el, dar fata îl întrerupse ;

— N-are nici un rost să-mi ţii predici, pentru că nu mă interesează. Adio !

Se întoarse şi plecă. Thyrsis rămase locului, livid şi tremurînd, pînă se îndreptă, în sfîrşit, şi porni. Străbătu în chip mecanic zeci de străzi şi ieşi afară din oraş : nu auzea şi nu vedea nimic. Se trînti la marginea drumului şi rămase culcat cîteva ore, suspinînd :

— Doamne, Doamne ! Ce să fac ?

12.

Mijeau zorile cînd ajunse acasă şi se furişă sus în camera lui. Acolo se aşeză pe marginea patului şi îşi privi în oglindă chipul tras. Tresări, îngrozit. în trăsăturile sale şi chiar şi în vocea sa descoperi ceva ce-l umplu de groază ; păcatele părinţilor erau plătite de fii şi nepoţi! Ce bine cunoştea el vechea poveste : deznădejde şi căinţă ! Hotărîri entuziaste care se risipeau ca negurile, sentimente nobile şi jurăminte solemne care rămîneau fraze goale şi nu erau niciodată traduse în fapt ! Purta povara unei grele moşteniri : luptă, deznădejde, mizerie.

-Gîndul acesta era pentru el cel mai puternic imbold. După o asemenea întîmplare, au urmat luni întregi de muncă şi penitenţă. Era greu să pedepseşti un om care avea atît de puţin, dar Thyrsis se dovedi foarte inventiv în privinţa aceasta. Luni în şir îşi refuza mîncărurile care-i plăcea mai mult ; în loc de a se culca la ora unu noaptea, se silea să mai citească un ceas Noul Testament în greceşte. Dimineaţa, din pat, sărea de-a dreptul într-o apă rece ca gheaţa ; uneoţ-i, noaptea, cînd îl copleşea un dor plăcut, nelămurit, se scula şi hoinărea pe străzi pînă ce dorul făcea loc oboselii.

începu să ţină un jurnal în care deseori trecea în demnuri către el însuşi. Rugăciunile pe care le învăţase în şcoală nu-i mai erau acum de nici un folos ; de aceea compuse altele noi pentru' uzul său personal. Rugăciuni adresate „misterioaselor izvoare ale imaginaţiei mele", invocări către „proaspetele forţe ale sufletului meu"', „zeii mei nedescoperiţi", erau denumirile comune pe care le dădea. Cel mai mult se ruga, însă, idealei închipuiri pe care şi-o făurise despre fata

care, undeva departe, aştepta să răsplătească cu iubirea ei pe acela care va ieşi biruitor din luptă.

îmi spune inima Că, undeva, o fată De soartă-mi hărăzită A mea va fi odată.

Mereu o voi iubi, -

Unind recea-mi gîndire, Ca să rămîn poet Cu-o largă închipuire.

Toate acestea avură drept urmare o uşoară schimbare în atitudinea sa faţă de Corydon, pe care o mai vedea din cînd în cînd. Corydon era acum o domnişoară frumoasă şi distinsă, în jurul căreia plutea un aer de deosebită frăgezime şi puritate. Lucrul cel mai urît pierea în neant în faţa ei ; de aceea, lui Thyrsis îi plăcea să fie în societatea ei atunci cînd era obsedat de gînduri rele. Cîteodată, pomenea vag în faţa ei de suferinţele lui şi ispitele ce-i chinuiau, adăugind că, prin contrast, ea i se părea un fel de zeiţă.

Corydon primi omagiul acesta cu sfială, dar şi cu uimire. Nu putea deloc să înţeleagă de ce avea cineva atîta de luptat şi de ce un tînăr ca Thyrsis vedea toate lucrurile în culori atît de sumbre. Dar fireşie că nu se supăra să fie privită drept zeiţă şi se bucura chiar dacă putea astfel fi de folos cuiva.

Odală, Thyrsis îi citi o poezie care-i plăcea mult şi pe care o intitulase :

Cîntecul tinerilor heruvimi Din zilele facerii omului.
Exprima în această poezie nouă sa concepţie despre viaţă :

Judecă bine a alegerii tale soartă ; Veşnic te vor pîndi graţiile plăcerii Şi groaznic te vor biciui furiile durerii.
Suspină după Eden : la poartă,
O sabie de fee te va ameninţa. Căci departe e
rodul închipuirii tale, Iar pumnul
destinului e o povară grea.

Corydon rămase profund mişcată.

13.

Thyrsis dobîndi în această lungă şi aprigă luptă, fără să ştie, toate acele puteri care aveau să-i fie de folos în viaţa lui de mai tîrziu. Învăţă „să se supună voinţei sale ca unei supreme legi '' şi să desfidă lumea în numele idealurilor sale. Apoi, frămîntările acestea au îbst cheia care i-a deschis comoara unei arte noi pentru ■ I, muzica.

Pînă la absolvirea liceului, Thyrsis nu auzise altă muzică afară de cele cîteva cîntece şi imnuri religioase pe care le învăţase în şcoală. Dar, în cărţile şi poeziile pe care le citea acum, era deseori vorba de marii compozitori şi de înţelesul adînc al muzicii. Lucrurile descrise în aceste cărţi şi poezii erau lucrurile pe care le iubea el şi, de aceea, simţi arzătoarea dorinţă de a cunoaşte muzica mai de aproape. Şi-a cumpărat o mandolină şi s-a apucat, cu tenacitatea

care-l caracteriza, să învețe singur să cînte. Cam tot pe atunci, un prieten al lui își cumpărase o chitară și cei doi hotărîră să cînte duete. Dar, neștiind că sunetele mandolinei sînt cu o octavă mai sus decît cele ale chitarei, nu-și acordară instrumentele ; pierdură, astfel, multă vreme "în zadar, stricînd și multe corzi de chitară.

Pe urmă, Thyrsis se duse la un concert de pian. Rămase însă dezamăgit. O fată, care stătea lîngă el, suspina tot timpul de emoție, iar la sfîrșit, publicul răsplăti pe artist cu furtunoase aplauze. Dar lui Thyrsis, personal, marele pianist nu-i plăcu decît atunci cînd execută un mic și nostim „impromptu", la care el putu deosebi urmele unei melodii. Bietul Thyrsis își cumpără a doua zi notele acestei bucăți și încercă s-o cînte la mandolină, dar, vai, în potopul de note nu izbuti să descopere nici măcar melodia.

Dar, dacă nu-i era dat să înțeleagă muzica în sine, putea cel puțin citi cărți despre ea. Făcu aceasta cu ptiso- sirjță, citind o întreagă bibliotecă : critică muzicală, analiză muzicală, istoria muzicii, viețile marilor compozitori. Astfel, încetul cu încetul, începu să deosebească o sarabandă de o simfonie și să-și dea seama de ce era vorba în bucățile pe care se ducea să le asculte. La început, la concert, preocuparea lui de căpetenie era să distingă diferitele instrumente ; asculta simfonii întregi fără a face altceva decît să-și concentreze atenția asupra începutului fiecărei fraze, dornic să nu-i scape vreuna.

Mai tîrziu, înainte de a se duce la un concert, citea lungi disertații asupra fiecărei Simfonii în parte, notîn- du-și pasagiile mái interesante și așteptînd apoi, plin de nerăbdare, să le audă. Critica vorbea, de exemplu, de .,o disonanță foarte prelungită, care încheie tema principală" , Thyrsis aștepta în zadar disonanța aceea, mirîn-du-se că nu vine, uimit, în cele din urmă, că simfonia s-a sfîrșit... Cînd citea aprecieri ca : „fantasticul joc al fagotului" sau „frenetica dezlănțuire a viorilor în urma unei melodii a tromboanelor", se silea, la concert, să fie cît mai atent. Dacă izbutea să descopere pasajul respectiv rr evrika ! bucuria lui nu mai cunoștea margini.

Dar, cu timpul, nu se mulțumea numai cu atît. Inima lui Thyrsis era numai avînt și iubire, și avîntul și iubirea formează și sufletul muzicii. Trecea, pe vremea aceea, printr-o perioadă de depresiune ; i se părea că viața lui e o povară prea grea pentru dînsul, că va pierde lupta și va avea un sfîrșit mizerabil. Steaua lui bună îl duse tocmai atunci la un concert al cărui program se încheia cu marea simfonie în do-minor a lui Beethoven.

Thyrsis citise o carte despre viața lui Beethoven și știa că acesta fusese un suflet de erou, un titan, un om care înfruntase totul. Știa, de asemenea, că gigantica simfonie simboliza lupta spiritului uman împotriva deznădejdii, Acum citi și cuvintele lui Beethoven cu privire la tema de deschidere : „Astfel bate la ușă destinul". 11 apucă un dor nebun, de nestăvilit, să pătrundă sufletul și spiritul acestei simfonii.

La concert, nu se sinchisi de restul muzicii, ci stătu tot timpul cufundat parcă într-un vis. Cînd veni rîndul simfoniei, tremura de emoție. O lungă pauză, în care domni cea mai deplină tăcere, apoi începu întîia temă : îngrozitoarele lovituri de ciocan, care te zguduie cînd te gindeșli doar la ele. Thyrsis le simți parcă lovind în inima lui și rămase nemișcat. Era ca sub imperiul unei vrăji și se lăsă dus de

fluxul imens al acestei puternice pasiuni muzicale, nu ştia unde, nu ştia cum. Uită cu totul că încerca doar să înţeleagă o simfonie ; uită cine era, ce era ; simţea numai că se înălţau într-însul gigantice fantome şi că sufletul i se desfăcea în sute de părţi. Nici nu-şi dădu seama cînd orchestra începu cea de-a doua temă. Vedea numai o luminiţă licărind undeva, în mijlocul unui întuneric de nepătruns, auzea doar un, glas jalnic, plîngăreţ, sfios, dar totuşi nespus de frumos, cerînd îndurare furiilor furtunii. Glasul acela se înălţa mereu. Thyrsis nu ştia că aceasta era o „execuţie a temei" din acelea pe care le pîndise atîta altădată. Ştia numai că aici cineva sau ceva se luptă cu disperare, se apără, plînge în suspine, se înalţă din ce în ce mai sus, răsuflă, în siirşit, — spre a nu fi acoperit din nou de -fantoma aceea îngrozitoare şi neagră ; loviturile de ciocan ale destinului căzură greu asupra sufletului ce se zbătea, îl sfărî- mară şi—1 nimiciră. Aceasta se repetă de mai multe ori. în timp ce Thyrsis stătea ţintuit locului, fremătind' de emoţie şi teamă. Niciodată nu mai trecuse prin ceva atît de îngrozitor, atît de impresionant. Era peste puterile lui. Cînd glasul acela se stinse, sări în picioare şi fugi afară. Cine-l vedea pe stradă trebuia să-l ia drept un nebun. Din ziua aceea, toată viaţa lui lăuntrică se scurse în sunete de muzică.

Cu economiile sale îşi cumpără o vioară şi se duse la un profesor. Acesta îi spuse că era prea mare ca să mai înceapă să înveţe. Ţhyrsis răspunse :

— Voi munci cum n-a mai muncit om pe pămint.

— Asta o facem doar cu-toţii, zîmbi profesorul şi-l primi la cufs.

Acum, Thyrsis stătea zile întregi, exersînd pînă i se jupuiau degetele, iar braţele şi spatele îi tremurau de epuizare. Spiritul muzicii pusese stăpînire pe el şi-l îmboldea. în pensiunea unde locuia, avea ca vecin pe un domn bătrîn şi nervos, care nu putea suporta exerciţiile lui ; la sfîrşitul lunii, Thyrsis trebui să se mute. Cînd **pleca**]a ţară, progresase atît de mult, încît ştia acum să ci **rit r** melodii întregi. Dacă-j plăcea vreuna în mod deosebit, o cînta zi şi noapte. Dimineaţa, la ora opt, îşi lua vioara şi pleca în pădure, cîntînd acolo toată ziua în faţa veveriţelor. într-o zi, un vizitator nou, care sosi dis-de- dimineaţă cu autobuzul hotelului, întîlni o femeie bătrînă, o italiancă. Femeia urca din greu o colină, cîntînd cît o ţinea gura marşul din Tannhăuser. Noul venit, care era muzician, rămase surprins şi întrebă pe bătrînă de unde cunoaşte melodia. Iată răspunsul ei :

— E un nebun în pădure... de trei săptămîni nu cîntă decît cîntecul ăsta !

14.

în răstimp, Thyrsis terminase, fără multă glorie, şcoala secundară şi se înscrisese la universitate. Din multe cursuri la care

era obligat să asiste, nu frecventa decît unele ; timpul cîştigat astfel şi-l petrecea într-o sală goală a universităţii, citind ceea ce-l interesa. în medie, devora cîte două cărţi pe zi. Cîteodată, se oprea noaptea din citit, întrebîndu-se cum de putuse citi versuri o săptă- mînă întreagă, timp de paisprezece ore pe zi, fără să obosească.

A învăţat singur germana şi a făcut o nouă mare descoperire : Goethe, ale cărui versuri au fost o revelaţie pentru el. Puterea acestui măreţ spirit uman l-a copleşit într-atît, încît i se ruga uneori, cînd era singur. Purta în buzunar portretul lui Goethe cînd era tînăr, cercetîndu-l deseori cu admiraţie. Ochii lui mari şi negri îl urmăreau pînă şi în somn, iar odată se trezi noaptea, ţipînd ; visase că-l va întîlni pe Goethe.

în catalogul de cursuri al universităţii erau trecute şi c seamă de prelegeri asupra „retoricii şi stilisticii limbii engleze". în catalog erau lăudate şi metodele după care, la aceste cursuri, studenţii erau învăţaţi să scrie o engleză literară. Thyrsis voia să ştie totul în legătură cu scrisul.- De aceea, se înscrise la un curs pentru avansaţi, ducîndu-se în fiecare zi să asculte prelegerile profesorului Osborne asupra structurii frazelor. Profesorul Osborne era autor a două opere intitulate : Prozatorii americani şi Ştiinţa retoricii. Cerea elevilor săi compoziţii de cinci sute de cuvinte asupra unui subiect dat de el. Poate că Thyrsis nu era însufleţit de spirit sportiv ; în orice caz, nu fu în stare să scrie cu convingere despre „Datoria studentului de a practica atletismul". O lună întreagă se luptă cu el însuşi, apoi se duse la profesor şi-i spuse ;

— Cred că va trebui să renunţ la cursul A.

Profesorul îl privi peste rama ochelarilor.

— De ce ?

— Cred că nu-mi foloseşte la nimic.

— Cum poţi să judeci dumneata asta ?

— Am această impresie, răspunse Thyrsis cu sfială.

— într-un timp atît de scurt nici n-ai putea avea altă impresie. Trebuie să ai răbdare.

— Dar nici metoda nu-mi place.

— Ce critici poţi aduce metodei ?

Thyrsis şovăi o clipă, încurcat. Nu era sigur, spuse apoi, dar avea impresia că arta scrisului nu se poate învăţa. Mai întîi trebuie să ai ceva de spus...

— Trăieşti poate cu iluzia că ştii să scrii ? îl întrerupse profesorul. (Sub ultima compoziţie a lui Thyrsis. scrisese aprecierea : „slab şi banal").

— Nuu... începu Thyrsis.

— Dacă socoţi că ştii să scrii, e bine să te lămuresc, aici pe loc : nu există în tot cursul unul care să se priceapă mai puţin la scris decît dumneata !

— Cred că aceasta e din cauză că nu pot să scriu ceva numai cu raţiunea rece. Trebuie să am interes, entuziasm pentru ceea ce scriu. Asta e !

— Ba nu. totul este că-ţi închipui că ştii prea multe.

— îmi pare rău, zise Thyrsis, umilit. Mi- am dat toată silinţa...

— Datoria mea este să-i învăţ pe studenţi să scrie, în viaţa mea n-am făcut altceva şi am pretenţia că am oarecare pricepere în

materia aceasta. Dar dumneata ai. ideea fixă că eşti mai luminat decît mine.

Thyrsis păstră vie în memorie această convorbire. Mai trrziu, avea să se mai întîlnească o dată cu profesorul Osborne. putînd atunci măsura din nou atitudinea autoritară a acestui domn faţă de literatură.

Thyrsis n-avea nici un prieten la universitate. Nici n-avea timp să lege o prietenie. Afară de aceasta, fusese prins de un student mai în vîrstă, mare mucalit, gonind pe coridoare şi declamînd entuziasmat:

Mîndre flamuri aurii
Flutură pe metereze.

De altfei, încetase de" mult să mai spere că va găsi odată un prieten şi nici de părerea celorlalţi oameni despre el nu-i mai păsa. începuse să-şi dea seama că era poet şi, de aceea, menit nefericirii. Nici mama lui nu mai spera să-l vadă episcop ; ajunsese cu ea la un compromis : se va face judecător. Universitatea unde studia avea şi o facultate de drept ; Thyrsis avu prilejul să cunoască o seamă de tineri jurişti şi văzu că nici meseria de judecător nu era pentru el. Aceşti studenţi în „drept" nu studiau de dragul învăţăturii, ci spre a avea o meserie care să le înlesnească apoi să se caţere cît mai sus pe scara vieţii. Nici nu se gîndeau măcar să lupte pfentru adevăr şi dreptate ; se perfecţionau numai în tot felul de manopere datorită cărora să cîştige resursele băneşti ale acelora pentru care vor lucra ; îşi ascuţeau inteligenţa ca să le fie de folos la spargerea caselor de bani. Se vedea de departe ce erau : o bandă de ticăloşi rafinaţi, care lui Thyrsis nu-i puteau inspira decît un sentiment de repulsie.

0

El îşi urmă calea fără şovăire. Rămase la universitate pînă ce învăţă bine germana, franceza şi italiana şi citi în original operele pricipale ale literaturilor respective. Folosi şi toate prilejurile ce i se oferiră de a asculta muzică bună, rămînînd pentru totdeauna pătruns de ea. Pe vremea aceea, îşi biruise definitiv demonii şi era acum stăpîn pe el însuşi. Şi, cu toate că nimeni nu bănuia nimic, o nouă minune se petrecea acum cu el ; era, în sens spiritual, însărcinat.

Cu toate acestea, nu lipseau semnele exterioare după care această nouă stare ar fi putut fi uşor recunoscută. Umbla totdeauna singur, nu mai vorbea cu nimeni ; era veşnic cufundat în gînduri şi cu ochii aţintiţi în gol ; se supăra dacă era tulburat din reverie şi îşi păzea cu sfinţenie timpul liber. îi păsa acum şi mai puţin decît altădată de formalităţile convenţionale ; nu se mai ducea la nici o prelegere, nu purta manşete, iar în timpul mesei nu se lăsa antrenat în nici un fel de discuţie. Făcea lungi plimbări la ore nepotrivite, avînd o deosebită predilecţie pentru o colină unde vîntul sufla cu putere. Toate acestea ţineau de un an. în acelaşi timp, cartea crescuse în el şi acum aştepta să nască.

Subiectul operei sale îşi avea originea în citirea istoriei : Thyrsis se lăsase mai ales inspirat de lupta din vechile timpuri împotriva celor mai crunte forme ale tiraniei. Dacă Thyrsis nu putea să se

împace cu creştinismul, aceasta se datora în primul rînd faptului că această religie propăvăduia „virtutea bastardă", cum spune el, aceea a supunerii. El însuşi nu se supunea nimănui, tră- indu-şi viaţa aşa cum credea că e mai bine. Iar tinereasca ardoare, care-l însufleţea, luă în imaginaţia sa chipul şi asemănarea unei anumite figuri. Visa adică, un erou care să fie împotrivirea întruchipată, un pasionant luptător pentru dreptate şi libertatea omului.

Acţiunea povestirii sale se petrecea în zilele cele mai frămîntate d'in istoria Italiei, în zilele tiranilor şi briganzilor. Eroul lui Thyrsis era un bun călător, un falnic trubadur, totdeauna gata gă-şi apere libertatea. Iată "cum o ceru el pe fiica despotului, îh chiar castelul acestuia :

Cînd la fereastra ei ajunge A cîntului scară uşoară, ■ Verbul e atît de fraged şi fin, încvt al prinţesei suflet senin Se zbate, se înalţă şi zboară.

Thyrsis era parcă ameţit de arzătoarele cuvinte cu care cîntăreţul cîştigă inima iubitei sale. El o smulse din noianul de prejudecăţi ridicole în care crescuse şi destrăma aureola de sfîntă care fusese creată în jurul ei, ca în jurul oricărei prinţese. Pe puternicele lui braţe o duse în singurătatea munţilor, trăind acolo cu ea, ca şef al unei bande de proscrişi. Dar proscrişii erau brutali şi fioroşi, pe cînd trubadurul era bun şi blînd ; astfel, se iscă **o** luptă între ei. Cîntăreţul şi iubita lui au fost siliţi să se refugieze mai adînc în pădure, Unde au trăit într-o colibă, el rege al vînătorilor, ea regină a iubirii. Dar proscrişii se uniră cu despotul şi-i arătară drumul spre colibă ; urmă o luptă crîncenă. Prinţesa fu ucisă, cîntăreţul izbuti să scape datorită întunericului. Toată noaptea rătăci prin pădure, iar în dimineaţa zilei următoare îl aştepta pe tiran cu arcul încordat; cînd trecu, slobozi o săgeată şi-i străpunse inima,-ucigîndu-1. Fu prins şi muri în groaznice chinuri, dar cu un cîntec de batjocură şi semeţie pe buze.

ÎS.

Cînd Thyrsis se gîndea cu sfială şi dragoste la povestirea sa, îşi spunea cu teamă că poate nu-i va ajunge o viaţa întreagă s-o scrie. Trecu astfel un an întreg, în care timp orice întîmplare din viaţa sa avu înrîurire, într-un fel sau altul, asupra povestirii sale ; fiecare ton muzical pe care-l auzea, izvora parcă din inima bardului său călător. Veni, în cele din urmă, vremea cînd preocupările acestea nu-i mai dădeau pace, cînd, umblînd pe stradă, rîdea şi plîngea în acelaşi timp. „Acum trebuie să se întîmple ! Acum ! Acum !" îşi spunea, căutînd parcă un locşor ferit, ca o femeie cînd simte durerile facerii.

Iarna era pe sfîrşite. Profesori, rude, cunoscuţi, pierduseră demult orice speranţă în el, considerîndu-l ca pe un om pierdut. Thrysis pusese deoparte o sută de dolari : atîta trebuia să-i ajungă.

Repeta mereu : „Primăvara ! De-ar veni primăvara ! Numai la ţară trebuie să se întîmple !". O dată cu primele zile de aprilie, nu-l mai răbdă inima şi porni în căutarea unui loc prielnic, undeva, în tr-un ţinut sălbatic.

Dădu peste un lac care era numai gheaţă şt de nişte munţi care erau numai zăpadă. Oamenii de prin partea locului nu văzuseră în viaţa lor chip de poet şi nu erau în stare să facă subtila deosebire între inspiraţie şi nebunie ; de aceea, nu mică le-a fost mirarea cînd au auzit de intenţia lui de a se adăposti în pădure. Thyrsis îşi croi nestînjenit drumul prin pădurea înzăpezită de pe malul lacului, spre a găsi un loc mai depărtat unde să-şi poată ridica o colibă sau în cel mai rău caz, un cort. Cînd se depărtă mai multe mile de ultimul sat, dădu pe neaştep- tale de o minunată poiană ; inima-i sălta în piept, ea aceea a unei căpribare zburdînd prin desişuri. Zări în faţa lui un castel ca în poveşti, cum n-ar fi putut visa unul mai frumos, o colibă mică, aşezată_într-o adevărată prăpastie prin care trecea cu zgomot un rîuleţ de munte. în spate era apărată de măreaţa pădure, la picioarele ei se întindea lacul. Totul era zăpadă, gheaţă şi umezeală, oferind o privelişte dezolantă. Dar Thyrsis gîndindu-se numai la aspectul pe care-l avea vara, se aşeză pe o piatră şi, privind încîntat coliba, chiui de bucurie.

Apoi, se întoarse în grabă în sat, căută pe proprietarul acestui mic rai pămîntesc şi închirie coliba pe o sumă mică. în ciuda zăpezii, se mută imediat în. noua sa reşedinţă ; în sfîrşit, se simţea liber !...

De două ori pe săptămînă i se aduceau provizii de hrană, pentru că el însuşi n-ar fi ieşit din pădure eu nici un preţ. La început, era cît pe-aci să îngheţe noaptea, iar ca să poată scrie, trebuia să-şi pună mănuşile. Dar, datorită focului său lăuntric, nu mai simţea frigul de afară. Se căţăra pe munţi, luîndu-se la întrecere cu vîn- tul sau se plimba prin pădurea pleşuvă şi pietroasă, fre- donînd cîntecele trubadurului său. în toate aceste zile era una cu Dumnezeu şi cu natura, încît nu mai exista pentru el altceva pe lume. Milioane de tinere fiinţe săreau din pămînt ca să-i ureze bun venit, pădurile desfăşurau în faţa lui toate minunăţiile lor, iar dimineaţa păsările făceau zboruri îndrăzneţe în cinstea sa. în tot acest timp, Thyrsis scria necontenit, punîndu-şi, într-un neîntrerupt extaz, tot sufletul în scrisul său. Săptămîni în şir, micul său jurnal de pe vremea aceea mi conţinea decît un singur cuvînt : „Cartea ! Cartea 1".

Într-o zi primi o scrisoare de la mama lui. scrisoare prin care aceasta îl anunţa că avea de gînd să petreacă vara într-un sat învecinat şi că acolo va veni şi Corydon cu mama ei..

CARTEA A DOUA

CAPCANA 1.

în tren, Corydon, scrise unei prietene că pleacă într-un loc unde-l va întîlni şi pe Thyrsis. „Dar sper să-l văd cit mai puţin, pentru că, în ultimul timp, a devenit un egoist şi un mare închipuit. Am început să nu-l mai pot suferi".

Dar cînd cineva n-a cunoscut, timp de trei sau patru săptămîni, altă tovărăşie decît aceea a veveriţelor şi bufniţelor, devine subit un om foarte sociabil; simpla vedere a unei feţe cunoscute capătă la el proporţiile unui eveniment. Thyrsis terminase acum de scris cîteva

capitole din cartea sa şi prima furie a dorului său de creaţie se potolise. De aceea, la sosire, Corydon avu surpriza să vadă că ieşise în întîmpinarea ei.. El îi povesti că tocmai făcuse cumpărături pentru o petrecere în pădure şi o invită să vină a doua zi cu mama ei-să vadă castelul lui fermecat şi să ia parte la ospăţ.

Au venit. în cinstea lor, primăvara îşi pusese cea mai frumoasă haină. Soarele strălucea cald şi luminos ; iarba şi tufişurile răsunau de zumzet şi veselie. Simţeai cum creşte un val de primăvară, cum inundă toată lumea. Un verde viu strălucea pe coline, iar frunzişul plopilor şi al mestecenilor tremura în'cet în bătaia vîntului. Corydon bătu din palme şi scoase strigăte de entuziasm la vederea măreţului tablou.

Thyrsis, îmbrăcat în chip pitoresc, în pantaloni vechi de dril şi într-o cămaşă de flanelă cenuşie, îşi luă în serios rolul de gazdă. Arătă musafirilor sălaşul lui, în care,' pentru întîia oară de cînd locuia acolo, făcuse puţină ordine. Le povesti şi toate aventurile sale ce frig năpraz- nic era noaptea şi cum trebuia să cînte mereu la vioară ca să nu-şi piadă cumpătul; cum dormise la început în tr-un hamac de pînză, cu tot aşternutul peste el, neîn- ţelegînd de ce îngheţa totuşi ; cum lăsase odată pe verandă o bucată mare de carne friptă într-o tigaie şi o pisică sălbatică furase friptura, cu tigaie cu tot. Rîdea el însuşi de nepriceperea sa în ale gospodăriei : uita deseori mîncarea pe foc pînă se ardea bine sau se stingea focul. La urmă de tot, încercase să trăiască numai cu mîncăruri reci, spre marea revoltă a stomacului său.

Le făcu apoi o demonstraţie a greu dobînditei sale arte culinare, ospătîndu-i cu orez cu stafide, ouă cu şuncă, piine cu unt şi cu marmeladă, fructe murate şi — cuhnea ospăţului — cu cozonac. La sfîrşitul mesei, Thyrsis îşi sprijini spatele de trunchiul unui copac şi, privind spre cer, rosti cuvintele fiului regelui Kalandar, cel cu un singur ochi :

— Aşa viaţă, mai zic şi eu ! Păcat că-î atît de scurtă !

Mai tîrziu, o luă pe Corydon la plimbare. Urcară colina în vîrful căreia Thyrsis se lupta cu vînturile mînioase şi de undfe obişnuia să privească apusul soarelui şi răsăritul lunii deasupra lacului. Coborîră, apoi, în prăpastia în care sălta micul pîrîu de munte. Aici înflorise nu de mult măcrişul iepuresc ; acum, totul era acoperit de un covor cu gingaşe şi îndrăzneţe căldăruşe şi de rădăcina- şerpilor. Călcînd pe muşchiul moale şi fraged, te simţeai parcă păşind într-un templu.

într-un loc, unde rîuleţul forma clocotind un iaz, Thyrsis arătă o piatră şi spuse :

— Aici scriu de obicei.

— Cum stai cu cartea ? întrebă Corydon.

— Muncesc din greu la ea... e tot ce pot spune.

— Despre ce e vorba ?

— E o povestire. O povestire romantică aş spune, dar nu-mi place cuvîntul.

Corydon şovăi o clipă :

— Nu mi te închipui scriind ceva romantic, spuse ea.

Thyrsis, adîncit încă în gînduri, urmă :

— Aş numi-o mai degrabă o romanţă revoluţionară.

— Despre ce e vorba ?

— Acţiunea se petrece în evul mediu, iar eroii sînt un trubadur şi o prinţesă.

în timp ce creează, artistul e predispus la tăcere, caută liniştea şi singurătatea. Mai tîrziu, însă, vine un timp < înd simte nevoia să-şi deschidă sufletul, să guste efectul operei sale asupra altora. Aşa era şi cu Thyrsis. Plim- bîndu-se acum alături de Corydon, îi veni, deodată, un gînd. Auzise că beletristica e citită mai mult de femei. Nu era oare Corydon tipul perfect al fetei din burghezi- mea mai avută, adică acel „public" căruia va trebui să se adreseze şi el în eurînd ? De ce n-ar încerca să vadă care va fi reacţia ei ?

Astfel, se reculese şi întrebă :

— Ai vrea, poate, să-ţi citesc ce am scris ?

- — Fireşte, răspunse fata, îmbujorată, adăugind astfel, cu modestie : bineînţeles, dacă nu ţi se pare că ar fi o profanare.

•— Nu, deloc, spuse Thyrsis. Cînd va apare cartea, o vor citi doar fel de fel de oameni.

Alergă înapoi în colibă şi aduse preţiosul său manuscris. Corydon trebui să ia loc pe piatra inspiraţiei sale, iar el se aşeză alături de ea şi începu să citească.

În multe privinţe, povestirea lui era, într-adevăr, revoluţionară. Thyrsis nu scotocise prin cărţile altora ca să creeze o verosimilă „culoare locală" ; nici nu se baza pe efectul unor zale, pieptare de oţel sau 'al unor arhaice întorsături de frază. Castelul unde începea acţiunea povestirii sale era doar fundalul slab colorat al unei scene pe care oamenii vii îşi disputau cu pasiune lupta. Vedeai marea sală de banchete în toată splendoarea tapiţeriilor sale ; iar pe tron, în mijlocul lor, stăpîn pieste toate acestea, un om al forţei. în scene scurte erau aruncate priviri fugare asupra tristelor stări de lucruri de pe pămînt, veşnic aceleaşi :

La eşafod dreptatea e pururi osînditâ

în timp ce nedreptatea se lăfăie-n măriri.

O ceartă tocmai fusese adusă în faţa stăpînitorului şi se aştepta o aspră judecată, cînd sosi trubadurul. Faima acestuia era mare şi astfel despotul, într-o stare de semi- beatitudine provenind din băutură, îi lăsă lui judecata conflictului. Fu aşezat în capul mesei şi prinţesa fu adusă înăuntru ; astfel se întîlniră cei doi pentru întîia oară.

Aici, Thyrsis se opri şi întrebă :

— Te interesează ?

— Continuă, te rog, continuă !

Citi, atunci, descrierea prinţesei, care era întruchiparea tuturor virtuţilor acelei necunoscute zeiţe pe care, în închipuirea sa şi-o făurise ca ideal. Era mîndră şi totuşi smerită, inaccesibilă şi, în acelaşi timp, miloasă, de **o** nespusă şi covîrşitoare frumuseţe. Iar în ceea ce priveşte pe bard,

Frumos era trubadurul şi tînăr ' Şi inima lui doar /oc *şi iubire.*

' El îşi luă harpa, aplană cearta, apoi se întoarse spre prinţesă. îi cîntă despre dragoste şi despre toate ce i se par frumoase unui poet, preamărind mai ales libertatea vieţii sale.

îi cîntă despre tovarăşii visurilor sale şi despre minunata şi tainica putere pe care o mîntuia, ca poet :

Tainele tuturor vremurilor Le ascund în mine. Comori nevisate de muritori Le păstrez doar pentru tine.

li cîntă despre vrăjile pe care le va ţese pentru ea. despre călătoriile pe care le vor face împreună :

Ca un rîu sufletu-ţi curge, între maluri aurite Iar cîntînd vîslaşii pleacă Şi te duc în ţări vrăjite.

2.

Pînă aici scrisese Thyrsis povestirea sa. Cînd termină lectura, văzu că frumoasa Corydon ţinea mîinile încleştate şi că ochii îi străluceau de entuziasm.

— O, ce frumos ! Minunat, exclamă, încîntată. -

O senzaţie de plăcere şi bucurie inundă pe tînărul poet.

— Vasăzică, îţi place ? întrebă el.

— O, de ai şti cît de mult îmi place ! răspunse fata. Apoi, îl privi cu ochii mari şi miraţi : dar tocmai dumneata ! Dumneata !

— De ce nu eu ?

Cum ai putut dumneata să scrii o asemenea poveste ? De unde ai scos-o ?

— Chiar din mine, răspunse Thyrsis, fără a şovăi o clipă.

—- Nu pot să cred asta ! Nu mi-aş fi închipuit că te-ar putea interesa asemenea lucruri.

— De unde să ştii ce mă interesează pe mine ?

— Văd doar cum trăieşti, singur, departe de oameni şi tot timpul cu nasul în cărţi. Dacă nu mă înşel, interesul dumitale pentru orice lucru este pur intelectual.

— Crezi, prin urmare, 'că scriu doar spre a mă exersa în tehnica scrisului ?

— Nu, nu ! Dar îmi vine greu să mă obişnuiesc cu gîndul contrariu.

■— Oamenii au trei facultăţi diferite : intelectul, simţirea şi voinţa. Cine vrea să fie un om desăvîrşit trebuie să le dezvolte pe toate trei în aceeaşi măsură.

— Da, dar de ce îţi pierzi vremea, îngrămădind ştiinţe aride ?

— Trebuie să ştiu foarte multe lucruri. Nu cred că aş învăţa ceva ce n-ar fi trebuitor scopului meu.

— Şi care ţi-e scopul ? întrebă Corydon.

Thyrsis atinse prețiosul său manuscris.
— Iată-1.
Tăcură o elipă. Apoi, Corydon spuse :
—- Dar nu-ți dai seama că, izolîndu-te de lume, îți scapă multe ? Ai putea ajuta atîția oameni !
— Oamenii n-au nevoie de ajutorul meu ; de altfel, nici nu l-ar accepta.
— Cum poți să știi asta. dacă nu vii niciodată în contact cu ei ?
•— Judec după viața pe care o duc ei.
— O ! exclamă Corydon, dar oamenii nu trebuie judecați după felul lor de viață !
— De ce nu ?
— Pentru că nu depinde de ei. Oamenii sînt legați» sînt prizonieri.
— N-au decît să se elibereze.
■— Ușor de spus. Dumneata nu ești legat.
— Ba, am fost și eu și eram și azi dacă nu mă descătușam.
— Da, dar dumneata ești bărbat.
— Ce contează ?
— Mult de tot. Poți să-ți ciștigi singur existența, poți să iaci ce vrei. Dar închipuie-ți că ai fi fată, că ai fi închis într-o casă și ți s-ar spune că asta ți-e adevărată „sferă",
— Aș lupta. Aș găsi un mijloc să scap, n-ai nici o grijă ! Dacă renunți la luptă, înseamnă că nici nu ții s-o cîștigi.
Pe Thyrsis îl surprinse marele interes pe care-l purta Corydon scrierii sale. Nu și-ar fi închipuit că asimilează atît de ușor. A fost uimit de atitudinea ei. finea mîinile încleștate și privirea țintă înainte.
— Nu ești mulțumită cu viața pe care o duci ? întrebă el.
■— Am motive ca să fiu ?
— Nu £tiu.
•— Asta arată cît de stupid ești uneori.
— Dar n-ai manifestat niciodată,..
— îți amintești poate că, anul trecut, voiam să mă pregătesc să dau examenul la universitate ?
— Da, dar ai renunțat pînă la urmă.
— Ce era să fac ? Nimeni nu s-a gîndit să mă ajute sau să mă încurajeze măcar. Bîjbîiam în întuneric, ca o oarbă. Ți-am spus-o încă de atunci.
— Și ți-am arătat de atunci ce să yiveți.
— Bine, bine, dar cum era să încep ? Dumneata știi cum se începe un lucru, ai învățat-o la școală. Eu însă nu știu nimic și sînt neputincioasă. Am încercat să încep cu latina, fără să știu măcar cum se pronunță cuvintele.
— Nimeni nu știe, interveni Thyrsis.
— Totul era sterp și plictisitor, fiecare lucru pe care trebuia să-l învăț. Mi-era dor de lucruri reale, vii, de lucruri frumoase și bogate, cum e cartea dumitale, de pildă.

— Sînt nespus de fericit că-ți place, spuse Thyrsis, impresionat de cuvintele ei.
— Povestește-mi cum continuă, îl rugă Corydon.

3.

Thyrsis povesti pe larg subiectul operei sale. Imaginația i se aprinse la flacăra simpatiei lui Corydon şi el vorbi cu elocvență,'descoperind frumuseți noi de care pînă atunci nici nu-şi dăduse seama. Corydon îl ascuita cu crescîndă bucurie şi uimire.
— Vasăzică, astfel îți petreci dumneata vremea ! exclama ea, în sfîrşit.
— Da, astfel.
— Și tot din pricina asta trăieşti ca un sihastru ?
— Da.
— Crezi că, întorcîndu-te printre oameni, ți-ai pierde viziunile ?
— Sint sigur de asta.
— De unde ştii ?
— Am încercat. Nici nu poți să-ți dai seama ce grea e munca mea. Un an întreg mi-am purtat opera în gînd, nu mai trăiam decît pentru ea, pentru altceva nu mai aveam nici un interes. Fiecare frază pe care ți-am citit-o este produsul unei munci complicate, al unor repetate, sforțări de gîndire, de autocritică, de revizuire. La partea asta mică, pe care am terminat-o, am muncit aproape o lună, abia lăsîndu-mi răgaz pentru mîncare. Primul meu gînd dimineața, ultimul noaptea, era la carte. Cînd mă copleşeşte nevoia de a scrie, lucrez cu un fel de frenezie ce poate ține ore şi zile întregi ; dacă mă opresc la mijloc, atunci totul a fost in zadar şi trebuie s-o iau de la capăt. E ca şi cum aş urca un povîrniş greu.
— înțeleg, şopti Corydon. Eşti hotărît "să n-ai niciodată relații cu ceilalți oameni ?
Thyrsis cugetă o clipă.
— Ai citit vreodată poezia Fluierul lui Pan de Eli- sabeth Barrett-Browning ? întrebă el.
— Nu.
— E o poezie minunată, Şi, după cîte ştiu, e foarte rar citită sau citată. Ni se arată acolo cum marele zeu Pan coboară pe malul unui rîu şi taie o trestie ca să-şi facă din ea un fluier. Stă pe mal şi cîntă ;

E dulce cîntecul tău, o Pan ! Și dulce mai cinți pe maluri de rîu. Cînți fermecător, o zeule Pan ! Uitat-a s-apună şi falnicul soare, Și fluturii chiar uitat-au să zboare, îar crinii ascultă pe maluri de rîu. Jumate fiară e Pan cel temut, De rîs e cum cîntă pe maluri de rîu ! Aci dintr-un om un poet s-a născut ! Dar zeii suspină şi-ncep să jelească
O trestie care nu poate să crească În
şiruri de trestii pe maluri de rîu.

Thyrsis se opri.

— înțelegi sensul poeziei ? întrebă.

— Da, răspunse Corydon.

— *Aci dintr-Tin om un poet s-a născut* e unul dintre cele mai frumoase versuri pe care le cunosc. Tot astfel mă simt şi eu. Am lăsat toate celelalte îndatoriri pe care le are omul față de lume. Dar dacă izbutesc să scriu o carte, sau măcar o singură poezie care va inspira pe oameni în viitor, atunci am făcut cu mult mai mult decît aş putea face ajutînd o viață întreagă pe oamenii din jurul meu.

— Asta nu mi-a trecut niciodată prin gîr.d, spuse Corydon.

•— Iată ideea pe care trubadurul meu vrea s-o vestească prințesei. Mai întîi, îşi deschide sufletul în fața ei ; apoi însă, cînd îşi dă seama că ea îl iubeşte* se îns- păimîntă şi încearcă s-o convingă să nU-l urmeze. Îi arată cît de singuratică şi de sumbră e existența lui ; ea e născută pentru o viață mai plăcută, îşi are locul şi îndatoririle ei în lume. Dar, cu cît vorbeşte el mai convingător despre asprimea vieții sale, cu atît mai mult ea îşi dă seama că trebuie să-l urmeze. Chiar de i-ar fi hărăzită moartea, ea tot ar fi pentru el izvor de inspirație, ar da aripi cin- tecului său. „Taci, îi spune ea, lasă-mă să mă lepăd de mine pentru un cîntec al tău ! A săvîrşi o faptă pe care lumea o va păstra în memorie, a spune o vorbă ce va trăi veşnic, valorează mai mult decît toate durerile şi chinurile pe care le poate îndura o femeie într-o viață întreagă",

Corydon stătea cu mîinile încleştate.

— Da, spuse ea, aşa ar simți ea, într-adevăr.

— Mă bucur că o spui, remarcă Thyrsis. Povestea trebuie să fie reală şi aveam oarecari temeri în privința asta. Crezi, într-adevăr, că prințesa l-ar urma ?

— Dacă-l iubeşte, da.

— Dacă-l iubeşte ! Dar ea trebuie să iubească arta lui mai mult decît pe el.

î— Ba nu. Pe el trebuie să-l iubească, spuse Corydon.'

Thyrsis clătină din cap.

— Atîta n-ar fi de ajuns ca să-l urmeze, spuse.

— De ce nu ? El n-o iubeşte ?

— Ba da, dar îi e teamă să i-o spună. În orice caz, aceasta n-ar trebui să influențeze hotărîrea.

— Nu înțeleg de ce ?

— Pentru că iubirea personală este ceva mărginit şi relativ josnic.

— Nu cred că există ceya mai nobil, mai măreț, decît dragostea adevărată între un bărbat şi o femeie, declară Corydon cu hotărîre.

— Depinde de ceea ce înțelegi prin dragoste .¡adevărată", răspunse Thyrsis. Dacă doi oameni se iubesc într-un mod pur personal, după puțin timp sfîrşesc prin a se cunoaşte pe deplin, prin a se sătura şi atunci orice dezvoltare încetează. Concepția mea este că doi oameni trebuie să se piardă pe ei înşişi, să uite de ei, într-o dra - goste comună pentru ceva mai mult, pentru un mare ideal, o mare țintă, pentru o viziune a perfecției. Ei vor căuta aceste lucruri împreună şi se vor bucura găsindu-le, se vor bucura unul pentru celălalt. Numai astfel pot creşte şi progresa, unul însemnînd ceva nou

pentru celălalt în fiecare zi a vieții. O dragoste de acest fel n-are sfîrşit, pentru că nu cunoaşte oboseala sau saturația.

— Nu m-am gîndit niciodată la asta, spuse Corydon. Dai-, la început, tot trebuie să existe un fel de dragoste personală.

— Nu ştiu, răspunse Thyrsis. Nu m-am gîndit încă bine. Mi-e teamă că sînt impersonal din fire.

— Da, tocmai asta m-a mirat la dumneata. Nu iubeşti oamenii ?

— în genere, nu, mărturisi el.

— Atunci, ce-ți stîrneşte mai mult interesul ? Dumneata însuți ?

— Da, mulți oameni îmi reproşează aceasta. Și într-un sşns, e adevărat ; sînt obişnuit să mă privesc, ca să zic aşa,' ca pe o operă de artă. Am anumite idei despre puterile pe care le simt în mine şi pe care încerc să le dezvolt. Cînd izbutesc, pot scrie cărți şi aş împărtăşi celorlalți oameni gîndurile mele, iar ei le pot judeca şi pot vedea dacă sînt mai bime decît propriile lor gînduri. Cred că aceasta e un gen superior de altruism.

— E cam greu de înțeles.

— Nimeni nu-i în stare să înțeleagă asta. Oamenii învață că trebuie să se jertfească pentru alții şi o fac orbeşte şi in mod stupid, fără să se întrebe vreodată dacă celălalt merită sacrificiul şi, mai puțin încă, dacă ei înşişi au ceva ce merită să fie jertfit.

Corydon strînse subit pumnii.

— Ah ! urăsc religia jertifirii de sine ! exclamă.

— Religia mea e aceea a autodizolvării, spuse Thyrsis. Eu mă jertfesc pentru ceea ce toți oamenii ar trebui să fie.

4.

După un timp reveniră la subiectul dragostei şi al acelei ideale concepții despre ea, pe care Thyrsis voia s-o dezvolte în cartea sa. După el, fiecare om avea datoria de a tinde spre cea mai înaltă treaptă de dezvoltare pe care o poate concepe ; şi s-o facă nu numai pentru el, ci şi pentru ființa iubită. Numai aceasta ar fi o dra goste înaltă, adevărată : să consideri omul pe care-l iubeşti ca pe tine însuți, să fii veşnic nemulțumit cu el, să-l împingi neîncetat spre năzuințe mai înalte, să ții trează în el tendința de a se depăşi.

Asupra acestui punct discutară cu deosebită patimă. Pentru Thyrsis, însăşi dragostea era răsplata promisă ființei iubite, pe eînd Corydon era de părere că dragostea trebuie să existe înainte de a se putea concepe o asemenea legătură. Obrajii i se îmbujorară, iar ochii-i străluceau pe cînd susținea teza .că prințesa nu l-ar putea urma pe trubadur decît după ce aceasta i-ar fi declarat şi dăruit di-agostea sa în mod irevocabil.

— Dacă înțelegi prin dragoste contopirea a două persoane întru urmărirea aceluiaşi ideal, te aprob, spuse Thyrsis. Dacă insă te gîndeşti la -ceea ce se înțelege de obicei prin dragoste : o admirație reciprocă sau adorarea, pur şi simplu, a unei alte persoane, atunci nu sînt de acord cu dumneata.

— Dar doi oameni car.e se iubesc, n-au nici măcar voie să simtă interes unul pentru celălalt ? exclamă Corydon.

Poetul nu se lăsă intimidat nici de această obiecție.

Cred că o femeie nu m-ar putea interesa în măsura în care s-ar dezvolta și ar crește. Ea ar trebui să aibă mereu în minte gîndul că, în clipa în care ar înceta să se mai perfecționeze, interesul meu pentru ea s-ar stinge. Cred că asta nu este o chestiune de voință, e ceva în legătură cu structura chimică a sufletului, dacă pot să mă exprim astfel.

— Nu cred că în aceste condiții vei găsi multe femei care să te iubească, spuse Corydon.

— Nici n-am sperat vreodată să găsesc mai mult decît una, fu răspunsul lui Thyrsis. Și nici pe asta n-o voi găsi-o poate.

Ea îl privi o clipă în tăcere.

— Niciodată nu mi-am dat mai bine seama cît de mare îți este egoismul. Nici prin gînd nu ți-ar trece să judeci pe cineva după alte măsuri decît ale dumitale

— Ai dreptate, rîse Thyrsis. Sînt, într-adevăr, de părere că, afară de sufletul meu, nimic nu contează în lumea asta. »

— De ce ?

— Pentru că pe propriul meu suflet mă pot bizui. Dar n-am întîlnit încă în viață nimic despre care să pot spune același lucru.

Corydon tăcu din nou.

— Ești dur ca oțelul, exclamă apoi;

— Sînt mai dur decît orice cu ce m-ai putea asemui, răspunse el. Nu există, pur și simplu, putere care să mă abată de la datoria mea.

— S-ar putea, totuși, să întîlnești o femeie care să te captiveze.

— Se poate. Am făcut destule lucruri de care rni-e rușine și o teamă salutară mă păzește să nu mai fac altele. Știu însă că, oricine ar fi acea femeie, într-o zi s-ar trezi fără mine.

Tăcu o clipă, ca să privească ondulațiile apei din micul lac, de la picioarele lui.

— Femeia pe care mi-o închipui e cu totul altfel. O femeie pentru care idealul meu ar fi același lucru ca și pentru mine, o forță ce ar împinge-o înainte, ceva viu ce ar însufleți-o, ceva căruia i-ar fi stăpînă și sclavă totodată.

ca mine. Astfel, ea n-ar cunoaşte teama şi n-ar cere fa voturi. N-ar vrea să găsească- indulgenţă,, n-ar cere făgăduinţă, s-ar dărui aşa cum mă dăruiesc şi eu : simplu, fără socoteli. Să nu se găsească oare o singură femeie de acest fel în toată lumea ?

— S-ar putea să. se găsească. Dar această femeie n-'ar putea avea încredere decît în idealul dumitale, nu şi in dumneata.

— Pentru aceasta, spuse Thyrsis, ar trebui să mă- cunoască mai întîi,

— Pentru asta, răspunse Corydon, ar trebui sa te iubească mai întîi.

Thyrsis zîmbi.

— Ca în mai toate discuţiile, spuse el, totul depinde de sensul pe care-l dai noţiunilor.

5.

în clipa aceasta auziră pe cineva strigând de departe.

Corydon tresări şi exclamă î

— E mama ! Ce repede a trecut după-amiaza 1

— Trebuie să te duci acasă, acum ? întrebă eL

— Din păcate, da. Avem un drum lung de făcut cu barca.

— Păcat. Aş fi vrut să-ţi spun ce cărţi să mai citeşti. Va trebui sâ te laşi îndrumată de mine în privinţa aceasta.

— Cu' plăcere$_a$ numai să vrei dumneata ! răspunse Corydon.

— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă. Regret, chiar mi-e ruşine că nu te-am ajutat mai de mult.

Se ridicaseră şi se îndreptau acum spre colibă.

. __ N-ai putea să vii şi mîine, ca să mai discutăm ? întrebă Thyrsis,

— Păi, dumneata trebuie să stai şi să lucrezi, răspunse Corydon.

— Un răgaz de încă 0 zi nu mi-ar strica, sînt sigur, răspunse el. Afară de asta, mi-a făcut o adevărată plăcere să stau azi de vorbă cu dumneata.

Thyrsis Ie conduse pe mamă şi fiică la barcă, apoi se îndreptă spre colibă. în pragul ei se opri, şoptind : ..Cory- don ! Micuţa mea Corydon !".

Astfel **o** numea totdeauna în gîndurile sale. Nu numai pentru că vorbele acestea exprimau cel mai bine imaginaţia. pe care o avea despre ea : era atît de gingaşă, de împăciuitoare şi de blîndă. Avea acum optsprezece ani. iar el numai douăzeci. Cu toate acestea, se simţea parcă un bunic al ei. Ceea ce auzise azi de la dînsa i se părea o revelaţie, îl uimea. Văzuse că opera sa îi făcuse o adîncă impresie, **o** răscolise. Nu era o emoţie afectată, ci una venind din adîncul inimii. Ieşise la iveală că nu era deloc mulţumită de viaţa pe care o ducea, că era setoasă de o viaţă adevărată.

Discuția lor fusese ca o explozie care dărîmase toate barierele existente între ei și, abia acum o văzu așa cura era în realitate. Schimbarea era atît de ciudată, încît abia îi venea s-o creadă. În cursul zilelor următoare, se pomeni deseori șoptind cu un fel de nedumerire : „Corydon ! Micuța mea Corydon !"

în seara aceea, nici nu mai încercă să lucreze. Se gîndi la Corydon și la viața ei. Fata îl răscolise într-un mod ciudat ; o vedea frumoasă, însă într-un fel cu totul. nou. Hotărî s-o ajute să găsească viața aceea adevărată pe care o dorea.

Corydon veni a doua zi, dis-de-dimineață. Se așezară pe marginea lacului și începură să discute. Vorbiră despre lucrurile pe care ea trebuia să le' învețe și despre felu) în care va trebui să le învețe ; despre cărțile pe care le citise și despre cele .pe care va trebui să le mai citească. De aici ajunseră la o mulțime de chestiuni din domeniul literaturii, al filozofiei, al vieții în genere. Se aprinseră, din ce în ce mai mult, gîndurile lor luară aripi, pierdură orice noțiune a timpului și spațiului. Erau atîtea lucruri de discutat !

Corydon, în ciuda antipatiei pe care o nutrea pentru instituțiile bisericești, credea în nemurirea sufletelor. Invoca drept mărturie unele intuiții și momente de înseninare care i-o relevaseră. Thyrsis, dimpotrivă, considera ideea nemuririi drept culmea necredinței. Pentru el, viața era doar un clăbuc de spumă pe fluxul vremii, o umbră aruncată de nori asupra pămîntului. Nimic din acestea nu putea, nu trebuia să fie nemuritor.

— A crede, strigă el, înseamnă a ne arunca în brațele vieții, a o primi așa cum este, a ne bucura de diversitatea ei nesfîrșită, de „jocul plastic al firii" ; înseamnă a ne da seama că floarea care înmugurește, ca și soarele care răsare din nou, sînt aceeași expresie a bucuriei vieții. Dar oamenii sînt slabi și, pentru că se iubesc doar pe ei înșiși, se consideră centrul universului.

Corydon avea însă o concepție mai personală și iubea viața. Susținu că moartea ar fi ceva de neînchipuit și că ea avea simțul infinitului. Thyrsis se strădui s-o convingă că omul trebuie să-și realizeze impulsul spre infinit în orice clipă a vieții, nu să amîne aceasta pentru o vreme îndepărtată. Viața este un lucru de sine stătător, care n-are nevoie de o urmare ca rațiune justificată. Este un dar benevol asupra căruia n-avem nici un drept și pe care trebuie să-l primim în condițiile în care ne-a fost tăcut.

Astfel, ajunseră la chestiunea religiei. Thyrsis iubea religiile vechi pentru fondul lor de poezie și avu de luptat cu păgînismul înnăscut al lui Corydon. El încercă să-i arate că puteai citi Paradisul pierdut și cartea de rugăciuni engleză, întocmai cum citeai pe VIrgiliu sau pe Homer. Corydon îi răspunse că frecventase o școală de duminică. Thyrsis nu se dădu însă bătut. îi arătă'cît .de mult pierdea ea din lucrurile sublime și mărețe ale trecutului." Dădu drept pildă povestea lui Iisus. Indiferent dacă era adevăr sau ficțiune, exista ca o sublimă creație a spiritului uman. l-l arătă pe omul Evangheliilor — nu chipul de icoană cu veșminte împărătești și coroană strălucitoare de pe vitraliile bisericilor, ci pe muncitorul cel

umil care visase cerul pe pămînt şi- pe un tată ceresc care-şi iubeşte copiii fără a face deosebire între dînşii. Iisus, întîiul revoluţionar din lume, umblase printre cei săraci şi obidiţi, propovăduindu-le supremaţia credinţei şi a sufletului, învăţătură care trebuia să aibă efectul unei încărcături de dinamită pusă sub stîlpii aşezămintelor şi orînduirilor existente. Trăise o viaţă de vagabond, de proscris şi murise de moartea unui răufăcător ; iar acum, cei care-l omorîseră se serveau de învăţăturile Lui, spre a robi lumea.

Toate aceste idei erau noi pentru Corydon şi ea hotărî să înceapă a citi Noul Testament.

Astfel vorbiră, pînă ce Thyrsis, înălţîiid o dată privirea, observă cu surprindere că umbrele se lungiseră mult. Era ora cinci. Uitaseră cu totul de prînz ! Nu mai era vreme de gătit acum ; improvizară o masă rece, continuînd să vorbească in timp ce mîncau.

Apoi Corydon spuse :

•— Şi-acum trebuie să mă duc spre casă.

— Cred că nu ţi s-a făcut încă foame, ca să te grăbeşti la masă, Să privim mai întîi apusul soarelui.

— Mama va fi îngrijorată, obiectă fata.

— De ce să fie ? Ştie doar unde te găseşti, o linişti el.

Urcară colina şi se aşezară să privească apusul soarelui şi răsăritul lunii. Aerul era limpede, iar cerul părea de opal ; culorile şterse, cu reflexe de mărgăritar ale norilor, erau neasemuit de frumoase. Lui Thyrsis i se păru că aceste culori erau o imagine a sufletului "ce i se deschisese doar lui.

N-ar fi fost în stare să îmbrace în cuvinte atmosfera de neobişnuită puritate pe care i-o evoca .apariţia lui Corydon. Această atmosferă, nu era datorită numai faptului că Corydon era fecioară, pentru că fata era ceva mult mai rar şi mai minunat : era un suflet omenesc desăvîrşit, un suflet fără de pată sau prihană, incapabil de un gînd josnic, lipsit de cea mai mică urmă de vanitate, necunoscînd nici una din deşărtăciunile pămînteşti. Bucuria şi plăcerea de a trăi săltau în ea cU toată spontaneitatea ; vibra la orice impuls nobil, cum vibrează norii în faţa vulcanului. Părea o fiinţă descinsă din cerul pe care-l privau. ,

Aqi, sub clarul argintiu de lună, care-i inundă acum, trăiră un ceas memorabil. Thyrsis îi vorbi de chemarea sa şi de singuratica sa viaţă. De ani de zile începuse să simtă că era altfel decît ceilalţi oameni ; acum fiecare ceas i-o dovedea tot mai limpede. Lumea profanase cuvîntul, şi el se ferea să-l întrebuinţeze, dar ceea ce-l însufleţea era geniul. Tot mai des îl cuprindea acea ciudată stare de extaz, al cărei izvor nu-l putea ghici, ca şi cînd s-ar deschide în el nişte zăgazuri, lăsînd să se reverse valuri de rt;<inunăţii şi bucurie. îl făcea să tremure ea frunza, să «irige de entuziasm, să iadă' la pămînt, epuizat. Şi, totuşi, orieît de puternică ar fi fost presiunea, niciodată nu pierdea stăpînirea de sine : dimpotrivă, puterile sale păreau a se înmulţi, ca şi cînd toata natura s-ar fi contopit cu sufletul lui.

Niciodată nu vorbise cuiva despre lucrurile acestea. Nimeni nu putea cunoaşte toată greutatea poverii pe care o luase asupra sa.

Puterea pe care ți-o dă geniul era lucrul pe care-l căuta, o lume întreagă, era lucrul care, lipsind, făcea să moară o lume întreagă. De el depindea dacă ceda sau rezista pînă la urmă, dacă se lăsa înfrînt sau biruia ; singur trebuia să-şi făurească arma şi s-o călească ; trebuia să dea trup şi chip geniului, trebuia să-l toarne în imagini şi simboluri de poetică expresie. Toate acestea cereau o muncă uriaşă, o rezistență sufletească şi mintală de nedescris. Tiebuia să strîngă în mîini ceea ce-l ardea ca focul, trebuia să închidă în piept ceea cc-i sfîşia inima.

— Cîteodată, spuse el, nu izbutesc şi trebuie să renunț la tot. îmi rămîne o amintire ştearsă pe care n-o pot formula în cuvinte, doar dacă-mi vin în gînd cîteva frînturi de fraze fără sens. Atunci mă simt ca un om care trebuie să privească neputincios cum o ființă dragă se îneacă sau arde sub ochii săi. Ca şi cum o putere necunoscută ar căuta să-mi smulgă din mîini ceva nespus de prețios, să-l arunce pentru totdeauna în uitare. Nu pot să ştiu, fireşte, dacă nu va reveni vreodată în mintea altui om, sau dacă este pierdut pentru veşnicie. Am acelaşi sentiment ca şi o mamă față de copilul pe care se pregăteşte să-l nască : dacă ea nu-i va dărui viață, nimeni n-o va putea face vreodată. înțelegi acum că, în raport cu această misiune, nimic nu mai poate avea vreo însemnătate ? M-aş arunca la pămînt şi m-aş lăsa rupt în bucăți, dacă asta ar folosi scopului meu | sînt sigur că aş suferi mai puțin decît în sforțarea mea de acum. Prostiile cu care ceilalți oameni îşi pierd vremea nu există, pur şi simplu, pentru mine. Fireşte, am nevoie de ceva bani, pentru că trebuie să mănînc şi să am un acoperiş sub care să pot lucra. Dar nu caut nici nume, nici_ situație, nici nu mă tem că voi fi luat în rîs sau umilit, Sună poate ca o nebunie cînd o spuii, dar eu stau dincolo de ceea ce oamenii consideră bun sau rău. Nu sînt legat de datoriile lor, nu pot avea nici patrie şi cămin, nici soție şi copii, pînă şi la prieteni trebuie să renunț. Poți înțelege asta ?

— Da, şopti Corydon, adînc impresionată, înțeleg.

— Gîndeşte-te odată la toată depravarea şi toată mizeria care domnesc în lume : cîtă ură, cîtă lăcomie şi cruzime ! Gîndeşte-te la toate acele nimicnicii idioate cu care oamenii îşi pierd vremea : cîtă meschinărie, cîtă vanitate şi invidie ! Şi toate acestea numai pentru că oamenilor le lipseşte ceea ce mi-a fost dăruit mie : simțul valorii şi sfințeniei vieții. Oamenii caută, caută mereu şi se rătăcesc căutînd ! Iată, de pildă, bețivii : băutura le procură anumite plăceri, dar ei au. pornit pe o pantă greşită, care-i duce la prăpastie. Aşa pier cei mai buni dintre oameni, e jaurul adevăr ceea ce îți spun. Pentru că numai oamenii cu spirit viu şi aventuros, numai oamenii însuflețiți de aspirații mai înalte se simt atraşi de prăpastia aceea ; ceilalți, oamenii nepăsători şi fără simțire, sînt totdeauna perfect mulțumiți. Cînd merg pe stradă şi văd cîrciumile înşirîndu-se una lîngă alta, simt că mă sugrumă un gînd înfiorător şi aş vrea să strig, să urlu cît pot de tare, pentru ca toți oamenii să mă audă : „Iată cimitirele geniilor voastre ! Iată cimitirele geniilor voastre ".

Corydon privi chipul lui Thyrsis şi spuse :

— Aşa trebuie să'se fi simțit Iisus cînd plîngea Ierusalimul.

— Da, continuă Thyrsis, e o religie nouă care aşteaptă să se nască. Numai că azi lumea nu te mai persecută, te trece, pur şi simplu, cu vederea. Nu mai eşti răstignit pe cruce — spectacol pentru mulţime — ci ridiculizat şi lăsat să mori de foame. Şi eu am de înfruntat tpate acestea. Am o sută de dolari strînşi, exact atît cît să-mi ajungă pentru mîncare pînă ce termin cartea.

— Şi alţii au atît de mult ! exclamă Corydon.

— Atît de mult şi, totuşi, habar n-au ce întrebuinţare să dea banilor. îi aruncă fără rost pe lucruri de nimic, cu frenezie, pe cînd alţii duc o viaţă de robi spre a face posibilă civilizaţia. Niciodată, nici în clipele cele mai fericite, nu pot uita viaţa pe care sînt siliţi s-o ducă. Mă simt ca un om care a scăpat dintr-un oraş împresurat : de mine depinde totul. Eu trebuie să aduc ajutor şi salvare, eu sînt singura lor nădejde ; dacă dau greş, sînt un trădător, o fiinţă demnă de blestem. Ei sînt neştiutori şi neputincioşi, iar strigătele lor vin spre mine ca o furtună de durere şi deznădejde. într-o zi voi rosti cuvinte care vor ajunge la ei. Nu-i pot dezamăgi ! Nu-i voi dezamăgi

— Nu, şopti Corydori, nu-i vei dezamăgi !

Tăcură amîndoi.

— Cxt de mult aş vrea să te pot ajuta ! întrerupse ea tăcerea.

— Cine ştie ? răspunse el. Poate ai dreptate. Un prieten adevărat e greu de găsit.

— Aş face caice ca să pot lua parte la o astfel de operă.

—■ Crezi ? Cu toate că e atît de greu ?

— Aş îndura orice, spuse ea. M-aş duce pină la capătul pămîntului. M-aş lepăda de toate, întocmai cum ai făcut dumneata.

— Dar ai destulă putere ? Crezi că ai putea rezista pînă la urmă ?

, — Nu ştiu... sînt încă o copilă. Dar nu mi-ar păsa nici de moarte.

Astfel veni iubirea. Veni aşa cum vin zorile, pe nesimţite, întinzîndu-se tot mai mult pînă ce, deodată, se face ziuă. Cîteva lunî mai tîrziu, vorbind despre acestea, Thyrsis întrebă :

— Cînd m-am destăinuit ţie întîia oară ?

—[1] Cred că niciodată, răspunse eâ. Totul a venit de la sine. Trebuia să vină ; nu se putea altfel.

— Şi cînd te-am sărutat întîia dată ? întrebă el,

— Nici asta n-o ştiu, răspunse ea, şi rămase pe gînduri.

—- N-a fost în noaptea aceea cînd stăteam pe colină ?

— Poate. Dar nici atunci n-aş fi băgat de seamă. Era tot atît de firesc pentru tine să mă săruţi, ca pentru mine să respir.

7,

Luna era sus pe cer cînd coborîră .dealul. Pe drum, -— Thyrsis o ducea acasă cu barca, — nu scoaseră nici un cuvînt, cuprinşi parcă de un sentiment de evlavie. Găsiră pe toţi ai casei foarte alarmaţi, dar abia îşi dădură seama de asta şi nici nu căutară să explice venirea lor tîrzie.

Thyrsis porni, apoi, spre coliba lui. Cîteva ore rătăci fără țintă într-o stare de adîncă răscolire a sufletului ; zorile îl găsiră așezat pe marginea hamacului său, repe- tînd în șoaptă : „Corydon ! Micuța mea Corydon" !

Nu se gîndea la lucru în dimineața aceea. Porni spre sat, pe poteca singuratică de munte. La jumătatea drumului, se întîlni cu Corydon care venea din direcția opusă, în ochi ei se citea uimirea și tulburarea, pentru că toată dimineața repetase în șoaptă : „Thyrsis !"

Se așezară la marginea drumului, ca să mai vorbească o dată despre toate.

• — Corydon, începu el, m-am gîndit mult la ceea ce am discutat noi astă noapte și m-a apucat o teamă grozavă. Aș vrea să te rog să uiți totul. N-am dreptul să leg pe cineva de viața mea. nu pot să fiu atît de nemernic. Doamne ! Numai gîndul la acest lucru mă face să mă cutremur. Te rog, te implor, fugi de mine cît mai e timp !

— Vorbești serios ? întrebă ea.

— Corydon ! strigă el. Sînt un om zbuciumat. Pentru mine nu poate exista fericire pe acest pămînt. Iar tu ești atît de frumoasă, atît de curată, atît de bună, nici nu îndrăznesc să mă gîndesc măcar ! Tu trebuie să fii fericită, Corydon !

— N-am fost niciodată fericită, spuse ea,

— Ascultă, continuă el, azi-dimineață"!ml-â venit în minte o strofă din Walter Scott : cîntecul unui proscris ; o strofă care exprimă tot ce vreau să spun eu :

Copilă, duc o viață fără nume.

De-o moarte făr' de nume voi muri.

Cel necurat ce te-amăgește pe cîmpii

-Mai bun tovarăș azi ți-ar fi în lume !

Corydon rămase cu privirea ațintită înainte.

— Nu mă vei putea alunga, căutînd să mă sperii, spuse încet. Nu te osteni... e în zadar. Lasă-mă numai să-ți spun pentru ce am venit. Sînt atît de neștiutoare și de neputincioasă, încît nu văd cum aș putea să-ți. fiu de vreun folos. De aceea, voiam să-ți spun să faci totdeauna cum ți se va părea mai bine, fără a ține seama de mine. Vreau să mă înțelegi; nu mi-e frică pentru mine, ci doar pe...-; lins. N-aș putea îndura gîndul că, poate, îți stau în cale Simțeam nevoia să vin să-ți spun asta, înainte ca tu să te apuci din nou de lucru.

Thyrsis înălțase în jurul său puternice bariere ; cele mai celebre curtezane din istorie n-ar fi izbutit să le clintească măcar. Dar în fața cuvintelor simple aîe lui Corydon, pe care ea le rostea cu glas blînd și cu a privire care trăda mirare, zidurile se clătinară și căzură.

Așa li se întîmpla acum mereu. Aveau mereu noi explicații și atitudini, noi discuții și descoperiri. Se despărțeau în deplină înțelegere, fără să știe însă cu ca gînduri se vor scula a doua zi. Erau azvîrliți dintr-o extremă în alta, trecînd de la certitudine la îndo'ală, de la bucurie la mîhnire și nădejde. Zi cu zi se întîlneau,

stînd şi discutînd ceasuri întregi. Sau venea Corydon la mica lui colibă, sau se ducea Thyrsis în sat; hoinăreau pe şosele sau prin pădure, uitînd de mîncare, uitînd de restul lumii. Odată se rătăciseră şi noaptea îi surprinsese departe în inîma munților.

.— Fireşte, spuse, într-o zi, Thyrsis, nieiodată nu n3 vom căsători asemeni celorlalți oameni.

— Nu, fireşte că nu !

— Vom trăi ca frate şi soră.

— Da, aprobă Corydon.

— Nici n-ar fi o' căsnicie adevărată ; ar fi doar de ochii lumii.

— în felul acesta, nici nu voi fi o povară pentru tine, adăugă Corydon. Cînd voi greşi cu ceva, tu mi-o vei spune. În privința banilor, nu trebuie să-ți faci griji ; am un venit personal de douăzeci şi cinci de dolari pe lună.

— Nu ştiam, spuse "Thyrsis.

— îl am abia de un an, preciză Corydon. O mătuşă mi-a lăsat moştenire aproape patru mii de dolari. Da capital n-am voie să mă ating pînă nu împlinesc treizeci de ani, dar am dobînda care-mi acoperă toate nevoi la mele. Aşa că nu voi fi o povară pentru tine.

— Cred că latura materială nici nu este atît de importantă, spuse Thyrsis. E vorba doar de vara asta... pînă termin cartea.

Cheia întregului lor viitor era cartea : clar, vai, cartea nu prea progresa. Şi, într-adevăr, cum să scrii într-o asemenea stare de agitație ? în vinele lui Thyrsis fierbea un vin nou. în fața acestei realități, figurile viselor sale se destrămau, piereau în neant.

Căzură de acord să nu se vadă cîteva zile, în care timp Thyrsis să înceapă a lucra, dar peste puțină vreme, gîndu- rile lui erau iar la Corydon. Descoperea mereu noi probleme şi se apuca să-i trimită scrisori, pentru ca, deznădăjduit, să-şi dea în sfîrşit seama că tot atît de bine putea să meargă s-o vadă.

în răstimp. Corydon avea necazurile ei. Discutînd despre cele ce va trebui să învețe, amîndoi 'căzură de acord că va trebui să muncească în mod sistematic si disciplinat. Şi pentru că Thyrsis îi citise cîteva poezii de Goethe, hotărî să înceapă cu germana. Thyrsis pierduse destulă vreme cu orele de germană de la facultate ca să poată acum să-i spună tot ce nu trebuia să facă. O învăța cîteva noțiuni elementare de gramatică, atît cîț să priceapă structura limbii germane ; apoi, o puse să învețe cuvinte. Thyrsis avea mici caiete pline de cuvinte, caiete din care învățase el însuşi ; acum i le dăduse lui Corydon, îndemnînd-o să-şi bage în minte şirurile dé cuvinte germane şi înțelesul lor în limba engleză. Ea învăța toată ziua şi aproape toată noaptea, oprindu-se numai pentru a mînca şi dormi ; învăța în pădure cînd vremea eră iru- îrtoasă şi în odaia ei cînd ploua. Viața lui Corydon nu mai consta decît din cuvinte, cuvinte şi iar cuvinte, Fireşte că, în felul acesta, făcu progrese uimitoare. în timp ce Thyrsis se lupta cu figurile creației poetice, ea citi poveştile fraților Grimm, cîteva din nuvelele lui Paul Heyse, Hermán şi Dorothea şi Wilhelm Tell.

Dar aceasta era o nimica toată în comparație cu ceea ce mai avea de făcut. Cîți ani de muncă grea îi vor mai trebui ca să ajungă în apropierea culmilor mîndre, depărtate şi aproape inaccesibile, pe care se desfăşura viața spirituală a lui Thyrsis ! Uneori, pierdea nădejdea şi venea la el cu lacrimi în ochi ; îi era ruşine de ignoranța şi prostia ei. Thyrsis îi usca atunci lacrimile cu sărutări şi-i povestea cîte femei strălucite şi rafinate cunoştea el. femei care, în dosul unei fațade de cultură, ascundeau suflete de păpuşi.

Izbuti, totuşi, s-o .mingile pe Corydon, dar altceva îi făcea tot atît dé nenorociți. Ea era o fată frumoasă şi atrăgătoare şi Thyrsis o iubea mai presus de orice. Nu era oare firesc ca atunci cînd erau împreună, să se sărute şi să se îmbrățişeze ? Aceasta le dădea însă 0 senzație de plăcută moleşeală şi satisfacție, lucru cu care Thyrsis nu putea să se împace, pentru că voia să trăiască într-o veşnică stare de divină nelinişte şi nerăbdare. I se părea că Corydon îl îndrăgeşte din ce în ce mai mult şi că-i place din ce in ce mai mult să se lase mîngîiată de el. Propria sa slăbiciune şi îngăduință îl înfuriau de-a dreptul. Petreceau ore întregi, dezmierdîndu-se şi spunîndu-şi în şoaptă neroziile pe care le inspiră oricui tinerețea şi dragostea. A doua zi, el era în stare să-i trimită o scrisoare mînioasă, în care retrăgea toate prostiile spuse în ajun. Corydon rupea, atunci, în deznădejdea ei, scrisorile sale de dragoste, jurîndu-şi printre lacrimi că ñu-i va mai permite să-i atingă măcar mîna. Uneori, el încerca s-o. convingă că ceea ce îi trebuia ei, pentru împlinirea vieții sale, nu era un zănatic ca el, ci un soț care s-o îndrăgească şi s-o înconjoare cu duioşie, un soț cum aveau şi alte femei ; dar nimic din lume n-o înfuria mai mult decît aceste cuvinte ale lui.

Veni un timp cînd toată această situație nu mai putu fi ascunsă față de părinți. Anunțarea neverosimilei „logodne" dezlănțui toate furiile durerii, mîniei şi deznădejdii. Corydon surprinse pe toată lumea printr-o' neaşteptată schimbare : blînda şi răbdătoarea fecioară deveni dură şi de neclintit ca granitul, ţ

Cît despre Thyrsis, făcuse şi pînă acum diverse nebunii şi nimeni nu se aştepta la altceva de la dînsul. Dar chiar el rămase uluit de furtuna pe care o stîrnise această lovitură de trăsnet. • -.;

„Ti-ai 'distrus cariera.!, ți-ai distrus cariera!" era strigătul care-i răsuna triată ziua în urechi. Ştia bine ce voia să spună lumea cu asta. Un tînăr de talent care voia să ajungă cineva în lume nu trebuie să se împovăreze cu o soție de la vîrsta de douăzeci de ani : mai întîi, trebuia să-şi asigure existența.' Iar dacă în acest timp simțea nevoia, putea să-şi satisfacă pornirile cu i'^te din clasele de jos. Tot pentru o „partidă bună" de acest fel fusese păstrată şi Corydon : în vederea ei, părinții îi dăduseră o educație bună şi o păziseră tot timpul cu sfințenie. Frumusețea şi frăgezimea ei vor atrage pe vreun bărbat cu situația asigurată, nevinovăția ei va da imbold puterilor lui consumate, le va rechemă la viață. Dacă un asemenea bărbat ar cere mîna fetei, nimeni n-ar mai pomeni de trecutul său, nimeni nu l-ar mai întreba de

anumite vicii şi boli pe care le-ar putea aduce cu sine. Lucrurile ar urma făgaşul tradiţional : trusou, flori, dineu nupţial, dantele şi panglicuţe, voiaj de nuntă, lună de miere ; apoi, un apartament în oraş, poate chiar o casă întreagă, cu servitori şi automobil, cine putea să ştie ? Nu se revărsa oare bogăţia din toate' direcţiile înspre metropolă şi nu se întîmplase oare ca un asemenea noroc să vină peste unele fete frumoase şi nevinovate de familie bună ?

Şi iată că o fată ca a noastră, Corydon, avea îndrăzneala să se arunce de gîtul unui poet fără o leţcaie în buzunar, care nu numai că n-o putea întreţine, dar nici nu se gîndea măcar să încerce acest lucru. „Are de gînd să se apuce de o muncă serioasă ?" fu întrebată Corydon ; în loc de răspuns. încercă să explice cu multă prudenţă că vor trăi „ca frate şi soră". Asta puse vîrf la toate : era doar curată nebunie, dacă nu de-a dreptul escrocherie şi neobrăzare !

Pînă la ur mă, deznădăjduite şi neputincioase, mamele se întoarseră una împotriva celeilalte. Căci pentru fiecare din ele era limpele — fiecare cunoscînd virtuţile propriei odrasle — că mîrşava poveste se datora maşinaţiunilor celeilalte. într-o zi, făcînd o plimbare, Thyrsis şi cu mama lui întîlniră pe Corydon cu mama ei pe o colină înaltă, unde vîntul sufla cu tărie ; cele două mame îşi vărsară mînia, dominînd, cu ţipetele lor, urletul furtunii. în ochii lui Thyrsis, ele luară proporţii eroice, părîndu-i două regine dintr-o tragedie antică ; evenimentul rămase în istorie sub numele de „întîlnirea mamelor", iar lui Thyrsis îi plăcea să-l asemuiască cu marea ceartă dintr e Brunhilcla şi Kriemhilda din Cîntecul Nibelungilor.

La toate acestea se mai adăugă şi altă nenorocire. în aceeaşi pensiune cu Corydon, locuiau cîteva doamne bătrîne. care dovedeau un remarcabil talent de a ghici faptele reale ale altora. Nu le scăpase nici legătura dintre Corydon şi-Thyrsis, şi una din ele se simţi obligată s-o prevină pe mama lui Corydon, pentru ca aceasta, la rîndui ei. să prevină un scandal. Lucrurile se complicară, deci. Corydon se pomeni deodată surghiunită din societatea fetelor şi a mamelor din localitatea climaterică. Auzi, o fată să viziteze pe un poet în cabana.lui retrasă şi să rămînă acolo pînă noaptea tîrziu ! într-o zi, Thyrsis primi înştiinţarea scrisă că Corydon nu mai are voie să-l viziteze ; cîteva ore mai tîrziu, sosi şi Corydon spre a-i aduce vestea că primiseră o telegramă îr\ urma căreia ea şi mama ei trebuiau să se întoarcă în oraş chiar a doua zi.

Thyrsis se mînie grozav şi era gata să se ducă la preotul cel mai apropiat pentru a aranja lucrurile pe loc, o dată pentru totdeauna, dar Corydon izbuti să-l liniştească.

— M-am gîndit mult, spuse ea, şi cred că e mai bine să mă întorc acum în oraş. Tu trebuie să termini cartea, totul depinde de asta şi ştii că" dacă aş sta acum cu tine, n-ai putea s-o faci. Dacă plec însă, tu poţi lucra aici în linişte. Eu voi continua să învăţ în acest timp, iar în toamnă ne întîlnim în oraş şi vedem ce avem de făcut.

Se lipi duioasă de pieptul lui.

— Tu ştii, spuse, că nu mi-e uşor să mă despart de tine. Dar e mai bine pentru noi amîndoi.

Thyrsis îşi dădu seama că dreptatea era de partea ei şi cedă. Corydon petrecu toată ziua aceea la el, ultima lor zi ; valuri de duioşie se revărsară în inimile lor, făcînd să le curgă lacrimi pe obraji. Abia acum, cînd Corydon trebuia să plece, Thyrsis îşi dădu bine seama cit de scumpă îi devenise şi cît de fină şi de afectuoasă era.

Se înţeleseră ca aici, şi nu în sat, să-şi ia rămas bun. îşi spuseră sute de cuvinte de dragoste, neuitînd nici jurămintele pentru viitor» Spre seară, Thyrsis o sărută pentru ultima oară, o aşeză în barcă şi rămase să privească în urma ei pînă ce nu se mai zări decît un punct pe apă. Apoi, se întoarse în colibă, cu o adîncă urmă de singură tate în suflet.

în ciuda tuturor hotărîrilor, se sculă a doua zi în zori şi porni spre sat : trebuia s-o mai vadă o dată ! O conduse la gară şi pe peron îşi luară încă o dată rămas bun, pecetluind, astfel, definitiv, condamnarea lui Corydon în pchii mamelor şi fiicelor din localitatea climaterică.

CARTEA A TREIA

VICTIMA ŞOVĂIE 1.

Dragul meu Thyrsis !

O, de aş putea sta la o mînăstire pînă ce tu vei fi gata să mă iei la tine ! De cînd te-am părăsit, sînt stăpîhită de dorinţi ciudate, cărora'nu le pot ceda, altfel m-ar aştepta o tristă soartă.

în cîteva rînduri, am fost foarte nenorocită. Dar, în general, mă străduiesc să fiu silitoare şi să-\mi păstrez încrederea. Lumea de aici are o atitudine duşmănoasă faţă de mine ; mă tem că eu îi răspund cu una grosolană, ceea ce nu prea aş vrea. Tocmai am scăpat de un tînăr care ţinea morţiş să mă conducă în sat. Cred că aş înnebuni, pur şi simplu, dacă ar trebui acum să vorbesc cu cineva.

. Gîndurile mele se învîrtesc în jurul unui singur om. Uneori îmi vine să mă urc pe un munte înalt şi să strig celor patru vînturi,' Mă tem că mă voi fi sălbăticit şi destrămat pînă ce vei veni tu cu minunata ta facultate de a-mi împreuna gîndur-ile şi de a mă închega la loc. Mă gîndesc la tine, la coliba ta şi aş da orice ca să fiu acolo, chiar şi în deşert, dacă ai fi tu cu mine.

niere. Dacă aş trăi mult timp printre ei, ar avea aceeaşi părere şi despre mine.

Am început în gînd atîtea scrisori către tine şi, vai, de cîte ori mi-am spus cit de mult■ te iubesc ! Ţi-am citit scrisorile de zeci de ori şi

am adormit cu ele sub pernă, ca orice fată îndrăgostită. Dar toate gîndurile mele fericite s-au risipit acum. Contactul cu atîția oameni mă zăpăceşte.

O, sfd.tuieşte-mâ, spune-mi, te rog, ce să fac ca sărnă stăpînesc şi să-mi păstrez liniştea sufletească pînă în clipa cînd voi putea fi pentru totdeauna cu tine ? Nu trebuie să-mi fie dor de tine, altfel nu pot învăța. De ai putea numai să ini la mine o dată pe zi, pentru o singură clipă, să-mi dai o singură sărutare şi să pleci apoi îndată ! Vezi ce gînduri stupide am, cînd, de fapt, ar trebui să mă gîndesc numai la învățătură ! Mi-ar place să am o putere de muncă de neînvins, să. mănînc numai de două ori pe zi şi să nu trebuiască să mă gîndesc deloc la trupul meu.

Trebuie să-ți spun ce simt :■ sînt cu trup şi suflet a ta, sînt mînioasă pe orice urmă de imagine care se interpune între tine şi mine. De ai şti numai cum mă contopesc cu tine în gîndurile, vorbele şi faptele mele ! Singurul motiv care mă îndeamnă la acțhine, este să-ți arăt ție că am făcut ceva, singura mea dorință, este acum să fiu ceea ce ai dorit tu ca să fiu. Nimeni, nimeni nu înțelege şi nici nu va înțelege vreodată ce se petrece în inima ta şi a mea, ce am închis pentru totdeauna în inimile noastre. Toată iubirea, toată credința şi nădejdea de care sînt capabilă le-am dăruit ; în tine mă încred şi pe tine te ador, tu eşti singura legătură care mă uneşte cu mine în sumi şi cu Dumnezeu ; fără tine nu sînt decît o biată pribeagă, o ființă demnă de compătimit.

Prin tine am aflat că omul poate fi întreg, că se poate desăvîrşi, ceea ce mai înainte nici n-aş fi bănuit măcar, în clipele mele cele mai bune, cele mai adevărate, ştiu că, alături de tine, îmi pot atinge idealul. Imaginea la îr. fața ochilor îmi dă putere şi credință, îmi dă hotărîrea de. a birui sau de a muri. De un singur lucru sînt sigură pentru totdeauna : iubirea mea pentru tine. S-ar putea ca, într-o zi tu să încetezi de a mă iubi ; dar eu te voi iubi pînă în ultima zi a vieții mele şi chiar şi pe urmă,

spor. Nu te iubesc pentru că poți să-mi dai atîtea, te iubesc 63
pentru că eşti tu, *pentru că eşti aşa cum eşti şi va trebui să te iubesc totdeauna, oricît Ve-ai schimba.* Cred *că Shakespeare avea dreptate, spunind că „nu este iubire acea iubire care se schimbă atunci cînd dă de o schimbare". Cred că un om nu iubeşte cu adevărat decît o singură dată în viață.*

Trebuie să mă apuc din nou de germana mea. Mâ iubeşti ? Mă iubeşti '? Mă iubeşti ?

2.

Dragă Corydon !

Am primit scrisoarea ta încă înainte de masă ; ca de obicei, am avut o puternică emoție, şi mi-au venit în minte o mulțime de lucruri pe **Gare** să ți le scriu. Acum stau pe un povîrniş de munte şi încerc să mi le amintesc pe toate. Trebuie să-ți spun că-mi devii din ce în ce mai prețioasa. Mă bucur că ai de suferit şi cred că este bine că trebuie să stai cîtva timp departe de mine, pentru că numai astfel poți susține cu propriile tale puteri propri- ile-ți lupte sufletești. Precum vezi, sînt sever ca totdeauna şi ca totdeauna convins că sufletul omului nu poate fi adîncit decît prin propriile sale sforțări. Adevărata glorie o vieții nu poate fi nici cumpărată, nici furată ; n-o capeți nici măcar în schimbul iubirii ; trebuie să ți-o cîş- tigi.

Să-ți spun ce am făcut **de** cînd ai plecat. Am petrecut trei zile întregi într-o stare **de** plîns ; n-am simțit inhibiții ca tine ; în schimb, am avut ăpăsătoarea conştiință a unei îngrozitoare inerții şi amorțeli. Nu pot să-ți zugrăvesc ce sufăr cînd îmi pierd stăpînirea de sine, dar închi- puie-ți un om legat de şine, **pe** o linie de cale ferată şi care aude venind trenul. Poate fi oricît de deznădăjduit i,ar place, poate suferi cele mai îngrozitoare chinuri, dar nu poate scăpa. Aşa şi cu mine : cartea îmi plutea în fața ochilor, ca un fel de conştiință exterioară, care-mi amintea cît am întîrziat cu munca.

Acum, printr-o sforțare aproape supraomenească, m-am smuls din starea asta. Aşezat din nou la lucru, am simțit o imensă bucurie, o putere de muncă de o intensitate cum nu mai cunoscusem. Mi se părea că dispoziția asta va ține acum mereu.

Vezi, dragă, tu trebuie să dobîndeşti şi să introduci în viața ta aceeaşi unitate. învață-te să-ți concentrezi facultățile, obişnuieşte-te să fii totdeauna gata şi caută să obții chiar o înaltă recompensă. După expresia lui Word- sworh, „nu lăsa slăbiciunea de voință să-ți devină însuşire". Să-ți fie ca o înțepătură de ac oricînd îți aminteşti că ai lăsat nefolosită măcar o singură clipă. Nu uita că viața are un scop, că omul nu trăieşte numai ca să trăiască. Va trebui uneori să-ți vorbesc în felul acesta ; poate nu atît de des ca mie însumi, căci cred că, în sinea ta, nu eşti o fire atît de molatică şi de slabă ca mine.

Cred că cea mai mare încercare pentru noi va fi dragostea noastră, primejdia că ne-am putea simți mulțumiți numai ştiindu-ne unul în brațele celuilalt. Dar vom birui şi asta ca multe alic lucruri şi asta nici nu e o problemă acum. Trebuie să înveți a lupta, să înveți a fi stăpîn pe Une însăți. Foloseşte toate puterile tale în acest scop. Să nu-ți pese că ai putea părea nemanierată celorlalți oameni. Priveşte' lucrurile din jurul tău ca un fel de lume ireală. Numai .viața la interioară, viața sufletului tău are pentru tine o existență reală. Şi nu-mi mai scrie că împrejurările te •țin pe loc. Cînd te apuci de lucru, trebuie să-ți dai seama că porneşti la luptă tocmai împotriva acestor împrejurări ; ele te provoacă la luptă. Cînd obstacolele sînt înlăturate, lupta nu încetează, asta o ştiu din propriă-mi experiență ; semeni atunci cu un cal care trebuie să cîştige o cursă fără a fi stimulat de pinteni.

Trebuie să-ți repeți aceste lucruri mereu, ziua și noaptea, pînă ce însușirea asta va fi atît de puternică și de t rează, încît nu' vei putea pierde o clipă fără ca să-ți dai seama Și fără ca să' simți o puternică zguduitură. Și ori de cite ori simți o asemenea zguduitură, lasă la o parte toate celelalte lucruri, orice gînd care nu este în legătură cu munca pe care trebuie s-o faci în clipa aceea și concert- trează-ți toate facultățile asupra ei. Fă așa ori de cîte ori îți prinzi gîndurile zburînd fără rost. Uneori, cînd îmi dau bine seama ce ființă superficială sînt,-de fapt, mi se pare că singurul lucru care mă face mai suportabil este felul dur și sălbatic în care lupt cu mine însumi.

Trebuie să mă opresc neapărat. Știi că am pierdut cinci prețioase ore stînd aici, gîndindu-mă la tineșiscri- indu-ți ? Doamne, am obosit și mi-e frig, pentru că suflă un vînt rece. Văd că va trebui acum să-mi adun **eu** puterile ca să nu-ți scriu atunci cînd am de lucru.

Scrisorile noastre, avînd nevoie — pentru dus și întors — de vreo patru-cinci zile, se vor încrucișa dacă ne vom scrie mai des. în patru-cinci zile, ne putem schimba de mai multe ori dispozițiile, astfel încît corespondența noastră va fi îndeajuns de cuprinzătoare și de variată.

3.

Dragul meu Thyrsis !

M-a necăjit gîndul că ultima mea scrisoare te-a dezamăgit atît de mult. Era un îngrozitor talmeș-balmeș de cuvinte, dar trebuia să scap o dată de lucrurile acelea apăsătoare. Azi, am avut o zi bună. M-am ținut numai de germană, pierzîndu-mă aproape în ea. Cred că înțeleg acum construcția primei poezii. Minunată operă !

Cuvintele tale, dragul meu, pe care le recitesc acum, sînt numai frumusețe, foc și avînt; nădăjduiesc că totdeauna vei gîndi așa. Cred că posibilitatea căsătoriei noastre, așa cum o vedem noi, depinde, în mare parte, dacă nu cu totul, de severitatea ta. Să nu uiți asta nici-odată.

Nu pot să știu încă ce putere și energie voi fi în stare să acumulez pînă la urmă. Ceea ce mă chinuiește însă, de pe acrnn, e inaptitudinea mea din unele momente, precum și neputința mea de a participa în mod activ la opera ta. Deseori, cînd sînt într-o star.e de ' deosebită slăbiciune și neputință, mă întreb subit dacă are, în genere, vreun rost ca eu să te urmez, cînd tot nu pot să te ajut. Dar trebuie să termin cu aiurelile astea ! Am scăpat o dată pentru totdeauna de mocirla mea îngrozitoare și asta e principalul. N-am nici un chef să mă cufund din nou în ea.

Trebuie să ne gîndim totdeauna unul la altul ea dai tovarăşi de muncă ce au întreprins o mare operă comună ; ajunge să ştim că iubirea noastră a prins rădăcini adînci şi că ea se va întări pe măsură ce munca va fi mai grea. Nu văd nici un motiv ca să nu ne ducem la altar tocmai cu aceste hotărîri şi ca să nu păstrăm de azi înainte această atitudine şi pînă în ziua cînd ne vom fi cîş- tigat dreptul la iubire. Eşti tu în stare de aşa ceva ? Eu îți voi dovedi că sînt.

Dragă Thyrsis !

Mă chinuiesc grozav. Mă retrag în singurătate cu cărțile mele de germană şi tocesc ca şi cum viața mea ar depinde de asta. Noaptea, mă culc cu dureri de cap, dar nu-mi pasă, pentru că ele îmi dovedesc că nu m-am trîn- dăvit.

O tu, dragul, bunul, scumpul meu, mă silesc să nu mă gîndesc prea mult la tine, pentru că atunci nu mai pot învăța. Dar te iubesc cu adevărat, da, te iubesc şite-aş urma oriunde. Nu mă simt prea fericită, dar ştiu că în anii ce vor veni n-am voie să fiu .

Thyrsis !

Numai cîteva cuvinte. M-am zbuciumat azi între avîn- tul spre muncă adevărată şi accesul de adîncă deznădejde. Mi se strînge inima de ruşine ; am fost pe punctul să-ți scriu să mă eliberez de orice răspundere. Mă întrebi de ce ? Pur şi simplu, pentru că este o sarcină herculeană să citeşti Egmond. Trebuie să caut atîtea cuvinte în dicționar, încît sînt năucită că nu le mai înțeleg şi nu-mi pasă de nimic ; cînd mă gîndesc apoi la tine şi la cele ce eşti în stare să faci, un cuvînt de-al tău ar fi de ajuns ca să mă facă să renunț, la orice gînd de a mu căsători cu tine.

Starea asta de deznădejde mă copleşeşte mereu. Doamne, aş putea munci zi şi noapte dacă aş avea puterea ta de muncă, dar cum să smulg nişte cătuşe de fier, eu. un melc ? ! O, de-ai şti cum gem sub povara asta ! în asemenea momente, gîndul căsătoriei cu tine mi se pare de acelaşi ordin ca o călătorie în lună. Conştiința că sînt mereu azvîrlită înapoi, pe cînd tu avansezi cu -repeziciune, mă va ucide într-o zi. Nu ştiu care va fi părerea ta, dar eu nu mai pot, simt că mă^prăbuşesc. Cînd mă gîndesc la puterea şi însuşirile tale, iar apoi la ale mele, îmi vine să,rîd. Thyrsis, e de-a dreptul ridicol ! Nu-ți mai cer să mă iei cu tine, Thyrsis.

Te miri că-ţi scriu toate acestea ? Dacă le-ai înţelege, nu te-ai mai mira. îmi vine nespus de greu să păşire; puţină bucurie în suflet şi repetatele eşecuri mă obosesc. Asta-i tot. Pînă acum, am rupt toate scrisorile de acest gen, dar pe cea de faţă o expediez. Mă voi aşeza acum la pian, încercînd să-mi alung tristeţea din suflet.

6.

Dragul, scumpul meu Thyrsis .'

Ieri noapte ţi-am sccris o scrisoare îngrozitoare, dar nu ţi-am trimis-o încă.

Am învăţat, sau am încercat să învăţ, toată ziua, sfi- dînd oboseala. Două zile m-am ţinut tare, cu preţul unor uriaşe eforturi. Spre a-mi îndeplini doar o mică parte a datoriei, trebuie să fac atîtea sforţări, încît mor aproape. Pe deasupra, aici domneşte o căldură înăbuşitoare, de neîndurat; azi, am petrecut o oră sau două în apă. ;

Mă chinuieşte necontenit gîndul că tu înfăptuieşti mult mai mult decît mine. Ieri noapte, m-am gîndit la scrisorile tale şi am căutat să-mi evoc în minte unele pasaje care păreau a vorbi lămurit despre dragostea ta pentru mine. O. Thyrsis, dacă scrisorile tale sînt pasionate şi impetuoase, se datoreşte arta iubirii pe care o nmţi pentru mine ? Uneori mă sperii de-a dreptul, cînd îţi citesc scrisorile, cînd vorbeşti de femeia pe care vrei s-o iubeşti.

Cu siguranţă că eu nu sînt acum ca ea. Şi uiţi oare cu totul că vom fi legaţi pentru totdeauna de îndată ce ne vom căsători ? Nu ştiu de ce îţi scriu toate lucrurile acestea, cînd perspectiva pe care mi-o deschid ele nu mi se pare deloc surîzătoare.

Cu toate acestea, am fost în stare să mă duc azi după- amiază să înot şi, uitînd de toate, să zburd şi să mă bă lăcesc aşa ca şi cum m-aş fi născut în apă.

7.'

Draga mea Corydon !

Ajunsesem, în sfîrşit, să-mi scriu poemul, dar 'gîndu- rile mele au zburat la line şi acum simt că trebuie să-ţi scriu o lungă scrisoare. Este una de genul acelora care nu-ţi plac ţie.

în primul rînd : le plîngi de contradicţiile din scrisorile mele. Nu-i vina mea ; trăiesc intr-o continuă luptă împotriva a ceea ce nu este în mine şi, totuşi, cedez mereu aceloraşi slăbiciuni. Afară de asta, am atît de puţină experienţă în privinţa fenomenului care se

petre-.e cu noi-, încît umblu prin lume, bîjbiind asemeni unui orb ; apoi. mai este la mijloc şi uri element pasional, eltment foarte primejdios, care mereu mă abate de la calea cea dreaptă.

îţi pot spune doar că, potrivit idealului pe care-l am despre dragoste, o dragoste absolută şi spirituală, nu pot concepe viaţa alături de tine decît ca o deplină dezvelire, o desăvîrşită nuditate a sufletelor. Vreau să fiu totdeauna în faţa ta exact aşa cum aş fi faţă de mine însumi ; de aceea, îţi voi scrie acum toate gîndurile care mi-au trecui prin cap, oricît de aspre şi de neplăcute ar fi ele. Vej găsi în mine un om departe de perfecţiune, deseori apu- cînd pe căi greşite, deseori ducîndu-te şi pe tine în rătăcire şi făcîndu-te nefericită. Dar, în dosul .tuturor acestor lucruri, vei găsi ceva deseori ascuns, dar totdeauna prezent : datoria nestrămutată care mi-a fost impusă de soartă şi forţa interioară care să împingă la îndeplinirea ei.

Toată dimineaţa de azi, m-am gîndit la cartea mea, pierzîndu-mă în ea, pătrunzîndu-mă de frumuseţea sa. După-amiază, am încercat să mă gîndesc la noi doi, şi gînduri ce de demult pîndeau în subconştientul meu au prins pentru întîia oară formă. Ele mă făceau să-mi spun că nu te iubesc, că nu te-aş putea iubi atît cît ar trebui; că dragostea pe care o simt nu-i decît o creaţie 'a inimii mele '; că m-am lăsat amăgit din dorinţa ăe a-mi putea spune că mi-am găsit idealul .pe pămînt; că iu n-ai putea fi la înălţimea cerinţelor pe care le am eu faţă de viaţă şi că, dacă m-aş căsători cu tine, n-aş face decît să nenorocesc două fiinţe : pe tine şi pe mine ; că tu n-ai nici una din însuşirile de care am nevoie şi că viaţa căreia tu îi eşti sortită prin însăşi firea ta, este cu totul diferită de a mea ; că tu nu-ţi poţi închipui frenezia care mă împinge la creaţie şi n-ai putea găsi puterea pe care aş avea nevoie să mi-o dai; că trebuie cu orice preţ să-ţi scriu şi să-ţi explic toate acestea şi că, în sfîrşit, faţă de sacrele însuşiri ale sufletului meu, am datoria să trăiesc singur, în cazul cînd o viaţă singuratică mi-ar fi mai prielnică. După 'formularea acestor gînduri, am simţit un fel de uşurare, căci ele mă obsedaseră ¿le multă vreme.

Nu ştiu ce impresie îţi'vor face cuvintele mele ; depinde de adîncimea dragostei tale-pentru mine j pentru mine, în orice caz, ele înseamnă că dragostea mea nu este prea profundă, că n-ai izbutit să-mi devii de neînlocuit. Cred că ultima frază exprimă cel mai bine ceea ce vreau să-ţi spun : nu eşti indisolubil legată de mine. Trebuie să fac continue sforţări spre a-mi menţine dragostea vie, spre a nu mă înstrăina de iubirea mea. în felul acesta, nu-mi mai rămîne nici o hrană sufletească atunci cînd mă gîndesc la tine şi la dragostea noastră ; de aceea, sînt veşnic nemulţumit şi frămîntat de îndoieli, simţind veşnic deosebirea dintre dragostea noastră şi aceea pe care o visam.

Am încercat să pătrund toată chestiunea pînă în dedesubturile ei cele mai intime şi primul argument care s-a ridicat în favoarea ta a fost sinceritatea ta absolută, dragostea ta faţă de tot ce este pur şi nobil în idealul nostru. Astfel că, deodată, m-am pomenit spunîndu-mi în gînd : «Dacă nu eşti în stare să iubeşti cu adevărat o asemenea fată, atunci, sau nu ştii să preţuieşti dragostea, sau nu ţi-e dat să poţi iubi». Dar, apoi, mi-am amintit cît ~ eşti de neştiutoare, cît de lipsită de învăţătura şi de putinţa de a te dezvolta şi atunci mi-am spus că era absurd din partea mea să mă gîndesc că aş putea găsi satisfacţie în dragostea ta, de vreme ce tot ce ştiu şi gîndesc eu despre viaţă, ţie îţi este cu desâvîrşire necunoscut. Mi-am dat seama că sînt un om care a gustat din mai toate ştiinţele un om căruia viitorul îi deschide vaste perspective de noi cunoştinţe, un om dotat cu o sete nepotolită de a cunoaşte, iar tu nu eşti decît o şcolăriţă, cu toate datoriile pe care le are o elevă. Motivul nemulţumirii mele, am conchis atunci, rezidă într-o greşeală a mea proprie, în trecătoa- fea mea orbire. Am greşit în atitudinea mea faţă de tine ; am greşit atunci cînd, uitînd ţelul meu suprem, desăvîr- şirea şi mulţumindu-mă cu lucruri mai mărunte, am trădat ceea ce este mai bun şi rriai înalt în mine ; în sfîrşit, am greşit atunci cînd nu te-am făcut să vezi ce sarcină grea iei asupră-ţi cînd te hotărăşti să cauţi a cunoaşte vreodată ce am eu mai bun. Precum vezi, revin la atitudinea mea de la început; îmi pare rău dacă te fac să sufeni, însă nu pot altfel. E o operaţie dureroasă, dar inevitabilă. Sper că nu va fi nevoie s-o repet.

înţelege, dragă Corydon, că nu pot căuta cuvinte plăcute într-o scrisoare ca aceasta ; îţi vorbesc întocmai cum îmi vorbesc mie însumi. Şi dacă ar fi ca din dragostea noastră să mai iasă ceva bun, atunci va fi numai mulţumită acestei scrisori. Apelez la tot ce este mai nobil în tine : fii mare şi -puternică, spre a înţelege şi înfrunta adevărul din această scrisoare. Nu ţi-aş fi scris deloc, dacă n-aş crede în posibilitatea asta.

Soarta ţi-a oferit o şansă, iar tu, în setea ta de viaţă, te-ai agăţat de ea şi ţi-ai pus toată fericirea într-însa.

Hmnm

Această şansă este dragostea unui om a cărui inimă e mistuită. de flacăra geniului. Puţini sînt oamenii pe care viaţa îi stăpîneşte atît de puter.nic ca pe mine, puţini sînt acei care cer o alît de intensă trăire — cunoaştere, putere, frumuseţe — ca mine. Şi mai puţini încă sînt acei care vor stoarce din existenţa lor atît de mult ca mine. Sînt încă tînăr : un băiat în pragul vieţii; dar îmi cunosc bine ţinta şi ştiu că, de voi avea sănătate şi zile, nimic din ceea ce au aflat vreodată oamenii, nu-mi va rămîne ascuns şi tot ce a făcut vreodată om pe pămînt, voi face, sau voi încerca să fac şi eu. Sînt rezistent, muncesc zi şi noapte şi voi munci întotdeauna. Voi fi pururi nesăţios şi neliniştit, niciodată mulţumit de mine şi de cele din ju - rul meu ; veşnic mă voi simţi şi voi munci ca un om hărţuit de diavol. Nici nu încerc să scuz sau să justific în faţa ta trufia ce se desprinde din cuvintele melc ; ele reprezintă părerea mea despre

mine, iar de ceea ce spune lumea nu-mi- pasă. Stiu că am un temperament năvalnic, că năvalnice puteri zac ascunse în mine. într-o zi, ele vor răzbi în afară şi atunci va cunoaşte lumea ceea ce acum ştiu doar eu.

Tu, Corydon, ştii că visez o dragoste absolută, că aş dispreţul orice altă iubire. Mi-aş putea stăpîni pasiunea dacă ar fi ca pe pămînt să nu se găsească o singură femeie dornică şi aptă de a merge alături de mine pînă la capătul anevoiosului meu drum. Visez o tovarăşă de viaţă care să mă urmeze oriunde m-ar chema datoria, care să simtă acel dor deznădăjduit pe care-l simt eu, care să fie tot atît de aspră şi de neînduplecată, tot atît de sălbatică şi de neîmblînzită ca mine, care să străbată fără odihnă, alături de mine, toate cîmpurile cunoaşterii(care să împărtăşească cu mine pasiunea meu pentru adevăr, o femeie demnă de geniul meu ! Precum ţi-am spus, să mă căsătoresc cu tine ar însemna să mă dăruiesc ţie cu de- săvîrşire, să fiu al tău ca propria la inimă ; şi cînd mă gîndesc la viaţa plăcută şi blîndă pe care ai dus-o pînă acum !

îmi vine foarte greu să-ţi vorbesc de viaţa mea şi să-ţi explic cauza nebunei mele patimi. Dacă îţi scriu, o fac cu scopul de a-ţi arăta limpede că ai în faţa ta două căi ; va trebui să alegi una din ele, pe care nu o vei mai părăsi, suportând toate consecinţele alegerii tale. E chinuitor pen- tru mine să ştiu că'te-am fermecat prin toată firea mea, prin puterea, pasiunea şi talentele mele, trezind doruri în tine, cînd tu, de fapt, nici nu-ţi dai seama ce om sînt eu, ce om va trebui să fiu şi cînd ceea ce va trebui să fac te va înspaimînta. Îţi scriu cu intenţia de a te înspaimînta acum, de a te face să dai drubiul fierului înroşit pe care-l strîngi cu atîta putere în mînă ; sau, cel puţin, de a-ţi arăta viaţa mea atît de limpede,' încît orice s-ar întîmpla mai tîrziu, tu să nu-mi poţi aduce vreo imputare şi nici să nu te mai îngrozeşti vreodată, decît doar din propria ta vină.

Nu trebuie să mă condamni că-ţi scriu acestea şi nici pentru faptul că mă îndoiesc că ar exista în lume o femeie, o singură femeie, în stare de a îndura sforţările pe care i le-ar impune viaţa alături de mine. Cînd caut să le decid să renunţi la mine, nu trebuie să crezi că o fac dintr-o răceală a sentimentelor ; o fac din credinţă în menirea mea, faţă de care simt că am îndatoriri. Cum să ne aşteptăm ca tu să devii pentru mine o esenţială însemnătate, cînd eu am făcut totul cu putinţă spre a ajunge să-mi fiu eu însumi de-ajuns ? S-ar putea ca în anii ce vor veni să-mi devii necesară ; dar, căsătorin- du-mă cu tine azi, n-aş face-o decît pentru ceea ce ai putea deveni mai tîrziu, şi numai pentru aceasta, ca să fiu sincer de tot.

Dacă-mi vei fi soţie, va trebui să-mi fii şi suflet viaţa şi suferinţele sufletului meu vor fi viaţa şi suferinţele tale. îţi voi vorbi cum îmi vorbesc mie însumi, te voi chema pe numele meu şi de vei plînge şi ţipa, te voi părăsi cu dispreţ ; nu-ţi voi îngădui nici o plăcere, cum nu-mi îngădui nici mie şi — ceea ce-ţi va fi încă de o

mie de ori mai greu de îndurat — te voi lăsa să te bucuri de ceva spre a interveni fără veste şi a-ţi curma plăcerea ta mijloc ; ştii, desigur, ce vreau să spun. Voi fi veşnic nemulţumit de tine, niciodată nu voi ţine seamă, de sentimentele tale, totdeauna îţi voi aminti că eşti imperfectă. Ori- cît de mult te-aş iubi, nu voi uita că sînt conştiinţa ta şi, de aceea, voi înăbuşi în tine orice început de slăbiciune. Mi-ai spus odată că ai primi bucuroasă să te înveţe ci-neva, cu biciul, a trăi ? fii sigură că astfel nici nu ţi sa va întîmpla.

Trebuie să înţelegi, Corydon, de ce procedez'în felul acesta. Sînt un om slab, care are de luptat cu o mie de ispite ; iar cînd mă voi căsători cu tine, tu vei însemna pentru mine ispita cea mai mare. Tu eşti o fată frumoasă, iar eu te iubesc şi mă simt atras spre tine cu fiecare fibră a firii mele ; îmi va veni totdeauna greu să trăiesc alături de tine fără a te săruta'şi a te strînge în braţe. Tu te vei simţi la fel ; ispita va fi un veşnic pericol pentru noi şi veşnic vom fi nefericiţi din pricina ei. Te văd parcă revoltîndu-te la citirea acestor rînduri şi declarînd (cum ai mai făcut-o de multe ori) că vei considera drept o insultă orice sărut pe care ţi-l voi mai cere de aici înainte. Dar aşteaptă numai pînă ne vom întîlni din nou !

Asupra unui lucru m-am lămurit pe deplin, şi anume : din clipa în care s-ar ivi în noi cea mai mică urmă a unui sentiment de saturaţie cu privire la dragostea noastră, această dragoste ar înceta să satisfacă ce am eu mai bun în mine. Tu nu poţi satisface partea mai bună a eului meu ; nici n-o cunoşti măcar ; şi, dacă ar fi vorba doar de asta, nici prin vis nu mi-ar trece să mă căsătoresc cu line. Te iubesc numai şi numai pentru că eşti un suflet care nu şi-a desfăşurat încă întru nimic nesfîrşitele sale posibilităţi şi pentru că gîndul la această dezvoltare mă în- cîntă. Am credinţa că ai un caracter desăvîrşit, că eşti adevărul întruchipat ; de aceea, sînt convins că, oricît de neputincioasă ai fi, voi izbuti să fac din tine «întreaga mea lume», cu condiţia să rămîn credincios idealului meu. Din cele spuse mai înainte, trebuie să vezi că sînt în stare să iubesc, că ştiu ce este dragostea şi că poţi avea încredere în mine. Nu încerc să condamn pasiunea ca ceva josnic ; văd însă că ea aruncă întreaga povară a urmărilor asupra femeii şi, de aceea, numai gîndul la ea mi se pare o crimă. Ar trebui să te privesc ca pe o şcolăriţă şi numai atît ; în loc de asta, m-am apucat să-ţi scriu scrisori de dragoste !

Să ştii că nimic nu mi-e mai urît ca aiŢiintirea purtării noastre copilăreşti, atunci cînd ne-am dus sus în cameră spre a ne putea săruta ne stingheriţi. Mi se revoltă inima împotriva ta şi a iubirii noastre. Fireşte, sînt gata să iau întreaga vină asupra mea ; eu te-am făcut, să accepţi ăceastă purtare şi chiar să te complaci într-însa, eu trebuie, deci, s-o curm. Îţi poţi da seama cît de mult urăsc gwdul că tu ai putea face un lucru care mie nu mi-ar inspira decît scîrbă ?

Aştept de la tine să citeşti această scrisoare de atîtea ori de cîte ai avea nevoie ca să te' încredinţezi că e sinceră şi pură în fiecare cuvînt al ei, pînă ce mi-ai putea) scrie şi tu la fel. Noi doi trebuie să ne simţim ca nişte copii de şcoală şi să trăim chiar aşa. Copiii de şcoalct nu se căsătoresc, de obicei, dar noi putem risca s-o facem, în eiuda tu-

turor sfaturilor şi împotriva oricărui precedent în puterea marii ținte pe care o avem. Trebuie să fim mereu conştienți că sîntem în slujba unui ideal şi că tocmai din cauză că iubirea noastră e atît de puternică şi de pătimaşă, trebuie să cerem unul altuia să se desăvîrşească. Faptul că-ți cer ție atît de multe se datoreşte hotărîrii mele de a-ți da dragostea mea întreagă ; numai de aceea îți cer să devii o femeie desăvîrşită.

Nu-ți voi făgădui, deci, nici un pic de indulgență ; nu voi aduce, pentru tine, nici cea mai mică atingere idealului meu. După cum ți-am mai scris, înțeleg să mă confund cn ființa ta şi aştept acelaşi lucru de la tine. Nu depinde decît de tine să ai întregul meu suflet; îmi voi trăi viața cu tine, vei cunoaşte toate gîndurile mele şi-ți voi da tot ce am. Singur Dumnezeu — pentru că numai -el îmi cunoaşte inima — ştie cîtă dragoste pentru tine, cîtâ încredere absolută conțin aceste cuvinte şi în ce măsură reprezinți tu pentru mine întruchiparea a tot ce este mai pur şi mai sfînt. Pe tine, o ființă străină, te. voi primi în sufletul meu, pe tine te voi lăsa să vezi în toată goliciunea lor cele mai tainice locuri ale sale, toate slăbiciunile, ca şi toată forța, lucrurile deşarte, ca şi pe cele sfinte. Tu n-ai de unde cunoaşte pudoarea pe care o simt cînd e vorba de inima mea; ajunge să ştii cănictunei ființe înaintea ta nu i-a fost permis să arunce o privire înăuntru ; iu eşti cea dintîi şi ultima totodată. Atît de sigur sînt de tine, încît îndrăznesc să spun că toată viața mea se var desfăşura în prezența ta, sprijinită pe credința în simpatia şi sinceritatea ta ; a trăi altfel mi s-ar părea o trădare a dragostei noastre. De va fi în inima mea un lucru atît de jos-nic, încît să mă tem a vorbi de el, ți-l voi destăinui tocmai pe acesta primul, ca o jertfă adusă iubirii noastre ; îți voi mărturisi orice gînd vanitos, orice slăbiciune, — tocmai despre acest fel de lucruri îți vine greu să vorbeşti — pentru că prea ne este mare amorul propriu.

HHHHHHHHHHHHHHHHHNHHi

Dacă ți-aş putea vorbi în noaptea asta, aş face acelaşi lucru ca atunci, noaptea, pe deal, sub lumina lunii : te-aş înspăimînta. făcîndu-te să te îndoieşti că ar putea exista o femeie gata ¿¡¡ă ducă o asemenea povară. Şi, ceea ce, poate, este şi mai trist pentru mine, este faptul că eu însumi nu duc partea mea, că nu mi-am făcut datoria ; în schimb, mă apasă conştiința şi sînt chinuit de remuşcările ei. Ai putea tu să duci şi această povară pe lîngă a ta ? Căci. Corydon, dacă mă judec în noaptea asta, recunosc în fața lui Dumnezeu că sînt un om fricos şi slab, un laş. Iar n-am lucrat l Iar am şovăit să înfrunt greutățile misiunii cu care El m~a învrednicit, iar nu m-am folosit de puterea lăuntrică pe care el mi-a dăruit-o spre îndeplinirea ei .' În loc de a munci, stau şi-ți vorbesc ție despre muncă ! Conştiința acestui fapt este pentru mine un coşmar care-mi otrăveşte viața. Aceasta e povara pe care trebuie s-o iei asupră-ți, dacă vrei să mu ajuți pe mine să mă- eliberez de a mea. Iar dacă nu vrei — atunci, pentru numele lui Dumnezeu, pentru binele meu şi al tău, nu te apropia de mine — şi aşa te-ai apropiat prea mult! Nu-ți dai seama că, dacă ai veni la mine tocmai acum, cînd eu am de înfruntat toate aceste lucruri înspăi- mîntătoare, şi mi-ai cere să-ți dăruiesc ție viața mea, să închin cele mai bune însuşiri ale mele, adoptării persoanei tale, n-aş avea dreptul să spun da ?

Mi-ai spus odată că eşti fericită, pentru că te-am numit «mein guter Geist, mein bess'res Ich» ; ei bine, nu eşti cituşi de puțin asta. Numele pe care ți-l dau acum şi pe care-l vei putea păstra este : «minunatul germene al unui sufletAminteşte-ți de cuvintele pe care, la începutul dragostei noastre, ți le-am spus despre «primejdia de a înceta să iubeşti perfecțiunea în schimbul iubirii pentru o femeieŞi citeşte trista însemnare a lui Shelley la al său Epipsychidion ?

8,

Dragă Corydon !

îmi spui în ultima ta scrisoare că-i părăseşti pe toți aceia care te iubesc şi îmi pui întrebarea : «De unde ştii că iubind frumusețea, mă vei iubi şi pe mine

M-am gîndit mult la asta ; na cred, Corydon, să fi trăit vreodată pe acest pămînt un om stăpinit de un dor mai nebun decît al meu. Dacă mă analizez mai bine, ajung la concluzia că nu sînt un om bun ; cred că nu mai există cineva atît de puțin îngăduitor, atît de puțin simțitor față de inimile oamenilor. De un singur lucru în lumea asta pot fi sigur : credința în idealul meu. Știu că, oricîte greşeli aş face, ori de cîte ori aş eşua şi aş fi aproape de renunțare, atracția pentru lucrurile sufleteşti nu mă va părăsi niciodată ; ziua şi noaptea voi munci pentru ele. N-am dreptul să-ți promit altceva, n-am nici măcar dreptul să visez altceva ; pentru că ceea ce simt nu este o plăcere, ci un fel de frenezie, o forță oarbă, necunoscută şi neîndurătoare, care mă împinge înainte. Aş putea încerca să-mi spun o viață întreagă că numai pe tine, Corydon, te iubesc, că numai pe tine te doresc, în adîncul inimii melé o voce a conştiinței mi-ar repeta mereu : „Eşti un prost !" Iubesc puterea, iubesc viața, pe ele le caut şi lupt pentru ele ; de nimic altceva nu-mi pasă, nimic altceva nu mă poate satisface. Nu-ți pot da altă iubire decît aceasta, nu-ii pot face altă promisiune"

9.

Draga mea Corydon ! . '

Fâcînd o plimbare azi-dimineață, m-am gîndit la noi şi la groaznica purtare pe care am avut-o față de tine. Adevărul este că, sînt atît de tînăr, atît de necopt şi de nepriceput (şi tu eşti la fel, dacă nu şi mai mult), încît nu pot fi absolut sigur că iubirea mea pentru tine este ceea ce ar trebui să fie şi nici că sînt măcar în stare să iubesc pe cineva aşa cum ar trebui. Apoi mai sînt nemulțumit şi nefericit şi din alt motiv. De două săptămîni de cînâ mă tot căznesc să scriu un pasaj din cartea mea — Dumnezeu mi-e martor — nu sînt în stare s-o fac ! îmi lipseşte puterea.

Corydon, dragă, acum îmi dau seama că e o nenorocire pentru tine că mă iubeşti; n-aveam dreptul să-ți spun povara asta pe umeri. Aş vrea să-ți pot spune altceva, dar căsătoria noastră mi se pare că va fi ca trecerea pe întuneric a unui ocean răscolit de furtună. Va trebui să fii o eroină ca să te încumeți şi să porneşti în această călătorie. Cuvintele acestea sună, poate a exagerare, dar exprimă adevărul vieții mele şi nu îndrăznesc să întrebuințez altele. Poate o fată care a fost crescută în bunătate şi blîn- dețe, care n-a cunoscut viața şi laturile ei dureroase, să spună şi să simtă lucruri ca acestea ? .

10.

Thyrsis !

Dumnezeu nu mi-a dăruit talentul tău. Altfel, nu mi-ar fi atît de greu să-ți împărtășesc unele din gîndurile care îmi trec prin cap de un ceas.

E o oră de cînd am început să citesc lunga ta scrisoare, — scrisoarea groaznicelor adevăruri, i-aş spune. Dar acum mi se pare că a fost acum un an sau acum un secol. într-adevăr, mă simt străină mie însămi, iar mişcările mele sînt foarte încete. în primul rînd, vreau să-ți spun că cred în Dumnezeu şi această nezdruncinată credință îmi dă nădejdi infinite. Vreau să-ți arăt cît mai mult din inima mea, pentru cazul cînd aş fi tovarăşa ta de viață, cum cred cu toată tăria că. voi fi. Simt acum o linişte atît de ciudată în mine, ca un om care s-a trezit dintr-un groaznic coşmar. Voi încerca să-mi deschid inima şi să ți-o arăt; cred că -se cuvine să încerc, nu-i aşa ?'

Să ştii că am pus încredere şi temei în tot ce ai făcut şi faci. Dacă ai deschide o uşă în fața mea şi mi-ai spune că ea duce spre marele şi veşnicul adevăr, te-aş crede fără şovăire. Dacă m-ai trage înapoi şi m-ai împinge printr-o uşă opusă, spunîndu-mi că pe acolo trece drumul meu, te-aş urma cu aceeaşi credință. Acum, abia acum, la capătul acestei ore — am aflat — tot prin tine — care este singura poartă adevărată. Şi pe cît sînt de sigură că, în clipa aceasta, soarele străluceşte pe cer, pe atît de convinsă sînt că nimic în lumea asta nu mă va putea face s-o pierd din vedere. Mai degrabă o poți pierde tu din vedere. Thyrsis, ceva îmi spune că, în ultima lună, eu m-am arătat mai tare decît tine. Da, da, aşa este,

Thyrsis, deşi tu poate n-o ştii. Cred că **m-aş fi arătat şl** mai tare, dacă aş fi ştiut să-mi stâpînesc pornirile bune şi să le dau o direcție şi dacă aş fi avut mai multă încredere în puterea mea sufletească.

Voi încerca să-ți povestesc ce am simțit pe cînd îți citeam scrisoarea. Simt acum în mine o linişte aproape supărătoare. Totuşi, cred că, în după-amiaza de azi, mi-am dat seama de ceea ce trebuie să însemne a simți ; iată de ce nu mă mai tem sg.-ți spun că şi eu cer dreptul la Dumnezeu şi la viață, acelaşi drept pe care-l ceri şi tu. În unele clipe, am simțit asta cu multă intensitate, dar, precum ți-am spus, nu ştiu încă să rețin aceste străfulgerări de adevăr pe care le am. Ele se trezesc fără veste în mine şi dispar tot atît de repede.

Cînd am început să-ți citesc scrisoarea, m-a cuprins o agitație, o emoție de nedescris. Mă simțeam ca un cap de mort părăsit într-un deşert. Tu nu vei putea simți niciodată ceva asemănător ! Ce groază, ce deznădejde ! Căutam să-mi adun gîndurile. să-mi spun că totul nu-i decît un vis. încercam să mă rog, implorînd pe Dumnezeu să-mi dea putere să citesc scrisoarea pînă la sfîrşit.

Mi-am concentrat toată pătrunderea spre a-mi da seama de un lucru ; dacă scrisoarea ta era scrisă cu desăvîr- şită sinceritate şi fără nici un gînd ascuns. M-am întrebat dacă doreşti, într-adevăr, să-ți trăieşti viața singur, dar n-am avut curajul să-mi răspund afirmativ. Sînt convinsă că nici o restrişte, nici o dezamăgire, nici o

durere nu mă vor mai putea băga în 'groaza care m-a cuprins la citirea scrisorii tale.

îți dai seama ce înseamnă toate acestea pentru mine, Thyrsis ? Astă-primăvară, ajunsesem să mă cufund aproape într-o stare de letargie ; vedeam că nu sînt bună de nimic şi, pentru că nu voiam să îndur acest chin gratuit, trebuia să recurg la această autoameţire. Iar tu, tu, diavole m-ai trezit ! şi fie-ți sufletul de trei ori blestemat dacă ai rupt păpuşa în bucăți numai ca să vezi din ce este făcută ! Tu, care spui că ai un suflet care trăieşte şi suferă, ia aminte că nici al meu nu mai poate adormi din nou ! Nu mai am nici o bucurie pe lume, sînt indiferentă cînd mă gîndesc la tata şi la mama, la prietene şi admiratori : nu mai pot suporta nimic din ceea ce suportam înainte de a veni tu cu focul tău blestemat sau sacru.

Dacă iu nu mă vei lua de soție şi nu voi găsi alt om cu aceeaşi putere şi cu acelaşi dor de viață ca tine, care să mă ia şi să mă ajute să viă dezvolt, atunci voi muri fără să fi trăit. îmi vine să urlu de neputință şi deznădejde s numai patruzeci şi doi de ani, şi voi fi o bătrînă de şaizeci de ani ! Numai patruzeci şi doi de ani spre a cunoaşte viața şi a învăța să trăieşti !

Cred că, dacă te-aş avea acum aproape, aş fi în stare să te sugrum. într-o zi, ne vom omorî, poate, unul pe altul. Uneori am impresia că nimic nu mă va mai putea alina vreodată, că nu mai pot respira ; propriul meu trup îmi devine uneori de neîndurat. Dar toate acestea sînt sentimente stupide şi lipsite de rost, iar eu tot mai sper că voi putea fi salvată, dacă nu de tine, poate prin mine însămi. Cred că azi mi-a venit un ajutor de sus. M-am rugat pentru el, mi-am spus că trebuie să vină. Şi, deodată, mă puteam din nou suporta, puteam iar privi în jurul meu ; acum ştiu că secretul mîntuirii mele nu este moartea, ci viața.

Ştiu prea bine, Thyrsis, că n-ai nevoie de mine, că nu te pot ajuta şi nici măcar distra. Nu-ți dai seama că am înțeles aceasta de la început şi că tocmai acest gînd m-a făcut să sufăr, să mă îndoiesc şi să-mi pun întrebările cele mai chinuitoare ? Dar mi-am spus, apoi, că trebuie să fi găsit tu la mine ceva demn de iubirea ta, şi eram atît de dornică de Dumnezeu şi de viață ! Şi mi-am mai spus că, dacă mă iubeşti îndeajuns spre a nu mă considera drept o netrebnică, s-ar putea ca — rămînînd însuflețiți de aceeaşi neobosită străduință — să facem totuşi bine unind căile noastre; Şi acum, ai vrea să-ți spun că nu mă voi căsători cu tine oricît de puternic mi-ar fi dorul ? Nu mai ştiu decît un lucru, că doresc nespus de mult să trăiesc. Şi n-am nici un cuvînt, nici o dovadă să-ți dau.

Nu mai am putere să mai scriu, Thyrsis. Aş vrea doar să te pot face să înțelegi prin ce am trecut eu azi după- amiază ; sînt sigură că, dacă aş fi în stare s-o fac, nu te-Qi îndoi de mine. Cît despre mine, cred că e dreptul meu firesc să nu mă îndoiesc de mine însămi.

Nu mai scriu nimic. Am scris îndeajuns pentru ca tu să-mi poți răspunde una din două : «Vino cu mine» sau «Prefer să-mi urmez

calea singur». Ştiu care-ţi va fi răspunsul, chiar acum. cînd mă simt atît de nenorocită.
Cerul e atît de albastru în astă-seară, totul în jurul ine a e atît de frumos, iar eu fac atîtea sforţări ca să găsesc calea cea dreaptă, ca să mă simt tare şi încrezătoare !

11.

Dragă Thyrsis !

Sînt cîteva minute de cînd m-am sculat. M-am trezii în toiul nopţii : pe marginea patului meu se aşezase un spectru care m-a înspăimîntat grozav, pînă am izbutit, în sfîrşit, să scap de el şi să-mi regăsesc liniştea. Apoi, mi-au venit în minte multe fraze din scrisoarea ta ; am văzut totul mult mai limpede, am înţeles ce stă în dosul cuvintelor tale şi mi-am dat seama cît de îndreptăţite erau ele şi că nu-mi puteau fi decît de folos. în orice caz, ele şi-au atins scopul : mi s-au întipărit în suflet ca arse cu fierul roşu şi m-au ajutat să înţeleg mai bine tot ce priveşte legătura noastră. Dacă îmi vei îngădui vreodată, în viitor, să mă odihnesc şi să fiu mulţumită de mine, nu te voi crede, pur şi simplu. Trebuie numai să te urăsc pentru chinul pe care mi l-ai pricinuit prin unele cuvinte ale tale, pe care nu le voi uita niciodată.

Amintirea primelor două pagini ale scrisorii tale îmi va inspira totdeauna o groază de moarte. Pentru celelalte sînt> însă adînc recunoscătoare şi voi încerca să-ţi dovedesc cît de mult îţi iubesc idealul. Cît voi trăi, nu te voi putea răsplăti pentru faptul că-mi îngădui să te urmez. O, sînt sigură, Thyrsis, că niciodată nu-mi va păsa dacă mă iubeşti sau nu, numai să pot fi în apropierea ta şi să învăţ a lupta,

Am rupt azi-dimineaţă toate scrisorile tale de dragoste. Ultima am păstrat-o, cu toate că nu cred că aş avea^ puterea s-o mai recitesc vreodată. M-aş teme că va trebui să trec prin aceeaşi deznădejde. Aştept cu nerăbdare timpul cînd va trebui să nu mai pierd nici un minut, cînd nu voi mai avea prilejul să-ţi scriu. Cît timp preţios am risipit cu scrisorile tale şi ale mele !

Dragă Thyrsis ! 12.

Aştept cu nerăbdare să bată gongul pentru cină. Capul mă doare îngrozitor şi, în genere, mă simt cit se poate de prost. Vai, de ce sîntem aivt de departe unul de altul şi atît de departe de a ne înţelege !

Azi, am primit scrisoarea ta tocmai pe cînd învăţam. Am hotărît s-o deschid peste o săptămînă, ca să-mi rezerv toată puterea pentru muncă. Apoi, am învăţat toată diEpă-amiaza, ceea ce nu mi-a fost deloc uşor. Cînd m-am întors acasă, mi-am spus că, poate, tot ar fi mai bine să-ţi citesc scrisoarea, ceea ce am şi făcut, scîrşnind din dinţi.

Nu ştiu dacă-ţi dai seama de asta, dar mă chinuieşti necontenit, mă ţintuieşti de scaunul de tortură. Carnea şi sîngele meu nu vor putea îndura asta la infinit. Cred că trupul va fi acela care va ceda primul; niciodată creierul nu-mi este atît de obosit ca trupul. Îmi place să mă gîn- desc că te porţi cu mine tot atît de neîndurător cum te-ai purta cu tine însuţi, fiindcă ştiu că pentru tine însuţi n-ai putea găsi un bici mai dureros. Fii sigur că niciodată vreun semn de dezgust, nici- o injurie, nici o vorbă de ocară — chiar atunci cînă voi fi soţia ta — nu mă va putea răni mai mult decît mă răneşte azi neîncrederea ta.

Recitesc tocmai scrisoarea ta şi-ţi spun : eşt'i un prost. Spui că nu ştii dacă ai putea iubi vreodată pe cineva atît cît ar trebui. Ei bine, eu, cu toată slăbiciunea rrtea, ştiu dacă pot .iubi sau nu şi te iubesc de o mie de ori mai mult decU ai merita. Eşti atît de flămînd ! Vrei să mori de foame numai pentru că eşti orb ? Spui că vrei să mă iubeşti atît cît merit. Dar de unde şti ciiă dragoste merit eu ? Dacă eşti, într-adevăr, geniu, de ce n-ai şi puţină inimă, de ce eşti un bărbat prost ?

Uneori văd- totul limpede şi-mi dau seama că te stră- duieşti să pui relaţiile noastre pe făgaşul cel drept, pentru că te temi să nu mă iubeşti in felul cum iubesc ceilalţi oameni, pentru că ţi se pare că, cedînd slăbiciunii mele, eu ţi-aş degrada geniul şi pentru că nu poţi fi- sigur de caracterul şi de tăria mea. Nu poţi fi sigur nici dacă eu îmi dau seama ee viaţă îmi aleg. Tu ai găsit că această viaţă este grea şi ai toate motivele să crezi că eu o voi găsi de zece ori mai grea. Iubirea pe care o simţi pentru mine nu este iubirea cea mare. Din fericire însă, mă iubeşti îndeajuns ca să-mi spui adevărul întreg.

Am ajuns acum la un punct cînd îmi pot spune, fără riscul de a mă minţi, că nu-mi mai pasă cît de rriare sau de mică e dragostea ta pentru mine. Asta e ceva ce depinde de tine tot atît de. bine ca şi de mine. Va veni timpul cînd mă vei iubi cu adevărat. Spun asta cu tot calmul şi cu toată convingerea şi avînd conştiinţa deplină a slăbiciunilor mele şi a firii melé sentimentale. Ciudat e cum neîncrederea ta m-a făcut să iau armele şi să lupt pentru cauza

mea. Altfel, aş cădea pentru totdeauna în ţărînă, ca o negare a lui Dumnezeu.

12.

Să fie oare iubirea mea pentru tine aceea care-mi dă atîta credinţă ? Mă agăţ de tine ca o mamă de copilul ei; mă agăţ de tine ca de întruchiparea şi de făgăduinţa a tot ce aş putea găsi adevărat în viaţă. în tine vreau să trăiesc, prin tine vreau să-mi desăvîrşesc posibilităţile. Dacă mori sau te lepezi de miné, nu-mi mai rămîne nici o speranţă, nu-mi mai rămîne decît moartea. în scrisoarea asta, nu mai am pentru mine însămi, ca pînă acum, nici dispreţ, nici ironie sau îndoială.

Tu mă întrebi : «Poate o fată, care a fost crescută în bunătate şi blîndeţe şi care n-a cunoscut laturile dureroase ale vieţii — poate ea spune şi simţi lucruri ca acestea ?». Păi, tocmai blîndeţea, bunătatea şi necunoaşterea asta îmi sînt cele mai nesuferite. Nu le mai pol îndura. Ele m-au amăgit şi nu mi-ai fost de nici un folos. Totuşi, am avut oarecari suferinţe în viaţă, iar de cînd te cunosc pe tine, ştiu şi mai bine ce înseamnă şi ce aduce suferinţa. Dar acum mă simt parcă bolnavă şi nú mai sînt stăpînă pe gîndurile mele. O, Doamne !

13.

Draga mea Corydon !

Cred că azi voi putea termina prima parte a cărţii, scapînd astfel de duhurile mele rele. Să-ţi scriu numai în grabă cîteva rinduri. (Bineînţeles, s-au făcut şase pagini!).

Ultima ta scrisoare e foarte nobilă. Îţi pot spune doar că purtarea mea faţă de tine, purtare care te revoltă atît, nu-mi face nici mie plăcere, cum, de altfel, nici viaţa pe care o duc, n-o duc pentru plăcerea mea. Spui că ţi se pare că eşti mai bună decit mine. Se prea poate. Uneori am şi eu impresia asta. Dar, oricum ar fi, n-are nici o importanţă. încearcă să fii mai bună decit idealul meu, dacă eşti in stare, şi atunci te voi putea admira. Trebuie să înţelegi, draga mea, că în dosiil tuturor faptelor mele se ascunde _un adevăr sufletesc şi că doar acest adevăr sufletesc e iubire, singura iubire adevărată. Nu vreau altceva decît să mă pot purta cu tine la fel ca şi cu mine ; fii sigură că, dacă mă voi purta vreodată altfel cu tine, numai mai puţin aspru decît cu mine. Şi tocmai asta e singura primejdie a vieţii noastre.

Va veni o zi cînd vei înţelege de ce uneori mă simt vrednic de ură şi-mi par superficial, prefăcut şi rău ; şi de ce lot ce doresc în acele clipe este să pot fugi de mine însumi. Nu-mi pot închipui să fiu vreodată la fel de supărat pe tine. Aş putea doar să fiu nemulţumit... dar puţin de tot. Să continuăm amîndoi a iubi din tot sufletul perfecţiunea şi atunci, sînt sigur, dragostea noastră personală îşi va purta singură de grijă. Ţii minte povestea celor două corăbii, care, despărţindu-se, dar navigînd amîndouă după busolă, au ajuns amîndouă în acelaşi port ?

Corydon, dragă, dacă te superi pentru că mă îndoiesc de puterile tale şi-mi reproşezi că nu te cunosc, nu-ţi pot răspunde decît că ai dreptate ; 'nu te cunosc, dar nici tu nu te cunoşti. Tu îţi descoperi adevărata fire treptat-treptat, De ce să fii supărată pe mine că eu n-o cunosc decît după ce mi-o spui ? Eşti azi o femeie în toată firea, în raport cu ceea ce erai acum trei luni; îmi ceri să-ţi cunosc mai bine caracterul. Nu ştii că e nevoie de ani de muncă grea spre a cunoaşte şi a pune la încercare un caracter ?

Dragă Corydon !

îţi poţi închipui cîtă încredere am în tine ? Atît de diferită e viaţa ta de a meai, încît părem a fi descins fiecare din altă lume. Totuşi, sper să te tîrăsc şi pe line prin toate deşe-rturile" pe care le-am străbătut eu. Dar nu te pot purta in braţe 'şi nici ţine de mină ; trebuie să-mi pun toată încrederea în puterea cu care te vei ţine tu de mine. Numai această facultate a ta are însemnătate pentrii mine. Ai putea fi minunat de deşteaptă şi minunat de înţeleaptă şi, cu toate acestea, sa n-am ce face cu tine. TU minte cuvintele lui Beethoven că, dacă ar avea timp, şi-ar lua o soţie şi i-ar rupe inima ca să poată cînta ?

Draga mea, aş dori să poţi citi în cuvintele mele tot ce simt. Nu-i oare decît un vis idealul pe care mi-l fac. despre ceea ce poate fi iubirea unei femei : o absolută dăruire, o desăvîrşită uitare -de sine, pierderea voită a personalităţii spre a începe o nouă viaţă în inima fiinţei iubite ? Nu mi-e frică să cer atîtea unei femei, să-ţi cer atîtea ţie ! Pentru că în inima mea e destulă patimă spre a potoli oricîtă sete ai simţi. Ah ! Corydon, te vreau ! Mă îmbată gîndul să-mi creez o femeie spre a o iubi. Oare a mai avut cineva vreodată ideea asta ? Cîţi artişti nu rătăcesc în lume plini de năzuinţe, cu inimile înfometate, să găsească undeva, vreodată, un suflet la fel cu acela la care au lucrat ani de zile spre a-l face frumos, puternic şi avîntat ! Dar s-a gîndit vreodată - măcar unul din ei, că în loc de a scrie cărţi pe care nimeni nu le înţelege, ar putea crea altă operă de artă, una vie, care să aibă propriile ei însuşiri sacre ?

Dragă Thyrsis !

Ultimele trei scrisori au fost minunat de frumoase. Văd un lucru : cu toate că susţii că eşti un om aspru, blîndeţea ta firească şi inima ta caldă ar putea deveni pentru noi, în viitor, o mare primejdie, dacă eu aş per- mite-o. Cred însă că te poţi bizui pe mine ; niciodată în viaţă nu te voi atrage spre slăbiciune.

Deznădejdea prin care am trecut înainte de a primi scrisoarea în care-mi spuneai că pot veni cu tine a fpst îngrozitoare. M-a făcut să mă îndoiesc de mine, atît era de greu să nu mă pierd cu totul. Am fost îndeajuns de rea -spre a-ţi dori să înduri şi tu tot ce am îndurat eu în acele două zile, să simţi cel puţin chinul acela aprig, singurul chin Adevărat pe care l-am simţit vreodată în viaţă. Oricum, am tras învăţă- mîntul că singura cale* spre a ajunge să cunoaştem viaţa şi pe noi înşine este aceea a suferinţei. Am descoperit că am* puterea de a suporta, pentru că, amintindu-mi coşmarul acela îngrozitor, mi se pare că numai printr-o sforţare supraomenească am'putut citi scrisoarea ta pînă la capăt. Dar ajunge despre asta !

Cred că m-am lecuit pentru totdeaUna de obiceiul de a cerşi dragostea ta. Mă apropii de tine însufleţită de recunoştinţă, ştiind ce-mi lipseşte şi de ce ai nevoie tu. Tot ce va putea face dragostea mea, va face pentru tine. Ea are puterea să facă multe, poate mai multe decît îţi închipui tu.

Se prea poate ca orice femeie să creadă că bărbatul iubit e toată viaţa ei. Eu însă n-o cred numai, eu o **ştiu..** De te iubesc sau nu, trebuie să te urmez.

în acest timp, iubirea mea a dobîndit o forţă nebănuită.

Nu ştiu ce impresie ţi-au făcut scrisorile mele pătimaşe şi incoerente, dar de multe ori aş fi vrut să pun mîna pe tine şi să te zgudui pînă cînd te-aş face să ai puţină preţuire pentru mine şi pentru sufletul meu. Mi-e teamă că nu vei mai putea scăpa de mine ; cu cît eşti mai neîndurător faţă de mine, cu atît mai pătimaş te iubesc.

Sînt stăpînită de atîtea contradictorii influenţe şi stări sufleteşti. Mi-e cam frică de tine, pentru că niciodată nu ştiu ce ai de gînd să faci cu mine.

Fără să vreau, simt că fac acum parte din viaţa ta, că trebuie să ai de mine aceeaşi grijă ca şi de propriul tău suflet. Eşti acum răspunzător de sufletul meu, tot atît de bine ca şi de al tău. Nu mai există-pentru mine nici o îndoială în privinţa asta. Ştiu că acesta e aclevărul şi că şi tu trebuie să-l cunoşti.

Dragă Thyrsis l

Bănuiesc că mi-ai rezervat o misiune minunată şi mă rog lui Dumnezeu să-mi dea putere s-o duc la îndeplinire, îmi dau seama că te aştepţi să găseşti sufletul meu mai bun, în esenţa sa, decît al tău, pentru că se pare că ai de gînd să-mi încredinţezi o muncă mai grea decît a ta.

Ştii, de multe ori m-am întrebat, cu un fel de sfidătoare mînie, dacă ai, într-adevăr, de gînd să dăruieşti prinţesei din cartea ta o dragoste împlinită înainte de a o lăsa să sufere. Pînă acum n-ai făcuţ-o deloc să sufere. Gîndul acesta a început să mă înflăcăreze, deşi îmi dau seama că toată chestiunea nu mă priveşte. Probabil că tu ai dreptate şi că ai putut s-o faci pentru că este vorba de o fiinţă imaginară, căreia îi poţi dărui toate perfecţiunile din lume. Ea e strălucită, cuceritoare şi demnă de iubire, pe cînd eu nu sînt decît micuţa Corydon pe care ai cunos- cut-o toată viaţa, o fată proastă şi neputincioasă, de 'neconceput ca eroină a unei cărţi. Acesta-i adevărul, nu-i aşa ?

17.

Dragul meu Thyrsis !

Tocmai am primit o lungă scrisoare de la tine. Totdeauna cînd sosesc scrisorile tale, am mari emoţii, iar cînd le citesc, îmi ard obrajii. Ce păcat că durează atîi pînă cînd o scrisoare se duce şi se întoarce.

Am ajuns acum să mă.tratez pe mine însămi ca pe un copil neascultător. M-am săturat de toată nerozia asta, trebuie să pun capăt odată pentru totdeauna -absurdităţilorşi insuficienţelor mele^Cred că, în ultimele zile, am început să mă cunosc ceva mai bine. Ştiu că n-am nici un drept la vreo victorie rapidă, la fericire, nici chiar la dragostea ta, Crede-mă, dacă ar fi cu putinţă, aş pleca şi în clipa asta — auzi ? — spre vreun loc singuratic şi aş căuta să fac ceva din mine. Vreau să fiu singură, singură de tot, vreau să stau faţă în faţă cu mine însămi şi cu Dumnezeu, dacă se poate. Am ajuns la convingerea că sînt în stare să iac ce trebuie să iac. Cred — nu sînt încă sigură — că, dacă ar trebui s-o fac, aş putea chiar renunţa la tine, încercînd să-mi croiesc singură un drum. Dacă nu te am pe tine, am nevoie de singurătate.

18,

Draga mea Corydon,

Gîndindu-mă la opera mea azi-dimineaţă, socotind cit este de grea şi cîtă muncă îmi va cere, gîndurile mele te-au cuprins deodată

pe line şi pentri^ întîia oară mi-am dat seama cît de mult îmi place să ma gîndesc la tine. Mi s-a părut că şi tu eşti o parte din materia primă pe care o prelucrez, că am izbutit să te stăpînesc şi să te modelez după dorinţa mea. La gîndul acesta, m-a cuprins o frenetică bucurie a creaţiei, o bucurie cum n-am mai cunoscut pînă atunci, atît era de nebună ; tu ţipai, încercînd să-mi scapi, dar eu nu ţi-am dat drumul şi le-am ţinut strîns în braţe. Nu, nu-ţi voi da drumul niciodată ! Te voi tîrî cu mine şi te voi modela, voi face din tine ceea ce doresc. Iar făgăduinţa mea de a mă căsători cu tine, nu înseamnă că ie iubesc ; eu nu ie iubesc, dar ceea ce vreau să fie femeia pe care s-o iubesc, asta voi face din tine !

Nu încerca vreodată să obţii altă promisiune de la mine. pentru că nu vei izbuti. Dar vei veni şi aşa.

1».

Dragul meu Thyrsis !

Adineauri, pe cînd învăţam, am simţit deodată o strîn- gere de inimă. Era o presimţire, pentru că. venind acasă, ţi-am găsit scrisoarea în care-mi spui că sînt a ta, că trebuie să fiu a ta. Ah, ştiu, în sfîrşit, că pot veni la tine, aşa cum mi-am dorit. Tu, dragostea mea, nu-mi pasă cum eşti şi ce-mi vei face, atîta vreme cîi mi-e îngăduit să te însoţesc. '

R.îd de mine însumi pe cînd spun asta. Tu m-ai făcut, să-ţi ador viaţa, nu să te ador pe tine. Nu voi munci pentru dragostea ta, voi munci pentru viaţă. Iubirea noastră va fi una din întîmplările vieţii noastre. Dar pînâ. atunci, ştiu că pot veni cu tine, asta e tot ce mai ştiu să spun, o cînt aproape. Pot merge cu tine, nu pentru fericire, ci constrînsă de o necesitate.

Ah, blestemata asta de germană /* îmi atîrnă asupra capului ca sabia lui Damocle (despre care am auzit odată, deşi nu ştiu de ce a fost ţinută deasupra capului său.)

Ţi-e teamă că am putea ajunge să trăim gîngurind ca doi porumbei îndrăgostiţi ? O, Doamne, Thyrsis, trebui-va totdeauna să-ţi strig peste un ocean întunecat ?

20.

Dragă Thyrsis !

Îţi poţi închipui ce înseamnă să fii închis într-o odăiţă scundă, afară să fie noapte şi ploaie, iar o droaie de oameni şi de copii să ţipe necontenit sub fereastra ta ? În situaţia asta mă aflu eu acum.

Uneori îmi vine greu să mă înțeleg pe mine însămi. Mă cuprinde melancolia sau un sentiment de descurajare sau de dezgust, dar știu să mă stăpînesc mult mai bine decît altădată. Astă-seară, am fost chiar fericită, cîteva clipe. Cîntam o bucată la pian și mi-am lăsat gîndurile să zboare pretutindeni. Dar asta mi se întîmplă foarte rar și nu ține decît puține clipe. Adesea mă mir de mine însămi. Cu două luni în urmă încă, nu te iubeam nici un pic : acum, te iubesc atît de mult, încît nu mai sînt în stare să fac altceva. De fapt, nu mi-am dat seama cît de mult te iubesc decît în clipa aceea îngrozitoare, cînd am citit că tu nu mă iubești. Atunci, am înțeles că mi-ar fi cu neputință să încetez să te iubesc, indiferent ce mi-ai face. Nu știu de ce este așa, știu doar că așa este. Poate că într-o zi te voi învăța cum să iubești ; nu prea sînt de părere că acum știi. Nit, Thyrsis, dimpotrivă !

îți cunosc acum adevărata personalitate şi o iubesc ma" mult decît pe aceea pe care credeam că o cunosc. Spun asta cu oarecare amărăciune. Te cunosc pe tine, cunosc firea ta adevărată şi te iubesc aşa cum eşti.

Trebuie să ştii, iubitul meu, că în ultimele trei luni te-ai transformat în ochii mei din băiat în bărbat, bărbatul meu ! Cînd mă gîndesc la tine cum erai la început, îmi pari un copil față ¿e acela care eşti acum.

21.

Iubito !

Noaptea trecută, pb cînd mă culcam, m-am gîndit la tine şi la problema noastră şi iar am avut de luptat cu o mulțime de îndoieli. Dar altceva vreau să-ți spun, dragă Corydon, anume că mi-am dat seama cit de delicată şi de sinceră, cît de curată şi de bună ai fost totdeauna ; şi te-am iubit, te-am iubit mult. M-am gîndit : am să-t spun asta şi am s-o rog să rămînă totdeauna atît de nobilă şi de lipsită de egoism. Trebuie să-ți dai seama că toate lipsurile tale nu înseamnă nimic în ochii mei față de această singură perfecțiune de neatins. Pentru că scumpa mea Corydon e toată numai devotament, iubire şi o pură şi feciorelnică bunătate. O inimă plină de simțiri bate în aceste cuvinte ; cît aş dori să te am aici ca să-ți spun totul t

22.

Draga mea Corydon !

Ajung să mă cunosc din ce în ce mai bine şi să văd lămurit singura însuşire cu care am fost înzestrat. îmi amintesc de un fost prieten al meu, un tînăr preot, şi-mi dau seama ce înseamnă «o inimă iubitoare», ce vrea să zică să găseşti o încîntare în a privi în sufletele oamenilor, în a fi bun cu ei şi a-i iubi. Ştiu însă că nu poate fi om mai străin de aceasta decît mine. Niciodată n-am iubit un suflet de dragul lui şi nici nu cred că aş fi în stare s-o fac.

Iubesc frumusețea, adevărul şi puterea ; pentru orice alt lucru care-mi iese în cale nu găsesc decît ură. Dacă aş fi silit să duc viața prietenului meu, preotul, aş înnebuni în cel mult o lună. îmi dau seama că însuşirea aceasta a mea e foarte urîtă, dar tot ce pot face e să bag bine de seamă ca să mă urăsc pe mine mai mult decît pe oricare altul şi să muncgsc, să muncesc fără odihnă pentru ceea ce iubesc.

M-ai întrebat odată dacă moartea ta ar avea urmări însemnate asupra vieții mele. Dacă ai muri mîine, aş simți că s-a stins o sfîntă posibilitate a vieții mele, că toate străduințele mele vor izbuti mai puțin bine ; totuşi, nu cred că aş întrerupe munca măcar pentru o zi. " Te iubesc pentru că eşti o ființă asupra căreia voi putea

exercita toată puterea voinţei mele. Cred cu toată sinceritatea că acestea sînt cuvintele cele mai adevărate, cele mai potrivite caracterului meu, pe care le-am rostit vreodată, îmi stîrneşti interesul numai dintr-o singură pricină : pentru că eşti setoasă după viaţă, pentru că eşti gata de orice sacrificiu şi orice osteneală, pentru că eşti sensibilă şi plină de zel. Iată de ce te iubesc şi te preţuiesc ; te strîng la pieptul meu şi^ţi pun viaţa mea la dispoziţie ; voi face din tine o femeie perfectă sau te voi ucide.

înţelege bine ce vreau. Nu-ţi cer ceva concret; nu o duzină de limbi care să te ducă la deznădejde. îţi cer numai sforţări, necontenite sforţări. Atît. Dacă te hotărăşti să-ţi părăseşti viaţa tihnită şi să lupţi, atunci ai un suflet mai puternic decît al meu. Iată ce crecl despre tine şi iată de ce te iubesc.

23.

Scumpe Thyrsis !

Nu mai am nimic de spus, iubitul meu. Mă închin cu bucurie în faţa voinţei tale, în faţa siguranţei şi puterii tale.

Lasă să rămînă totul aşa şi eu să te ador atît cît doresc.

îmi dai tot ce aş putea cere. Ce mi-aş putea dori mai mult, dragă Thyrsis, decît să ştiu că nu mă vei părăsi niciodată ? Voi incarca acum să încetez a mă tîngui şi a mă plînge de lipsurile mele. Astă-noapte, m-a cuprins o siguranţă atît de minunată, am avut aproape sentimentul sublimului ; aş fi vrut să cad la pămînt şi să aduc laude Domnului pentru harul Său. Mi-am vorbit mie însămi cu glas tare. m-am îmbărbătat, arătîndu-mi care sînt însuşirile mele-, ce ar putea fi împlinirea vieţii mele, scopul pentru care m-am născut. O convingere venită ca o bine- cuvîntare m-a înălţat : simţeam că sufletul meu este în fond bun şi curat şi că, dacă îi este dat unui om să se ridice pînă la Dumnezeu, atunci n-aş mai sta pe gînduri.

Sfinte Doamne, cînd mă gîndesc cum mi-am risipit toţi anii vieţii, ca o neroadă ! Dar tu, dacă mă vei lua cu tine, voi înnebuni de bucurie, te voi iubi ca o tigroaică ! Te voi implora să-mi arăţi calea spre viaţă. O, dacă mă vei lua cu tine, te voi iubi ca o nebună ! îmi închipui că te-aş putea vedea acum, deodată... nu ştiu ce aş face. Te iubesc atît de mult ! Mă gîndesc la tine şi totul din jur mi se pare minunat clfe frumos !

Simt parcă, uneori, că n-am dreptul să te iubesc atît de mult. Spune-mi tu, vrei să te iubesc cu toată puterea de care sînt capabilă ? De pe acum mi se pare că eşti o parte din mine — al meu, al meu ! Şi ce minunat e că mă ajuţi '

24.

Thyrsis !

Am petrecut toată ziua în parc, fără o* îmbucătură de mîncare, pentru că- nu voiam să mă mai duc pînă acasă şi n-aveam la mine decît cinci cenţi. îmi dau mult osteneala ca să mă stăpînesc şi să nu fac nimic necugetat. Cîteodată însă, mă cuprinde o groază nebună şi mi-e atît de dor de tine încît îmi vine să urlu. E aproape de neîn-durat şi uneori aş prefera să mor. Dar nu vreau să mor ! închipuirea mea a ajuns, în ultimele zile, pradă frigurilor. Nu ştiu ce se întîmplă dacă nu te văd în curînd !

Niciodată nu te-am iubit cu atîta patimă, deşi totdeauna te-am dorit. Cîteodată, mi se pare că creierul meu e cam zdruncinat. Nu mai înţeleg nimic : cînd mă gîndesc la tine, gîfîi de agitaţie. Văd cerul şi iadul aproape în aceeaşi clipă ; stări de bucurie şi de tristeţe se succed în sufletul meu într-un ritm ameţitor. O atingere a mîinii tale, o singură privire de-a ta m-ar vindeca. Mă aflu parcă în toiul unei furtuni... o beznă neagră ca smoala acoperă totul... rareori fulgeră... iar în lumina fulgerului te zăresc pe tine, iubitul meu '!

25.

Thyrsis! .

Sînt grozav de plictisită de veşnica mea dependenţă. Dar tu eşti minunat de blînd şi de bun cu mine ! Niciodată nu te voi putea răsplăti pentru ajutorul tău.

O, Doamne, cîtă otravă am băut de cînd nu te-am mai văzut ! Tu însuţi, iubitul meu, mi-ai sfîşiat sufletul fără s-o ştii. Acum însăj sînt vindecată, imaginea ta binecu- vîntată îmi dă puterea să merg înainte şi nu mă mai tem de nimic.

Cîteodată, mă întreb dacă exişti într-aclevăr ca întruchipare pămîntească. Ce ciudat mi se va părea să te văd, să te ating. Uneori acest gînd mă face să tresar !

26.

Thyrsis !

îţi scrie cea mai zbuciumată, cea mai nenorocită, cea mai deznădăjduită şi cea mai chinuită dintre fiinţe, o adevărată Didona ! Eşti mulţumit acum cînd m-ai adus în halul de a nu mă mai putea gîndi la altceva afară de tine ? îmi trebuie mai multe ceasuri ca să citesc o pagină de carte.

Citeam, tocmai in linişte cină, deodată, îm^-a venH gind : ce aş simţi dacă te-aş vedea inirind pe uşă ? A, tresărit agitată şi nu mi-

am putut închipui că te voi p tea vedea vreodată aievea, nu numai în imaginația me Cînd se apropie noaptea, încep să devin neliniștită ş' nu-mi pot stăpîni teama de tot țelul de fantome. Apoi, încerc să citesc Clasicismul şi romantismul în muzică, dar nu pot, pentru că mă -gîndesc la tine. Mai citesc un rînd şi iar mă gîndesc la. tine. Trebuie să înțelegi că eu, cu cît mă străduiesc mai mult, cu atît mai mult mă mistui de dorul tău. Asta-i totul ! Singura scăpare ar fi să mă dau cu capul de pereți.

Poate că asta se întîmplă oricui îi este . dor de un om pe care nu-l poate vedea. Stau aici, şi ar trebui să învăț, dar în loc de asta ce fac ? Umblu de colo pînă'jcolo ca să găsesc puțină linişte, îți scriu o duzină de scrisori pe zi ş epuizez stocul de mărci poştale al casei.

îți pot spune că, dacă îți puseseşi în gînd să mă fat să te iubesc, ți-ai atins țelul cu un succes desăvîrşit. N mai există nimic în viața mea, afară de tine ! E ciudat s<. dobîndeşti deodată un alt eu. Ți se pare neverosimil, Thyrsis, nu-mi vine să cred că voi putea veni la tine şi găsi linişte şi siguranță.

27,

Scumpa mea Corydon !.

Am numai cîteva cuvintă să-ți spun. Nu mi-au mai rămas decît două săptămîni spre a-mi scutura de pe umeri groaznica fiară care mă sfîşie. Sînt azi trei săptămîni de eînd n-am mai scris un cuvînt !

Munca pare aproape peste puterile mele. Doamne, şti-va lurnea vreodată cît am muncit la această carte ?

Dacă însă ție nu ți se vor năzări noi îndoieli, iar eu nu-ți voi mai scrie scris'ori, voi izbuti, poate, acum, să duc munca pînă la capăt. Ne vom vedea de îndată ce voi fi terminat, dar pînă atunci nu-ți voi mai trimite nici o scrisoare.

Dragă Thyrsis !

Aş da mult să poți şti şi tu cît am luptat şi suferit.

Cit p-aci să nu mai pot suporta povara, care era cu atît mai apăsătoare, cu cît mai lipsită de sens. Trebuie s-o ştii. Dacă te tulbură, pune scrisoarea deoparte şi citeşte-o într-o vreme mai bună. Starea mea o atribui în mare parte unor cauze de ordin fizic — n-am fost niciodată atît de nervoasă ca acum. Adesea, mă cuprinde o deznădejde atît de crudă, încît mă zbat ca în ghearele unui diavol. Am impresia de a fi trăit toate chinurile fiecărei trepte din Infernul lui Dante. Ştiu acum ce simte un suflet care a fost condamnat la moarte în plină floare a tinereții.

Ieri, m-am trezit în toiul nopții; simțeam parcă lîngă mine un monstru care voia să-mi arunce o pătură neagră pe cap ca să mă înăbuşe. M-am ridicat şi m-am scuturat — în timp ce inima îmi bătea puternic —,izbutind să scap.

Astăzi, de dimineață, mă simt mai bine. Dumnezeu *mi-e martor că aş prefera să fiu ruptă bucată cu bucată, decît să mai îndur o dată chinurile negre prin care a trecut sufletul meu în ultima vreme.

29.

Dragul meu Thyrsis ! -

Poatq că, după ce-ți voi fi scris cîteva rînduri, voi izbuti să mă concentrez asupra învățăturii, lucru care pînă acum nu mi-a reuşit. Aseară, am avut tot felul de toane romantice. Mai întîi, am simțit nevoia să chit, iar după cină mi-am îmbrăcat, în cjlumă dCfar, o rochie f rumoasă care-mi dădea o înfățişare de-a dreptul strălucitoarei Apoi, m-am gîndit la tine şi mi te-am închipuit la picioarele mele, îmbrăcat ca un adevărat Romeo, eu fiind Julieta ta. Imaginile acestea mi-au venit în minte fără voia mea, pentru că eu ştiam că aveam altceva de făcut. Dar sînt atît de ahtiată după un pic de fericire ! Ieri noapte, ai fost Romeo al meu, erai tînăr şi frumos şi mă iubeai; ce vrei,

am avut şi eu un vis de tinereţe şi fericire înainte de a-mi relua truda de la capăt !

Am impresia că, în ultimul timp, ne-arn fost foarte aproape. Tu mi-ai dezvăluit întreaga duioşie a inimii tale şi, de aceea, te iubesc cu toată patima. Iubesc bunătatea ta, iubesc căldura sentimentelor tale, poate ţi-o voi spune mai bine cînd te-oi vedea !

30.

Dragul meu Thyrsis !

Am primit chiar acum scrisoarea prin care mă munţi că soseşti în curînd. Ca de obicei, m-a cuprins o ciudată slăbiciune. Era ca o veste venită din altă lume ; au trecut veacuri; milenii, de cînd n-am mai auzit nimic despre tine ! Îţi trimit, alăturat, o serie de însemnări scrise în diferite zile, un fel de itinerariu mintal, căci mintea mea a călătorit prin cele mai ciudate locuri ale timpului şi spaţiului. Îţi spun că, fără sprijinul tău continuu, mă* pierd în îndoieli şi nesiguranţă. Caută, te rog, să înţelegi ceva din însemnările mele şi să desprinzi din ele stările inele succesive de-dragoste şi de teamă .

31.

Dragă Thyrsis !

Azi mă simt dură ca oţelul şi» dornică de luptă. Sîht gata să înfrunt orice şi pe oricine. Nici tu, nici măcar tu. nu m-ai înţeles cu totul... Mi-ai aruncat deseori un os, ca unui cline. M-am purtai ca^o sclavă, m-am tupilat la picioarele tale ca o pisică, iar tu — fără să vrei, o ştiu — ai făcut totul ca să-mi distrugi curajul, speranţa şi iubirea, prin ceea ce tu numeşti revelaţia eului tău superior. Din fericire, cunosc acest eu superior al tău tot atît de bine ca şi tine, dacă nu şi mai bine, şi ştiu că el este acea parte din tine care-mi întăreşte cel mai mult curajul şi iubirea şi care cel mai mult îmi sporeşte dorul de a trăi. Eu am

acelaşi drept la viaţă ca şi tine, precum şi dreptul de a iubi la tine ceea ce mă însufleţeşte mai mult. Mă simt în stare să judec asta, în ciuda lipsei mele de educaţie şi a neputinţei mele de a te urma în viaţa ta intelectuală.

Mi-am amintit deunăzi că tu ai darul de a te face singur să crezi că poţi fi orice ţi-ai dori să fii. Oricînd mă vei. chinui şi vei căuta să storci din mine puterea, voi pleca singură undeva, întorcîndu-mă la tine abia atunci cînd îmi voi fi recîştigat stăpînirea de sine.

Spui că vrei să fii sţăpîn peste toate, dar trebuie să ţii seama şi de ceea ce este drept. Mie îmi lipseşte multă putere. De ce găseşti ţu drept să mă arunci mereu într-o deznădejde şi mai neagră, asta

n-o pot înțelege. îți scriu toate acestea pentru că de curînd am început să mă tem că te-ai putea întoarce la metodele tale neplăcute, crezînd că ele ar fi îndreptățite. Ține minte un lucru : mai degrabă rămîn acasă, decît să trec din nou prin chinuri ca acelea pe care mi le-ai pricinuit ori de cîte ori te aflai într-o «stare de suflet, superioară», cum spui tu. 'Nu vei putea, 'contesta că şi eu sînt în stare să respect o stare de suflet. superioară şi să mă plec în fața ei : dar eu n-o găsesc superioară decît atunci cînd ea constituie pentru mine ufy izvor de bucurie şi de entuziasm. .

Dacă ne iubim, trebuie neapărat să ne zăpăcim unui pe. altul şi să ne zădărnicim reciproc marile noastre hotă- rîri ? Nu văd de ce iubirea noastră n-ar putea fi întotdeauna un mijloc de a ne apropia de desăvîrşire. Nu trebuie să-mi răspunzi la această scrisoare ; dar dacă vii, să-mi spui, te rog, dacă am sau nu dreptate, sau dacă, cel. puțin, n-am fost îndreptățită să vorbesc aşa. Poate, insă, e mai bine să aştept. Ştiu că n-am dreptul să te tulbur acum.

32,

Thyrsis ! . ;

M-am trezit a zi-dimineață, si mțind clar că nu te iu'4 besc. Acelaşi lucru mi s-a mai întîmplat de două sau dt? trei ori şi nu mi-l pot deloc explica.

Pricina trebuie să fie că nici tu nu mă iubeşti în clipa de faţă. Lucrezi la cartea ta şi cauţi, probabil, să te convingi că nu mă poţi iubi aşa cum ar trebui, nu-i aşa ? E o simplă presupunere din partea mea, sigură nu pot să fiu, dar n-aş fi deloc surprinsă dacă ea ar corespunde adevărului. Sigură sînt doar de un singur lucru : numai iubirea ne poate uni şi eu nu te iubesc acum. Poate vei găsi tu explicaţia. Scriu asta fără nici un fel de emoţie.

Trebuie să-ţi spun că ai făcut greşeli de neiertat. Te-ai gîndit la orice, numai să-mi inspiri iubire nu te-ai gîndit ; nu m-ai văzut niciodată cum sînt cînd iubesc. Pînă acum în urmă nici nu te-am iubit; mă sileam aproape să cred că te iubesc, pentru că viaţa mea părea a depinde de asta. Gîndindu-mă la trecut, îmi vin în minte multe momente cînd te-ai purtat urît cu mine.

Ţi-e uşor să predici cît timp eşti singur şi stăpîn pe tine însuţi. Va, trebui să am mai mult noroc decît am avut vreodată ca să pot îndura dojenile tale şi proasta ta dis-- poziţie. Dacă vei mai veni să-mi vorbeşti de idealul înalt şi mîndru pe care trebuie să-l ating, vei şterge din inima mea orice urmă de dragoste şi voi prefera să mă căsătoresc cu un butuc de lemn.

Doamne, ce toane ciudate am ! îmi închipui cum va fi întîlnirea noastră lipsită de iubire. Tu : hotărît, energic, nepăsător faţă de orice şi, mai ales, faţă de mine ; eu : dezamăgită, închisă în mine, dar hotărîtă să nu plîng.

Eu duc acum o viaţă aproape neînsufleţită, mai precis vegetez. Dar tu, singura fiinţă pe care sînt în stare s-o iubesc, nu te întorci în curînd la mine, dacă nu eşti faţă de mine vesel şi puteric, sincer, cald şi plin de iubire — da, toate acestea deodată — atunci voi şti că e o glumă să mai sper într-o viaţă adevărată alături de tine. Ce să fac, dacă nu cred că o femeie se poate dezvolta fără iubire, fără' multă iubire ! De ce crezi că-ţi scriu toate acestea, eu care am simţit o dragoste atît de puternică şi de sinceră pentru tine ? Mi-am pierdut tot curajul — o perdea de ceaţă mi s-a aşternut pe suflet — şi nu voi mai fi veselă pînă ce nu voi fi scăpat de aceşte mizerabile îndoieli asupra ta şi a dragostei tale.

Dragă Corydon !

împotriva hotărîrii mele, îţi scriu din nou. Văd o luntre cu nişte vînători pe lac ; dacă termin scrisoarea la timp, voi putea să le-o înmînez cînd vor trece pe lingă mine. Vreau să-ţi spun multe lucruri la care tu va trebui să te gîndeşti.

Scrisoarea aceasta e una din acelea care paralizează. O vei primi^luni. XJnde voi fi atunci, nu ştiu. M-am luptat cu ultima parte a cărţii şi sînt furios din pricina neputinţei mele. O voinţă puternică nu e de ajuns cînd ai dus o viaţă atît de falsă şi de laşă ca a mea. M-am surprins pe cînd doream să mă furişez printre

greutățile acestei cărți, să 'mă duc acasă mulțumit și să mă înveselesc. Dar Dumnezeu nu se lasă păcălit, asta e.

Nu pot să mă întorc acasă bătut. De aceea, mai stau aici, luptînd. A căzut prima zăpadă și frigul din colibă mă silește să-mi petrec jumătate din vreme așezat pe sobă.

Mă gîndesc tocmai la tine. Totdeauna, cînd mi se înflăcărează inima, îmi închipui că am puterea să fac orice. Văd stîngăcia și neputința ta, dar îmi spun că-ți pot schimba întreaga fire, că te pot modela după dorința mea. Dar, pe urmă, îmi piere încrederea, te văd pe tini așa cum ești și-mă copleșește un sentiment de deznădejde. Nu-ți spun acum că n-ai talent la muzică, la învățătură și la altele de acest gen, doar că-ți lipsește forța vitală. Văd că nu știi încă nimic despre nespusa, nepotolita sete care mă chinuiește pe mine. Prin urmare, nu pot încă să te iau de soție, pentru că mi-aș ruina viața. Capul mi-e plin de gigantice planuri, gîndurile mele ating infinitul viitorului, pur și simplu nu pot să iau cu mine o femeie într-o asemenea călătorie.

îți văd ochii inundați de lacrimi pe cînd citești aceste rînduri. Pot numai să-ți spun ce sînt : Dumnezeu m-a făcut artist și nu amorez. Eu nu cunosc sentimente adinei și nu-mi pasă de ăurerea omenească. Pot numai să muncesc, asta-i tot. Arta nu ține seama de persoane, și nici eu. Muncesc pentru ceva care n-are nimic de-a face cu persoana mea și care cere chiar negarea de sine. Iar cînd mă gîndesc la tine, am sentimentul că tu nu îți dorești un astfel de om și că, însurîndu-mă cu tine, te~aș nenoroci de-a dreptul. Tu iubești dragostea ; nu poate ți dorința ta să te arunci într-o luptă de asemenea natură cum va trebui să fie viața mea. Văd asta în toate scrisorile tale. Ți-e teamă de acest eu superior al meu, de partea cea mai- înaltă din mine. Dacă te vei căsători cu mine, va trebui să susții o luptă care te va ucide, poate. Va trebui să ie chinuiești zi și noapte, să renunți la tine însăți și la sentimentele tale, să te lepezi cu dispreț de tot ce ți-e mai scump și să trăiești într-o continuă sforțare. Ți-ai da seama -în curînd că eu iubesc viața în genere, că n-am nici o încredere în inimile omenești, că ele mă sîcîie doar și-mi inspiră cel mult nerăbdare. ~

Dorești o asemenea viață ? Dacă jpoți învăța s-o iubești așa cum este, — sălbatică, potrivnică firii, dar regească, — foarte bine ! Dacă însă vei veni la mine spre a cerși îndurare, nutrind in taină dorința să-ți dau iubire și temîndu-te de mine cînd nu ți-o voi da, atunci Dumnezeu să-ți ajute, pentru că eu nu te pot ajuta !

Tu ești o copilă și nu poți înțelege idealul meu. Pe zi ce trece, simt ceva mai mult dintr-o forță sălbatică și uriașă care va fi în stare să înfrunte lumea întreagă, care mă mistuie și mă împinge aproape la nebunie. Această forță te va face o ființă asemenea mie, sau te va fărîmița, una din două. îți dai seama ce înseamnă asta ? Și nimic, n-o va putea opri, pentru că ea nu se. sinchisește de nimic în lume, afară de calea ei. A mă căsători cu tine înseamnă pentru mine a îndrepta acest tăvălug asupra ta, a te apuca și a face din tine o ființă asemenea mie, fie că mori sau scapi teafără, nimic altceva ! Nici o clipă de răgaz, ci o singură, stăruitoare și

impetuoasă cerere ca să reuşeşti şi un dispreţ fioros, diabolic, cînd nu vei reuşi, dispreţ care te va face să urli de durere şi care te va învăţa ce este viaţa ! Simţi acum ceva din pasiunea care se ascunde în aceste cuvinte ? Nu ştiu ce impresie îţi vor face, dar ele conţin singurul fel de adevăr de care sînt capabil. Eu voi agita numai sabia goală a arzătoarei şi turbatei mele voinţe şi te voi pedepsi cu ea în fiecare clipă a vieţii tale, pînă ce o vei recunoaşte, o vei iubi şi adora ca mine.

Nu-mi pasă ce vei crede despre această scrisoare. Eu am scris-o şi tu trebuie s-o citeşti. Ea nu conţine critici la udresa ta sau a lumii. Este numai expresia voinţei mele de a domina lumea. Dacă mă însor cu tine, viaţa mea sufletească se va desfăşura în faţa ta şi tu va trebui să iei parte la ea ; clacă îţi închipui că vei putea face asia fără a fi suferit mai intri şi fără a-ţi fi liberat mai intîi propriul tău eu siluit, te înşeli amarnic. Ţine minte un lucru : îţi voi cere tot atîta suflet, cît îţi dau eu ; în zadar vei plînge şi vei suspina, spunîndu-mi că n-ai. că nu poţi : îţi-voi răspunde, scrîşnind din dinţi, că trebuie să ai. trebuie să poţi.

Poate că e o nebunie din partea mea să cred că voi putea face toate acestea ; totuşi, eu nu doresc să fac alt ceva. Ar fi mai degrabă o nebunie să mă gîndesc că aş putea face altceva şi chiar şi tu ai datoria să mă fereşti de asemenea gînduri.

Nu-mi pot trăda arta fără a mă dispreţul pe mine însumi, şi tu nu te poţi căsători cu mine pînă nu înţelegi asta. Cînd m-am apucat să-ţi scriu sbrisoarea aceasta, mi se părea o nebunie gîndul că mi-aş putea lega viaţa de a ta. Acum, simt din nou interes pentru tine. Tu vei căuta să mă domoleşti, eu voi ceda, desigur, ca de obicei, iar tu vei fi fericită că eu sînt Romeo al tău !

Uf ! ce ură am pe scrisoarea aceea ! Romeo ! Ce tablou frumos şi sentimental : tu în cea mai frumoasă rochie a ta, iar eu ţinîndu-te în braţe şi spunîndu-ţi în şoaptă cît de mult te iubesc .'

34.

Dragul meu Thyrsis !

Voi fi soţia ta. Gîndul acesta îmi dă tărie şi linişte, îmi alungă lacrimile, nesiguranţa şi teama. Fireşte, am suferit mult citind scrisoarea ta şi era cît p-aci să-mi pierd siăpînirea de sine. dar ochii nu mi-au fost «inundaţi de lacrimiNu sînt deloc disperată ; voi fi soţia ta şi ştiu că mulţi ani ele aici înainte una din cele mai grele sarcini ale mele va fi să te feresc de rolul unui Romeo. Sînt o fire slabă şi omenoasă, dar nici tu nu eşti altfel... o ştii ?

Bucură-te, mi-am recîştigat stăpînirea de sine şi voi fi soţia ta. Altfel — -şi mi şe pare că spun ceva foarte firesc şi obişnuit — viaţa n-ar avea nici un roşi pentru mine. Dar nu mă tem că voi muri, pentru că voi fi soţia ia. Poţi să mă contrazici, poţi chiar să-mi spui că-ţi ruinez viaţa, poţi să refuzi chiar să mă iei; mai curînd sau mai

tîrziu tot voi fi soţia ■ ta. Afirm aceasta cu absolută certitudine şi păstrîndu-mi tot cumpătul pe cînd o spun.

E o nefericire să nu te pot vedea tocmai acum : soarta e crudă cu noi. Aş avea atîtea să-ţi spun şi nu numai lucruri favorabile ţie. într-o zi, voi învăţa să scot din tine şi să-l văd limpede acel eu superior de care acum nu mă mai tem. Şi eu am un eu superior, deşi el nu se manifestă şi nu se arată prea des. Este un eu care se poate întîlni fără ruşine cu al tău, pe care-l iubeşte şi spre care îşi întinde braţele ; ştie prea bine că fără acel eu superior al tău nu poate, nu vrea să trăiască. E' greu de priceput aceasta, dar eu am hotărît să nu te mai rog, ci să merg alături de tine, orice ar fi. Precum vezi, nu mă mai tem deloc de eventualitatea că nu mă vei lua cu tine. , '

Dacă m-aş teme, n-aş putea să-ţi scriu în felul acesta. Tu mi-ai arătat că sînt în stare să mă depăşesc şi > ă pot duce o altfel de viaţă decît oamenii din jurul meu. Soarta voia să mă cufunde într-un sorjin veşnic, dar tu, zgîlţî- indu-mă, m-ai trezit la viaţă. Doamne, zîmbesc cînd văd ce încrezătoare sînt. Dar sînt atît de sigură ! Siguranţa aceasta atît de înrădăcinată în inima mea nu poate fi lipsită de semnificaţie. Eu nu sînt făcută pentru viaţa pe care o duc. N-am nici o dovadă că sînt un spirit mare şi nici un indiciu că aş pytea deveni ca atare, dar asta nu mă sperie. Nu ştiu dacă tu mi-ai fost trimis de Dumnezeu, nu ştiu dacă aş fi în stare să duc vreodată viaţa aceea superioară la care aspiri tu ; dar ştiu că vreau să fac o încercare şi că tu îmi oferi cel mai bun prilej. Cum crezi că aş putea rămîne acasă, lăsîndu-te să mă părăseşti ?

Nu mă mai tem acum nici "că tu ai putea dori să mă părăseşti. Nu mi-aş mai preţui deldc viaţa, dacă nu te-aş avea pe tine.

«Tu eşti aerul meu, numai prin tine pot să respir, prostule /» mi-am spus nu de mult în gînd. Mă minunez uneori cum poţi tu să te gîndeşti măcar să mă părăseşti, cînd eu simt aşa ca acuma. Mă întreb, cum e cu putinţă ca tu să nu simţi nimic din toate acestea şi să nu-mi întinzi bucuros mîinile ? Cum te-a lăsat inima să-mi scrii că vezi din toate scrisorile mele că eu n-aş avea hotărîrea să lupt pentru o viaţă cum o doreşti tu ?

Nu găsesc cuvintele potrivite ; de aceea, poate, nu ştii nimic despre mine.

Altă dată, cînd îţi scriam, eram îngrijorată, aveam îndoieli şi temeri. Acum, e cu totul altfel, acum cred, sînt char sigură, că nu mă înşel pe mine însămi. Voi fi soţia ta. E păcat, tare păcat că nk pot vorbi acum cu tine. Nu pot concepe că tu te-ai putea gîndi să mă părăseşti acum. Şi toate scrisorile mele nu ţi-au şpus decît că doresc să fiu alintată şi dezmierdată ? Desigur că n^ar avea nici un rost sa las frîu liber sentimentelor mele, dacă tu ai fi aici şi te-aş bate, pentru că la ce mi-ar folosi asta ? De urît nu pot să te urăsc ; este foarte nefiresc să-ţi urăşti soţul.

Într-o zi, da, într-o zi — astfel mă consolez — vei înceta să glumeşti şi să te joci cu mine şi cu sufletul meu.

Te-ai gîndit serios să mă cufunzi iarăşi în somnul meu de altădată ? Viaţa mea preţuieşte doar ceva; tu însuţi mi-ai dat o raţiune de existenţă. Mi-e greu să găsesc acum expresiile cele mai potrivite sentimentelor mele, pentru că sînt necontenit deranjată, probabil că şi asta e una din încercările pe care trebuie să le trec. Dar nu-ţi dai seama că ai luat asupra ta răspunderea pentru sufletul meu ? Eu nu pot trăi fără tine. Nu înseamnă oare nimic că fiinţe din carne şi oase aleargă în lume, luptând şi stri- gînd din toate puterile că vor, că trebuie să traiască ? E vorba oare numai de nişte bieţi nerozi ?

Eşti tu un ales al lui Dumnezeu ? Ai avea oare curajul să-mi spui : - Corydon, tu nu poţi trăi aceeaşi viaţă ca mine, nu eşti făcută din acelaşi aluat». Dragă Thyrsis, cred că, dacă mi-ai spune asta acum, aş rîde de bucurie, pentru că aş considera ca o victorie faptul de a-ţi fi dovedit slăbiciunea şi prostia. În nici un caz nu te-aş lăsa să mă descurajezi. Te-aş îmbrăţişa şi te-aş strînge pînă mi-ai făgădui că mă iei cu tine. în definitiv, e destul de modest din parte-mi că cer doar dreptul de a încerca să trăiesc ; ajutorul pe care mi-l dai tu nu poate decît să-ţi facă onoare — iară dacă nu te fac să pierzi nici timp, nici bani, in ce fel te pot păgubi ?

întreabă-te o dată cum te-ai purtat cu mine. N-am avut şi eu de suferit ? Iar dacă am fost de multe ori ruşinos de slabă, n-am arătat acum oarecare curaj ? Cum poţi fi atît de orb, încît să mă tratezi ca pe o păpuşă cu inima din rumeguş de lemn ?

Eu nu pot face decît un singur, lucru. Ştiu că tu eşti puternic şi viteaz şi că şi eu pot să fiu dacă merg cu tine : şi merg cu tine — n-am altă ieşire — pentru că te iubesc. Da, te iubesc, am văzut asta limpede cînd ţi-am citit azi scrisoarea. Acum parcă văd totul cu alţi ochi. Ştiu că nu mă mai doare. Tu nu trebuie să mă iubeşti deloc ; vreau numai să-ţi aparţin, numai să ne aparţinem unul altuia.

Văd că, stînd acasă, devin cu timpul oarbă pentru tot ce e superior. Mi-e cy, neputinţă să fac ceva atita vreme cit sînt legată de datorii casnice. învăţ, dar turn? Cum se poate un om să ducă viaţa cotidiană a acestor oameni, să fie adică simpatic, politicos, plăcut şi, în acelaşi timp, să se realizeze pe el însuşi ? Cum poate atinge o fiinţă ca mine idealul pe care-l visează, dacă nu se eliberează de legături şi obligaţii, dacă nu curmă influenţele tulburătoare '! Sufletele care au învins, cum au reuşit : urmînd calea lor proprie şi singuratică, sau stind în salon şi servind ceaiul ?

Cînd mă gîndesc aşa, aş fi în stare, la nev ie, să mă aruc la picioarele tale, într-o ultimă şi înfocată rugă. Ajutor, ajutor, strig eu — iar tu eşti ajutorul meu ! Ce-mi rămîne de făcut decît să te rog să ai încredere în mine ? Ştiu că, pînă acum, n-ai avut aproape nici un motiv să te încrezi în mine, deşi poate, fără ca tu să fi observat, eu m-am ridicat o dată sau de două ori la înălţimea ta. Sînt aproape fericită acum, pentru că simt că s-a sfîrşit cu această luptă sterilă, cu chinul şi întrebările, dacă nu cumva ai dori să mă părăseşti. Pentru toate acestea te dispreţuiesc, pentru cruzimea oarbă şi uşuratică cu care ai vrea să sfărîmi tot ce tu însuţi ai creat. Cum

crezi că va preţui Dumnezeu sufletul tău, cînd tu îl apreciezi atît de puţin pe al meu ?

Dar are vreun rost să te implor în felul acesta ? Ceea ce respect mai mult la tine e dorinţa ta de a fi drept ; ştiu că şi cu mine te vei purta astfel cum îţi va indica simţul tău de dreptate. Vei proceda aşa cum vei simţi că trebuie să procedezi spre a fi sincer. Da, fii sincer faţă de tine însuţi, te rog ; sînt fericită că am această încredere în tine. Dacă crezi că îţi voi strica viaţa, atunci nu vreau să merg cu tine. Nu ştiu de ce, dar simt că şi fără line voi fi destul de puternică spre a nu mai recădea în disperare. Voi avea grijă de sufletul meu. Viaţa trebuie să-mi rezerve şi mie ceva. Simt că tu te vei gîndi că nu sînt în toate minţile cînd mă supun orbeşte hotărîrii tale. Dar eu ştiu că voi lupta şi fără tine şi că nu voi pieri.

Aş vrea un singur lucru : să vii să mă vezi cît mai curînd; aş vrea să vii dis-de-dimineaţă şi să se hotărască în ziua aceea dacă ne căsătorim sau nu. Te voi părăsi apoi, ori ca să nu te mai văd niciodată, ori ca să-ţi devin în curînd soţie. Mă îmbolnăvesc de atîtea gînduri şi suspine, de atîtea lacrimi şi chinuitoare întrebări.

Ce vei face, Thyrsis, ce vei hotărî ? Nu mai pot, să scriu.

Deschid din nou scrisoarea. Pentru numele lui Dumnezeu, Thyrsis, ce vei hotărî ?

CARTEA A PATRA

VICTIMA SE APROPIE 1.

Tîrziu, într-o după-amiază de noiembrie, În coliba sa din pădure, Thyrsis scrise ultima baladă a cărţii sale. Nu putuse şti cînd îi va veni cea din urmă inspiraţie şi de aceea nu făcuse nici o pregătire pentru plecare. Cînd ultimul cuvînt fu aşternut pe hîrtie, sări în picioare şi porni prin pădurea înzăpezită spre ferma cea mai apropiată. Aici închirie o căruţă, se înapoie la colibă, îşi împachetă tot avutul într-o valiză, apoi luă trenul de noapte spre oraş.

Radios, înveşmîntat în strălucita glorie a făpturilor 'închipuirii sale, un tînăr zeu, sosi în metropolă. Era însufleţit de toţi demonii şi de toate muzele viselor sale ; n-avea decît să le strige şi ele îi răspundeau. Toată ziua aceea cîntară în sufletul lui trîmbiţe şi harpe ; semăna cu un om ce merge sau aleargă în mijlocul urgiilor unei furtuni.

Luptase vitejeşte şi fusese "încununat de o meritată victorie. Lumea era la picioarele sale, nu se mai temea acum de nimic. Uruitul tramvaielor i se părea muzică, zgomotul şi iureşul oraşului îi înfierbîntau sîngele, iată viaţa pe care o va plămădi după voinţa sa !

În starea aceasta, glorios şi irezistibil, se duse s-o vadă pe Corydon. Hotărîrea lui era fixată : o va lua de soţie ; era acum stăpîn pe el însuşi, nu mai avea nici îndoieli, nici temeri. Gîndul la ea îl însufleţea de o bucurie plină de emoţie. Ce minune- e să aibă în asemenea ceas pe cineva căruia să i se poată destăinui, cineva

{>e faţa cămia să vadă reflectîndu-se propria-i exaltare ! şi aduse aminte de cuvintele poetului german ;

Der ist selig zu hegriissen Der ein
treues Herze weiss. * -

Ajunse în casa în care locuia Corydon. în hol, dădu peste ea încă înainte de a fi fost anunţat. Ea tresări şi-l privi ţa pe o stafie ; nu fu" în stare să scoată nici un sunet, dar el o văzu îngălbenindu-se, începînd să tremure din tot corpul şi clătinîndu-se ameţită. Ca o trestie în bătaia .vîntului, cugetă el, atît e de plăpîndă şi de

---

* N. ed. în limba germană, în original: ***îl salut căci e ferice Cel cu inimă fidelă.***

sensibilă ! Deodată, îşi dădu seama de furtuna care o zguduia şi se sperie, simţind însă, în acelaşi timp, şi o ciudată şatisfacţie.
Se apropie de dîhsa, îi strînse mîinile şi-i atinse obrazul cu buzele. Ea îl privea năucă.
— Totul e bine, iubito, şopti el. Totul a mers bine.-
Ea închise ochii ; părea că nu mai poate decît respira.
— Vino, spuse el. Să ieşim.
Pe jumătate ameţită, ea îşi puse pălăria şi paltonul şi ieşiră în stradă,. El o luă de braţ ca s-o sprijine.
— Ei ! îl privi ea întrebătoare.
— Totul e în regulă, dragă, spuse el.
•— Ai primit scrisoarea mea ?
— Da. Era o scrisoare minunată. Nici nu putea fi mai frumoasă.
— O !
— Nimic de discutat în privinţa asta, O asemenea rugăminte nu poate fi respinsă. Vii cu mine.
— Thyrsis ! Dar vrei tu ca să vin ?
— Da, spuse el. Vreau.
Simţi un tremur trecînd prin braţul ei şi-l strînse cu putere.
— Te iubesc doar ! şopti, apoi.
— Ah, Thyrsis ! exclamă ea. Cît m-ai chinuit !
— Ssst, dragă, răspunse el. Să nu ne mai gîndim la trecut. Acum, mergem înainte împreună. Tu ţi-ai dovedit curajul. Eşti o fiinţă minunată !
Intrară într-un parc şi se aşezară pe o bancă luminată de soare.
— Am terminat cartea, începu el. Peste cîteva zile o voi avea scrisă pe curat- Am o recomandaţie către un editor şi manuscrisul va fi citit fără întîrziere.
— Mi se pare un vis, şopti ea.
— Nu va -trebui, deci, să aşteptăm- mult timp, spuse Thyrsis. Vom şti în curînd cum stăm.
— Şi ce vei face tu pînă atunci ?
— Mama vrea să stau cu ea. Mi-au mai rămas numai zece dolari da-- voi lua un avans de la editură.
— Eşti sigur că va fi acceptată cartea ?
• — Ah, Corydon, tu n-ai idee ce minunată este ! Vei rămîne uimită. Am simţit cum creştea în mine pînă în ultima clipă ; am avut mereu idei noi, de aceea m-a şi ţinut atît de mult. N-am îndrăznit s-o preţuiesc cît.' timp o scriam, pentru că trebuia să mă îndemn la muncă. Dar acum, cînd e gata, pot s-o judec. Şi-ţi spun, Corydon, e 0 carte care va uimi lumea.
— Cînd pot s-o văd, Thyrsis ?
— De îndată ce va fi copiată. Manuscrisul e numai mîzgălituri. Ştii ce formă a luat cîntecul bardului pînă lâ urmă ? Îi spune Ghetsemanele mele şi e scris numai în versuri albe. Nici n-aveam intenţia asta, totul a venit ci«[1] la sine. Versurile au rupt toate zăgazurile şi m-au luat ca într-un iureş. Poezia e năprasnică acum, ca tunetul.
■ Scoase cîteva hîrtii din buzunar.
— Am recitit-o azi-dimineaţă în tren. Ascultă.
li citi poemul, înfrigurat de emoţie la gîndul efectului pe care-l va avea asupra ei.

— Thyrsis ! exclamă ea la sfîrşit, îneîntată. E minunat ! Minunat ! Cum ai putut să-l scrii ?

Şi totuşi, cu tot entuziasmul, Thyrsis simţi un fior de dezamăgire, o urmă de îndoială strecurîndu-se în mintea lui. Era ceva inevitabil, era în firea lucrurilor : cum putea cartea să însemne pentru ceilalţi oameni ceea ce însemna pentru el ! Timp de şapte luni muncise la ea, aproape atît cît durează sarcina, unei femei, îndurînd. în adevăr, chinuri de lehuză ; iar acum, altul o va citi într-o singură zi ! Era veche, străvechea şi tragica poveste a artistului care nu poate împărtăşi lumii decît o mică parte din, ceea ce se petrece în sufletul lui.

El voia să vorbească despre carte, dar Corydon nu voia să vorbească decît despre el. Aşteptase atîta timp, suferise atît şi acum el venise, în sfîrşit !

— Thyrsis ! exclamă ea. N-are nici un rost să mă chinuiesc. Fără tine nu sînt bună de nimic, nu pot face nimic.

— Nu mai trebuie să faci nimic, răspunse el. Nu ne vom mai despărţi niciodată.

— Eşti sigur de tot că mă vrei, că ai nevoie de mine ? Nu mai ai nici o îndoială ?

— Cum să mai am îndoieli, după o scrisoare ca aceea ! Curajoasă scrisoare a fost, Corydon ! Cînd am citit-o, îmi apăreai ca fata vreunui bătrîn vviking. Aşa trebuie să te apuci de orice sarcină grea !

— Atunci pot să fiu sigură ? întrebă ea. **

— Nici nu mai trebuie să-ţi faci vreun gînd în privinţa aceasta, răspunse el. Să nu ne mai pierdem vremea în zadar. Lăsăm totul baltă şi ne punefn pe muncă.

Petrecură toată ziua în parc, făcînd planuri în timp ce se plimbau.

— Cred că putem fi mulţumiţi că sîntem împreună, spuse Thyrsis. Pentru căsătorie mai avem timp.

— Sigur că da, răspunse ea. Nici. să nu ne gîndim la asta, pînă ce nu vei avea mai mulţi bani.

— Ce bine ar fi dacă n-ar trebui să ne căsătorim ! exclamă el.

— De ce ?

. — Pentru că... ce nevoie afem de promisiunea altora ca să ne trăim viaţa ? M-am gîndit mult la asta. în fond, nu-i decît o tradiţie de sclavi, care mă face să-mi fie ruşine de mine însumi.

— Cum, eşti cu totul împotriva căsniciei ?

— Da şi nu. Un bărbat care pune o femeie în situaţia de a avea un copil trebuie să-şi ia obligaţia de a-i asigura atît ei, cît şi copilului, traiul pentru cîtva timp. în privinţa asta nu încape nici o discuţie. Numai un nemernic ar căuta să se sustragă îndatoririi. Dar căsătoria înseajnnă încă atîtea pe lîngă asta ! Te obligă să rămîi toată viaţa lîngă un om, indiferent dacă-l mai iubeşti sau nu; nu te poţi despărţi de el decît în anumite condiţii, pe care alţii le-au stabilit. Trebuie să iei asupra ta o mulţime de făgăduieli de care n-ai de gînd să te ţii şi să te supui unor anumite forme în care nu crezi, iată ce mi se pare culmea laşităţii.,

— Dar ce ,poţi face altceva ? întrebă Corydon.

— Ce am putea face noi doi, e limpede. N-avem de gînd să trăim ca soţ şi soţie ; pri urmare, am putea foarte bine să plecăm împreună şi să ne apucăm de munca noastră.

— Dar gîndeşte-te la părinţi, Thyrsis.

— Ştiu, m-ani gîndit la ei. Dar dacă fiecare s-ar gîndi la părinţii lui, lumea nu s-ar mai mişca din loc.

— Dar, dragă, strigă Corydon, dacă nu ne căsătorim, şi-ar putea pierde minţile !

— Ştiu. Dar închipuie-ţi că ei ar fi împotrjva legăturii noastre şi ne-ar ameninţa să-şi iasă din minţi chiar dacă ne căsătorim. Le-ar folosi asta la ceva ?

— Trebui^ să fim cuminţi, spuse fata. Pentru ei are o însemnătate atît de mare, pentru noi nici una.

—- Da, ai dreptate, răspunse el. Dar mi-e nesuferit gîndul. Dacă începi o dată cu concesiile, nu mai ştii cînd şi unde te vei opri.

— Noi vom şti, .afirmă Corydon cu hotărîre. Oricare ar fi ceremonialul şi formele pe care ar trebui să le îndeplinim căsătorindu-ne, amîndoi vom şti că niciodată nu-i va trece prin gînd vreunuia din noi să-l reţină pe celălalt o clipă măcar după ce iubirea s-ar fi stins. Şi asta-i doar esenţialul, nu ?

— Da, aprobă Thyrsis, aşa cred şi eu.

— Bine, atunci să stabilim asta între noi doi ! Şi asta va fi cununia noastră.»

— Vezi, asta-mi place mai degrabă.

Ea rămase o clipă pe gînduri, apoi spuse rîzînd :

— Ce-ar fi să improvizăm o mică ceremonie numai pentru noi doi ?

— De acord !

— Eşti gata chiar acum ? Hotărîrea ta e definitivă ?

— Definitivă. 12.

Ea privi în jur, ca să se asigure că nu e nimeni în apropiere ; apoi puse mîna ei intr-a lui.

— Am mai fost pe la cununii, spuse ; ştiu cum se face : te iau pe tine, Thyrsis, ca tovarăş al sufletului meu. Mă dăruiesc ţie de bună voie şi pentru că te iubesc şi voi rămine lingă tine atîta vreme cit sufletul tău o va duce mai bine în tovărăşia mea decît singur. Dacă situaţia aceasta se va schimba vreodată, atunci te voi părăsi ; pentru că, dacă sufletul meu e mai slab decît al tău, nu mai am dreptul să-ţi fiu tovarăşă.

Ea se opri.

— E bine aşa ? întrebă.

— Da, răspunse el.

— Atunci e rîndul tău, acum.

Şi-l puse să repete cuvintele :

— Te iau pe tine, Corydon, ca tovarăşă a sufletului meu. Mă dăruiesc .ţie de bună voie şi pentru că te iubesc şi voi rămîne lîngă tine atîta vreme cît sufletul tău o va duce mai bine în tovărăşia mea decît singur. Dacă situaţia aceasta se va schimba vreodată, te voi părăsi ; pentru că, dacă sufletul meu e mai slab decît al ţău, nu tnai am dreptul să-ţi fiu tovarăş. v

— Acum, exclamă ea, rîzjnd veselă, sîntem căsătoriţi !

Cînd Thyrsis o privi, zări în ochii ei licărirea unei lacrimi.

3.

Dar lumea n-avea de gînd să se mulţumească cu atît. Se despărţiră în după-amiaza aceea, după ce întocmiseră un, amănunţit program de muncă. Urmau să se viziteze alternativ unul pe altul în fiecare zi; ocupîndu-se de germană şi de muzică. Dar nu trecu nici o săptămînă, şi se iviră primele dificultăţi. La Corydon acasă, afară de dormitorul ei, nu se găsea altă cameră în care să poată lucra nestingheriţi. într-o seară, cînd veni Thyrsis, Corydon îl anunţă că nu mai au voie să lucreze acolo.

— De ce nu ? întrebă el.

— Fiindcă... părinţii spun că servitoarea şi-ar putea închipui ceva.

Ea se aşteptase ca Thyrsis să aibă. 9 izbucnire de furie ; el însă zîmbi doar amar.

— Eu venisem tocmai să-ţi spun ceva asemănător, o lămuri. După cît se pare, nu vei mai putea să vii atît de des la mine şi nici să stai după ora zece seara.

— De ce ? întrebă Corydon,

— Băiatul de la ascensor ar putea să-şi închipuie' ceva.

Se priviră cîtva timp în tăcere.

— Nu mai merge aşa, spuse Thyrsis, în sfîrşit, E o stare de lucruri imposibilă. Trebuie să ne căsătorim ; altfel, lumea nu ne va da pace,.

— Iiumea habar n-are de adevăratele noastre intenţii, exclamă Corydon. <

— De unde să aibă habar ! spuse Thyrsis. Ca să le înţeleagă ar trebui să aibă în ei ceva corespunzător. Degeaba să le vorbeşti de

suflet, cînd ei n-au suflet. Vorbeşte-le de dragoste şi ei se vor gîndi la obscenităţi. Toată lumea nu ne atribuie decît gînduri obscene...

— Toată lumea, afară de părinţii noştri, îl întrerupse Corydon.

— Ba, şi părinţii noştri se gîndesc ea ceilalţi. Răspunse Thyrsis, înciudat.

Fiecare credea că trebuie să-şi facă gînduri asupra lor. Aceasta îi scotea din sărite. De ce se simţea toată lumea obligată' să aibă o părere despre ei ? De ce se băgau oamenii în treburile lor ? Thyrsis dădu glas sentimentelor sale, exclamînd :

— De ce naiba nu ne lasă în pace ?

— Trebuie să ne căsătorim, spuse Corydon. Asta-i singura soluţie înţeleaptă şi care-i va reduce la tăcere.

— Eşti sigură că asta-i soluţia cea mai înţeleaptă ? obiectă el. Poate că tocmai asta e intenţia lor : să ne facă să ne căsătorim.

Aceasta era o chestiune substanţială, dar ei nu prea erau dispuşi s-o discute în amănunt. Trecură la latura practică a problemei, discutînd, adică, unde, cînd şi cum să-şi aducă proiectul la îndeplinire.

— Am putea merge la oficiul stării civile, opina el.

— O, nu, nu! exclamă ea. — Ne-am întîlni cu o mulţime de oameni şi eu n-aş putea suporta asta.

— Doar n-oi fi vrînd să ne căsătorim la biserică !

— N-am putea găsi un preot care să ne cunune în linişte ?

— Dar e un ceremonial întreg...

— îl vom ruga să lase totul la o parte.

— Nu ştiu dacă va fi de acord. De obicei, preoţii cred în lucrurile acestea.

Oricum, se putea face o încercare.

— Să începem chiar de" mi ine dimineață, spuse Thyr- sis. Eu tot trebuie să-mi dau vioara la reparat ; asta va dura un ceas sau două. Cred că putem s-o facem în' timpul acesta.

— Ideea e bună, primi Corydon. Eu vorbesc astă seară cu părinții mei, ca să-i obişnuiesc cu acest gînd.

4.

Iată-i deci, a doua zi dimineață, ieşind din micul magazin de instrumente muzicale şi pornind să caute pe cineva care să le dea „sfînta binecuvîntare nupțială".

Pe strada cea largă pe care mergeau se găseau multe biserici, dar numai diți cele impunătoare.

— N-am observat niciodată, spuse Thyrsis, dar se pare că în tot oraşul nu se găseşte o biserică săracă, modestă.

Se opriră în fața unei clădiri cenuşii, care părea ceva mai puțin măreață.

— „Biserica presbiteriană", citi Corydon. Sînt curioasă să ştiu cum o fi la aceştia.

— Nu ştiu, , spuse Thyrsis. Cu siguranță că preotul nu ne va cere bani mulți.

— Nu s-ar putea să aibă un vicar sau aşa ceva ?

— Prostuțo, zise Thyrsis, la - presbiterieni nu există vicari.

— Ştii doar că vreau să'spun, un ajutor, un asistent sau ceva asemănător.

— Hai, să "întrebăm.

Au sunat, deci, emoționați, la uşa casei parohiale. La geam a apărut o fată cu o scufiță albă pe cap, care le-a spus că preotul nu-i acasă şi că la ei nu există vicari sau asistenți.

Au pornit mai departe.

— Cum crezi, cam. cît se iâ de obicei pentru o cununie ? întrebă Thyrsis.

— Nu ştiu, cred că fiecare .dă atît cît poate. Cîți bani ai tu ?

— Opt dolari cu totul.

— li ai la tine ?

— Da !

« — Eu primesc mîine cei douăzeci şi cinci de dolari ai mei, spuse Corydon.

— li primeşti sigur ? întrebă el. Poti conta pe suma asta ?

— O, da. îi capăt la fiecare cincisprezece ale lunii.

— Am auzit de multe ori despre oameni care trăiesc din rente sau din alte asemenea venituri, dar niciodată nu mi-am putut închipui acest lucru. Şi nici prin vis nu mi-ar fi trecut că voi beneficia şi eu de aşa ceva.

— E în orice caz ceva plăcut, spuse Corydon.

— De la cine o primeşti ?

— De la domnul Hammond, administratorul moştenirii.

— Ah, domnul acela chel pe care l-am întilnit o dată la voi ?

— Da, el. E un avocat cunoscut şi mi s-a spus că. am nimerit-o bine cu el.

— Se poate, spuse Thyrsis. Va trebui să mă ocup şi eu de chestia asta întrio zi. Ştii că trebuie să laşi pe seama mea administraţia tuturor „bunurilor lumeşti" pe care le ai.

Merseră înainte pe strada aceea şi ajunseră la o sinagogă cu o cupolă aurită.

— Ce-ar fi să încercăm aici ? întrebă Corydon.

— Cred că n-are rost. Cu siguranţă că ne vor pune să jurăm mai intîi pe ceva.

Cînd, mergînd mai departe, se opriră la un colţ spre a privi în jurul lor, Thyrss fu copleşit deodată de o stare ciudată. Parcă un văl i-a fost smuls de pe ochi, parcă a fost lovit de trăsnet. Ce se ducea să facă ? Să se căsătorească ? Punea singur piciorul în capcană, el, cerbul cel tînăr şi sălbatic a cărui patrie era pădurea, a cărui viaţă era libertatea !

— Ce s-a întâmplat, ce-i cu tine ? îl întrebă Corydon, văzîndu-l stînd nemişcat.

— Nimic. Mă.,, mă gîndeam numai. .

— La ce ?■ *

— M-am speriat, Corydon. Mă întrebam dacă sîntem siguri de tot... dacă ne dăm seama de ceea ce vrem să facem.

— Dacă ne dăm seama ! strigă ea.

— Ştii... e pentru toată viaţa...

— O, Thyrsis ! exclamă ea, îngrozită.

Atunci el porni şi rîse în silă.

— A fost o idee ciudată care mi-a venit, zise.

— Dar cum ai putut să te gîndeşti !...

— Hai, dragă, spuse Thyrsis repede. Nu-i nimic. Numai că totul mi se pare atît de ciudat.

Ajunseră curînd la altă biserică.

— Unitarieni ! exclamă el. Poate că aici am nimerit bine.

Intrară înăuntru şi se găsiră în faţa unui preot prietenos, pe nume dr. Hamilton, căruia îi explicară cazul lor. Răspunseră la întrebările sale : da, erau arnîn» doi majori, vorbiseră şi cu părinţii. Thyrsis mai adăugă bîlbîindu-se, că averea sa se ridica la suma de opt dolari.

— Dar... din ce aveţi de gînd să trăiţi ? întrebă dr. Hamilton.

Thyrsis se simţi ispitit să menţioneze capodopera sa, dar se stăpîni.

— Vom munci, răspunse el.

— Bine, răspunse preotul, atunci totul e în regulă. Sînt gata să vă cunun.

Paracliserul fu chemat înăuntru ca să facă oficiul de martor, iar preotul se postă în faţa lor, le ţinu o scurtă cuvîntare şi rosti o rugăciune. Apoi le uni mîinile şi pronunţă formula. Cei doi tremurau uşor. Totuşi au spus „da", acolo unde trebuia, şi asta a fost tot. Au strîns mîna preotului şi i-au făgăduit să vină într-o duminică să-i asculte predica. Apoi, i-au înmînat, fîstîciţi, doi dolari, pe care el i-a

dat paracliserului. Cînd s-au văzut din nou în stradă, au răsuflat uşuraţi.

— N-a fost pe jumătate atît de rău cum credeam, a mărturisit tînărul soţ.

5.

Thyrsis cumpără un ziar şi în drum spre magazinul de instrumente muzicale citiră anunţurile de camere mobilate. în centru, chiriile erau prea ridicate faţă de mijloacele lor ; dar, într-un cartier mai depărtat, într-o casă joasă, la aj cărei parter se afla o bodegă, găsiră două odăiţe mobilate de închiriat. Gazda, croitoreasă, lipsea toată ziua de acasă şi Corvdon află cu bucurie că va putea să cînte la pianul din locuinţa ei. Odăiţele erau cele mai mici din cîte văzuseră în viaţa lor, dar în schimb erau curate şi nici chiria nu era prea ridicată : un dolar şi jumătate pe săptămînă pentru camera lui Thyrsis, doi dolari pentru aceea a lui Corydon (a ei avea calorifer), deci, cincizeci de cenţi pe zi pentru amîndoi.

Din stradă venea mult zgomot, ţipetele copiilor de şcoală şi uruitul tramvaielor care treceau pe sub fereastra' lor, dar judecară că se vor obişnui, cu timpul, cu toate acestea. După ce dovediră gazdei,. negru pe alb, că erau căsătoriţi în regulă şi după ce îşi asigurară permisiunea de a face un menaj modest, închiriară odăile şi plătiră pentru o săptămînă înainte.

— Ne mai rămîn doi dolari şi jumătate ca să începem noua noastră viaţă ! a spus Thyrsis cînd au ieşit din nou în stradă. Menajul nostru va trebui să fie, în adevăr, modest.

Merseră o bucată de drum, apoi intrară într-un parc spre a putea discuta mai în voie.

— Nu stăm chiar atît de prost pe cît se pare, argumentă Thyrsis. Eu tot trebuia să cîştig pentru mine. Acum însă mai avem şi cartea.

— Cînd vei afla ceva despre ea ?

— Am telefonat mai alaltăieri la editură.. Mi s-â spus că manuscrisul e în curs de citire,

— Le-ai vorbit de bani ?

— Nu încă.

— Crezi că vei obţine un avans ?

— Cred că da, numai să le placă manuscrisul. Nu mă prea pricep în chestiuni de afaceri.

— în nici un caz nu trebuie să ne lăsăm traşi pe sfoară, exclamă Corydon.

— Nu, fireşte că nu. Dar gîndul la partea comercială a chestiunii mi-e cu totul nesuferit. Mi se pare o cruzime că trebuie să-mi vînd inspiraţia.

— Ce altceva ai putea face ? întrebă ea.

— M-am gîndit mult_ la asta ; mă obseda tot timpul gîndul : cît am scris ? Iată-mă acum cu grandioasa mea viziune ; lucrez zi şi noapte ca să creez ceva frumos şi sfînt, ceva care să nu poarte nici o urmă a eului meu.

ŞL trebuie să-mi - duc opera la oameni de afaceri, care o scot în piaţă şi o oferă spre vînzare ca să facă bani cu ea ! Cartea intră în concurenţă cu mii de alte cărţi şi editorii trebuie să-i strige calităţile, ca precupeţii în tîrg. Numai gîndul acesta mă face să turbez de furie ! Mai bine să trăiesc toată viaţa într-o mansardă, decît să asist la un asemenea spectacol. Nu vreau ca ceea ce am păzit ca o comoară in sufletul meu să fie vîndut pe stradă.

— Dar cum să ajungă cărţile în mîinile oamenilor ?

— Cel mai mult mi-ar plăcea să am o editură a mea proprie, să-mi tipăresc cărţile pe hîrtie bună, să le dau o legătură trainică şi să le vînd, apoi, pe preţul de cost. Mi-aş face singur recenziile, spunînd întregul adevăr asupra celor ce am scris, pentru că cunosc acest adevăr mai bine decît oricine. Nu sînt vanitos şi m-aş critica tot atît de sever cum se critica Shelley pe el însuşi. Pot aştepta în linişte să găsesc prieteni adevăraţi : comerţul cu cărţi îl las pe seama scriitorilor care nu caută decît îmbogăţirea. Mi-aş putea vinde cărţile ieftin, astfel ca ele să ajungă în mîinile oamenilor mai săraci. Mă cutremur mereu la gîndul că tocmai oamenii care au cel mai mult nevoie de cărţile mele nu le vor putea avea din pricină că ceea ce cîştig eu le scumpeşte.

— Va trebui să facem asta într-o zi, declară Corydon,

— Vom fi nevoiţi să trăim foarte modest, ca să putem începe cît mai curînd. Poate chiar cu banii de la această carte. O mie de dolari pe an ne-ar ajunge pentru tot ce ne trebuie, iar restul l-am putea economisi,

Corydon se arătă de acord.

— Am şi scris prospectul editurii mele, continuă Thyrsis. Am elaborat şi alte cîteva planuri : oamenii ar rîde dacă le-ar cunoaşte, sînt sigur. întîi voi deschide o sală de lectură unde oricine va dori, va putea citi cărţile mele ; asta va fi într-un cartier de oameni săraci, fireşte. Apoi, voi organiza biblioteci ambulante pentru uzul oamenilor de la ţară. E singura speranţă într-o îmbunătăţire a stărilor de azi : să-i facem pe oameni să gîndească, să le mijlocim idei.

Discutînd astfel, ajunseră la casa mamei lui Thyrsis şi el intră înăuntru ca să-şi împacheteze avutul ; Corydon îl însoţi. Cum intrară, mama îi spuse :

— A sosit un pachet pentru tine.

Thyrsis se duse în camera lui, unde văzu un pachet pe pat. îl privi mai de aproape, tresări, apoi, îl luă în mîini şi citi adresa.

— Ce-i asta ? bolborosi, uluit.

Luă o foarfecă, tăie sfoara şi desfăcu ambalajul. Era manuscrisul lui.

Cu degetele tremurînde, întoarse pachetul şi găsi o scrisoare pe care o citi repede.

Avem regretul de a trebui să vă anunţăm că nu vă ■putem adresa o ofertă de publicare a cărţii dumneavoastră. Mulţumindu-vă pentru privilegiul de a o fi examinat, rămhvem

Cu toată stima,

r f '< \ f i ! i ţ f :

Asta era tot !

— Au respins cartea ! gemu Thyrsis. El şi Corydon se pliviră îngroziţi şi consternaţi.

La eventualitatea aceasta, Thyrsis nu se gîndise niciodată, nici măcar în clipele celei mai crtide deznădejdi. Să respingă un om în toate minţile cartea lui, să citească cineva un singur capitol şi să nu-şi dea seama îndată de măreţia ei !

— Au avut-o numai cinci zile ! strigă el. Şi, în aceeaşi clipă, o explicaţie îi străfulgeră gîndirea. Sînt sigur că n-au citit-o ! Nici nu s-au uitat măcar la ea !

Dar, citit sau necitit, manuscrisul era acolo, respins ! Hotărîrea era fără apel. Cărei instanțe superioare să se fi adresat ? Fără explicații şi fără scuze, găsiseră de cuviință să refuze cartea şi gata ! Pentru Thyrsis era o lovitură în obraz : se simțea ca o femeie a cărei dragoste a fost terfelită în noroi.

— Idioții ! Mizerabilii ! strigă el.

Dar multă mîngîiere nu-i aducea metoda aceasta. Tristul adevăr rămînea acelaşi. Editura era una din cele mai mari şi mai prospere din țară. Iar dacă stăpînii ei erau idioți, cîți idioți mai puteau fi printre ceilalți editori care se aflau între el şi publicul cititor ? Iar dacă aceasta era realitatea, ce-i rămînea de făcut ?

Astfel de la început căzu o umbră asupra tinerei lor vieți. Din primul ceas, atunci cînd totul ar fi trebuit să fie numai entuziasm şi încîntare, se încmbă în inimile lor spectrul cenuşiu al grijii, care avea să nu-i părăsească
atîția ani !

Ei însă nu s-au lăsat intimidați. Au încleştat cu curaj pumnii, au înlăturat orice gînd negru şi s-au mutat cu tot avutul lor în cele două odăițe. Cînd geamantanele au fost înăuntru, nu le-a mai rămas loc decît pentru paturi ; şi, deşi Corydon renunțase la tot de ce se putea- lipsi, răfnînea încă o enigmă unde vor plasa toate lucrurile lor. ' Dar ce însemnătate avea aceasta. Erau, în sfîrşit, împreună ! Ce fericire să-şi despacheteze şi să-şi amestece avutul ! Li se părea un simbol al comuniunii lor spirituale ; lucrurile cele mai banale căpătau, deodată, un înțeles mai adînc. Thyrsis simți o deosebită emoție atunci cînd Corydon aduse la el în cameră un maldăr de cărți ; toată bogăția aceasta avea acum să fie şi a lui ! El însuşi avea puține cărți, numai cîteva partituri de opere şi cîteva volume de poezii pe care le ştia pe dinafară. Tot ce citise în viața lui luase de la biblioteci de împrumut ; se mirase de multe ori de oamenii care dădeau un dolar sau doi pentru o carte pe care n-aveau de gînd s-o citească decît o singură dată.

Din valiza lui Corydon ieşiră la iveală o mulțime de nimicuri care-i vorbeau de via'ța ei cea mai intimă ; fotografii pe care ea le aşeză pe masă, rochii pe care le atîrnă de un cui pe uşă. îl tulbura ciudat gîndul cît de aproape unul de altul vor trăi de *aîi* înainte.

Iar apoi excursia la băcanul din colț şi întîile delicii ale gospodăriei ! O litră de unt, puțină sare şi piper şi o legătură de.țelină ; conserve de carne, o duzină de ouă şi un kilogram de cartofi. Apoi, la brutărie, după chifle şi cozonac ! Niciodată un băcan şi un brutar nu mai vînduseră asemenea minunății ! Duseră comorile acasă şi, pe cînd Corydon curăța țelina în odaia, de baie, Thyrsis îşi scoase tigaia din valiză. Curînd, carnea şi ouăle fierbeau zumzăind pe foc, în timp ce ei trăgeau în nări delicioasele mirosuri, ronțăind totodată din chiflele cu unt, pentru că nu se mai puteau ține de foame.

Ce ospăţ paradisiac ! Şi cînd te gîndeai că asta se va repeta acum de trei ori pe zi ! Adevărat, cumpărăturile tocaseră jumătate din restul de capital al lui Thyrsis ; dar nu era oare tocmai această veşnică primejdie şi nesiguranţă aceea care le biciuia plăcerea, sporin- du-le-o ? Ce altceva le cufunda micul refugiu într-o lumină atît de plăcută şi de intimă, dacă nu conştiinţa lumii reci şi duşmănoase care-i pîndea afară ?

A doua zi dimineaţă, Thyrsis îşi duse manuscrisul la altă editură şi, imediat ce se întoarse, se apucară de lucru. Corydon zburdă de bucurie cînd începură cu germana, pentru că nu mai trebuia să îndure chinuri, cînd îl avea pe Thyrsis ca dicţionar ! înghiţiră de-a dreptul cărţile, în săptămînile ce urmară, citiră Werther, Wilhelm Meistcr şi Wahlverwandtschaften, * apoi Undine, Petor Schlemihl şi Aus dem Lcben eines Taugenichts†, veniră pe urmă, la rind, poeziile lui Heine, povestirile lui Bertliold Anerbach .şi Gustav Freytag, Oberon de Wieland — cine mai citeşte astăzi în Germania Oberon-ul lui Wieland ? Cu siguranţă că se mai găsesc undeva tinere perechi care se delectează cu Dor Trompetei von Săckingen şi rîd de cotoiul Hidigeigei.

Cu muzica procedară tot atît de temeinic. Corydon fusese învăţată să cînte la pian doar cîteva bucăţi, ca orice tînără americană de condiţie mai bună, Thyrsis însă ştiu s-o cîştige pentru o nouă şi deznădăjduită întreprindere : declară că n-ai nimic cu muzica pînă n-ai învăţat să cînţi după note. în fiecare zi, imediat ce gazda pleca de acasă, îşi lua pupitrul în camera în care se afla pianul şi o chema pe Corydon la lucru. Thyrsis adoptă^ o metodă de forţă : spre a învăţa să citeşti nemţeşte, trebuia să citeşti nemţeşte, spre a învăţa să citeşti note, trebuia să citeşti nflte. Lua o bucată pe care nici unul din ei n-o cunoştea şi începea s-o cînte, bătînd tactul cu piciorul, iar Corydon trebuia să se ţină după el, chiar dacă nimerea numai o notă sau două dintr-un tact. La început, aceasta a fost pentru ea un chin de neîndurat ; ea voia să prindă cel puţin o urmă a melodiei. Dar Thyrsis nu se lăsa înduplecat, o certa, o îndemna şi striga, bătînd necontenit tactul.

Şi astfel, spre marea mirare a lui Corydon, în eîteva săptămini, a constatat că ea şi Thyrsis puteau cînta împreună. în felul acesta, au exersat sonatele lui Haydn şi Mozart şi s-au aventurat chiar să cînte — fără vioara *a* doua — triourile lui Beethoven. Apoi Thyrsis s-a abonat la o bibliotecă muzicală şi de două ori pe săptămînă aducea acasă cîte un maldăr de note. Iar de fiecare dată cînd izbuteau, după atîtea sforţări, să cînte ceva ce le suna a muzică adevărată, bucuria lor nu mai cunoştea margini.

7.

în domeniul muzicii, aveau încă cel mai mult sentimentul unei apropieri creatoare, pentru că era singurul domeniu în care însuşirile lor erau aproape aceleaşi, în toate celelalte, vădeau dizarmonii ; se loviră, de aceea, de multe stînci şi bancuri de nisip pe căile nestrăbătute ale mării conjugale.

Thyrsis era grăbit şi nerăbdător şi lepădase orice grijă pentru lucrurile exterioare. Corydon, dimpotrivă, era înzestrată cu toate

*** N.. ed. în limba germană, în original** : Afinităţi elective, roman ele J.W. von Goethe.

† Idem : Din viaţa unui pierde vară, nuvelă de J. Ei- • ..fehendorff.

lipsurile şi slăbiciunile naturii feminine. Era asemeni unui mic şoarece de cîmp în grija pe care o purta persoanei sale ; dimineaţa, trebuia să se frece cu conştiinciozitate, seara, avea nevoie de apă caldă pentru obraz ; părul ei trebuia împletit, unghiile ei tre buiau date cu lac. Doamne, cît timp-îi trebuia ca să se îmbrace sau numai să se pregătească să poată ieşi în stradă ! Se agita ca o nebună ca să termine cît mai în grabă, pe cînd Thyrsis mormăia, se mîni'a şi agoniza în odaia de alături. Nu putea să facă nimic în timpul acela : nu hotărîseră oare să facă totul împreună ?

Dar mai era şi alt măr al discordiei : ziarele ! Thyrsis trebuia să ştie ce se întîmplă în lume. Se obişnuise să citească ziarele şi revistele atît de repede, ca un redactor de economice-financiare ; ochiul lui zbura de-la coloană la coloană şi în eîteva minute desprindea esenţialul. Corydon nu putea asista nepăsătoare la acest spectacol, pentru că ei îi trebuia o jumătate de oră ca să citească un ziar. îl rugă să citească totul cu glas tare, neputînd înţelege de. ce Thyrsis nu putea suferi aceasta. După un timp, el recurse la alt procedeu : însemna în ziar tot ce trebuia să. ştie ea. Făcu aceasta cu cea mai mare religiozitate, pînă în ziua cînd îşi dădu seama că Corydon nu ţinea minte nici o iotă din*ceea ce citea.

îi trebuiră ani ca să înţeleagă aceasta. Anumite părţi ale creierului omenesc normal lipseau, pur şi simplu, soţiei sale. Trăia de optsprezece ani pe lume şi niciodată nu-i trecuse prin minte să se întrebe cum pun aburii în mişcare o locomotivă sau care este rostul porţelanurilor de pè stîlpii de telegraf. Tot aşa şi cu politica şi cu afacerile şi cu cele o mie şi una de personalităţi ale zilei. De îndată ce se ivea un asemenea gol în ştiinţa ei, Thyrsis îi explica răbdător tot ce trebuia să ştie. I se părea firesc ca ea să se arunce ca o pasăre de pradă asupra nou dobînditei cunoştinţe şi să caute s-o păstreze ' cît mai bine în minte, întocmai cum ar fi făcut el într-un caz similar. Dacă însă, după două sau trei săptămîni, reveneau în discuţie la acelaşi subiect, recunoştea, după groaza subită care se zugrăvea în ochii lui Corydon, că ea uitase totul de la primul şi pînă la Ultimul cuvînt.

Abia mult mai tîrziu ajunsese să înţeleagă şi să respecté a'ceastă ignoranţă a ei. Oamenii trebuiau să aducă autentice scrisori de acreditare ca să cîştige un loc în gîndirea lui Corydon ; nu ajungea ca ei să fie deseori pomeniţi in public. La fel era şi cu celelalte lucruri. Ştiinţa exista pentru Corydon numai în măsura în care atingea frumosul, iar istoria trebuia s-o însufleţească spre a o interesa. Seara, citeau de obicei împreună din Istoria poporului englez de Green ; la fiecare eîteva minute, Corydon trebuia să se scoale şi să-şi moaie obrazul în apă rece ca să nu i se închidă ochii de somn. Lungile lupte parlamentare râmîrièau pentru ea ceva extrem de confuz. Nu găsea nici o plăcere în a urmări cum „liberta-tea îşi face drum din generaţie în generaţie". Dacă însăi intervenea vreo poveste pur umană, ca, de pildă, aceea; a Fecioarei din Orléans, atunci vedeai fata încleştînd, pumnii, cu lacrimi fierbinţi în ochi, ca şi cum rugul mar-' tirului s-ar fi aprins în sufletul ei !
Acestea' erau orele care revelau lui Thyrsis ce preţioasă comoară dobîndise, o fiinţă de pură frumuseţe, al cărei suflet era acum în grija lui. îi era ruşine şi se sfia în faţa ei ; dar ceea ce era mai rău, era că nu putea] sălăşlui eu ea în acele sfere de bucurie. Trebuia să se ocupe de lucruri banale şi cu oameni vulgari, căci cu aceştia lupta pentru o bucată de pîine. Partea aceasta a gîndirii şi a vieţii sale nu putea fi împărtăşită de Corydon. Şi nu era de ajuns să tolerezi numai asemenea existenţe cotidiene şi să te. împaci cu firea lor trecătoare ; nu, trebuia să iei parte la tot ce făceau şi să te transpui de-a dreptul în sufletele lor mărunte. Ce altceva îţi rămînea de făcut dacă voiai să-ţi menţii locul în lume şi să reuşeşti în lupta pentru viaţă ?

Aceasta, căuta el să se convingă, era singura cauză a neînțelegerilor dintre ei, singura umbră care întuneca fericirea vieții lor comune. Cu timpul însă, îi veni bănuiala că mai era şi altceva la mijloc, ceva mult mai însemnat şi mai vital. îşi dădu seama că renunțase la ceea ce era principalul izvor al puterii sale de creație : singurătatea sa. Centrul conştiinței sale fusese scos dintr-însul ; toate încercările de a-l readuce la locul lui inițial erau zadarnice. Unde erau acum ceasurile de nestingherită medi- tare ? Unde erau crîncenele bătălii din sufletul lui ? Şi ce era să le ia acum locul, conversația, poate, oricît de interesantă ar fi fost ea ? Lui Thyrsis îi plăcea o maximă a lui Emerson, pe care o cita de multe ori : . Oamenii se înjosesc să se întâlnească." Fiind căsătorit, nu te înjoseai oare în felul acfesta în fiecare clipă ?

Judecă chestiunea în sinea lui. Corydon n-avea nici o vină, era limpede. Ar fi fost acelaşi lucru chiar dacă s-ar fi însurat cu un înger. Dar el nici nu voia să ducă viața unui înger, voia să trăiască propria lui viață. Apropierea fizică a altui om era de-aj uns ca să-i abată atenția asupra unor lucruri exterioare. Trivialitățile şi lucrurile mărunte ale cotidianului cîştigau, în mod inevitabil, o anumită însemnătate. Thyrsis îşi fixase o- dată ca ideal să nu lase să-i -vină pe buze o vorbă goală ; acum, trebuia să vadă, neputincios, cum buzele îi erau inundate de fraze banale ; de pildă, conversația sa cu Corydon lua regulat o întorsătură personală şi hazlie. Ea era foarte sensibilă la lucrurile exterioare şi-i atrăgea mereu atenția că pantalonii îi erau lustruiți la genunchi, iar părul nepieptănat şi că oamenii se uitau după el pe stradă.

Era o situație inerentă căsniciei. Pentru un scriitor, cugetă el, jugul era şi mai greu, pentru că un scriitor, trebuia să stea tot timpul acasă. Altădată, Thyrsis fusese obişnuit, cînd deschidea ochii, dimineața, să mai rămînă în pat lăsînd să-i treacă prin cap tot felul de imagini şi de gînduri ; îşi făcea astfel planul de muncă pentru ziua întreagă, în timp ce imaginația lui era limpede şi proaspătă şi nimic nu-l tulburase încă. Acum însă, trebuia să se scoale şi să se îmbrace, spulberîndu-şi astfel toate viziunile. Tot astfel, altădată, obişnuia să se plimbe ceasuri întregi, pierdut în gînduri. Acum însă, nu maf era niciodată singur, iar Corydon nu era în stare să țină pasul cu el, cînd mergeau. Toate acestea însemnau o renunțare la condițiile de viață cu care se obişnuise şi care erau cele mai prielnice gîndirii sale. Iar dacă acesta era cazul cu asemenea lucruri exterioare, cu atît mai mult era cu ciudatele şi capricioasele impulsuri ale eului său interior ! Thyrsis era acum ca un vînător care a dibuit un vînat şi, în loc să dea pinteni calului său şi să-l urmărească, trebuie să-şi cheme tovarăşul şi să-l aştepte, în care timp, fireşte, vînatul a luat-o peste munți şi cîmpii.

Toate neînțelegerile lor nu duceau decît la un singur refugiu : muzica. Muzica îi interesa pe amîndoi în aceeaşi măsură. Muzica era religia lor ; trebuiau numai să învețe mult spre a progresa în acest domeniu, trebuiau să dobîn- dească o tehnică desăvîrşită, spre a putea turna în muzică tot ce simțeau. Aceasta putea dura ani d'e zile, fireşte ; dar lor nu le păsa. Ei erau gata să exerseze în fiecare zi pînă la epuizare, numai lumea să-i fi lăsat în pace. Dar, vai, lumea părea a avea cu totul alte intenții.

Thyrsis aşteptă o săptămînă în zadar, apoi scrise celuilalt editor ; primi răspunsul că cercetarea manuscrisului său va cere cel puțin două săptămîni-, în acest timp, cheltui şi ultimul cent şi fu nevoit să trăiască din banii lui Corydon. Nu mai mergea aşa, îşi spuse,

trebuia să cîştige ceva pe loc. O lăşă pe ea şă studieze şi să exerseze singură, iar el îşi chinui creierul şi sufletul, scriind tot soiul de lucruri plătite.

încercă din nou să scrie versuri, dai- își dădu seama că izvorul din el secase. Prea îi era sumbră viața, iar versurile spontane și voioase nu mai voiau să-i vină. Dacă izbutea totuși, cu forța aproape, să scrie ceva, cuvintele îi sunau searbede și goale. Tot astfel le sunau, probabil, și editorilor, pentru că i le trimiteau regulat înapoi.

își încercă apoi norocul cu recenzii literare, dar, vai, ce oribilă farsă erau aceste recenzii ! Să citești aceste cărți neroade, adevărate mîzgăleli, repetîndu-se în sute de variante, fără a putea îndrăzni să-ți spui adevărata părere despre ele ! Tristă meserie, să fii nevoit a te transpune în sufletul unei simple școlărițe, al unui obosit vînzător de prăvălie sau al unei gospodine sentimentale și să trebuiască să-ți închipui ce părere au ei despre cartea respectivă și cam ce le-ar face plăcere să citească despre ea ! Să iei aceste produse ale înjosirii tale și să te duci la o redacție, să aștepți tremurînd pînă ce sînt citite, spre a căpăta doi dolari de bucată dacă sînt primite și nici un ban dacă ai fost atît de naiv, încît l-ai făcut pe redactor să înțeleagă că volumul respectiv nu merită nici măcar spațiul pe care l-ar ocupa în gazetă !

Oricum, Thyrsis a fost destul de șiret spre a-și cîștiga în felul acesta banii de chirie și de mîncare pentru următoarele două săptămîni. într-o zi, sosi și scrisoarea așteptată. Cînd Thyrsis citi numele expeditorului, inima ii săltă'in piept de bucurie. Deschise în grabă plicul și citi următoarea comunicare a celui de-al doilea editor :

„Manuscrisul dumneavoastră e interesant, dar, întru- cît nu întrevedem nici o posibilitate de a-l publica, ne-ar face plăcere să discutăm chestiunea cu dumneavoastră personal".

— Ce o mai fi însemnînd și asta ? întrebă Corydon, tremurînd aproape de emoție.

— Dumnezeu știe, răspunse Thyrsis. Mă duc chiar azi să-i vorbesc.

Cînd se întoarse acasă, căzu pe un scaun și rămase cu privirea încruntată, ațintită înainte.

— Nu mă întreba ! îi spuse lui Corydon. Nu mă întreba nimic !

— Spune-mi, te rog, strigă fata, l-ai văzut pe editor ?

— Da, l-am văzut. Adică, am văzut un om gras !

— Un om gras !

— Da, gras la trup, gras la minte, gras la suflet.

— Povestește-mi, te rog, Thyrsis !

— Mi-a spus că nu s-ar putea vinde bine cartea mea. pentru că lumea s-a săturat de asemenea lucruri.

— Asemenea lucruri !

— Lumea obișnuia să citească altădată „romane istorice", dar azi nu le mai cumpără. Omul acesta eră sincer convins că și cartea mea e de genul acesta.

— înțeleg. Dar tu nu l-ai lămurit ?

— Ba l-am lămurit. I-am spus : nu-ți dai se' domnule, că lucrarea aceasta e ceva deosebit, că e s< .,}.. cu inima unui om ? „Se prea poate, mi-a răspuns, da poți cere ca și publicul să-și dea seama de asta". *Ai , ,* tot acolo am rămas.

Thyrsis își înfipse unghiile în palmă.

— E ca și cu recenziile, exclamă el. Editorul însuși cunoaște adevărul, dar asta nu înseamnă nimic, nu se gîndește decît la public ! A ajuns să nu-i mai pese de altceva.

— Deci, nu va" mai edita cartea ?

— Nici nu va mai avea de-a face cu mine. Mă urăște.

— Te urăște ?

— Da. Mă urăște, pentru că eu am o credință, iar n-are. Pentru că n-am primit oferta sa-rușinoasă.

— Dar ce ți-a oferit ?

— Mi-a spus că ceea ce publicul cere azi sînt romanele de societate, cărți despre oameni din lumea mondenă, eleganți, bogați și cu succes în toate. Publicul vrea să găsească, în romanele pe care le citește, spectacole de gală și cluburi intime.

— Dar, Thyrsis, tu nu cunoști nimic din toate astea ! ' — Așa i-am spus și eu. El mi-a răspuns însă că astea se învață foarte repede. „Ai un stil pătimaș și colorat, ai putea scrie o emoționantă poveste de dragoste", mi-a spus. Cu alte cuvinte, să necinstesc extazul meu pur ca să scriu despre dragostea unei perechi din lumea mare !

Amîndoi tăcură cîtva timp.

— Și ce ai făcut cu manuscrisul ? întrebă, apoi, Cory- don cu vocea stinsă.

— L-am dus la altă editură.

— Și ce vom face acum ?

~ Am fost la directoiul Comorii sufletești.

Comoara sufletească era o revistă populară pe **cm** re Thyrsis o văzuse odată pe masa gazdei sale. Se uitase atunci printr-o nuvelă publicată acolo și-i spusese lui Corydon că, dacă ar avea un stenograf, i-ar putea dicta o astfel de poveste cu o iuțeală de douăzeci de mii de cuvinte pe zi.

— Ai vorbit chiar cu directorul ?

— Da. Un afacerist cu umerii lați și vocea răgușită, arată ca un boxer de-bilei. Mi-a spus că, dacă știu să scriu, ■ă mă apuc de lucru și să-i arăt ceva gata. Plătește un
}nt de fiecare cinci cuvinte — o sută de dolari pentru ^poveste întreagă. Dă toți banii o dată. Să scriu o schiță rife roman, mi-a spus, el o va Citi și-mi va spune dacă pot "tirie pentru publicul lui.

— Despre ce să fie vorba în povestire ? întrebă Corydon.

— Spune că cititorii săi tot nu s-au săturat încă de poveștile gen Zenda. Așa că voi încerca să scriu și eu una.

Thyrsis petrecu toată după-amiaza și. seara plimbîn- du-se prin parc ; puțin după miezul nopții. își așternu schița pe hîrtie. Poveștile gen Zenda aveau avantajul lor ; totul petreeîndu-se într-un regat imaginar, nu era nevoie să studiezi culoarea locală. Cit privește limba convențională și artificială, folosită în aceste povești, o învăță la repezeală dintr-un roman istoric ales la întîmplare din biblioteca de împrumut de peste drum. Nu îndrăzni sa ducă schița a doua zi, ci mai așteptă, de formă, citeva zile. Editorul îi spuse că schița putea fi considerată ca promițătoare și, în consecință, îi dădu însărcinarea să scrie deocamdată, de probă, o poveste de douăzeci de mii de cuvinte.

9.

Thyrsis se încuie în odaia lui și se apucă de lucru. Scria, cînd fierbînd de mînie la gîndul înjosirii sale, cînd rîzînd el însuși. Rîdea, mai cu seamă, cînd seria scenele de dragoste ; încărcă, în adevăr, de „patimă și culoare" pe fascinanta contesă și pe inginerul american cel tînăr și deștept. Ar fi putut scrie cele douăzeci de mii de cuvinte în trei zile ; lăsă însă să treacă zece zile, ca directorului revistei să nu i se pară că lucra de mîntuială. După alte trei zile, se duse să afle verdictul.

Directorul era mulțumit și-i spuse că, dacă urmarea Va fi la fel de interesantă, va accepta povestirea. Thyrsis termină lucrarea, punînd-o din nou deoparte pentru cîteva zile. în răstimp, primi o scrisoare de la consultantul literar al celei de-a treia edituri, care îi exprima regretul de a nu putea accepta cartea.

Era însă o scrisoare atît de cordială, încît Thyrsis se simţi îndemnat să treacă pe acolo. Cunoscu pe consultantul literar, un domn amabil şi delicat, pe nume domnul Ards- ley, care-i vorbi de problemele cărora va trebui să le facă faţă în viaţă.

— Ai mult talent, îi"spuse. Poate eşti chiar un geniu. Cartea dumitale e, fără îndoială, sinceră, e o carte trăită,. Bănuiesc că erai îndrăgostit pe cînd o scriai.

— Da, oarecum, răspunse Thyrsis, roşind uşor. Nu intenţionasem a lăsa să se întrevadă asta.

Domnul Ardsley zîmbi.

— Pe alocuri e cam exagerată şi incoerentă. Dar principalul motiv pentru care n-o publicăm este că e cu mult deasupra nivelului marelui public. Cititorii nu vor înţelege dragostea de care vorbeşti dumneata ; ea le va părea cel puţin ridicolă.

— Dar ce să fac atunci ? strigă Thyrsis.

— Nu-ţi rămîne decît să încerci din nou pînă vei avea norocul să răzbaţi.

— Şi din ce să trăiesc ?

—- Ah, aşa stau lucrurile. — Domnul Ardsley privi pe tî nărui din faţa lui şi zîmbi trist. — Să-ţi spun cum am rezolvat eu problema. Eram şi eu odată tînăr şi voiam să scriu romane. Pe atunci, îi uram şi eu pe editori, căci credeam că ei sînt aceia care-mi stau în cale. Azi însă, ştiu cum stau lucrurile. Editorul trebuie să lupte cu o puternică concurenţă şi nu poate conta pe un cîştig prea mare ; prin urmare, nu-şi poate permite să publice cărţi care nu-i vor aduce un cîştig real. Iată-mă, de pildă, pe mine ; în calitate de consultant al casei, am datoria să fiu prudent cu ceea ce recomand spre publicare. Dacă le dau sfaturi proaste, îmi pierd postul. Aş putea, de pildă, să iau manuscrisul dumitale şi^să le spun : „Iată o lucrare de mare valoare". „Va avea succes ?" mă vor întreba ei şi atunci va trebui să răspund : „Nu prea cred".

— Dar ce nerozii se publică ! exclamă Thyrsis cu violenţă.

Domnul Ardsîey zîrnbi din nou.

— E adevărat. Dar ele aduc cîştig. Sînt singurele care rentează şi cai*e, de fapt, salvează întreprinderea.

Thyrsis îşi luă rămas bun şi plecă. Era lămurit acum, vedea limpede banalul adevăr : ntr era vorba cîtuşi de puţin de artă, era vorba de afaceri. Trăim într-o lume a afacerilor, nu într-o lume a artei ; iar el, un biet nerod, îşi pusese în cap să fie artiât !

Lucră încă trei zile la povestirea sa din Zenda ; cîncî o termină, noaptea târziu, ieşi să respire puţin aer proaspăt şi să încerce să scuture povara de deznădejde care-l apăsa. Atunci, se produse o explozie.

Poate că era o influenţă a vîntului puternic din noaptea aceea. Thyrsis iubea vînfcul ; îl asemăna cu o oglindă a propriului său suflet, neobosit, neînfrînat şi tainic. Cînd ieşi în stradă, se treziră într-însul toţi demonii săi. Chel- tuise o muncă uriaşă, clădise din gândurile sale această operă măreaţă, şi acum totul să fie în zadar ! Făcuse totul ea întreaga sa fire să se contopească într-un singur dor pasionat, într-o singură flacără, şi acum trebuia s-o stingă, s-o înăbuşe pină la ultima seînteie !

Scrisese o carte, o carte mare ; cei cărora le-o arătase ştiau că e mare. Dar toţi îi spuneau să scrie alta şi să se hrănească în acest timp cu mîzgăleală la comandă ! Dar aceasta era cu neputinţă, el n-o putea îndura ! Va reuşi cu cartea pe care o scrisese! îi va face să-l asculte, îi va face să-i citească lucrarea !

începu să compună în gînd un manifest către lume ; în zori, ajunse acasă, se închise în odaia lui şi-l aşternu pe hîrtie. îi dădu titlul Artă şi afaceri şi povestea în el cum se născuse cartea sa. Explica fără rezerve ce era această carte şi întreba dacă există în toată America un editor care să publice o carte pentru că este bună şi nu numai pentru că se vinde bine ; sau dacă se găseşte vreun critic literal', bibliofil, filantrop sau altă persoană gata să sprijine pe un

autentic artist. Acest artist e hotărît să muncească ziua şi noaptea şi cere mai puţin decît primeşte un salahor. E gata să jertfească totul în viaţă, spre a-şi putea urma chemarea.

Cînd Corydon se trezi dimineaţă, îi citi manifestul. Îl ascultă tremurînd de emoţie.

— O, Thyrsis ! strigă ea. Trebuie să faci ceva cu manifestul acesta !

— îl tipăresc şi-l trimit tuturor editurilor, ziarelor şi oamenilor de litere.

— Il vei semna cu numele tău ?

— L-am şi semnat.

— Şi cînd îl duci la tipărit ?

— De îndată ce se întoarce cartea de la ultimul editor.

După-ce dejună, termină povestirea gen Zenda şi o duse la redacţie. După trecerea timpului cuvenit, se duse să afle rezultatul. Tremura şi abia se putea ţine pe picioare de emoţie şi teamă. în răstimp, nu plasase decît o singură recenzie şi trăi din nou din banii lui. Corydon, Duşmanii săi ii preziseseră că va ajunge la aceasta, dar atunci ce le răspunsese : „Mai degrabă mor !"

De astă dată radia de -fericire cînd se întoarse acasă.

— Povestirea e primită! vesti cu bucurie. Trebuie sa schimb doar sfîrşitul continuării a patra ; vor ceva mai senzaţional. O voi închide pe contesă într-un turn cuprins de flăcări.

Făcu şi aceasta, se duse din nou la redacţie şi se întoarse cu. un pachet de o sută de dolari păstrat cu grijă în buzunarul dinăuntru al hainei. Se simţea ca un om ieşit din închisoare. în sfîrşit cîmpul era liber în faţa sa. Manifestul **Iul** putea porni în lume !

CARTEA A CINCEA

MOMEALA A PRINS 1.

Thyrsis era aproape sigur că editura următoare îi va respinge manuscrisul. De aceea, n-a fost entuziasmat peste măsură cînd a primit o scrisoare prin care i se aducea 3a cunoştinţă că, deşi editorul nu-i putea accepta cartea spre publicare, unul din lectorii săi manifesta atîta interes pentru ea, încît i-ar face o deosebită plăcere să stea de vorbă cu autorul. Thyrsis răspunse în scris că e de acord. Astfel, spre marea lui surprindere, află că lectorul **îb** chestiune nu era altul decît profesorul Osborne, acela care, în universitate, îi făcuse o atît de adîncă impresio prin savanta sa nepricepere în arta scrisului.

Se duse la profesor acasă şi acolo se înfiripă între t i o lungă discuţie. De întrevederea lor anterioară nu pomeni nici unul nici un cuvînt. Era vădii că profesorul recunoştea că Thyrsis justificase pretenţia sa de a urma o cale proprie. Thyrsis se mulţumi cu această recunoaştei o tacită.

Discutară despre carte. Profesorul îl asigură de în început că nu va avea succes niciodată. Apoi, se apucă să-i explice motivele. Cu acest prilej, se încăierară.

— Cartea e sinceră, poate chiar măreaţă, spuse profesorul Osborne. Dar e cam exaltată şi suferă de exagerări

— Dar nu este vie ? întrebă Thyrsis.

Profesorul cugetă o clipă. Chibzuia bine tot ce vorbea si alegea cuvintele cu grijă.

— Poate că anumitor oameni li se va părea vie. în. ce mă priveşte, eu n-am cunoscut niciodată o asemenea viaţă.

— Ce are a face ? strigă Thyrsis.

— Are foarte mult, pentru tine cel puţin. Nu poţi judeca decît ceea ce cunoşti tu însuţi.

— Omul însă trebuie să primească învăţăminte şi de la alţii.

Profesorul medită din nou.

— Vezi dumneata, spuse el, «eu am patruzeci şi cinci de ani ; dumneata nici jumătate pe atît. îmi pot îngădui să spun că am citit mai mult, că am gîndit şi învăţat mai mult decît dumneata-. Prin urmare, nu poţi avea pretenţia să mă iau după învăţămintele dumitale.

— Nu, nu ! strigă Thyrsis cu violenţă. Asta nu este o chestiune de învăţătură, de studiu, de cunoaştere a lumii. Există o intensitate a experienţei, a trăirii, care nu depinde de timp. Spre a avea imaginaţie şi a fi inspirat, nu trebuie deloc să fii bătrîn sau învăţat.

—7 Asta poate să fie adevărat, admise profesorul după o scurtă şovăire.

— Citiţi, de pildă, poeziile lui Keats sau Shelley. Ei erau tot atît de tineri ca şi mine cînd le-au scris. Cu toate acestea, recunoaşteţi fără rezerve valoarea lor. Se datoreşte asta împrejurării că sînt morţi şi că opera lor e considerată clasică ?

După lungi lupte, Thyrsis îşi aduse adversarul la punctul de a recunoaşte posibilitatea unei scîntei de geniu în opera sa. Dar nu-I putu aduce Ia punctul de a mişca un deget pentru promovarea ei. Cînd plecă, tînărul poet era complet lămurit asupra situaţiei. Domnul Osborne era profesor ; meseria lui era să ştie. Dacă ar fi abdicat în faţa unuia dintre elevii săi, ce s-ar fi ales din autoritatea sa ? Avea prototipuri fixate o dată pentru totdeauna, pe care le

servea clasei ; toate laolaltă formau literatura. Dacă îndrăznea cineva să nu țină seamă de ele şi să creeze un nou gen, potrivit propriului său suflet şi propriilor sale legi, ce anarhie s-ar naşte în clasă ! în asemenea împrejurări, era de-a dreptul remarcabil că profesorul luase numai în considerație posibilitatea unor îndoieli. în drum spre casă, Thyrsis încleştă pumnii, jurînd în sinea lui : „Las' *că-i arăt eu într-o zi V*

Calea era acum liberă în fața lui şi el s-a pus cu rivnă pe muncă. După ee manifestul lui a fost tipărit pe coli lungi de hîrtie, Thyrsis a pregătit coletele pentru poştă, iar Corydon a scris adresele pe ele. într-o seară le-aut luat pe toate şi le-au aruncat în cutia poştală.

— Să vedem ce-o să iasă din asta, spuse Thyrsis.

Au văzut curînd. A doua zi la prînz, cînd veni acasă, Corydon îl primi foarte agitată.

— Sst ! îi şopti ea de la uşă. A venit o femeie reporter.

■— O femeie reporter ? Ce vrea ?

•— Vrea un interviu în legătură cu cartea ta.

— De la ce ziar e ?

— De la Răcnetul dimineții. A citit circulara noastră.

— Dar la ziarul acesta nici n-am trimis-o ! "

— Ştiu, dar spune că i-a arătat-o un cunoscut. în. orice caz, ştie tot.

Thyrsis intră în casă, asemeni unui vițel care se duce la tăiere. Era încă novice în materie de interviuri şi se lăsă cu uşurință cucerit de grațiile amabilei şi simpaticei doamne. Da, îi va face plăcere să vorbească despre cartea sa. Povesti cum şi cînd o scrisese, precum şi ce speranțe legase de ea.

— Soția dumitale mi-a spus că abia v-ați căsătorit !■ spuse doamna cu im zîmbet cuceritor, începînd să-i pună întrebări în legătură cu acest subiect. Deveniseră prieteni în acest timp, şi Thyrsis îi povesti multe lucruri pe care nu le-ar fi povestit decît unei atît de fermecătoare doamne. Ea îi ceru, apoi, o fotografie a lui, spunînd că astfel ar obține mai mult spațiu pentru, reportajul ei. Apoi, ceru şi o fotografie a lui Corydon, simțindu-se rău jignită eînd această rugăminte îi fu refuzată.

Ea prelungi mult întrevederea, repetînd mereu încercarea de a obține o fotografie a lui Corydon. în sfîrşit, se ridică să plece. în hol însă, la despărțire, îşi aduse subit aminte că-şi uitase mînuşile în odaie. Intră înăuntru, apoi îşi luă rămas bun şi plecă în grabă. Abia cîteva ore mai tî'rziu, Thyrsis descoperi cu groază că fotografia lui Corydon de pe biroul lui nu se mai găsea-la locul ei.

A doua zi, -fotografiile lor împodobeau pagina a doua a Răcnetului dimineţii, în cadrul unui reportaj pe două coloane, intitulat : Un tînăr geniu se oferă de vînzare.

Thyrsis citi în goană articolul, fremătînd de ruşine şi de indignare. Ziarista făcuse dintr-însul subiectul-a ceea ce se cheamă „un emoţionant caz uman". Vorbea, puţin despre cartea sa, dai- mult mai mult despre împrejurările romantice în care o scrisese. înfăţişarea eroilor era descrisă întocmai : Corydon cu faţa ei dulce şi ochii ei negri, însufleţiţi ; Thyrsis cu fruntea sa largă şi buzele sale senzuale. Modestul menaj al tinerei perechi era redat cu lux de amănunte : nu lipsea nici tigaia, nici mirosul cotletelor de miel. La sfîrşit, era o relatare extrem de" interesantă asupra „evadării" lor de acasă, numri cu opt dolari în buzunar ; era evocată şi crunta deznădejde a părinţilor lor, aşa cum şi-o închipuia simpatica r»amnă.

. Fuseseră tăiaţi şi gătiţi cu sos spre a fi serviţi ca atracţie specială cititorilor unei gazete de scandal !

„Priviţi la lumea interesantă şi senzaţională", părea a glăsui ziarul. „Face să dai un cent ca să citeşti despre ea ! Iată-l aici, în pagina întîi, pe Antonio Petronelli care şi-a înjunghiat amanta cu un cuţit de măcelărie şi a pus cadavrul într-un geamantan ! Aici vedeţi şapte persoane care au ars. de vii într-un catastrofal incendiu ! Un interviu cu Shrike, marele speculant care a cîştigat trei milioane de dolari printr-o genială lovitură la bursa griului ! Iar acum, doamnelor şi domnilor, urmează atracţia programului : cei doi îngeraşi care au fugit de acasă, şi s-au căsătorit, cerînd lumii să-i sprijine în timp ce ei vor scrie capodopere literare !"

Vedeai parcă marele public plescăind din limbă pe c-înd consuma senzaţiile : funcţionarii din Wall Street în tramvaie, vânzătoarele de magazin în timpul prînzului lor modest, iar apaşii în cafenelele de mîna a doua ale oraşului. Ţi-i puteai închipui cum zîmbesc, nu cu dispreţ, ci, dimpotrivă, binevoitori şi satisfăcuţi, ca nişte oameni- care ştiu cit de interesantă e lumea şi că face să dai un cent ca să citeşti despre ea !

Umilinţa aceasta o făcu pe Corydon să verse lacrimi de amărăciune şi să trimită doamnei de la ziar o scrisoare plină de reproşuri. Răspunsul pe care-l primi era conceput în termeni foarte amabili : doamna afirma că ie făcuse numai un bine şi că, atunci cînd vor cunoaşte mai de aproape tagma literară şi viaţa în general, îşi vor da seama de aceasta cu recunoştinţă tardivă.

Rezultatele tangibile ale aventurii au fost trei.. Mai întîi, sosi o scrisoare pe hîrtie parfumată de la o doamnă care lăuda nobilul lor ideal şi le ura succes, dar care evitase să iscălească scrisoarea.

în al doilea rînd, primiră vizita unui confrate, poet, om de vreo patruzeci de ani, care, cu hainele sale jerpelite, cu ochii săi albaştri, apoi şi cu biata sa mustăcioară compusă doar din cîteva fire răzleţe, oferea un aspect vrednic de jale. Avea o purtare din cale afară de sfioasă. Nu îndrăzni să treacă pragul, stînd cînd pe un picior, cînd pe altul şi declară că citise articolul din ziar şi că venise pentru că, la rîndul lui, şi el era un geniu nerecunoscut. Cele două volume de poezii, pe care le scrisese, erau cele mai însemnate din tot ce produsese vreodată literatura engleză ; Milton şi Shakespeare vor cădea în uitare de îndată ce lumea va cunoaşte opera sa. De zece ani era în căutarea unui editor sau a unui om de litere care să ştie să-l aprecieze ; poate că Thyrsis era omul potrivit pentru aceasta.

Cînd intră, în sfîrşit, luă loc pe unul din paturi şi scoase cele două volume ale sale : mai multe sute de pagini scrise la maşină şi legate În mătase trandafirie, destrămată. Thyrsis se apucă să citească unul din

ele, iar celălalt îl dădu lui Corydon, în timp ce poetul îi urmărea din ochi, frămîntîndu-şi mîinile de nervozitate. în poeziile- sale era vorba de stele, de ghiocei şi de razele lunii, de primăvară şi de suspinele amorezilor, de morminte reci, bătute de ploi şi de frunzele veştede ale toamnei, într-un cuvînt de toate lucrurile şi imaginile care de două mii de ani şi mai bine constituie patrimoniul tuturor poeţilor minori. Numai Thyrsis ar fi putut însemna vreo cincizeci de expresii şi figuri de stil care erau imitaţii nereuşite după Tennyson, Longfellow şi Keats ; citi poeziile **o** jumătate de oră, în speranţa de a găsi un singur vers mai viguros, dar în zadar !

întrevederea devenea din ce în ce mai penibilă. Pe de o parte, Thyrsis nu voia să-'l jignească pe bietul „poet" în sentimentele sale, pe de altă parte nu ştia cum să scape de el. Situaţia era încă îngreunată de prezenţa lui Corydon care, necunoscînd sursele de inspiraţie, credea că poeziile sînt foarte bune. Ea îl lăsă pe musafir să-şi verse tot amarul în faţa lor, pînă ce veni şi deznodă mântul pe care Thyrsis îl aşteptase tot timpul. Poetul povesti că era contabil, că era de multă vreme fără slujbă şi că nevasta şi cei trei copii ai săi erau pe punctul fie a muri de foame ; îi rugă, deci, să-l ajute >_u o sumă oarecare.

Cel de-al treilea rezultat al articolului fu pentru ei de mai mare însemnătate. Era următoarea scrisoare de la o editură :

„Sînţem în căutare de cărţi puternice şi valoroase şi avem dorinţa de a promova talentele tinere. Reportajul asupra operei dv. ne-ă stîrnit mult interesul şi am fi plăcut impresionaţi dacă ne-aţi da cit mai curînd prilejul să examinăm manuscrisul".

Thyrsis nu auzise niciodata de această editură, dar faptul acesta nu-i răci eu nimic entuziasmul. Duse în grabă manuscrisul acolo şi veni acasă să raporteze lui Corydon. Editura era situată în două mici încăperi ale unei case nu prea impunătoare. Şeful întreprinderii, un anume domn Taylor, nu era prea atrăgător, dar părea cm cult şi manifesta un vădit interes pentru carte. Pe deasupra, făgăduise că o va citi fără întîrziere.

încă în aceeaşi săptămînă veni răspunsul, un răspuns care-i făcu pe amîndoi să înnebunească de fericire.

„Am citit manuscrisul dv., scria domnul Taylor, şi nu ezit să declar că este o operă genială. Este, într-adevăr, cea mai însemnată operă literară de care am avut vreodată norocul să dau în lunga mea carieră de editor. Se distinge printr-o nemaipomenită vigoare şi prin pătimaşa ei sinceritate. Nu mă dau înapoi de la profeţia că va avea

un imens şi imediat succes. Sper că veţi fi de acord ca noi s-o publicăm şi v-aş fi recunoscător dacă aţi trece neîntîrziat pe la noi pentru discutarea condiţiilor".

Thyrsis citi scrisoarea cu glas tare ; apoi, o îmbrăţişa cu putere pe Corydon. Lacrimi de bucurie şi de uşurare curgeau pe obrajii acesteia.

Se duse fără întârziere la editor şi timp de zece sau cincisprezece minute trebui să asculte un asemenea panegiric la adresa cărţii sale, încît i se urcă sîngele în cap şi începură să-i ardă obrajii. Viziuni de libertate şi triumf se înălţau în faţa ochilor săi. Izbîndise, în sfirşit ! Domnul Taylor trecu apoi la partea comercială şi cînd Thyrsis înţelese propunerile lui, simţi că a fost parcă cufundat într-o baie rece ca gheaţa. Omul îi cerea să plătească jumătate din cheltuielile de tipar şi, în plus, să cumpere o sută de exemplare la preţul de vînzare de nouăzeci de cenţi bucata.

— Aşa e obiceiul... la toate editurile ? — întrebă Thyrsis.

— Nu la toate, răspunse domnul Taylor. Dar la noi aşa este. Vezi dumneata, noi sîntem o editură de un gen mai deosebit. Noi nu alergăm după succese şi după cîştig, publicăm numai cărţi bune, cărţi adevărate, cărţi care aduc lumii un mesaj şi care au de îndeplinit o misiune. Le facem o largă şi generoasă publicitate, astfel ca lumea întreagă să audă de ele ; iată de ce ne socot'm îndreptăţiţi a cere autorului să suporte o parte din cheltuieli. Bineînţeles plătim zece la sută drepturi de autor şi, în plus,, autorul mai are şi cele o sută de exemplare ale cărţii pe care le poate vinde prietenilor şi cunoscuţilor săi.

— La cit ar reveni partea mea ? întrebă Thyrsis.

Omul îi făcu o socoteală amănunţită şi ajunse la suma de 250 de dolari.

— Dumitale ţi-aş lua 225 de dolari, adăugă ci. numai pentru că mă interesează viitorul dumitale.

Thyrsis însă clătină doar din cap, cu tristeţe.

— Aş vrea să ara banii aceştia ; dar nu-i am, pur şi simplu, aşa că nu-i nimic de făcut.

îşi luă rămas bun şi duse manuscrisul la alt editor ; apoi se duse acasă, abătut, zdrobit.

Dar. cu eît se gîndea Thyrsis mai mult la acest proiect, cu atit îi plăcea mai mult. Dacă avea cartea tipărită, nu se putea ca ea să nu facă impresie. în deznădejdea lui, se gîndise de multe ori s-o editeze singur. Ar fi avut de suportat atunci costul tiparului Şi o mulţime de alte cheltuieli, pe cînd aşa, avea totul mai ieftin, dispunind de o sută de exemplare pe care să le trimită criticilor şi oamenilor de litere, spre a fi sigur că volumul va fi citit.

Cînd manuscrisul fu respins în mod formal de editura următoare, Thyrsis îşi propuse să-şi ducă planul la îndeplinire. Hotărî să scrie o nouă povestire pentru revistă. Un bătrîn căpitan de vapor îi povestise odată, aventura unor tineri americani care furaseră un idol dintr-un templu chinez. Thyrsis era de părere că e un subiect foarte bun pentru un roman senzaţional, iar directorul Comorii sufleteşti găsi că e o idee „straşnică". Astfel, Thyrsis munci cîteva săptămîni, ziua şi noaptea, cîştigînd din nou o sută de dolari. Apoi, făcu ceva ce nu făcuse în viaţa lui : ceru bani rudelor sale bogate. Le explică ce greu muncise la această carte şi ce şansă i se oferea acum : făgădui să dea banii înapoi din primul venit pe care i-l va aduce cartea care nu putea să nu-i producă cei o sută de dolari ce cerea.

Afară de aceasta, îi mai rămaseră ceva bani de la prima sa povestire. Se duse la domnul Taylor, care era prevenitor şi entuziast ca totdeauna, achită suma şi semnă contractul. Cartea urma să apară la primăvară, ceea ce însemna că trebuia să mai

aştepte, răbdător, aproape trei luni. Pînă atunci îi rămîneau patruzeci de dolari şi Thyrsis nădăjduia că banii aceştia îi vor ajunge pentru opt săptămîni, în care timp să se poată dedica în întregime chemării sale.

Dar, vai, ce uşor se destramă cele mai meşteşugite planuri omeneşti ! într-o marţi dimineaţă, înmînase editorului cei 225 de dolari. Joi, pe cînd citea ziar ul la micul dejun, scoase deodată un ţipăt scurt.,

— Corydon ! strigă. Cum îl chema pe avocatul acela, tutorele tău ?

— John C. Hammond, răspunse ea.

— S-a împuşcat, ieri, în biroul săuJ exclamă Thyrsis şi-i citi reportajul în care se arăta că Hammond făcuse diverse manopere şi că se bănuia că ultima criză de pe piaţa bumbacului îi pricinuise grave pierderi.

Corydon îl privi, consternată. .

— Ce are să fie acum ?

— Nu ştiu. Trebuie să ne informăm.

Ieşiră de acasă şi telefonară tatălui lui Corydon. Thyrsis puse mîna pe un fost coleg de şcoală al său, care era acurn avocat şi toţi patru se duseră la biroul răposatului.. Abia peste cîteva săptămîni aflară întregul şi groaznicul adevăr, dar şi' ceea ce li se spuse în prima zi era de;ajuns ca să le răpească orice speranţă. Hammond pierduse totul, nu numai banii săi, ci şi banii celor opt sau zece moştenitori a căror avere o administra Casa în care locuise şi întreg inventarul ei erau trecute pe humele soţiei sale. Prin urmare, nu exista nici un ban pentru achitarea celor patru mii de dolari ai lui Coryddn.

Biata fată fu aproape doborîtă de această lovitură. Jură sus şi tare că se va întoarce la -părinţii ei sau îşi va căuta de lucru. Iar Thyrsis, care nu era mai puţin disperat, nu putea decît s-o strîngă în braţe şi s-o mîngîie :

— Nu-i nimic, draga mea, nu-i nimic ! La primăvară apare doar cartea, iar povestiri senzaţionale pot scrie şi pentru doi !

Dar, noaptea''tîrziu, Thyrsis stătea treaz în patul său şi sufletul i se strîngea de groază şi deznădejde. Era prins în cursă — ce rost avea să-şi ascundă adevărul ? — era prins într-o adevărată capcană ! Puterile lui slăbeau din oră în oră, viziunile sale mureau într-însul. Din zi în zi, se simţea mai slab, din zi în zi, cleştele în care-l apucase destinul se strîngea mai tare. Ah, cît de crud şi îngrozitor era totul, ca şi un omor pe la spate, noaptea, ca şi chinuirea unui om într-o cameră secretă de tortură ! Era mistuit de flacăra sa interioară : o nouă. carte, poate chiar mai însemnată decît «prima, creştea în el. Şi n-o putea scrie, nici nu se putea măcar gîndi la ea ! îl chema
sufletul lui Corydon, U ademeneau frumuseţile muzicii şi ale poeziei, şi el trebuia să-şi tortureze creierul cu tot soiul de mîzgăleli ! Trebuia să umble după editori, să-i linguşească şi să se umilească în faţa lor spre a primi cărţi de recenzat ; trebuia să studieze imbecilităţile din reviste spre a culege material pentru articole ; trebuia să-şi muncească creierii ca să inventeze glume şi rime proaste, el, stăpînul vieţii, vestitorul unei noi religii, mîndrul şi avîntatul vultur ale cărui picioare nu cunoscuseră fiarele !

Cînd îi veneau asemenea gînduri, îşi înfigea unghiile în palme, scrîşnea din dinţi şi blestema lumea. Nu, oamenii nu vor izbuti să-l doboare ! Niciodată, niciodată nu se va supune voinţei lor ! ll pot înfometa, îl pot omorî, o pot omorî chiar şi pe Corydon, da, pe Corydon, el însă nu se va da bătut niciodată ! Va lupta neîncetat, se va bate pînă la ultima răsuflare, îşi va înfăptui opera chiar dacă toate puterile iadului s-ar ridica împotriva lui.

într-o privinţă, luă o hotărîre în noaptea aceea : nu-şi mai puteau permite să stea în două odăi. Trebuia să se mulţumească cu una, şi anume cu aceea a cărei chirie era de un dolar şi jumătate. Caloriferul tot se dovedise o farsă, pentru că nu funcţiona niciodată. Ceea ce nu va încăpea în odaia lui din lucrurile lui Corydon, va trebui' trimis înapoi la părinţii ei. Cealaltă odaie îi costa atît cît primea el pentru

recenzia unei cărți şi o asemenea recenzie răpea deseori o zi întreagă din prețiosul său timp.

A discutat chestiunea cu soția sa şi ea a fost de acord cu el. S-au umilit să spună totul gazdei lor şi au obținut îngăduința de a ține valiza lui Corydon în hol pentru că în odăița cea scundă nu era loc pentru ea. Lucrui'ile care n-au mai găsit loc pe micul lavabou sau în cuierul de pe uşă le-au pus în cutii, iar cutiile le-au vîrît sub pat.

De aici înainte, pe la miezul nopții, Thyrsis se ducea să facă o plimbare, în timp ce Corydon se culca. întors acasă, îşi făcea culcuşul pe jos, folosind o plapumă pe care o împrumutase de la gazdă şi cîteva pături luate de acasă. Dacă era frig noaptea, trebuia să se mai acopere şi cu paltonul său şi cu cîteva rochii ale lui Corydon. în toiul iernii, trebuia să doarmă cu hainele pe el, căci nu era loc pentru culcuş decît drept sub fereastră, iar ei nu puteau dormi decît cu fereastra deschisă. Dimineața, C©»
rydon se întorcea cu fața la perete, în timp ce Thyrsis se spăla şi se îmbrăca ; apoi, el ieşea să se plimbe şi venea tindul ei.

Astfel, pierdu şi ultimul pic al singurătății sale. Acum, trebuia să lucreze tot timpul cu soția lui în aceeaşi odaie. Şi deşi ea stătea ore întregi tăcută ca un şoarece, el tot nu-şi putea aduna gîndurile ca mai înainte ; iar noaptea, cînd Corydon era obosită, trebuia să întrerupă munca şi s-o lase să doarmă. în asemenea împrejurări, nu era de mirare că era tot timpul nervos şi iritabil. Şi cum nimic nu mai putea rămîne acum ascuns între ei, oricînd Thyrsis era prost dispus, Corydon se afunda într-un abis de tristețe şi melancolie.

- În scurt timp, necazurile şi munca de zi şi de noapte începură să aibă înrîurire asupra sănătății lor. Thyrsis avea o constituție robustă, dar acum îl durea din cînd în cînd capul, iar cînd muncea ca un disperat, durerile deveneau de-a dreptul de neîndurat. Thyrsis atribuia aceasta sobei de gaz pe care o aveau în odaie ; învățase destulă fizică spre a şti că gazul strică aerul. Au încercat să se lipsească de sobă, dar în perioada gerurilor a fost imposibil în zilele cu temperatură moderată, stăteau în odaie cu ferestrele deschise şi cu paltoanele pe ei. Dacă însă gerul era prea aspru, lăsau soba să ardă un ceas sau două, iar cînd începeau să simtă miros de gaz, ieşeau să se plimbe în stradă pînă se aerisea odaia.

Thyrsis începu să se întrebe dacă durerile de cap nu e rau în" legătură cu alimentația lor. Trebuiau neapărat să facă economie la mîncare, dar nu prea ştiau cum. Thyrsis citise cele mai însemnate opere din literatura engleză,, franceză, germană, italiană şi greacă ; dar nicăieri nu aflase" cum trebuie să-şi îngrijească omul propriul său trup. Nici la şcoală, la liceu sau la universitate nu se învăța nimic în privința aceasta. Atît el, cît şi Corydon se trăgeau din familii care trăiseră în belşug, familii în care viața îndestulată era o tradiție de pe vremea cînd erau slujite de nenumărați sclavi negri. La masa bunicului său, Thyrsis se obişnuise să vadă o tavă mare cu pui fripți, într-o parte, iar în cealaltă una tot atît de mare cu roastbeef ; alături, pe o măsuță, se mai servea şi şuncă rece. De trei ori pe zi se mînca pîine proaspătă, cozonac, marmeladă şi înghețată, iar Thyrsis fusese crescut în credință că toate acestea erau trebuincioase menținerii forțelor de muncă.

Acum însă", citi că Thoreau trăise mult timp numai cu terci. Corydon şi cu el hotărîră să nu mai mănînce decît lucruri mai ieftine. Prețul cărnii ,al ouălor şi al untului era, iarna, înspăimântător. Cumpărau, de aceea, mimai cartofi, orez, făină, prune uscate şi sfeclă, plăteau gazdei pentru folosirea maşinii de. gătit din bucătărie şi cîteva zile la rînd mîncau mereu aceleaşi bucate. Din cînd in cînd, erau invitați la masă de rude sau prieteni ; fiind sub- alimentați, se îndopau acolo, ceea ce, fireşte, avea apoi re- percusiuni asupra digestiei lor. Astfel, pînă la urmă, Thyr- sis se văzu silit să consulte un medic ; vizita aceasta n-o uită niciodată,

pentru că ea dezlănţui cele mai însemnate evenimente din viaţa sa. «

Doctorul constată la Thyrsis o uşoară dispepsie şi-i dădu o sticluţă cu un lichid roşu, care să-i reactiveze digestia. îi recomandă să mănînce încet, meşterind mînca- rea bine şi să se odihnească după fiecare masă. Thyrsis îi mulţumi şi era gata să plece, cînd doctorul, care-i cunoştea pe amîndoi de mici, îl întrebă :

— Ce mai face Corydon ?

— E bine, mulţumesc, răspunse Thyrsis.

— Nu aşteaptă încă un copil ? întrebă doctorul, ijmbind.

Thyrsis tresări.

— O, nu ! exclamă el.

•— De ce nu ?

— Noi nu vom avea copii.

—- Dar de ce nu ? Vă feriţi atît de bine ?

Thyrsis şovăi o clipă, apoi spuse :

— Noi nu trăim în felul acesta,

Doctorul îl privi uimit.

— Ia vino încoace, băiatule. Şezi aici. .

Thyrsis se supuse. #

Aşa, acum spune-mi limpede ce vrei să zici.

— Vreau să spun că... trăim ca frate şi soră, răspunse Thyrsis.

— Atunci de ce v-aţi mai căsătorit ?

— Ne-am căsătorit pentru că voiam să studiem diferite, lucruri împreună.

— Ce lucruri ?

— De toate... în primul rînd, muzică.

•— Şi cît timp aveţi de gînd s-o duceţi aşa ?

— O, încă mulţi ani, pînă ce voi realiza ceva şi vom avea ceva bani.

Doctorul căzu pe un scaun.

— Acum înţeleg de ce nu-ţi este stomacul în regulă, spuse el.

— Cum asta ?

Doctorul nu răspunse la această întrebare. Dimpotrivă, îi puse o nouă întrebare.

— îţi dai seama ce-i faci lui Corydon ?

— Ce-i fac ?

— îi distrugi 'toată viaţa. în primul rînd, sănătatea.

— Dar cum, domnule doctor ? E doar nespus de fericită. Amîndoi ne-am înţeles ca să trăim aşa.

— Nu te iubeşte ?

— Ba da. Dar nu în felul acesta.

Doctorul zîmbi.

. — De unde ştii ? întrebă el.

— Pentru că... ea singură mi-a spus.

— Şi dacă ar fi altfel, crezi că ţi-ar spune ?

— Fireşte că da.

— Băiatule, rosti doctorul, află de la mine că mai degrabă ar muri decît ţi-ar spune asta.

Thyrsis îl privi uimit.

— Să-ţi spun eu cum e femeia adevărată, continua medicul. Eu sînt căsătorit de treizeci de ani, căsătorit cu adevărat, vreau să spun. Am cinci copii. Şi în toţi aceşti treizeci de ani, soţia mea nu mi-a făcut niciodată vreun avans de acest fel !

Apoi, doctorul se apucă să-i expună teoria sa asupra jubirii dintre sexe. . -

— Pentru tine nu înseamnă chiar atît de mult. Tu ai cărțile tale şi munca ta. Ai vrea ca acelaşi lucru să fie şi cu Corydon ; ai putut s-o convingi că asta e ceea ce-i trebuie, şi ceea ce-şi doreşte ea. Ai de gînd să faci dintr- însa o copie a ta. Dar e pur şi simplu cu-neputință,
băiatule ; ea e femeie. Şi singurul lucru din lume care interesează cu adevărat pe femeie e dragostea ; dragostea înseamnă pentru ea totul, ea e născută pentru dragoste. Iar dacă o lipseşti de iubire, de iubirea deplină, vreau să spun, îi nenoroceşti • viața. Tocmai acum e vremea cînd ar trebui să aibă copii, dacă, în genere, vrea să aibă copii. Şi în timpul ăsta tu o îndopi cu muzică şi filozofie !

— Dar, ştiu că ea nu se gîndeşte deloc la asta ! strigă Thyrsis, îngrozit.

— Se poate şi asta, spuse doctorul. Ar însemna că nu i s-au deschis încă. ochii. Tocmai asta ar trebui să faci tu. Pentru ce eşti bărbat ?

-— Dar... se simte doar bine aşa cum o...

— Nu-i niciodată nervoasă ?

— Ba da... uneori...

— Nu e de multe ori tristă şi abătută ? Nu-i face plăcere cînd o săruți ? Nu te lasă să simți că e fericită atunci cînd o ții în brațe ?

Thyrsis rămase mut.

— Yezi ? făcu medicul, rîzînd. Fata te. iubeşte şi tu nici nu-ți dai seama.

Thyrsis nu găsea cuvintele să răspundă.

— Dar un copil ar însemna ruina noastră ! exclamă, în sfîrşit, cu violență. N-am nici un ban şi e în joc cariera mea !

— Bine, dacă aşa stau lucrurile, atunci renunțați deocamdată la copii.

— Dar cum s-o facem ?

— Cum, nu ştii că asta se poate preveni ?

Thyrsis îl privea cu ochii holbați.

— Nu ! Cum ?

— Sfinte Doamne ! rîse doctorul. Dar pe ce lume trăieşti tu, băiatule ?

începu să-i explice ce se înțelege prin „sterilizarea artificială a căsniciei". Niciodată băiatul nu auzise nimic despre acest lucru şi acum nu-i venea să creadă urechilor. Doctorul însă vorbea ca despre ceva de la sine înțeles.* Îi expuse în amănunt diferitele metode curente printre oameni. Cînd Thyrsis se ridică, în sfîrşit, ca să plece, îl bătu binevoitor pe umăr şi-i spuse, zîmbind : \ — Şi acum, băiatule, du-te acasă la nevastă-ta !

Efectul acestei convorbiri asupra lui Thyrsis fu covârşitor. La început, el încercă să înlăture asemenea gin- duri, ca fiind ceva cu totul de neconceput între el şi Co- rydon. Dar gîndurile nu se lăsau înlăturate.

Doctorul aruncase sămînța cu deosebită pricepere. Dacă i-ar fi spus lui Thyrsis că-şi făcea rău sieşi, tînărul ar fi crezut că nu era adevărat, pentru că se cunoştea destul de bine. Dar omul acela spusese o mulțime de lucruri despre Corydon, şi cum putea el fi sigur de gîndurile şi dorințele acesteia ?

Hotărîtor era că se gîndea acum la ea într-un chip cu totul nou, aşa cum altă dată nici n-ar fi visat.' Şi o dată ce începu s-o vadă în lumina aceasta nouă, nu mai putea conteni. Pînă atunci, ori de cîte ori îi venea un gînd erotic, îl privea drept o ispită. Şi cum socotea ispita drept ceva rău, cele mai bune puteri într-însul se ridicau spre a o înfrunta. Acum, totul se schimbase : imaginea lui Corydon, aşa cum i-o arătase doctorul, înfrîngea orice rezistență, lăsîndu-l la cheremul pornirilor sale.

Aceste porniri se treziră atît de subit şi cu atfta putere, încît se îngrozi. Se gîndi la Corydon ca soție a sa şi gîndul acesta parcă-i muie trupul într-o baie de flăcări. Bărbatul dintr-însul se răzvrăti, cerîndu-şi cu violență drepturile. Descoperi dintr-o dată că o iubea îri felul acesta, că o dorea toată. Acesta era adevărul acum, acesta fusese adevărul totdeauna ; ce nerozie din partea lui că încercase să se convingă de contrariu ! Care altul era înțelesul pătimaşelor jurăminte din scrisorile pe care i le trimisese ? Ce altceva însemnau imaginile pe care le folosise : o va lua în brațele sale şi o va duce de aici, o va supune voinței sale ? Şi ea, la rîndul ei, îl iubea şi-l dorea aşa cum o dorea el ! Altfel, de ce tocmai pasajele acelea îi plăceau ei mai mult ? Şi de ce părea nespus de fericită atunci cînd el avea față de ea o atitudine agresivă şi autoritară ?

" Doamne, ce viață neomenească duceau de atâtea luni ! Atât de aproape unul de altul, înghesuiți într-o odăiță scundă ! Amănuntele cele mai intime ale vieții lui Corydon dezvelite în fața lui ; sărutările ei totdeauna pe buzele sale, brațele ei totdeauna înlănțuite in jurul gîtuluî său, parfumul suav al prezenței sale totdeauna în simțurile lui ! Mai era de mirare eă erau totdeauna nervoşi şi neliniştiți ? Abia se lăsau şi ei în voia duioşiei şi schimbau mîngîieri şi iată-i că şi tresăreau ; trebuiau doar să se stăpînească !

Cînd ajunse acasă, o găsi pe Corydon pregătind cina. Se apropie de ea, o strînse în brațe şi o sărută.

— Te iubesc ! şopti.

Ea alipindu-se de el, Thyrsis o sărută iar şi iar, pe buze, pe obraz, pe gît. Da, îl iubea şi ea : altfel, cum l-ar fi lăsat s-o sărute în felul acesta ?

Dar atît de repede nu puteau fi învinse inhibițiile unei vieți întregi. Thyrsis se înspăimîntă deodată. Ce era pe cale să facă ? Nu, în nici un caz Corydon nu trebuia să ştie nimic de asta ,cel puțin pînă nu va fi judecat el chestiunea şi pînă nu va fi ajuns la o hotărîre.

Se retrase, deci. Pe cînd pleca de lîngă Corydon, citi surprindere în ochii ei. Nu de multe ori se întâmplase s-o sărute în felul acesta !

— Am o foame de lup, spuse ca să schimbe vorba Apoi, se aşezară la masă.

Thyrsis mai avea mult de scris în seara aceea. A făcut tot ce i-a stat în putință, dar n-a fost în stare să-şi concentreze gîndurile asupra muncii. Totul dintr-însul era • în fierbere. Pretinse că trebuie să-şi adune gîndurile şi ieşi ca să facă o lungă plimbare.

Afară, bîntuia o furtună şi obrazu-i fu lovit de o rafală înghețată. Vîntul puternic îl împingea de colo pînă colo, îl ridica aproape. Thyrsis Se puse să-l înfrunte, viguros şi dornic de luptă, hotărît să-şi croiască drumul. în el răsuna muzică, o muzică triumfătoare. Se trezi într-însul toată patima zăgăzuită âtîta timp, sîngele începu să-i fiarbă în

vine. Din străfundurile ființei sale se ridicau valuri de emoție, inundindu-l, luîhdu-l într-un iureş. îşi desfăcu larg aripile, luîndu-şi zborul spre înălțimile patimii sale, rîzînd şi cîntînd de entuziasm. Mai trăise asemenea ceasuri în viața sa, dar niciodată cu gîndul la Corydon. îi venea să urle cînd se gîndea ce copil fusese ! O ltiase ca s-o facă supusă voinței sale, şi ea nici nu era a lui ! Şi de ce toate acestea ? Pentru că lăsase nefolosită singura şi covîrşitoarea putere, singura suprerftație pe care o avea.asupra ei. Dar aceasta se va schimba acum. acum o va avea cu adevărat ! Luptîndu-se astfel cu elementele dezlănțuite^ îşi aduse aminte de poezia de dragoste a lui Goethe :

Dem Schnee, dem Regen, Dem Wind entgegen ![*]

8.

Cutreieră astfel străzile ore în şir. Pe urmă însă, cînd ajunse acasă şi se opri în vestibul ca să se scuture de zăpadă, veni reacția. Era doar vorba de Corydon, o ființă plăpîndă şi nevinovată ! Cum să-i spună ei asemenea lucruri ! Cum-să facă măcar, aluzie la ele ! Ah, i-ar inspira numai groază şi aversiune de neconceput !

Urcă.scările şi o găsi dormind. Se culcă şi el în Micul lui culcuş, dar nu putu adormi. Imaginea ei îl tulbură, îi urmări respirația cu urechea ; era atît de aproape de el şi totuşi nu era încă a Iui !

Adormi abia spre ziuă şi, cînd se trezi, era toropit de nesomn şi frînt de oboseală. Deveni, deodată, furios pe el însuşi, ieşi din nou în stradă şi începu să-şi blesteme slăbiciunea. Asta era bună ! El n-avea timp de pierdut, avea munca lui ! Hotărî ca trei zile în şir să nu se gîndească deloc la chestiunea aceasta. Răgazul acesta îi va permite să vadă adevărul mai limpede, pentru că el avea de gînd să rezolve problema cu rațiunea lui, nu potrivit oarbei sale porniri.

Se ținu cu tărie de hotărîrea lui. Dar la capătul celor trei zile, cînd începu din nou să se gîndească în voie, fu copleşit din nou de o furtună de emoții. Părea că, cu cît zăgăzuia mai mult acest fluviu, cu atît mai năvalnic se revărsa apoi. Pentru că tot timpul voința îi era paralizată de sugestia că poate ii face rău lui Corydon.

Pînă la urmă, se hotărî să-i vorbească. Într-o după amiază, se apropie de ea şi o cuprinse în brațe.

— Dragă, vreau să te întreb ceva, îi spuse.

Pentru Corydon, mintea lui Thyrsis era ca o carte deschisă. Nu-i scăpa niciodată dacă era prost sau bine dispus. Astfel, observase de cîteva zile că îl tulbura ceva. Mai observase, de asemenea, că el nu era gata încă să-i vorbească de necazul lui.

— Ce este ? îl întrebă Corydon.

— Ceva foarte important, îi răspunse.

— Anume ?

— Ştii că am fost la doctor, acum cîteva zile.

— Da.

— Mi-a spus... e de părere că ne facem rău unul altuia prin felul în care trăim.

— Care fel, Thyrsis ?

— Că nu trăim ca soț şi soție. Crede că tu suferi din pricina asta.

— Dar, Thyrsis ! strigă Corydon, agitată. Nu-i adevărat.

, — Tu nici nu-ți dai seama, spuse el. De aceea eşti nervoasă şi neliniştită.

---

* N. ed. în limba germană, în orginal : ***Zăpezii*** şi ploii/***Şi vîntului împotrivă.***

N. ed. în limba germană, în original : îmi apvrțu w """" cie / îmi eşti mereu ' Avere şi bun < Unui .?■(totul,

*— Dragă, mă simt d6ar cît se poate de fericită.
— Eşti sigură de asta ?
—■ Sigură de tot.
— Şi dacă ar fi altfel... mi-ai spune adevărul ?
— Fireşte că da.
— Eşti sigură şi de asta ?
Corydon şovăi o clipă. Cînd răspunse, În sfîrşit, v¡¡cea ei era o şoaptă :
— Cred că da... A
Au tăcut amîndoi. Apoi, ea a spus deodată :
— Dacă aş avea un copil, Thyrsis !*
— S-ar putea face ca să n-ai, răspunse acesta şi-i povesti ceea ce îi spusese doctorul.
Pentru Corydon totul era la fel de nou şi de surprinzător, precum fUsese pentru Thyrsis.
— înţeleg, a fost tot ce a putut şopti;
— Ascultă, Corydon, întrebă el în şoaptă, crezi că-mă iubeşti şi în felul acesta ?
— Nu ştiu, răspunse ea. Nu m-am gîndit niciodată la aşa ceva,
— Crezi că ai putea învăţa să mă iubeşti şi astfel %
—• De unde vrei să ştiu, Thyrsis ? Totul mi se pare atît de nou... Mă sperie.

El se uită şi văzu o umbră de roşeaţă pornind de la gîtul ei şi acoperindu-i obrazul. Avea o privire neliniştită. Thyrsis sa întoarse şi spuse :

— Bine, draga mea, nu vreau să te chinuiesc cu întrebări.

Se apucă din nou de lucru, dar fără nici un folos. Putea exersa cu spor la vioară sau citi nemţeşte în tovărăşia lui Corydon. Dar, de îndată ce începea să se gîndească la noua sa carte, ceea ce însemna că trebuia să dea drumul gîn- durilor sale să pască pe un anumit izlaz, ele săreau gardul şi se întorceau tot la ea. Întreprinse din nou lungi şi obositoare plimbări, umblînd ore în şir în mijlocul unei furtuni de dorinţi.

Fireşte că orice naturaleţă dispărea acum între ei. Nu se mai puteau dezmierda în joacă, asemeni copiilor din basme. Se transformaseră fără veste în bărbat şi femeie, angrenaţi în secularul duel dintre sexe. Discutară chestiunea, şi, cu cît vorbeau mai mult despre ea. cu atît mai mult aceasta începea să le domine gîndurile. În felul acesta, barierele dintre ei se dărîmară. Thyrsis deveni mai îndrăzneţ: şi mai deschis în vorbă. Pierdu orice teamă şl sfială în faţa fecioriei şi inocenţei ei, începu s-o asalteze, s-o pîndească ; simţea plăcere în exercitarea puterii sale de a-i zgîndări simţurile, de a o zăpăci, de a-i vorbi de lucruri oprite. O lua în braţe şi-i acoperea faţa cu sărutări ; ea nu-i opunea nici cea mai mică împotrivire, bea' ă de voluptate... apoi însă tresărea brusc şi se retrăgea îngrozită.'

Atunci el ieşea din nou în noapte, luptîndu-se cu viscolul iernii. Tresăririle ei speriate îl zăpăceau. în genere, el, care era nelămurit în toate, cum să găsească drumul cel bun şi drept ? Dorea să facă numai ce era bun şi drept, o dorea din tot sufletul. Dacă ar face ceva rău şi Corydon ar trebui să gîndească mai puţin frumos despre el, niciodată în viaţă nu şi-ar ierta greşeala ! Dar. apoi. iar îl copleşea năvalnicul iureş al dorului său, bărbatul dintr- însul striga după ea. Era în puterea lui să-i învingă îm-. potrivirea izvorîtă din sfială, trebuia s-o silească să-i cedeze. Ca o batjocură îi răsuna în urechi întrebarea doctorului : „Pentru ce eşti bărbat ?" în adevăr, pentru ce era bărbat ?

___

Fină la urmă, încordarea aceasta atinse un grad cînd Thyrsis n-o mai putu îndura. Era atîfde frămîntat şi de chinuit, încît nu mai găsea odihnă şi somn. într-o după amiază, o ţinuse pe Corydon mult

timp în brațe şi asta-l doborî ; tresări, deodată, şi, smucindu-se, îşi strînse fruntea între palme,

— Nu mai pot ! strigă. Nu mai pot !

— Ce este ! Ce ai ? întrebă ea, speriată.

— Parcă mă rupe în bucăți, nu altceva !

Corydon îl privi cu teamă în ochi.

— Thyrsis ! exclamă. Tu nu eşti fericit !

Lăsîndu-se pe pat, îşi ascunse fața în mîini.

— E adevărat, şopti, nu sînt fericit.

Şi astfel, pe neaşteptate, învinse împotrivirea ei. Ceea ce-l zguduise fusese gîndul că ea suferea ; gîndul că suferă el, a fost de ajuns ca s-o biruie pe ea...

Numai că ei nu-i trebuiră zile întregi spre a dezbate chestiunea cu ea însăşi. Se apropie numaidecît de el şi-l cuprinse în brațe.

— Thyrsis, şopti, crede-mă că habar n-aveam !

— Nu te scuza, dragă, spuse el. îmi pare rău.., Mi-e ruşine...

— Nu, nu ! întrerupse ea. Nu spune asta. Te iubesc doar, Thyrsis ! Te iubesc cu trup şi suflet,

, El se întoarse şi o privi cu ochi tulburi.

— Voi face totul pentru tine, continuă ea. Mă vei avea toată ! Voi fi soția ta !

Dar cînd Thyrsis o trase spre el, Corydon tresări totuşi din nou.

— Dă-mi numai puțin timp, dragă, şopti. Lasă-mă să mă obişnuiesc cu gîndul. Vreau ca totul să vină de la sine.

Dar dacă voia să-i dea timp, s-o cruțe, trebuia să plece de acasă. Aici, în odaia în care era, totul îi amintea de ea şi-i întărită simțurile. Avea de ales numai între două lucruri : să iasă afară să se plimbe şi să se gîndească la ea, sau să stea acasă şi să vorbească cu ea despre dragostea lor.

Se aşezară la masă. După aceea, Thyrsis iar o iuă în brațe. îi vorbi de tulburarea sa, arătîndu-i cum îl mistuia iubirea pentru ea. Pînă noaptea tîrziu, îşi deschise inima

În fața ei, înălțînd-o pînă la culmile pătimaşului său dor. Luă n carte şi-i citi Epithalamium de Spencer şi Epipsy- cbidion de Shelley, de care amindoi erau îndrăgostiți. Toate darurile şi însuşirile lui Thyrsis, tot geniul lui pă- ea a se fi contopit acum cu iubirea sa ; dezvălui puteri coi, puteri a căror existență n-o bănuiseră nici el, nici ea. Îi vorbi avîntat, îi descoperi gîndurile sale cele mai ascunse ; izbuti s-o farmece şi s-o sperie în acelaşi timp, 3 în.seara aceea pe colină. Apoi, cînd iureşul sim țurilor sale îl copleşi şi-l duse "cu el, o strînse cu putere piept, ascunzîndu-şi obrazul la gîtul ei.

— Te iubesc ! Te iubesc ! strigă.

C ■ v don căzuse pe spate şi închisese ochii.

— Thyrsis !

— MS iubeşti ? întrebă el. Mă iubeşti cu adevărat ?

— Da, te iubesc cu adevărat ! răspunse ea.

EI o sărută. O sărută mereu, pînă ce fu sigur că-i trezise dorința. Apoi, fără veste, cu "degetele înfrigurate, începu să-i descheie rochia la gît.

în prima clipă Corydon nu înțelese ce vrea. Apoi, tresări.

— Thyrsis ! exclamă.

Sări în picioare şi-l privi cu ochii holbați.

— Ce-i cu tine ? întrebă el.

— Thyrsis, întrebă agitată, ce... ce aveai de gînd să iaci 7

întrebarea ei îl făcu să se simtă copleşit de ruşine. Se îngrozi de el însuşi. Cum putea găsi cuvinte ca să-i spună ce avusese de gînd să facă ?

Se întoarse cu un suspin, ascunzîndu-şi obrazul în mîini.

— Ni/mai pot ! exclamă. Nu mai pot îndura asta ! Apoi, se duse să-şi ia pălăria şi paltonul.

— Trebuie să ies ! spuse.

— Ce ţi-a venit ? strigă Corydon.

— Trebuie să ies ! Nu ştiu unde... oriunde ! Nu mai pot rămîne aici !

— Thyrsis ! strigă ea, şi-l înlănţui cu braţele. Nu, nu ! Rămîi !

— Dar ce să fac ?

— Ai răbdare ! Ai numai puţină răbdare"! ' Se lipi strîns de el.

— Thyrsis ! şopti. Tu nu înţelegi ! Nu maî fi atrfc âe prost, scumpule !

— Prost ? -

— Da, dragă, nu-ţi dai seama ? Sînt doar o copilă încă. Totul mi-e nou şi mă sperie. încearcă să-ţi închipui cum-mă simt eu.

— Dar eu ce să fac ?

— Ce să faci ? Trebuie să mă sileşti, Thyrsis ! Spunînd «ceasta, îşi ascunse obrazul la umărul lui şi oftă. •— Tu eşti bărbat, Thyrsis, eşti bărbat iar eu sînt doar o fată ! Trebuie să faci ce vrei. Nu mai ţine seamă de mine !

Cuvintele acestea avură asupra lui Thyrsis efectul unei lovituri de trăznet. O strinse la trupul lui cu o putere care o zdrobea, care o făcu să ţipe. Sufletul omului cavernelor se trezi într-însul; îşi ridică femeia în braţe ţi o duse la loc ascuns.

— Stinge lumina, şopti Corydon şi Thyrsis ii îndeplini rugămintea. Apoi, . începu din nou să-i descheie rochia.

Ea se supuse întîi, lăsîndu-l să facă ce vrea. Dar cînd degetele lui îi atinseră sînii, el simţi un tremur treci nd prin trupul ei.

. — Thyrsis ! şopti Corydon. v.

— Ce este ?

• — Aşteaptă, dragă, aşteaptă !

— Ce să mai aştept ?

— Numai o clipă... te rog, dragul meu.

EI însă răspunse :

— Nu ! Nici o clipă ! Nu !

Ea se agăţă de el, tremurînd, implorîndu-l :

— Te rog, scumpule, te rog ! -Mi-e frică, Thyrsis !

Acum însă nimic nu-l mai putea opri.

Era a lui, a lui... putea să facă cu ea ce dorea ! O va supune voinţei sale ! Toată firea lui striga după ea, ca şi cum în sufletul lui ar fi răsunat sălbatice cimbale.

Nu se lăsă înduplecat de rugăminţile ei. Ea încerca să-i scape, el însă o ţinea strîns şi nu-i dădea drumul.

Atunci, ea începu să suspine :

— O, Thyrsis, aşteaptă... cruţă-mă 1 Nu mai pot îndura. Nu, Thyrsis, nu !

El îi răspunse doar : fS<\

— Taci ! Te iubesc ! Eşti a mea ! — La toate suspinele, tresăririle şi gemetele ei, n-avea decît un singur răspuns : Te iubesc, eşti a mea !

Ştia acum că o iubea şi ce însemna iubirea lui. Pînă în clipa aceasta fuseseră străini unul altuia ; acum, va pătrunde secretele ei, o va cunoaşte pînă în cele mai sfinte şi mai tainice locuri.

Thyrsis nu atinsese niciodată o femeie. Femeia fusese pentru el supremul mister al vieţii, o fiinţă care-ţi inspira respect şi sfială, o fiinţă de care nu te puteai atinge, la care abia aveai voie să te gîndeşti. Acum vălul fusese ridicat, barierele căzuseră ; ceea ce fusese ascuns era dezvăluit, ceea ce fusese oprit era îngăduit. Se afla, acum, sub stăpînirea dorinţelor pe care le înfrînase o viaţă

întreagă şi ele ameninţau să-l rupă in bucăţi. Atingerea sinilor ei calzi, parfumul suav al cămăşii sale, apăsarea coapselor'ei fragede şi albe întărîtară într-însul fiece nerv, dezlănţuiră în el o furtună de patimi. Fu cuprins de un val de emoţii, era ca o frunză dusă de vijelie ; cuvintele-i veneau în suspine întretăiate : Te iubesc ! Te iubesc !

Cu degetele tremurînde, o dezgoli toată. Ea se strînse şi se ghemui, plîngînd. El o luă în braţe. Strînsoarea sa era lipsită de echivoc, purta amprenta întregii sale voinţe. Ea nu se împotrivi... tremura numai încet, înecată în suspine. Astfel îşi făcu voia cu ea, luînd-o de soţie.

10.

Apoi. veni reacţia, cea mai îngrozitoare experienţă a vieţii sale. Thyrsis stătea în pat şi privea ţintă înaintea lui, ameţit. Era epuizat şi se simţea slab.

— O, Doamne, Doamne ! Dumnezeule, ce făcuse ! Corydon, plăpîndă şi pură, i se încredinţase, iar el abuzase de ea ! O torturase, o pîngărise ! Ce grozăvie ! Se purtase ca un măcelar ! Se prăbuşi pe pat, oftînd ; — Doamne, nu pot îndura asta ! Nu pot !

Atunci se petrecu un lucru ciudat, cel mai ciudat dintre lucrurile ciudate ! Un lucru neprevăzut, de neînchipuit !

Corydon devenise atentă şi trăgea cu urechea ; acum; el simţi deodată braţele ei incolăcindu-se în jurul lui»

— Thyrsis ! şopti ea. Thyrsis !

;— Vai, ce să fac ? suspină el.

— Ce s-a întîmplat ?

— M-am purtat îngrozitor, monstruos !

— Thyrsis ! spuse ea repede. Nu.spune asta !'

—■■ Cum am fost în stare s-o fac ? continuă. Stnt un monstru !

— Nu, nu ! strigă ea. Tu nu înţelegi asta, Thyrsis ? Te iubesc doar ! Nu ştii că te iubesc ?

Se lipi strîns de el şi se furişă iar în braţele iui.

— Iartă-mă ! şopti. Te rog, te implor... iartă-raâ, Thyrsis.

El o privea ameţit,

— Să te iert ! Eu pe tine ?

— N-ar fi trebuit să mă port astfel, strigă ea. Dar îmi era frică, nu eram stăpînă pe mine. Dar te iubesc, Thyrsis !

Se lipi de el cu şi mai multă putere, aproape i > uL.iv. Pierduse orice sfială.

— Da ! gîfîi ea. Da ! Nu-mi mai pasă de nimic ! Sînt a ta ! Sînt a ta ! Poţi să faci cu mine ce vrei, Thyrsis... Te iubesc !

îl acoperi cu sărutări : pe obraz, pe gît, pe trup. îl trase jos spre ea, şoptind in extaz ; Iubitul meu ! Soţul meu !

El nu mai putea de uimire. Era asta Corydon plăpândă şi sfioasă ? Nu, aceea nu mai exista ; în locul ei se vedea aici o femeie agitată, lacomă, pătimaşă. I se părea un fel de zeiţă a iubirii din Orient, lipsită de ruşine, sălbatică, distrugătoare. Era ca o tigroaică din junglă, care noaptea îşi cheamă tovarăşul. îl înlănţui puternic în braţe : aceeaşi vitejie, care-l apucase mai înainte pe el, o scutura acum pe ea. întreaga ei fire se revărsa într-un singur cântec de triumf : „Al meu ! Al meu ! Al meu ! Al meu !''

— Ah, Thyrsis ! spuse ea. Tu eşti al meu ! Eu sînt a ta ! Acum, nu-mi mai poţi scăpa. Nu mă mai poţi părăsi niciodată... Iubitul meu !

Cînc! Thyrsis auzi aceasta, 'pasiunea muri într-însul. Raţiune.? lui se trezi din nou şi un fior rece îi îngheţă miihal Oare ce să însemne astav?

Cu multe ore mai tîrziu, dormind încă în braţele sale, ea îl simţi, deodată, tresărind şi înfiorîndu-se.

— Ce ai ? întrebă ea.

— Nimic, răspunse el, mi-a venit doar ceva în gînd şi m-a speriat.,

— Ce anume ? , '

— M-i«m gîndit, dragă... închipuie-ţi că m-aş domes-

CARTEA A ŞASEA

VICTIMA E ÎNCOLŢITĂ

Atât de mică era odăiţa lor, încît ca să mănînce erau nevoiţi să se aşeze pe pat, iar farfuriile murdare trebuiau să le ţină sub masă. Pe stradă, sub fereastra lor, ţipau o droaie de copii murdari, iar în circiuma de jos chefuiau femei destrăbălate şi bărbaţi desfrînaţi.

Acolo, în odăiţa aceea, i-a găsit zeul dragostei cel cu - aripi de foc şi acolo le-a fost dat să aibă minunatul lor vis de iubire.

în strălucirea nou înfloritei lor pasiuni, totul le apărea transfigurat ; descopereau sensuri noi în lucrurile cele mai banale. Nu exista colţişor cît de ascuns în care să nu fi dat peste tînărul zeu al iubirii ; atingeau trupul său cald şi fraged, auzeau rîsul lui argintiu şi se îmbătau cu nectarul prezenţei sale. Vorbeau un limbaj nou, plin de foc şi culoare ; descopereau unul în ochii celuilalt înţelesuri pe care nici nti le bănuiseră. Cea mai uşoară atingere a mîi- nilor sau a buzelor era de ajuns spre a-i cufunda într-o mare de duioşie şi încîntare.

Unul apărea celuilalt ca o minune, iar trupurile lor, abia acum descoperite, le apăreau ca o minune supremă. Pentru Thyrsis, îndeosebi, ceea ce trăia acum constituia -supremul miracol al vieţii, o revelaţie atît de încărcată de desfătări, încît deveni pentru el un chin neîntrerupt. Chemarea care se ascundea în moliciunea şi parfumul părului despletit ; frăgezimea unor sîni de fecioară, parcă sculptaţi în marmoră şi încununaţi cu sfîrcuri ca mugurii de trandafir ; conturul plăcut al şoldurilor albe, jocul ritmic al muşchilor aflaţi în mişcare, — să fii stăpîn peste toate aceste lucruri, să sălăşluieşti printre ele, însemna a.sles-'!

coperi deodată, în realitate, ceea ce mai înainte existase doar în lumea picturii şi a sculpturii

La rîndul ei, din extazul său de voluptate, din beţia şi nesaţul său, Corydon dobîndise a nouă conştiinţă a frumuseţii ei. Se întîmpla acum, de multe ori ca, stînd pierdută în gînduri, să-şi pună, deodată, mîinile pe piept, să dea capul pe spate şi să închidă ochii în aşteptarea sărutărilor sale ; acum dorea să fie mereu sărutată ; aştepta, înfrigurată, atingerea mîinilor sale fragede şi înlănţuirea puternicelor sale braţe.

În toate acestea ea era învăţătoarea lui. Pentru că la Corydon, trupul, mintea şi sufletul constituiau un tot şi ea nu suferea de dizarmonii sau contradicţii interioare. Prietenul lor, doctorul, spusese odată ce înţelegea printr-o „femeie adevărată" ; Corydon însă nu părea formată după acest simplu model. Acum, cînd era a lui, era a lui cu totul, dorea să-i aparţină întreagă, să fie o parte din- tr-însul şi nu încăpea la ea vreun gînd de falsă ruşine sau şovăire. Se bucura de trupul ei ; se bucura de el cu atlt mai mult, cu cît îl putea dărui iubirii. Căuta mereu căi noi spre a exprima mai perfect totalitatea acestei dăruiri,

Thyrsis se minuna de naturaleţea ei : era atît de liberii., de sinceră şi de spontană. Pentru că el însuşi, chiar în toiul dezmierdărilor, nu era părăsit niciodată de o impresie de mister şi straniu, de sentimentul că se apropie prea mult de o taină oprită. Corydon însă

rîdea de entuziasm şi încîntare, cel mai mult rîdea de Thyrsis atunci* cîhd simţea cît de mult îl zăpăceau cuvintele ei simple.

Păta din vechea Eladă iubea acum. Altădată, Thyrsis o văzuse, în imaginaţia sa, trecînd, cu un vas sacru în mîini, în marea procesiune a panateneelor sau luînd parte, dreaptă şi cu mîinile şi picioarele goale, la concursurile antice. Acum, o auzea cîntînd în crîngurile de mirt ale muntelui Hymettus şi o vedea plimbîndu-se goală, sub razele lunii, pe cîmpiile Arcadiei.

Oricînd era veselă şi exuberantă, îi amintea lui Thyrsis vreo figură din antica Grecie, de pildă, ori de cîte ori găsea- drumul spre apă. Acasă, fusese îmbrăcată în fuste lungi şi pusă să servească musafirii în salon. Izbutise însă totdeauna să scape şi să ajungă la apă. Din clipa în care spuma unui val îi sărutase întîia oară piciorul, Corydon î si amintise de vremea cînd fusese o Nereidădin clipa aceea, recunoscu apa ca elementul eu

Aşa şi cu iubirea ; era născută să fie o preoteasă a iubirii. Aşteptase ceasul cînd, luîndu-l de mînăj- li va duce în templu şi-l va învăţa ritualul. Era o slujbă pe care c^oficia cu tot sufletul şi cu tot trupul ei, cu fiecare fibră a organismului său.

— Ah, lasă-mă să-ţi arăt ce este iubirea ! striga ea. Lasă-mă să te învăţ să iubeşti !

Iubirea însemna pentru ea contopirea desâvirşită a două fiinţe, pierderea voită a personalităţii uneia în cealaltă ; însemna o totală uitare de sine, sfîrşitul oricărui eu. Thyrsis se minuna de strălucita incîntare, care o copleşea ori de cîte ori descoperea vreun nou farmec al iubirii.. Cunoştea limbajul tuturor îndrăgostiţilor, şi 'cântecele tuturor amorezilor erau pe buzele ei :

Du bist mir ewig,
Bist mir immer Erb
und Eigen Ein und
Âll <*

Acesta era zestrea pe care i-o aducea ca femeie : mai preţioasă decît toate comorile lumii, dăruită din toată inima şi fără tocmeală. Thyrsis se cutremura cînd îşi dădea seama de aceasta ; cădea în genunchi în faţa ei şi valuri de duioşie îi inundau inima. Cît de nelimitată era. încrederea ei într-însul, cît de integral îi aparţinea ! Ce putea face ca să îie demn de ea, acum cînd se împlinise cel mai frumos vis al vieţii sale, cînd soarta îi încredinţase o inimă de om spre păstrare şi-i dăruise şi eheiţa de aur — dragostea — care deschidea această inimă !

Dar chiar şi în toiul fericirii sale, Thyrsis era urmărit de duhurile îndoielii. Va fi el în stare să împlinească impetuoasele dorinţe ale inimii sale ? Putea iubirea însemna pentru el atît cît însemna pentru Corydon ? De ce nu-l mulţumea iubirea pe el. astfel cum o mulţumea pe Corydon, de ce trebuia mereu să se minuneze, să se îndoiască şi să tremure de teamă ?

Pentru că strămoşii lui Thyrsis nu alergaşi pe d>v;-piiie.Arcadiei. Ei veneau din pustiurile stincoas ii < r - . -tinei şi din deşerturile de nisip ale Africii de Word; în mînăstiri gotice şi în casele de rugăciune din New England ei se minunaseră, -se îndoiseră şi tremuraseră de teamă ; umbrele sufletelor lor planau încă asupra lui. Corydon iubea dragostea, el nu ; ea avea încredere în dragoste, ca în ceva extrem de firesc, el nu. El niciodată nu putea scăpa de un sentiment de ruşine şi de teama că-şi întinează sufletul şi se apropie de saturaţie. De îndată ce se stinse în- tîia răbufnire de foc a patimii sale, fu copleşit de aceste îndoieli ; îşi aduse aminte de părerea pe care o avusese înainte despre iubire ; ceva ciudat şi neplăcut, ba ehiâr grotesc, sugerînd o prea strînsă înrudire cu animalele. Făcu observaţia că simţurile sale se răceau totdeauna înaintea celor ale lui Corydon. Ea ar fi dorit ca el să prelungească mereu lîncezirea în braţele ei ; dragostea însemna atît de mult pentru ea !

Afară de aceasta, el nu prea cunoştea codul iubirii. Ce era îngăduit şi ce nu ? Cînd puteai ceda pornirilor tale şi cînd trebuia să le înfrînezi ? Corydon nu cunoştea asemenea întrebări, noţiunea excesului nu exista pentru ea ; acţiona aşa cum o învăţa firea ei. Ispitele, inhibiţiile şi rernuşcările erau toate de partea lui Thyrsis, iar el trebuia să le tăinuiască în sufletul său şi nu putea cere ajutorul lui Corydon. Căci de la început îşi dăduse seama că, dată fiind firea sa mîndră şi autoritară, un refuz din partea lui Corydon ar fi fost de neînlăturat pentru el. Sarcina sa deveni astfel mult mai grea, de-a dreptul apăsătoare. Nu erau oare toată vremea împreună ? Buzele ei nu-l chemau mereu, nu se simţea mereu atras spre ea ?

Altă împrejurare neplăciită erau mijloacele pe care trebuiau să le folosească spre a se feri de urmările dragostei lor. De la început, gîndul la aceste mijloace fusese pentru Thyrsis penibil, dar abia cu

timpul îşi dădu seama ce dezgust îi provoca întrebuinţarea lor. Se simţea ofensat în sensul lui de economie şi scop ; era ceva făcut şi. în acelaşi timp, nefăcut, purtînd astfel în sine esenţa nimicniciei şi a răului. Pasiunea pierdea orice semnificaţie şi scuză. Lui Corydon nu-i putea spune aceasta. Ştia acum că nu va mai putea trăi fără ea. Era legat bine, încătuşat fără speranţă ! Ştia că, pe zi ce trece, cătuşele sale se vor strînge mai mult ; ceea ce acum era spontană bucurie, va deveni cu timpul cotidian obicei, ceva asemănător cu mîn- catul şi dormitul, o nouă şi umilitoare necesitate a cărnii !

lată care erau problemele vieţii lor. Poate că ei le-ar fi rezolvat pe toate, numai să îi avut timp. Dar veneau mereu altele şi altele, unele chiar mai însemnate şi mai urgente. Lumea nu le dădea răgaz, părînd a invidia visul Lor de fericire.

Fondul lor de rezistenţă se epuizase şi Thyrsis trebui să reia scrierile sale pentru bani. Cit era ziua de mare, stătea la masa de lîngă fereastră, aplecat asupra muncii sale, în timp ce Cofydon se odihnea pe pat şi citea sau se plimba singură prin parc. Sarcina Iui Thyrsis era acum îndoit de grea pentru că trebuia să cîştige pentru doi. Şi ori de cîte ori, în extazul iubirii, ea îi şoptea că era acum a lui pentru totdeauna, în limbajul tristei lor soarte, aceasta însemna că, de aici înainte, el va trebui de-a pururi să muncească pentru doi.

Scrise recenzii literare şi umblă să le plaseze pe la reviste. Uneori trebuia să le dea în schimbul cărţilor pe care le recenza şi apoi vindea cărţile cu .douăzeci, treizeci de cenţi bucata. Scrise cîteva schiţe satirice despre personalităţile politice la ordinea zilei şi primi trei dolari pentru una din ele. Cu o parodie la o poezie celebră pe vremea aceea cîştigă şase dolari. De la un coleg de şcoală care tocmai se înapoiase dintr-o călătorie în Anzi, culese material pentru o nuvelă pe care o vîndu cu cincisprezece dolari unui ziar obscur.

în acelaşi timp, lucra cu furie la o nouă povestire, avînd drept eroină pe o irezistibilă revoluţionară, cu obra- j ii roşii, povestire cu care avea de gînd să mai ump'e o dată nesăţiosul stomac, al cititorului Comorii sufleteşti. Odată, cînd toate li se înfundară, Corydon luă şase linguriţe de argint pe care le primise drept cadou de nuntă şi le duse la bijutierul cel mai apropiat, căruia i le vîndu pentru doi dolari şi jumătate.

Dar, oricît de grea şi de amară era lupta, ei nu pierdură nici o clipă nădejdea într-un glorios sfîrşit al nevoilor lor. în aprilie va apărea cartea şi atunci vor fi liberi. Vor pleca la ţară, poate chiar la coliba cea mică unde Thyrsis îşi scrisese cartea, vara trecută. Vai, cum visau această colibă, ce dor le era de ea ! Vedeau în închipuire locul aşa cum trebuia să arate : coliba acoperită de zăpadă, pMui îngheţat, dormind şi visînd, poate, de asemenea, venirea primăverii.

Thyrsis, cînd visa aceasta, avea lacrimi în ochi şi un sentiment greu şi ciudat în inimă ; o nouă operă încolţise şi creştea într-însul. Trebuia să lupte cu înverşunare cu ea spre a se opri să pună stăpînire pe gîndurile sale şi să izgonească din templu mîzgălelile cu care era silit să-şi piardă vremea.

Veniră o seamă de bucurii necunoscute : citirea corecturilor cărţii sale, alegerea coperţii, examinarea hîrtiei şi o mulţime de alte lucruri. Pînă la apariţie mai erau două săptămîni, apoi numai zece zile, o săptămînă şi, în sfîrşit, avu în mînă primul exemplar î

De fapt,, era timpul să se înceapă cu publicitatea şi Thyrsis se duse la editorul său. Domnul Taylor îi dădu răspunsuri foarte vagi. Sosi şi ziua apariţiei şi nici urmă de publicitate în ziare ! Thyrsis se duse din nou la editură şi făcu reproşuri celor de acolo ; spre marea lui consternare află că nici n-aveau de gînd să facă publicitate cărţii;; afacerile mergeau prost, firma avusese cheltuieli neaşteptate şi aşa mai departe. Cînd Thyrsis îi aminti de promisiunea sa şi începu să vorbească pe un ton ameninţător, domnul Taylor îl informă în linişte că contractul nu pomenea nici un cuvînt de publicitate.

Thyrsis se duse acasă şi expedie cele o sută de exemplare ale sale. Asta îl mai ajută să-şi potolească mînia. Se împăcase cu ideea că va da greş în toate, dar aici avea un plan despre care era sigur că va reuşi. Făcuse o listă cu o sută dintre cei mai cunoscuţi oameni de litere ai ţării, profesori şi ziarişti, editori şi preoţi, romancieri, poeţi şi critici literari. Din banii săi, cîştigaţi eu greu, pusese deoparte douăzeci de dolari, adică atît cît. costa să trimită fiecăruia dintre ei cîte un exemplar al cărţii împreună cu manifestul lui şi eu o scrisoare bătută la maşină. Credea că, în felul acesta, cartea va fi citită. Şi, o dată ce cartea va fi citită de adevăraţii conducători spirituali ai ţării, era sigur că asedierea lui se va sfîrşi.

Coletele luară drumul poştei, împovărate eu speranţele şi aşteptările sale. De două sau de trei ori pe săptămînă, . Thyrsis se ducea la editură să se intereseze de mersul cărţii. Nu primea însă niciodată un răspuns pre- fiis şi niciodată nu afla ce aveau de gînd să facă şi cum mergea vînzarea. Domnul Taylor îi spunea numai în mod vag că trebuiau să fie mulţumiţi cu orice : sezonul era cam ,,slab" şi cartea avea nevoie de timp ca să „prindă".

Apoi veniră recenziile. Un birou de tăieturi de presă se oferise să i le furnizeze cu preţul de cinci cenţi bucata ; având în vedere că erau în total vreo douăsprezece, nu cheltui pe ele nici măcar un dolar. Cele mai multe apăruseră îri neînsemnate gazete de provincie, a căror cronică literară e deţinută de obicei de eleve de liceu sau de fete bătrîne, respectiv, nepoatele sau mătuşile directorului. Dintre ziarele şi revistele metropolei, doar trei aduseră la cunoştinţă apariţia cărţii. Două din. ele publicară notiţe cu conţinut stereotip ; era clar că se inspiraseră din reclama de. pe banderola volumului.

Cronicarul literar al celui de-al treilea ziar, stabilind legătura între conţinutul cărţii şi cele arătate în faimosul interviu din Răcnetul dimineţii, scrisese o recenzie burlescă în care saluta apariţia „celui mai mare roman al Amerieii". După ce povestea subiectul cărţii, cita pasajele cele mai exagerate, însoţindu-le de atîtea comentarii cîte erau necesare spre a le ridiculiza. Pe Thyrsis, batjocura aceasta îl lovi ca o flacără în obraz ; el n-avea de unde să ştie că ziarul întrebuinţa regulat această metodă şi că tocmai în felul acesta îşi cîştigase reputaţia de a fi cea mai bună şi mai neînfricată gazetă a ţării.

3.

Toate acestea erau cu atît mai greu de suportat cu „cît trecea pe atunci printr-o epocă grea şi deznădăjduită, printr-o epocă crucială a vieţii sale. Nu era de ajuns că mîndrele speranţe pe care le puseseră în apariţia cărţii erau pe cale de a se spulbera. O nouă şi mai grozavă nenorocire se abătu asupra lor. De trei luni ţinea tînărul lor vis de iubire, cînd, din senin, îl lovi un trăznet care, despicând întunericul din jurul lor, lumină puternic cruzimea soartei lor.

De cîţiva ani, Corydon se obişnuise şă poarte o povară : să se simtă prost trei, patru zile pe lună, redusă la o stare de semiinfirmitate. în luna din urmă, aceasta nu se întîmplase ; sorocul venise şi trecuse şi ea se simţea tot atit de bine. Neliniştită, se destăinui lui Thyrsis ; se putea ca totul să nu însemne nimic : i se întîmplaşe şi mai înainte de cîteva ori. Totuşi, putea să însemne că era însărcinată.

Ideea în sine era îngrozitoare. De aceea, nu-i prea dădură importanţă. Era cu neputinţă : doctorul îi învăţase doar cum să se ferească. Nu le spusese că toată lumea face aşa şi că se puteau simţi în siguranţă ?

Veni a doua lună. Corydon își aşteptă cu teamă sorocul. Dar, vai, ziua veni şi trecu, fără ca starea ei să se schimbe ! Mai aşteptă două zile, trei zile ! Apoi, se duse la doctor.

Cînd se întoarse, nu trebui să scoată nici un cuvînt, pentru că Thyrsis înțelese totul după expresia feței ei. în clipa aceea, îngălbeni, iar Corydon căzu pe pat.

— Ei ? întrebă el cu glas răguşit.

— E adevărat.

•— Ce-a'spus ?

— A spus... a spus că sînt într-o stare excelentă şi că voi avea un copil minunat.

Thyrsis o privea amețit, apoi izbucni, deodată, într-un rîs sălbatic şi îşi ascunse fața în mîini. Era în asemenea dispoziție, încît Corydon nu ştia dacă el rîdea sau plîngea.

Da, acum aveau de-a face cu viața în mod serios. Toate problemele pe care trebuiseră să le înfrunte pînă acum nu erau nimic față de această nouă problemă ; citeau groaza unul în ochii celuilalt. Lui Corydon îi tremurau buzele ; fața îi era lividă, trasă, bătrînă. Atît de repede se destrămase visul lor de fericire !

— Thyrsis, spuse ea în şoaptă, asta e ruina noastră.

— Da, răspunse el.

Corydon încleştă mîinile.

— Mai bine să mor ! şopti. Nu vreau să te nenorocesc şi pe tine.

El nu răspunse.

— Ascultă, Thyrsis, continuă ea. Nu există dec"tt o singură ieşire : trebuie să scap de copil !

— Să scapi de copil ? Qum ?

— Nu ştiu. Dar multe femei o fac.

— Am auzit şi eu. Dar nu-i periculos ?

— Nu ştiu şi nici nu-mi pasă.

Tăcură amîndoi.

— De ce nu l-ai întrebat pe doctor ? ^ _

— Pe doctor ? N-avea nici un rost să-l întreb, Thyr- sis. -

— De ce ?

— Pentru că... el nu înțelege asta. Doctorului îi plac copiii. E meseria, lui.

După ce mai discutară vreme îndelungată, Thyrsis hotărî să se ducă el la doctor. Trebuia să-i vorbească, măcar ca să-şi verse amarul în fața lui. Dacă judecai bine; doctorul purta in fond vina groaznicei lor nenorociri.

Dar, curînd, îşi dădu seama că. dreptatea era de partea Iui Corydon şi că n-avea nici un rost să discute cu doctorul. Naşterile şi copiii erau,-în adevăr, meseria medicului. Ba, după părerea lui, era meseria întregii lumi. Oamenii se căsătoreau doar câ să aibă copii : pentru asta doar sînt pe pămînt oamenii. Restul n-are nici importanță. în ziua de azi, copiii sînt singura scuză pe care o au oamenii pentru viața lor ; morala lor începe şi sfirşeşt" cu ei. Afară de aceasta, copilaşii sînt dulci, Mimoşi, dolofani şi zglobii. Cu cît sînt mai mulții, cu atît'mai multă voie bună e pe pămînt !

Apoi, există pentru femei o ocupație mai bună decît să nască copii ? Aceasta şi nu cititul de poezii germane şi cîntatul la pian e meseria lor. La început, toate fac mofturi dar. curînd, îşi dau seama că natura e mai deşteaptă decît ele. şi se supun. Copiii sînt cel mai bun leac pentru femei ; ei dau un conținut vieții lor şi le liniştesc nervii ; le feresc de isterie, exaltare, sentimentalism şi de toate celelalte rele ale epocii noastre.

Doctorul aținti privirea sa asupra lui Thyrsis.

— Vă gîndiți la un avort, tu şi cu Corydon ? întrebă el.

— Nu... nu ştiu, bolborosi Thyrsis. Cuvîntul suna aşa de urît.

— Cuvintele lui Corydon mi-au făcut impresia asta, spuse doctorul. Țin să te previn ; ar fi o faptă pe care nu ți-ai ierta-o niciodată. întîi, îți poți pierde soția. E un lucru foarte periculos și rareori femeia rămîne așa cum a fost. Poate îi iei putința să mai aibă vreodată un copil și-i distrugi astfel viața. Va trebui s-o dai pe mîna unui doctor nemernic, lipsit de scrupule. îți dai seama că asta e crimă ?

— Da, răspunse Thyrsis.

— E o crimă nu numai împotriva legii, e o crimă împotriva lui Dumnezeu. E blestemul epocii noastre.

Urmă 0 pauză.

— Dar, ce este de fapt cu Corydon ? întrebă apei, doctoral.

— E atît de tînără !... făcu Thyrsis.

—■ Prostii ! Are nouăsprezece ani, nu ? Nici n-ar putea fi într-o stare mai bună.

— Dar nu e încă dezvoltată... sufletește, vreau să spun.

—■ iNimic în lume n-o poate dezvolta mai bine decît maternitatea. Nu-ți dai seama că vrea un copil ?

—• Vrea ? exclamă Thyrsis.

— Sigur că da. Te iubește ca o nebună ; de aceea vrea un copil. De ce să nu-l aibă ?

— De-aș putea numai să vă explic... începu Thyrsis.

— Las' că știu eu, îl întrerupse doctorul. Toți îmi spun așa. Nu trece o zi fără ca *p* femeie să stea aici,' în cabinetul acesta, și să-mi spună asta. Fiecare caz e cu totul deosebit de celelalte, e unic, cum n-a mai fost altul niciodată. îmi povestesc cît. de mult suferă, în ce hal le-au ajuns nervii, cît de ocupate sînt și cît de sărace ; toate au datorii sociale, datorii artistice, datorii religioase,' datorii filantropice și mai știu eu ce ! Stau aici, plîng, își frîng mîinile, îți spun povești de te cutremuri și-mi oferă or ice sumă de bani aș cere. De multe Ori aș putea cîștiga cîte o mie de dolari cu o operație care nu mi-ar lua nici zece minute, dacă n-aș avea conștiință ! Haide, băiatule, du-te acasă și scoate-ți prostiile din cap !

Abia cînd plecă de la doctor, își dădu Thyrsis seama de gravitatea situației în care se găsea. Era victima unei conspirații a naturii, unei conspirații a lumii întregi ! Era prins în capcană !

De cînd dura iubirea sa, spiritul lui activ și -cercetător nu încetase nici o clipă — nici măcar în momentele cînd Thyrsis se afla cel mai mult sub stăpînirea pasiunii sale — să scormonească și să dibuie, căutînd explicații pentru noile stări prin care trecea. încetul cu încetul, ia- bloul se întregise și acum era gata în fața lui. Văzuse acum și ultima scenă a panoramei ; ajunsese la morala fabulei !

Fusese obiectul de joc al unor forțe cosmice, al orbului și irezistibilului instinct de reproducere al naturii. Pas cu pas fusese îmboldit înainte, potrivit planului obișnuit. Șovăise, cercetase, deliberase,' hotărîse, crezînd mereu, că totul depinde de el. Amintindu-și acum de toate acestea, se vedea pe el însuși ca pe o frunză dusă de un șuvoi. Șuvoiul știuse tot timpul care-i era destinația ! El, Thyrsis, avusese multe planuri și scopuri: natura însă avusese doar un singur plan și un singur scop :' copilul !

Cu douăsprezece luni în urmă, fusese încă un băiat fericit și lipsit de griji, absorbit de Visurile artei ; acum era un bărbat însurat, cu toate grijile și cu toată povara unei paternități pe umeri. Dacă cineva i-ar fi spus vreodată că viața îi va mai juca un asemenea renghi, ar fi izbucnit in rîs. Cît de încrezător fusese, cît de sigur de faptul că el stăpînea viața ! Și ce repede se lăsase prins in cursă !

Deşi era supărat, Thyrsis nu putea să-şi stăpînească zimbetul. Artistul dintr-însul ştia să aprecieze tehnica înscenării. Cu ce iscusinţă fusese regizat totul, cu ce iscusinţă fuseseră disimulate intenţiile, cu cîtă isteţime fuseseră alese mijloacele de momeală !

Retrăi în gînd toată aventura sa. Cîte mofturi făcuseră Corydon şi cu el ! Ce risipă de atitudini, introduceri, sentimente şi hotărîri ! Cît de solemn li se păruse micul lor roman, cu cîtă convingere crezuseră în seriozitatea jocului ! Hotărîri grele apăsaseră asupra lor, furtunoase pasiuni îi zguduiseră, două biete păpuşi, mici marionete trase încoace şi încolo de mîini nevăzute ! De la prolog şi pînă la căderea cortinei, nimic afară de străvechea dramă a sexului, care se juca de la începutul lumii !

Se minună de risipa pe care o făcea natura, de comorile pe care le risipise ca să-şi atingă scopul. Crea un milion de ouă şi se năştea un singur somn ; crease un milion de emoţii ca să se nască un singur copil ! Ce poezii scrisese pentru ei, ce cîntece compusese ! Deşertase cornul abundenţei, umplîndu-le poala cu daruri. Presărase poteca lor cu trandafiri, le umpluse gura de miere şi urechile cu muzică ; îi orbise, îi ameţise, lăsîndu-i apoi pradă soartei lor.

-Cîte pretexte şi iluzii fuseseră inventate pentru ei ! Cîte vicleşuguri ca să le adoarmă bănuielile ; virtuţi şi renunţări, umilinţe şi jurăminte ! Corydon. era din fire sperioasă şi timidă ; de aceea, natura îl făcuse pe Thyrsis să sufere, spre a birui împotrivirea ei.-El era mîndru şi poruncitor, şi atunci, blinda şi supusa Corydon fusese transformată într-o eroină a răzvrătirii ! Mai rău încă : înseşi puterile şi însuşirile sale deosebite, pe care le socotise cel mai bun scut la său, nu erau oare o parte a capcanei ? Cultura sa, înclinaţiile sale artistice, viziunile şi exaltările sale, ce altceva fuseseră ele decît mijloace de a momi femeia ? Avuseseră aceeaşi menire ca şi irisul unui porumbel, sclipitor, ca şi creasta cocoşului de munte, ca aurul şi purpura de pe aripile unui fluture ! Chiar şi geniul său, miraculosul, neasemuitul său geniu, servise acelaşi scop ca şi podoaba de pene a potîrnichii, fusese cununa strălucitoare în faţa căreia capitulase femeia sa !

Revăzînd în minte imaginile acestea, Thyrsis izbucni într-un rîs convulsiv. Se vedea pe el însuşi într-o lumină nouă şi grotească : el era păunul care se fălea cu splendoarea sa în faţa unei lumi uimite, era un tînăr cocoş care umbla ţanţoş în faţa găinilos sale plin de conştiinţa propriei sale importanţe. Era, la rînd, fiecare din orătăniile ce există într-o crescătorie de păsări, iar Corydon era mereu femeia care se lăsa fascinată.'Undeva, stătea, probabil, şi proprietarul crescătoriei, zîmbind mulţumit, pentru că nu exista oare un stăpîn în această crescătorie de găini care e lumea ?

Apoi, însă, rîsul îi pieri de pe buze ; îşi aduse aminte de Viaţa albinelor a lui Maeterlinck şi se cutremură, gîndindu~se la soarta trîntorului. Aceasta e doar un simplu accident în schema naturii ; ea îl înzestrează cu mii de strălucite însuşiri spre a-l face să îndeplinească o datorie de o clipă. El o îndeplinise, acum. Trăise momentul lui de extaz, făcuse un zbor ameţitor spre albastrul, cerului şi lumina soarelui ; iar acum, iată-l căzînd, sfîşiat .şi rupt, un înveliş stors de conţinut!

Ba nu, nu-i aşa, îşi spuse Thyrsis, cugetînd mai departe. în stupul uman, masculul nu e numai purtătorul seminţei, ci şi lucrătorul. Iată încă o funcţie pe care o avea de îndeplinit. Toată însufleţirea sa, ideile şi entuziasmul său îşi împliniseră scopul şi puteau muri acum ; în schimb, i se deschidea o perspectivă de viitor, un viitor sumbru şi trist, de veşnică muncă pentru bani !

îşi aminti de noaptea nunţii lor. Tot ce-l zăpăcise şi neliniştise atunci era acum atît de limpede ! Corydon se împotrivise la început, ca să-l aţîţe şi să-l atragă cît mai mult. Apoi, toată firea ei se schimbase brusc ; îl apucase şi-l stxîngea cu putere, pentru că el împlinise scopul ei secret, îi zămislise copilul. Trebuia acum să rămînă cu ea, trebuia să-i aducă hrană, ca să poată da naştere copilului. Pentru această menire îl ţinea ; pentru aceasta va recurge la orice artă pe care o stăpînea, va folosi toate forţele fiinţei sale.

Fireşte că ea nu-şi dădea seama de toate acestea ; acţiona, ca şi pînă acum, condusă de orbul ei instinct. Obţinea ceea ce dorea cu ajutorul aceloraşi minunate şi generoase însuşiri care-l cîştigaseră pentru ea. în aceasta se ascundea hazul aventurii lor şi tocmai aceasta era perfidia mortală a capcanei ! Frînghiile care-l legau de ea erau împletite din iubire şi duioşie, din extaz şi nostalgie ; ele erau legate direct de fibrele inimii sale, astfel încît a se elibera de ele însemna a muri. Nu se va elibera niciodată de ele — îşi dădu seama de aceasta cu o vizionară certitudine. Corydon va fi nfibilă pînă la extrema limită a nobleţei. Ea îl va ameninţa că se va sinucide şi el o va scăpa ! Ea îl va ruga.s-o părăsească şi el va rămîne cu ea pînă la sfîrşit ! Iar sfârşitul va fi ofilirea şi pieirea acelor strălucite însuşiri pe care el le numea geniul său, însuşiri care erau atît de preţioase pentru el, dar despre care natura nu voia să ştie nimic !

La o atît de tristă concepţie despre viaţă ajunsese acest tinăr de douăzeci şi unu de ani ! Smulsese carnea amăgirii de pe obrazul frumos al vieţii şi privea craniul rînjincl care se ascundea dedesubt. îşi bătea joc de el însuşi ; atîtea virtuţi care erau mai puternice decît voinţa lui şi tocmai datorită lor fusese prins ! Credinţa şi iubirea îl făcuseră un captiv al capcanei ; credinţa şi iubirea îl vor duce, acum, la pieire, '

5.

în răstimp, Corydon făcu şi ea cercetări în această ' chestiune, ajungînd la rezultate cu totul diferite,, Văzu că existau oameni care priveau lucrurile mai puţin serios de- cit ea şi cu Thyrsis. Tocmai aceştia izbuteau să rupă lanţurile vieţii, scăpau din capcană şi se strecurau printre degetele şoartei. Corydon auzise odată pe un conferenţiar vorbind despre bărbat ca despre „fiul răzvrătit al naturii" ; acum, descoperi că natura avea şi fiice răzvrătite.

Corydon fiind însărcinată, toate femeile măritate din cercul de cunoştinţe al familiei se grăbeau, acum, să-i cunoască intenţiile. Fiecare se socotea îndreptăţită să-i dea sfaturi izvorîte din propria experienţă. Corydon povestea totul lui Thyrsis, astfel că acesta avu prilejul să-şi facă o imagine despre mecanismul acestei „mori de sinucidere a rasei".

-Era aşa cum spusese doctorul. Fiecare din aceste cucoane aparţinînd clasei burgheze de mijloc se considera un caz special, deşi toate cazurile erau aproape identice. Fecunditatea neînfrînată a naturii era pentru aceste cucoane o latură extrem de neplăcută a vieţii. Mai întîi, sarcina şi naşterea erau lucruri nu numai plictisitoare, ci şi dureroase. Arătai atît de desfigurată, încît trebuia să te ascunzi de lume şi să întrerupi orice relaţii sociale, Pierdeai mult din- farmecul tău, deci din puterea de atracţie asupra soţului. Pe urmă, mai aveai de îndurat toate acele greutăţi şi necazuri pe care ţi le pricinuiesc copiii. Ce să te faci cu ei într-un oraş în ale cărui case şi hoteluri mai selecte nici nu erai primit cu ei ?

în sfîrşit, chiar dacă aveai cele mai bune intenţii; mai rămînea problema traiului. Cu scumpetea care domnea pretutindeni, era cu neputinţă pentru un om cu un salariu mic să întreţină mai mult de un copil sau doi. Cum însă scumpetea creştea din zi în zi, nici educaţia acestor doi copii nu era asigur„ată. Şi cînd te gîndeşti că e

în firea lucrurilor ca, jumătate din viaţa ei, femeia să nască în fiecare an cîte un copil.

Prin urmare, acestor "cucoane burgheze nu le rămînea decît să facă totul spre a preveni zămislirea. Mijloacele folosite n-aveau însă totdeauna succesul dorit, pentru că bărbaţii sînt adesea imprudenţi. Astfel, se ajungea la avortul provocat, pe care medicul îl calificase drept ..blestem al veacului nostru". '

Cîteodată, acest efect putea fi obţinut cu ajutorul unuia din numeroasele medicamente recomandate în acest scop. Dar acestea îmbolnăveau totdeauna femeia şi numai rareori duceau la rezultatul dorit. Corydon făcu cunoş- ţintă cu o tînără femeie, nevasta unui misit ajuns, care din primul an al căsniciei dăi'uise soţului gemeni şi care declara Că părea făcută spre a popula cu copii toate casele din oraş. Stînd comod in automobilul ei, această tînără femeie, nepăsătoare şi vioaie, care nu mai contenea cu flecăreala, mărturisi lui Corydon că aproape întotdeauna era „îngrijorată"^ încercase, mai întîi, să corupă pe medicul casei, dar în zadar ; trebuise să se ducă la altul. Acum, se obişnuise cu totul. Singurul neajuns îl vedea în nevoia de a găsi noi pretexte faţă de cunoscuţi. Nu se putea doar opera mereu de apendicită !

Dar chestiunea mai avea şi altă latură. O femeie suferise o hemoragie. Sora unei prietene a lui Corydon contractase septicemie şi murise în groaznice chinuri. Unii pledau chiar şi o preveneau, cum făcuse doctorul, vorbind ca de o crimă. Corydon povestea toate aceste argumente şi temeri soţului ei, spre a le discuta .şi cumpăni împreună.

Zile întregi se plimbau prin parc, chinuindu-se cu această chestiune. N-aveau decît o lună spre a lua o hotă- rîre, o hotărîre de care depindea viaţa Sau moartea copilului lor. Pe bună dreptate, Thyrsis îşi aminti din nou, în acest impas cuvintele lui Carlyle :

«,

Alege bine ; deşi scurtă,
Alegerea ta e pentru totdeauna

6.

în luna aceea, se hotărî şi soarta cărţii. în fiecare zi, cînd se ducea să-şi ia poşta, inima îi bătea mai repede, de încrezătoare aşteptare. Fiecare zi îi aducea însă o amară dezamăgire. Tot mai spera să apară undeva o recenzie nepărtinitoare sau să vadă, în sfîrşit, un semn că volumul „a prins". Nu-şi pierdu nădejdea pînă în ziua cînd, din întâmplare, avu prilejul să discute chestiunea cu prietenosul domn Ardsley. Acesta îl lămuri că şi de astă dată căzuse într-o cursă.

„Editorii" lui nu erau cîtuşi de puţin editori adevăraţi. Ei nu trăgeau cîştig din vînzarea cărţilor, ci de pe urma autorilor. Existau mulţi oameni proşti şi închipuiţi care scriau cărţi, apoi doreau să le vadă tipărite, spre a fi priviţi de prietenii lor ca nişte celebrităţi literare. Mulţi din ei erau bogaţi şi cumpărau un număr mai mare de exemplare. Astfel, „editorii", care îşi asigurau cheltuielile dinainte, aveau un profit chiar dacă nu vindeau decît o sută sau două de exemplare. Toate acestea fiind cunoscute, nici o revistă literară nu dădea atenţie cărţilor anunţate de această editură, iar librăriile nici nu le puneau în vînzare. Cît despre cartea lui Thyrsis, o editaseră în condiţii proaste. Era îndoielnic să-i fi costat atît cît le plătise el. Afară de aceasta, o tipăriseră sub o formă care le îngăduia să-i scadă trei cenţi de volum din drepturile sale de autor.

Domnul Ardsley îi spusese că va trebui să fie mulţumit dacă se vor vinde trei sute de exemplare din cartea sa. Astfel, Thyrsis socoti ca o recunoaştere a meritelor operei sale faptul că, după alte şase

luni de aşteptare, primi de la editură un extras de cont din care reieşea că se vînduseră 743 exemplare. în acelaşi timp, primi urt cec pentru suma de optzeci şi nouă de dolari şi şaisprezece cenţi. Înmînă cecul, fără întîrziere, unchiului său bogat, iar două săptămîni mai tîrziu, cînd vîndu o nuvelă unei reviste, îi plăti şi restul pînă la cei o sută de dolari pe care îi luase cu împrumut. Făcu apoi socoteala că plăcerea de a-şi publica prima carte şi de a o oferi celor o sută de cunoscuţi oameni de litere ai ţării îl costase frumuşica sumă de o sută treizeci şi cinci de dolari şi optzeci şi patru de cenţi.

Fireşte că, în răstimp, Thyrsis primi şi veşti de la aceşti oameni. Pînă la urmă, sosiră răspunsuri de la şaisprezece din ei. Thyrsis nu află niciodată dacă ceilalţi optzeci şi patru au primit cartea sa şi, în caz afirmativ, ce au făcut cu ea. Dintre cei şaisprezece, şase îl înştiinţau formal de primirea cărţii, alţi doi scriau că n-au manifestat nici un interes pentru conţinutul volumului ; astfel mai rămîneau opt, de la care primi scrisori ce constituiau oarecare sprijin. Unii din aceştia se numărau printre oamenii cu cea mai rodnică activitate a vremii. Aceasta o descoperi Thyrsis cînd ajunse să le citească operele şi cînd ei deveniră pentru el mai mult decît doar nume în- tîlnite prin ziare. Cîţiva dintre ei îi trimiseră critici amănunţite şi de real folos asupra operei sale, subliniind meritele care-i erau cunoscute şi lui şi relevînd unele lipsuri, pe care, după o scurtă judecată, trebui să le recunoască. Patru îi scriau chiar că, fără îndoială, era un, geniu şi-i preziceau un mare viitor. Şi^atît. Îşi exprimau părerea, apoi se opreau ca în faţa unui zid: Mei unul nu păruse a simţi că putea întregi cu fapta buna sa părere! Nici unul nu înţelesese că ceea ce căuta acest tînăr nu erau nici aprecieri, nici, laude, ci o posibilitate de trai şi de muncă. Nici unul nu-i dădea un sfat, practic ; nici unul nu găsise o vorbă caldă, omenească, de spus, nici unul nu-şi exprima măcar dorinţa să-l vadă. Spre a se încredinţa că faptul acesta nu se datora trecerii cu vederea sau, poate, unei greşite delicateţi, Thyrsis, în deznădejdea lui, le scrise din nou, atrăgîndu-le atenţia că „geniul" pe care-l recunoscuseră murea de foame. De data aceasta, unul nu-i mai răspunse deloc, iar altul îl sfătui să se apuce de gazetărie ca să „ia contact cu publicul".

A fost o cruntă dezamăgire pentru Thyrsis cînd şi-a dat întîia oară seama cît de rece şi de nepăsătoare e lumea. El însuşi era însufleţit de o dragoste înflăcărată, dragoste care nu se mărginea doar la arta şi la năzuinţa sa, ei care cuprindea omenirea toată cu cele mai nobile visuri ale ei. Prietenii săi, poeţii şi înţelepţii vremurilor trecute, erau oameni cu generoase idealuri şi inimi simţitoare. Să nu se găsească oare în toată lumea cte azi un singur om ea ei ? Să nu mai existe oare pe acest pămînt decît discernămîntul critic şi politeţea epistolară ?

întrebarea aceasta îl preocupă şi mai mult după singura întrevedere care rezultă din toată corespondenţa sa. Un distins profesor de la universitatea din Harvard îi scrisese că avea deosebit talent şi că se află prin trecere la New York. Thyrsis îi ceru favoarea unei întrevederi.

Profesorul descinsese la unul dintre cele mai luxoase hoteluri ale oraşului, pentru că era căsătorit cu o femeie foarte bogată şi juca în societate un rol însemnat. Thyrsis n-avea de unde să ştie acest lucru. I se părea îngrozitor ea cineva să stea pe un scaun îmbrăcat în mătase, într-un palat de un lux orbitor, ştiind că el, geniul, n-are ce mînca.

— Mi-aţi spus să-mi urmez calea, domnule profesor, începu Thyrsis. Dar cum pot s-o fac ?

Profesorul îşi ştergea ochelarii eu rama de aur, cer- cetîndu-şi cu luare-aminte vizitatorul.

—Trebuie să-ţi cauţi o ocupaţie din care să poţi trăi, spuse el. Nu te poţi aştepta să trăieşti din ceea ce scrii dumneata.

— Dacă fac asta, nu-mi mai rămîne timp pentru scrisul meu ! răspunse Thyrsis.

— Va trebui să-ți împărți timpul cît mai bine. cu putință. '
*

— Dar tocmai asta nu se poate ! Scrisul meu mă absoarbe cu totul. Nici nu îndrăznesc să mă gîndesc la opera mea, cînd trebuie să lucrez la altceva.

— Cred că scrierile cu care te întreții acum şi care nici nu te pun la adăpost de nevoi, îți sint o piedică şi mai mare...

— E adevărat^Tocmai aici e miezul problemei !

— Mi-e teamă că^ pînă la urmă. va trebui, totuşi, să accepți un compromis.

• i

— Nu, niciodată ! se aprinse Thyrsis. Mai bine mor !

Profesorul tăcu.

— .Sau mă duc să cerşesc, adăugă Thyrsis.

Privirea profesorului se adumbri. Sensibil cum era, Thyrsis îndată observă aceasta.

— Bineînțeles, spuse profesorul, dată nu ți-'e ruşine s-o faci...
i

— De ce să-mi fie ruşine ? Oameni mai importanți decît mine au cerşit pentru arta lor. ,
i

— Da, ştiu... şi fireşte că am toată stima pentru acest sentiment al dumitale. Dacă eşti atît de neînduplecat în dragostea pentru arta dumitale, vei face, desigur, şi asta. Dar mi-e teamă că va fi o experiență umilitoare.

,— Nici nu mă aştept să fie un amuzament, răspunse Thyrsis şi îşi luă în grăbă rămas bun. Simțise că pe profesor îl apucase teama că el ar putea începe cu cerşitul chiar în locul şi în momentul acela.

Vasăzică, acesta era eminentul critic, autorul acelor alese aprecieri literare, favoritul saloanelor din Boston, acel Boston care se socotea Atena Americii, centrul universului, buricul lumii. Un om al cărui creier cuprindea cultura tuturor vremurilor — şi omul acesta avea inimă de mumie şi suflet de snob ! Aprobase cu gura profesiunea de credință a lui Thyrsis, nu îndrăznise s-o dezaprobe; pentru că umbrele a mii de genii care trăiseră în sărăcie îl priveau şi-i impuneau tăcere. în inima sa însă, dispre- țuise pe acest băiat palid şi deşirat, care amenința că va cerşi. Părăsind palatul cel luxos, Thyrsis se simți ca un proscris.

7.

De la această întrevedere, se duse s-o întîlnească pe Corydon în parc. După ce îi povesti tot ce se întîmplase, începură din nou să discute marea lor problemă. Acum, trebuia să ia o hotărîre definitivă, pej^ru că răgazul de
0 lună trecuse şi venise momentul să acționez? într-un fel sau altul.

în cursul lungilor lor discuții, Thyrsis ajunsese încetul cu încetul la convingerea că hotărîrea depindea de el. Corydon era în mîna lui ; se socotea o povară pentru el şi cel mai mult ăr fi vrut să moară : astfel, el avea răspunderea şi trebuia să ia comanda. Ceasuri în şir, pe eînd Corydon dormea, cercetase-şi cumpănise faptele, sirădu- indu-se din tot sufletul să găsească drumul cel drept.

Aducerea pe lume a acestui copil însemna sfîrşitul tuturor planurilor pe care şi le făuriseră. Totuşi, el nu conteni nici o clipă să ia în considerare şi eventualitatea aceasta. Dorise întotdeauna

să aibă copii mai tîrziu. Acum, acest dar li se oferea, şi poate, dacă-l respingeau, nu le-ar mai fi fost oferit niciodată. Oricît de neprielnic era momentul, era totuşi cel mai potrivit. Astfel, problema era rezolvată în parte. Iar dacă vor avea griji şi răspunderi, cheltuieli şi dureri de suportat, toate acestea vor fi suportate pentru copil, pe cînd, în celălalt caz- grijile şi răspunderile, cheltuielile şi durerile nu erau mai mici, numai că n-aveau sens !

1 Thyrsis fusese adesea impresionat de marele rol pe care întîmplarea oarbă îl jucase în desfăşurarea iubirii lor. O întîmplare o adusese pe Corydon acolo la ţară unde se retrăsese el. Datorită unei întîmplări, îi citise ei cartea cea dintîi. Apoi, ce întîmplare că s-a dus la doctor din pricină că-şi stricase stomacul ! Iar în întunericul acelei nopţi, accidentul care deschisese poarta vieţii unei noi fiinţe omeneşti. Şi acum, mai ciudată decît toate, îfitîmplarea de care urma să depindă ultima hotărîre : o plimbare în parc şi întîlnirea cu o doică !

— Dumnezeu ştie că vreau să găsesc calea cea bună, spuse Thyrsis, dar nu pot să iau o hotărîre !

Apoi, se aşezară pe o bancă, iar doica veni şi se aşeză lîngă ei.

Trecură vreo cinci sau zece minute pînă ce Thyrsis îşi dădu seama de cele ce se petreceau lîngă el. Era cufundat în gîndurile lui sumbre, cu privirea aţintită în gol. cînd, deodată, o auzi pe Corydon exclamînd :

— Vai, ce dulce e !

Se întoarse să privească. Văzu că în faţa doicii se afla un cărucior, iar în cărucior un copilaş ; copilaşul îi zîm- bea lui Corydon, iar Corydon se uita zîmbind la copilaş. Ea îl înţepa cu degetul, iar copilaşul încerca să-i prindă degetul cu mînuţele.

— Vai, ce dulce e ! fepeţă Corydon.

Thyrsis o privi, mirat. Îşi ascunse însă îndată adevăratele gîndurî, simulînd chiar interes pentru copil.

— Nu-i aşa că-i drăguţ ? îl întrebă ea.

De fapt, copilul i se părea lui Thyrsis de o urîţenie fără seamăn. Avea părul roşu, un nas turtit şi era lipsit de trăsături nobile. Cu toate acestea, răspunse fără şovăire :

— Da, dragă, e foarte drăguţ — şi continuă să-i observe pe amîndoi.

Corydon se juca mai departe cu copilul. Pare-se că se pricepea la sugari. Ştia cum să umble cu ei ca să-i facă să rîdă ; avea idee şi despre alimentarea lor. Interesul ei pentru copil fiind foarte viu, puse doicii tot felul de întrebări. Thyrsis nu Var fi mirat mai mult dacă ar fi găsit-o discutînd cu un astrolog chaldeu ! Timp de un sfert de ceas, uită de toate necazurile ei, de grijile .care o chinuiau şi se jucă cu un copil !

în sfîrşit, se ridicară să plece.

— Ţie îţi plac copiii, nu-i aşa, dragă ? întrebă Thyrsis pe drum.

— Da.

Se născu o tăcere, în timp ce Thyrsis cugetă. într-o străfulgerare, îşi dădu seama că natura însăşi le arată drumul.

Din prima zi a căsniciei lor, Thyrsis fusese urmărit de gîndui că o-umbră ameninţătoare pluteşte deasupra, lor, că iubirea lor poartă în sine sămînţa unei tragedii.

El avea marea lui menire de îndeplinit, -iar Corydon n-o putea împărtăşi cu el. Înaintea lui se întindea lungul calvar al artistului. într-o bună *zi,* va trebui să-şi strîngă lucrurile şi să pornească la drum,

iar acum, iată venind din senin soluţia acestei probleme, dezlegarea tuturor enigmelor ce izvorîseră din discordanţa firilor lor ! Corydon să-şi aibă copilul, şi el va putea rămîne la cărţile sale ! Cugetînd astfel, îi veniră în minte cuvintele bătrînului doctor : „Ea vrea acest copil."

Astfel, încă înainte de a ajunge acasă, hotărîrea lui era luată : Corydon trebuia să-şi aibă copilul cu orice preţ ! Nu-i va spune cum a ajuns la hotărîre. Va rămîne o taină între el şi bătrîna natură. I se păru că o aude pe aceasta rîzind în dosul cortinei, rîzînd nu numai dc Corydon ci şi de el. îşi aminti cu durere de cinismul lui de altădată, de „biologica" lui amărăciune, cum o numea ; luase din nou ăsupra-şi povara virtuţilor sale.

8.

O dată această hotărîre luată, se simţiră uşuraţi în mai multe privinţe. Hotărîrea îi elibera de o mare teamă care apăsase asupra vieţii lor şi le dădea un răgaz de încă şase luni. Şi cîte nu putea face Thyrsis în şase luni ! Muncind fără odihnă pentru diferite reviste, izbutise să pună deoparte aproape nouăzeci de dolari ; din suma aceasta puteau trăi pînă ce va scrie noua lui carte.

Cartea aceasta şi începuse să fiarbă într-însul. Va fi o carte minunată, cu mult superioară celei dintîi. Noul îndemn spre creaţie, noua ardoare care începu să-l însufleţească, îl făcură să uite toate dezamăgirile suferite, toată batjocura soartei şi asprimea lumii. Dacă va fi lăsat numai să scrie această carte, atunci va fi salvat şi oamenii vor trebui să-i recunoască dreptul la viaţa pe care o dorea.

Acum, o dată ce luase hotărîrea, nu mai zăbovi nici o clipă. îşi făcu chiar reproşuri că aşteptase atît. Din „înaltele sfere" ale rudelor bogate le căzu în poală un soroc neaşteptat : două bilete de tren. Cîteva zile miai
târziu, descindeau pe peronul gării unui orăşel' de pe mah/1 îaeuhai Ontario.

Ce bucurie să- fii iar la ţară ! Mireasma pământului proaspăt arai... Vederea verdelui prîmavăratic de peste tot... Întîia privire asupra lacului eu apele-i verzi şi minunat de străvezii... Briza rece şi înviorătoare eare sufla spre uscat! în aer plutea ceva sfidător şi aventuros. Thyrsis se gîndi la argonauţii şi corsarii din trecut şi se simţi îndemnat să făurească mîndre planuri. Respiră adînc acest aer dătător de viaţă şi încleşta pumnii ; în gxnd se şi vedea lucrînd la noua lui carte.

Îşi cumpărară cu opt dolari un cort mai mult sau mai puţin bun ; patru dolari îi costă lemnul de susţinere. De grija chiriei scăpaseră pentru următoarele cinci luni. Căutară pe ţărm un loc potrivit pentru ridicarea cortului lor. şi găsiră o fîşie stîncoasă care ieşea din apă. Acest loc se afla la o milă depărtare de cea mai apropiată gospodărie şi era cu desăvîrşire ferit de privirile lumii. Proprietara locului era plecată în voiaj în Europa şi administratorul le îngădui să se stabilească acolo. Apoi, Thyrsis se uită la ceas şi avu o idee îndrăzneaţă :

— Să ne mutăm chiar azi după-amiază ?

— Dar e aproape ora trei 1 exelamă Corydon. Ne apucă noaptea !

— E lună plină azi şi, dacă vrem, putem lucra toată npaptea.

— Dar dacă plouă ?

— Nu arată a ploaie. Ce rost are să petrecem noaptea în oraş şi să cheltuim atîţia bani pe nimic ?

Aşa rămase stabilit. Se duseră la o prăvălie din oraş şi cumpărară tot ce le trebuia pentru gospodărie. Un sentiment de putere şi de bunăstare îi însufleţi pe cînd îşi făcură alegerea : două paturi de campanie şi două perechi de cearşafuri, o lampă, un bidon cu petrol şi o sobiţă de petrol, două găleţi, un topor şi un lighean, un scaun pliant, un hamac şi o ladă de alimente. Luară o căruţă care să le ducă toate acestea, precum şi lemnul de construcţie şi bagajul lor, la locul ales. Se opriră la o fermă unde stabiliseră să li se trimită regulat lapte, ouă' şi legume ; tot de-acolo împrumutară un ciocan şi un ferăstrău. Apoi, Thyrsis se apucă de lucru ; pînă la apusul soarelui, nivelase terenul şi tăiase ţăruşii şi prăjinile pentru cort.

În răstimp, .Corydon pregăti cina : slănină prăjită şi ceva de băut ; de mult nu mai mîncaseră atît de bine \ Apoi, ridică cortul. Corydon ţinea prăjinile, pe cînd Thyrsis fixa frîngliiile. Fuseseră sfătuiţi să aleagă un loc mai ferit, undeva în fundul pădurii. Ei însă erau dornici de aventuri şi ţineau să aibă şi priveliştea lacului ; de aceea, _rămaseră la hotărîrea de la început. Oricum, se găseau şi aici cîţiva pini prin apropiere, iar Thyrsis fixase cortul cu frînghii rezistente. La ora zece seara, totul fu gata. Thyrsis se ridică în picioare, îşi admiră opera la lumina lunii şi declară că, chiar dacă o furtună ar putea rupe cortul în bucăţi, ea nu-l va putea răsturna.

Duseră înăuntru tot avutul lor, desfăcură paturile de campanie şi întinseră cearşafurile. Apoi, priviră în jur, ia lumina lămpii cu petrol.

— Thyrsis, nu ţi se pare .minunat ? întrebă Corydon.

— E căminul nostru, un cămin pe care l-am făcut numai pentru noi, răspunse el.

— Şi fără proprietăreasă ! adăugă ea.

— Şi fără circiuma de sub noi ! spuse el. Fără. uruitul tramvaielor şi fără zgomotul copiilor de pe stradă !

în schimb, în jur aveau noaptea cu miile ei de lumini ; înaintea lor .se întindea lacul, asupra căruia luna îşi revărsa sclipirea argintie, iar alături de el se înălţau pinii care îşi depanau în vînt cîntarea.

— Brr ! E frig ! exclamă Corydon.

— La început, va trebui să dormim cu hainele pe noi, spuse Thyrsis. în ciuda acestei perspective, amîndoi rîdeau de încîntare. E tot ce ne-am fi putut dori mai frumos !

— Da, e nespus de frumos ! întări Corydon. Ştii, ar trebui să muncim cît mai mult, ca să cîştigăm îndeajuns spre a putea rămîne aici, sub cerul liber, şi a nu fi siliţi să ne întoarcem la sclavia din oraş.

Apoi, a doua zi dimineaţă, ce plăcere să te arunci în apa rece ca gheaţa a lacului, să te plimbi prin pădurile din jur, să iei dejunul sub razele calde ale soarelui ! Mai erau multe lucruri de făcut; Thyrsis trebuia să facă un dulap cu rafturi, o masă pentru cort şi o masă cu o bancă pentru afară. Pe urmă, mai aveau de despachetat toate lucrurile lor şi de orînduit toate la locurile lor. Făcură mult haz, împărţindu-şi sălaşul în mai multe odăi imaginare cărora le dădeau felurite destinaţii : două dormitoare, o bibliotecă, o bucătărie şi o cămară.

Parcă atunci începea iubirea lor. în sfîrşit, erau liberi Să trăiască'după placul lor şi să se iubească în voie. Nu mâi era nimeni să-i critice şi foarte puţini care să ştie de existenţă lor. Nu veneau în contact cu lumea decît atunci cînd se duceau după poştă şi după alimente. Au aflat că spălătoresei care venea pentru rufele lor îi era ruşine de sărăcia în care trăiau şi unii vecini îi bănuiau a fi contrabandişti de petrol. în două rînduri au fost vizitaţi de şeriful districtului, care l-a comparat pe Thyrsis cu fotografiile şi semnalmentele unor criminali şi spărgători de bancă, de multă vreme căutaţi. Dai-, deşi. Thyrsis declarase în repetate rînduri că ar fi în stare să. spargă o. bancă spre a-şi asigura libertatea muncii, nu ajunsese încă să-şi pună în aplicare planul şi astfel toate aceste incidente n-au făcut decît să sporească farmecul deosebit al aventurii lor.

Duceau o viaţă cum trebuie să fi fost aceea din grădinile raiului. Găteau, mîncau şi lucrau sub cerul liber, pe o poiană însorită cînd era -răcoare şi la umbra unui stejar cînd era mai cald. Făceau lungi plimbări prin pădure, se scăldau în pielea goală în lacul cel limpede ca şi cristalul, sărind în apă de pe stînca lor şi suindu-se apoi din nou pe' ea, spre a se usca la soare. Corydon se putea acum lepăda de întregul convenţionalism al oraşului, pe care nu putuse să-l sufere niciodată. Ca semn al acestei emancipări, îşi tăie părul Scurt, părul

acela rebel şi îndărătnic a cărui îngrijire îi răpise totdeauna atîta ,timp. -

Trăiau, astfel,- în' contact zilnic cu marea inimă a naturii. Vedeau soarele răsărind într-o parte a micii lor peninsule şi apunînd în cealaltă parte ; priveau uriaşele furtuni biciuind suprafaţa lacului şi trăsnetele spintecînd apa. Uneori, noaptea, vijelia zguduia cortul cu atîta putere, încît nu mai ştiau dacă era vîntul sau tunetul. Totuşi, proptelele rezistau şi ei puteau dormi fără nici o grijă. Apoi, furtuna se potolea, iar dimineaţa, cînd se trezeau, găseau lacul sclipind în razele soarelui ; cerul era de un albastru limpede ca ametistul, pescăruşi argintii evoluau în zbor jucăuş deasupra lacului, iar bîtlani de un cenuşiu strălucitor stăteau mîndri pe mal.

—. Am putea mînca peşte cel puţin o dată pe zi,-spuse într-o zi Thyrsis.

— Bine, dacă tu vei prinde vreunul.-?: t -

— Şi mai sînt prin împrejurimi o mulțime de veverițe.
— Veverițe ?
— Da. Pot sa le ucid cu pietre şi pe urmă... dar ai să vezi tu.
— Thyrsis, n-oi fi vrîrtd să mîncăm veverițe ?
— Le-ai gustat vreodată ? rîse eL
— Dar e o cruzime ! exclamă ea.
Iar el se gîndi : „întocmai ca micuța Corydon de altădată" !
— Aşteaptă pînă jupoi una şi o prăjesc în slănină, răspunse cu glas tare.
Aşa şi făcu, curînd. La început, Corydon a fost impresionată de tristul aspect al micilor degete crispate, dar» după ce acestea au fost tăiate, a cedat ispitei mirosului apetisant.
— Nu mai sînt acum decît o maşină digestivă ! se plînse ea.
Fuseseră siliți să renunțe la încercarea lor d^ a trăi cu prune uscate şi sfeclă. Medicul stăruise asupra însemnătății unei alimentații abundente şi substanțiale pentru Corydon. Părerea medicului era întărită de spusele tuturor cunoştințelor feminine, precum şi de o voce interioară a lui Corydon, care-i cerea necontenit de mîncare. Pofta ei deveni de-a dreptul înspăimântătoare, nu numai în privința cantității, ci şi în aceea a calității. "Se întâmpla uneori să nu-i mai placă nimic din ceea ce aveau în cămară şi s-o apuce o poftă de lucruri dintre cele mai rare. Uneori, nici nu mai ştia ce voia. Făcea un drum. lung pînă la un magazin din oraş, privind îndelung toată marfa, pînă cînd îi venea, deodată, o inspirație. Cîteodată, simțea în mod atît de imperios nevoia de a mînca, încît nici nu mai aştepta să ajungă acasă, ci se aşeza pe marginea drumului, consumînd pe nerăsuflate tot ce avea în coş. Se supunea cu sfințenie tuturor poftelor de acest fel, pentru că i se spusese că ele reprezentau cerințele vitale ale organismului ei. Cineva îi povestise mişcătorul caz al unei femei însărcinate care avea mereu poftă de banane, dar nu şi-o putuse satisface. Abia născut, copilul acelei femei începu să plîngă, şi plînse fără încetare timp de cinci săptămîni, pînă i se dădu o banană.
Aceste întâmplări ciudate adăugară un farmec nou intimității lor. Maternitatea o trăiră, pe cît se putea, împreună. Curînd începură să se facă observate unele schimbări la corpul lui Corydon. Urmăriră zi cu zi progresele sarcinii. Cit de minunat era totul, de necrezut, aproape 1 Thyrsis cădea în genunchi în fața ei, o îmbrățişa şi rîdea : „Va avea, în adevăr, un copilaş !" Corydon se îmbujora şi protesta. Nu-i plăcea să fie tachinată pe tema aceasta. Se împăcase abia pe jumătate cu gînduî. „Sînt doar o copilă încă" ! strigă ea. „Nu sînt bună pentru asta î" El trebuia s-o mîngîie atunci, spunîndu-i că viața e lungă şi că tocmai copilul va fi prilej de îmbogățire a cunoştințelor.
Discutară importanta chestiune a numelui pe care să-l dea copilului. În privința aceasta, ca şi în multe altele, nu trebuiau să țină seama de -nimeni şi de nimic şi constatară că. excesul de libertate e uneori dăunător. Chemară în ajutor reminiscențele lor literare. Thyrsis îşi dădu curînd seama că, în această chestiune, trebuia să dea precădere sensibilității lui Corydon.
— La urma urmei, spuse aceasta, pentru tine numele nu-i decît un nume. Tu vrei ca atunci cînd chemi copilul pe nume, să-ți răspundă şi atîta tot!
— Da, aşa e, confirmă el. Dacă numele e prea incomod,: îi mai pot da o poreclă.
Pentru Corydon însă, numele era o chestiune vitală. Un copil care este fermecător cu un nume, putea fi nesuferit cu altul. Citise poeziile lui Ossian şi cele al imitatorilor săi neocelticL După o lungă cumpănire şi repeta'ț. consfătuiri, hotărî ca Cedric şi Eilecn să fie cele dioua nume între care vor alege.

9.

Duioşia lui se manifesta sub cele mai variate forme. Lui îi plăcea s-o mîngîie şi s-o răsfeţe cu cele mai fermecătoare cuvinte. îşi dădeau nume de dezmierdare, ca toţi îndrăgostiţii din lume. Adăugîndu-le prefixe şi sufixe, modificau apoi acest nume într-atât, încît nici cel mai iscusit filolog n-ar mai fi fost în stare să descopere de la ce nume porniseră. Inventară şi cuvinte noi, un întreg limbaj pentru stările lor sublime. Thyrsis îl numi „limba nerozilor".

Thyrsis descoperea mereu alte însuşiri la Corydon. Ea avea atîtea toane ca lacul lîngă care trăiau, iar lui i se părea că fiecare capriciu îi schimbă întreaga fire, iransformînd-o parcă în alt om. Corydon cea de toata zilele era serioasă şi mai mult tăcută ; dar mai era o Corydon care era una cu natura, care înota prin apă ca o sirenă şi se îmbăta cu lumina soarelui. Cîteodată, o cuprindea o stare de exuberantă veselie ; atunci izbucnea în rîsete zgomotoase şi vorbea lucruri atît de poznaşe, încît Thyrsis regreta că n-avea un stenograf la îndemînS. Dintr-un simplu cearşaf îşi făcea un veşmînt în stil grecesc şi începea să danseze, după o muzică de proprie inspiraţie; sau îşi împodobea fruntea cu zorzoane şi făcea pe regina ţiganilor. Putea fi tot ce era sălbatic, pitoresc, spontan. Avea dansuri şi pentru acest rol ; rîdea, sărea şi se veselea ca orice vrăjitoare oacheşă. Apoi însă, reapărea Corydon cea melancolică şi deznădăjduită; obrazul i se zbîrcea, trăsăturile ei deveneau triste şi bolnăvicioase ; părea o copilă de zece ani. Uneori, Thyrsis izbutea s-o smulgă din această stare de jale, făcînd glume pe socoteala ochilor ei „mici, lucitori şi negri ca smoala", dar ea nu îngăduia să-şi bată cineva joc de ochii ei.

Acum, cunoscuse o nouă Corydon, aceea aleasă de Dumnezeu să fie unealta pentru săvîrşirea unei minuni. Prezenţa ei îi inspira acum lui Thyrsis un sentiment de evlavie, în jurul frunţii ei vedea o cunună. într-o dimineaţă, în toiul verii — tocmai se scăldaseră şi Corydon stătea sus, pe stîncă, uscîndu-se la soare — o văzu deodată tresărind şi rămînînd împietrită, cu privirea ţintă înainte.

— Ce este ? întrebă Thyrsis.

Vocea ei era pătrunsă de un tremur, cînd răspunse în şoaptă :

— Thyrsis, s-a mişcat !

Se apropie de ea şi puse mîinile pe trupul ei ; stătură amîndoi cu respiraţia tăiată, aşteptînd parcă un sunet din depărtare.

— Acum ! Acum ! strigă ea. Ai simţit ?

Da, simţise. Mai simţise vreodată ceva atît de ciudat ? Primul Semn al noii vieţi, întîiul strigăt venind din întunericul nefiinţei ! Şi auzind acest strigăt, nu te simţeai parcă luat pe sus şi dus în regiunile unor minuni nemaipomenite ?

Ceea ce se mişcase, era un viitor suflet omenesc, şi cu un simţ al răspunderii. Va fi bărbat sau femeie ; în orice caz, o făptură independentă şi care nu va şti nimic despre negurile acestui început. Şi totuşi, va avea ceva şi din viaţa lor ; ei dăduseră fiinţă copilului, împotriva voinţei lor ! Orbeşte, nesocotit, urmînd porunca unor puteri mai mari decît ei, îl chemaseră la viaţă. Datorită unui mecanism misterios şi de neînţeles, el va reuni în sine însuşirile lor. Va fi o sinteză a firilor lor, un simbol al uniunii lor, ah acelei flăcări ciudate, care, arzînd luminos în sufletele lor, îi contopea. Nu ajunseseră oare acum la esenţa iubirii, la sîmburele acelei uriaşe puteri care stăpînea şi conducea toate lucrurile de la începutul vremurilor ? .

Fără îndoială, se aflau acum la însuşi izvorul vieţii. Şi totuşi — nu mai erau aşa de siguri — se aflau, în adevăr, acolo ? Sufletul acesta în devenire, era, în adevăr, opera lor ? Sau existase şi mai înainte ? Iar dacă mai existase, de unde venea? Dacă era, în adevăr, o fiinţă atît-de nobilă şi de divină cum se va considera într-o *zi,* nu era oare nedemn că va trebui să-şi aducă aminte de o asemenea

origine, de perioada cînd, jumătate om, jumătate animal, se" zbătuse înăuntrul pînteeului unei femei ?

Era viața, în toată sublima ei măreție, monstruoasă şi de nepătruns, care li se arăta, acum, sub mii de aspecte. Uneo.ri, Corydon era parcă obsedată de simțul greutății pe care o purta în sine. Era o povara pe. care trebuia s-o ducă, cu sau fără voia ei. Alteori însă, se vedea într-o lumină grotescă, tovarăşă de suferință cu toate animalele, cumătră bună cu orice vacă răbdătoare. Apoi, venea cîte un moment de har sublim, cînd se vedea transfigurată, o ființă divină, transmițînd flacăra vieții generațiilor viitoare.

Lui Thyrsis îi plăcea cel mai mult s-o vadă în lumina aceasta. Plutea în jurul ei ceva misterios, părea înconjurată de forțe supranaturale. Ceasuri întregi stătea cu privirea ațintită înainte, sernănînd cu Ioana d'Arc cînd îşi asculta vocea interioară. În asemenea clipe, aspectul ei îi impresiona pe Thyrsis. Se apropia de ea şi o săruta cu dragoste şi evlavie.

Iubirea lor, viața lui, cîştigară astfel un sens mai adînc. Lupta sa împotriva lumii îi apărea într-o lumină, nouă. Era groaznic că, în asemenea stare, Corydon trebuia să Înfrunte cele mai meschine necazuri, ¡gospodăreşti ! Era lipsită de arice confort, trebuia să renunțe la lucrările cele mai necesare, ştiind cît de mie <*e* bugetul lor ! Şi alte femei aveau copii, dar ele nu trebuiau să se întrebe dacă erau în drept să-l aibă şi dacă se *va* găsi pentru ei un loc sub soare. Multe din ele erau egoiste şi vanitoase şi, totuşi, aveau ce le trebuia ! Iar Corydon, firea aceasta frumoasă şi nobilă, devotamentul întruchipat, era chinuită şi torturată ! Puțin îi păsa de atitudinea lumii față de el. Dar pentru această atitudine față de ea, lumea va plăti cu vîrf şi îndesat ! într-o zi va trebui să ispă - şească păcatul de a-şi fi bătut joc de Corydon într-un mod atît de laş ! O blasfemie la adresa Sfxntului Duh nu i s-ar fi părut mai demnă de pedeapsă.

în clipe ca acestea, o cuprindea în brațe şi căuta să-î vorbească de durerea care-i sfîşia inima. îi spunea în şoaptă cît de mult o iubea, îi spunea că era a lui. într-o zi, îi va face dreptate, o va răsplăti cu prisosință pentru toate cîte le îndură de dragul lui. Cînd îi vorbea astfel, lacrimi lunecau pe obrajii lui Corydon şi ea îi răspundea că nu-i. trebuie nimic, că nu se teme şi nu-i pasă de nimic, atîta vreme cît are dragostea lui.

10..

în acelaşi timp, Thyrsis lucra cu îndîrjire şi deznădejde la cartea lui. Abia se instalaseră în cort, cînd auzi chemarea cărții şi se pregăti pentru luptă. Scrierea acestei cărți era acum o chestiune de viață şi de moarte, nu. numai pentru el şi Corydon, ci şi pentru copilul care era pe drum. Banii pe care-i avea îi vor ajunge numai pentru şase sau opt săptămîni. Prin urmare, fiecare clipă era prețioasă. De astă dată nu mai avea timp de pierdut.

Thyrsis nu mai scria acum despre trubaduri şi prințese ; nici prin gînd nu-i trecea să mai preamărească fericirile iubirii. Viața fusese prea aspră cu el. Şase luni de contact cu lumea fuseseră de ajuns ca să-i umple inima de amărăciune ; făurea o suliță ascuțită cu care să străpungă prostia drept în inimă.

Thyrsis se inspirase din povestea lui Hathawi, visă- torul,, despre care citise într^o poveste hindusă. Descoperitorul' adevărului urma să fie titlul cărții ; Thyrsis căuta pentru ea un stil cu totul nou. în original era vorba de o legendă fantastică ; el însă avea de gînd s-o transpună în lumea realității cotidiene, să-i dea atmosfera unei scrieri perfect verosimile. Voia să folosească un stil de bibilică simplicitate* lipsit de orice înflorituri, spunînd fiecărui lucru pe numele său adevărat. Aceasta părea a fi destui de ușor. în realitate însă, era foarte greu, întocmai ca o operă în versuri albe. Puteai munci o zi întreagă ca să găsești forma cea mai scurtă, în care să exprimi o singură idee..

Dorea să arate evoluția lui Hathawi de la începutul ei, din clipa în care eroul, copil încă, dar dotat cu un ciudat simț pentru misterele vieții, se retrăsese în singurătate spre a putea medita în liniște. Viața lui decurse printre munți uriași., în preajma cărora, se jucau fulgerele și vuiau furtunile. își întări voința prin post și rugăciune, pînă cînd muri eul dintr-însul și putu percepe formele veșnice și aspectele ascunse ale lucrurilor. Se duse în pădure și locui în mijlocul animalelor, învățînd să înțeleagă limba lor, nu numai frumusețea, puterea, pe care poate să le vadă oricine, teama și ura lor, a căror descoperire e atît de dureroasă, ei și iubirea lor, care e cea mai adîncă dintre toate. învăță să cunoască viața care se ascunde în lucrurile neînsuflețite. .în apă. în aer, în foc ; să pătrundă bucuriile și tristețile florilor, să cinstească venerabila înțelepciune a copacilor înalți și bătrîni și binecuvîntarea cuprinsă în lumina soarelui. Cînd învăță toate lucrurile acestea, Hathawi se întoarse în lumea oamenilor.

Descoperi că avea facultatea de a citi în sufletele oamenilor. La început, nu voia să creadă lucrurile îngrozitoare,, potrivnice firii, pe care i-a fost dat să le vadă. Preferă să locuiască printre săraci, pentru că ei erau mai aproape de rădăcina lucrurilor, iar minciunile lor erau de natură mai simplă. Cînd descoperi însă de' unde vine mizeria existenței umane, se duse la originea răului, adică în lumea celor de sus.

Oriunde se îndrepta, i se dezvăluiau gîndurile cele mai intime ale oamenilor, iar el le împărtășea lor. Avea asupra bărbaților și femeilor același efect ca și vinul : îi apuca, deodată, dorința de a spune adevărul, același adevăr pe care nu-l mărturisiseră nici propriilor lor conștiințe. Mai tîrziu, cînd își dădeau sema de fapta lor, îl urau pe Hathawi și se temeau de el; nu spuneau însă nimic unul altuia, pentru că fiecare credea că va putea păstra secretul.

Crescîndu-i puterea, Hathawi începu să-i demaște pe oameni în public. Astfel, izbucni un scandal monstru. Se vorbea de un mare bărbat de stat, care dezvăluise la un banchet adevăratul rost al activității sale. într-o zi, un episcop vorbi de la amvonul catedralei pale despre unele păcate pe care le făptuise în numele bisericii. Mare senzație produse întîmplarea cu polițistul care dăduse drumul unui deținut, arestînd în locul lui pe judecător. Ceilalți polițiști chemați în grabă pentru prinderea colegului lor găsiră că el procedase pe bună dreptate, iar reporterii însărcinați cu descrierea evenimentelor se încăpățînară să'scrie numai purul adevăr. Curînd după aceea, se ținu congresul unyia din cele două mari partide ; candidatul la președinție ținu un discurs în care mărturisi adevăratele lui credințe și, astfel, partidul lui se prăbuși. Aceasta era o catastrofă națională, pentru că toți bărbații de stat declarară că un singur partid nu era de ajuns pentru amăgirea poporului. Pe deasupra, mai circula și zvonul că Hathawi va onora cu prezența lui congresul partidului care mai rămăsese în ființă.

în urma acestor lucruri, Hathawi fu prins și băgat la îiichiSoare,. sub învinuire de vagabondaj. Fără îndoială, era Un vagabond. Dar el converti pe gardieni și pe deținuți și; curînd, închisoarea se goli. Unii dintre aderenții săi cei mai sinceri dobîndiseră și ei însușirea de a face să iasă la iveală adevărul, Nebunia începu să se întindă, peste tot. Diferiți agitatori ațîțau lumea și ordinea publică era amenințată.

Un bogătaş, care odată se caracterizase în prezenţa lui Hathawi, drept un lup flămînd, tocmi un ucigaş care-l răpuse pe stradă, în plină zi.

Spre a se preîntîmpina orice tulburări, cadavrul fu ridicat pe ascuns şi ars. Cenuşa fu împrăştiată în'vînt. Aceasta se dovedi a fi fost o greşeală, pentru că cenuşa deveni sămînţa unei noi contagiuni. în tot oraşul,, în chip ciudat şi de neînţeles, oamenii începură, deodată, să grăiască adevărul. Afacerile stagnară îndată. Comercian-ţii şi oamenii de afaceri se văzură siliţi să se mute în alte oraşe. Şi cum să fi fost păstrată ordinea, cînd unul după

altul, avocații, judecătorii şi oamenii politici începură să spună numai adevărul? Poporul se ridică, declarînd că 5-a săturat de minciuni şi înălță lui Hathawi o statuie într-unui din locurile unde vîntul dusese cenuşa sa. De aici înainte, oricine candida la o funcție de stat trebuia să țină în acest, loc un discurs asupra intențiilor sale. Trecea multă vreme pînă să fie numit un funcționar de stat, pentru că nu se găsea nimeni care să nu fi socotit proeminența şi puterea personală mai presus de binele public. în răstimp, poporul propăşea de minune.

Vestea acestor întîmplărî se răspîndise şi printre celelalte popoare şi conducătorii acestora declarară că asemenea lucruri nu puteau fi îngăduite ; se temeau de răscoale în țările lor. Era necesar să se dovedească lumii că un stat fără cîrmuire e jefuit de celelalte şi se pregătiră s-o facă. în patria lui Hathawi se produse o mare agitație ; poporul cerea un dictator care să organizeze apărarea. Dar adepții lui Hathawi emiseră altă părere : „Să ne supunem duşmanilor ! Să le deschidem oraşul nostru şi să-i lăsăm să-şi facă voia, pentru că puterea adevărului este mai mare dc-cît a lor !" Astfel se şi hotărî.

Auzind aceasta, cîrmuitorii inamici au fost cuprinşi ele teamă. Şi-au adus aminte de soarta mai multor diplomați celebri care fuseseră trimişi în oraşul lui Hathawi. Fiind primejdios să te apropii de acest stat ciudat, au renunțat la pianul de invazie. Poporul a început să rîdă şi să-şi bată joc de ei. Şi iată, într-o bună zi, o statuie a fost ridicată lui Hathawi într-o piață publică ! Iubitorii de adevăr s-au strîns acolo cu miile, iar trupele care au fost trimise împotriva lor au depus armele şi au fraternizat cu ei. Astfel stăpînirea minciunii încetase în întreaga lume.

Acesta era, pe scurt, subiectul cărții lui Thyrsis. Ştia că putea scrie o operă foarte importantă sau una banală, în raport cu puterea pe care ar pune-o în imaginile sale. Trebuia să se reculeagă, să-şi adune forțele. Acesta va fi actul lui de creație, copilul său !

Pentru întiia oară jde cînd se căsătorise, Thyrsis, încerca să lucreze cu adevărat. Tot ce scrisese pînă acum, nu fusese decît un ecou al operei' sale din vara trecută ; de data aceasta însă trebuia să scrie ceva cu totul de sine stătător, ceva fără nici o legătură cu lucrările sale anterioare. în fiecare zi, încerca să purceadă la muncă şi în fiecare zi deznădejdea lui era mai mare, pentru că nu putea lucra. Nici nu putea măcar începe cartea ; toate încercările dădeau greş. Era neputincios, legat de mîini şi de picioare î

Nu era vina lui, nici a lui Corydon ; era în firea lucrurilor, o tragedie inerentă celor două firi dintr-însul : **bărbatul** care iubea o femeie şi se străduia s-o facă fericită şi **artistul** care putea progresa doar în străinătate. Spre a- scrie noua lui carte aşa cum dorea s-o scrie, trebuia să petreacă săptămîni în şir meditînd asupra ei, **să** se gîndească la ea ziua şi noaptea ; trebu'a să pună întreaga lui existență în slujba acestui scop, .să înlăture orice gînd tulburător, să fie liber de orice împrejurare exterioară. Şi cum era aceasta cu putință cît timp trăia cu altă persoană în acelaşi cort ?

Ca artist, Thyrsis avea standardul lui de perfecțiune. Fireşte, nu era niciodată mulțumit de rezultatul pe care-l obținea, dar cel puțin, îşi putea spune că era tot ce putea el da mai bun ; ajungea la sentimentul că epuizase toată puterea calităților sale. Acum însă, lucrurile stăteau cu totul altfel ; nu mai ajungea la acel sentiment de epuizare a talentului. Era tîrît în luptă şi trebuia să se bată pe loc. Povara împrejurărilor potrivnice îl copleşea. Se vedea silit să

facă ceva **ce** nu făcuse încă în cariera lui de artist, în loc să-şi **creeze** cărţile, să le' aştearnă pe hîrtie, cum îi venea mai uşor.

Dar, oricît de inevitabil era aceasta şi oricît de bine îşi dădea el seama de realitate, nu putea să se împace cu gîndul s-o facă. De fapt, nu s-a împăcat cu gîndul nici pe cînd o făcea. Atunci, într-un colţ ascuns al creierului său, ştia că **o** face. Dar încerca s**-o** nege tot timpul şi tot timpul, în sufletul lui, se străduia să facă ceva mai bun.

Pleca de dimineaţă şi încerca să mediteze asupra cărţii. Dar cînd creierul i se încălzea şi avea cele mai bune idei **şi** gînduri, se făcea **ara** mesei şi imaginea lui Corydon aşteptîndu-l nu-i mai dădea pace. Se ducea acasă. După-amiaza pleca din nou şi cînd era iar pe calea Cea bună, se lăsa întunericul, în ziua următoare, după ce vorbea cu Corydon, lua mîncarea cu el. Dar o furtună însoţită de o ploaie torenţială îl gonea încă de dimineaţă, înapoi în cort. încercă să lucreze în cort, noaptea, dar vintul urla necontenit,' în .chip sfîşietor, stingînd uneori şi lampa cu petrol, încît era cu nepu tinţă să-şi adune gîndurile. Degeaba îşi bătea joc de el însuşi, spunîndu-şi că e un nerod care se lasă la cheremul unor asemenea banale întîmplări. Era, în adevăr, la cheremul ior şi era stînjenit în avîntul imaginaţiei sale,

Apoi, mai era şi Corydon, care se stingea de dorul de a-l ajuta. Visul lor de totdeauna era să lucreze împreună, Atît de desăvîrşit îi va contopi focul iubirii, încît ea va împărtăşi stările lui sufleteşti şi va putea scrie părţi din cărţile lui. Acum însă, gîndul acesta trebuia părăsit, iată tragedia ei.

— Trebuie să stau inactivă şi să mă gîndesc mereu la sănătatea mea ! exclama ea de multe ori, nemulţumită.

—■ Nu-i vorba de sănătatea ta, dragă, îi răspundea el. E vorba de sănătatea copilului !

— Ştiu asta. Dar, apoi, va trebui tot timpul să stau acasă pe cînd tu vei pleca să te lupţi cu îngerii ?

— Nu tot timpul, Corydon. Ştii doar că asta va trece.................;

— Cînd Stau singură, trebuie să mă lupt mereu cu demonii. Crezi că asta e atît de bine pentru o femeie însărcinată ?

— Ce tot spui, dragă !... protesta el.

— E aşa cum ţi-am spus. N-ar fi trebuit să am acest copil. Ce sînt eu ? O simplă şcolăriţă, cu toate datoriile ei. încerc, încerc mereu să mă stăpînesc, dar nu pot. Totul din mine se răzvrăteşte împotriva maternităţii.

— Astea sînt toane, dragă. Ştii doar că e ceva trecător.

— E şi mai limpede totul de cînd nu mai putem face muzică împreună. Cine ştie cum mai cînt eu la pian acum, dacă voi mai putea cînta vreodată,

— E totuna, Corydon. Tot nu ţi-aş putea cumpăra acum un pian,

— Bineînţeles că nu. Dar nici tu cu vioara ta nu stai mai bine.

— Parcă am acum timp sau chef să cînt !

— Ştiu.;: ştiu t Dar nu-ţi dai seama că se duce şi ultima speranţă că ne vom putea dezvolta împreună ?

V.-.1 1 1 , < • ' u . i •> " I- . " > > f ..i.
plecxnd la munca ta şi răminind acolo tot mai mult timp, iar eu, stînd şi păzind copilul !

Zi după zi, cînd se întorcea, ea îl întreba cum merge cartea, iar el îi răspundea că nu merge deloc. În deznădejdea lui, îşi impuse hotărîrea să scrie de acum încolo cum va putea, să se mulţumească ici cu licărirea unei scene, colo cu slabul ecou a ceea ce ştia el că ar trebui să fie scena următoare. Rezultatul îl aducea lui Corydon, descoperind cu tainică durere şi consternare că ea nici nu remarca deosebirea. Apoi însă, se întrebă ■: cum putea ea observa deosebirea ? Deosebirea doar nici» nu exista ! Viziunea a ceea ce voia el să creeze perfect existase doar într-însul şi numai într-însul.

Dacă nu izbutea s-o exprime, lumea n-ar şti niciodată ce ar fi putut crea şi nici nu-i păsa. Vai, ce viitor îl aştepta : să umple urechile lumii cu lamentări asupra cărţilor pe care le-ar fi putut scrie. Şi ştiind tot timpul că urechi!o lumii erau surde pentru orice sunet al lui !

îşi închipuia că a gustat dintr-o dată'întreaga am ■ dune a tragediei sale. Dar amărăciunea consta în tul că tragedia-devenea din zi în zi mai cumplită. E tragedie cu care trebuia să trăiască sub acelaşi acopt Trebuia s-o urmărească manifestîndu-se în cele i neînsemnate chestiuni ale vieţii sale, în propriul suflet, în sufletul lui Corydon şi chiar în sufletul copil aşteptat. Mai grav pentru el, ca artist, era faptul că buia s-o vadă manifestîndu-se şi în ceea ce scria, în c ţile ce apăreau, ca să-l reprezinte şi care nu-l reprezen pe el, ci numai capcana în care era prins. Era una caracteristicile capcanei că ea n-avea un stăpîn n care să vină şi să pună capăt suferinţelor victimei i tr-o lovitură de graţie. Era lăsat singur, să se zvîrcoloj să se zbată şi să se rupă în bucăţi, condamnat să p încet, prin epuizare. Nu era omor, era crucificare !

nevoi ; îi trebuia un sfat, o încurajare, un tovarăş, îi trebuia un soţ ! Şi se măritase cu un artist, o trestie „care nu poate să crească în şiruri de trestii pe malurî de rîu". Care nu mai putea, chiar dacă ar fi vrut. Căci zadarnic îi striga lumea să înceapă o viaţă aşezată şi să intre în rîndul oamenilor ; el nu putea. Ceea ce îl mistuia acum, va continua să-l mistuie. Singura alegere care îi era dată, era între expresia artistică şi nebunie.

Astfel, cu inima sfişiată, trebuia să plece din cort şi să lucreze cum putea mai bine. Dacă ceda dorinţei sale şi rămînea cu Corydon, cartea nu mai era scrisă la timp ; aceasta însemna sfîrşitul tuturor speranţelor lor ; niciodată nu şi-ar mai cîştiga libertatea ! Explica asta lui Corydon ; cu nemărginitul lor devotament faţă de adevăr, cu necruţătoarea lor sinceritate, discutau împreună' toate laturile chestiunii. Cercetau minuţios fiecare colţişor al capcanei, fiecare nod al lanţului care-i strîngeâ de gît. Corydon recunoştea că el avea dreptate şi că ea trebuia să se supună. Neapărat, el trebuia să muncească toată ziua, la nevoie şi toată noaptea, pînă va termina cartea.

Nu totdeauna însă, rezolvau problemele lor la lumina rece a raţiunii. Uneori, Thyrsis, potrivit fluctuaţiilor firii sale de artist, era nervos şi iritabil; se supăra pentru o ¿mica toată, îşi pierdea răbdarea, ceea ce dădea naştere ii mici tragedii. Pentru bunul mers al menajului lor, ?a nevoie ca cineva să aducă o anumită cantitate de apă -h zi. Şi nu totdeauna un om, care purta în mintea lui ¿festiriele omenirii, îndeplinea această umilă sarcină cu •fbt devotamentul necesar. Apa trebuia scoasă cu găleata n lac ; uneori, pe vreme rea, nu era uşor să scoţi o apă

it de curată cum era nevoie pentru abluţiunile unei atît t capricioase doamne cum era Corydon.

— acă ţi-ai da mai mult osteneala ! începea ea nunei.

— Osteneală ! exclama el. Crezi că-mi face plăcere aud reproşurile tale ?

— Dar, Thyrsis, apa de azi e mai murdară decît ¿sficînd !

— Ştiu ! Şi furtuna e mai puternică azi.

— Dacă te-ai fi aplecat ceva mai mult... —- Şi aşa era cît p-aci să cad în apă !

s — Dar cum să-mi spăl faţa cu apa asta, Thyrsis ?

Astfel, Thyrsis fiind absorbit de gîndul Ia carte, era un chin pentru el să fie mereu tulburat cu asemenea lucruri, Corydon, aşa i se părea, dădea prea multă importanţă lucrurilor exterioare. Mereu îi distrăgea atenţia, vorbindu-i de cine ştie ce nimicuri. Tigaia nu era destul de curată, sau el era nepieptănat, sau pantalonii săi erau roşi sau haina îi era prea mică. Ce naiba, toată viaţa lui va consta din asemenea fleacuri ?

Şi astfel, într-un acces de mînie, Thyrsis dădu cu piciorul în găleată de se rostogoli pe povîrniş la vale şi apoi se duse să scrie. Din nefericire însă, nu prea putea lucra atunci cînd sufletul îi era frămîntat de supărare. Curînd îl cuprinseră şi remuşcările. Se întoarse şi o găsi pe Corydon zăcînd pe o stîncă şi plîngînd cu isterice sughiţuri, ceea ce, fireşte, nu era lucrul cel mai potrivit pentru o femeie însărcinată. Trebui s-o mîngîie şi s-o liniştească.

Dar, vai, aceasta nu era chiar atît de uşor, căci Corydon era extrem de sensibilă. Cu oricîtă umilinţă îşi cerea el iertare, ea rămînea cu durerea că se putuse naşte o ceartă între ei. îl scotea din sărite faptul că ea repeta şi analiza cearta în toate amănuntele ei, încer- cind să justifice atitudinea ei faţă de el şi a lui faţă de ea. Thyrsis era o fire mai viguroasă, el lăsa trecutul să fie trecut ; încerca să-i arate necazurile care-l apăsau şi o ruga să-i acorde privilegiul de care se bucură orice om normal : acela de a se supăra din cînd în cînd. Corydon primea explicaţiile lui şi-i făgăduia tot- ce dorea ; firea ei însă n-o lăsa să ţină o asemenea făgăduială, să-i acorde acest privilegiu. Thyrsis se putea supăra pe soartă şi pe lume, putea tuna şi fulgera împotriva lor. Nu-şi putea insă permite să fie aspru cu Corydon fără primejdia de a o arunca în braţele deznădejdii, braţe în care cădea apoi şi el, din pricina ei.

Poate, se gîndea el, bolnăvicioasa ei sensibilitate era o urmare a stării în care se găsea. Avea uneori ameţeli, trecea prin perioade de deprimare sufletească şi de slăbiciune trupească. Prietenele îi spuseseră fantastice poveşti despre influenţele prenatale. Iar el, nefiind deloc lămurit asupra acestor chestiuni, nu ştia să deosebească adevărul de născociri. Astfel, oricînd .ea era nefericită, exista putinţa să fi făcut copilului vreun rău ireparabil,

Uşor de închipuit ce chin provoca acest fiind unui artist sensibil şi surmenat.

îşi dădu. curînd seama că trebuia să suprime pentru totdeauna tot ce era aspru în firea sa. Asprimea avea loc în viaţa lui, dar nu mai avea loc în aceea a lui Corydon. Vedea cum suferă ea şi i se rupea inima. Revenea mereu s-o mîngîie şi să-i spună cît de mult o iubeşte şi cît de mult doreşte să facă ce este drept. îi expunea logica situaţiei lor, arătîndu-i că, dacă totul ieşea prost, nu era nici vina lui, nici a ei, că lumea era aceea care-i ţinea în mizerie şi-i condamna să sufere, în ciuda iubirii lor. Astfel, de-a lungul întregii lor vieţi, neînduplecata lor raţiune avea să-i salveze. în analiza şi expunerea cauzei propriei lor nefericiri, găseau singura satisfacţie comună pe care o aveau în viaţă.

Iată împrejurările în care **a** fost scris Descoperitorul **adevărului.** Opera **a** fost **gata** în şase săptămîni şi n-a produs autorului nici o mulţumire şi nici o bucurie. Aceasta însă, deşi **el** nu-şi dădea seama, era o circumstanţă favorabilă cărţii : cu cît îi plăcea lui mai puţin, cu atit mai multe şanse avea să aibă la public.

Dădu manuscrisul să fie bătut la maşină, apoi îl trimise unei reviste din Boston, al cărei director era unul din cei **o** sută de oameni celebri cărora **le** trimisese întîia sa carte. **în** răspunsul său, celebritatea aceasta promisese atunci că va citi fără întîrziere orice alt manuscris al lui Thyrsis. **în** răstimp, acesta se strădui să obţină din metropolă cîteva cărţi de recenzat şi se apucă să lucreze la **o** schiţă pentru **o** nouă povestire **pe** care voia s-o supună directorului **Comorii sufleteşti** pentru că puţinii lor bani se epuizaseră şi nu puteau trăi mereu, cu afine şi peşti. \

Trecură zile de încordată aşteptare ; în sfîrşit, într-o după-amiază, fermierul învecinat le aduse alimente şi poşta. O scrisoare, din Boston ! Thyrsis o deschise şi citi următoarele :

Lectura manuscrisului dumneavoastră, Descoperitorul adevărului, mi-a făcut multă plăcere. Este o carte nobilă, frumoasă şi totodată uluitor de inteligentă. Mărturisesc "sincer că am rămas uimit de maturitatea şi de înţeleapta cumpătare pe care le dovedeşte. Socot ca sigur că o vom publica sub formă de roman-foileton în revista noastră; înainte însă de a vă putea da un răspuns definitiv, trebuie să aştept aprecierile asociaţilor mei care citesc acum manuscrisul. Pînă atunci, m-am simţit îndemnat să vă comunic cu titlu personal părerea înaltă pe care o am despre opera dumneavoastră.

Fără a scoate un cuvînt, Thyrsis întinse scrisoarea lui Corydon. Abia le întorsese fermierul spatele şi cei doi soţi au căzut unul în braţele altuia şi erau cît pe-aci să plîngă de emoţie. Victorie ! Victorie ! Victorie necontestată ! Cunoscuta revistă literară îi va plăti, poaie, cinci sute de dolari drepturi de autor — şi o dată avînd suma asta, erau la adăpost de griji. Şi ce recunoaştere pentru Thyrsis ! Revista era o publicaţie serioasă. Lumea va trebui să ia cunoştinţă de opera lui !

După un triumf ca acesta, "era uşor să scrii lucruri mai neînsemnate pentru acoperirea nfevoilor cotidiene. Îşi îngăduiră chiar şi cîteva zile de sărbătoare : într-o zi cumpărară o jumătate de kilogram de îngheţată, în alta făcură o excursie cu barca pe lac. Thyrsis- îşi scoase iar vioara la iveală şi avu chiar îndrăzneala să se intereseze cît ar costa să ia cu chirie un pian pentru Corydon. începu să se informeze şi de preţurile caselor mai mici din apropiere. După ce vor primi banii, şi-ar putea clădi aici o cabană, o construcţie a cărei suprafaţă să nu fie mai mare decît cortul lor, dar cu o încăpere sus, în care Thyrsis să poată lucra. Ar putea trăi în libertate, departe de, lume, n-ar mai trebui să-şi petreacă zilele apăsaţi de tristeţe, închişi ca într-un sicriu, între zidurile de piatră ale marelui oraş.

Astfel trecu o lună. Thyrsis scrise revistei şi află că hotărîrea nu fusese încă luată. După alte două săptămîni, primi a doua scrisoare cu următorul cuprins :

Regret nespus a fi silit să vă anunț că hotărîrea a fost luată in defavoarea dumneavoastră. Opinia mea personală nu s-a schimbat cîtuşi de puțin, dar n-am fost în stare s-o impun asociaților mei. Ei sînt unanimi de părere că opera dumneavoastră este prea radicală spre a fi publicată de noi. Cercul nostru de cititori se compune din oameni conservatori, răsfățați şi cam fățarnici. Veți înțelege că trebuie să ținem seama de acest considerent. Personal, regret nespus de mult că lucrurile au luat această întorsătură. Cred că nu trebuie să accentuez că voi fi bucuros să citesc orice alt manuscris pe care ni l-ați putea supune.

Iată realitatea ! „Oameni conservatori, răsfățați, cam fățarnici !" Thyrsis îşi .spuse că nu va uita caracterizarea aceasta cît timp va trăi. Mai era loc în lume unde să se găsească ceva asemănător, afară de Boston ?

A fost o amară şi crudă dezamăgire, cu atît mai cruntă, cu cît îi răpise şase săptămîni din prețiosul lui timp. Nu-i rămînea însă altceva de făcut, decît să trimită manuscrisul altei reviste sau edituri. Cînd se întoarse de acolo, îl trimise la alta, plătind de fiecare dată optzeci de cenți pentru mărci poştale din puținii lui bani. Spre a nu lungi relatarea acestui penibil episod, Descoperitorul adevărului avu cinstea să fie respins de cincisprezece reviste şi douăzeci şi două de edituri. Pelerinajul manuscrisului se întinse pe o perioadă de nouăsprezece luni, după care timp, cea de-a treizeci şi opta editură se oferi să-l publice. Cartea apăru, uşor prelucrată, şi fu respinsă, pentru a treizeci şi opta oară, de astă dată de către public.

CARTEA A ŞAPTEA

VICTIMA E PRINSA 1.

Se întoarseră în oraş la îneeputullui octombrie — nu atît dîn pricina frigului care începea să se simtă îr cort, cît din pricină că li se epuizaseră banii şi era mai greu să cîştigi de la distantă. Trebuia să fii mereu prezent pe timpul de bătaie, să stai oricînd la dispoziția editorilor şi directorilor de ziare, să le studiezi toanele şi să nu te laşi uitat de ei; altfel, un altul îți lua munGa,

Thyrsis se întoarse deci în „lumea" sa şi găsi această lume revoltată împotriva lui. Toată opunerea pe care o întîmpinase pînă atunci nu era nimic față de ceea ce avea de înfruntat acum. Părea că societatea îşi -pusese în gînd — în gîndul ei colectiv — să-l pună eu botul pe labe. Din toate părțile se strîngeau ostile să-l atace — orice om pe care-l cunoştea se asociase, asaltului împotriva lui.

îşi dădea seama că toate argumentele erau de partea adversarilor săi. Urmase cu încăpățînare propria lui cale, sfidînd orice sfat şi orice îndrumare ; şi care era rezultatul ? — întocmai acela prevăzut de orice om cu mintea normală. El şi cu Corydon voiseră să ducă o căsnicie de frate şi soră — şi iat-o pe Corydon însărcinată cu un copil ! Fireşte, nimeni nu se gîndea să-l condamne pentru asta ; dimpotrivă, toți se bucurau să vadă că prezicerile lor se adeveriseră — că plesnise băşica de săpun a trufiei sale şi că puteau să-i arunce în față afirmația că el nu este altfel decît ceilalți oameni. Tot ce doreau ei acum era numai ca el să recunoască responsabilitatea sa şi să aibă grijă de bunăstarea lui Corydon. Să trăieşti în odăi

mobilate şi în corturi, ca țiganii şi sălbaticii, este desigur

- - -

interesant când vrei să te distrezi, e pitoresc şt, chiar atrăgător atunci cînd se întîmplă în romane dar nu este lucrul cel mai nimerit pentru o femeie pe: cale: să devină mamă. Corydon fusese crescută în cele mai bune condiții, ea era obişnuită cu confortul unei vieți;

tihnite. A o face mamă şi a nu avea apoi grijă de toate cele necesare, iată culmea nemerniciei !

Dintotdeauna, lumea avusese un singur îndemn pentru Thyrsis : „Caută-ţi de lucru 1". Din punct de vedere al lumii, limbile şi literatura, muzica şi scrisul nu erau decît pierdere de vreme ; „a lucra" însemna „anşi face o situaţie". Ziua şi noaptea i se asurzeau acum urechile cu vorbele acestea, chiar şi pietrele de pe stradă păreau a-î striga : „Caută-ţi de lucru ! Fă-ţi o situaţie ! Caută-ţi de lucru ! Fă-ţi o situaţie !".

întâmplarea îi oferi chiar o şansă, „situaţia" era gata pentru el. Rudele lui bogate aveau de gîhd să deschidă în străinătate o reprezentanţă a marii lor firme şi Thyrsis fu invitat să preia conducerea ei. Va avea o leafă de trei mii de dolari pe an la început, şi de două sau de trei ori atît mai tîrziu ; ce-şi putea dori mai mult ? Adevărat, nu se pricepea deloc la afaceri, dar rudele lui ştiau că e un băiat capabil şi că va îndeplini cu sîrg tot ce lua asupra-şi. Va cunoaşte oameni de cultură, pledau ei, şi, în genere, va cîştiga mult din contactul cu lumea. Cît despre Corydon, ea va începe o viaţă cu totul nouă. Desigur, chiar şi numai de dragul ei nu putea refuza propunerea.

Thyrsis prevăzuse asemenea lucruri. Se pregătise sa înfrunte lovitura şi lumea îl găsi cu pumnii strînşi şi fălcile încleştate. La toate argumentele, n-avea decît un singur răspuns :\ „Nu ! Nu ! Nu !" Nu va accepta slujba asta, nu va accepta nici un fel de slujbă — nici acum, nici în viitor I Niciodată ! El nu era om de afaceri, era artist — şi artist va rămîne pînă la sfîrşit! Oamenii să ştie de la început : el nu va da înapoi nici cu un mili metru. îl pot înfometa, îl pot omorî, îi pot face tot ce vor — el nu va capitula !

— Dar ce ai de gînd să'faci ? — ¿se striga.

— Voi scrie cărţi! —răspundea el.

— Dar ai scris pînă acum două cărţi şi nu ţi-au adus nimic !

— Poate îmi vor mai aduce ceva. Iar ciacâ nu, voi scrie altele, şi altele, şi altele. Voi continua să scriu cit timp voi simţi o fărîmă de putere în mine : pe patul de moarte chiar, voi încerca să mai scriu.

Şi astfel, pe cînd ei argumentau, pledau, blestemau şi plîngeau, el tăcea neîndurat. N-aveau nici cea mai mică înţelegere pentru motivele lui — el zîmbi cu amărăciune gîndindu-se la neputinţa lor de a înţelege chiar şi. lucrul cel mai simplu în legătură cu el. Iată, bunăoară, pe fercheşul avocat şi distinsa sa soţie, din cercul de cunoştinţe al familiei, care veniră să-l convingă ; Thyrsis îi rugă să nu pomenească faţă de Corydon motivul vizitei lor. îi văzu schimbînd o privire semnificativă şi înţelese că-şi ziceau că el se teme de imputările soţiei sale. Cum să le explice adevăratul înţeles al rugăminţii sale — că dacă i-ar fi spus lui Corydon că veniseră pentru a-l convinge să renunţe la arta lui, Corydon ar fi uitat probabil să manifeste faţă de ei cea mai elementară politeţe.

2.

Thyrsis ducea deci acum în spinare poVara batjocurii şi dispreţului tuturor oamenilor pe care-i cunoştea. Trecea printr-unul din cele mai întunecate ceasuri ale vieţii sale. Nu mai ştia cum s-o scoată la capăt. Ajunsese in oraş cu mai puţini bani în buzunar ca anul trecut. Toate căile pe care altădată mai reuşise să ajungă la cîştigarea miji loacelor de trai erau acum baricadate. Directorii tuturor ziarelor, cărora le vînduse altădată recenzii literare, păreau a-şi fi acoperit nevoile pe timp îndelungat — sau poate găsiseră oameni cu un stil mai agreat de publicul cititor. Nici articolele lui Thyrsis nu fură pe placul nici unui şef redactor.

Mai grav *6a* orice : directorul Comoarei sufleteşti refuză povestirea pe care o scrisese încă la ţară. Nu indica nici un motiv precis — doar că nu-i plăcea şi atît; schiţa fusese mai promiţătoare. El insinuă că, poate, Thyrsis lucrează acum cu mai puţină tragere de inimă ca mai înainte : părea a-şi fi pierdut vitalitatea, şi nici stilul nu

t-

mai era atît de bun. Thyrsis se oieri să prelucreze unele părţi ; dar nu, zise editorul, povestirea nu-l interesa deloc, îl sfătui pe Thyrsis să încerce a scrie alta, zicîndu-i, însă, în acelaşi timp, că atîtea nuvele îşi aşteptau apariţia în ziarul lui, încît nu-i putea făgădui nimic precis.

Corydon cedase insistenţelor părinţilor ei şi se mutase pentru cîtva timp la dînşii. Thyrsis îşi reduse cheltuielile la cinci dolari pe săptămînă, inclusiv mărci şi hîrtie pentru manuscrisele sale ; dar nici măcar aceşti cinci dolari nu şi-i putea procura. Mînca din ce în ce mai puţin şi uneori o invitaţie la o masă ca lumea îl bucura cu o săptămînă de zile înainte. Zi şi noapte umbla pe străzi, muncindu-şi creierul în căutarea unor noi idei, noi • planuri, noi speranţe.

Cîţiva ani mai tîrziu, amintindu-şi de această epocă şi dîndu-şi seama de adîncimea prăpastiei în care căzuse, de toată puterea forţelor care fuseseră desfăşurate ,îm- potrivă-i — se minună de curajul cu care îndurase to'tul. într-adevăr, nici o clipă nu se gîndi să renunţe la luptă ; un asemenea gînd era cu totul în afara caracterului său. El avea misiunea lui de îndeplinit. Acesta era singurul rost al existenţei sale pe pămînt şi de aceea trebuia s-o îndeplinească cît putea de bine.

Cînd era singur, cobora asupra lui harul viziunilor sale — viziuni grandioase, minunate, covîrşitoare. Nu existase încă în lume ceva asemănător, poate nu va mai exista niciodată. De ar

putea numai face lumea să-l asculte — de ar putea numai vîrî o licărire din ceea ce-l fră- mînta în mintea vreunui om de pe pămînt ! Nu putea concepe că nu se va găsi omul acela într-o zi — a crede altfel însemna a arunca blestemul asupra lumii! Cu ochii închipuirii vedea persoana aceea citind întîia lui carte, vedea pe vreun editor sau lector citind Descoperitorul adevărului şi rămînînd uimit' — nu era oare cu putinţă ca tocmai în momentul acela să fi fost descoperit de vreun suflet uman ? în orice caz, tot ce putea face era să lucreze fără încetare, să toarne viziunile sale în cît mai multe forme şi să încerce apoi a le da o cît mai largă răspîndire. Era de parcă ar slobozi săgeţi în aer fără nici un rost; el însă va continua să le slobozească atît a timp cît va mai avea o săgeată în tolbă.

Thyrsis dezbătu problema, amănunţit in sinea lui; vedea limpede ce voia şi găsea, că era. în drept să ceară anumite lucruri. Ca om creator, ca artist, îi trebuia timp ca să-şi înveţe meseria. Cînd o va: fi învăţat, nu va lucra spre propriul luL folos, ci va munci să; aducă bucurie şi credinţă atîtor milioane de oameni, poate şi generaţiilor viitoare. Pînă atunci, în perioada uceniciei, nu cerea decît minimale mijloace de existenţă;

Se putea oare spune că e un începător, poate un nechemat ? Nu, căci dăduse o dovadă a însuşirilor sale : scrisese două cărţi care cîştigaseră preţuirea unora dintre cei mai competenţi critici ai ţării. La aceasta, lumea răspundea că nu era; treaba nimănui să-şi piardă vremea cu căutatul unor genii pe care apoi şă le sprijine. Dar verdictul acestei stări de fapt nu însemna încă pentru Thyrsis o justificare a ei — nu era un argument să-i spui că un lucru nu există, cînd el ştia că acel lucru ar trebui să existe. O privire asupra istoriei artelor ajunge» ca să-i arate hidoasa stare de fapt care domnea în acest domeniu — geniul pierea de foame şi mizerie, iar oameni;' îi ridicau statui de îndată ce murea. Bogătaşi şi maniaci plăteau averi întregi pentru manuscrisele, unor poezii căror a. pe vremuri, o lume întreagă le refuzase orice preţuiri Pentru Homer cel mort se certau şapte oraşfe în care ITom ©ffl viu trebuise să cerşească pîinea. Thyrsis nu se putea îndupleca să creadă că o asemenea monstruoasă-situaţie v; rămîne de-a pururi neschimbată.

în nici un alt domeniu al activităţilor umane lucrurile nu stăteau aşa. Un om care dorea să se facă preot avea la îndemînă seminarii teologice şi putea concura pentru o bursă în cazul cînd era lipsit de mijloace. Tot aşa, unul care dorea să devină inginer, arhitect, istoric sau biolog. Numai la artist, omul cu adevărat creator, nu se gîndea nimeni şi tocmai el avea cel mai mult nevoie de sprijin. Căci munca lui era cea mai grea, ucenicia lui cea mai lungă şi mai aspră,

Meditînd astfel, Thyrsis avu altă idee. Redactă o scrisoare în care arăta tot ee dorea el şi ce făcuse pînă acum : cita părerile cîtorva oameni de litere despre opera sa şt se oferea să trimită spre cercetare cărţile şi manuscrisele în chestiune. Trimise cîte o copie a acestei scrisori pre- şedinţilor.principalelor universităţi ale ţării, pentru a afla dacă măcar la una din ele existau Ijurse, premii sau orice alt fel de recompense pentru operele pur literare. Dintre acei care-i răspunseră, mulţi recunoşteau că avea dreptate, că asemenea recompense ar fi trebuit să existe; nu existau, însă, nicăieri. Existau premii 'pentru studiul operelor trecutului, dar nu pentru opere originale, moderne, oricît de bune ar fi ele.

Apoi i se năzări un alt plan. Scrise un articol anonim în care relata unele din experienţele sale pline de haz şi din cartea lor mare evidenţia contrastul dintre partea de credit a „mîzgălelilor" sale pentru bani şi partea "de debit a adevăratei sale opere artistice. Articolul acesta era nostim de citit şi un magazin îl publică, plătind

autorului douăzeci şi cinci de dolari şi asigurîndu-i astfel traiul pentru o lună. Dar asta fu totul — nu se ivi nici un om bogat care să întrebe redacţia magazinului cine era acest geniu chinuit.

În deznădejdea lui, Thyrsis intră în şirul celor care "trimit scrisori de cerşire. Trimitea lungi relatări asupra cazului său unor eminenţi filantropi — neştiind că secretarii eminenţilor filantropi aruncă în fiecare zi coşuri întregi cu asemenea scrisori. Dacă afla din ziare de vreo instituţie de binefacere sau auzea de vreun om de bine, se aşeza degrabă şi scria celor în chestiune că moare de foame, şi-i implora să-i citească cartea. Cu ani mai tîrziu, cînd ajunse să cunoască un idol de gazetă dintr-a- ceştia, singura lui mîngîiere fu gîndul că nici unul dintre şi nu citise vreo scrisoare de a lui.

începu să ceară împrumuturi tuturor cunoscuţilor săi, cu orice prilej îi întîlnea. Dacă auzea despre vreunul că e înstărit, bietul om nu mai scăpa ; mai curînd sau mai tîrziu, venea ceasul de nevoie cînd Thyrsis îi cerea un împrumut. Odată făcu o socoteală, şi găsi că se legase astfel de patruzeci şi trei de oameni, de şase ori cu succes. Făgăduia să-şi plătească datoria din primii bani pe care-i vă avea — şi făcea asta cu scrupulozitate. Dar nimeni nu se ridică vreodată pînă la înţelegerea a ceea ce dorea el de fapt; un dar benevol în cinstea artei sale. Nu se găsi niciodată cineva care să înţeleagă că, în privinţa asta, el nu mai avea nici un sentiment de ruşine, că ardoarea cu care credea în vocaţia sa făcea ca nimeni să nu-l poată umili sau insulta. Numai să se trădeze pe el însuşi, nu-i era îngăduit ; în afară de asta — totul.

Luméa avea vederi precise în această chestiune ; un om trebuie să-şi croiască singur calea prin viaţă. Punetul acesta de vedere era îndreptăţit, cît timp omul lucra pentru el însuşi. Cum stăteau, însă, lucrurile cu acei puţini a căror strădanie era pentru omenire şi care n-aveau timpul să se gîndească la ei înşişi ? Era asta într-adevăr ătît de ruşinos ? Ar fi trebuit Iisus, de pildă, să se ţină de meseria lui de dulgher în loc de a ţine Predica de pe Munte ? Sau poate dreptul de a predica depindea de succesul colectei printre auditori ?

Apoi, pe cînd dezbătea problema datoriei de a-ţi „croi singur calea prin viaţă"', Thyrsis urmărea viaţa acelora care propovăduiau această expresie. Cum îşi cîştigau ei tot luxul de care se bucurau ? Chiar dacă recunoşteai superficiala filantropie a unora dintre ei ca justificare a lor personală, mai rămîneau încă zeci de mii de alţii care duceau o viaţă cît se poate de deşartă, risipind cu dezinvoltură şi cu ostentaţie uriaşe averi la a căror agonisire nu contribuiseră cu nimic. De cîte ori mergea pe stradă băiatul, această monstruoasă stare de fapt i se vîra sub ochi in mii de forme. Atîtea milioane pentru „prostii şi vicii şi nici un ban pentru arta lui! Asupra acestui lucru medita de multe ori şi sufletul i se. umplu de o amărăciune care avea să mai îngrozească lumea în anii de mai tîrziui

4.

Acasă la ea, nu voia s-o viziteze pe Corydon. Se întâlneau pe stradă şi se duceau împreună în parc —[1] o tristă şi jalnică pereche. Trebuiau să meargă foarte încet şi ele multe ori trebuia s-o sprijine pe Corydon căci sarcina ei se făcuse mare şi grea. îşi prelucrase toate rochiile şi purta **o** pelerină lungă care n-ajungea, totuşi, să-i ascundă desfigurarea trupului. în ciuda frigului, se aşezau pe cîte o bancă şi vorbeau de. ultimele aspecte ale luptei sale, îşi discutau intenţiile şi făureau nădejdi.

Corydon îi relata opiniile cîtorva membri ai lumii burgheze şi împreună blestemau această lume şi, pe membrii ei. Căci Corydon era tot atît de hotărîtă ca şi el să nu cedeze ; nu degeaba îi vorbise în noaptea aceea, pe colină.

Vremea trecea şi perspectiva apropiatei lehuzii a lui Corydon plutea deasupra lor ca un nor de furtună. El se apropia grăbit, neîndurat, amenințător. Evenimentul trebuia să cadă în jurul Crăciunului şi pînă atunci trebuia să facă rost de bani — trebuia neapărat să facă rost de bani. Dar de unde ?

Thyrsis mai încercase, fără succes, să plaseze o povestire la Comoara sufletească. Ducea încă dintr-un loc rntr-altul manuscrisul Descoperitorul adevărului, din ce ,în ce, însă, cu mai puține speranțe. Fiecare editor găsea că opera lui este prea radicală şi subversivă. El oferea manuscrisul în mod mecanic, mai mult de formă — aştep- tîndu-se de la început la un refuz, ca să nu mai fie dezamăgit.

Una dintre prietenele ei bogate îi recomandase lui Corydon pe un chirurg celebru şi ea se dusese să-l vadă în minunatul lui. sanatoriu particular. Prețurile sale erau exorbitante, dar el păruse interesat de cazul lui Corydon şi, în vederea grelelor ei împrejurări, consimțise la o reducere pe jumătate. Dar chiar şi aşa, suma pe care o cerea se ridica la aproape o sută cincizeci de dolari. De unde să ia Thyrsis atîția bani ? Chiar dacă chirurgul se arăta gata să mai aştepte — ce perspectivă exista pentru Thyrsis să aibă vreodată atîția bani !

Din nou simțiră blestemul creşterii lor într-un mediu înstărit. Ei nu ştiau cum îşi nasc femeile mai sărace copiii şi nici nu voiau măcar să afle. Lui Corydon, marele chirurg îi făcuse o puternică impresie ; ea poate nici nu-şi dădea seama, dar Thyrsis văzu că ținea nespus de mult să nască la sanatoriul acela. Iar dacă el nu-i dădea posibilitatea asta şi apoi nu ieşea totul bine — cum îşi va putea ierta vreodată asta ? Un eveniment serios şi unic ca acesta poate avea cele mai grave consecințe.

Hotărî deci să „facă rost" de bani cu orice preț. Dar zilele treceau şi deveneau săptămîni, săptămînile, luni — şi nici o perspectivă de bani! Apoi, deodată, îl surprinse o rază de soare străbătînd printre nori — una din acele false lumini care mereu îl atrăgeau în mocirlă. Din nou Descoperitorul adevărului stîrnise interesul unui editor, din nou un editor declara că e o capodoperă literară şi că el o va publica cu siguranță. Thyrsis se duse deci la marele chirurg şi-l anunță că în curînd va dispune de suma necesară ; fu stabilită ziua cînd Corydon va intra la sanatoriu. în acest timp, editorul punea manuscrisul „capodoperei literare" într-un sertar şi-l uita acolo pentru o lună — în timp ce Thyrsis aştepta, zi cu zi, hotărîrea supremă.

Ziua- sorocită sosi — Corydon trebuia să intre la sanatoriu ; editorul însă tot nu dădea un semn de viață. Thyrsis avea vreo cincisprezece dolari, cîştigați în ultimele săptămîni cu versuri şi recenzii. în deznădejdea lui, hotărî să-şi vîndă vioara. Plătise nouăzeci de dolari pentru ea, cu trei ani în urmă ; acum, după ce o purtă pe la toți negustorii, o vîndu cu treizeci şi cinci.

Astfel, pînă la poarta noii vieți, îl fugăxi pe Thyrsis spectrul nevoii ; ba nu, îl urmă chiar înăuntru, în sanatoriu. în locul acesta minunat i se revelau toate posibilitățile culturii şi ştiinței. Dar totul era numai pentru oamenii înstăriți, nu pentru ei ; avea simțămîntul că n-are ce căuta aici.

Ce contrast izbitor față de odăița mobilată în care să- lăşluia el ! Aici erau de văzut femei bogate, cu tenul îngrijit, trecînd ca nălucile în diafane rochii de casă ; erau de văzut coşuri cu cele mai. costisitoare fructe, munți de flori care înmiresmau aerul — şi aici venea el cu hainele sale purtate şi cu obrajii săi traşi, cu stomacul lui flămînd şi cu inima sa şi mai flămîndă ! Nu vedeau oamenii aceştia îndată că el trebuise să ceară un preț redus şi că chiot" şl aşa

rămînea dator ? Nu recunoşteau ei îndată că era un ratat, el, cea mai netrebnică dintre făpturile netrebnice — omul care nu-şi poate întreţine familia ? Ce însemnătate avea pentru el că scrisese capodopere literare, că era, vestitorul unei noi religii ! Thyrsis aflase prea mult din părerea lumii asupra lui; se temea acum de orice contact eu semenii săi, în ochii fiecăruia citea o insultă. Era un eîine prea mult bătut care dă înapoi încă înainte de a se ridica mîna împotriva lui.

HiHH^bhÎH

Dar de gândurile acestea nu pomeni nici un cuvînt lui Corydon. Oricît de mult îl dispreţuiau oamenii pe el, pe ea n-o condamnau deloc ; cel puţin de amărăciunea asta era cruţată. Corydon era frumoasă — Doamne, ce frumoasă era, stînd culcată în patul cel alb ca zăpada, cu dantelele albe din jurul gîtului şi al braţelor ! Arăta ca însăşi zeiţa maternităţii, capu-i era parcă încununat cu un cerc de lumină. Şi ea, la rîndul ei, trebuia să aibă flori care să-i vorbească de bucurie şi nădejde ; Thyrsis îi aduse deci trei jalnice garoafe pe care le cumpărase de la o fetiţă şchioapă, în colţul străzii. Lacrimi apărură în ochii lui Corydon cînd văzu florile — ştia că el renunţase la masă pentru a i le putea cumpăra.

Văzu că toată lumea începuse s-o îndrăgească. Toţi se purtau frumos cu ea şi-i împlineau orice dorinţă cu promptitudine şi pricepere. Inima lui era plină de recunoştinţă ; se bucura că reuşise s-o adăpostească în acest port sigur. Se sili să înlăture orice gînd în legătură cu propria sa umilire— mătură din mintea lui lucrurile care-l priveau numai pe el şi se pregăti s-o ajute să înfrunte această supremă încercare a vieţii ei.

— Rămîi cu mine ? — îl rugase Corydon. El făgădui să stea tot timpul în preajma ei. Ea voia ca el să nu plece deloc şi de aceea i se făcu patul pe canapea şi el petrecu noaptea acolo. A doua zi, nu se mişcă de lîngă ea, ci- tindu-i tot ce-i cerea. Din cînd în cînd observa că gîndu- rile ei au luat-o razna şi se uita la ea : ochii ei erau holbaţi de groază.

— O, Thyrsis — şoptea ea — sînt doar o copilă. Voi fi eu în stare să devin mamă ?

. El încerca s-o liniştească şi să-i dea curaj. în rea litate, el însuşi nutrea o mulţime de temeri. Simţise în abdomenul ei forma aceea rotundă şi mare despre care se spunea că e capul copilului; cum va ieşi acest cap de acolo nu-şi putea închipui. Dar, după curii auzeau, aşa ceva se mai întîmplase. Nu le rămînea decît să aştepte.

Erau în mîinile Naturii, care-i - adusese pînă aici şi care le impusese voinţa ei. Acum, li se va dezvălui ţinta urmărită de ea — vor cunoaşte rostul a tot ce făcuseră pînă acum. Erau ca doi copii care se întovărăşesc să străbată o vale întunecată ; mînă în mînă merg înainte, înăl- ţînd privirea spre piscurile munţilor unde caută ivirea primelor semne ale luminii aşteptate.

6.

De cîte ori deschideau fereastra, auzeau de afară, frea mătul oraşului. Li se părea absurd că tramvaiele continuă să circule cu zgomot strident pe străzi, că vînzătorii de ziare îşi strigă mai departe marfa şi că oamenii, obosiţi se grăbesc ca întotdeauna să ajungă acasă unde-i aşteaptă cina — în timp ce aici se pregătea un astfel de eveniment. Thyrsis dădu glas acestui gînd, iar medicul, care se afla în cameră, îi răspunse zîmbind :

— Acest lucru se întîmplă pe pămînt de două ori în fiecare secundă !

Medicul de serviciu era cel în grija căruia fusese dat cazul lui Corydon ; un om tînăr şi cu înfăţişarea simpatică. îşi făcea treaba cu un aer de parcă era vorba de un lucru cit se poate de obişnuit —■ aer care era întotdeauna liniştitor şi enervant. Amîndoi îl priviră fn tăcere pe cînd îşi făcea pregătirile.

Era asistat de două infirmiere îmbrăcate în alb, cu care" se înțelegea aproape numai prin gesturi. Una dintre ele era mai în vîrstă şi avea părul cărunt, iar medicul părea • a se bizui mai mult pe ea ; cealaltă era tînără şi frumuşică şi inima îi era plină de simpatie şi de compătimire pentru Corydon. Se aşeză pe pat lîngă ea şi-i mărturisi că era încă începătoare şi abia la al treilea caz.

— Mă va durea mult ? — întrebă Corydon cu voce slabă.

Deodată, încă înainte de a i se fi putut răspunde, se făcu albă ca varul şi cu un țipăt scurt apucă mîna Iui Thyrsis.

— Ce s-a întîmplat ? — întrebă el,

Mîna ei se încleştă spasmodic într-a lui şi, ridieîndu-se în pat, începu să țipe tare.

Doctorul stătea lă fereastră, preocupat să deschidă o casetă cu instrumente. Nici nu se întoarse măcar.
— Doctore ! — strigă Thyrsis, alarmat.
Medicul puse caseta jos şi se apropie de pat.
— Totul e în regulă -r- zise apoi cu un zîmbet uşor.
Luă mîna lui Corydon, care începuse să tremure.
— Totul e bine. O voi examina peste o clipă.
Se întoarse iarăşi, în timp ce Thyrsis şi sora cea tî- nără o ţineau pe Corydon de mînă şi căutau s-o linişească.
Ea căzuse înapoi pe pernă şi se arunca gemînd cînd pe o parte, cînd pe cealaltă ; în acest timp, medicul îşi vedea liniştit de treabă, aranjîndu-şi ligheanele şi felurite sticluţe. Mai dădu cîteva ordine, apoi veni s-o examineze.
— Excelent ! Nici nu s-ar putea simţi mai bine ! — zise el. Domnişoară Mary, eu am astă-seară o invitaţie la teatru. Cred că nu va fi nevoie de mine pînă peste cîteva ceasuri.
Thyrsis tresări îngrozit.
— Doctore !
— Ce este ?
— Dacă se întîmplă ceva ?
— Sînt la doi paşi de aici. Se va trimite după mine dacă va fi nevoie.
— Dar durerile ! strigă Thyrsis agitat. Nu se poate face nimic împotriva lor ?
Doctorul îşi spăla tocmai mîinile.
— Nu există naştere fără dureri. Acestea nu sînt decît durerile premergătoare facerii, adevăratele dureri vor veni abia peste cîteva ore, poate chiar mîine. E vorba aici de nişte membrane care trebuie rupte şi de nişte muşchi care trebuie întinşi — şi asta nu se poate decît în felul acesta.
Cu mîna pe clanţa uşii, mai zise ;
— Nu trebuie să-ţi faci nici o grijă. Orice s-ar întîmplă.' sora ştie ce are de făcut.
-,La teatru" ! Părea de neînţeles ! Dar, de fapt, ar fi nedrept să-i reproşeze ceva — nu se putea cere unui om care supraveghea mai multe naşteri pe săptămînă, să sufere la fiecare caz. Dar, cel puţin n-ar fi trebuit să pomenească de teatru ! Te făcea să te simţi atît de părăsit !

Oricum, plecase, şi Thyrsis se întoarse iar spre Cory- don, care gemea încet, Simţea o durere de parcă ar fi tăiată cu cuţitul; dacă stătea întinsă, durerile erau de ne- suportat, iar dacă încerca să se ridice, greutatea corpului o trăgea iar în jos. Găsi că era puţin mai bine cînd Thyrsis o sprijinea; el se aşeză deci lingă ea, ţinînd-o strîns, pe cînd ea se lupta cu sarcina ei. Infirmiera îi răcori cu un evantai fruntea, pe care se adunaseră numai broboane de sudoare.

în poziţia în care era silit să stea, lui Thyrsis i se încorda fiecare muşchi. Fiecare clipă i se părea-o oră; dar nu se clinti de acolo nici cînd simţi că totul se învîrte în jurul lui. Ar fi făcut orice ca s-o ajute — orice, numai s-o poată ajuta puţin, cît de puţin !

Dar nu exista nici un fel de ajutor. "Ea intrase în cămăruţa singuratică a durerii, unde nu te poate întovărăşi nimeni, nici prietenia, nici iubirea. Sufletul lui o striga, dar ea nu-l auzea — căci era singură, singură cu durerea. Există oare undeva, în deserturi sau pe oceane o singurătate care să se poată asemui cu singurătatea suferinţei ?

Era zguduită de spasme şi Thyltsis îi simţea trupul tremurînd. Tot ce putea face era s-o susţină. Trecea minut cu minut, oră eu oră, mereu la fel, fără clipă de răgaz — pînă ce izbucni în sughiţuri de plîns, strigînd că nu mai poate îndura ! Se agăţă cu disperare de mîna lui Thyrsis : braţele-i erau scuturate ca două frunze veştede.

El alergă, cuprins de spaimă, s-o cheme pe sora mai În vîrstă, care ieşise din odaie. Ea veni îndată, puse lui Corydon mai multe întrebări, după care clătină din cap :

— Nimic de făcut,

— Ceva nu e în regulă aici ! — strigă Thyrsis. Citise într-o carte, ceva despre naşteri şi mintea îi mişuna de imagini de tot felul de oribile accidente, de copii născuţi monştri şi de aşa-zise ..poziţii anormale". Trebuie chemat doctorul — declară el cu hotărîre — sînt sigur că ceva nu e în ordine.

— Putem trimite după doctor, dacă doriţi — îi răspunse spra — trebuie însă ca dumneavoastră să daţi dispoziţia, . Naşterea nici n-a început încă... în clipa în care va începe, felul durerilor se va schimba cu toiul şi singură îşi va da seama de asta. Pînă atunci, doctorul n-are ce să-i facă.

— I-ar putea da un somnifer ! — exclamă Thyrsis,

— Asta ar opri numai naşterea. Şi o dată tot trebuie să se întîmple.

Se întoarseră deci la posturile lor. Thyrsis se ţinu cu tărie pînă ce simţi că-i arde tot corpul; atunci abia, rugă sora să-i ia locul. Odaia se invîrtea în jurul lui pe cînd încercă s-ajungă la canapea ; se trînti jos şi stătu culcat, respirînd din greu. De afară, mai putea auzi acelaşi freamăt grăbit al străzii — viaţa îşi continua cursul, neştiutoare, nepăsătoare. Rîsete voioase răsunară din stradă — sufletul lui Thyrsis se umplu de crîncenă revoltă.

Se întoarse la patul lui Corydon, muşcîndu-şi buzele. Ea era abia o copilă — era prea plăpîndă ! E o monstruozitate ! striga totul într-însul. Doamne, era literalmente ruptă în bucăţi ! Se zvîrcolea şi tremura din tot corpul, convulsiile n-aveau sfîrşit. Apoi, însă, încetul cu încetul, gîndurile acestea păliră, căci avea de luptat cu oboseala propriului său corp. Trebuia s-o ţină strîns ca un cleşte, cu puterea unui luptător ; braţele îl dureau, tîmplele îi zvîcneau. îşi stăpîni durerea, repet îndu-şi mereu : „Trebuie să rezişti ! Trebuie să rezişti 1" — va rezista pînă va cădea jos !

Dar doctorul acela nu mai venea ? Era scandalos din partea lui s-o lase singură în halul acesta. Timpul trecea ; Thyrsis înnebunea de nerăbdare. Deodată, Corydon căzu înapoi pe pernă şi izbucni în plîns. El nu mai putu răbda chinul ei şi trimise iar după infirmieră.

— Doctorul ! îmi trebuie doctorul ! — strigă el.

— A venit chiqr acum. L-am auzit închizînd uşa.

Doctorul intră încet în odaie. Era într-o impecabilă

7.

ținută de seară și ținea încă în mîini jobenul și mănușile. Thyrsis îl urî în clipa aceea, cu toată ura unui animal chinuit. La urma urmelor, era doar un asistent și lipsa de conștiinciozitate a asistenților era un fapt cunoscut, De ce nu venise marele chirurg în persoană să vadă de ea ?

— Cum îi merge ? — întrebă doctorul sora. își scoase paltonul și haina și își suflecă mînecile, în timp ce ea îi dădea raportul. Apoi îi lui lui Corydon pulsul. își spălă mîinile și o mai examină o dată. Thyrsis îi urmărea orice mișcare cu sufletul la gură.

Se ridică fără a spune un cuvînt,

— E în drum ? — întrebă sora,

— Încă nu — răspunse el și se întoarse să se uite la termometrul din odaie.

Vasăzică tot' nu era nimic de făcut ! Thyrsis stătea înmărmurit — nu-i venea să creadă. Nici prin vis nu i-ar fi trecut așa ceva.

— Cît timp va dura asta, domnule doctor ? — strigă el. Suferă doar îngrozitor !

— Mă tem că pînă dimineață — fu răspunsul —■; Totul depinde de rigiditatea cîtorva mușchi. Dar poți fi absolut liniștit, pînă acum totul ^merge cît se poate de bine.

Mai zise cîteva cuvinte de încurajare lehuzei, apoi se îndreptă spre ușă.

— Voi dormi în odaia de alături — zise către soră, — mă poți chema oricînd.

8.

Din nou erau singuri. Grele ca plumbul se tărăgănau orele și Corydon tot se lupta cu chinul. Infirmiera cea tînără dormea pe canapea, cea bătrînă ațipise pe un scaun. Ei doi erau singuri — singuri de tot ! La unul din geamuri, perdeaua era trasă în sus și Thyrsis putea privi peste acoperișurile caselor. Undeva, departe, mai licărea o lumină singuratică, poate că și acolo un om în suferință își număra bătăile inimii sale chinuite. Poate murea cineva — sau poate se năștea și acolo un om ? Doctorul zisese doar că asta se întîmplă de ăouă ori în fiecare secundă !

. Thyrsis nu era obișnuit să privească durerea, nu știa s-o suporte prea bine. Se temea ca nu cumva infirmierele să aibă impresia că uneori Corydon e prea pretențioasă sau că nu se stăpînește îndeajuns în văitarea ei fără de rost.

Și timpul trecea ; pe cer apăru o îngustă dîră de lumină, iar în odaie umbrele începură să pălească. Thyrsis tresări din gîndurile sale, dîndu-și seama că se făcuse dimineață. Pierduse nădejdea în venirea acestei dimineți —
Venirea ei i se păru ceva ireal. Acum insistă să fie chemat medicul-, care veni, silindu-se să nu caște și să facă o mutră amabilă. Iarăși examinarea nu duse la nici un rezultat ; nimic de făcut — trebuiau să mai aștepte.

Pe stradă, viața începu să se trezească. Veni lăptarul, făcînd un mare zgomot cu zornăitul cănilor lui ; din cînd în cînd, țipa la calul lui, apoi fluiera sau bătea la o poartă. Soarele intră, revărsîndu-și lumina în odaie. Vînzătorii' de ziare începură să strige — atunci se trezi infirmiera cea tînără și își aranjă în grabă părul, Infirmiera mai vîrstnică deschise și ea ochii, dar nu se mișcă : privirea ei părea o sfidare' aruncată oricui ar fi îndrăznit să afirme CE? ea dormise.

— Soră Mary, n-ar fi bine să pregătim pacienta ? — își permise. să propună, învingîndy-și timiditatea, infirmiera cea tînără. p

Corydon părea a se simți acum ceva mai bine. O ridicară în brațe și o culcară pe canapea. Apoi îi refăcură patul cu multe cearșafuri și cu deosebită grijă ; după ce o duseră înapoi, o

îmbrăcară cu o jachetă scurtă şi-i traseră nişte pantaloni largi şi albi peste picioare. Ce palidă era ea acum şi ce brazde adînci îi săpase suferinţa pe frunte !

Era cufundată într-un fel de toropeală şi Thyrsis, epuizat, începu să dormiteze. Nu ştia cît timp trecuse, poate o oră sau două — cînd deodată deschise ochii şi sări în picioare, trezit de un ţipăt al lui Corydon. Ea se ridicase în pat şi dădea din mîini ca o nebună, scoţînd ţipete din ce în ce mai tari. El îi apucă mîna, îngrozit, şi privi în jur.

Erau singuri. Sări în picioare ca să cheme pe cineva, dar în aceeaşi clipă sora dădu buzna în odaie. Se uită Ia Corydon, a cărei faţă se făcuse roşie ca focul ; veni lîngă ei şi-i luă mîna.

— Simţi 9 durere mai violentă ? — întrebă ea.

Corydon n-avea destulă putere să vorbească şi dădu
<îoar din cap ; în clipa următoare, căzu înapoi pe pernă cu un suspin înăbuşit.

— O durere de parcă s-ar lăsa ceva în jos ? — întrebă sora mai departe.— Altfel decît mai înainte ?

Corydon dădu doar uşor din cap, în semn de consimţire.

•—..

— Asta e naşterea — zise infirmiera. — Doctorul va fi aici într-o clipă.

Din tiou, spasmele o apucară pe Corydon şi o Silîră să se ridice ; din nou, mina ei se crampona de cea a lui Thyrsis ca în disperarea morţii şi din nou i se umflară vinele de pe frunte. Ca un val ameninţător al oceanului o copleşi durerea ; deodată, scoase un ţipăt şi căzu pe pernă.

Thyrsis era cî.t p-aci să înnebunească de spaimă, cînd doctorul, calm ca întotdeauna, intră în odaie.

— Ei, acum începe ! — zise el.

Nimic nu-i putea tulbura liniştea. Părea o fiinţă descinsă din altă lume, îşi scoase haina, îşi suflecă mîne- cile, apoi îşi puse un halat alb. După ce îşi spălă cu grijă mîinile, mai examină o dată pacienta. Thyrsis şedea astfel încît îi vedea obrazul şi urmărea cu respiraţia tăiată expresia feţei sale. Doctorul, însă, nu zis? decît : «A-şa" !

Apoi se adresă lui Corydon.

— Durerile pe care le simţi provin de la comprimarea mitrei. Nu trebuie să te sperii, totul este aşa cum trebuie să fie. Poţi grăbi naşterea, ţinîndu-ţi suflarea la fiecare acces ; de îndată ce ţipi, slăbeşte tensiunea diafragmei, presiunea se opreşte şi durerea trece. De aceea, caută s-o suporţi de fiecare dată cît poţi de mult. Fireşte, nu vreau ca să leşini, dar cu cît va duţa fiecare presiune mai mult, cu atît mai repede va trece totul*

Corydon se uita la el cu o privire sălbatică — semăna cu un animal fugărit şi prins în cursă. Tot ce zisese doctorul suna foarte simplu — dar singur spectacolul ajungea ca să-l înnebunească pe Thyrsis. Dumnezeule, era îngrozitor... supraomenesc.., dincolo de orice închipuire ! î se frîngea tot sufletul, inima-i era răscolită de furtună.

Era ca o luptă ce se încinsese dintr-o dată, ca o aprigă încleştare de moarte între doi duşmani. Nu mai era vreme de vorbe acum, nici de o privire măcar ; spasmele veneau unul după altul, fără milă, fără scăpare, fără sfîrşit — nil trecuse încă unul şi venea celălalt; erau nenumărate şi năvăleau unul peste altul ca valurile mării biciuite de furtună. Iar fata aceasta, copila aceasta pe care o ocrotise cu atîta însufleţire, care era atît de gingaşă şi de plăpîndă — era acum ruptă în bucăţi. Chinurile creşteau, vedea cum trupul i se înţepeneşte, obrajii i se învineţesc, dinţii i se încleştează, gingiile îi sîngerează, Fiecare muşchi era încordat pe faţa ei, de pe frunte îi curgea sudoarea. Trase ca atîta putere de mina lui Thyrsis, încît cu amîndouă braţele abia fu'în stare s-o ţină în stăpânire.

De cealaltă parte a patului, îngenunchease infirmiera cea tînără şi se lupta cu cealaltă mînă a ei ; Thyrsis ebservă că şi faţa ei se făcea roşie de fiecare dată — pînă, în sfîrşit, cîte un ţipăt se smulgea din gâtlejul lui Corydon şi ea cădea înapţji pe pernă, albă şi istovită.

Ceea ce vedea acum, era pentru Thyrsis un nou aspect al vieţii, o revelaţie neaşteptată a existenţei umane. Nici prin vis nu i-ar fi trecut că poate exista un asemenea chin, o groază ca aceasta nu-şi găsise loc nici măcar în imaginaţia sa. Toate suferinţele din noaptea trecută nu erau nimic faţă de una din clipele de acum — accesele o copleşeau ca un puhoi de ape... pe loc, fără cruţare, fără răgaz... cu precizia neîndurătoare a mersului planetelor. Thyrsis fusese luat pe nepregătite ; cerea timp pentru a se reculege, pentru a se obişnui cu gîndul — dar nu era îngăduită nici o clipă de răgaz. Duşmanul era acolo, aprig şi cu armele ascuţite — şi trebuia înfruntat pe loc cu mîinile goale !

Spasmele veneau fără întrerupere., unul mai tare decît celălalt. în sufletul lui, durerile lui Corydon luară proporţiile unei simfonii a groazei; ele îl scoteau din minţi, îi răpeau orice control asupra sa — era ca o frunză veştedă în prada vîntului. Nu trăise încă niciodată asemenea clipe, nu simţise încă niciodată o astfel de senzaţie — era de parcă sufletul i-ar fi sfîrtecat într-un vîrtej de cuţite. Simţirea Iui nu mai avea nimic de-a face cu ceea ce făcea ; nu mai era stăpîn pe gândurile sale, simţea că înnebuneşte. Ea era atîţ de frumoasă... el o iubea atît:; şi trebuia să privească neputincios cum e sfîrşită de chinuri !

încercă din nou să se stăpînească, vorbind cu sine însuşi, concentrîndu-şi toată atenţia asupra efortului braţelor sale. Poate că nu era decît închipuirea Iui — poate că pe ea n-o durea atît. Poate căli vorbea, o chema pe nume, între accese. Ea întorcea ochii asupra lui, privindu-l cu o expresie de nemăsurată suferinţă ; de vorbit nu putea vorbi. Venea apoi un nou spasm şi ea se ridica să-l înfrunte. Lui i se părea că devenise străvezie şi luminoasă ; nu mai era deloc umană — suferinţa o transfigura. Era întruparea durerii, o figură epică, măreaţă, demnă de un Michelangelo; îi apărea ca însăşi marea mamă a pămîntului, din sînul căreia se născuseră toate neamurile.

— Poate că s-ar simţi mai bine cu încă o pernă sub cap — îl auzi spunînd pe doctor. Vraja era ruptă.

Corydon dădu din cap cu nerăbdare. Gestul ei părea a spune : „Lăsaţi-mă ! Asta e lupta mea !" Cuvinte n-avea pentru nimeni.

— Cit va mai dura asta ? — întrebă Thyrsis cu voce tremurată. Doctorul îi făcu semn să tacă. Era vădit că nu voia ca răspunsul la această întrebare să fie auzit de Corydon.

Căci puterea lui Corydon creştea din clipă in clipă, creştea o dată cu suferinţa. Poate că trăgea tărie din adîn- curile fiinţei sale, din izvoarele veşnic fecunde ale vieţii. Parcă cineva i-ar fi spus că chinul acesta are un rost, un scop, că duce la o înfăptuire. încleştă fălcile şi cu toate puterile ei făcu sforţări, sforţări ca să reziste şi să nască. Un simţămînt de evlavie îl cuprinse pe Thyrsis cînd o văzu astfel — un simţămînt cum nu mai cunoscuse. Ea era o fiinţă sacră, sfinţită prin suferinţă — încarnarea a tot ce e sfînt în viaţă, o făptură supraomenească, aproape divină. Această revelaţie schimba cu totul întregul aspect al vieţii de pînă atunci. Era de neînchipuit — femeia aceasta care îndura acum aceste chinuri era aceeaşi cu femeia pe care o cunoştea din viaţa de toate zilele, cu fiinţa acea veselă şi vorbăreaţă, nepăsătoare şi banală ! Iată — aceasta era menirea femeii ! Iată lucrul hărăzit femeii — chiar şi

cea mai simplă şi mai ordinară femeie putea fi sortită să aibă parte de el ! Jură să i se închine veşnic cu veneraţie, căzu în genunchi în faţa ei, plîngînd, iar sufletul i se aprinse de o evlavie fără margini. Doamne, oare prin ce s-ar putea el arăta vreodată vrednic de a trăi pe pămînt cu o femeie ?

Asta nu era o emoţie de moment sau o plăsmuire a imaginaţiei sale ; nu era loc pentru imaginaţie aici — realitatea întrecea orice închipuire. Era ceva covîrşitor, nebunesc, necruţător ; gîndurile lui încercau să evadeze,

^HMHffimBn să se refugieze în altă parte, dar

realitatea îl apuca mereu de păr şi-l trăgea înapoi: „Aici, aici! Uite,

aici!"

Ea stătea întinsă, frîntă de suferinţă, cu faţa în sus şi eu ochii închişi ; muşchii ei împietriră parcă. Minutele se făcură şirag, deveniră ore — şi nici un sfîrşit — încă nici un sfîrşit ! Era ceva de neînţeles — pătimire nudă, nimic decît pătimire — martiriu fără sens ! Fiecare acces al ei îi încorda nervii la maxim ; cădea înapoi epuizat, crezînd că acum s-a sfîrşit cu puterea lui de simţire. Dar mereu îl atrăgea din nou suferinţa cea fără de sfîrşit. Se deschideau înaintea lui peşterile groazei — adîncuri negre se căscau în el — goluri şi prăpăstii fără fund, înspăimântătoare. Aici sălăşluiau furiile, disperarea şi nebunia — aici locuiau forţele demonice ale firii, fantome oribile care nu îndrăzneau să iasă la lumină. Mîinile lor îl apucau, ghearele lor se înfigeau în carnea lui ; cînd privea în abisuri, se cutremura — din adîncuri îl lovi în obraz un miros de fum ce se înălţa din clocotitorul cazan al vieţii, acel cazan pe care veacurile l-au închis şi sigilat şi în care ochi de muritor nu poate privi fără a plăti cu viaţa.

Viaţă — viaţă — da, iată viaţa adevărată ! Ce ştiuse el pînă acum despre ea ? îi cunoscuse numai zorzoanele şi spoiala. Frumuseţe, desfătare, iubire — iată cum arată ele la origine — iată-le în adevărata lor lumină ! Ceva crud, gol, hidos — şi totuşi, izvorul tuturor lucrurilor ! Toată fiinţa lui se răzvrăti împotriva monstruozităţii. De neînchipuit! Nu voia o asemenea viaţă — nu-şi asuma nici un drept asupra ei ! Să se sfîrşească o- dată cu ea ! Nu exista viaţă care să merite un astfel de preţ ! înşelăciune, oribil şantaj 1 Aici nu mai exista dreptate, nici Dumnezeu, — totul era o absurdă silnicie ! Se gîndi la milioanele de oameni care roiau pe acest pămînt — fiecare dintre ei se născuse în felul acesta ! Şi se întîmpla în fiecare ceas, în fiecare clipă ! Văzu durerea seculară, chinul cel dintru început — veşnicele dureri de facere ale vieţii. Şi în clipa aceea, urî viaţa, o urî cu sălbatică mînie — ar fi vrut s-o nimicească dintr-o singură lovitură de pumn.

Dar. vai — viaţa era de nerăpus ! Se impunea, inevi tabilă, nepieritoare — o veşnică amăgire, o veşnică sminteală ! O capcană !

Iar Îi veni în gînd această asemănare — şi oare nu era cea mai potrivită ? Oricît ai ţipa, nimic nu te mai poale ajuta; eşti prins şi nu mai scapi. Te ţine strîns — cum o ţinea durerea pe Corydon. Gemea, se înăbuşea, se arunca de pe o parte pe cealaltă — dar nu putea scăpa. Oare, cum se zbătea în chinul ei, nu semăna cu un pin slăbuţ, părăsit pe vîrf de munte,- pe care-l scutură şi cu care se joacă vijelia ?

Mîinile doctorului erau acum roşii de sînge, ca cele ale unui măcelar. Stătea aplecat asupra muncii sale, cu buzele strînse. Din cînd în cînd, zicea cîteva cuvinte infirmierei celei tinere pe care o instruia ; de fiecare dată, vocea lui îl trezea pe Thyrsis din gîndurile sale de coşmar.

— Poţi vedea capiii acum — zise el deodată, adre- sîndu-se lui Thyrsis.

Thyrsis se uită ; în rana cea oribilă căscată, zări o pată mică de mărimea unui dolar — de un roşu închis, aproape negru, zvîcnind mereu şi pornind înainte de fiecare dată cînd spasmele o scuturau pe mamă. „Şi asta să fie un cap !" şopti mai mult pentru sine.

— Dar cum va putea să iasă 7 — strigă deodată, cuprins de agitaţie.

— Va ieşi — răspunse doctorul zîmbind. — Aşteaptă... ai să vezi.

— Dar pînă atunci, copilul va muri!

— Dimpotrivă, e cît se poate de viu. Aud clar cum îi bate inima.

Pînă acum, Thyrsis nu se gîndise deloc la copil — prea nu-şi putuse închipui că ar fi ceva real. Nu se gîndise decît la femeie şi la suferinţa ei fără sfîrşit. Fiecare clipă i se părea o viaţă întreagă — dimineaţa cea lungă venise şi trecuse, dar chinul rămăsese acelaşi. Thyrsis se simţea bolnav la trup, bolnav la suflet ; Corydon îi părea a desfăşura puterea a zece bărbaţi.

Dar acum, această putere începea s-o părăsească în mod neîndoios —■ gemetele ei erau tot mai' dese, vaiete h tot mai ascuţite. Vinele se umflară pe fruntea medicului pe cînd se lupta aşa cu ea — într-o adevărată luptă fizica.

Gigantic, €i apăru acum lui Thyrsis — grozav ca destinul Din cînd in cind, Corydon ţipa de o durere acută ; medicul însă lucra mai departe, fără o vorbă, într-o încordare absolută. La un moment'dat — ţipetele ei nu mai conteneau — îşi pierdu şi el cumpătul ; făcu semn din cap sorei, care luă o sticlă de pe masă, îmbibă o bucată de tifon cu lichidul dintr-însa şi o ţinu deasupra feţei lui Corydon. Aceasta începu să ţipe tot mai tare, mai strident, apoi izbucni în tr-un rîs isteric, se apucă să agite braţele în aer ; strigă după Thyrsis, pe cînd i se închiseră ochii şi începu să murmure fraze fără şir, incoerente, despre „dragostea care se ţine de flecăreală pe verzile timpii". Fu prea mult pentru bietul băiat — simţi că se înăbuşe, năvăli afară în coridor şi se prăbuşi pe un scaun, plîngînd ca un copil.

După puţin timp, se ridică, începu să străbată coridorul cu paşi lungi, dîndu-şi singur curaj. Asta nu mai merge aşa — era doar bărbat. Mai trecuseră şi alţii prin aşa ceva, de ce nu şi el ? Peste puţin, totul se va sfîrşi — şi atunci, nu se va dispreţui pe el însuşi ? Se întoarse în odaie.

—Cloroformul o face să se agite aşa — îi zise sora cea tînără, pentru a-l linişti. — Cînd ţipă atît de tare, n-o doare deloc.

Corydon se trezea încetul cu încetul din toropeală. Lupta, începu din nou. Ea implora un sfîrşit, nu mai putea îndura.

— Ajutaţi-mă ! Ajutaţi-mă ! suspină ea.

Capul era acum de mărimea unei farfurioare —dar, de fiecare dată cînd ţipa, mergea înapoi. Thyrsis se ridică în picioare, silindu-se să-i strîngă mîna cu toată puterea. Faţa ei, care privea- în sus, semăna cu faţa unui lup. Şi nu se întrezărea încă nici un * sfîrşit — nici un sfîrşit!

Trecu încă o oră în acelaşi fel. Lui Thrysis începu să i se învîrtă totul în faţa ochilor. Corydon gemea şi striga că vrea să moară. Se

vedea acum un mare obiect negru inform şi monstruos — prins într-o fişie de carne însîngerată, întinsă ca pielea unei tobe. Aplecat mult înainte, doctorul muncea cu răsuflarea tăiată.

— Nu mai pot 1 Nu mai pot ! — ţipă Corydon.

— încă o dată ! încă o dată ! Acum ! Acum ! — o îndemnă doctorul, gîfîind. Mai trecură cîteva clipe. Doctorul o încuraja, o implora, îi făgăduia ceva, o minţea : _ — încă o dată ! încă o dată ! Acum e ultima dată ! O chema, o înflăcăra în mii de chipuri, făcea semn lui Thyrsis să-l ajute, s-o îndemne la răbdare, să-i dea curaj.

încă o titanică sforţare şi deodată — de necrezut — ceva năvăli în afară. Jalnic cum se simţea, mut de groază, ameţit — Thyrsis abia ştia' ce se întîmplă în faţa ochilor săi. Totul se petrecu atît de repede, încît abia ajunse să vadă. Ceva ţîşni în afară, ceva enorm, supranatural ! Din ce în ce mai mult — din ce în ce mai mult — părea că n-are sfîrşit ! Thyrsis sări în picioare, ţipînd, cu ochii holbaţi; în aceaşi clipă, doctorul cu un strigăt de triumf, ridică Ceva în aer. Ceva ce se bălăbănea, ţinut de un picior ! Sfinte Doamne ! Un om !

Un om ! Ceva ce avea capul unui om, trupul unui om, picioarele şi braţele şi faţa unui om ! O făptură hidoasă — demonică — diayolească ! Un mormoloc roşi, picurînd de sînge — îngrozitor — monstruos — un spectru desprins dintr-un coşmar !

Doctorul ridică mîna şi lovi mormolocul ; şi gura mormolocului se deschise, apăru puţină spumă roşie — apoi, un strigăt ! Un sunet care era ceva viu, o minune, ceva venit din altă lume. Un ton neomenesc, ca vaietul unui suflet pierdut, un ton care-ţi atingea fiecare nerv ! Thyrsis avu simţămîntul că uriaşe turnuri se prăvălesc înlăuntrul lui — se prăbuşi întreaga sa fiinţă şi căzîi pe pat, gemînd, suspinînd convulsiv.

II.

Cînd înălţă privirea, sora cea vîrstnică ţinea copilul în braţe. O licărire de zîmbet se ghicea pe faţa lui Corydon, Mîna doctorului era vîrîtă în rana cea îngrozitoare, iar doctorul vorbea în chip ciudat şi monoton cu sora cea tînără, pe care o instruia :

— De multe ori, placenta trebuie scoasă ; facem asta; răsucind-o încet, încet — cu multă grijă, fireşte. Uite, aşa ! ..

Un şuvoi de sînge ţîşni din rană : Thyrsis întoarse capul, să nu vadă.

— Dă-mi ligheanul — zise doctorul. — Aşa, acum trebuie să avem grijă ca uterul să se contracte imediat. Grăbim acest proces prin comprimarea pereţilor vasculari. Uterul trebuie bandajat strîns.

Thyrsis privi copilul. Trebui să strîngă pumnii ca să-şi poată stăpîni emoţia. Da, era un om ! Un ora adevărat ! Nu un monstru, un diavol, ci un copil!

Copilul său ! Copia lui ! Era cu putinţă ? Avea fruntea lui, nasul lui ! Era o caricatură a lui ! O caricatură caraghioasă, ciudată, şi totuşi, de o eclatantă asemănare ! O caricatură de maestru !

Pe deasupra avea şi viaţă ! Se mişca, se agita şi se răsucea, dădea din mîini şi din picioare ! Clipea din ochi, deschidea şi închidea gura, scotea sunete. Avea şi putere de simţire — strigase doar la atingerea doctorului l

Precaut, cu un singur deget, îşi atinse copilul. Simţind carnea cea vie, îl trecu un fior. Copilul lui! Copilul lui ! Un copil viu ! O făptură care îşi începea acum viaţa ; care va mînca şi va dormi, va creşte şi va învăţa să vorbească şi să deosebească lucrurile ! Care va gîndi şi va avea voinţă ! într-un cuvînt : un om întreg.

— E... e normal de tot ? — întrebă el sora cu glas tremurat.

— E un băiat superb — fu răspunsul ei. Aprinse un chibrit şi-l ţinu în faţa copilului ; ochii acestuia urmăriră lumina. — Uite că vede ! — zise ea.

Da, ştia să vadă ! — Thyrsis auzise că ştia să şi vorbească ! Dar ce nu ştia — fiinţa asta minunată ? Era supremul miracol al naturii — răspunsul la toate enigmele, soluţia tuturor misterelor ! Era o justificare a şireteniilor şi subterfugiilor o răsplată pentru toate jertfele lor, o alinare a suferinţelor îndurate. De dragul acestui copil se întîmplase totul — copilul-era încununarea şi desăvîrşi- rea iubirii lor, era supremul şi cel mai măreţ strigăt de triumf al vieţii!

Infirmiera ridică copilul în faţa lui Corydon. Aceasta se uită la el cu nesaţ, desfătîndu-şi privirea. Ah ! şi zîm- betul care-i înflori pe obraz — un zîmbet de negrăit! Cîtă mîndrie, uşurare, fericire în acest surîs ! Era opera ei — actul ei de creaţie ! Se bătuse cu vitejie şi dobîndise victoria în luptă ; acum îi aduceau coroana şi răsplata. Thyrsis îşi aduse deodată aminte de cuvintele lui Iisus : „O femele care umblă îngreunată e mîhnită căel.i-a venit i rasul ; dar de îndată ee s-a slobozit de prune, nu îşi mai aduce aminte de frica ei, de bucurie că s-a născut un om în lume". Căzu în genunchi alături de pat, luă mîna femeii într-a lui şi începu să plîngă încet.

12.

Mai tîrziu ieşi în stradă. Se făcuse din nou seară — douăzeci şi două de ore ţinuse lupta ! Nu mîncase nimic de la prînzul zilei trecute şi era slăbit şi ameţit.

Ce ciudată îi părea lumea deodată. Făpturi stranii roiau încoace şi încolo — de unde veneau ? — încotro se duceau ? Făpturi de groază şi coşmar., venite din haos şi care se vor întoarce în neant — oameni ! Azvîrliţi Încoace şi încolo de forţe cosmice, fiecare expus unui tragic destin şi nici unul nebănuind veşnica minune a propriei sale fiinţe ! Mănîncă, se îmbracă şi dorm, rîd, se joacă şi muncesc, se urăsc, se iubesc, se agită, se cheltuiesc fără a se gîndi o clipă măcar la enigma vieţii, la sensul cuprins în ceea ce se întîmplă cu ei, la furtunile care-i aruncă de colo pînă colo, la milioanele de minuni care se săvîrşesc în fiecare clipă de dragul lor !

Intră într-un restaurant şi se aşeză la o masă ; alături de el, atît 'de aproape încît îl atingea cu cotul, şedea un bărbat. Un domn gras care mînca friptură de porc, magiun de mere, cartofi prăjiţi şi mari cantităţi de pîine. Thyrsis îl privi cu ochii uimiţi. „Omule" ! i se

adresă el în gînd, „ştii tu cum ai venit pe lumea asta ? Ca un mormoloc roşu, scîrbos, picurind de sînge — un spectru desprins dintr-un coşmar !"

„— Ce... ce ?" — bîigui omul.

„— Tu habar n-ai ce dureri a pricinuit naşterea ta ! Tu nu înțelegi lucrul acesta ciudat! Nici prin vis nu-ți trece să te gîndeşti cit a suferit o femeie la naşterea ta ?".

Pe scaunul din față, şedea o femeie. Thyrsis n-o cruță nici pe ea.

— Tu ! Femeie ! Ştii tu ce eşti ? Cunoşti soarta cu care te joci ? Puterea care îți este dată ? Puterea de a crea viață care să poată fi transmisă fără sfârşit, de-a lungul veacurilor viitoare ?"

Thyrsis nu rosti aceste cuvinte ; ar fi vrut să le rostească, i se părea că trebuie să le rostească. Despre covîr- şitoarele fapte ale zămislirii şi naşterii nu era voie să vorbeşti. Trebuia să le ții ascunse, învăluite in taină — dacă voiai totuşi să te referi la ele, atunci trebuia să recurgi la metafore şi la decente parafrazări.

Când Thyrsis se gîndi la asta, îl cuprinse o aprigă mî- nie. într-o zi, lumea va trebui să audă aceste lucruri, va trebui să se gîndească la ele ! într-o zi, oamenii vor vedea viața aşa cum este şi vor cunoaşte sensul ei. Acum, sânt încă nebănuitori ca pruncii — altfel, cum ar fi cu putință pa femeile care țin la viață, cu atîtea chinuri, întreg genul uman, să slujească bărbaților de roabe, podoabe sau jucării ? Altfel, cum era cu putință ca viața, care cerea un asemenea preț, să fie atît de ieftină pe pămînt ? Pentru fiecare om care trăieşte şi umblă, o femeie a îndurat chinuri de nedescris. Şi ce se face cu aceşti oameni ? Sint închişi în mine şi în tot felul de iaduri industriale, pier de accidente în fabrici şi ateliere —? ba, mai rău, sînt băgați în uniforme pestrițe, înarmați cu puşti şi mitraliere şi puşi să se măcelărească reciproc cu miile şi sutele de mii !

Umblînd astfel pe stradă în noaptea aceea, Thyrsis făcu un sacru legămînt. într-o zi, va înfățişa lumii priveliştea care l-a zguduit atît. într-o zi, va aprinde inimile oamenilor eu vîlvătaia sufletului său. Le va inspira teamă şi groază, îi va însufleți cu înțelegere pentru marea valoare şi sfințenie a vieții. Ca o suliță ghimpată va înfige acest sentiment într-înşii — ca . niciodată în viață să nu se mai poată elibera de el. Niciodată nu se vor mai putea bucura, nu-şi vor mai putea bate joc, nu vor mai fi nepăsători pînă ce nu vor ii şters din lume aceste lucruri, pînă ce nu vor fi stîrpit de pe pămînt aceste sălbatice orori.

Volumul al doilea **IUBIREA E STAPINA**

CARTEA A OPTA

IN LANȚURI 1.

A fost o zi de aur în viața lui Thyrsis. Porțile minunii s-au deschis larg, şi toate lucrurile au căpăta $ o nouă şi mistică strălucire. El nu şi-a dat seama de aceasta atunci, pentru că era răscolit în aşa măsură, încît nu-şi mai putea analiza emoțiile. Artistul se contopise în întregime cu omul. Pînă şi odaia lui i se părea mai puțin tristă decît altădată. Fiind opera unor mani omeneşti, era o parte din misterul creației. Ar fi vrut să împărtăşească cuiva emoțiile sufletului său, dar, în singurătatea în care se obişnuise să trăiască, n-a găsit pe nimeni afară de gazda sa. Pînă şi la aceasta a descoperit, deodată, o față umană, numai din cauză că arăta interes pentru marele eveniment. Dacă toată lumea iubeşte pe îndrăgostit, îndrăgeşte şi mai mult pe acela prin care a fost atins țelul suprem al iubirii.

Thyrsis se ducea în fiecare zi la' sanatoriu să urmă- î'ească desfăşurarea minunii, să vadă copilul- afirmîndu-şi existenţa ca o fiinţă cu viaţă proprie. Nu obosea să-l privească. Îl observă în timpul" somnului, cînd copilul respira, răspîndind aburi uşori şi calzi ; îl observa cînd se deştepta : atunci ochii i se deschideau, iar mişcarea' buzelor lui arăta dorinţa de a suge. Scutecele în care era înfăşurat copilul ascundeau multe din ciudăţeniile micului său trup. în fiecare dimineaţă însă, sora îl dezbrăca şi-i făcea baie. Atunci Thyrsis avea prilejul să admire picioruşele scurte şi strîmbe şi mînuţele pe care băiatul său le mişca întruna. Privindu-le, te simţeai transportat cu secole în urmă şi aveai impresia că priveşti în laboratorul tainic al naturii. Lui Thyrsis i se îngăduia uneori să ia în braţe misterioasa făptură. Dar, mai întîi, trebuia să asculte o serie de îndrumări şi să promită eă va ţine braţul stîng sub capul băiatului, în poziţia arătată. Astfel, şi acest amănunt i-a dovedit că viaţa e un lucru serios.

Corydon sta ciilcată, cu capul afundat în perne, surâzătoare şi cu privirea senină. Thyrsis se mira de repeziciunea cu care se întrema. Ceas cu ceas, bujori care trădau sănătatea se furişau înapoi în obrajii ei. Amintin- du-şi de oarba sa frică şi de mînioasa sa răzvrătire, Ihyr-sis se ruşina. Acum, îşi dădea seama că ceea ce îndurase ea, chinurile acelea, nu se asemănau cu alte dureri. Fusese un chin creator, dacă se poate spune astfel, o luptă pe care ea o înfruntase şi din care ieşise învingătoare. Acum, domnea pe carul ei triumfal, aclamată de o mulţime de nădejdi şi nevăzute bucurii.

Minunea laptelui nu era mai puţin măreaţă decît celelalte lucruri. Buzele băiatului se mişcau necontenit, iar minuţele sale părea că dibuiesc aerul, căutînd o nouă experienţă, vrînd să cunoască viaţa despre care ştia atît de puţin. Dar şi mai minunat era faptul că natura prevăzuse totul şi că pregătise mama pentru această clipă. Thyrsis a urmărit fenomenul cu admiraţie, aşa cum admiri precizia unor ingineri, care sapă un tunel din două părţi opuse ăle muntelui şi se întîlnesc la mijloc cu exactitate de milimetru. Faptul că Corydon avea mai mult lapte decît îi trebuia copilului, corespundea în totul închipuirii pe care o inspira ea, de răspînditoare de belşug, de zeiţă a fecundităţii. Surplusul de lapte era îndepărtat cu ajutorul unei mici pompe aspiratoare. Urmărind cum micile picături ţîşneau în globul de sticlă, Thyrsis încerca un ciudat sentiment. Laptele era gras şi avea o nuanţă aurie. Curios cum era, el gustă dintr-însul. uimit şi în acelaşi timp înfiorat.

Toate aceste proceduri în legătură cu copilul -făceau ca în odaie să se împrăştie un miros plăcut şi cald, dîndu-i un aer de casnică intimitate. Odinioară, Thyssis obişnuise s-o tachineze pe Corydon cu perspectiva acestor lucruri. Acum însă nu-i mai ardea de glume : se afla sub cupola măreţului templu al vieţii, amuţit şi înfiorat de evlavie, întâmplările al căror martor fusese în odaia aceasta erau de aşa natură, încît nu puteau fi uitate niciodată,. Glasul scepticei raţiuni amuţise, acum, cu totul. Observă cu interes că şi în sufletul lui Corydon încetase orice răzvrătire stăpînită de instinctul matern.

Dar nici măcar în ac&ste ceasuri de reculegere, meschina lume de afară nu-i dădea pace. Norii cei grei se risipiseră- parcă pentru o clipă, dînd răgaz soarelui să-ş? reverse bogăţia de lumină. Acum însă se strîngeau din nou, mai negri şi mai ameninţători. Marele > chirurg, câte-i promisese lui Thyrsis că va aştepta cu banii, nu-şi

mai aminti — cel puţin aşa susţinea — că făcuse această făgăduială. Cine ştie, poate o uitase într-adevăr. N-ar fi fost de mirare, avîndu-se în vedere sumedenia de lucruri ce-i încărcau mintea. în orice caz, Corydon: se văzu pusă în faţa unei note de plată pe care n-o putea achita. Cu obrajii livizi şi buzele tremurînde, îi povesti lui Thyrsis cele petrecute; noi necazuri şi noi umilinţe. Mîncarea ce i se dădea la sanatoriu i se părea acum lipsită de orice gust. pentru că simţea că nu i se cuvine. Peste, cîteva zile, îi rugă pe Thyrsis s-o scoată de acolo.

O duse, deci, înapoi acasă, la părinţii ei, iar el se întoarse în singuratica sa odăiţă, stînd acolo ceasuri întregi cu dinţii încleştaţi de frig şi de mînie şi cu unghiile înfipte adînc în palme. Ca să pună vîrf la toate, tocmai atunci începu editorul acela să-şi schimbe părerea despre Dcscopcritorul adevărului ; seria decepţiilor mai spori, deci, cu una.

La ea acasă nu voia s-o viziteze pe Corydon, ceea ce duse la alte supărări. Căci ea, fiind parcă posedată de dorul de a-i fi aproape, părăsi înainte de vreme patul de convalescenţă, spre a urca scările spre odăiţa sa. Făcu asta de mai multe ori, în ciuda împotrivirii lui. Curînd după aceea, cînd medicii descoperiră la ea metrită, o atribuiră acestei împrejurări. Poate că, în realitate, asta nici nu era cauza, dar Corydon aşa credea şi încă mulţi ani de zile avea să facă răspunzătoare aceeaşi împrejurare pentru nenumărate ceasuri de dureri de cap şi de spate.

Astfel, un episod menit să cadă în uitare rămase a dăinui în amintirea ei, ca un simbol al tuturor suferinţelor mari şi mici din care se compunea viaţa sa.

Cînd venea, aducea cu ea şi sugarul. îl culca pe pai. .ar ei se aşezau şi discutau ceasuri întregi apăsătoarea problemă a existenţei lor. Mai tîrziu, cînd Corydon se simţi mai bine, începură să se ducă în parc, sorbind cu lăcomie aerul cel, proaspăt. Dar, în toiul iernii, puţine erau zilele cînd puteau sta mai mult timp pe o bancă ; trebuiau să se plimbe fără clipă de odihnă, pînă cs Corydon se simţea epuizată şi el o ducea înapoi în odaie.

Thyrsis era în zilele acelea ca o fiară sălbatică închisă în cuşcă, măsurînd cu paşi mînioşi fiecare colţişor al închisorii sale. Dar niciodată nu se gîndiră să capituleze, niciodată nu luară măcar în discuţie această posibilitate. Cu disperată îndîrjire continuară chiar şi studiile lor. Corydon învăţă din nou şiruri de cuvinte germane, iar împreună citiră Die verlorcue Handschrift * a lui Freytag, Ekkehard de Scheffel, făcînd şi o încercare cu Iphigenie auf Tauris, deşi, ce-i drept, le era greu să se desprindă într-o asemenea măsură de lumea de toate zilele. "Va recunoaşte oricine că nu este deloc uşor să încerci cura catharsis a tragediei cînd lîngă tine se află un sugar care trebuie alăptat la una-două ore şi care se simte îndreptăţit să ceară din clipă în clipă cîte ceva.

Un sugar este de obicei o fiinţă dificilă şi complicată, a cărei îngrijire cere o mulţime de cunoştinţe speciale, de pildă, mînuirea celor mai diferite panglici şi uzul unor iraţional de lungi scutece ; de multe ori, cînd Corydon era prea obosită, lucrurile acestea cădeau în sarcina lui Thyrsis. într-o zi, stîrni o furtună de rîsete într-o redacţie, oferindu-se să facă recenzia unei cărţi despre alimentarea sugarilor. Ştiu însă să sfideze batjocura, spunîndu-şi că şi domnii cei veseli au fost odată sugari; pe deasupra, aflase că şi printre scutece puteai pătrunde sensul şi secretul vieţii şi visa mari opere de artă. De altfel, ar fi înfruntat cu dragă inimă şi mai multă batjocură numai ca să primească un dolar pentru citirea unei cărţi care-l interesa. Căci asupra cărţilor pe care dorea să le cunoască

x) N. ed. în limba germană, în original : „Manuscrisul pierdut".

rareori se cereau recenzii, iar un dolar era atît-de greu de eîştigat !

Părea că sarcina lui devine mai grea cu fiecare săptămână. Umbla acum fără manşete, purta gulere vechi şi roase, spălase de atîtea ori singura lui cravată, încît se degradă cu totul, se hrănea cu prune uscate şi pesmeţi, renunţă la soba din odaia lui şi, cu toate acestea, abia izbutea să-şi plătească chiria la timp. Cerceta la o biblio tecă revistele cele mai proaste, muncindu-şi- creierii în căutarea de idei care să capteze interesul directorilor acelor reviste. Colinda redacţiile pînă ce era ameninţat că va fi dat afară, încărcîndu-se astfel cu noi umilinţe. Se despărţea după-amiază de Corydon şi se încuia în odăiţa lui ; aşezat în pat, singurul loc mai cald din cameră, lucra pînă la miezul nopţii la vreo nouă „mîzgăleală" cu care spera să cîştige ceva bani. După aceea, ieşea să se plimbe şi să-şi împrospăteze creierul ; chiar şi în această stare de epuizare avea încă viziuni pur poetice, minunate şi zguduitoare. întors acasă, lucra din nou pînă la ivirea zorilor la vreo scriere, care-i făcea într-adevăr plăcere.

în asemenea împrejurări scrise Caradrion, un poem ţesul din gîndurile lui Corydon şi din lacrimile pe care le vărsau unul în prezenţa celuilalt! Lui Thyrsis îi plăcea să scotocească prin cărţi vechi şi prăfuite în care găsea, de multe ori o minunată expresie a sufletului uman primitiv, surprins în momentul cînd îşi dă pentru întîia oară seama de misterele vieţii. O asemenea carte era Phisio- logus, cu poveştile sale despre animale ciudate şi vrăjite nestemate. „Trăieşte o pasăre cu numele de Caradrion", citise Thyrsis acolo. „Dacă se află undeva un om bolnav de lecuit, Caradrion zboară la el, îl sărută pe gură şi-i ia astfel boala ; omul se însănătoşeşte pe loc." Pornind de la această idee, scrise o legendă despre doi copii cave crescuseră împreună într-o micuţă colibă „cu verde împodobită" ; dădu eroilor săi numele care-i plăceau lui Corydon ; Cedric şi Şileen,

Cină veni vremea să-şi mărturisească iubirea, Atunci frumosul Cedric se aplecă asupră-i Şi-i sărută qbrazul cel alb catifelat. „Eu te iubesc, Eileen, din suflet te iubesc Şi pururi te-am iubit, făptură din poveşti".

Astfel, zilele trecură fericite pină în clipa cînd

Un negru ghid în mintea lui Cedric se-ncuibă, Gînd care zi şi noapte odihna îi răpea. „Eileen, omul adesea la moarte se gîndeşte, Vorbind de ea cu spaimă, cu groază în priviri. Nu ştiu, dar teamă mi-este c-o să te pierd odată Şi chipul tău de zînă eu nu-l voi mai vedea".

Porni, deci, în lume, să afle taina morţii şi a viitorului, ajunse la o bătrînă vrăjitoare, temută pentru puterea ei.

în jurul unui foc ea dănţuia frenetic ; Lumini, fantasmagoric, pe bolţi tot apăreau Şi umbrele pe ziduri zvîcneau parcă nebune. „Să .ştiu vreau viitorul!" atunci Cedric îi spuse Iar vrăjitoarea rîse, apoi cîntă, privindu-l; ' „Orbi, născuţi în negru haos Şi în beznă azvîrliţi, Zvîrcoliţi de goale patimi Şi prin lume crunt goniţi ! Căutători, Doritori, Chinuiţi, Bîjbîind, Rătăcind, Amăgiţi,

în închipuite sfere De fantastice himere, Cad şi urcă, stau, gonesc, Apar, dispar, urăsc, iubesc. De un fulger se înfioară Orice tunet îi doboară,

?<i la cel mai mic cutremur i cuprinde-un rece .tremur, Eu de-aş fi om, n-aş îndrăzni În cartea soartei a citi !"

Cedric se înfiora, dar spuse din nou :

„Să ştiu vreau viitorul!" iar, vrăjitoarea mina O ridică deodată : atunci o-mpuşcătură Cutremură caverna şi zidurile toate Sinistru răsunară. Iar colţurile fură De-un fulger luminate, ca de un foc năvalnic Ce dogorea-n unghere, pornit din tainic loc.

Şi în această înfricoşătoare viziune, Cedric **z:au** mieu- ta-i vale şi coliba' cea ,,cu verde împodobită" ; întinsă pe iarbă, Eileen zăcea moartă.

Cedric strigă în noapte : „Eileen, fiinţă dragă Dar tunetu-i răspunse mai tare ca oricînd. Pămîntul în cutremur se răsuci puternic, Iar muntele în două se despică, deodată... În întuneric, astre şi lumi pluteau haotic.

Turbat de mîhnire şi disperare, Cedric începu să rătăcească prin lume. După nesfîrşite suferinţe, păsările se îndurară de el şi-l sfătuiră să plece în căutarea lui Cara- drion..

'„Caradrion ! Dar dînsa putea-va să-mi ajute ? '

Frumoasă păsărică, nu-întîrzia răspunsul:

în aste clipe unde Caradrion se află ?"

Aşa-ntrebase Cedric, iar pasărea-i răspunse î

„Eu nu ştiu, dar nădejdea nu vreau ca să ţi-o pierzi ;

Pe cocostîrcul veşnic şi înţelept tu cată-l

Ce stă pierdut în gînduri din zpua-ntîi a lumii

Oracol, ca şi sfinxul, serafic, contemplînd

Ciudata procesiune de visuri trecătoare,
De visuri frămîntate, de prea umane visuri.. "t

Cedric găsi cocostîrcul, dar acesta era de o mare cruzime şi nu voia să-i îndeplinească dorinţa. Urmîndu-l însă cale lungă, prin mocirle neumblate, Cedric izbuti o dată şă-l strîngă de gît şi să-i smulgă secretul.

„Spre miazăzi te duce, acolo, underun soare Neiertător usucă şi arde tot pămîntul, Acol' unde ţărîna respiră numai aburi Şi cele mai frumoase şi mîttdre flori răsar. De-acolo, spre o stâncă îţi vei mina tu paştii O stîncă ce înalţă o frunte de granit Spre soarele pe care■ aproape îl atinge, Acolo e un pisc, sub pisc este o grotă : E peştera în care Caradrion trăieşte ; 1
El pasăre-i jum'ate, jum'ate-i ca un om..."

Cedric începu căutarea. După lungi şi grele peregrinări, ajunse, în sfîrşit, la stînca de granit.

E noapte şi în ceţuri pămîntu-i cufundat, Jar stînca plînge-ntruna, ca omul la necaz, într-una cată Cedric spre peştera aceea. „Caradrion", el strigă, „răspunde : unde eşti ?"_ O voce se aude, o voce din adîncuri : „Fereşterte, străine, cu tine e mîhnirea !" Dar braţele-obosite spre cer Cedric înalţă : „Mîhnirea cea străină", răspunde el în grabă, „în blinda fericire eu vreau ca s-o preschimbi, Iar fericirea mea prefă-o. în mîhnire !" Atunci îi spuse vocea : „Apropie-te, Cedric !" Şi Cedric fără teamă în peşteră intră; în întuneric beznă zări el o făptură Ce din slăbite aripi bătea încet

şi rar. „Tu eşti, Caradrion ?" Răspuns îi fu ecoul Ce răsună în grotă îndat': „Caradrion".

Cedric povesti nenorocirea sa-, implorînd ajutor. "Vocea îi răspunse :

„Îmi este în putere s-o scap, .dar numai dacă în mîndră nepăsare tu chinuri ai sâ-nduri, Ai sa înfrunți mînia destinului prea aspru Şi dacă însăşi moartea o vei disprețui". „Urmează !" spuse Cedric, cuprins de-un rece tremuri „Ascultă a mea lege, destinul meu cel groaznic : Mîhnirea îmi e drumul, iar moartea un sfîrşU. Şi chinurile mele au doar o îndurare : Prin lumea asta plină de jale şi dureri,
Eu caut cu privirea un suflet necăjit Ce plînge-n disperare şi-n chinuri. nesfîrşite- îşi pierde-orice nădejde şi orice bucurie. Aştept pînă adoarme, apoi spre ea-mi iau zborul, Cu fîlfîit de aripi ce nu e auzit i cu-n sărut pe buze îi fur tot chinul aspru, iau cu mine-ncoace cînd mă întorc apoi Şi, suferind năpraznic, eu harul mi-l plătesc". . Cedric sări-n picioare : „Atunci vino cu mine ! Să n-o lăsăm să moară 1" Dar trista voce spuse : „O, nu, puterea-mi mare apune-n aste clipe, Căci fapta mea cea bună a. fost îndeplinită. Mai este o speranță, de-mi vei urma tu sfatul: Dacă aştepți aici pîn' inima îmi tace Şi-apoi din al meu sînge vei bea cît de puțin, Vei fi ca mine-n toate, chiar la înfățişare ; Vei locui în grotă şi tot Caradrion Te vei numi ca mine... Deci stai aici şi-aşteaptă; Eu în curînd muri-voi. Te roagă pentru tine !" ...Şi orele-ncepură să treacă-ncetişor. Un geamăt din adîncuri din timp în timp s-aude De parcă o femeie s-ar zbate în dureri...

La asfințit de soare, o umbră țişni din grotă şi zbură cu iuțeală spre miază-noapte, pînă la mica vale în care Eileen zăcea să moară. O găsi aşa cum o zărise în viziunea din caverna vrăjitoarei.

Cedric strigă-n suspine : „Eileen, a mea iubită !" Nu-l auzea iubita, nici nu ştia de-i dînsul. Mîhnirea-acum răzbindu-l şi frînt de oboseală, C-un glas plin de durere, el, Cedric, jelui : „Eileen, eu te iubesc, făptură minunată Şi pururi te-am iubii, din sufletu-mi aprins. De ce chipul tău fraged eu nu-l voi mai vedea, Cînd blestemata-mi viață aş da-o pentru tine ? Şi de ce tocmai mie mi-e scris sa nu te văd, Nici glasul tău de zînă să nu-l aud nicicînd ? Răspunde-mi c-o privire, încearcă să-mi vorbeşti; O vorbă doar îmi spune, căci mult nu voi mai sta..." Cînd mîna i-o atinse, Eileen zăcea ca moartă ; Ea nu-i simți prezența. încet, Cedric şopti : „Să te păzească Domnul, să te blagoslovească,
Ființă adorată, al vieții mele suflet! Trezindu-te, tu oare te vei gîndi la mine ? La Cedric ce murit-a din prea multă iubire ? Mă vei uita, fireşte... Chiar numele-mi uita-vei. Căci eu toată durerea ce-o porți o iau cu mine Şi-ar fi durere dacă de-un mort ți-ai aminti... De mi-ai putea tu spune doar un cuvînt, atîla ! O, spune-mi că spre moarte eu nu merg în zadar! Hai, uită-te la mine, Eileen, sînt 'eu, iubitu-ți Ce în această clipă se-apleacă peste tine Şi buzele-ți sărută cu multă duioşie. Priveşte-mă ; sărutul ți-l dau ca totdeauna, Nu simți în sărutare tot chinul meu amarnic ?" Acestea spuse Cedric şi-o strînse-apoi la pieptu-i; Metal topit în vine i se părea că-i curge Şi că în gură flăcări îi ard fără-ncetare. Un tremur îl cuprinse, căzu pe spate Cedric, Apoi închise-o clipă şi ochii de jăratic. O ultimă privire el îndreptînd spre dînsa, Văzu cum iarăşi viața in trupul ei se naşte, Văzu cum de sub pleoape doi ochi frumoşi apar. Cu un oftat de jale, plîngînd, Cedric se duse, Nevrînd ca ea să-l vadă în ultimele-i clipe. Şi orice fîlfîire sporea a lui durere, Iar inima-i sărmana cu-ncetul se stingea... Eileen —

din nou în viață, — văzu în depărtare O pasăre măiastră zburînd, prin nori, spre soare...

Cedric se întoarse în peșteră și în curînd auzi o voce care-l chema : „Caradrion, unde ești ?" Iar el răspunse";

„Ferește-te, străine, cu tine e mîhnirea

La fel ca mai înainte.

...Și orele-ncepură să treacă-ncetișor ; Un geamăt din adîncuri din timp în timp s-aude De parcă o femeie s-ar zbate în dureri...

Eileen în fericire trăi o viață lungă Și nu-și mai aminti de cel pierdui pe veci...

Thyrsis scrisese acest poem cu multă uşurinţă, astfel că nu-i atribuia o valoare deosebită. „Vrei să asculţi o mică poveste ?"' se adresă lui Corydon atunci cînd hotărî să i-l citească. Rămase surprins de efectul pe care-l avu asupra ei, de lacrimile care-i inundară ochii şi de-felul spontan şi afectuos în care se lipi, suspinînd, de el. Nici una din scrierile lui n-o impresionase într-atît; poezia aceasta i se părea expresia cea mai pură a iubirii şi durerii lor.

Thyrsis o ¿tuse apoi la singurul editor pe care-l ştia iubitor de poezie şi încîntarea sinceră a acestuia îl surprinse nu mai puţin decît aceea a lui Corydon. Zîmbi însă cu tristeţe cînd îşi dădu seama că nici editorul acesta mi-avea de gînd s-o publice ; oamenii sînt mai zgîrciţi cu laudele cînd e vorba să cumpere ceva !

Poemul este prea .lung pentru o revistă, fu verdictul, dar nu îndeajuns de lung spre a umple o carte. Afară' de asta, versurile nu prea au căutare acum.

în ciuda acestui răspuns lămurit, Thyrsis, care n-avea obiceiul să se dea bătut, trimise poezia la alte cîteva edituri ; astfel, Caradrion întregi şirul acelor manuscrise care consumau mărci poştale şi colindau lumea pe socoteala stomacului autorului lor.

Dezamăgire, zadarnic efort, însemna, deci, şî poezia aceasta cu care se bucuraseră atîta la început. Se simţeau la marginea disperării cînd, înveliţi într-o plapumă, stăteau amîndoi în odăiţa lui sărăcăcioasă. Corydon era din zi în zi mai nervoasă şi mai nefericită ; pare-şe că, în calitate de femeie al cărei bărbat nu era în stare s-o întreţină avea de îndurat multe umilinţe. O rudă prea zeloasă îi sugerase odată ideea că poate băieţii de la lift nici n-o credeau măritată ; Corydon începu să studieze fizionomiile oamenilor de serviciu de rasă neagră şi nu-i fu greu să citească dezaprobarea de pe feţele lor.

Thyrsis, din pricina excesului de muncă şi a n.=>od< linei, avea faţa trasă şi oferea un aspect sălbatic. Strigătul lumii „Fă-ţi o situaţie !" îi răsuna în urechi ziua şi noaptea. Izvorul recenziilor literare secase în mod definitiv şi spectrul foamei îl sili să coboare încă o treaptă pe scara înjosirii. Un fost coleg de şcoală alcătuia un almanah de „biografii contemporane'· şi apelă la serviciile lui. Thyrsis trebuia să ducă acasă maldăre întregi de scrisori de la cele mai luminate capete ale lumii şi din elogiile scrise de acestea la propria lor adresă, să alcătuiască schiţe biografice. Fiecare cap luminat trimitea şi cîte **o** fotografie care să-i pună în lumină caracteristicile personale. Thyrsis simţea că umblă cu un pumnal prin măruntaiele fiecăruia dintre oamenii aceştia.

De mai bine de trei luni, un cunoscut editor de cărţi şi reviste încerca să-şi adune tot curajul. şi să publice Descoperitorul adevărului. Scrisese autorului mai multe scrisori în care-i lăuda -opera ; hotărîndu-se acum s-o respingă în mod definitiv, îşi linişti conştiinţa, invitîndu-l pe poet să ia masa cu el la unul din cele mai elegante şi mai intime cluburi ale oraşului. Cu un guler curat şi cu pantofii proaspăt lustruiţi, Thyrsis intră în eleganta clădire de marmură de pe Fifth.Avenue şi sub privirile bănuitoare ale unui şir de lachei în livrea fu condus în faţa proeminentului editor. în jur,, pe pereţii vastei săli, atîrnau portrete ale demnitarilor trecuţi în lumea celor drepţi ; cei vii puteau fi văzuţi şezînd în mari fotolii de piele şi consumînd băuturi răcoritoare. Editorul se ridică şi-l conduse pe Thyrsis în sala de mîncare, unde toată lumea mînca şi vorbea în şoaptă şi unde chelnerii zburdau încolo şi încoace, asemeni unor năluci în negru şi alb. Pe cînd mînca o ceaşcă de bulion rece, un porumbel en casserole şi o farfurie cu o salată artistic preparată, Thyrsis asculta vocea catifelată cu care editorul diseuta problema viitorului său.

El privea chestiunea din ,punctul de vedere al publicului. Lumea există demult şi pare-se că e în firea ei să fie potrivnică

schimbărilor. Orice scriitor trebuie să țină seama de prejudecățile ei, mai ales dacă e tînăr și necunoscut și dacă — hm ! — e silit să trăiasc-ă din ceea ce cîștigă. în inima lui Thyrsis se furișă cu încetul sentimentul că marele om îl poftise la masă în acest loc numai cu scopul de a avea un cadra potrivit cuvintelor sale, cuvinte menite parcă să umple de amărăciune sufletul flămîndului poet din fața sa.

— Uită-te la mine, — era sensul vorbelor și al atitudinii editorului, — viața mea ar putea să-ți servească de pildă. Eram și eu odată sărac și necunoscut ca dumneata, dar aveam gust și talent și am fost rezonabil. Rezulta- tttl ? De treizeci de ani sînt șeful uneia din cele mai mari case editoriale ale țării. Ai văzut doar că un singur cu- vînt al meu iți deschide drumul chiar și în această ci-tadelă a puterii ! Oamenii pe care-i vezi aici sînt stăpînii metropolei. Uite, domnul acela e cel mai bogat editor al Americii ; un gest al lui valorează milioane — și ai văzut cum m-a bătut pe umăr mai înainte. Acela care mă salută acum cu un zîmbet este fostul primar al New York-ului ; dincolo stă capul uneia din cele mai vechi și mai nobile familii' ale orașului — chiar și pe el îl cunosc. Iată ce se cheamă putere ! O poți recunoaște după mobilele din lemn de mahon, «după tapițeriile de piele, după purtarea reverențioasă a chelnerilor, după respectul care ne înconjoară din toate părțile și după belșugul în care trăim, belșug îngrădit numai ele finețea manierexor noastre. Grăbește-te să omagiezi această strălucire și intră cît mai curînd în slujba ei !

Thyrsis puse frîu gîndurilor sale și se despărți de editor după toate regulile politeței. Apoi însă, cînd păși pe Fifth Avenue, fu copleșit de mînie. Simbolurile puterii care erau de văzut aici nu erau mai puțin însemnate decît acelea de la club. Palate de granit și marmura, uriașe hoteluri de lux înălțîndu-se pînă la ceruri ; un șir ne- sfîrșit de automobile cu femei bogate lăfâindu-se în ele sau coborînd la marile magazine ale căror vitrine erau pline de aur, argint și bijuterii. Iată-i aici pe stăpînii metropolei, stăpînii vieții ; de ei depindea el, ei erau publicul căruia trebuia să-i placă. Ideile, viziunile, revelațiile sale trebuia să le depună frumos legate la picioarele lor, așteptînd smerit laudă sau critică.

Și ce așteptau ei, de fapt, -de la poeții lor ? Adorare, credință, iubire ? Răspunsul putea fi citit pe fețele lor fudule, putea fi ghicit după zăbrelele de bronz cu care-și împrejmuiau palatele și după aspectul lacheilor lor, ale căror priviri îl loveau în obraz ca niște palme ; acest răspuns se oglindea și în trăsăturile jalnice ale ucenicelor de „mode", care alergau cu mari cutii ca să le ducă un pic de splendoare în casă, se reflecta și în privirile pline de teamă ale cerșetorilor jerpeliți care pe străzile lăturalnice implorau mila lor. Nu, oamenii aceștia nu iubeau. viața și n-o prețuiau -, erau paraziți care nimiceau toate speranțele omenirii. Luxul în care trăiau era o esență distilată din lacrimile și suferințele a milioane de oameni înfrînți, bijuteriile lor erau sînge picat din inima speței umane.N

5.

Astfel, mînios și plin de amărăciune, Thyrsis cutreieră în ziua aceea străzile centrale ale orașului. Veninul care fierbea în el, avea de gînd să-l toarne în opera lui următoare. Trebuia să fie cea mai teribilă dintre cărțile sale și lumea avea să nu i-o ierte niciodată.

Interveni și alt episod care-i dădu un imbold hotărî - tor. într-un oraș din nordul Statelor Unite locuia alt unchi al lui Thyrsis, care dobîndise situația de „rege al lemnului". Una dintre încîntătoarele' fiice ale acestui om de vază, urmînd să se căsătorească acum, familia făcu din alegerea trusoului ei prilejul de a veni pentru scurt

timp în capitală. Au fost cîteva reuniuni de familie şi Thyrsis a fost invitat să vină cu soţia.

Corydon nu-şi ascunse uimirea.

— Cum se face că ne invită şi pe noi ? întrebă ea.

— Sînt doar membru al familiei, răspunse el.

— Da, da'r eşti sărac !

— Ştiu. Familia însă e familie Şi apoi ei sînt prea mîndri spre a fi snobi.

— Dar pe mine de ce vor să mă vadă ?

Thyrsis şovăi.

— Ştiu că am publicat o carte, spuse el. Li se pare. probabil, că în felul acesta aduc literaturii omagiul lor.

— Sînt oameni culţi ?

. — Nu prea. Afară de cazul c-ar fi făcut extraordinare sforţări. Ţin însă foarte mult la tradiţie şi îşi dau aere de aristocraţi.

— Eu nu merg, declară Corydon. Nu m-aş putea înţelege cu ei.

Thyrsis se duse deci singur, la acelaşi hotel de lux unde altădată se întîlnise cu distinsul profesor universitar. Fu primit de regele lemnului, un bărbat înalt şi de impunătoare înfăţişare, de regina lemnului, care înclina spre corpolenţă şi de cele trei prinţese ale lemnului, care pentru un poet erau făpturi deosebit de tulburătoare.

Lui Thyrsis i se păru că toată viața lui şi-o petrecuse într-o stare de mizerie, atît de puternic fu şocul pe care i-l produse vederea acestor fete. Aveau o înfăţişare aleasă şi totul era încîntător la ele : liniile graţioase ale trupului, trăsăturile perfecte, culorile strălucitoare, rochiile moi şi diafane pe care le purtau, parfumul suav şi ameţitor pe care-l răspîndeau şi atmosfera de seninătate şi voie bună pe care o radiau. Thyrsis simţi o ciudat ă amărăciune la vederea lor : de fapt, se născuse şi el în lumea în care trăiau ele şi ar fi putut lua de soţie o fată asemeni lor.

înlătură însă numaidecît aceste gînduri. Făcuse de mult alegerea lui şi doar nu umbla acum să peţească, Poate-că era şi prea sensibil, gîndindu-se în mod acut la proasta impresie pe care, jerpelit cum era, fără manşete şi cu pingelele rupte, trebuia s-o producă acestoi oameni, Tot timpul, fetele erau ocupate cu rochiile şi articolele de mode, care soseau necontenit în ,mari pachete ; nu încetau o clipă să vorbească de bijuterii, de automobile şi de apropiatul voiaj de nuntă spre Riviera. îi fu astfel greu să-şi învingă amărăciunea, greu să nu se gîndească la soţia lui, care era încă o copilă ; o vedea plimbîndu-se la ora asta, singură, prin parc ; viaţa ei era un şir de privaţiuni, de nădejdi risipite în vînt, de zadarnice zvâcniri ale unui suflet chinuit.

Familia se ducea la teatru ; dispunînd de un loc liber în automobil, îl invitară şi pe Thyrsis. Acesta primi şi avu prilejul şă-l vadă pe regele lemnului, care refuzase să-i împrumute bani, dar îi oferise o „situaţie", scoţînd un pachet gros de bancnote şi plătind o sumă nu tocmai neînsemnată pentru o lojă la unul din luxoasele teatre de pe Broadway.

Thyrsis fusese de multe ori sfătuit să studieze dorin-' ţele publicului ; acum, aşezat comod în lojă, avu prilejul să urmeze acest-sfat. Se juca o operetă. Prinţesa din Praga. Era vădit că piesa corespundea în totul gustului publicului, pentru că sala era ticsită. Interpretul principal, după spusele ziarelor, primea o mie de dolari pe săptămână, îmbrăcat ca locotenent de marină, stătea în mijlocul scenei, clipea din ochi, rînjea şi făcea caraghioslîcuri. După ce se produse cu o serie de cuplete de îndoielnic înţeles, lansă asupra publicului o ploaie de glume cinice. Făcea curte unei prinţese care fugise de acasă şi pe care, cînd o

accepta, cînd o respingea cu multă cochetărie. între aceste amuzante scene, apărea un grup de vreo douăzeci de femei exagerat de fardate, care, ţopăind, îşi suceau membrele într-o parodie de dans. La fiecare apariţie, erau dezbrăcate din ce în ce mai rafinat.

De la început şi pînă la sfîrşit, nu se găsea 111 această piesă nici o urmă de adevărat umor, nici o fărîmă de autentică simţire omenească, nici o licărire de inteligenţă. ThyrSis constată cu uimire că întreaga civilizaţie, cu toate resursele ei de ştiinţă şi artă, cu muzica şi pictura, cu poeţii, compozitorii, actorii şi cîntăreţii ei, inclusiv orchestra şi auditoriul, ar fi căzut parcă deodată pradă unui atac de delirium tremens. El sta tăcut şi asculta, in timp ce mulţimea din sală urla şi fremăta de entuziasm. Rudele de lîngă el — mama, tata şi fiicele — rîdeau de gl'ume care pe el îl făcea să se ruşineze a se uita în ochii lor. Peste puţin timp, devenind conştient că toate acestea însemnau decadenţa uhei civilizaţii şi că şi spiritul lui era condamnat să trăiască în -această temniţă, se simţi deodată rău ; scuzîndu-se pentru -o clipă, ieşi în foaier unde aşteptă sfîrşitul piesei.

Acolo îl găsiră rudele sale şi viitoarea mireasă îl întrebă dacă se simte acum mai bine ; apoi, observînd ce palidă îi este faţa, îi veni alt gînd : după o clipă de ezitare îl invită să stea cu'el la masă. în mintea ei se produsese un conflict între mila pe care o simţea pentru bietul băiat şi îndoielile pe care le avea cu privire la starea costumului său. Thyrsis, ghicindu-i gîndul într-o străfulgerare, şovăi şi el; pe de o parte, se simţea umilit, pe de altă parte, era chinuit de foame. Pînă la urmă, birui motivul mai ordinar ; îşi înăbuşi mîndria şi conduse familia la hotel. Acolo, după cum urzise soarta, primi imboldul să scrie cartea lui următoare.

6.

La masă mai era şi alt invitat : preotul acelei aristocratice parohii căreia îi aparţinea familia. Era un om tînăr, care îşi şi cîştigase renumele unui orator de talent. înfăţişarea lui cucerea toate inimile : totdeauna proaspăt
ras, avea un obraz fraged, trandafiriu, era graţios în gesturi şi insinuant. Ideile, limbajul si morala sa erau tot utît de perfect lustruite, ca şi unghiile degetelor sale ; într-un cuvînt : o flamură în faţa ochilor lui Thyrsis. Deoarece însă venise aici ca să mănînce, nu se preocupă de altceva, lăsînd hrana sufletească în grija reverendului dr, Holland. Masa era acum pe sfîrşite şi reverendul tocmai îşi sorbea cafeaua.

Conversaţia urmînd o traiectorie curioasă, ajunsese la vegetarianism şi vegetarieni. Doctorul Holland îşi exprimă dezaprobarea faţă de aceşti oameni. Thyrsis nu era vegetarian şi niciodată nu fusese preocupat de această problemă ; îl scoteau însă din sărite argumentele folosite de celălalt în favoarea tezei sale. Căci, ceea ce îl făcea pe reverend să fie antivegetarian era o atitudine faţă de viaţă ʼare i se potrivea de minune : era membru al partidului republican, profesa idei imperialiste, studiase la ¿Universitatea din Harvard, iar acum administra parohia unei comunităţi de snobi, aşa-zisa „Succesiune Apostolică". Numai cei apţi aveau dreptul la viaţă ; însemna că era voia Domnului ca cei mai puţin apţi să se lase condamnaţi la moarte prin cuvîntul doctorului Holland.

Menirea animalelor, proclama el, este să transforme ţesutul vegetal într-un aliment mai substanţial. „Proteina cărnii animale este mai înrudită cu ţesutul omenesc decît cea vegetală : deci, este mai potrivită pentru hrana noastră".

Aici interveni Thyrsis.

— Doctore Holland, spuse liniştit şi rar, ar trebui atunci să duci ideea dumitale pînă la ultima consecinţă.

Reverendul se întoarse spre dînsul.

—■ Care consecinţă ? întrebă el.

— Ar trebui să devii canibal, răspunse Thyrsis.

Toţi cei prezenţi tăcură deodată. Cînd doctorul Holland reluă vorba, se grăbi să schimbe subiectul conversaţiei. Din cînd în cînd, arunca pe furiş o privire uimită în direcţia lui Thyrsis.

Dar Thyrsis nu mai vedea aceasta. Capul lui era acum un vîrtej de gînduri ; aici, în aceast elegant restaurant îl apucară frigurile creaţiei. Iată imaginea pe care o căutase, fraza care conţinea totul, care exprima întreaga amărăciune a vieţii sale otrăvite ! Da, acum îi prinsese.

Pusese mîna pe ei cu întreaga lor strălucire şi putere ! Canibali, iată ce erau ! Ca-ni-bali !

Părăsind hotelul, nu se duse acasă, ci se plimbă cîteva ore prin parc. în ceasurile acelea, trăi în gînd toată cartea lui viitoare, care avea să poarte titlul : Canibalismul superior.

în dimineaţa următoare, povesti totul lui Corydon. Aceasta exclamă îngrozită :

— Thyrsis, dar nimeni nu va publica o asemenea carte !

— Fireşte că nu !

— Atunci, de ce o mai scrii ?

— Fiindcă trebuie s-o scriu ! Chiar dacă ar fi să pier ! Se închise, deci, din nou în odaia lui şi se puse pe lucru.

7.

Un celebru savant — aceasta era povestea — dezvoltă în amănunt ideea doctorului Holland. Iarba consumă materie anorganică,.pe care o.preface în hrană. Boul mănîncă iarba, ridicînd-o la treapta următoare. Există însă şi o treaptă superioară. Omul de ştiinţă făcu — în cea mai mare taină, fireşte, o serie întreagă de experienţe. Rezultatele le supuse unui corp de specialişti, dar colegii săi fură atît de scandalizaţi, încît toată chestiunea trebui înăbuşită.

Sămînţa cea rea prinsese însă rădăcini. Un savant mai tînăr reluă ideea şi întreprinse cercetări în mările Sudului. Izbuti să demonstreze în mod convingător că triburile de antropofagi supravieţuiseră totdeauna - tuturor celorlalte. Savantul acesta publică rezultatul investigaţiilor sale într-o carte care începu să circule pe ascuns din mînă în mînă. Nu trecu mult timp şi fu invitat la o întrevedere de către spiritul conducător al finanţelor ţării,. care era şi cel mai bogat om din lume. Domnul acesta era cunoscut ca fiind bătrîn, chel şi şubred. Acum, dintr-o lovitură, înfăţişarea lui se schimbă cu totul ; se întări în mod uimitor, reîncepînd să guste viaţa cu tinerească prospeţime. Că o explicaţie, cei din preajma lui răspîndiserâ zvonul că umblase multă vreme cu picioarele desculţe prin iarbă şi jucase toată ziua golf, explicaţie pe care publicul o luă drept bună. Nimeni nu remarcă faptul că, de cîtva timp, bătrînul dedica **o** parte a imensei sale averi înfiinţării de aziluri de copii.

Cu timpul însă, începură să **circule** zvonuri şi bănuieli ciudate. Trăiau cîţiva scriitori tineri, care dezvoltaseră o tehnică nouă, ridicînd expresia poetică la culmi nebănuite ; în operele acestora se găseau tainice aluzii la nişte practici de diabolică inspiraţie. **Un** ziar socialist publică **niéiiu**-ul unui banchet dat de aceşti neonietzsche- eni, cum îşi spuneau ei, cerînd să ştie ce se înţelegea prin **filet de mouton blanc** şi în ce consta farmecul special al unui **paté de petite bête.** Scandalul nu mai putea fi eyitat. Un tînăr de

vreo douăzeci de ani publică un volum de poezii în care aruncă lumii în obraz, cu sfidătoare batjocură, îngrozitoarea taină'. Toate încercările de a scoate din circulaţie această carte dădură greş. Un procuror dornic să parvină deschise împotriva tînărului poet o acţiune penală. Astfel, izbucni furtuna.

Marele public descoperi cu uimire cît de adînc pătrunsese noua idee. Ea devenise cultul unei întregi clase sociale, o religie ezoterică a statului. De pretutindeni răsăreau apărătorii ei. Ca şi cum atît puterile intelectuale, .cît şi cele materiale ale naţiunii s-ar fi aflat sub vraja ei. A te opune noii idei era considerat nedemn ; cine o făcea' totuşi, îşi atrăgea stigmatul de inferioritate morală şi dispreţul cuvenit victimelor „eticii de sclavi",

în lumea ştiinţifică, victoria fu, fireşte, deosebit de rapidă. Noua învăţătură corespundea în totul doctrinei universal recunoscute a evoluţiei naturale. Darwin şi Spencer, două nume mari, au fost invocate în sprijinul ei. Iar în ceea ce priveşte economia politică; ea nici nu îngăduia altă opinie în această chestiune ; ce însemna oare laissez faire, celebra deviză a liberalismului, daeă nu punerea în practică a noii teorii ?

Dar cea mai mare agitaţe o stîrni in ţârâ cartea unui profesor universitar, sociolog de frunte, carte în care chestiunea era tratată pe faţă fără nici un fel de denaturare. Era un fapt notoriu că marea majoritate a oamenilor a trăit totdeauna într-o stare de sclavie. Sub actualul regim democratic, un sfert de milion de oameni piereau anual în industria Americii, o jumătate de milion de femei trăiau din prostituţie; două milioane de copii munceau din greu în fabrici; zece milioane de oameni erau şomeri şi se zbăteau în neagră mizerie. în comparaţie cu aceste stări, cît de uman era noul cult, cît de onest şi sincer, cît de curat şi economic ! Pentru întîia oară în istorie, se oferea straturilor de jos o funcţie cu adevărat socială de îndeplinit. Să fie o dată noile teorii aplicate pe o scară mondială şi proletariatul va putea da urmare, fără nici o restricţie, instinctului său natural de înmulţire ; problema „sinuciderii rasei" nu va mai tulbura atunci somnul atîtor eminenţi oameni de stat.

Carteâ aceasta căzu ca b bombă tocmai în vremea cînd opinia publică nu vorbea de altceva decît de procesul pomenit, cînd în presă se duceau aprigi discuţii cu privire la cursul dezbaterilor. Dacă cineva avea chef să-şi lase moştenire trupul unui cumpărător, declară judecătorul, iar apoi să se sinucidă, nu exista lege care să-l împiedice ; bineînţeles că ceea ce făcea apoi cumpărătorul cu cadavrul moştenit nu mai avea nici o legătură cu problema în sine.,Aceasta era o chestiune de gust (aici, învăţatul judecător ceru energic ca liniştea să fie păstrată în sală), da, de gust, pe cînd problema dezbătută era o chestiune de lege. Şi nu exista nici o lege care să controleze idiosincrasiile stomacale ale fieeăruia; era îndoielnic că ,o asemenea lege ar putea fi susţinută din punct de vedere constituţional; în orice caz, nu în faţa unei Curţi Federale, afară de cazul că ar fi vorba de o chestiune de comerţ internaţional.

în consternarea lor, oamenii invocară ajutorul bisericii. Cu siguranţă că învăţătura creştină era baricada care ar fi rezistat acestui monstruos cult. Dar şi în sînul bisericii începuseră să se petreacă lucruri curioase. Se găsi un episcop protestant care să se ridice cu energie împotriva oricărei încercări de a „atrage biserica în- mocirla controverselor politice". Trebuia precizat, declară el, că religia creştină este o religie şi nu o dogmă alimentară. Scopul ei este să mîntuiască sufletele oamenilor şi nu să se amestece în treburile lor trupeşti. Faptul că ni se recomandă în Sfînta Scriptură a-i avea totdeauna pe săraci în Jurul nostru, demonstrează clar zădărnicia oricărei încercări de a schimba o elementară stare de fapt a naturii.

Atît de departe ajunsese Thyrsis. Putîndu-se acum răfui în voie cu biserica, o scutură pînă ce faţa-i trandafirie, proaspăt rasă, se făcu roşie ca focul şi ceaşca eu cafea zbură din mînile-i îngrijit

manichiurate. Şi în timp ce o făcea, în timp ce punea aberaţii de felul celor de mai sus în gura unui episcop, sufletul lui chiuia de bucurie, iar în sinea lui răsuna un urlet asemănător aceluia al singuraticului lup cenuşiu, pe care, în sihăstria lui de la ţară, îl auzise urlînd în miez de noapte. Un asemenea răzvrătit făcuse viaţa din băieţaşul, care, numai cu cîţiva ani în urmă, la solemnitatea miruirii, fusese îmbrăcat în alb şi purpură şi purtase trena episcopului ! Şi atît de aspru lăsa el să ispăşească Biserica Statelor Unite păcatul de a se fi aliat cu „lumea bună !"

8,

Banii pe care-i cheltui cu transcrierea la maşină a manuscrisului i-ar fi ajuns lui Thyrsis pentru o săptă- mînă de trai. Primul exemplar îl duse prietenului său, domnul Ardsley, care devenise principalul lui sfătuitor. Cînd Thyrsis veni să se intereseze de rezultat, domnul Ardsley scoase un plic dintr-un sertar şi se uită la referatul lectorului său.

— „Ce-i cu băiatul acesta ?" citi cu glas tare. Aceasta e prima propoziţiune. *

Apoi se uită cercetător la Thyrsis.

— într-adevăr, ce-i cu dumneata ? întrebă el.

Thyrsis tăcu ; n-avea ce să răspundă. îl ispitea doar dorinţa de a spune : „Ce-i cu mine ? N-am ce mînca ! Iată ce este !"

Dar nici lui Thyrsis nu-i mai plăcea acum Canibalismul superior. Era o carte născută dintr-o stare de slăbiciune şi mizerie şi cîtuşi de puţin opera pentru crearea căreia venise el pe lume. La sfîrşit, pusese o poezie in care vorbea de o vizită a muzei (în genul Nopţilor lui Musşet). Muza fusese tristă şi tăcută ; el însă reînnoi legămîntul cu ea, rupînd în bucăţi produsul orelor sale de disperare.

În acest timp, se tot tîrau înainte lungile luni de iarnă şi încă nu se întrezărea nici o licărire de speranţă. Corydon avea şi mai mult de îndurat decît soţul ei. Căci el îşi putea cel puţin exprima sentimentele în scris, pe cînd ea n-avea nici o supapă pentru gîndurile care o rodeau. Viaţa ei se scurgea incoloră'şi monotonă, fiecare zi era la fel cu cealaltă, cel mult mai plictisitoare. Făcea mari sforţări ca să nu-i arate lui cît de mult suferă :, de multe ori însă, o copleşeau lacrimile. Starea ei de nefericire avea un efect nefast asupra copilului, care la început arătase deosebit de voinic şi sănătos, iar acum nu prea creştea. Thyrsis ar fi rîs dacă x s-ar fi spus că nervozitatea lui Corydon avea înrîurire „asupra laptelui ei ; abia mai tîrziu, cînd avu prilejul să vadă toxinele oboselii şi fricii în nişte eprubete reactive, înţelese de ce copilul nu fusese în stare să înalţe capul pînă la vîrsta de un an şi de ce înclinase spre rahitism.

Viaţa lor se deosebea atît de aceea pe care o visaseră ! Visul îi ademenea încă, dar cu o voce mai slabă şi în culori mai pale decît altădată. Cum să-l fi prefăcut ei în realitatea, cînd alergau după ceva care le scăpa mereu din mîini ? Existenţa lor consta din nesfîrşită mizerie, jalnică bălăceală în acelaşi trist cotidian ; cînd nu-i ataca nimic în mod activ, erau ameninţaţi să se înece într-o băltoacă pasivă şi inertă de murdare banalităţi.

— Thyrsis, exclama Corydon de multe ori, asta ne va ucide dacă va mai ţine imilt !

O lovitură din cele mai grele era pentru ei.faptul că. acum nu mai auzeau deloc muzică. Corydon nu mai avea destulă putere ca să cînte la pian, iar vioara lui o vînduse. Un şuvoi nestăvilit de concerte, opere şi recitaluri se revărsa asupra marelui oraş, dar ei trebuiau să stea ca nişte copii înfometaţi, care îşi apasă obrajii de vitrina cofetăriei, înghiţind cu ochii minunăţiile îngrămădite acolo. Thyrsis se ţinea la

curent prin cronicile din ziare şi reviste cu viaţa muzicală şi teatrală a metropolei ; dar asta era ca şi cum ar fi încercat să-şi potolească setea cu un miraj. Se întreba uneori ce s-ar "întâmpla dacă ar scrie marilor artişti ? L-ar invita la spectacolele lor sau l-ar dispreţui şi ei ? Nu îndrăzni niciodată să facă o încercare.

Odată, în timpul iernii, cineva dădu lui Corydon două bilete de operă ; se duseră împreună, în culmea, fericirii. Thyrsis trecu printr-o experienţă nouă, căci aveau fotolii de orchestră, iar pînă atunci el ascultase toate operele din ultimul rînd al celui de-al cincilea balcon ; aerul era cald şi înăbuşitor acolo sus, iar cîntăreţii
apăreau ca o pereche de braţe scurte ce se agitau incoace şi încolo şi un cap (deseori chel) care emitea un glas slab, depărtat. în mintea lui, imaginea aceasta era strîns legată de noţiunea de operă ; fu uimit să descopere acum că un tenor e o fiinţă umană de statură normală, cu chip, două picioare şi voce puternică.

Din păcate, nu-şi putuseră alege singuri spectacolul. Se dădea Traviata. Multă hrană pentru sufletele lor flă- mînde nu se găsea în această amestecătură de artificialitate şi fals sentimentalism. închiseră ochii, încercînd să guste doar muzica şi renunţînd cu plăcere la vederea tinerilor cavaleri de pe scenă şi a fermecătoarelor lor amante. Dar chiar şi muzica părea stricată ; Sau — se întrebă Thyrsis — să fi ajuns el atît de jos, încît nu mai putea încerca bucuria pură a unei melodii ? Cunoscuse toate felurile de corupţie : corupţia bărbaţilor, femeilor şi copiilor ; corupţia picturii şi sculpturii, a poeziei şi a geniului dramatic. Dar o corupţie în domeniul muzicii fusese pînă acum ceva de neînchipuit pentru el ; muzica era doar adevăratul glas al sufletului, izvorul din care se trăgea tot ce e viaţă.

Plimbîndu-se cu Corydon prin foaierul elegantului palat al Operei, Thyrsis se gîndi'că nicăieri în lume nu exista un loc unde cerul şi iadul să se întâlnească atît de aproape. Trufia şi plăcerile cărnii desfăşurau aici toate splendorile lor, şi "tot aici puteai cădea în cel mai pur extaz încercat vreodată de spiritul uman ! Se uită la o cucoană, care trecu zornăind pe lîngă ei ; pieptul imens îi ţîşnea din corsaj pe cînd mergea, stomacul îi era strîm- bat de un fel de platoşă din bijuterii, iar capul încărcat cu un munte de păr fals şi încununat cu o diademă de briliante. Bogat fardata, faţa ei semăna cu o mască a trufiei şi dispreţului. Şi cînd te gîndeai — o, inexplicabil contrast! — la Waldiveben sau Feucrzaubcr sau la tragedia cruntă şi îngrozitoare a marşului funebru din Sicgfricd ! Erau în această clădire o Operei oameni care ştiau să aprecieze valoarea unei asemenea muzici ; Thyrsis citise asta pe feţele lor, cînd îi văzuse acolo sus, la galeria a cincea. Se întrebă dacă spiritele evocate de muzică nu se vor răzvrăti într-o zi şi vor purcede să izgonească şi ele din templu pe zarafi.

Din nou un redactor citea Descoperitorul adevărului, iar un editor cintărea riscurile legate de publicarea Canibalismului superior. Alte două speranțe ademeneau, deci, tînăra pereche. La venirea primăverii, aveau de gînd să evadeze din oraş şi să-şi ridice din nou cortul pe malul lacului. Petreceau multe ceasuri închipuindu-şi cum vor trăi, ce vor mînca, ce vor face, cum se vor îmbrăca. Pe Cedric — astfel îşi botezaseră băiețaşul — îl şi vedeau jucîndu-se sub copacul cel bătrîn din fața cortului. Ce bucurie să-l scalde în lac !

— Va putea să doarmă într-un coş de rufe, opina Thyrsis.

— Nu vorbi prostii, dragă, spunea Corydon. Ți-am mai spus că trebuie să-i cumpărăm un pătuc.

Corydon făgăduia mereu că-l va ajuta să facă economii ; dar de fiecare dată cînd el venea cu o propunere concretă, ea avea ceva de obiectat.

— Ne vom culca devreme, propunea el. ca să facem economie de petrol.

— Bine, răspundea ea.

Şi ne vom spăla singuri rufele, continuă el.

Pe chestia asta începea o discuție întreagă. Era cu neputință s-o convingi pe Corydon că scutecele copilului puteau fi spălate şi în apă rece, chiar dacă îi puneai la dispoziție toată apa Marilor Lacuri.

îşi închipuiau vremea de glorie cînd vor avea destule mijloace spre a-şi clădi o casă proprie, în care să poată locui şi vara şi iarna. Corydon nu vorbea de ea decît în termenii din Caradrion : o căsuță „cu verde împodobită". Pentru copil, mai ales, va fi o binefacere : nu va rnai trebui să se întoarcă în oraş niciodată.- Lui Thyrsis ,îi plăcea să şi-l închipuie ca pe un băiețandru voinic, înnegrit de soare şi pistruiat, zburdînd în jurul acestei case, în pantaloni scurți şi cu picioarele goale. v

Corydon însă nu era de acord cu această imagine.

— înțeleg să te împaci cu un lucru urît, spunea ea, cînd nu poți altfel. Dar de ce să faci dintr-însul un fetiş ?

— Dar n-ar fi urît! Ar fi numai natural î Bine.

Eu vreau însă ca să aibă bucle...

— Bucle ! strigă Thyrsis; Şi poate şi un costum â la „Micul Lord" !

. — Nu, asta nu... cel puțin cit. timp sintem săraci. Dar vreau ca să arate ca lumea.

— Dacă va avea bucle, îți va trebui o guvernantă care să-l pieptene.

— Nu vorbi prostii, Thyrsis. Nu poate o mamă avea grijă de părul propriului ei copil ?

— Unele mame pot... dar ele n-au altceva de îăcut. Dacă eşti o adeptă atît de convinsă a artei coafatului, de ce ți-ai tăiat părul ?

Astfel, se năşteau mereu între ei noi discuții. „Te pomeneşti că ai să vrei. să ne instalăm un menaj în toată regula !" exclamase Thyrsis, ori de cîte ori ea manifesta ¡asemenea impulsuri estetice. Imaginea unei burgheze aşezări gospodăreşti îl teroriza de-a dreptul. Toți bărbații însurați ajungeau, mai curînd sau mai tîrziu, acolo ; părea să fie ceva inerent căsniciei. Şi e mai bine să adopți de la început idealurile şi obiceiurile țiganilor decît să te stabileşti ca respectabil cap de familie, cu guvernantă şi bucătăreasă.

Thyrsis simțea nevoia să facă o cură de purificare a sufletului. În metropolă vedea prea mult lux şi prea multă mizerie deodată, ceea ce îi pricinuia adevărate chinuri sufleteşti. într-o zi va deveni celebru, de asta era sigur, poate şi bogat, cine ştie. Va trebui atunci să fie în oraş cel puțin un singur om care să nu fie corupt, care să nu se lăfăiască în lux şi destrăbălare, care, nu numai să propovăduiască, ci să şi ducă o viață de om cinstit. Şi astfel, el •şi Corydon reînnoiau mereu legămîntul din întîile zile ale dragostei

lor, făgăduindu-şi unul altuia să ducă totdeauna o yiaţă de spartană austeritate.

Sărac cum era, Thyrsis găsea încă răgazul să se gîn- dească la planurile pe care le nutrea pentru o vreme mai bună : în primul rînd, editura care va publica operele lui la preţul de cost, apoi sala de lectură gratuită şi bibliotecile sale ambulante. Acum, voia să scoată o revistă, căci avea de spus lumii un mare adevăr.

— Trebuie să facem în aşa fel, ca suferinţele noastre să nu fi fost zadarnice, îi spunea de multe ori lui Corydon. Ele trebuie să ne ajute să deschidem ochii oamenilor.

îşi închipuia cum, cînd va fi scăpat, în sfîrşit, din prăpastia cea neagră, va fi în situaţia de a vorbi în favoarea celor rămaşi încă la fund. Oamenii îl vor asculta atunci şi el va putea să le arate cît de greu îi este artistului să creeze şi în acelaşi timp să ducă lupta pentru pîinea cea de toate zilele. Poate va reuşi să convingă pe vreun om bogat să creeze o fundaţie pentru întreţinerea scriitorilor tineri ; nici un artist, avînd cu adevărat de spus ceva lumii, nu va mai trebui atunci să moară de foame.

Thyrsis acumulase destulă experienţă ca să ştie acum că nimeni n-aveâ nici cea mai naică înţelegere pentru situaţia lui. Pe vremea aceea, ajunsese iar să nu cîştige nici un ban, trăind de la o zi la alta din împrumuturi ! Cîte umilinţe şi jigniri îl costau ele ! Şi, ce era mai rău, cîte umilinţe şi insulte trebuia să înghită atunci cînd nu căpăta nimic ! Un bogătaş îi împrumută o dată zece dolari ; Thyrsis îi plăti datoria cu un cec pe care-l primise de la o mică revistă provincială. Omul cel bogat îi trimise cecul înagoi cu observaţia că lipsea „dobînda". Thyrsis se interesa printr-o scrisoare, cu toată umilinţa, cam despre ce fel de „dobîndă" putea fi vorba la un cec. Primi răspunsul că mai datorează bogătaşului suma de zece cenţi !

Cazul lui era cu deosebire deznădăjduit, din pricină că era însurat. Unui tînăr aprins şi răzvrătit, lumea i-ar mai fi iertat, poate, cîtva timp intenţia de a-şi croi un drum în felul lui. Dar ca un bărbat care avea soţie şi copil să mai vorbească despre poezie, asta. era prea mult ! În ochii lumii, a avea soţie şi copil era un lux ; cine şi-l permitea, trebuia să tragă consecinţele şi să se apuce de o muncă serioasă. Cum să fi explicat Thyrsis oamenilor elementul care deosebea căsnicia lui de a altora ? Cum să fi făcut numai aluzie la un asemenea lucru fără a fi fost luat drept tîmpit ?

10.

Culegerea de „biografii contemporane" era gata. După săptămîni de căutare, Thyrsis găsi o nouă sursă de cîştig ; domnul Ardsley îi oferise manuscrise de citit. Aceasta era minunat, căci munca de lector nu era grea, iar plata era de cinci dolari de manuscris. Thyrsis primi oferta cu
bucurie, ducînd acasă un teanc de cărţi în stare embrionară.

Ocupaţia aceasta nouă şi interesantă îi deschise o lume întreagă a cărei existenţă nici n-o bănuise pînă atunci. Datorită vremelnicei sale îndeletniciri de cronicar literar, ajunsese să cunoască genul de cărţi care vedeau lumina zilei i acum, făcu uimitoarea descoperire că, pentru fiecare carte care apărea, erau altele, sute şi > poate mii. care piereau înainte de a §e naşte. În curînd, înţelese şi de ce. Hoarde întregi de oameni semicultţi, care citiseră cîteva cărţi, se simţeau îndemnate să scrie şi ele opere asemănătoare. Fiecare manuscris în parte era o tragedie. Deseori, el era însoţit de o scrisoare sau prefaţă izvorîtă din grija autorului ca nu cumva sensul mai adînc al operei sale să fie greşit interpretat. Iată, de pildă, un muncitor însufleţit de un arzător mesaj către lume, dar care nu era în stare nici să schiţeze un caracter, nici şă închege, un dialog; un om de afaceri care învăţase

dialectul Regiunii ,unde îşi petrecuse vilegiatura şi care scria într-un stil atît de mizerabil, încît lectura manuscrisului lui te dezgusta la culme ; un contabil, o dactilografă sau un biet funcționar, avînd rolul de rotițe în vastul mecanism al vieții economice, care, auzind de fabuloasele averi ale cîtorva scriitori de faimă mondială, folosiseră toate orele lor libere din cursul unui an spre a scrie o povestire cu eroi din înalta societate sau vreo slabă imitație a zaha- risitelor romane istorice atunci la modă.

Uneori, un fior îl trecea pe Thyrsis la citirea acestor manuscrise ; ele îl făceau să-şi dea seama de stările din lumea aceasta. Aceste mii şi zeci de mii de oameni luptau cu disperare pentru o fărîmă de succes în viață ; el însuşi nu era decît unul între nenumărați. Nu era oare curată nebunie să-şi închipuie că tocmai el se va ridica deasupra capetelor lor, că tocmai el va fi cel aleş să cîştige înălțimile gloriei ? Scrisorile şi prefețele lor sunau ca o satiră la adresa propriei sale atitudini, ca o reducere la absurd a pretențiilor sale de a fi considerat drept „geniu".[a]Iată, de pildă, un om care se recomanda drept cel mai mare poet epic al Americii, pomenind în treacăt că era inspector la o societate de gaz şi electricitate şi avea soție şi patru copii. Poemul lui se întindea pe şase sute de pagini mari, frumos legate cu mina ; era vorba în el de stările sufleteşti ale unui Byron din Alabama, care, refuzat fiind de
aleasa inimii sale, îşi exprima mînia şi uimirea într-un lung discurs. Patru versuri se întipăreau pentru totdeauna în mintea cititorului ?

Căci trupul meu e sănătos, Nu sînt urît;
sînt chiar frumos! De tine sînt prea
doritor ; Am bani în pungă.., şi-s
fecior !...

Ca metodă de eîştigare a traiului, munca aceasta era extrem de avantajoasă.. Cu cît erau mai proaste manuscrisele, cu atît mai uşoară era sarcina lui. Cînd dădea de o lucrare mai interesantă, care trăda oarecare forță poetică, îşi blestema soarta, căci atunci dobîndirea celor cinci dolari îl costa mai multe zile de muncă. în cea mai mare parte însă, manuscrisele erau foarte proaste şi Thyrsis ar fi putut cîştiga o avere într-o săptămînă, numai să fi fost destule. îşi dădu osteneala să-şi îndeplinească sarcina bine, presărînd referatele şale cu observații pătrunzătoare şi spirituale, al căror sens era cu grijă adaptat vederilor domnului Ardsley. După cîtVa timp, cînd putea presupune că şiretenia lui prinsese, se duse la domnul Ardsley să-i facă o propunere.

— Domnule Ardsley, începu ei, am de gînd să vă aW cu o carte.

—• Ia s-auzim.

— Vreau să scriu un roman pe care să-l puteți tipăii. Cred că acum aş fi în stare s-o fac.

Domnul Ardsley se înflăcără pe loc.

— Totdeauna am fost sigur că eşti în stare s-o faci.

" Se apucă să-i explice Iui Thyrsis etica oportunismu-
lui. Nu era nevoie să-şi trădeze convingerile, să scrie ceva potrivnic credințelor sale; ajungea să-şi toarne părerile într-o formă populară şi să nu dea publicului o doză mai mare decît era în stare să înghită.

Thyrsis îi expuse planul lui. Va înfățişa în romanul său lupta pentru existență a unui tînăr scriitor din metropolă, nu a unui fanatic rebel cum era el însuşi, ci a unui tînăr simplu şi simpatic, care va fi pe placul marelui public. „Culoarea locală" pentru. un asemenea subiect o stăpînea bine, astfel încît cartea nu i-ar fi luat prea mult timp. Domnul Ardsley se arătă încîntat de idee.

Cu multă precauţiune, Thyrsis încercă acum să ajungă la miezul chestiunii.

— Aş vrea să plec la ţară ca să pot lucra în linişte, spuse el. De aceea, vreau să vă întreb de manuscrisele pe care mi le trimiteaţi pînă acum. Sînteţi mulţumit de munca mea ?

— Da, da, fireşte.

— îmi veţi putea trimite unele şi în cursul verii ?

— Cred că da. Depinde de numărul de manuscrise pe care-l vom primi noi.

— N-aţi putea face în aşa fel ca să primesc mai multe decît pînă acum ?

— Deocamdată, nu. Trebuie să ţin seamă de faptul că am lectori angajaţi de mult timp, a căror muncă **o** cunosc bine. Tot ce va rămîne, îţi voi trimite dumitale.

După ce îi mulţumi, Thyrsis 'îşi luă rămas bun de la domnul Ardsley şi se duse acasă, în mica lui odaie, să se consulte cu Corydon. Cu munca lui, cîştigase pînă acum vreo douăzeci de dolari pe lună ; suma aceasta nu era suficientă pentru întreţinerea unei familii de trei suflete.

— Singura noastră speranţă este noua mea carte, declară el şi Corydon îşi dădu seama că avea dreptate. Păcat de fiecare săptămînă cît mai stau aici, căci trebuie să plătesc tot timpul chiria.

— Dar cum vei putea locui într-un cort, acum, in aprilie ? întrebă ea.

-t- Voi putea... dacă tu eşti de acord, răspunse el. Depinde de tine.

Corydon ştia că nu se putea altfel, că era datoria ei să suporte cu calm vremelnica despărţire, • chiar dacă i se rupea inima. Trebuia să rămînă singură acasă şi să-i poarte de grijă copilului, în timp ce el pleca să muncească. [1] Thyrsis se aşeză lîngă ea şi-i mîngîie mîinile, pe cînd ea încleşta dinţii, luptîndu-se cu plînsul. Inimile lor erau acum atît de strîns contopite, încît a-i despărţi însemna pur şi simplu a rupe din carnea lor. Niciodată nu se mai gîndiseră la putinţa unei despărţiri.

— Thyrsis, şopti ea, tu mă vei uita !...

El îi strînse mîinile cu şi mai multă putere.

— Nu, draga mea ! Nu ! Nu !

— Dar te vei obişnui să trăieşti fără mine. Tocmai acum, cînd am cea mai mare nevoie de tine !

. — Dacă spui asta, nu mai plec ; rămîn cu tine.

— Nu, nu, exclamă ea. Voi căuta să mă stăpînesc;

Văzînd durerea ei, cu inima sfîşiată de milă, Thyrsis simţi un ciudat îndemn. Luă mîinile ei într-ale lui, înge- nunche în faţa ei şi începu să se roage. De ani de zile nu se mai rugase, iar Corvdon nu spusese în viaţa ei o rugăciune. Cuvintele veneau din adîncul sufletului său, cîteva cuvinte bolborosite, simple şi copilăreşti, dar mîntuitoare ca muzica. Se rugă ca nimic să nu tulbure vreodată imaginea pe care o aveau unul despre altul, ca să aibă curajul şi puterea de a duce lupta pînă la capăt şi să fie veşnic în stare a ţine vie iubirea lor curată. Era o rugăciune care n-avea nici o legătură cu vreo religie anumită, o rugăciune adresată unor divinităţi necunoscute ; dar le aduse uşurare prin faptul că dezlănţui în ei un val de duioşie. Cînd Thyrsis sfîrşi, Corydon plîn- gea în suspine pe umărul lui.

CARTEA A NOUA

O ULTIMA SPERANŢA

1.

După o călătorie cu trenul de noapte, Tbyrsis sosi pentru a doua oară în micul oraş de pe malul lacului Ontario. Ca şi atunci cînd fusese pentru întîia oară aici. soarele se oglindea în apa de cristal a lacului şi o briză rece sufla înspre uscat. Deşi pe alocuri pădurea era încă acoperită de zăpadă, Thyrsis îşi scoase cortul din şura fermierului învecinat, cîrpi găurile făcute de şoareci şi-l instală în locul cel vechi.

De la început simţi lipsa lui Corydon. Erau aici atîtea lucruri care-i aminteau de ea şi fiecare amintire îl durea. Acolo jos se întindea micul golf unde înnoptaseră împreună, iar aici, alături de el se afla pinul pe care-l spintecase trăsnetul, într-o zi , cînd amîndoi stăteau în apropierea lui. Pe cînd se lăsa amurgul, iar el despacheta cîteva lucruri pe care le lăsaseră la fermă, singurătatea i se păru aproape de neîndurat ; stătea lîngă mica lui sobă cu petrol, ţinînd în mînă un papuc vechi şi rupt al lui Corydon peste care picurau lacrimile sale.

Dar, în două-trei zile, izbuti să învingă aceste senti mente. Nu era acum timpul să fie sentimental, trebuia să' fie gata de luptă. în sfîrşit, era din nou liber şi avea putinţa să lucreze. Se afla încă sub impresia convorbirii sale cu Ardsley şi era hotărît să-şi dea toată silinţa ca să fie o dată „om practic". Iată-l, aşadar, umblînd ceasuri întregi prin pădurile muiate de apă, pe cărări noroioase, sau s.tînd lîngă mica lui sobă, în timp ce furtuna ameninţa să-i rupă cortul în bucăţi — îneercînd necontenit să domolească nepotolitul său Pegas şi să-i imprime un mers lent, potrivit puterii de înţelegere a marelui public.

Vecinii îl preveniseră că nu era încă timpul de locuit în cort, dar Thyrsis nu luase în seamă sfaturile lor. Ca o pedeapsă pentru această sfidare, trebui să îndure acum o urgie de intemperii ; vreme de patru săptămîni se ţinură lanţ furtuni cu ploi şi -zăpezi, cum nici regiunea aceasta nu cunoscuse vreodată în aprilie. Erau nopţi în care. stătea învelit în palton şi cearşafuri, tremurînd totuşi la fiecare curent de aer. ce pătrundea prin pînza de cort. într-o noapte calmă şi înstelată, îngheţă aproape pînă să adoarmă, iar în dimineaţa următoare găsi paharul cu apă de lîngă culcuşul său prefăcut într-un sloi. Temperatura era de treisprezece grade sub zero, îi spuse fermierul din vecinătate ; ce chin să te scoli din pat şi să faci focul cu o bucată de lemn verde. Pînă la urmă, turnă o jumătate de bidon de petrol în sobă, care se înroşi ca văpaia ; folosi acest prilej spre a-şi încălzi spatele, dar deodată simţi miros de fum ; se întoarse cu iuţeala fulgerului — cortul era în flăcări !

Cu o găleată de-apă şi o coadă de mătură izbuti să stingă focul. Apoi întreprinse o cursă de alergare spre a se încălzi. Cînd se întoarse, vîntul începuse să bată din nou şi cortul nu voia să se

încălzească ; în acelaşi timp ploua, încît nici în pădure nu se putea adăposti. într-un tîrziu, descoperi un şopron părăsit şi se ghemui acolo într-un colţ, învelit în cîteva cearşafuri, încercînd să scrie cu mîinile aproape degerate.

Poate că şi aceste nefericite împrejurări îşi aveau cauza în faptul că gîndurile sale nu voiau să se închege într-un şuvoi regulat ; motivul adevărat era însă altul. Thyrsis nu era niciodată în stare să lucreze la ceva ce interesa numai pe alţii; poate că ar fi putut s-o facă, dacă n-ar fi fost atîtea preocupări care-l interesau pe el. Imaginea preotului cel distins şi aceea a sclivisitului editor de la club nu-i dădeau pace. în fiecare zi mai primea şi ziarul în care se găseau mereu alte dovezi ale nesimţirii şi aroganţei „lumii bune" ; uneori şi. scrisorile lui Corydon conţineau cîte ceva ce-l întărîta să lupte împotriva duşmanilor sufletului său.

Astfel, abandonată curînd, tema era interesantă şi practică şi se pregăti pentru o nouă bătălie. Mesajul lui nu ora încă enunţat ; puţin îi folosea să pună vina acestei împrejurări pe vitregia oamenilor. Pînă nu va fi silit lumea să-l asculte, nu-şi va fi îndeplinit, pur şi simplu, misiunea. Trebuia, deci, ,să-şi formuleze gîndurile din nou, să făurească din ele o nouă operă de artă, una mai puternică, mai frumoasă, mai convingătoare decît tot ce scrisese pînă acum.

Din ce în ce mai mult îl preocupa acest plan, pe cînd mînca, se plimba şi chiar şi în timpul somnului, sub formă de vis, pînă ce, în sfîrşit, se născu în el viziunea noii sale opere. Aceasta se întîmplă într-o noapte, tîrziu, pe cînd se pregătea de culcare'; vreo zece minute rămase aşezat cu cămaşa pe jumătate dezbrăcată, cufundat parcă în transă. Apoi îşi puse din nou cămaşa şi ieşi afară, ca să cutreiere pădurea, rîzînd şi vorbind cu el însuşi.

„Viaţa geniului în această .lume, dominată de spiritul comercial", iată tema pe care voia s-o trateze. Urma să fie o. operă dramatică, o comedie probabil. Eroul era un tînăr muzician, un băieţandru încă, un maestru al viorii, pierdut cu totul în beţia artei sale ; în jurul lui, roiau o seamă de oameni întruchipînd forţele răului din lume. Rînd pe rînd, ei apărură în închipuirea lui Thyrsis, gătiţi cu toate zorzoanele puterii şi splendorii lor, în toată măreţia şi lăcomia lor, figuri sinistre dar hu lipsite de haz, adevăraţi eroi de comedie. Da, de astă dată avea o comedie, o comedie autentică, pătrunsă de cea mai caustică satiră.

Fireşte că, în ceasul acela, uită cu totul de planul pe care-l expusese domnului Ardsley şi de hotărîrea sa de a fi „om practic". O voinţă măreaţă şi irezistibilă se ridică în el, măturînd din cale cu un singur gest toate ezitările lui. Lăsă totul deoparte şi se cufundă în scrierea piesei. Niciodată vreo idee de-a lui nu-l stăpînise cu atîta putere ; uita să mănînce, uita să doarmă. Lucra la vreo scenă pînă se epuiza, fără veste, i se deschidea vreo nouă perspectivă şi se arunca asupra ei ca să nu-i scape. Personaje, întîmplări şi dialoguri, umor, caustică satiră
şi crunt tragism, totul se îmbulzea şi se îmbrîncea ta închipuirea sa, luptînd pentru întîietate.

Geniul urma să fie titlul piesei. Eroul principal îşi terminase studiile la Viena şi se întorcea în America ; familia lui s-a întrunit ca să-l primească. Domnul Hart- man, tatăl, avea magazin de coloniale en-gros ; făcuse avere cu întreprinderea aceasta, dar, din păcate, meseria lui nu era considerată printre cele mai nobile. Doamna Hartman, o persoană robustă, strîns încorsetată, se ocupase cu

studiul unei anumite ştiinţe, eleganţa, în timp ce soţul ei avea mai mult interes pentru studiul zahărului şi al altor articole de băcănie. Băiatul cel mare fusese călăuzit de mama lui spre „o partidă bună". Domnişoara Violet, fiica, nutrea încă primejdioasa dorinţă de a se mărita undeva în străinătate.

Abia de curînd, familia ajunsese să-şi dea seama de foloasele pe care le putea trage de pe urma artistului ei. Altădată îşi bătuse joc de „mania" lui de a-şi pierde toată vremea cîntînd la vioară ; ce-i drept, mijloacele băneşti nu-i fuseseră precupeţite ; aducea acum acasă o vioară de Cremona care costase trei mii de dolari. Acum însă membrii familiei începeau a se dumiri că violonistul lor era ca şi „răţuşca cea urîtă" din poveste. Urma să-şi facă debutul în capitală, unde se aştepta un adevărat triumf ; apoi, urma să se producă în oraşul său natal, în cadrul unor manifestări muzicale patronate de membrii cei mai distinşi ai elitei oraşului.

Alte personaje de seamă ale piesei erau : Reminitzky, profesorul lui Lloyd, care-l însoţise pe acesta la New York şi profesorul von Arne, de la Universitatea din Berlin, un psihiatru cu renume mondial, autorul lucrării **Nevroza** inspiraţiei. Von Arne venea în America să facă studii în vederea viitoarei sale opere tratînd despre demenţa religioasă ; se bucura că-l întîlnise pe vechiul său prieten Reminitzky, al cărui elev în vîrstă de şaptesprezece ani, o adevărată minune muzicală, oferea material extrem de interesant cercetărilor sale.

Profesorul Reminitzky era cea mai mare autoritate din lume în arta de a sfîşia sufletul uman prin mijlocirea unor fire de păr de cal frecate cu Sacîz şi trase peste un număr de alte fire făcute din maţe de porc. Nu existau trucuri, agilităţi digitale şi nuanţe de ton pe care să nu le fi stăpânit. în ce priveşte emoţiile produse în felul acesta, el le simţea, dar într-un sens pur profesional ; anume, părerile sale cu privire la ele se refereau exclusiv la efectul lor asupra auditoriului şi, cu deosebire, asupra celor cîteva zeci de critici muzicali a căror psihologie o studiase o viaţă întreagă. Cum însă cunoştea tot atît de bine şi psihologia tineretului, ştia că elevul său trebuie să aibă cu totul alte păreri despre arta sa. Tocmai în aceasta consta genialitatea profesorului : avea înţelegere pentru paranoia entuziasmului şi o folosea ca să ridice arta elevilor săi la culmile perfecţiunii.

în toate acestea, prietenul său, von Arne, îi era de mare ajutor. Von Arne scotocise marile biblioteci ale tuturor ţărilor şi călătorise prin toată lumea, frecventînd pretutindeni cafenele, saloane, mînăstiri, chilii monahale, închisori, spitale şi azile, adică toate locurile unde Se pot culege cunoştinj;e inedite despre acel complicat fenomen anormal numit „geniu". Avea oricînd la înde- mînă cîteva mii de cazuri cercetate de el în toate amănuntele ; la fiecare măsurase timpul de reacţie, calculase indexul cefalic, analizase cele mai intime secrete. Era maestru în ocultism, cunoştea stările de transă şi som- nambulism, se pricepea la autosugestii, halucinări telepatice, epilepsie, extaze şi isterie. Peste capul oricărui muritor care îndrăznea să-l contrazică hi discuţii, lăsa să treacă tăvălugul-erudiţiei sale, îngropînd pe nefericit sub un vagon de citate greceşti şi latineşti.

Alt specialist în materie de genii era Moses Rosen. impresarul artistului, un om scund, purtînd în deget, un inel eU diamante. El studia geniul din punctul de vedere al încasărilor şi calculele lui erau tot atît de precise ca şi acelea ale unui laborator psihologic. în faţa lui Moses Rosen defila un nesfîrşit şir de artişti, fiecare oferind un aspect pitoresc, purtînd plete, vorbind repede şi fulgerînd din ochi ; problema era să alegi dintre ei pe aceia care, pe lîngă facultatea de a scăpăra fulgere cu ochii şi de a vorbi repede, mai aveau şi puterea de a îndrepta spre casa de bilete un şuvoi de bani.

în cazul de față, Moses Rosen avea impresia că perspectivele sînt bune ; îl îngrijora numai intenția tînărului violonist de a introduce în program concertul unui compozitor necunoscut, vreo chestie sălbatică şi anticonvenţio- nalâ care, cu siguranță că va plictisi pe critici. Moses," fiind cu totul de părerea doamnei Hartman că şi în muzică trebuie să existe oarecare „maniere elegante", ar fi vrut ceva „mai clasic".

3.

Astfel, toate aceste făpturi ciudate roiau în jurul geniului, adulmecîndu-l şi vîrîndu-şi nasul în treburile lui. în timp ce ele apar pe scenă, dintr-o încăpere mai depărtată se aud sunetele unei viori. în sfîrşit, îşi face intrarea şi Lloyd Hartman, frumos, palid, sensibil, un băiat obsedat de arta sa şi cea mai obsedantă figură creată vreodată de Thyrsis. S-o redea cu plasticitate, era şi munca cea mai grea pe care o întreprinsese vreodată ; căci pentru el, Lloyd nu era o noțiune, formulă sau colecție de amănunte care trebuiau înşirate, ci o intuiție, un om viu, întreg, scos din propriul său suflet. Putea scrie o scenă de douăzeci de ori şi s-o refacă de tot atâtea ori. Trebuia un dialog cu totul deosebit spre a sugera plastic prăpastia dintre Lloyd şi oamenii care se învîrtcau în jurul lui. Căci băiatul acesta nu se certa cu ei pe chestiuni de amănunt ; lumea faptelor îi era cu totul străină. Era curat şi cxedincios, iar firea lui nu ascundea nici un pic de fățărnicie sau cinism ; din cuvintele pe care le adresa lor însă, trebuia să reiasă limpede că era conştient de deosebirea dintre ei şi dînsul. îi trata cu multă blândețe, dar numai din pricină că drumul său era, pentru un răstimp, identic cu al lor. De îndată ce căile lor se despărțeau, el nu şovăia nici o clipă să păşească singur pe drumul său propriu. în aceasta se ascundea germenul tragicomediei.

Familia s-a adunat în jurul lui şi el răspunde întrebărilor ei. Da, va purta cravata pe care o preferă sora lui şi-i lasă să fixeze orice dată le convine pentru manifestările muzicale de acasă. Ascultă textul proiectului de afiş, pe care l-a pregătit Moses ; apoi, se aşeză şi, absent, uită conversația celor din jurul său. Muzica a pus din nou stăpînire pe gândurile sale şi, încetul cu încetul, se furişează în expresia feţeâ şi în gesturile miinilor sale. ~ ' i

Membrii familiei îl observă şi se supără ; pînă la urmă, mama declară că o enervează şi iese din odaie, urmată de întreaga familie.

Apoi, e anunțată domnişoara Helena Arnold, o fată tânără şi frumoasă, care-l va acompania pe artist la marele concert. Cei doi se duc în încăperea alăturată ca să exerseze, în timp ce profesorii rămîn să discute noua complicațiune.

Profesorul von Arne atribuie, fireşte, o însemnătate deosebită elementului sexual în psihopatologie. Remi- nitzky şi el au discutat acest punct cu ani în urmă, adoptînd un anumit plan de acțiune. Nenumărate abstinențe şi anomalii se datorau reprimării sexuale, ale cărei urmări erau distrugătoare ; cu toate acestea, nu putea exista îndoiala că toate fenomenele hotărîtoare ale nevrozei numite „geniu" erau mult sporite în intensitate prin abstinență. De aceea, în tratamentul aplicat elevilor săi şi, mai ales, unui elev-minune ca tînărul Hartman, Keminitzky recurgea la arsenalul de argumente al misticilor religioşi, învățîndu-şi elevii să considere femeia ca obiectul unei exaltate adorări, ca pe o ființă prea sfîntă spre a te putea apropia de ea chiar numai îh gînd. Acum, cînd a ieşit la iveală

că acompaniamentul tînărului artist va fi susținut de o femeie extrem de atrăgătoare, profesorii convin că se impune o deosebită grijă.

În acest, timp, din depărtare se aud furtunoase acorduri de muzică ; la un moment dat, ele sînt întrerupte şi Helena intră în odaie, palidă şi adînc emoționată. Spune că e tulburată de compoziția aceea ciudată şi roagă să nu i se pună alte întrebări. Lloyd apare şi se opreşte îh uşă, urmărind-o de acolo cu privirea. Profesorul lui încearcă să aducă vorba despre chestiunile comerciale, dkr Lloyd îl întrerupe, rugîndu-l să-i lase singuri.

După un timp, Helena întrebă :

— Cine a scris muzica asta ?

El ii redă trista poveste a unui talentat compozitor, suflet de titan, care pierea de foame într-o mansardă întunecoasă şi care şi-a pus capăt zilelor cu un glonte de revolver, doborît de nepăsarea lumii.

— L-aş fi putut salva, poate ! exclamă băiatul la sfîi'şit. Eram atît de fermecat de muzica lui, încît l-am uitat pe cel care o crease.

Ei discută mai departe despre compoziția aceea epocală şi Lloyd manifestă intenția de a o impune publicului, fie şi cu sila.

— Dumneata mă vei acompania. Eşti prima ființă care a înțeles-p.

— Dar nici nu ştiu s-o cînt ! protestează ea.

El îi răspunde :

— Parcă vocea sa ar fi înviat din mormînt !

4.

Actul al doilea se petrece în salonul casei Hartman, la ora patru dimineața, cîteva ore după terminarea marelui concert. Moses şi cei doi profesori nu se pot hotărî să plece ; supărați şi amărîți, cu părul vîlvoi, măsoară încăperea în lung şi-n lat, văitîndu-se cît îi ține gura. Planul lor a dat s^eş, speranțele lor s-au prăbuşit, îi aşteaptă ruina. De vină, fireşte, este numai „muierea aceea" ; membrii familiei sînt de aceeaşi părere. Ea l-a făcut pe Lloyd să cînte compoziția aceea nebunească. Şi modul cum au executat-o. Toată truda profesorului zădărnicită, roadele a săptămîni de exerciții pierdute într-o seară i .Cîntase ca un diavol gonit de furii, frenetic, aproape dement. Acum, cei interesați aşteaptă apariția ziarelor de dimineață, care conțin verdictul lumii ; ei ştiu de ce natură va fi acest verdict şi numai gîndul la el îi face să se înfioare.

Intră Helena şi Lloyd. Ei s-au plimbat cîteva ceasuri pe străzi, uitînd cu totul de lume. Trag cu urechea să asculte reproşurile şi lamentările celorlalți. Spun că nu sînt de vină ; muzica i-a luat deodată pe sus, ducîn- du-i cu ea.

Cei doi profesori se duc să cumpere ziare, iar Moses se duce să se odihnească puțin pe o canapea în odaia alăturată. Publicul spectator îşi dă seama că acum va urma duelul amoros între Lloyd şi Helena.

— Dumitale puțin îți pasă de oameni, spuse ea cu tristețe.

— Oamenii nu merită, e răspunsul Iui.

— Dar, în definitiv, totul trebuie să vină de la oameni ! insistă ea.

— Ah, dar ei n-au nici o înțelegere pentru ceea ce vreau eu. De supunere şi umilință nici nu vor să ştie.

Problema este, continuă Llovd după o clipă, dacă să-ți urmezi calea singur sau să aştepți să mai iei pe cineva cu tine. Tu ai adus problema aceasta în viața mea.

— Nu văd cum te-ar putea stînjeni dragostea mea.

— Dacă tu mă iubeşti pe mine, cine va iubi arta mea ?

Pe cînd ei discută astfel, apar profesorii încărcați cu ziarele lumii de afară. Scena următoare îl făcu pe Thyrsis să rîdă încă multe zile. Cineva citeşte cu glas tare cronicile asupra concertului. Moses se trezeşte şi intră în odaie. Deznădejdea creşte. Rînd pe rînd, apar şi ceilalți membri ai familiei, în ținută de noapte, întărind cu vaietele lor corul lamentărilor. S-a dus tot prestigiul celor doi profesori, s-a dus cîştigul scontat de Moses, s-au dus perspectivele de triumfuri sociale în oraşul natal.

Cei doi ascultă totul cu răbdare, pînă cînd mama, într-o pornire de supărare, se întoarse spre Helena şi o acuză că l-a atras pe Lloyd în mrejele ei. Atunci — punctul culminant al scenei — Lloyd sare în sus : toată puterea şi pasiunea geniului său, pe care pînă atunci le-a exprimat prin muzica lui, se revarsă acum într-un acces de furie şi

mînie. El îi zugrăveşte pe aceşti oameni aşa cum îi arată faptele lor : cu mîini murdari ating arta sa... o adulmecă, o cîntăresc, o negociază... o duc în piață ca s-o vîndă ca pe orice marfă. Le arată ce sînt ei şi ce este „lumea" cu care vor ca el să-şi prostitueze muzica. Cînd, în focul acuzării sale, începe să se agite vioara în aer, profesorul von Arne comite imprudența să arunce o vorbă în discuție ; Lloyd se repede la el şi sparge prețiosul instrument (valoarea lui e de 3.000 de dolari) în capul strălucitului psihiatru.

5.

Cel mai greu de scris era actul al treilea. Acțiunea se petrece într-o odăiță de mansardă. Sînt trei ani de cînd Lloyd şi-a părăsit familia ; e bolnav de oftică şi acum zace să moară. Helena a venit la el — şi acum încă ține duelul lor.

— O femeie face totul pentru un bărbat, numai de renunțat nu renunță la el, spune Lloyd.

Ea nu poate înțelege această semeție a lui.

Helenei nu i-a fost deloc uşor să-l găsească. Respi- rînd greu, în fraze fără şir, Lloyd îi spune însă că nu vrea ca ea să-şi aducă necazurile în odaia lui ; căci el a învins de mult orice necaz, durere şi dispreț, iar acum, împăcat cu viața, îşi aşteaptă în linişte moartea. Nu mai este prins în lanțurile propriei sale viziuni ; a învățat de la milioanele de stele ale cerului şi de la milioanele de copaci ai pădurii.

A îndepărtat orice teamă din sufletul său ; şi cu ea orice iubire. ,.Ce eşti tu ?" întrebă el. „Ce sînt- eu ?" Şi în cuvinte arzătoare îi expune adevărul pe care a ajuns să-l cunoască : fiecare iubire în parte nu este mai mult decît o fulgerare de lumină într-o picătură de ploaie şi totuşi una cu eternul proces al vieții.

Ca fruct al trecerii sale pe pămînt, el lasă manuscrisul unei simfonii şi cîteva pagini de proză în care a rezumat crezul său. Atîta ajunge, spune el, asta e victoria sa ; pentru asta a trebuit să se despartă de oameni, pentru asta şi-a ucis iubirea.

Vin cei doi profesori, care au auzit că Lloyd e pe moarte. Dar nici ei nu-i mai pot tulbura liniştea sufletească. Adresîndu-se profesorului von Arne, bolnavul îi spune că ştiința lui se va supune într-o zi şi că „savanții vor fi grădinari care cultivă floarea fragedă a credinței". Tatăl şi mama lui vin şi ei. Lloyd şopteşte că şi pentru ei mai există speranțe şi că „chiar în mocirla cea mai adîncă a societății licăreşte încă o scînteie a sufletului uman". Mama lui se prăbuşeşte în lacrimi lîngă patul său şi el o consolează, spunîndu-i că „şi din închisoarea trufiei mai există şanse de scăpare". Apoi. îi trimite pe toți să se roage.

Helena se aşază la pian şi cîntă un psalm din acea sonată a lui Beethoven — expresie a celei mai sfîşie- toare dureri — pe care, în mod îngrozitor de greşit, un editor a botezat-o Sonata lunii. După o lungă tăcere, muribundul e auzit vorbind cu muza lui. O lumină pală se revarsă în încăpere, în timp ce el şopteşte :

— Ia-mă la tine, căci semințele strălucirii tale le-am sădit în inimile oamenilor.

6.

Thyrsis lucra la piesa lui cîte şase ore în şir, fără să mişte un muşchi afară de cei ai mîinii. Zile şi nopți întregi cutreiera pădurile. Mînca neregulat, mulțumindu-se cu ceea ce găsea la îndemînă ; de dormit, nu mai dormea aproape deloc. Cînd termină, după cîteva săptă-iiîni, suferea mereu de dureri de cap, iar stomacul lui — o, ne-aşteptată cădere din înălțimile Parnasului ! — pierduse aproape orice putere de digestie.

în schimb, piesa era gata. O trimise la copiat în mai multe exemplare şi expedie lui Corydon o scrisoare plină de entuziasm care suna ca o rugăciune de mulțumire. Din nou îşi făurise o armă cu care să străpungă pielea cea groasă a lumii.

Rămînea chestiunea practică : ce face un om cînd a scris o piesă ? Care e primul pas de făcut ? Problema aceasta îl preocupă pe Thyrsis cîteva zile ; apoi, din întâmplare, ochiul lui căzu pe o notiță de ziar cu următorul cuprins : „în stagiunea viitoare, domnişoara Ethelynda Lewis, populara subretă, va apărea pentru întâia oară într-o piesă serioasă. După cum am aflat de la domnul Robertson Jones, manager-ul actriței, alegerea piesei nu s-a făcut încă". Din întîmplare, Ethelynda Lewis jucase şi în Prințesa din Fraga, opereta aceea îngrozitoare la care fusese tîrît Thyrsis ; deoarece, însă, nu era niciodată atent la numele actorilor şi actrițelor, n-avu nici o bănuială şi trimise manuscrisul lui viitoarei vedete. După o săptămînă, primi o scrisoare pe hîrtie parfumată şi purtând monograma „E.L.". Artista, cu scris lunguieț şi nobil, confirma primirea piesei sale şi-i făgăduia s-o citească în eurînd.

Thyrsis se apucă acum să cerceteze manuscrisele care se strînseseră în răstimp. Veneau acum mai multe : pare-se că domnul Ardsley era mulțumit de munca sa. Lui Cory- don, care plecase la țară cu părinții ei, îi scrise că speră să aibă în curînd destui bani ca să poată fi din nou împreună.

Aceasta îi aduse un potop de scrisori ; din nou era coborit cu forța în lumea realității. „Nu ți-am spus nimic de suferințele mele", scria Corydon. „Ți-am scris cel puțin douăzeci de scrisori lungi şi le-am rupt apoi pe toate, spunîndu-mi că nu trebuie să-ți tulbur munca. Dar acum, Thyrsis, nu mai pot, nu mai pot ! închipuie-ți că ai fi închis într-o pensiune fără un suflet de om care să te înțeleagă !"

Mai departe, vorbea despre necazurile ei, despre umilințele pe care trebuia să le îndure, despre dorul care o frămînta, despre mînia ei neputincioasă şi despre nea- gra-i deznădejde. Cedric îi pricinuia griji deosebite. „E frumos", scria, „şi toată lumea îl iubeşte. Dar nu face nici cea mai mică încercare de a sta singur în picioare. Poate ar trebui să încetez a-l mai alăpta ; sînt prea nervoasă ca să mănînc aşa cum ar trebui. Cînd mă gîndesc că se apropie iarna şi că s-ar putea să nu fim nici atunci împreună, mă apucă groaza. Mă simt ca închisă în temniță. Mă gîndesc la tine şi caut să mi te închipui aşa cum eşti acum, dar nu izbutesc să-ți văd imaginea în închipuirea mea".

La toate acestea, Thyrsis nu putea răspunde decît cu vagi speranțe. De cîte ori primea cîte o asemenea scrisoare, pleca să cutreiere pădurea ca să-și reîmprospăteze curajul. Avea el singur destule necazuri. în primul rînd, dușmanul din stomacul său nu se lăsa izgonit prin nici un farmec din lume. Oricît era de romantic să scrii o carte în care eroul moare de o boală oarecare, să suferi tu însuți de acea boală era cu mult mai puțin plăcut. Adevărat, Thyrsis nu muri ; dimpotrivă, se încumetă chiar să mănînce cîteva felioare de pîine muiată într-o ceașcă cu lapte. Dar în ceasurile ce urmară, se simți ca și cum ar fi umflat o minge de fotbal în stomacul său.

Pe vremea aceea, avea o mișcătoare încredere în profesiunea medicală ; ori de cîte ori nu se simțea bine, dădea fuga la un doctor ca să-și liniștească sufletul. De astă dată, doctorul îi spuse că avea dispepsie — diagnoză nu prea greu de pus — și-i dete o sticluță cu un lichid roșu pe care să-l ia după fiecare masă. Lui Thyrsis, lichidul acesta îi apăru ca una din marile minuni ale științei, ca o dovadă de eficacitate a metodelor ei. Abia luase puțin din el — și iată că laptele și piinea dispărură ca prin farmec ! Putea mînca tot ce-i făcea poftă ; dacă ceva nu era în regulă, n-avea decît să recurgă la licoarea cea roșie. Cu puteri noi se apucă să lucreze la o povestire pentru o revistă și scrise lui Corydon să-și recapete buna dispoziție, căci se apropie sfîrșitul necazurilor lor.

7.

Corydon primise în răstimp un exemplar al piesei sale. El rămase surprins de impresia puternică pe care i-o făcuse. „E minunată", scria ea, „de la început pînă la sfîrșit, e ca o străfulgerare de lumină. Și totuși, oricît mi-ar plăcea vigoarea cu care e scrisă, mi-a piodus mai mult un sentiment de teamă decît de bucurie. Cred că în piesa aceasta ai vorbit din adîncul cel mai tainic al sufletului tău. Să fii tu oare atît de mînios pe dragostea noastră ? Ți-e necaz că ești al meu și că eu mă simt atît de legată de tine ? Sau poate nu-ți plac ? O, Thyrsis, ce pot să fac ? «O femeie face totul pentru un bărbat, numai de renunțat nu renunță la el !» Nu te-ai cutremurat scriind aceste cuvinte și gîndindu-te la mine ?" f „E ora două noaptea și încă n-am închis ochii. Stăteam trează, frămîntată de gînduri, cînd s-a deșteptat copilul și a început să plîngă ; a trebuit să-l adorm din nou. Simte îndată orice indispoziție a mea. Acum stau pe dușumea, la picioarele patului, scriindu-ți la lumina unei luminări ; sper să fiu în curînd atît de epuizată, încît să pot adormi."

„Du-te și urmează-ți chemarea, trecînd peste cadavrul meu. Dumnezeu să te binecuvînteze !..." Am scris asta acum cîteva ceasuri și am încercat să-mi închipui ce ar însemna asta pentru mine. îmi iau copilul și mă duc, îmi înăbuș toate speranțele și dorințele și-i dedic lui viața mea. Dar nu, nu pot asta, nu pot ! Zadarnic încerc să-mi închipui că aș putea ! Sînt setoasă de viață, nu vreau să renunț la ea. Simt în mine o putere pe care nimic n-o va putea înfrînge. Cred că și la șaptezeci de ani voi căuta încă viața ca acum. înțelegi asta ? Simt că nu voi îmbătrâni niciodată."

„Nu ți se pare nedrept, Thyrsis, ca tu și cu mine, care am putea face atît de mult cu atît de puțin, să n-avem nici acel dram de noroc

care se cere pentru asta ? Am citit cîteva cărți despre viața altor scriitori şi a soțiilor lor ; ei aveau cel puțin o colibioară. pe povîrniş de munte şi nu mureau de foame."

„Sînt tare obosită ; poate voi fi în stare să adorm. Vreau însă să-ți spun ceva ; ți se va părea, probabil, o prostie, Thyrsis. Nu numai că nu voi îmbătrîni niciodată, dar nu voi renunța niciodată la iubirea ta. Da, într-o zi, vei şti cum să-ți urmezi chemarea, în ciuda faptului că, sînt soția ta !"

5.

Alteori, scrisorile erau mai liniştite ; unele trădau chiar o stare de veselie. A deschide o scrisoare a lui Cory- don era acelaşi lucru ca a pune mîna într-un sac cu lozuri de noroc. Cu ani mai tîrziu, recitind aceste scrisori, ele treziră într-însul amintirea unei epoci ciudate din viața sa.

„Thyrsis", scria era . ,,în Visătorii din Ghetto a lui Zangwill am citit azi o povestire despre Heine, despre care încă nu citisem nimic. A iubit o femeie din popor, Matilda. care n-avea nici un interes pentru scrierile lui. Eu nu numai că te iubesc, Thyrsis, voi şti să-ți şi prețuiesc opera. Aşteaptă numai să fiu cu adevărat cultă ; nu va fi totul frumos atunci ?

Sînt foarte silitoare, dar n-am atîta timp, ca vara trecută. Viața mea constă aproape numai din nădejdi : prezentul n-are pentru mine nici o valoare. Mai mult ca orice, îmi dă putere vederea copilaşului. Mă întreb dacă voi fi în stare să-i inspir însuflețirea şi năzuințele mele. Este pentru mine extrem de pasionant să mă gîndesc la toate lucrurile pe care le-ar putea face un om liber dacă ar avea spiritul meu şi visurile mele. Nici măcar tu n-ai habar de asta. Trebuie să zîmbesc cînd mă gîndesc ce surprins ai putea rămîne într-o zi ! «O, tu, mititelule, tu n-ai să mă dezamăgeşti, nu-i aşa, mititelul mamei ?» Astfel îi vorbesc de multe ori şi-l strîng cu atîta foc la piep- tu-mi, încît se îneacă cu laptele şi trebuie să tuşească. E un omuşor atît de drăguț şi nostim, bucuria lui cea mai mare e un titirez roşu-alb-albastru. Tocmai acum se uită la el şi rîde de se prăpădeşte — ştii, e tare şiret, mititelul. Expresia lui favorită e «A-buu, a-buu» ; mă topesc de fericire cînd îl aud. Toată lumea îl îndrăgeşte, de curînd a vrut să-l sărute chiar un băiețaş de doisprezece ani. Dar stai, minunea minunilor e că în gingia de jos îi apar doi dințişori ! Biata de mine : şi aşa mă muşca destul".

Altă dată scria :

„Iubitule, e prea cald ca să stau cu lampa aprinsă ; de aceea, îți scriu iar la lumina unei luminări. Am citit Paradisul pierdut şi, zău, te-ai bucura să ştii ce mult mi-a plăcut. Am citit şi o carte despre unitarism ; nici nu ştiam că există asemenea cărți. Nu ştiu dacă are rost ca cineva să se proclame unitarian. Vreau însă să cercetez lucrurile pînă la rădăcini şi m-am hotărît să citesc toată Biblia.

Tot în săptămîna aceasta am citit şi Paul şi Virginia. Nu-mi scrie, te rog, nimic despre revederea noastră pînă nu vei fi absolut sigur de ea ; altfel, îmi sfîşii inima cu totul.

Ai avut şi tu vreodată chef să pleci cu mine la tropice ? Am putea avea o colibă numai pentru noi, iar eu aş învăța să cultiv pomi roditori şi legume. Mi-e tare dor de o insulă verde, bogată în

vegetație — vorbesc cu toată Seriozitatea. Cu siguranță că s-ar găsi o insulă pe unde să treacă din cînd în cînd cîte un vapor, iar la New York cineva ar avea grijă de publicarea cărților tale.

Noaptea trecută, mititelul meu n-a vrut cu nici un chip să adoarmă ; stătea culcat în poala mea, dădea din mîini și din picioare și rîdea. L-am mîngîiat și l-am legănat ca să adoarmă, dar, cum manifestam un pic de nerăbdare, începea să țipe. Sau se uita la mine ștrengărește, ca și cum ar fi vrut să-mi spună : «Hai, să ne mai jucăm puțin pînă adorm !» După un timp, m-am uitat drept în ochii lui și i-am spus : «Așa, acum te-ai jucat destul, acum vreau să fii băiat cuminte și s-adormi». El a rîs, iar eu l-am culcat pe o parte și — mă crezi ? — a adormit îndată. Nu este asta ceva extraordinar din partea unui copilaș, care a împlinit abia șapte luni ?

Găsesc că scrisorile mele sînt cu mult mai interesante decît ale tale. Adevărat, eu nu scriu cărți în care să-mi exprim toate gîndurile. Afară de asta, eu am mult timp ca să-ți scriu ; Cedric mă trezește de atîtea ori pe noapte și cîteodată nu mai pot să adorm apoi. Poți să-ți închipui ce bine îmi priește asta. Și totuși, cînd nu sînt epuizată, am o bucurie deosebită să stau la lumina slabă a luminării și să privesc obrăjorii cei trandafirii, îndreptați în sus și gurița cea dulce care se mișcă și în somn. O, Thyrsis, e numai al meu și al tău și va trebui să-l facem fericit, să se bucure că â venit pe lume, nu-i așa ?[K]

9.

Scrisorile acestea cădeau într-o vreme cînd Thyrsis ajunsese aproape la sfîrșitul puterilor sale ; valuri de tristețe și nostalgie îl copleșeau în singurătatea sa. Doamne, ce soartă tristă să robotească așa cum robotea el, fără vreo putință de recreare sau odihnă. Nici o mînă care să-i mîngîie fruntea și să-l liniștească, nici o voce care să-l aline în șoaptă ! Cine putea măsura întreaga tragedie care se ascundea în acest aspect al vieții sale ?

într-o zi, se petrecu ceva atît de frumos, încît aproape i se frînse inima. Un iaht particular venea plutind pe lac, frumos și înaripat, sclipitor ca un bănuț abia ieșit din monetărie, culorile-i alb și bronz scînteind în baia de soare. Aruncă ancora nu departe de locul unde se afla cortul lui Thyrsis, apoi o barcă se desprinse de vas și duse la țărm trei tinere fete. Ele erau suple și grațioase, Îmbrăcate numai în alb, imaculate ca însuși vasul ; trupurile lor radiau un aer de sănătate și voie bună. Fetele îl rugară pe Thyrsis să le arate drumul spre gospodăria cea mai apropiată, aruncînd în răstimp priviri curioase spre cortul lui. El le urmări dispărînd în pădure și le văzu revenind cu un coș încărcat cu fructe.

Soarele tocmai apusese ; o lună nouă stătea pe cer, iar luceafărul de seară tremura pe undele Iacului. Acolo, nu prea departe, unde în liniștea plină de farmec se legăna vasul cu pînze, se auziră deodată voci cîntînd. Nu muzică de ***inzz*** și șlagăre de bulevard, ci corul Fiicelor

Rinului, Auf dem Wasser zu singen de Schubert și alte compoziții necunoscute lui Thyrsis, dar toate de o frumusețe fără asemănare. Fiecare sunet sfîșia inima lui Thyrsis. Stătea cu pumnii încleștați, toți nervii vibrînd într-insul și lacrimi fierbinți curgîndu-i pe obraji.

Era o frumuseţe supranaturală, o apariţie venind din alte sfere, arătarea pe care o aşteptase de cînd sosise pe aceste meleaguri.

Sperînd c-a mea durere cu timpul se va şterge,

Stau pe-nălţimi frumoase şi caut alinare.

Triton, bătrînul, cîntă din trîmbiţa-i de aur,
Iar Proteus se-naltă încet, încet, din mare...

Sunetele amuţiră şi se ridicară din nou. Thvysis era răscolit pînă în adîncul sufletului său, în ale cărui străfunduri se descătuşară izvoare de bucurie şi tristeţe, inun- dindu-l cu şuvoaie de duioşie. Observînd că vasul ridică ancora, îi veni să alerge şi să le strige să mai stea. Dar nu, ce ştiau ele despre dînsul ? Ce le păsa de el ? Se ghemui pe ţărm, sorbind cu nesaţ preţioasele note. Cînd iahtul se îndreptă spre larg şi luminile sale dispărură în întunericul amurgului, sufletul poetului îl însoţi, plin de dor. Din depărtare, se mai prelungiră pînă la el cîteva acorduri, vibrînd pe valuri :

Suflă, vîntule, adie. Suflă
fără de sfîrşit Dinspre
marea apuseană înspre cea
din răsărit !

îşi îngropase obrazul în palme ; din cînd în cînd, trupul îi era zguduit de un fior. Iată-l pe el, în mocirlă, luptîndu-se cu mizeria şi deznădejdea, iar acolo, sus, departe deasupra lui, toate înălţimile artei adevărate: Dacă i-ar fi fost dat să trăiască cu asemenea muzică, ce minunate opere de artă ar fi putut crea ! Iar fericiţii aceştia care o aveau, însemna muzica pentru ei atît cît însemna pentru el ? Ei aveau tot ce poate oferi viaţa : muzică, literatură şi artă plastică, libertate, sănătate, frumuseţe ; toate comorile lumii le cădeau în poală prin faptul pur întâmplător al naşterii lor ; nu se gîndeau niciodată la aceia care n-aveau nimic şi făceau munca de galere pe iahturile lor de plăcere.

-Thyrsis se lovea mereu de alte aspecte ale problemei privilegiilor sociale. Lui Corydon îi venise odată ideea să-şi caute o ocupaţie uşoară ; Thyrsis cercetă atunci mica publicitate a unui ziar şi dădu de anunţul unui om care căuta o guvernantă pentru cei trei copii ai săi. Anunţul era redactat într-un stil caracteristic, denotînd o.persoană care era obişnuită să spună exact ce dorea ; el ocupa un spaţiu de vreo zece centimetri, ca un simbol al faptului că omul acela nu era zgîrcit. Mai întîi, era descrisă viaţa copiilor : ei aveau servitori şi un pedagog care îngrijeau de nevoile lor fizice şi intelectuale ; acum, tatăl lor le căuta o prietenă şi tovarăşă, care să ia în mînă dezvoltarea lor sufletească şi socială. Amănuntele date în anunţ evocau imaginea unei case în care toate resursele ţării, toate ştiinţele şi artele civilizaţiei erau puse în slujba creşterii a trei copii. Ce izbitor contrast cu mijloacele de care dispunea Corydon pentru creşterea lui Cedric !

Thyrsis putea să şi-l închipuie în mod viu pe domnul şi stăpînul acelşi case. Ce bine cunoştea el acest gen de oameni, de cîte oii nu stătuse neobservat în vreun colţ, urmărind felul în care se manifesta adevărata lor fire ! Mai, mult decît sigur că era un om sprinten şi agresiv, de impecabilă înfăţişare în hainele-i croite după ultima modă, spoit cu un strat subţire de cultură ; dedesubt, fireşte, păstra

încă gheare de pradă şi suflet de uliu. Nici vorbă că era un om „practic", unul care ştia să tragă foloase din toţi şi din toate. Era versat în mirosirea cîştigului şi se arunca asupra lui cu iuţeală. Ca om de afaceri, cîrmuia munca altora, îşi zdrobea concurenţii cum putea şi exercita o tainică influenţă asupra politicienilor şi a întregului aparat de stat ; ca avocat, apăra de atacuri pe cei de o seamă cu el ; ca judecător, manevra legile cu scopul de a fi pe plac mai marilor săi şi de a acumula bogăţii. Trăia în palate, călătorea cu vagoane-salon sau cu iahturi de lux, ţinea servitori şi guvernante pentru copiii săi şi valeţi şi secretari pentru uzul său propriu. Thyrsis îl ura şi vedea într-insul o întruchipare a răului. El guverna în toate domeniile activităţii umane ; oricine însă îşi putea da seama că guvernarea sa favoriza elementele distructive, care subminau civilizaţia. Oricînd întîlnea un om de acest soi, fie în realitate, fie în închipuire, Thyrsis încleşta pumnii şi simţea întregul său trup arzînd de dorinţa de a lupta.

10.

"Deosebit de neplăcut pentru un om care purta povar-, unui mare viitor în sufletul lui era veşnicul război împotriva stomacului său îndărătnic. Magicul lichid roşu îşi pierdea încetul cu încetul puterea. Povestirea pentru revistă nu prea progresa şi — culmea ! — manuscrisele încetară cu totul să mai vină. Thyrsis aşteptă aproape trei săptămîni cu teamă şi nerăbdare, apoi scrise domnului Ardsley. Primi răspunsul că nu-i mai putea trimite manuscrise deloc. **îi** trimisese pînă acum numai datorită interesului său pentru proiectatul roman popular ; acum afla cu stupoare şi dezamăgire că poetul pierduse vremea cu scrierea unei piese imposibile î

Situaţia lui Thyrsis era disperată şi-l împinse la o hotărîre tot atît de disperată. Era în toiul verii ; istovit, de sforţări cum era, se putea oare gîndi săjse întoarcă în oraşul cel înăbuşitor şi să-şi caute o slujbă într-un birou ?• Sau era mai bine să se angajeze ca lucrător cu ziua, indiferent în ce condiţii ? îl nemulţumeau ambele perspective. Bătîndu-şi capul în căutarea altei posibilităţi, îi veni deodată o idee nebună. De ani de zile, visa şi vorbea despre o evadare din lumea civilizată. Se văzuse în gînd trăind pe o insulă la tropice, unde creşteau banani şi cocotieri, sau într-o regiune sălbatică din nord, unde putea vîna şi pescui, ducînd o viaţă de pionier sau explorator. De ce să nu-şi realizeze visul acum ? Avea un topor, o puşcă şi o undiţă ; şi numai cu cîteva zile în urmă auzise pe cineva vorbind despre un Iac din regiunea Adirondacks, unde în cursul unui an abia treceau cîţiva oameni.

Ideea aceasta îi veni într-o zi, dis de dimineaţă ; în mai puţin de un ceas strînse cortul şi îşi făcu bagajele. Aşternutul şi accesoriile de campament le îngrămădi în- tr-o Iadă, iar cortul îl lăsă în şopronul vecinului. Apoi scoase bilet de tren pînă în ultimul sat înainte de destinaţia lui. Ajuns acolo, petrecu noaptea la un han ; a doua zi, călători cincisprezece mile cu diligenţa şi alte cinci mile cu o căruţă ţărănească ; de astă dată, înnoptă într-o colonie de tăietori de lemne, situată departe de orice aşezare omenească. în ziua următoare, purtînd în spinare atîta din avutul lui cît era în stare să ducă, mai merse trei mile pe jos şi ajunse, în sfîrşit, la micul lac pe care-l căuta.

Lungimea lacului era de vreo jumătate de milă. Pădurea virgină atîrna asupra lui ca o mare cortină verde, iar umbrele munților albaștri păreau pictate pe suprafața sa. Thyrsis scoase un strigăt de încîntare cînd, dînd la o parte tufișul, îl văzu ; își lepădă în grabă hainele și se aruncă în apa de cristal. în starea sufletească în care se găsea, înfierbîntat și obosit de drum, răcoarea apei îl prinse asemeni unei plăcute îmbrățișări. în mijlocul lacului se ridică un vîrf de stîncă ; înotă acolo, se cățără pe el și stătu privind încîntătoarea frumusețe ă regiunii, rîzînd și chiuind de răsunară munții din jur.

Găsi un adăpost părăsit, al cărui acoperiș trebuia reparat cu crengi și ziare. Culcușul și-l făcu din iarbă proaspătă pe care așternu cearșafurile și păturile sale. Apoi, se înapoie la tăietorii de lemne și cumpără de la ei o lădiță de prune uscate și un sac de orez. Pe dealurile din apropiere creșteau afini, în lac erau pești, iar în pădure veverițe și iepurași, potîrnichi și cerbi. Vînatul era protejat prin legi speciale, adevărat, dar după cum află de la cîțiva eminenți specialiști, existau legi și mai însemnate cu privire la protecția omului. Un calamburgiu din colonia tăietorilor de lemne îi explica chestiunea în felul următor : „Dacă se întîmplă să te atace vreun iepure sălbatic, nu cumva să uiți să te aperi !"

Astfel, cu suma de un dolar și douăzeci și trei de cenți în buzunar, Thyrsis se lansă în cea mai fericită aventură a vieții sale. Urmărea soarele răsărind și apunînd în spatele munților ; uneori se cățăra și pe piscuri spre a-i urmări calea mai departe. Se bucura de furtunile care biciuiau suprafața lacului și înota cu vioiciune prin apă în timp ce ploaia îl lovea în obraz, iar trăsnetele spintecau arborii din pădure. Se ghemuia în tufișuri ca să observe rațele sălbatice și căprioarele care veneau la apusul soarelui să se adape. Urmărea cu privirea pescărușii cară săreau în apă, spionîndu-l cu ochii lor sălbatici ; cînd se ridicau să zboare, aripile lor băteau apa cu un zgomot ca de tunet. Noaptea, auzea rîsetele lor și țipetele croncăni toare ale bîtlanilor care treceau în zbor. Uneori, departe în pădure, lătra ascuțit eîte o vulpe sau se prăbușea cu zgomot asurzitor cîte un copac prea bătrîn. Thyrsis stătea culcat, pe spate, contemplînd luna care strălucea printre cetini : un sentiment de adîncă recunoștință îl însuflețea față de această pădure.

E pace-n codrul plin de umbre...

O dulce liniște, profundă,

Mă-mbrățișează și m-alină
Și în uitare mă cufundă...

Thyrsis avusese multe de cărat și de făcut înainte de a se instala complet și avu și mai mult de muncit în timpul șederii sale. Trebuia să-și gătească singur toate mesele, pe urmă să facă curat ; și fiindcă nopțile erau frigu- roase, iar păturile sale puține, trebuia să taie multe crengi pentru foc. De mîncare nu era nimic dacă nu se ducea să caute și, de aceea, cutreiera pădurea timp de cîteva ceasuri în fiecare zi. De îndată ce ajungea acasă și își curăța și gătea prada, era atît de chinuit de foame, încît nu se mai întreba ce era prielnic stomacului și digestiei sale. Tocmai aceasta îi prii foarte bine. înlătură toate muzele din gîndul său, iar licoarea cea roșie împotriva dispepsiei o aruncă în lac. Mușchii săi se întăriră, iar obrazul își recăpătă culoarea sănătoasă de mai înainte. Rîdea și cînta pe cînd umbla după treburi și își bătea joc de prostia lumii. într-o scrisoare către Corydon dezvoltă cel mai recent plan al său : la iarnă, va

cîştiga ceva bani în oraş. iar la începutul primăverii se va întoarce aici şi va clădi o căsuţă de lemn pentru ea şi copil.

11.

De două ori pe săptămină se ducea la colonia de tăietori ca să-şi ia poşta. De fiecare dată spera într-o ştire bună. Un editor se interesa tomai de Descoperitorul adevărului, iar altul citea Canibalismul superior ; însă, ce era mai însemnat : Ethleynda Lewis ţinea Geniul de două luni şi încă nu răspunsese nimic. Thyrsis îi scrise ca să-i amintească, iar după două săptămîni îi scrise pe un ton de-a dreptul nerăbdător. în sfîrşit, primi un răspuns : „Fiind plecată din oraş, n-am avut prilejul să vă citesc piesa. O voi cerceta însă, cu toată atenţia, în zilele ce urmează". După alte trei săptămîni, Thyrsis îi scrise din nou şi primi un răspuns care făcu să-i salte inima în piept de bucurie.

„V-am citit piesa", scria populara artistă, „şi trebuie să spun că ea mi-a stîrnit interesul în cel mai înalt grad. L-am rugat şi pe managerul meu s-o citească şi de îndată ce voi şti ceva precis vă voi ţine la curent".

Thyrsis trimise această scrisoare lui Corydon, însoţind-o de noile sale nădejdi. „Dacă reuşesc numai să închei un contract cu un teatru", îi scria el, „atunci viitorul ne e asigurat, căci cîştigurile autorilor dramatici sînt extrem de mari. Ar fi un mare noroc ca de la prima încercare să fi dat de omul nimerit".

Mai trecură cîteva săptămîni. Thyrsis asistă la intrarea triumfală o toamnei. Cortinele verzi ale lacului se acope- riră de auriu şi stacojiu, apoi cu galben pai şi arămiu. Cea mai uşoară adiere a vîntului stîrnea trîmbe de frunze care cădeau la pămînt. Vînatul părăsi regiunea lacului, retră- gîndu-se mai spre adîncul pădurilor ; seara, potîrnichile erau mai zgomotoase decît altădată. Nopţile deveniră friguroase de-a binelea şi Thyrsis petrecea o bună parte din zi spărgînd şi cărînd lemne, ca să aibă cu ce întreţine focul noaptea. Întreprinzînd o „vînătoare" în pădure, răpuse o căprioară ; vîndu o parte din ea, iar restul îl agăţă în apropierea culcuşului său.

într-o noapte, căzu şi prima zăpadă. în dimineaţa următoare, toate dealurile scînteiau, albe, la soare. Minunată fu raita prin pădure ; de pe pămînt se putea citi, ca de pe o "pagină de hîrtie, istoria a tot ce se petrecuse noaptea. De necrezut cîte animale trăiesc într-o pădure. încotro iţi îndreptai privirile, vedeai numai urme. Ici trecuse o veveriţă, colo o potîrniche ; urmele unui porc ghimpos semănau cu tiparul unor picioare de sugar ; iată, aici alergase o vulpe, acolo un urs cu doi pui. Iar acolo, în groapa aceea, înnoptase o căprioară care curăţase muşchiul de zăpadă. Aici se luptaseră doi cerbi ; unul fusese speriat de apropierea unui vinător şi o luase la fugă cu nişte sărituri de uimitoare lungime.

Thyrsis era cit p-aci să-şi piardă viaţa eu prilejul acestor fascinante aventuri. Fu surprins de un viscol care-i acoperi urmele ; cînd încercă să găsească drumul înapoi cu ajutorul busolei, constată că uitase care capăt al acului magnetic arată spre Nord. După ce merse la întâmplare cîteva ceasuri, lăsă o monedă aruncată în aer să hotărască asupra drumului pe care să-l urmeze. Existau numai două eventualităţi : putea să ajungă pe şosea sau să regăsească

drumul spre adăpostul său, rătăcind, fără merinde şi fără un singur chibrit, prin pădurea cea mare şi înzăpezită care se întindea douăzeci de mile în lung şi în lat. Din fericire, moneda căzu bine. Thyrsis petrecu noaptea într-o casă ţărănească, iar a doua zi ajunse la colonia tăietorilor de lemne.

Găsi o scrisoare de la Ethelynda Lewis. Rupse grăbit plicul şi citi următoarele cuvinte de necrezut :

„Piesa dumneavoastră a fost amănunţit cercetată şi sînt gata s-o accept. Fără îndoială că este neobişnuit de interesantă şi poate duce la un mare succes. Totuşi, cred că sînt unele uşoare schimbări de făcut. Mi-ar face plăcere să veniţi în oraş ca să ne putem întreţine verbal asupra acestui subiect. O chestiune atât de importantă nu poate fi rezolvată pe calea poştei ; pe de altă parte, timpul este preţios, căci — de acord cu managerial meu — aş vrea să încep repetiţiile cît mai curînd".

12.

Nimic din ceea ce-i adusese poşta vreodată nu însemnase atât pentru el. Era beat de fericire. Fireşte, în asemenea împrejurări, trebuia să se întoarcă fără întârziere în oraş. Dar îşi aminti numaidecît în ce situaţie se afla şi i se opri răsuflarea. Cum era să ajungă la New York numai cu trei dolari în buzunar ?

Cîntări cu grijă toate posibilităţile. Să trimită o telegramă vreunei rude bogate cerînd sprijin ? Nu, îşi făgăduise mai bine să moară. Să se adreseze actriţei^ expli- cîndu-i într-o scrisoare situaţia sa ? Nu, căci asta i-ar fi nimicit toate şansele. O singură soluţie putea ii luată în considerare : kilogramul de vînat se plătea în regiune cu douăzeci şi doi de cenţi ; căprioara cea mai mică era încă îndeajuns de mare spre a-i produce banii de călătorie.

Astfel, începu o nouă mare aventură. Thyrsis scrise domnişoarei Lewis că va veni în curînd în oraş. încă în aceeaşi noapte îşi încărcă puşca, iar cînd se crăpă de ziuă, porni la vînătoare. Zăpada se topise ; precaut, ca să nu facă zgomot, cutreieră pădurea o zi întreagă. De două ori avu prilejul să tragă în cozile albe ale unor căprioare ce o luaseră la goană.

Deşi se lăsă noaptea, nici nu se gîndi să renunţe la planul său. îşi construi un „jack", un aparat curios a cărui întrebuinţare era de fapt interzisă ; o lanternă aşezată într-o lădiţă de săpun prevăzută cu o bucată de tinichea ca reflector. Datorită unui igenios sistem de curele şi sfori, îşi fixă acest aparat pe cap, apoi se furişă ca un hoţ pînă la un luminiş a cărui iarbă fragedă atrăgea căprioarele la păscut. Vînatul tropăia prin desişuri, scoţînd strigăte de alarmă. Din cînd în cînd se oprea cîte o căprioară, cu globul ochilor licărind ca jăraticul. Deodată răsună o împuşcătură şi lanterna se răsturnă. Thyrsis o aprinse din nou şi se duse să cerceteze dacă nimerise. Găsi urme de sînge pe frunze, dar nici urmă de căprioară.

în dimineaţa următoare, se sculă din nou înainte de apariţia zorilor. De astă dată se postă la una din răscrucile care tăiau calea ce ducea spre lac. în zadar. Cutreieră din nou pădurile pînă departe în munţi, trăgînd în repetate rînduri în cozile inamicilor săi fugari. Spatele îl durea îngrozitor, picioarele îi erau ca de plumb, el însă îşi continua vînătoarea fără clipă de răgaz ; viaţa lui depindea de moartea unei căprioare.

Să fi avut numai o cutie mai mare ca să poată aşeza mai bine lanterna. Spre seară se postă din nou, învelit în păturile sale, la o răscruce de drumuri. Nu se arătă nici o căprioară. Hotărî să stea pînă la răsăritul lunii. Noaptea era năpraznic de friguroasă ; mîinile îi îngheţaseră aproape de ţeava puştii. în sfîrşit, răsări lima, ascunzîndu-se îndată după un nor, şi iată că apăru şi o căprioară.

Deşi nu era nici o mişcare în aer, animalul părea a fi simţit prezenţa lui Thrysis. Se opri şi scoase un sunet ca de trîmbiţă. Ce sălbatic era acest sunet ! Inima vînătorului bătu mai repede, de încordată aşteptare şi arzătoare dorinţă. Căprioara făcu un pas înainte... se auzi un troz- net de cracă... şi animalul se opri. Thyrsis stătea cu toate simţurile încordate, ţeapăn ca o statuie, cu mîinile încleştate pe armă ; ochii lui sfredeleau de-a dreptul întunericul. Căprioara făcea doi, trei paşi şi se oprea ; apoi, speriată de cine ştie ce lucru, sărea înapoi ; revenea, tiptil, pas cu pas, atrasă în mod irezistibil de lumina aceea fascinantă din întuneric. Timp de trei ceasuri, chinuitoare ca agonia, animalul se învîrti săltînd în jurul lui Thyrsis, care aştepta cu dinţii dîrdîind să poată ţinti bine ; apoi, deodată, o cauză necunoscută îl sperie într-atît încît o zbughi prin desişuri şi nu se mai întoarse.

în ziua următoare, se repetă aceeaşi poveste. Spre apusul soarelui, pîndi vînatul la o răscruce. Din nou se apropie o căprioară, dar din direcţie greşită. Dădu pesl ■ un om, care, istovit, de trei zile şi trei nopţi de sforţări, dormea vajnic la postul său.

Totuşi, asupra sfîrşitului acestei aventuri nu putea exista nici o îndoială. Thyrsis avea nevoie de o căprioară ; era ferm hotărît să nu se lase pînă nu împuşcă una. Toată arta şi osteneala sa nu-i folosiră la nimic ; dar, în ziua Următoare, cînd ieşi afară, cu o găleată în mină, din sălaşul său, la marginea pădurii stătea o căprioară ! Thyrsis rămase pironit locului, cu ochii holbaţi ; animalul se uita liniştit la el.

Ce era de făcut ca să-şi ia puşca ? Să se furişeze tiptil înapoi sau să facă şapte, opt salturi mari ? Se hotărî pentru cea de-a doua soluţie, făcu o săritură şi fu aproape să urle cînd văzu căprioara întorcîndu-se ca iureşul şi luînd-o la goană. Fugi totuşi în grabă înapoi, îşi luă arma şi se întoarse să scruteze direcţia în care dispăruse căprioara — şi iată, cu cîţiva paşi mai la dreapta stătea alt animal. Era un căprior puternic, cu nişte coarne mari, care se ridicau deasupra tufişului pe lîngă care stătea. Cum dădu cu ochii de om, o porni la goană. Thyrsis ridică repede arma şi trase. Văzu animalul poticnindu-se şi mai trase un foc. Apoi se luă după el.

Fusese prevenit să se ferească de orice vînat rănit : dar uită aceasta, după cum uită că nu mai avea nici un glonte la el. Ca un nebun, se repezi înainte prin pădure, sărind peste buşteni răsturnaţi, gonind prin hăţişurile eare-i însîngerau faţa ; cu mîinile goale ar fi apucat animalul, numai să-l fi ajuns din urmă.

Căpriorul era rănit mortal. Fugea cu salturi mari, se poticnea, căzînd pe jumătate şi se îndrepta iar. Cu toate acestea, acoperi o distanţă uimitoare. Thyrsis rămase uluit de puterea animalului, de salturile sale uriaşe care făceau să troznească tufişurile codrului. Ca şi cum o stîncă enormă s-ar fi rostogolit de-a lungul unui povîrniş. De la distanţă sigură, Thyrsis urmărea spectacolul. Potrivit literaturii convenţionale, ar fi trebuit să se căiască grozav, mişcat pînă la lacrimi de privirea plină de reproş din ochii mari ai animalului. El nu observă nimic din toate acestea. Mai mult decît sigur că autorii de

literatură convenţională n-avuseseră niciodată atît de crunt nevoie de costul unui bilet de tren, ca Thyrsis.

Abia în noaptea care urmă îşi dădu seama prin ce situaţie disperată trecuse. Era la adăpost sigur în trenul care-l ducea spre oraş, în timp ce departe, în fund, peste sălaşul lui din pădure, bîntuia un viscol grozav, iar termometrul arăta douăzeci de grade sub zero. Lui Thyrsis în schimb, îi era cald şi se simţea confortabil. Era bronzat şi înăsprit de soare şi vînt, plin de sănătate şi sete de viaţă. Toată noaptea asculta muzica roţilor care goneau pe şine. Oricît de repede alerga trenul, iuţeala nu era îndeajuns de mare pentru zborul închipuirii sale. I sa părea că şinele îi cîntă fără încetare : ,,Ethelynda Lewis ! Ethelynda Lewis ! Ethelynda Lewis !"

CARTEA A ZECEA

DEZAMĂGIRE

I.

Toată vara, Corydon trăise cu speranţa, reînnoită de la o săptămînă la alta, că soţul ei va fi în curînd în stare s-**o** ia la dînsul ; toamna îşi petrecuse vremea visînd despre ce vor face la iarnă. Cu timpul însă, îşi dădu seama că vor trebui să rămînă despărţiţi şi **o** bună parte din iarnă. îi trimise lungi scrisori pline de nădejdi şi dorinţi, temeri şi răzvrătiri ; pînă la urmă, se supuse inevitabilului. Abia se împăcase cu gîndul acesta, cînd din cercurile familiei transpiră intenţia de a i se cere un sacrificiu şi mai mare : să nu se mai vadă deloc cu Thyrsis ! Dacă un bărbat nu-şi întreţinea soţia, spunea lumea, era doar normal să n-aibă parte de ea ; aceasta era metoda cea mai bună de a-l aduce ia raţiune. Cei doi trebuiră să se supună şi acestei monstruoase fatalităţi ; urmau să trăiască în acelaşi oraş şi, totuşi, să se mărginească la raporturi epistolare !

Fu pentru Thyrsis un ciudat sentiment s-o ştie atît de aproape şi, totuşi, să n-o vadă niciodată. Neputînd suferi să locuiască în nici una din acele părţi ale oraşului care-i evocau amintiri în legătură cu viaţa lor comună, îşi închirie o odăiţă ieftină într-un cartier mărginaş. Apoi îşi cumpără un guler curat, trecu pe la lustragiu şi scrise domnişoarei Ethelynda Lewis că a sosit la New York. în timp ce aştepta răspunsul ei, avu o aventură ciudată, cu siguranţă una din cele mai ciudate din cîte a avut vreodată un poet necunoscut, într-o lume în care tocmai poeţii neconsacraţi sînt supuşi celor mai ciudate dintre întîmplări.

De mai bine de şase luni, Thyrsis nu-şi mai văzuse copilul. Cîte scrisori nu primise in acest timp de la soţia sa, scrisori în care se spuneau lucruri minunate despre copilul lui ! 11 visase de atîtea ori, legase atîtea nădejdi şi dorinţi de mica. sa fiinţă ! Douăzeci şi două de ceasuri petrecuse lingă patul mamei, atunci cînd se născuse, iar în cursul grelelor încercări care veniseră pe urmă, cît de mult suferise şi tremurase pentru soarta copilului ; Acum, inima îi era sfîşiată de dorul de a-l vedea, de a-l atinge ; era doar copilul lui ! Scrise lui Corydon că nu mai poate îndura aceasta ; ea îi răspunse că, fireşte, are dreptate ; în curînd îşi va vedea copilul. Şi, astfel, conveniră prin scris ca, într-un anumit loc al parcului, Thyrsis să aştepte bona care-l va aduce pe micul Cedric.

La ora stabilită, Thyrsis fu acolo şi se aşeză pe o bancă. Nu trebui să aştepte mult. De-a lungul aleii venea o bonă eare împingea

un cărucior. Privi fata : da, era o irlandeză, aşa cum îi scrisese Corydon, şi corespundea şi în rest tuturor amănuntelor descrierii. Cînd aruncă însă o privire asupra copilului, fu cît p-aci să leşine de spaimă. Doamne, ce copil urît ! Avea părul roşu, nasul turtit şi o privire lipsită de expresie. Un copil cu trăsăturile cele mai vulgare. Thyrsis privi din nou bona ; aceasta îi zîmbi. Apoi trecu mai departe, iar el recăzu pe bancă. Sfinte Doamne, se putea ca acesta să fie copilul lui ? Tot restul vieţii sale să fie împovărat cu făptura asta urîtă, străină lui ? Fu apucat de groază. Era parcă un vis urît. Abia se mai putea mişea.

Nu, era cu neputinţă ! Corydon îi scrisese totul despre copil ; era frumos, avea un căpşor cu trăsături fine, toată lumea îl îndrăgea. Dar e un fapt notoriu că mamele sînt oarbe. S-a mai pomenit o mamă căreia să nu-i placă propriul ei copil ? Sau chiar un tată ? Şi nu era oare un fel de trădare din partea lui să fie atît de scîrbit de copilul lui ? Era doar vădit că era al lui !

Nu se vedea nici un altul. Mai aşteptă o jumătate de oră, dar în zadar. Pînă la urmă, nu mai putu răbda, dădu buzna la primul oficiu poştal şi trimise lui Corydon o telegramă : „Are Cedric părul roşu ? A fost în parc ?" Apoi se duse acasă. Răspunsul nu se lăsă aşteptat mult timp : „Cedric are părul auriu. Bona bolnavă. Venire imposibilă".

Thyrsis citi depeşa şi izbucni în hohote de rîs. Cu mîi- niie întinse, invocă mărturia posterităţii : „Ei, ce spuneţi de asta ? Ce spuneţi de asta ?"

Un ceas întreg mai stătu aşezat pe marginea patului său, discutînd cu posteritatea. „Se va şti oare vreodată cîte am îndurat eu ? Se va şti vreodată ce preţ am plătit pentru cărţile mele ?" Apoi, zîmbi cu amărăciune, aducîn- du-şi aminte de groaznica vorbă a lui Voltaire : „Scrisorile adresate posterităţii rareori ajung la destinaţie".

2.

Thyrsis primi de la Ethelynda Lewis un răspuns prin care era invitat a trece cît mai curînd pe la ea. Lewis locuia într-o casă luxoasă din Riverside Drive, unul din cele mai elegante cartiere ale oraşului. Subreta, o negresă, îl conduse pe Thyrsis într-un spaţios salon de primire, în care se găseau scaune îmbrăcate în mătase înflorată, cu picioarele aurite, neobişnuit de subţiri. încăperea mai conţinea un pian cu coadă, din lemn de abanos şi o bi bliotecă în care mai avu timp să observe operele lui Mau- passant şi ale Măriei Corelli.

în clipa aceea intră domnişoara Lewis, îmbrăcată într-un halat cărămiziu, care-i scotea în evidenţă farmecele. De statură mică, era drăgălaşă, avea în obraji gropiţe seducătoare şi părea a fi ieşit tocmai dintr-o baie parfumată. Aşezat pe marginea scaunului său, Thyrsis o privea sfios şi nu prea se simţea în apele sale.

Actriţa se aşeză cu dezinvoltură pe canapeaua de mă tase înflorată şi începu să vorbească.

— Piesa dumitale mă interesează grozav. E o operă unică. Şi dumneata eşti atît de tînăr, Doamne ! Pari încă un copil. Ştii, mi se pare că dumneata însuţi eşti un geniu.

Thyrsis murmură ceva, ca omul cînd e stînjenit,

— Numai că, urmă domnişoara Lewis, înainte de a putea fi reprezentată, vor trebui schimbate unele părţi.

— Care anume ? întrebă Thyrsis.

— în primul rind povestea de iubire. în partea aceasta ai scăpat pur şi simplu toate ocaziile favorabile.

— Cum adică ?

•— Vezi, eroul dumitale se poartă ca un caraghios. Toată lumea îşi dă seama că o iubeşte pe Helena... asta a fost şi intenţia dumitale, nu-i aşa ? Şi totuşi, o părăseşte şi nu mai vrea să ştie de ea ! Spectatorii vor fi dezamăgiţi. E absolut imposibil, oricum ai întoarce lucrurile. Va trebui să-i laşi pe cei doi să se căsătorească în ulti mul act.

Thyrsis se lupta cu respiraţia,

— Eu voi interpreta pe Helena, continuă actriţa. Eu sînt, aşadar, vedeta piesei. Nu se cade, pur şi simplu, să fiu părăsită şi să rămîn aşa... cu buzele umflate. îmi trebuie cîteva scene de dragoste.

— Dar ceea ce-mi ceri dumneata, protestă poetul, nu este nici mai mult nici mai puţin decît să schimb tot sensul piesei mele.

— De ce ?

— Pentru că ceea ce arăt în piesa asta este un gen nou de dragoste, bolborosi el, un gen cu totul deosebit.

— Dar lumea nu va înţelege o dragoste ca a dumitale.

— Păi, tocmai de aceea am scris eu piesa, domnişoară. Vreau să silesc lumea s-o înţeleagă.

— Pe scenă nu poţi face asemenea experienţe, spuse domnişoara Lewis. Oamenii nici nu vor veni să-ţi vadă piesa.

Şi se apucă să-i arate ce condiţii prealabile trebuie să îndeplinească o piesă ca să cucerească simpatia publicului.

Thyrsis asculta, simţind o strînsoare ca de gheaţă în jurul inimii.

— îmi pare rău, domnişoară, spuse, în sfîrşit, dar mi-e cu neputinţă să fac ceea ce vrei dumneata.

— Cu neputinţă ? ! exclamă actriţa, uimită.

— E o contradicţie, cu ideile mele.

— Dar nu ţii deloc ca piesa dumitale să fie reprezentată ?

— Piesa mea, da ! Dar dacă aş face ceea ce-mi ceri dumneata, n-ar mai fi piesa mea. Ar fi piesa altuia.

Stărui în refuzul lui. Actriţa încercă să-l cîştige de partea ei, arătîndu-i ce şansă nemaipomenită pierdea, o şansă pe care un scriitor tînăr, necunoscut, n-o întîlneşte de două ori în viaţă. Un mare manager şi director de teatru era gata să încheie cu el un contract avantajos şi să deschidă cu piesa lui stagiunea de iarnă a unui teatru de pe Broadway ; o actriţă răsfăţată de public se străduia să obţină rolul principal. Ce putea dori mai mult ? Dintr-o lovitură, va deveni celebru şi bogat. Thyrsis insă dădu numai din cap ; nu putea, şi gata. Era aproape bolnav de dezamăgire, dar situaţia nu îngăduia nici un compromis : doar nu era să prefacă Geniul într-un roman de dragoste.

Domnişoara Lewis nemaiavînd nici ea nimic de spus, se născu între ei o tăcere penibilă.

— Aşadar, renunţaţi definitiv la piesă ? întrebă Thyrsis cu voce slabă.

— Trebuie să mă mai gîndesc şi să vorbesc cu managerul meu. Nu eram pregătită pentru o asemenea eventualitate.

Thyrsis se ridică şi îşi luă rămas bun. A doua zi di mineaţă primi de la Robertson Jones o scrisoare prin care acesta îl ruga să treacă îndată pe la el.

3.

Robertson Jones, marele manager şi director de teatru, era înalt şi masiv, trandafiriu la faţă şi hotărît în atitudini, tipul tăvălugului din lumea oamenilor de afar- ceri. De la prima vedere, Thyrsis şi-a dat seama că fusese invitat aici ca să fie tăvălugii pînă se va supune.

— Domnişoara Lewis îmi spune că nu vă înţelegeţi asupra piesei, începu domnul Jones.

— Exact, răspunse Thyrsis cu sfială.

Robertson Jones porni ofensiva. Declară lui Thyrsis ce avea de gînd să facă cu piesa lui. După părerea sa, domnişoara Lewis era menită să devină cea mai mare „stea" a ţării şi el era hotărît să-i dea concursul său nelimitat, li îngăduise să-şi aleagă singură rolul şi, în genere, îi făcea pe plac în toate.

Dramaturgi celebri se băteau pentru onoarea de a scrie o piesă special pentru ea ; actriţa însă alesese Geniul.

— în ce mă priveşte personal, spuse domnul Jones, nu cred în succesul piesei şi nici prin vis nu mi-ar fi trecut s—o reprezint. Cine are azi interes pentru asemenea lu- erări ? Dar domnişoara Lewis susţine că-i place ; l-a citit pe Ibsen şi ar vrea să joace într-o „dramă de idei" sau aşa ceva. Bine şi aşa... ea e în stare să ducă la succes şi o asemenea piesă. Dar dumneata trebuie să-ţi aduci contribuţia, trebuie să-i dai un rol cum îi convine ei ; are nevoie de scene înecare să-şi poată manifesta tot farmecul personal. Altfel, fireşte, lucrul e imposibil.

Domnul Jones tăcu.

— Regret din toată inima, dar... vru să înceapă Thyrsis.

— Ce te face să refuzi ? îl întrerupse celălalt.

Thyrsis încercă să-i explice : scrisese piesa spre a da expresie unei anumite idei ; schimbările care i se cereau erau însă în contradicţie directă cu teza expusă de el.

— S-a mai jucat cîndva vreo piesă a dumitale ? îl întrebă directorul în toiul discuţiei.

— Nu.

— Ai mai scris alte piese ?

— Nu.

— Prima dumitale încercare ! Ei bine, nu găseşti că prea exagerezi, închipuindu-ţi că chiar întîia dumitale piesă e perfectă ?

— Asta depinde de...

— De ce eşti închipuit şi încăpăţînat ? Oamenii care au lucrat toată viaţa lor în domeniul acesta, care au asistat la succesul sau căderea a mii de piese, vor fi doar in stare să-ţi dea unele sfaturi, nu ?

Şi domnul Jones se apucă să-l lămurească asupra stărilor din domeniul teatral. Nicăieri concurenţa nu era mai aprigă şi riscul mai mare decît în acest domeniu, înscenarea Geniului va costa cel puţin zece mii de dolari ; şi era oare drept ca aceia care riscau această sumă să n-aibă nici o vorbă de spus în privinţa piesei ? Nu era asta o absurditate ? La acest argument, pe care managerul începu să-l exploateze, Thyrsis ar fi vrut să se ridice şi s-o ia la fugă. Cînd domnul Jones îţi vorbea, ţi se uita drept în ochi şi te făcea să ai sentimentul că eşti obraznic, ba chiar criminal, dacă îl contrazici. Lui Thyrsis îi era groază de acest soi de oameni; cu bucurie le acordă tot ce-i cereau, numai ca să-l lase în pace. Dar niciodată nu încercase vreunui din ei să-i răpească un copil al visurilor sale 1

Domnul Jones înteţi atacul. începu să vorbească despre cele ce avea de gînd să facă pentru piesă şi despre foloasele care-l aşteptau pe autor. Repetiţiile vor începe imediat după semnarea contractului ; premiera ar putea să fie în seara de 1 februarie la un teatru de pe Broadway. Thyrsis va primi patru, şase, ba chiar opt la sută din încasări, ceea ce-i va produce cel puţin trei sute de dolari pe săptămînă. Cu Ethelynda Lewis în rolul principal, piesa va putea fi jucată fără întrerupere pînă în iunie. Şi să nu uite de turneele în provincie şi reprezentaţiile din stagiunea viitoare.

Pe Thyrsis îl apucă ameţeala cind auzi toate acestea : ispita se asemăna, în toate privinţele, cu alta, mai veche şi mai cunoscută : ..Diavolul îl sui, după aceea, pe un munte înalt şi, arătîndu-i, într-o clipă, toate împărăţiile lumii, îi zise : — Ţie îţi voi da toată puterea aceasta şi strălucirea ei, căci mie îmi este dată şi o dau cui voiesc. Deci, dacă tu te vei închina înaintea mea..."

— Mai este apoi şi Anglia... se auzi vocea lui Robert- son Jones.

— Nu, nu ! strigă Thyrsis cu violenţă. Nu !

— Dar de ce nu ? întrebă celălalt.

— Mi-e imposibil ! Nu pot s-o fac !

— Vrei să spui că n-ai fi în stare şă faci dumneata modificările necesare ?

— între altele, nici n-aş fi în stare.

— Lasă grija asta în seama mea. îţi voi căuta un colaborator. Stai, să vedem... Richard Haberton, de pildă. Ai auzit de el, nu ?

— Nu.

— El a scris Diamantul Maharadjahului. Piesa se joacă acum la cinci teatre deodată, în a treia stagiune. Pînă azi, i-am plătit vreo şaizeci de mii de dolari drepturi de autor. îi dau lui piesa dumitale şi el o prelucrează ; dumneata nu trebuie să mişti nici măcar un deget.

Thyrsis sări in picioare.

— Te rog să nu-mi ceri asta, domnule Jones ! exclamă el. Mi-e imposibil şi gata !

Cînd se gîndi mai tîrziu la scena aceasta, Thyrsis nu putu înţelege de ce marele Robertson Jones stătuse atita la discuţie cu autorul necunoscut al unei piese care nici măcar nu-i plăcea. îl întărîtase oare împotrivirea întâmpinată ? Sau făgăduise, poate, Ethelyndei Lewis să-i satisfacă dorinţa şi acum îi era ruşine să-şi mărturisească înMngerea ? Oricum ar fi fost, el nu-l slăbi pe Thyrsis ; dimpotrivă, începu să-l asalteze din ce în ce mai violent. Pe deasupra, se simţea ofensat de încăpăţînarea băiatului şi nu pregeta să-şi manifeste supărarea. Afectat, peste măsură de această întorsătură a lucrurilor, bietul Thyrsis nu ştiu ce să facă ; nu-i rămînea decît să declare cu multă umilinţă că nu asta fusese intenţia lui ; îşi ceru de-a dreptul iertare pentru intransigenţa sa. Dar ce să facă, scrisese piesa aceasta de dragul unor anumite idei şi-i era peste putinţă să renunţe la ele.

— Dar, pentru Dumnezeu, scrie alte piese în care să-ţi expui ideile ! stărui managerul. Dacă ai avut o dată succes pe Broadway, poţi să scrii orice vrei şi să dictezi publicului condiţiile dumitale.

Gîndul acesta îi trecuse prin cap şi lui Thyrsis ; era singurul argument care fu cît p-aci să-i înfrîngă rezistenţa. Ar fi capitulat, probabil, dacă n-ar fi fost o piesă pe care abia o scrisese şi care îi era

nețărmurit de dragă ; nu trecuse încă destul timp ca să-i descopere defectele, cum fusese cazul cu primul său roman, şi nici ca să piardă definitiv orice nădejde, ca în cazul Descoperitorului adevărului. Acest copii al imaginației sale nu fusese încă înțărcat ; cum să-l fi smuls de la pieptul său spre a-l arunca în brațele acestui măcelar ? Nu, era cu neputință !

4.

îşi luă rămas bun de la domnul Jones şi se duse acasă ca să petreacă două din cele mai grele zile ale vieții , sale. Cu. vitejie rostise al său „Apage, Satanas ! Piei, diavole !". întorcînd spatele împărățiilor acestei lumi. Cunoscut fiind că virtutea poartă răsplata în sine, ar fi fost de aşteptat ca el să treacă acum printr-o stare de fericire. Cu totul altfel însă stăteau lucrurile. Thyrsis adînci problema şi ajunse să-şi pună următoarea întrebare : de ce tocmai diavolul să aibă împărății de dăruit ? El nici nu-şi dorea o împărăție ; tot ce voia, era putința de a trăi la țară cu soția şi copilul lui. De c'e, ca să-şi poată împlini această modestă cerință, orice poet trebuia să se vîndă neapărat diavolului ?

În a treia dimineață după întrevederea aceea, Thyrsis primi de la Robertson Jones o scrisoare extrem de concisă» care avu asupra lui efectul unei lovituri de trăsnet.

„Domnişoara Ethelynda Lewis a luat hotărîrea să accepte piesa dumneavoastră în forma ei originală de azi. Alăturat, vă supun un contract în dublu exemplar cu rugămintea ca, în cazul cînd sînteți de acord cu condițiile specificate în el, să-mi retrimiteți unul din exemplare prevăzut cu semnătura dumneavoastră, reținînd pe celălalt".

Thyrsis citi, curînd după aceea, despre un tînăr dramaturg care murise în urma unui atac de inimă ; nu se miră deloc, dacă toți dramaturgii trebuiau să treacă prin asemenea emoții ! Nu-i venea să-şi creadă ochilor şi reciti scrisoarea cel puțin de trei ori ; citi şi contractul care purta iscălitura sigură de sine a lui Robertson Jones. N-avea nici o experiență în materie de contracte teatrale, dar cel de față i se păru avantajos. Drepturile de autor urmau să-i fie plătite din cîştigul net, de îndată ce piesa va fi produs sumele cheltuite cu montarea ei. Thyrsis nădăjduise să poată lua un avans ; în contract însă nu se pomenea nimic despre aşa ceva. În primul val al bucuriei sale, găsi că n-ar avea rost să caute a obține condiții mai bune ; semnă contractul şi-lexpedie îndată, în acelaşi timp, trimise lui Corydon o telegramă în care-i anunța glorioasa veste.

5.

Una din urmările acestui triumf fu că Thyrsis îşi cumpără o cravată şi şase gulere, alta, că anturajul lui Corydon deveni mai împăciuitor şi îngădui proaspătului autor dramatic să-şi revadă soția şi copilul.

Se întilniră în parc. Revederea, după o despărțire de şase luni, îi făcu o adîncă impresie. Corydon era la fel de frumoasă ca mai

înainte, doar ceva mai palidă ; plutea încă în jurul ei ceva din strălucirea maternităţii. Aproape că nu-i venea să creadă că e a lui ; i se părea ca un vis, ca o figură născută din muzică, seducătoare şi minunată, dar fragilă şi imaterială. Tremuririd de fericire, ea se agăţă de braţul lui, încredinţîndu-i năzuinţele şi necazurile ei. Petrecură una din acele ore divine cînd adîncurile sufletelor lor erau inundate de duioşie şi de conştiinţa marii lor iubiri.

Tot atît de emoţionată fu şi revederea cu copilul. Ce bucurie, să-l poţi privi după placul inimii, să-i vorbeşti, să-l ţii în braţe ! Era atît de frumos, cum dorise Thyrsis şi acesta nu trebui să se ruşineze de sentimentele sale de tată ; zîmbetele copilului ar fi putut stîrni invidia oricărui înger. Thyrsis împinse căruciorul pe aleile parcului, apoi se aşezară pe o bancă şi începură să-l privească, întrecîndu-se unul pe altul în descoperirea şi enumerarea farmecelor sale.

Copilul începea să scoată sunete pătrunse de înţeles. Ultima lui performanţă erau silabele ,,pumbil". La origine, desemnase în felul acesta doar jucăria lui preferată ; acum, întrebuinţa cuvîntul pentru toate lucrurile şi fiinţele pe care le vedea şi mare fu bucuria părinţilor cînd, la trecerea unui elegant automobil roşu, micuţul întinse degetul şi exclamă încîntat : ,,pum-bil". Uimitor lucru, cît de puţin se cere spre a face fericiţi doi părinţi ! Privind chestiunea în mod pur abstract, ar fi greu de explicat de ce doi oameni, care împreună aveau aproximativ şaizeci şi patru de dinţi, au fost copleşiţi de entuziasm cînd au descoperit că vlăstarul lor avea patru.

Dar, în curînd, Thyrsis îşi dădu seama că a fi tată nu era numai prilej de bucurii. Micile degete ale lui Ce- dric erau încolăcite în jurul inimii sale : îl iubea cu o intensitate de care, uneori, lui însuşi îi era teamă. Cum se întîmpla ca ceva să nu fie în regulă, ca un cuţit i se înfigea în minte gîndul că ar putea într-o zi să-şi piardă copilul. Te costa atîta muncă şi atîtea chinuri un copil, îţi- răpea atîta putere şi energie ; şi rămînea, totuşi, o fiinţă gingaşă, expusă primejdiilor de tot felul şi atîtor boli care pîndeau în întuneric, ca ucigaşii. Corydon şi Thyrsis erau cu totul lipsiţi de experienţă ; ei înşişi erau doar copii ; şi cui să-i fi cerut un sfat ? Unui medic, fireşte ; dar medicii cereau atîţia bani — şi cîţi sugari nu mureau în ciuda tuturor doctorilor din lume !

Thyrsis cunoscu îngrozitorul adevăr conţinut în constatarea lui Bacon : trebuie să dai ostatici fericirii. Oricît .de mult îşi iubea copilul, artistul din el se ridica împotriva acestor noi cătuşe. Unde era acum privirea aceea liberă şi semeaţă, nepăsarea aceea, bucuria provenită din contemplarea spectacolului lumii, care constituia partea mai bună a artistului ? Dacă aveai soţie şi copil, nu mai puteai asista la tragedii : le trăiai şi aceasta nu-ţi dădea fericire ; te epuiza. Deveneai sfios, precaut, didactic, cum nu trebuie să fie artistul. Aflai că viaţa e un lucru real şi grozav de serios.

Cedric fusese înţărcat. De atunci nu se mai dezvolta bine. Să fi fost ceva în legătură cu alimentarea sa ? Co- rydon vedea în ziare anunţuri mari despre alimente pentru copii, de curînd descoperite ; alături, puteau fi admirate chipurile trandafirii şi sănătoase ale pruncilor despre care se pretindea că fuseseră hrăniţi cu ele. Făcură şi ei încercare cu aceste alimente, care nu erau tocmai ief- tine. în cursul iernii, copilul răci. Probabil fusese prins de un curent, aceasta era părerea tuturor cunoscuţilor. Corydon îi puse

nenumărate hăinuțe de lînă și-l acoperi, pînă cînd biata și micuța făptură se înroși și începu să ardă ca niște bucate gătite înăbușit, la capac. Totuși, misterioasele răceli nu erau de înlăturat, Thyrsis. avea impresia că în toată creșterea copilului dăinuia o greșeală radicală, dar habar n-avea ce să facă. Era oare atît de greu să menții în viață o mică ființă umană ?

Apoi, mediul în care creștea copilul nu era cel mai prielnic. Trăia în prea strînsă atingere cu o seamă de oameni nervoși, pe care țipetele sale îi tulburau : astfel, Corydon trebuia să facă sforțări ca să-1. țină liniștit. Trebuia să-l ducă în brațe, să-l legene ca să adoarmă, trebuia să se joace cu el, să-l distreze și să-i dea tot ce cerea prin țipete. Uimitor de timpuriu învăță omușorul să exploateze puterea pe care o avea asupra mamei sale. își făcuse obiceiul să doarmă toată ziua și șă stea, în schimb, treaz noaptea ; în timpul acesta, distracția luj favorită era să țină mina cuiva și să se joace cu ea. Corydon, care era nervoasă, bolnavă și se lupta cu melancolia, trebuia să stea trează ceasuri întregi și să se supună acestei torturi. Copilul inventase un nume pentru această distracție : „Hudalu mungi", ceea ce, în limbajul său special, era sinonim cu „dă-mi mîna, să mă joc cu ea". Pentru Corydon, silabele acestea erau ca o parolă secretă a unei coaliții de diavoli, care o alesese pe ea ca victimă și 6 chinuia noapte cu noapte. Și chiar mai tîrziu în viață, de cîte ori auzea rostit acest cuvînt, fie și în glumă, nu-și putea opri o tresărire de groază.

6.

Pentru Thyrsis, perioada aceasta era bogată în nădejdi, dar lupta lui pentru existență era tot atît de aprigă ca și mai înainte. Căci pînă la premiera piesei sale, în februarie, trebuia să se întrețină tot prin roboteli pentru ziare. Pe deasupra, mai trebuia să facă și economii, căci, Ia terminarea repetițiilor, efectul piesei urma să "fie încercat în cîteva localități mai mici, înainte de adevărata premieră din capitală. Avea, deci, nevoie de bani ca .să poată călători și sta la hoteluri ; ținea s-o ia și pe Corydon cu el, ceea ce, firește, dubla cheltuielile.

Repetițiile îi stîrniră mult interesul, căci datorită lor era introdus într-o lume nouă, necunoscută. Thyrsis era un om sfios, închis, care prefera s-o ia la fugă și să-și ascundă emoțiile; dar iată că aici erau oameni, actorii, a căror meserie era să-și trăiască emoțiile în văzul tuturor. Viața lor consta aproape numai din emoții. Sentimentele lor erau mai intense decît cele ale muritorului de rînd, dar mai schimbătoare. Erau ca niște copii mari, încăpățînați, vanitoși și sensibili. Capriciile și supărările lor nu trebuiau luate în serios. Dar pînă să-și dea seama de aceasta, Thyrsis nu-și putu lămuri cîteva întîmplări curioase. La fiecare dintre actori, interesul pentru piesă se mărginea la acele pasaje care erau rostite de el ; pe autor, toți îl considerau drept un fel.de despot mai mult sau mai puțin binevoitor, care avea în păstrarea lui fericirea întregii lumi. La una din repetiții, cînd Thyrsis trăia una din replicile doamnei Hartman, descoperi în spatele său pe doamna care interpréta rolul acela, zguduită de hohote de plîns.

La început, Thyrsis vizita deseori casa clin Riversidé Drive, domnişoara Lewis declarînd în repetate rînduri că ţine foarte mult să se consulte cu el şi şă cunoască părerile salé despre rolul ei. Thyrşis descoperi însă curînd că, ceea ce dorea de fapt actriţa, era ca el să asculte părerile ei. Domnişoara Lewis era pe picior de război cu Helena pe care o zugrăvise Thyrsis; îi era, pur şi simplu, peste putinţă să înţeleagă de ce un Lloyd nu i-ar face _ curte şi de ce Helena să nu facă pe cocheta, după modelul' pieselor romantice." De-a dreptul imposibil i se părea ca Lloyd să fie în stare a rezista Helenei aceleia delicioase, fermecătoare, seducătoare, pe care ea ave.a de gînd s-o creeze. încerca să demonstreze mereu poetului absurditatea concepţiei sale şi să-l convingă să-i modifice rolul în aşa fel încît ea să poată dezvolta întreaga măsură a farmecului ei personal.

— Ţinere, exclama ea, încep să cred că eşti la fel de încăpăţînat ca şi eroul dumitale !

Domnişoara Lewis era numai cu doi ani mai mare decît „tînărul" acesta, dar îi plăcea să adopte fa,ă de el o atitudine părintească.

Robertson Jones propunînd pe un actor pentru rolul lui Lloyd, domnişoara Lewis declară cu indignare că nu-l acceptă ca partener, căci nu e destul de frumos.

— Dacă-i vorba că am ajuns eu să fac curte unui bărbat şi el să mă respingă, atunci, cel puţin, trebuie să fie un bărbat de o frumuseţe rară.

Cînd, în' sfîrşit, alegerea căzu asupra altuia şi acesta fu angajat, Thyrsis stătu de vorbă cu el şi făcu trista constatare că domnişoara Lewis, concentrîndu-şi toată atenţia asupra înfăţişării sale exterioare, scăpase cu totul din vedere calitatea substanţei sale cerebrale. Poate că Thyrsis era încă prea lipsit de experienţă ca să poată formula o judecată. De altfel, neplăcut îi era chiar numai gîndul că un actor va interpreta rolul care-i era lui atît de drag şi care avea atîtea semnificaţii în legătură cu el, încît îl considera numai ca eul său.

Dar, de îndată ce începură repetiţiile, sentimentul acesta pieri. Oricît de sensibil ar fi un poet, el ţine totuşi ca piesa lui să-şi ajungă menirea : să fie jucată. Thyrsis se' simţea ca un inventator care a visat mult timp la o maşină complicată şi acum vede părţile' ei apărînd în oţel şi alamă, le vede îmbinîndu-se şi începînd să funcţioneze ca un tot perfect organizat.

Repetiţiile se desfăşurau într-o mică sală din East Side. Acolo se întrunea trupa, compusă dih şase bărbaţi şi trei femei. Nu se %vedea încă nici urmă de decor
sau montare, actorii veneau în haine de stradă, spu- nîndu-şi fiecare rolul cu manuscrisul în mînă. Dar, pentru că fuseseră aleşi în urma asemănării lor cu caracterele din piesă, de fiecare dată cînd îşi citeau rolurile, redarea lor era pătrunsă de mai multă simţire, de mai multă căldură. Şi astfel, vag la început, din ce în ce mai lămurit apoi, poetul începu să-i vadă ca o întrupare a viziunii sale. Personajele acestea erau creaţii ale închipuirii sale ; ele trăiseră în imaginaţia lui, el umblase şi vorbise, rîsese şi sfîrşise o dată cu ele. Să le ştie acum proiectate în afara lui, să le audă cu urechile sale, să le vadă cu ochii săi, era una din cele mai pasionante întâmplări ale vieţii, sale,, o experienţă atît de ciudată., încît părea aproape neverosimilă. Era o nouă inspiraţie, de' felul acelor sublime stări de transcendenţă care formau misterul firii sale ; dar era una la care şi alţii puteau lua parte. Corydon venea în fiecare zi la repetiţii şi timp

de patru sau cinci ore stăteau fără întrerupere pe acelaşi loc, urmărind cu încordare fiecare cuvînt rostit pe scenă.

7.

Dar nu numai manuscrisul conţinea surse de interes şi încîntare. O figură reuşită era, bunăoară, domnul Tapping, directorul de scenă. Thyrsis se simţea îndemnat să scrie o nouă piesă, doar ca să-l aibă pe domnul Tapping ca erou. Era un om de vîrstă înaintată şi cu viaţa aproape consumată, chel şi fără dinţi ; piciorul stîng îi era paralizat de gută. Cu toate acestea, nimeni nu era mai activ decît el, şchiopăta sprinten pe scenă, vorbind repede şi gesticulînd ; fără să vrei, te gîndeai la un spiriduş misterios ieşit din măruntaiele pămîntului. Thyrsis era creatorul piesei, în ceea ce priveşte cuvintele ; omul acesta era creatorul ei pe scenă. Pentru aceasta se cerea un talent deosebit, îşi dădu seama Thyrsis.

Domnul Tapping discutase cu el, încă de la început, toate problemele în legătură cu piesa. Pînă la ora două noaptea stătuseră amîndoi într-un birou supraîncălzit şi încărcat cu fumul a zece îyii de ţigări. Domnul Tapping vorbea repede, cu nerv, punînd mult zel întru promovarea ideilor sale. Lui Thyrsis îi făcea o impresie ciudată să audă gînduri născute în adîncul său Cel mai tainic, traduse în limbajul de toate zilele. „Scripcarul dumitale e un tip în toată regula", se exprima domnul Tapping, „ştie precis ce vrea. Puţin îi pasă dacă babalîeii ăia îl cred nebun sau dracu ştie ce. Asta-i doar toată şmecheria, nu-i aşa, domnule autor ?" Thyrsis răspunse nu tocmai entuziasmat că da, da, cam asta-i „şmecheria". Cuvîntul „şmecherie" ieşea din gura domnului Tăpping de cîte ori o deschidea. Putea să însemne cam tot ce era în legătură cu piesa : personaje, dialoguri, acţiune, costume, muzică, decoruri. „Şmecheria, domnilor, şmecheria ! Nu uitaţi şmecheria !" aşa se adresa actorilor ori de cîte ori lucrurile nu mergeau strună.

Domnişoara Lewis şi domnul Tilford, partenerul ei. îşi jucau rolurile cu prestanţă şi demnitate. Regizorul le explicase o dată pentru totdeauna felul cum vedea el lucrurile ; mai departe, nu-i tulbura la repetiţii şi nu critica ceea ce făceau. În schimb, îi strunea pe toļi ceilalţi ca un diavol. Domnul Tapping întrunea în sine cinci personaje masculine şi două feminine ; le juca rolurile, la rînd, cum venea. Minunat spectacol era să-l priveşti sărind din loc în loc, schimbîndu-şi întreaga înfăţişare cît ai clipi din ochi, cînd ţipînd gîlcevitor în dialectul stricat al doamnei Hartman, cînd vorbind doctoral, cu tonul şi gesturile profesorului von Arne, despre fenomenele de psychopathia sexualis manifestate la genii.

Nu cunoştea toate rolurile pe dinafară, fireşte ; dar nu-i păsa de acest lucru. Lua cîte o frază din gura unui interpret şi o reda apoi în dialectul său vulgar. Daca scena era de mare intensitate dramatică şi replicile trebuiau date într-o rapidă succesiune, recufgea la cuvintele „etcetera, etcetera, etcetera". Putea exprima toată gama sentimentelor umane prin vorbele „etcetera, etcetera".

— Nu, nu-i bine aşa ! se răstea la doamna Hartman. Cum sînt cuvintele ? „Fiule ingrat şi nemernic, nu-ţi pasă deloc de sentimentele părinţilor tăi ? Nu ne eşti dator cu nimic pentru binele pe care ţi l-am 'făcut ? Etcetera etcetera, etcetera ?" Vocea domnului

Tapping devine plîngăreață ; apoi, ca fulgerul, se întoarce spre Moses Rosen (obişnuia să-i - numească pe actori după personajele pe care le interpretau). Acum e rîndul dumitale,

Rosen ! Te repezi în stînea-centru şi arunci braţele în aer... vezi, aşa... care-i şmecheria dumitale ? A, da : „Şapte mii de dolari m-a costat chestia asta! M-ai distrus! M-ai înşelat"! Etcetera, etcetera, etcetera !" Aşa, acum te repezi la profesor. „Dumneata eşti de vină ! M-ai păcălit ! Etcetera, etcetera, etcetera.1"

Zi cu zi creştea încordarea lui Thyrsis, pentru că, pe zi ce trecea, actorii îşi stăpîneau rolurile mai bine. Uriaşa maşinărie începea să funcţioneze, iar el începea să-i simtă puterea. Şi mereu se adăugau alte lucruri interesante. Veni compozitorul, care trebuia să scrie fragmentele muzicale, apoi, şeful de orchestră, care trebuia Să dirijeze executarea lor ; veniră desenatorul costumelor, pictorul decorurilor ; se înfăţişă apoi şeful de presă, în sarcina căruia cădea publicitatea piesei şi care dorea să cunoască pitoreşti detalii din viaţa autorului. Corydon şi Thyrsis au fost rugaţi să-i ajute domnului Tilfofd la alegerea unei peruci şi să examineze în tovărăşia domnului Tapping munca meşteşugarilor, care, într-o mare hală din cartierul North River, erau ocupaţi cu construirea decorurilor. Cînd se întorceau acasă în fiecare seară, după o zi bogată în asemenea aventuri, cei doi trebuiau să se stăpînească mult ca să nu se îmbrăţişeze unul pe altul în plină stradă.

Pentru Thyrsis, totul avea o însemnătate sporită, prin faptul că era întîia oară cînd lumea de afară venea în sprijinul artei sale. Pînă mai deunăzi, fusese numai hărţuit şi luat în bătaie de joc. Acum, avea, în sfîrşit, parte să fie consacrat, ba chiar să aibă succes. Mijloace materiale erau puse în slujba imaginaţiei sale, oameni vii veneau în faţa lui cu umilinţă, ascultînd sfaturile lui, cerînd să contribuie la crearea operei de artă.. Era ca un deţinut care a stat mulţi ani în temniţă grea şi acum dă cu ochii de verdele cîmpiei şi de albastrul cerului, simte mireasma florilor şi aude cîntatul păsări-lor. Ah, cu asemenea forţe la dispoziţia lui, efectul artei sale ar fi înzecit ! Gîndul la această posibilitate îi sţîr- nea entuziasmul şi el şi Corydon îşi împărtăşiră sufletele cu noi speranţe.

într-o asemenea stare de suflet, înmuguri în mintea lui o nouă viziune de artă. Chiar şi în zarva cea mai mare a repetiţiilor visa la ceea ce măi trebuia să creeze.

Cu puţin înainte de întîia reprezentare a Geniului, terminase de scris Utopicii, acel fragment de operă care avea la bază poate cea mai puternică idee din cîte avusese vreodată ; în orice caz, cea mai caracteristică.

8.

Ca de obicei, îndemnul de a scrie această lucrare se datora unei împrejurări destul de banale. De vină era, de fapt, interpreta lui principală. Domnişoara Lewis începuse a nutri o ciudată simpatie pentru Thyrsis. Acesta reprezenta pentru ea un tip cu totul nou şi-i plăcea să-} studieze. „Doamne, cum ai reuşit să-l faci să se însoare ?" exclamă ea odată faţă de Corydon. „Mai curînd îmi închipui o statuie de marmură iubindu-mă, dccît el !" Vorbea tuturor prietenilor ei despre acest straniu poet care se împotrivise ca Richard Haberton să-i prelucreze piesa şi care fusese .cît p-aci să-i interzică lui Robertson Jones s-o reprezinte. Nu trecu mult timp şi-l anunţă pe Thyrsis că un prieten al ei ar dori să-l cunoască şi-l invită lâ un supeu.

Thyrsis rămase uimit.

— Un supeu ! exclamă el. Nu pot.

— De ce nu ?

— N-am haine potrivite.

— Nimeni nu cere unui poet să aibă haine de seară, îi spuse domnişoara Lewis, rîzînd."Vino în costumul dumi- tale fantezist. Afară de asta, Barry e un adevărat boem.

Barry Crestón, cel care dădea supeul, era fiul lui Dan Crestón, celebrul proprietar de mine şi „rege" ai căilor ferate, care de curînd fusese ales senator al unui stat din Vest; alegerea lui dezlănţuise un mare scandal. •„Bătrînul e un om fără scrupule, asta-i adevărat", îl lămuri domnişoara Lewis pe Thyrsis. „Dar cele ce scriu ziarele despre Barry sînt numai invenţii". Mai departe, îi povesti că Griswold, marele financiar din Wall Street,, divorţase de soţia sa, după ce o aruncase în braţele lui Barry. Dar aventura cea mai interesantă a tânărului milionar era următoarea : sora lui, măritată cu un arhiduce' austriac, fiind maltratată de soţul ei, Barry îl luase pe arhiduce şi, proprio manu, îi aruncase pe fereastra unui hotel din Paris.

Supeul se desfăşură la **Café de Bohème,** cel mai modern local al oraşului. Cînd intră, Thyrsis îşi aminti de palatul din basme al lui Aladin. Fîntîni arteziene ţâşneau din grele bazine de marmură, păsări fermecate cîntau pe crengile bogate în frunze ale unor arbori tropicali, în timp ce, pe o mică scenă, un bărbat în costum de apaş parizian spunea un cuplet de sălbatic cinism. După el, apăru un scamator japonez vestit pentru îndemînarea sa, apoi o nemţoaică grasă, în costum naţional, care execută cîteva cîntece populare, terminînd cu „O, du lieber Augustin !". Toată societatea intonă apoi în cor „Funiculi, funiculi" şi „Gaudeamus igitur", căci se înţelege că cine venea la Café de Bohème trebuia să fie cosmopolit. - • • •!(>•'

Cosmopolită era şi societatea de la masa lui Barry Crestón. La dreapta lui Thyrsis stătea domnişoara Lewis, la stînga lui, domnişoara Armand, o dansatoare care în ultimul timp cucerise

New York-ul. Faţă în faţă cu ea erau de văzut Scarpi, celebrul bariton şi Massey, un sculptor parizian. Mai participau la masă doamna Rita Seton din trupa „Husarilor Roşii" şi o domnişoară Raymond, o făptură împopoţonată, care pozase lui Massey ca model pentru celebra lui statuie a „Aurorei".

Mai era, fireşte, Barry Crestón, o figură neobişnuită, care te zăpăcea. Thyrsis se aşteptase să vadă reprezentată **aşa**-zisa jeunesse **dorée** şi rămase plăcut surprins. Barry Crestón era un bărbat de vreo - treizeci de ani, la care **o** bogată cultură şi maniere din cele mai alese dominau **o** fire de stăpînitor. N-avea nimic din egoismul brutal pe care Thyrsis îl găsise că e trăsătura principală a bogătaşilor americani. Vorbea franţuzeşte cu mademoiselle Armand, italieneşte cu Scarpi şi nemţeşte cu **Ober- kellener-ul** care se învîrtea necontenit în jurul lui. Totuşi, **nu**-ţi făcea impresia că vrea să-şi dea importanţă ; de asemenea, atmosfera de bogăţie care plutea în jurul lui **nu** părea nefirească, ci cu totul la locul ei. Trata oamenii ca şi cum ar dispune şi ei de imense averi, ca şi cum toată lumea s-ar găsi în aceeaşi plăcută situaţie ca şi el. Se vedea că la Bohème se simte ca acasă. Chelnerii zumzăiau în jurul lui ca albinele în jurul unui vas cu miere ; comenzile erau luate de augustul Oberkellner în persoană, care, cu fata radiind de mulţumire, dădea din cap la alegerile lui Barry. Un adevărat şuvoi de costisitoare feluri de carne se revărsă asupra oaspeţilor, preparate şi servite în modul cel mai fantastic ; cea mai mare parte din ele nu-i erau cunoscute lui Thyrsis nici după nume. Fireşte, nu lipseau nici vinurile cele mai alese. La sfîrşit, se servi îngheţată, sub forma unui mare coş cu fructe. Fiecare fruct era cu meşteşugire sculptat în îngheţată de culoarea lui naturală, iar totul se odihnea pe o lespede de gheaţă, care, la rîndul ei, era montată pe o tavă de argint. • •<>■..

Thyrsis rămase înmărmurit de risipa care domnea în acest local. Zeci de grupuri aruncau aici cu banii în acelaşi chip nepăsător. Toată lumea mînca şi bea, rîdea şi cînta. Din- cînd în cînd, Thyrsis prindea cîte ceva din conversaţia gazdei sale, care vorbea deSpre toate capitalele Europei, pomenind curente de artă modernă a căror existenţă Thyrsis nici n-o bănuise măcar. Mademoiselle Armand, care desprindea tocmai, cu gest graţios, frunzele unei anghinare şi le amesteca în maioneză, încercă să lege o conversaţie cu el,-ciripind cu vocea ei de păsărică : „Mi se spune, **monsieur,** că aveţi **du génie.** Oh, ar trebui să mergeţi la Paris ! **Ici...** aici, nimeni nu apreciază **du génie** ! Thyrsis căuta o explicaţie pentru faptul că neglijase .pînă acum Parisul, cînd cineva din sală dădu cu ochii de Scarpi şi toată lumea începu să-l strige ; conformîndu-se tradiţiei generoase a localului **Bohème,** baritonul se ridică, salutat cu frenetice aplauze, şi cîntă una din ariile a căror interpretare îl făcuse celebru.

Astfel, petrecerea urmă înainte, în timp ce Thyrsis căuta să-şi ascundă uimirea şi dezaprobarea. Cum şă. se fi bucurat o dată cu ceilalţi, cînd ştia că banii cheltuiţi în această singură seară i-ar fi ajuns lui pentru toată iarna ! Fără îndoială că ceea ce Barry dădea pe ţigări ar fi scăpat din mizerie pe Thyrsis cu toată familia lui. Se întrebă dacă tînărului milionar i-ar păsa mult dacă ar auzi asta. Barry era un prinţ de nouă orînduire ; şi, uneori; prinţii sînt oameni miloşi, reflectă Thyrsis. Acesta, în orice caz, era fermecător de sociabil, părînd a nu avea altă ambiţie decît să dea celor mai

străluciți artiști și celor mai frumoase demimondene impresia de perfect amfitrion și să se înfrupte din crema tuturor formelor de civilizație.

Mai tîrziu, conversaţia luînd altă întorsătură, Thyrsis avu prilejul să-l cunoască pe tînărul prinţ sub alt aspect, în minele de cărbuni din vest se produseseră tulburări ; din întimplare, cineva atinse acest subiect, şi atunci, într-o> clipă, Thyrsis văzu în faţa lui fălcile strînse, pumnul încleştat şi ochii cenuşii ca oţelul ai lui Dan Crestón. Citise undeva un articol despre acest senator, a cărui avere era evaluată la cincizeci de milioane dolari şi de ordinele căruia ascultau guvernele a trei state federale americane. După cîte putu înţelege Thyrsis, Barry condusese timp de trei ani rñinele.; acolo îşi cîştigase galoanele. Zîmbetul mulţumit de sine cu care povesti cum nimicise atunci organizaţiile muncitoreşti, aerul liniştit cu care preconiză acum cele mai drastice măsuri pentru înăbuşirea tulburărilor, revelă lui Thyrsis pe un om al forţei care, atunci cînd interesele sale erau atinse, nu se da înapoi .de la nimic şi n-avea scrupule ; nu-i păsa nici măcar de considerentul dreptăţii.

Pe la ora două din noapte supeul se sfîrşi. Domnişoara Raymond, domnişoara aceea împopoţonată, era singura care se resimţea de pe urma vinului consumat. Thyrsis află, spre marea lui surprindere, că plăcuse amfitrionului şi că acesta o rugase pe domnişoara Lewis să-l aducă pe tînărul poet la masă, la domeniul rural al familiei Crestón. Acolo avéa să aibă viziunea **Utopicilor.**

9.

într-o sîmbătă dimineaţă, automobilul domnişoarei Lewis îl duse de-a lungul văii rîului Iludson. însăşi călătoria aceasta era pentru Thyrsis o experienţă utopică : niciodată nu călătorise încă atîta timp cu unul din aceste vehicule magice. Limuzina gonea pe şoseaua îngheţată, asemeni unei fiinţe însufleţite ; Thyrsis, cu capul dat pe spate, înfundat în pernele cele moi, închise ochii şi asculta zgomotul înăbuşit al motorului, încercînd să-şi închipuie ce ar fi viaţa lui dacă, atunci cînd era epuizat de muncă, ş-ar putea odihni în felul acesta. Ce grandioasă era panorama naturii, cu măreţiile sale desfăşurate în faţa ochilor lui într-o rapidă succesiune, acompaniate de zgomotul motorului» care părea o muzică slăvi- toare de mari fapte eroice î în răstimp, domnişoara Lewis vorbea fără întrerupere despre piesă şi perspectivele ei, despre alte piese şi perspectivele lor, despre cei care luaseră parte la supeul de la Bohème şi dragostea şi ura care domnea între ei.

În sfîrşit, ajunseră la castelul de piatră al familiei Crestón, situat pe un vîrf de deal de unde ochii ti se puteau plimba în voie asupra văii „Rinului american". Priveliştea pe care o avu de acolo îi tăie lui Thyrsis respiraţia ; acest lucru i se mai întîmplă de cîteva ori în timp ce Barry îi conducea prin domeniul său. Căci castelul acesta era o triumfală îmbinare între arte şi ştiinţe ; arhitecţii, pictorii şi sculptorii tuturor timpurilor şi tuturor locurilor îşi dăduseră mîna ca să contribuie la o Înfăptuire cît mai apropiată de perfecţiune. Pînă şi garajele, grajdurile -şi cuştile de dini erau realizări demne de admiraţie şi studiu. Pe pereţii vaste!or săli atîrnau tablouri rare, în faţa cărora Thyrsis cu drag ar fi zăbovit ceasuri nesfîrşite. O adevărată capodoperă era marele portic cu coloanele sale de marmură şi cu minunata-i privelişte care îmbrăţişa colinele acoperite .cu zăpadă, sclipind în soare» şi nobilul fluviu ce şerpuia la picioarele lor.

După prînz, Barry se aşeză la orgă şi începu să cînte. Domnişoara Lewis luă loc alături de el, astfel că Thyrsis fu liber să se plimbe prin castel după placul lui. Ieşi în faţa porticului ; acolo, în timp ce sunetele orgii veneau spre el cu vuiet maiestuos, grandoarea spectacolului îl copleşi şi sufletul i se avîntă spre culmi de falnică măreţie. Se gîndi la mizerabila cămăruţă în care îşi petrecea zilele şi la viaţa lui umbrită de spectrul foamei şi al nevoilor. Toată 'mînia geniului său umilit se trezi într-însul. În numele acestui geniu, care sfida efemerul acestei lumi, luă în stăpînire castelul în care stafia şi tot ce conţinea. Da, căci el era aici, de drept, domn şi stăpîn, el era prinţul căruia i se furase " moştenirea. Doar în ora de transformare pe care o trăi acum se ascundea sensul, raţiunea de existenţă a fastului de aici ; doar pentru el lucraseră arhitecţii şi inventatorii, ţesătorii de covoare şi tîmplarii, pictorii şi sculptorii tuturor timpurilor şi tuturor locurilor ; doar într-un singur scop fusese construită orga cea uriaşă, într-un singur scop compusese marele muzician — ea el să poată întrezări, în această oră de revelaţie, cum va fi viaţa oamenilor în vremea aceea fericită, cînd toate mijloacele culturii şi civilizaţiei vor fi puse în slujba dezvoltării resurselor sufletului uman. Cînd acela care poartă în spiritul său imaginaţia vieţii noi, artistul va fi iubit şi nu urît, sărbătorit şi nu trecut cu vederea, respectat şi nu dispreţuit. Cînd spre folosul lui se vor clădi palate, iar oamenii îi vor netezi calea, pregătindu-i o. existenţă bogată în frumos şi bucurie. Atunci, el le va vorbi cu neţărmurită dragoste şi din belşugul vieţii sale interioare le va aduce în dar comorile de nepreţuit ale spiritului său descătuşat.

Şi astfel i se înfăţişară lui Thyrsis Utopicii, oamenii viitorului, adoratori ai bucuriei. Cu ochii minţii îi văzu vii în faţa lui, frumoşi şi nobili, plini de graţie şi demnitate, oameni cum îi va cunoaşte o dată pămintul în caz de-i vrednic să poarte asemenea firi curate. Vor sta aici, în faţa porticului, ascultînd muzică şi admirînd priveliştea Rinului american. îşi vor aminti oare atunci de visătorul răposat demult, cu care au stat aici şi au vorbit, îmbrăţişîndu-l cu dragoste şi înţelegere ? Se vor gîndi oare la fiorul de încîntare care l-a străbătut atunci cînd l-au atins, la lacrimile care i-au curs pe ojbraji şi la legămîntul pe care 1 a făcut de a lua asupra sa şi mai multe chinuri numai ta slava lor să pogoare pe pămînt ? Citi-vor oare cuvintele de foc cu care a vestit venirea lor, auzi-vor sunetul de trîmbiţă cu care a încercat să trezească sufletele amorţite ale contemporanilor săi ? Thyrsis îşi dădu seama că trăieşte clipa cea mai însemnată a vieţii sale ; luptă ca un nebun ca s-o prelungească. Dar aceasta nu era să fie, muzica amuţi şi el auzi glasurile lui Barry Creston şi domnişoarei Lewis, care tocmai intrau. Thyrsis reveni pe pămînt. Braţul lui Barry se odihnea pe umerii actriţei, iar aceasta se sprijinea afectuos de el. Nu se sinchisiră nici la vederea lui Thyrsis şi rămaseră astfel, Zîmbind numai. înţelese acum care era natura relaţiilor lor. Utopicii iubesc altfel, se gîndi, privindu-i. Se întrebă dacă tânărul milionar se poartă cu femeile sale tot atât de poruncitor ca şi cu robii din minele sale.

Automobilul aştepta în faţa porţii. îşi luară rămas, bun de la gazdă şi porniră înapoi spre oraş. Ei, cum îl găseşti ? întrebă domnişoara Lewis. Şi pornită pe confidenţe, continuă a-i povesti că acestui prinţ de nouă orînduire îşi datora şi ea marele noroc al vieţii sale. Căci Barry Cres- ton făcuse din mica. actriţă de revistă, care

fusese ea pe vremuri, pe marea vedetă de teatru ; Barry Creston trezise într-însa interesul pentru „drama de idei" şi-i inspirase noi ambiţii ; în sfîrşit, Barry Creston fusese acela care, într-o clipă de slăbiciune, făgăduise a da banii datorită cărora managerul, actorii, muzicienii, meşteşugarii, decoratorii şi agentul de presă lucrau cu atîta însufleţire la montarea Geniului

Poate era numai o coincidenţă, dar, din ceasul acela, Thyrsis nu mai credea cu convingere în succesul piesei sale. Să fie oare cu putinţă, se întreba el, a cumpăra arta cu bani, fie şi cu milioanele unui Barry Creston ? Să fie oare cu putinţă ca forţele puse în mişcare de aceşti bani să ducă lupta sa curată, să dea o expresie nealterată viziunii sale ? „Viaţa geniului în lumea aceasta dominată de spiritul comercial", la această formulă lapidară putea fi redus sensul piesei sale ; nu corespundea ea tot atît de bine situaţiei sale ca şi aceleia a lui Lloyd ?

Ciudată întreprindere, teatrul ! O întreprindere avînd drept scop vînzarea de emoţii. Trebuia-, într-adevăr, să fi avut anumite emoţii intense spre a le putea reda cu putere ; dar, în acelaşi timp, trebuia să le judeci cu ochii omului de afaceri şi să le socoteşti valoarea în bani; nu era bine să ai emoţii care nu erau rentabile. Bine era să te făleşti cu sentimentele tale personale, să le aduci elogii, să le strigi calităţile deosebite în gura , mare, ca în tîrg. Dacă lucrai la o anumită piesă, o considerai cea mai grozavă lucrare reprezentată vreodată pe Broadway ; cu timpul, ajungeai să crezi tu însuţi în ce spuneai. în orice caz, oamenii de a căror activitate depindeau marile succese erau dotaţi cu această putere hipnotică.'

Astfel, de pildă, domnul Rosenberg, şeful de presă al companiei, era convins că Geniul este o piesă genială şi că însuşi Thyrsis este un geniu. Dacă însă piesa ar fi fost jucată de altă companie teatrală, n-ar' fi şovăit n-îet o clipă să declare că-i „cea mai mare neghiobie a anului". Pentru Thyrsis, domnul Rosenberg era o întruchipare vie a lui Moses Rosen din piesă. Thyrsis scrisese rolul acesta fără să fi cunoscut vreodată personal pe un şef de presă sau un agent de publicitate teatrală ; schiţase caracterul lui Moses din elementele conştiinţei sale interioare, din ideea unui agent de teatru, s-ar putea spuiie. Acum, rămase surprins văzînd ce bine nimerise omul. Se simţea aproape ca un astronom care «mai întîi socoteste orbita unei plahete noi şj abia după aceea o descoperă cu telescopul.

Pregătirile se apropiau de sfîrşit. Lui Thyrsis îi plăcea din ce în ce mai puţin modul cum era concepută interpretarea piesei sale. Judecata lui despre actori era acum cu mult mai sigură ; jocul lor i se părea bazat pe efecte ieftine, pe exagerări care făceau din piesa lui o farsă. Vorbi cu domnul Tapping, dar ./cesta se arătă jignit. Se adresă domnului Jones ; acesta îl trimise la domnişoara Lewis. Dar cu domnişoara Lewis era şi mai puţin de vorbit ; orice discuţie se termina cu lamentarea ei că rolul nu-i dă destule prilejuri să-şi arate tot farmecul'. Biata Ethelynda nu se mai simţea nici ea în apele ei ; începuse să se intrebe dacă „drama de idei" era, într-a-

devăr, parţea ei tare şi dacă ideea acestei piese putea fi considerată ca atare. Se obişnui să-şi aducă prietenii la repetiţii şi era totdeauna de părerea pe care o exprima ultimul dintre ei. Astfel, trupa semăna cu o corabie al cărei cîrmaci a pierdut orientarea.

Se apropia ziua premierei, care urma să fie într-un oraş industrial din Noua Anglie. Nervii tuturor membrilor companiei erau încordaţi' la maximum ; şi, în ciuda propriei sale oboseli şi indispoziţii, Thyrsis nu putea, să n-o compătimească pe nefericita interpretă principală, care doar cu narcotice de tot felul se mai putea ţine pe picioare.

Repetiţia generală începu la ora şase, într-o duminică seara. De la început totul merse prost. Thyrsis nu ştia că aşa se întîmplă la orice repetiţie generală. Neîndemîna- rea şi stupiditatea actorilor îi pricinui adevărate chinuri sufleteşti. Domnul Tapping era furios ; şchiopăta pe scenă, tunînd şi fulgerînd, blestemînd ba piciorul său bolnav de gută, ba pe vreun membru al trupei. Fiecare scenă fu repetată de mai multe ori; era miezul nopţii eînd actorii ajunseseră la sfîrşitul actului întîi, la ora şase dimineaţa terminară actul al doilea, iar aproape de miezul zilei dt luni nefericiţii interpreţi putură, în sfîrşit, să se ducă acasă să se culce.

Thyrsis preferase să plece mai devreme, întîi, pentru că nu putea să' audă pînă la sfîrşit rezultatul catastrofal al atîtor săptămîni de muncă, al doilea, pentru că trebuia să-şi pregătească un discurs pentru reprezentaţia de gală din aceeaşi seară, pupă-amiază se duse să-şi ia un smoching cu chirie, ceea ce îl costă doi dolari din dolarii săi cîştigaţi cu greu. Pe Corydon trebuise s-o lase acasă cu inima frîntă, neavînd destui*bani spre a-i plăti călătoria. El însuşi locuia la cel mai prost hotel ; cel mai neînsemnat dintre actori stătea mai bine decît el. Cînd domnişoara Lewis şi domnul Tapping voiau să-l ia la masă, trebuia să declare că nu-i este foame pentru ca, de îndată ce plecau, să se ducă la o băcănie şi să mănînc a tocmai atît cît să-l ţină-în viaţă.

Era ceasul premierei. Thyrsis se simţea ca un jucător care a pus toată averea lui pe o singură carte. Sta într-o lojă de unde putea urmări atît publicul, cît şi scena. Sala era ticsită. După Rrima scenă, răsuflă uşurat ; toate temerile sale din noaptea precedentă fuseseră neîntemeiate : reprezentaţia decurse fără cel maf mic incident. Mai mult, spre neţărmurita lui încîntare, piesa părea „a prinde". înainte de spectacol, cercetase rîndurile de onorabili cetăţeni ai acestui prosper oraş industrial, între- bîndu-se cu îngrijorare cîtă înţelegere ar putea găsi la ei tragedia unui geniu. Dar, spre surprinderea lui, oamenii aceştia păreau a înţelege ; în orice caz, rîdeau şi aplaudau acolo unde trebuia ; cînd Lloyd" sparse vioara-lui în capul lui von Arne şi cortina căzu îndată după aceea, în sală se dezlănţui o adevărată furtună.

Thyrsis ieşi în faţa cortinei şi îşi ţinu discursul cu sfială, cucerind şi el bogate aplauze. La ultimul act, femeile îşi scoaseră batistele la timpul potrivit. Domnul Rosenberg stătea în lojă în spatele lui Thyrsis şi îşi freca mîinile de bucurie. Astfel, după spectacol, dramaturgul nostru trimise o telegramă lui Corydon, anunţînd-o că piesa era ün categoric succes ; apoi se duse să se culce, cu siguranţă cel mai fericit om din cîţi dormiseră vreodată în hotelul acela mizerabil-

Dar, vai, în dimineaţa următoare, cînd deschise ziarele locale» toate erau unanime în a aduce critica cea mai proastă piesei sale. Cronicile lor erau parcă scoase din însăşi piesa lui ; erau ţinute în

acelaşi ton ca şi recenziile despre concertul lui Lloyd citite de cei doi profesori în actul al doilea. Thyrsis avea impresia că autorii recenziilor se simţiseră ofensaţi de satira la adresa lor.

Apoi se duse la teatru. Prima persoană pe care o întîlni fu domnul Rosenberg, care-i făcu al doilea duş rece. „Premierele se bucură totdeauna de un public numeros", îi spuse domnul Rosenberg. „Aceasta nu înseamnă nimic. Astă seară vom vedea cum stăm".

Veni seara celui de-al doilea spectacol. în sală se găseau vreo două sute de persoane. Atmosfera era de gheaţă. Nici un nefericit partizan al „dramei de idei" nu mai-avusese un sentiment atît de penibil ca acela care îngheţă inima lui Thyrsis în seara aceea. Potrivit planului dinainte stabilit, trupa se mută în alt oraş industrial. Acolo premiera izbuti să adune un public de două sute cincizeci de persoane ; în sală domni, aşadar, o atmosferă şi mai rece.

11.

După, reprezentaţie, la miezul nopţii, se ţinu la hotel o consfătuire la care luară parte Thyrsis, domnişoara Lewis, domnul Tapping şi domnul Jones.

— Prost pe toată linia ! declară Jones.

— Absolut ! întări domnul Tapping.

— Exact cum am prevăzut eu ! strigă domnişoara Lewis.

— Dar dumneata ce spui ? se adresă managerul lui Thyrsis.

— în aceste două oraşe n-am avut succes, răspunse autorul. Piesa trebuie jucată într-un oraş unde sînt mai mulţi intelectuali. Mi-ai făgăduit să o reprezinţi la New York.

— Prostii ! declară domnul Jones. La New York n-ar rezista mai mult de o seară. Şi ar avea numai un succes de ilaritate...

— Absolut ! întări domnul Tapping. . . . •
— Păi, eu de cînd tot susțin asta, strigă domnișoara Lewis.
Discuția continuă în felul acesta timp de zece minute. Apoi, Thyrsis întrebă, cu neliniște în glas :
— Ce facem acum ?
— Piesa trebuie modificată ! declară domnul Jones.
— Modificată ?
— D a , așa cum a cerut domnișoara Lewis de la început.
Thyrsis sări în picioare.
— Nu se poate ! strigă el.
— E neapărată nevoie ! stărui domnul Jones.
— Absolut ! i se alătură domnul Tapping.
— Păi, n-am spus eu de la început ! strigă iar domnișoara Lewis.
— Dar eu nu voi îngădui asta ! exclamă Thyrsis, revoltat.
— E absolut necesar ! spuse domnul Jones cu tonul desăvîrșitului tăvălug.
— Dar nu vreau eu !
— Cum ai să te împotrivești.?
— Am să te dau în judecată.
— E trecut în contract că nu putem aduce modificări piesei ? Putem face cu ea ce ne place.
— Cum? se revoltă Thyrsis. Știi doar **care** a fost înțelegerea noastră !
— Puțin îmi pasă ! Ai vreo dovadă ?
— Doar nu...
■ — Dar ce crezi dumneata, eu am bani de aruncat pe fereastră ?
Thyrsis se adresă, în deznădejdea lui, domnișoarei Lewis :
— îl lași să-și bată joc de înțelegerea noastră ?
— Ce ne rămîne altceva de făcut ? fu răspunsul ei. Vezi doar că piesa a căzut. Și nu uita în ce situație m-ai pus pe mine !
Thyrsis parcă era lovit în moalele capului. Privi pa unul, pe altul : nici o nădejde. Cazul lui era pierdut. Nu cunoștea pe nimeni care să-l ajute sau să-l sfătuiască, iar în buzunar avea mai puțin de unsprezece dolari.
— Ce ne facem acum ? întrebă un glas slab.
—. I-am și dat o telegramă lui Riehard Haberton,' răspunse domnul Jones. Va sosi aici și va asista la următoarele două spectacole. Apoi vom întrerupe reprezentațiile pînă va fi scos din piesă ceva utilizabil.

Și astfel tăvălugul trecu peste Thyrsis. Cu inima frîntă, își luă rămas bun de la cei trei și cu primul tren plecă spre New York.

Nu mai văzu niciodată pe vreunul din membrii trupei și nici piesa „utilizabilă" pe care Riehard Haberton **o** scosese din **Geniul.** Din cronicile ziarelor află cam ce se întâmplase. Celebrul autor al **Diamantului Maharadjahului** o lăsă pe Helena să cadă în brațele lui Lloyd la sfîrșitul actului al doilea și să se mărite cu el, în chip fericit, la începutul celui de-al treilea. Mai introduse și cîteva scene de dragoste pe placul domnișoarei Lewis și, peste două săptămîni, piesa se bucură de o nouă premieră în alt oraș industrial din Noua Anglie, unde criticii, puși la respect de numele distinsului dramaturg de pe afiș, se simțiră obligați la șubrede elogii. Dar, fie că Riehard Haberton avea nevoie de mai mult de două săptămîni spre a putea confecționa ceva utilizabil, fie din alt motiv, publicul nu manifestă nici o simpatie nici față de această nouă versiune.

Piesa cea siluită mai trăi şase reprezentaţii, apoi muri în pace la porţile capitalei.

Astfel se sfirşi cariera de autor dramatic a lui Thyrsis, Ca răsplată pentru munca şi agonia sa sufletească primi, după cîteva săptămîni, de la Robertson Jones o notă prin care era înştiinţat că bilanţul **Geniului** arăta un deficit total de şase mii şapte sute patruzeci şi doi dolari şi şaptesprezece cenţi, în virtutea cărui fapt, potrivit prevederilor contractului, autorului nu i se cuvenea nici un ban.

CARTEA A UNSPREZECEA

CAMERA DE TORTURA

1.

Thyrsis reveni în capitală mîhnit şi deznădăjduit. Era foarte obosit şi nu mai ştia unde îi era capul de atîtea necazuri ; în acelaşi timp, noua dezamăgire îl făcea să simtă o adîncă amărăciune. Cu Corydon se văzu în parc, unde ea îi ascultă, îngrozită, povestirea. Îşi purtase cu stoicism durerea, rămăsese acasă cu copilul în timp ce el colinda provincia cu trupa — şi iată rezultatul !

— Şi ce ai de gînd să faci acum ? întrebă ea. în şoaptă ; iar el îi răspunse :

— Nu ştiu. N-am idee.

Corydon observă starea lui de spirit şi nu mai scoase nici un cuvînt despre propriul ei necaz. îşi muşcă buzele şi îşi opri lacrimile. „Asta e soarta mea", se gîndi ; „trebuie să sufăr, să sufăr... şi atît !"

Nu-şi puteau îngădui nici- măcar să stea mai mult timp împreună şi să discute ; chiar răgazul scurt în care se lăsau duşi de deznădejde era pentru ei un lux. Thyrsis isprăvise banii şi, afară de aceasta, mai avea şi datorii. Deoarece viaţa neregulată pe care o ducea îi afectase iar stomacul, începuse nu demult să ia masa la o pensiune ţinută de o rudă a sa. în virtutea perspectivelor pe care i le deschidea cariera de autor dramatic, ea îl păsuise cu plata prînzurilor, patru dolari pe săptămînă ; acum. în urma căderii piesei, pierdu acest credit. Trebui să se ducă la ea şi să asculte noi reproşuri cu privire la prostia pe care o făcea, refuzînd cu atîta încăpăţînare şă-şi caute un post. Pînă la urmă, îl rugă totuşi să vină şi mai departe să mănînce ; Thyrsis se sfia, e drept, dar îi primi propunerea, pentru că altfel era ameninţat să moară de foame.

Timpul trecea şi tot nu se întrezărea nici o rază de speranţă. în săptămînile acelea, trăi ore întunecate : atinse punctul cel mai de jos al vieţii sale. Muşteriii acelei ieftine pensiuni erau mici funcţionari din comerţ. încăperile casei erau murdare şi urîte, iar oamenii întîlniţi acolo i se păreau lui Thyrsis personificările rafinat alese ale tuturor acelor însuşiri pe care le ura. Era, de exemplu, un tînăr funcţionar la un misit, care vorbea numai despre speculaţii la bursă şi despre averi cîştigate fără sforţări, datorită acestui joc. Sau contabilul cărunt al unui gigantic trust, care nici în calitate de preşedinte sau pricipal acţionar al uriaşei întreprinderi n-ar fi putut manifesta mai multă mîndrie pentru perfecţiunea acestui aparat de exploatare şi mai mult dispreţ pentru victimele lui. Un tînăr student în teologie, care nu-şi l,ua o'chii.de la tava de cozonac şi un vînzător de magazin, care purta, cravate ţipătoare şi făcea pe craiul

elegant seara, pe bulevarde. în sfîrşit, mai era un irlandez cu faţa roşie, om care purta manşete şi un diamant fals şi care, în calitate de funcţionar la biroul unui partid politic, nu mai contenea să vorbească despre „organizaţia" lui.

între aceşti oameni lua Thyrsis masa de trei ori pe zi, tăcut şi chinuit, plătind un preţ ridicat pentru fiecare îmbucătură de mîncare. Pentru că se simţea singuratic şi era dornic de orice fel de relaţii cu lumea, făcu totuşi cunoştinţă cu unul dintre tinerii aceştia. Distracţia principală, care îi ajuta să suporte viaţa lor chinuită şi mizeră, era jocul de cărţi. Fireşte că putea fi vorba numai de sume mici. Ceasuri întregi, stăteau, cu toate simţurile încordate, concentraţi, încercînd să cîştige unul de la altul o mică fracţiune a lefşoarei săptămînale din care erau siliţi să-şi ducă traiul. Practicau jocuri felurite ; cele mai frecvente erau însă partidele de 21. Odată, întîmplîndu-se ca unul din parteneri să lipsească, Thyrsis fu rugat să-i ţină locul.

Astfel, pentru întîia oară în viaţa lui, Thyrsis află ce înseamnă să te dai, orbeşte, pe mîna zeiţei norocului. De la ora opt seara pînă la două noaptea stătu într-o odaie îmbîcsită de fum de ţigări, încercînd în zadar să recîştige

HHHHHHHHHiiiH dolarul pe care-l pierduse ; era aprins la faţă,,-mîinile îi tremurau de agitaţie, iar în sinea lui simţea că începe să se urască pe el însuşi cu o ură aprigă, chinuitoare. Astfel, îşi descoperi viciul ; descoperi că, de fapt, avea sufletul unui jucător de cărţi.

Toată iarna avu de luptat cu această ispită. Istovit şi cu sufletul bolnav, venea la masă, abia mînca, şi era poftit să joace ; iar el, omul care se credea purtătorul unui mesaj către omenire, ceda şi se aşeza la masa de joc ! De trei ori, în cursul acelei ierni, îl birui ispita. De ziua lui Washington, se aşeză la joc, dis de dimineaţă, şi juca pînă tîrziu după miezul nopţii, abia luîndu-şi răgazul să mănînce. Începînd din ziua aceea, pierdu mult din mîn- dria lui şi deveni mai prietenos faţă de oameni ; pricepuse că nevoia îl duce pe om la înjosire şi că, o dată furişată în om, orice patimă îi încătuşează repede sufletul.

Faţă de Corydon nu porfeeni nimic despre acest lucru ruşinos. Evită chiar s-o vadă, atît de mult îl chinuia gîn- dul că-i ascunde ceva. în sfîrşit, primi într-o zi o scrisoare lungă, neobişnuit de lungă. Aşadar, şi Corydon avea necazurile ei.

„îţi scriu în grahă". scria ea, „şi voi expedia scrisoarea îndată, pînă nu mă răzgîndesc. De douăsprezece ori, cel puţin, m-am hotărît să-ţi scriu sau să-ţi spun cele ce vei afla acum, dar de fiecare dată mă răzgîndeam pînă la urmă. Acum însă am ajuns într-o stare cînd am neapărată nevoie de ajutorul rău.
Alăturat îţi trimit şi o lungă epistolă pe care ţi-am scris-o cu ani în urmă, pe vremea cînd încă nu eram căsătoriţi. Am dat de ea acum cîteva zile, cotrobăind, din întâmplare, prin nişte hîrţoage vechi. De obicei rupeam scrisorile pe care nu ţi le trimiteam ; dar ceva m-a făcut s-o păstrez tocmai pe aceasta ; am avut sentimentul că, într-o zi, va prezenta oarecare interes. Vezi, totdeauna caut să mă conving

că voi trece peste toate greutățile şi că mai tîrziu, aceleaşi probleme revin în viața mea sub p formă sau alta. Din cînd jn cînd. ți-am vorbit despre asta, dar mai bine citeşte scrisoarea alăturată şi mă v6î înțelege".

Thyrsis se apucă, deci, să citească scrisoarea cea veche, o misivă izvorîtă din teamă şi teroare, al cărei început trăda inhibiții şi şovăieli :

,,în ceea ce mă priveşte pe mine, te implor să ai răbdare şi mă rog lui Dumnezeu şă mă iubeşti şi de acum încolo, chiar şi după ce vei fi citit cele ce-ți scriu. Mi-am adunat tot curajul a-ți mărturisi ceva ce-i atît de josnic, copilăros şi stupid, încît în unele momente mi-a inspirat o groază de nedescris. Mi s-a părut în acele clipe că sînt un suflet menit pieirii şi că, dacă tu ai şti totul, ai crede că am mintea bolnavă. Te rog doar un lucru ; să citeşti cu răbdare tot ce-ți voi scrie şi să nu uiți o singură clipă că fiecare cuvînt- mă costă o groaznică sforțare şi că a-ți acrie toate acestea înseamnă pentru mine umilire şi caznă totodată. Am impresia că îmi disec cu sînge rece propriul meu suflet.

Sînt vreo opt ani de cînd, zăcînd bolnavă în pat şi fiind în delir, mi s-a înfipt deodată în minte gîndul că sub patul meu se află un sicriu. Gîndul acesta a pus stăpînire pe mine şi m-a cuprins ca o chingă, făcîndu-mă să mă zbat neputincioasă, scăldată în sudori. De atunci, nu m-am mai putut apropia de un pat fără ca acest gînd să-mi inspire aceeaşi groază.

Astfel, s-a creat în mine o stare de nervozitate, de continuă teamă, în fața căreia eram cu totul neputincioasă. Nici nu-ți pot spune cît de mult, cît de îngrozitor am suferit, cît de descurajată şi disperată eram. Nu pot să înțeleg cum poate un om să-şi creeze singur atîtea chinuri. Dar asta încă nu e totul, "te rog să mai ai puțină răbdare ; acum trebuie să rîd eu însumi de mine.

în iarna cînd am împlinit şaisprezece ani, eram tare dezamăgită că nu mai puteam urma liceul şi aproape tot timpul mi-l petreceam meditînd asupra înclinării mele bolnăvicioase. Cu vremea, stările mele de teamă au luat forma unor adevărate spasme de care eram cuprinsă fără veste ; minții mele ce se dezvolta, toate acestea i se păreau nespus de copilăroase, ridicole şi de-a dreptul nebuneşti. Nu găsesc cuvinte să-ți descriu oroarea cu care îmi dădeam seama, în zilele de mai tîrziu, că un singur gînd mă poate chinui atît ; singur faptul că aşa ceva era cu putință nu-mi da pace. De mii de ori îmi repetam că

' Iii

totul e o stupiditate şi că eu sînt **o** proastă ; dar de fiecare dată cînd aveam criză cădeam într-o stare de deznădejde şi melancolie, cum nu cred să existe una mai îngrozitoare pe pămînt.

Am continuat să mă chinuiesc cu gîndul acesta bolnăvicios ; mă crezi că mi-e aproape mai uşor să-mi pun capăt zilelor decît să-ți scriu aceasta ? Pe măsură ce anii treceau, sentimentul meu de groază scădea în intensitate, în schimb însă, creştea melancolia ; atît de mult creştea, încît uneori eram numai pe jumătate conştientă de cele ce-mi îngăduiam să fac. Ca şi cum aş fi creat eu însumi în mine un mic spiriduş care ajunsese cu desăvîrşire stă- pîn pe mine. Iarna trecută, am văzut o dată un cuvînt urît scris pe un gard ; nici nu l observasem bine şi m-am şi înfiorat, dîndu-mi seama că vorba aceasta mă va urmări şi mă va face să gîndesc la altele de

același fel. Dacă gîndu- rile se pot încuiba atît de adînc în mine și să mă țină sub teroare, cum să scap vreodată de ele ?

O, și cît am luptat, încercînd să mă conving pe mine însămi că temerile mele sînt neîntemeiate, că sînt tot atît de normală ca orice altă făptură omenească ! Din cauza acestei stări sufletești, setea mea de frumos devenea din ce în ce mai impetuoasă, iar melancolia mea din ce în ce mai accentuată. Zvîrlită astfel dintr-o extremă în alta, îmi petreceam viața într-un iad pe care cuvintele nu-l pot descrie, îndurînd chinuri care mi se păreau cu atît mai inumane, cu cît eram conștientă de stupiditatea din care izvorau. Ele m-au urmărit și vara trecută, deși într-o formă mai blîndă ; te aveam pe tine în fața ochilor și tu ești atît de frumos și curat ; mi-era teamă că ai putea să afli ceva și să mă disprefuiești din pricină că mă las să cad pradă unor asemenea gînduri.

Poți să-ți închipui cum gîndul la un cuvînt de acest fel m-a putut înfiora ; doar ideea că aș fi^în stare să mă gîndesc la ceva ce nu e frumos ! Cînd eu îmi doresc doar să fiu întruchiparea frumosului, uneori sînt frumoasă ! Arunc o privire în oglindă și găsesc în obrazul meu ceva ce mi se pare a fi promisiunea unei măreții viitoare... o lumină, ceva... îmi place mult să mă gîndesc la aceasta. Iar apoi, să mi se întîmple ca un gînd oarecare să mă arunce la pămînt, să mă facă să mă zvîrcolesc în chinuri sub povara lui, doar pentru că e josnic și urît ?

în ultimele două, trei zile mi-a mers foarte prost. Cind nu eram ocupată cu învățatul, mă întrebam cu teamă ce-i de fapt cu mine și dacă nu mai există pentru mine vreo nădejde pe pămînt. Mi-era teamă să răspund la propria mea întrebare și încercam să rîd de toate astea. Am fugit la pian și, supărată pe zdrăngănitul meu, am uitat de cealaltă supărare ; dar, de îndată ce m-am oprit, am simțit iar o depresiune, ca și cum aș fi stat în lanțuri la închisoare. Am sărit în picioare, strigînd că nu mai pot îndura. Mă voi spovedi lui Thyrsis, mi-am spus ; dar nu, mai bine mor ! am adăugat îndată. Nu mă va mai putea suferi apoi, mă va crede bună de casa de nebuni. Vai, de ce îmi e hărăzit blestemul acesta ? Apoi, nu știu cum, mi-am închipuit că aș fi și vorbit cu tine și că tu mai în~ tîi rlzi, apoi mă compătimești, că mă iei de mînă și-mi spui: «Vino, vei găsi frumusețea, vino, biată făptură nefericită . și dragă !» Aveam impresia că toate acestea s-au petrecut în realitate și m-am simțit ușurată, ca și. cum aș fi respirat aer curat.

O, sfinte Doamne, cînd mă gîndesc că m-am înjosit atît ! Capul mă doare și sînt amețită. Abia îmi vine să cred că am fost în stare să-ți scriu despre ceva de care mi-e atît de rușine, deși n-am nici o vină, încît abia îndrăznesc să țin capul sus. Cred că, în scurta mea viață, am ispășit păcatele multor suflete".

L*st* aceste rînduri scrise cu ani în urmă, Corydon adăugase acum următoarele :

„Te-rog să mă crezi că nu ți-am trimis aceasta atunci, mi pentru că mi-era teamă s-o fac sau pentru că n-aș fi avut încredere în iubirea ta, ci numai din pricină că nădăjduiam să-mi pot birui

singură morbida stare sufletească ; simţeam că ar fi laş din parte-mi să renunţ la luptă înainte de» a fi folosit toate armele mele. Pe de altă •parte, dacă îţi scriu acum, nu înseamnă că n-am izbutit să înving gîndurile acelea respingătoare sau că aş sta încă sub influenţa acelui obicei bolnăvicios. Sînt o femeie în toată firea şi nu mă mai tem de cuvinte ; mi-am repetat aceasta de sute de ori ; şi acesta-i chiar adevărul, dar, într-un fel, parcă nu e chiar aşa. Totul e atît de complicat ; nu ajung să mă lămuresc o dată definitiv. Nu mai mi-e teamă de nici un gînd urît, dar rămîne faptul că s-a întîmplat să mă tem ; deci, mă tem să nu-mi fie teamă. Apoi, deodată, mă simt copleşită de ruşine ; cum poate un om să se teamă de teamă ?

Thyrsis, pe cînd îţi scriu toate acestea, văd limpede ce stupidă şi ireală e toată chestiunea ; din nou simt impulsul să rup această scrisoare şi să alung din minte-mi ceata de spiriduşi. Văd că tăinuirea şi singurătatea îmi hrănesc frămîntările. Dacă aş fi fericită, dacă aş fi ocupată alături de tine, asemenea idei n-ar avea nici o putere asupră-mi. Dar gîndeşte-te cum e să fii singură şi deznădăjduită ! Nu vreau să-ţi împovărez inima, tu ai şi aşa destule necazuri, dar, vai, Thyrsis, e îngrozitor că trebuie mereu să aştepţi, s-aştepţi, s-aştepţi ! Copilul mă trezeşte noaptea şi stau ceasuri întregi fără să dorm ; în timpul acela trebuie cel mai mult să mă lupt cu gândurile. De luni de zile n-am mai apucat" să dorm patru ore în şir pe noapte !

Nu, nu sînt nebună, îmi spun ; nu sînt nebună ! împrejurările sînt acelea care m-au aruncat în mizeria aceasta, în melancolia aceasta deznădăjduită. Viaţa mea aşa a fost, de la începutul ei ; ce fiinţă veselă şi curajoasă aş fi devenit dacă aş fi avut ceva mai mult noroc ! Asta o ştiu precis ; dar şi tu trebuie să mi-o spui şi să mă întăreşti în această credinţă".

Thyrsis citi scrisoarea aceasta cu mai puţină surprin-" dere decît îşi închipuise Corydon ; de mult observase că o tulbură ceva. Rămase, totuşi, impresionat de tonul dureros al scrisorii . Inima i se strînse de teamă ; să fie-totuşi ceva anormal la mijloc ? îşi dădu seama îndată că n-avea voie să manifeste faţă de ea nici o temere în ăcest sens ; cea mai neînsemnată aluzie putea s-o ducă la disperare. Dimpotrivă, trebuia să micşoreze răul în ochii ei, trebuia s-o ajute să ia totul în rîs, după cum îl şi rugase.

Se duse s-o întâlnească în parc şi o găsi într-o stare de grozavă agitaţie. Nici nu pusese bine scrisoarea la cutie şi-i şi păru rău ; se temea că el va fi acum dezgustat* de ea. Acum, cînd văzu că nu era cazul, că o iubea ca şi mai înainte şi avea încredere într-însa, fu în culmea fericirii şi recunoştinţa ei nu mai cunoştea margini.

— Prostuțo ! îi spuse Thyriis, nu e absurd să te rușinezi doar din pricina unui gînd ? Din moment ce există lucruri urîte pe lume, nu trebuie să știm de ele ? Și de ce. să ne speriem atunci cînd le descoperim undeva în mintea noastră ?

— Dar, Thyrsis, exclamă ea, sînt atît de respingătoare!

— Adevărat, spuse el, dar cu cît le urăști mai mult, cu atît mai mult te chinuiesc.

— Dă, tocmai asta e ! exclamă ea.

— Dar ce rău îți pot face ele ? Au vreo înrîurire asupra caracterului tău ? Nu, hotărît că nu ! Trebuie să-ți spui singură că totul e în legătură cu structura anumitor celule ale creierului tău și atît. Nimic n-ar fi mai zadarnic deCît să faci sforțări ca să uiți. Tocmai aceste sforțări te fac să te gîndești la ceea ce vrei să uiți !

în felul acesta, Thyrsis îi mai vorbi mult timp. O puse să-i promită că în viitor îi va povesti toate obsesiile ei, fără a se lăsa copleșită de teamă sau de rușine. Astfel, de aici înainte, avu de ascultat lungi relatări asupra vieții ții sufletești. îi ajută, pe cît fu în stare, să alunge spiritele rele din cărările întortocheate ale creierului ei. De fiecare dată discutau chestiunea temeinic și o credeau rezolvată definitiv ; dar mereu intervenea ceva nou și -trebuia s-o ia d[e] capăt. Thyrsis trebui să adauge la toate grijile sale și pe aceea de psihiatru ; își reîmprospătă cunoștințele de franceză, citi tratate savante asupra cer-l cetărilor de ia **Sapetriere** și se informă asupra teoriilor „Școalei de la Nancy".

Trecu încă o lună fără ca norii să se risipească ^situația lor nu se îmbunătăți cîtuși de puțin. Părinții reînnoiră lui Corydon interdicția de a se vedea cu soțul ei, astfel că durerea ei sporea din zi în zi. în sfîrșit, trimise lui Thyrsis o nouă scrisoare, care trăda o extremă disperare. ,,'Trebuie să se întîmple ceva, se gîndi el, căci dînsa e pe cale să-și piardă mințile". Thyrsis nici nu și-ar putea închipui cît; de rușinoasă e situația ei și cîte umilințe trebuie să înghită în fiecare zi. „îți spun că situația asta e ca un fier roșu aplicat pe ¡sufletul meu", scria ea. „Niciodată nu voi uita zilele acestea. Sînt mistuită de rușine ; am pierdut orice considerație de sine și orice bucurie de viață ; puterea mea de acțiune e nimicită și abia mai sînt în stare să cuget limpede. Vin la noi feluriți oameni, rude, cunoscuți, chiar și străini, și toți discută cazul meu și își vîră nasul în treburile mele. îi aud cum stau alături, în salon, și coboară vocea tocmai atît ca eu să-i pot auzi. «El tot nu și-a găsit o slujbă ?», «Dar de ce nu ter mină* o. dată cu el, nu s-a săturat încă ?»- Personalul de serviciu mă bîrfește necontenit, chiar fosta mea doică a ajuns să mă disprețuiască și să mă insulte, iar eu n-am curajul să-i răspund cum se cuvine ! Azi era cît p-aci să turbez de furie ; m-am repezit în odaia de baie, am încuiat ușa și m-am trîntit pe podea. Deodată, m-am pomenit mușcînd rogojina, de necaz ; acesta e purul adevăr. Iată unde am ajuns !

Trebuie să mă scoți de aici, trebuie să scăpăm din orașul acesta dușmănos. Hai, să plecăm împreună undeva departe, să trăim cum vom putea ; prefer să mor de foame decît să continui viața pe care o duc acum. Să plecăm la țară, Thyrsis. Tu vei putea cîștiga cîțiva

dolari pe săptămînă, fie şi ca lucrător cu ziua la o fermă, tot va fi de zece ori mai bine decît acum."

Misiva aceasta îl făcu pe Thyrsis să-şi bată capul în căutarea unui nou plan. Pînă la urmă, hotărî să se adreseze lui Barry Creston. îi trimise o scrisoare, povestindu-i truda zadarnică pe care o avusese cu piesa şi înfăţişîndu-i situaţia deznădăjduită în care se afla acum. Ştia, spunea mai departe, că domnul Creston arătase interes pentru piesa lui şi că .era un om care avea înţelegere pentru artişti şi nevoile lor. Ar putea să-i împrumute două sute de dolari, sumă care i-ar îngădui să creeze o nouă operă ?

O săptămînă întreagă aşteptă un răspuns. Cînd sosi, în sfîrşit, o scrisoare, o deschise cu degetele tremurînd de înfrigurare. Spera că din plic va cădea un cec : dar, vai[1], nu căzu nimic. „Am citit scrisoarea dumitale". îi scria tînărul prinţ, „şi am examinat cu atenţie toate laturile chestiunii. Aş da urmare rugăminţii dumitale, dacă n-aş nutri convingerea fermă că fapta mea va dăuna carierei dumitale de artist. Experienţa trecutului arată în mod elocvent că marile opere de artă s-au născut toate sub presiunea nevoii. Sînt de părere că arta adevărată nu poate fi sprijinită cu bani, Dumneata scrii pentru oameni; trebuie să găseşti, deci, calea de a-i sili să te asculte. Nu-mi vei fi recunoscător pentru rîndurile acestea acum, dar sînt sigur că va veni o zi cînd vei şti să le preţuieşti mai bine".

După ce luă cunoştinţă de această comunicare, Thyrsis îşi munci creierii în căutarea unei persoane cu mai puţine veleităţi de educator. Cu inima grea se aşeză să-i scrie Ivii Robertson Jones. îi arătă că ajunsese în această nefericită situaţie numai din pricină că închinase atîtea luni de muncă **Geniului.** Actorii fuseseră răsplătiţi cel puţin pentru spectacolele în care jucaseră ; numai el, autorul, nu primise nici un ban.. îi cerea domnului Jones un împrumut personal, **o** sumă care să-**l** scoată din impasul de acum, şi-i făgăduia să-i restituie banii cît mai curînd cu putinţă. Drept răspuns, domnul Jones îi trimise următoarele rînduri : „Deoarece căderea dumitale se datoreşte numai şi numai încăpăţînării dumitale, găsesc că greutăţile pe care le întîmpini acum sînt cu totul la locul lor şi menite să-ţi vîre în cap, cu de-a sila, învăţămintele pe care ai refuzat să le primeşti de bună voie".

5.

Dar, din fericire, existenţa unui scriitor independent cunoaşte multe culmi şi abisuri. O zi după primirea acestei scrisori, prima rază de soare străpunse norii deznădejdii lui Thyrsis. Era o scrisoare de la reprezentantul unui teatru popular dintr-un oraş din Germania. „Binevoiţi a primi felicitările mele pentru piesa dumneavoastră. Nu cunosc în toată literatura americană o operă de aceeaşi valoare. Mi-ar face multă plăcere s-o traduc în germană spre a o face cunoscută în patria mea. Posibilităţile noastre nu ne permit să vă oferim decît o sumă modestă, dar sînt sigur că piesa dumneavoastră va găsi multe aprecieri favorabile".

Thyrsis răspunse pe un ton cordial, scriind că se bucură de orice, retribuţie, cit de mică şi alăturînd scrisorii o copie **de** pe manuscrisul **Geniului.** Două zile mai tîrziu,

HHHHHHiii^H

se petrecu al doilea eveniment, care avea pentru el şi mai multă însemnătate. Primi o scrisoare de la un editor, al treizeci şi şaptelea pe listă, căruia îi trimisese **Descoperitorul adevărului.** Necontenitele eşecuri întîmpinate eu această carte îl descurajaseră într-atît pe Thyrsis, încît acum o trimitea' mai mult din obişnuinţă, fără să-şi mai facă vreo nădejde în legătură cu ea. Mare fu, de aceea, surprinderea lui cînd desfăcu scrisoarea şi citi că editorul acesta era dispus să-i publice cartea şi că-l ruga să vină la editură pentru stabilirea condiţiilor.

Thyrsis se duse fără întîrziere, întrebîndu-se tot drumul cam ce fel de făptură ciudată ar putea fi editorul acesta. Soluţia enigmei o găsi în faptul că editorul intrase abia de curîrTd în afaceri şi că încredinţase „partea literară" unui tînăr entuziast şi însufleţit de idealuri, care, la rîndul lui, deţinea acest post abia de o lună.

Editorul voia să publice cartea încă în aceraşi primăvară. Era gata să plătească zece la sută drepturi de autor. Timidul scriitor îşi luă inima în dinţi şi ceru o sută de dolari avans ; cînd îi obţinu, bucuria-i fu adumbrită de regretul că- nu ceruse o sută cincizeci.

În ziua următoare chiar, primi contractul şi banii. Thyrsis se minună de faptul că erau oameni care puteau semna un cec pentru o sută de dolari fără a clipi măcar din ochi. Plăti toate datoriile pe care le avea, precum şi o notă pe care i-o prezentase specialistul de nervi al lui Corydon. Ca urmare a unor dese dureri de cap şi de şale şi a altor obscure mizerii, Corydon îşi luase obiceiul să consulte mulţi asemenea specialişti. Domnii aceştia amabili îşi păsuiau clienţii cu plata consultaţiilor pînă se strîngea o notă mai mărişoară ; cum se întîmpla ca Thyrsis să cîştige ceva bani,, datoriile de acest fel înghiţeau cea mai mare parte a lor.

Aveau acum o nouă nădejde care să-i amăgească ; alte corecturi de citit şi, la timpul potrivit, alte recenzii. Dar înainte de toamnă nu puteau conta pe nici un ban ; ră- mînea, deci, problema verii. Ca de obicei, Thyrsis urzea planuri peste planuri, muncindu-şi creierii şi încercînd sute de posibilităţi ; capul lui semăna cu un laborator fremătînd de activitate, din care oră de oră ţîşneau noi planuri, noi intenţii, noi încercări. în acest timp, undeva, în adîncul sufletului său, încolţea o nouă operă care într-o zi avea să iasă la suprafaţă şi să pună stăpînire pe el, izgonind orice alt gînd din conştiinţa lui.

Oamenii continuau să-i repete formula lor seai*bădă : ,,Caută-ţi o slujbă ! Caută-ţi o slujbă !" Thyrsis îi asculta şi, cu răbdare de înger, se apuca să le explice pentru a mia oară rosturile inspiraţiei. Nu era încăpăţînare din partea lui, nici înfumurare, după cum nu era nici lenevie, în eî sălăşluia o putere ; n-o crease şi n-o putea scoate de acolo ; o putere care punea stăpînire pe el fără a-l anunţa şi fără a-i cere voie ; o putere care-i cerea sa să- vîrşească anumite fapte şi, care-l rupea în bucăţi dacă nu le săvîrşea. Era el de condamnat pentru că nu putea acţiona ca ceilalţi oameni, pentru că nu putea purta de grijă familiei sale ? N-avea el însuşi cel mai mult de suferit de pe urma acestei forţe streine ? Avea el oare parte de vreunul din bunurile care făceau bucuria vieţii umane ? Nu i se refuzaseră cele mai elementare drepturi, nu i se răpea şi bruma de consideraţie de sine de care avea atîta nevoie ? Era de admis ca orice javră să-l adulmece şi orice pungaş să-l insulte numai pentru că era sărac şi căzuse în noroi ? Era oare cu putinţă ca în toată lumea aceasta civilizată, cu bogăţia şi puterea ei, cu ştiinţa, educaţia şi

cultura, cu arta şi religiile ei, să nu se găsească un singur om, bărbat sau femeie, care şă aibă pentru situaţia lui o fărîmă de înţelegere şi un pic de consideraţie pentru el ?

Thyrsis elaboră alt plan. Dacă ar găsi o editură care să-i publice piesa sub formă de carte, ar obţine ceva bani şi ar atrage şi atenţia vreunui actor sau director de teatru. Duse manuscrisul prietenului său, domnul Ardsley, care-i spusese că publicarea piesei n-ar fi deloc rentabilă pentru editură şi care nu uită să-i facă şi acum reproşuri pentru faptul că nu ar fi scris „practicul" roman popular. De la el, Thyrsis se duse la editura al cărei lector principal era profesorul Osborne şi astfel avu prilejul să mai stea o dată de vorbă cu acest reprezentant al criticii oficiale.

„Las că-i arăt eu într-o zi î" îşi spusese Thyrsis după ultima lor convorbire. De astă dată ajunse, în sfîrşit, „să-i arate". Publicarea piesei n-ar fi deloc rentabilă, îi declară şi profesorul, de aceea n-ar putea-o recomanda editurii ; dar, din punctul de vedere strict literar, ar fi o lucrare de valoare, s-ar putea chiar spune că e o operă însemnată.

— De ce nu se poate afirma aceasta cu certitudine ? întrebă autorul.

— Pentru că nu sînt încă sigur' dacă violonistul dumi- tale e, într-adevăr, un geniu sau pretinde numai că e ca atare.

Thyrsis cugetă o clipă.

— Dar tocmai aceasta este o. premisă esenţială a piesei. ■ '

— Da, e adevărat, recianoscu profesorul.

— Ar trebui, să existe un mijloc de a hotărî într-o chestiune atît de însemnată!

— Da, ar trebui.

— Şi nu este ?

— Nu... mă tem că nu. Ştim pînă acum prea puţin despre firea geniului...

— Domnule profesor, îl întrerupse Thyrsis, dumneavoastră sînteţi doar critic, scrieţi cărţi despre natura criticii. Aceasta e doar chestiunea fundamentală, la care trebuie să răspundă un critic.

— Ştiu, spuse profesorul Osborne.

— Şi totuşi, cînd vă aflaţi în faţa unui caz concret, ezitaţi să pronunţaţi o judecată hotărîtă.

— Vezi dumneata, îţi trebuie ani ca să poţi spune cu certitudine dacă un artist e genial sau nu.

— Aveţi dreptate. Dar, pînă atunci, artistul a m"Urit de mult de foame.

Se născu o pauză.

— Aţi cunoscut ceasuri de experienţă poetică ? întrebă Thyrsis. Vreau să spun : aţi trăit vreo oră de inspiraţie ? .

— Nu, n-aş putea spune.

—, Aşadar, prejudecăţile pe care le pronunţaţi nu pro- vin niciodată din cunoaşterea directă, proprie ?

Profesorul şovăi.

— îți vorbesc acum deschis... începu el.

— Știu, îl întrerupse Thyrsis. Și apreciez acest fapt. înțelegeți, desigur, că este pentru mine de mare impor

— tanță să lămuresc acest punct. Am avut mereu impresia aceasta despre dumneavoastră, am avut-o şi la atâția alții care s-au apucat să mă critice. Şi, totuşi, trebuie să port stigmatul condamnării.

— Eu nu te-am condamnat niciodată ! interveni profesorul.

— Cum, nu m-ați condamnat ? exclamă Thyrsis. Dar nu mi-ați spus că dintre toți elevii cursului dumneavoastră eu sînt acela care se pricepe cel mai puțin la scris ? Și vorbeați ca profesor, ca autoritate în materie !

— Doamne, dar de unde să fi ştiut eu atunci..:

— înțeleg, înțeleg. Am încercat atunci să vă explic că vreau să creez literatură în adevăratul sens al cuvîntului, şi dumneavoastră m-ați hrănit cu formule seci... m-ați pus să scriu despre „Datoria studentului de a practica atletismul !"

— Nu văd cum ar putea fi îndemnați elevii de şcoală să scrie opere de artă, să creeze literatură adevărată.

— Cel puțin n-ar trebui să folosiți o metodă care să împiedice de la scris pe cei care s-ar simți chemați.

— Găseşti metoda mea chiar atât de greşită ? întrebă profesorul, oarecum tulburat.

— Cît se poate de greşită.

— Și ce ai propune dumneata ?

— Căutați să dați elevilor dumneavoastră prilejul de a simți o singură emoție mai adîncă în legătură cu viața, de a avea un singur gînd ce merită a fi gîndit. Atunci veți putea vedea care dintre ei sînt chemați să scrie şi care nu.

7.

Thyrsis citea mereu în ziare despre oameni de bine. Ca şi altădată, scrise cîtorva dintre ei, înfățişîndu-le situația lui deznădăjduită. îi ruga să-l creadă că nu cere altceva decît modeste mijloace de trai pentru o bucată de timp. Le trimitea şi cărți, articole şi manuscrise, cu rugămintea de a le citi şi de a-şi da singuri seama dacă merită să fie ajutat sau nu. De astă dată, străduințele sale avură un rezultat neaşteptat : unul clin aceşti filantropi îi răspunse. îi scria că nu e de acord cu vederile lui Thyrsis,

21 — iubire

dar că apreciază puterea scrisului său şi crede că-l aşteaptă un mare viitor. Thyrsis se grăbi să profite de acest prilej neaşteptat şi răspunse cu altă scrisoare, una din cele mai puternice şi mai pătimaşe pe care le scrisese vreodată.

Vorbi despre noua operă pe care o visa. De ani de zile studia istoria ţării sale, simţindu-se cu deosebire atras de epopeea războiului civil; acum avea de gînd să scrie o carte care să fixeze în eternitate acest război; care să cuprindă toate semnificaţiile lui, aşa cum un pahar de vin bun conţine bogatele arome ale viţei din care a fost făcut. Războiul civil îi apărea ca o titanică încleştare, ca frământarea din care s-a născut naţiunea americană. Era de mirare că un asemenea eveniment inspirase atît de puţine opere artistice. Se scriseseră vreo zece poezii despre el, dar nici un roman care să depăşească nivelul literaturii pentru tineret.

Thyrsis plănuia o formă nouă pentru această carte : o serie de imagini scurte dar pline de viaţă, luminînd pină în inima naţiunii, descoperind toate aspectele iureşului de întîmplări. Pomeni cîteva dintre scenele care-l obsedau mai mult şi pe care le şi plăsmuise în minte. De pildă, noaptea de iarnă din şanţurile de la Marye's Heights, unde morţii şi muribunzi erau îngrămădiţi unii peste alţii, fă- cind să suspine de deznădejde sufletul unui întreg popor. Noaptea de pe cîmpul de luptă de la Gettysburg : un tînăr soldat care zace pe moarte are, în delirul agoniei sale, viziunea oamenilor victorioşi ai viitorului călcînd în -şiruri nesfîrşite pe pămîntul sfinţit de sîngele atîtor jertfiţi. Apoi îngrozitoarele scene de la Andersonville, fuga, istovitorul marş de moarte, prin mii de primejdii ; asediul şi capitularea oraşului Petersburg-şi, în sfîrşit, priveliştea trupelor istovite trecînd timp de două zile pe străzile capitalei cucerite. Din asemenea scene, scrise Thyrsis, s-ar compune cartea lui, dacă lipsa a două sau trei sute de dolari nu l-ar sili să-şi înăbuşe viziunile.

Filantropul îi răspunse şi la această scrisoare, invi- tîndu-l pe poet să-i facă o vizită ca să poată sta de vorbă ; alătura şi costul unui bilet de tren pîpă la Boston. Thyrsis nu se lăsă mult rugat şi, astfel, avu prilejul să cunoască o lume cu totul nouă, mai bine zis un întreg sistem de lumi cu totul noi. Bostonul trecea drept Atena Americii, se credea centrul lumii, buricul universului. Aici toată lumea idolatriza cultura, trăia pentru artă, literatură şi

HHfl^HHH^H^^HHHHHHH mctafizică. Şi spre a i se arăta că în acest oraş nu putea îi vorba de snobism, flămindul poet fu invitat în mai multe ririduri Ia ceai şi i se deschiseră uşile celor mai artisto- cratice case.

Thyrsis se simţi foarte ciudat printre oamenii aceştia, care stăteau în genunchi în faţa altarului propriei lor istorii literare. Pretutindeni păşeai aici pe pământ sacru ; chiar în casele acestea locuiseră poeţi nemuritori, formele lor pămînteşti se odihniseră pe aceste scaune şi aureola lor părea încă a dăinui în lumina tulbure a acestor saloane. Se aflau încă în viaţă bătrîni care se bucuraseră de fericirea de a-i cunoaşte personal. Povestirile acestora erau ascultate cu evlavie. În fiecare casă întîlneai cîte un om care scria biografii şi memorii despre ei, le edita scrisorile şi jurnalele, scria eseuri,

aprecieri, critici şi adnotări sau alcătuiau cataloage şi bibliografii cu privire la operele lor. Spre a fi vrednic de a te împărtăşi de harul unor asemenea influenţe, trebuia să-ţi păstrezi mintea curată ca un templu, ca un lăcaş al tăcerii şi seninătăţii în care nu poate pătrunde nimic comun ; trebuia să rămîi eu sufletul închis pentru tot freamătul acestei lumi desfrînate şi egoiste şi, înainte de toate, trebuia să păstrezi o atitudine de neîncrezătoare nepăsare faţă de tot ce îndrăznea să se intituleze „literatură" în epoca aceasta de degenerare.

Cunoştinţa cu această mîndră aristocraţie a spiritului făcea, poate, atît cît îl costaseră casa, masa şi cele cîteva gulere curate. Cu reflecţiile acestea se mîngîie Thyrsis cînd, după o săptămînă de aşteptare, ajunse să stea de vorbă cu filantropul său. Acesta îi arătă pe larg că mila n-are efect bun. asupra caracterului, distrugînd în om acele însuşiri de. tărie şi iniţiativă care fac mîndria hăr- batului.

8.

Printr-o coincidenţă curioasă, după ce reveni de la brahmanii din Boston, Thyrsis cunoscu pe Henry Darrell.

Într-o seară ploioasă, nimeri din întîmplare în sala unui ateneu popular, unde de trei ori pe săptămînă şe ţineau conferinţe cu subiecte politice, sociale şi literare.

Sala, în care se aflau vreo două sute îie persoane, era prost luminată şi prost aerisită, dar Thyrsis se gîndi că era mai bine să stea aici decît afară, în ploaie. Pe tribună, cineva făcea tocmai prezentarea conferenţiarului serii. Thyrsis luă loc şi atunci îl văzu pentru întîia oară pe Henry Darrell.

Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, înalt şi slab, cu o faţă înspăimântător de palidă ; impresia de paloare era încă sporită de o barbă neagră ca pana de corb. La prima vedere, îţi dădeai seama că omul acesta a suferit mult în viaţă.

Nu era un orator bun, în sensul convenţional al cuvîn- tului. Se oprea de multe ori în mijlocul frazei ca să caute o expresie potrivită gîndurilor sale şi se repeta des ; cu toate acestea, Thyrsis îl asculta ca vrăjit de la primul cuvînt. Vocea aceasta îl pătrundea ca un sunet de clopot. Niciodată nu auzise un orator care să pună întreaga sa fire şi accentele sale cele mai tainice în cuvintele pe care le rostea. Frazele sale dezvăluiau perspective gigantice, simţeai suflarea fierbinte a unor destine seculare aflate în curs de împlinire, a unor nădejdi ce îmbrăţişau întregul univers, a unor tinere forţe luptînd să se descătuşeze şi să fie născute. „Un profeţ care în sufletul lui poartă viitorul întregii rase", cugetă Thyrsis. Imaginile pline de viaţă pe care le folosea, accentele patetice la care recurgea din cînd în cînd, luminau ca fulgerul şi scoteau la iveală forţe care zăcuseră în stare latentă în fundul conştiinţei şi pe care le priveai înspăimîntat ca de ceva străin.

„Declinul civilizaţiei" era subiectul pe care-l dezvolta. Zugrăvi civilizaţia modernă aşa cum trebuia să se prezinte ochilor omului de rînd : un moloh gigantic care se hrănea cu vieţi omeneşti, un monstru de a cărui stăpî- nire nu puteai scăpa nici în părţile cele mai îndepărtate ale pământului. Vorbi despre accidente, boli, moarte, despre şomaj şi foamete, despre munca femeilor, prostituţie,

război. Ca şi cum toţi săracii şi dezmoşteniţii acestui pă- mînt, toţi oamenii angrenaţi cu trup şi suflet în procesul întins cît lumea al economiei mondiale, ar fi căpătat un singur glas ; acest glas era el. Demonstră că mizeria acestei mari majorităţi trăgea la pămînt toată societatea , lanţul care ţinea pe rob era legat şi de piciorul stăpînului. Din mizeria oamenilor de jos se trăgeau toate ulcerele şi plăgile care supurau pe corpul societăţii. Marea şi ne- cruţătoarea maşină economică lucra fără răgaz ziua si noaptea, hrănită de forţe imense şi inepuizabile. Din ce în ce mai adîne se afundau în mocirlă cei care — sus sau jos pe scara socială — munceau cu adevărat. Toţi făceau sforţări deznădăjduite ca să se salveze ; dar străduinţele lor erau sortite dinainte insuccesului, căci cangrena era prea adîncă şi prea mare ca să poată fi înlăturată fără o sforţare colectivă a tuturor oamenilor. Popoarele însă erau dezbinate şi duceau unele împotriva altora războaie de pe urma cărora omenirea nu putea decît să sufere. Astfel, încetul cu încetul, civilizaţia luneca înapoi în cazanul de topit din care abia fusese scoasă.

Thyrsis rămase atît de impresionat de cele auzite, încît, la sfîrşitul conferinţei, se urcă pe tribuna unde şedea Darrell, epuizat şi mai palid chiar decît adineauri ; în cîteva cuvinte şovăitoare îi ceru adresa ca să-i poată scrie, încă în aceeaşi noapte îi trimise o scrisoare în care se prezenta ca tînăr scriitor care ar dori să cunoască ideile şi scrierile lui Darrell.

Drept răspuns, primi de la Darrell o invitaţie la masă ; bineînţeles că acceptă.

Din întîmplare, înainte de a se duce, pomeni de acest fapt în faţa mamei lui.

— Darrell ! exclamă ea, îngrozită. Te pomeneşti că e vorba de Henry Darrell !

— Da, de el, spuse Thyrsis. Dar de ce ?

— Şi vrei să iei masa cu omul acesta ? -

— Da. Dar de ce nu ? întrebă el, uimit.

— N-ai citit nimic în ziare despre monstrul acesta ?

— Ce vrei să spui ?

— Un om care şi-a părăsit nevasta şi copiii, lăsîndu-i Să moară de foame şi care a fugit cu o femeie bogată I

Thyrsis îşi aminti în mod vag cîteva titluri senzaţionale despre preotul şi profesorul universitar care săvîrşise aceste revoltătoare fapte ; ziarele îl atacau şi pentru faptul că pornise o mişcare împotriva corupţiei pe care el o vedea dominînd în viaţa politică şi economică a Statelor Unite şi că propovăduia diferite reforme sociale. îşi aduse aminte şi de o femeie frumoasă şi elegant îmbrăcată, pe care, la conferinţă, o văzuse alături de Darrell.

Dar toate acestea nu-l tulburau deloc, căci demult ajunsese la concluzia că, în chestiunile sexuale, fiecare ar trebui lăsat să-şi găsească fericirea în felul şi după voia lui. Prima lui pornire fu chiar să admire pe un om care avusese tăria să înfrunte lumea tocmai pe această temă. Dacă regreta ceva, era că vorbise faţă de mama lui, căci ea începu să plîngă cînd îşi dădu seama că el va da curs invitaţiei. Era doar cea mai mare înfrîngere pe care o suferea ea în viaţă, ca fiul ei, pe care-l destinase unei cariere de înalt prestigiu, să stea la masă cu Henry Dar- rell şi amanta Iui.

9.

Darrell locuia cu soția sa la o pensiune. Thyrsis găsi că era o femeie de o rară frumusețe. Cînd coborîră toți trei în sala de mîncare, ochii tuturora se îndreptară asupra lor. Thyrsis avea sentimentul că săvîrşise o faptă extrem de cutezătoare. Şi, cu toate acestea, nu-şi putea închipui că omul din fața lui era capabil să facă vreun rău ; avea o voce blîndă, un zîmbet de om bun şi o înfățişare extrem de atrăgătoare. Era îmbrăcat în negru şi purta un fular de mătase neagră în jurul gîtului, astfel încît paloarea feței sale ieşea şi mai mult în evidență. Thyrsis nu întil- nise niciodată un om cu care să se împrietenească atît de repede. Darrell avea ceva de copil, ceva -care cerea afecțiune şi simpatie.

Dar, în acelaşi timp, era un ginditor de seamă şi un om de cultură în adevăratul sens al cuvîntului. Cercetase regiunile cereşti ale gîndului cu un puternic telescop, călătorise mult, cunoştea limbile multor popoare şi literatura şi artele fiecăruia. Dar tot ce dobîndise de afara era impregnat de propriul său spirit, astfel încît a discuta cu el însemna a descoperi picioarele de lut ale multora dintre idolii în care credeai.

Vorbi despre Dante şi Michelangelo pe care-i admira ; din cuvintele sale reieşea cît de nepieritoare îi erau orele pe care le petrecuse sub frescele titanice ale ultimului. Apoi vorbi despre Mazzini, a cărui însemnătate ca scriitor nu era încă îndeajuns de apreciată în lume şi despre Wag- ner, a cărui muzică o prețuia mai puțin decît opera-i critică şi polemică. Thyrsis află multe despre artiştii moderni din Europa care slîrniseră adevărate revoluții în domeniul artei şi despre care el nu auzise încă nimic. Va veni timpul, spuse Darrell, cînd americanii vor descoperi marile curente ale gindirii şi artei contemporane şi se vor ruşina de propriul lor provincialism. America e încă înapoiată în multe privințe. Revoluția n-a fost decît o răscoală a moşierilor şi negustorilor. Nici despre războiul civil n-avea Darrell o părere mai bună ; dimpotrivă, îl socotea de-a dreptul o crimă împotriva națiunii americane.

Cînd Tliyrsis plecă acasă, în seara aceea, ducea cu sine multe idei noi asupra cărora rămînea să mai mediteze.. Darrell îi dăduse şi o seamă de scrieri şi predici ale sale, produsul a zece ani de luptă spre a da mai multă autoritate învățăturilor lui Christos în sînul Bisericii creştine. Thyrsis'citi încă în aceeaşi noapte una din aceste scrieri, o cercetare a lumii din punctul de vedere al artistului, al creatorului cu gîndul. Rămase entuziasmat de măreția acestei lucrări, care i se părea un ecou venit din propriul său suflet. înainte de a se culca, se aşeză şi-i scrise o scrisoare lui Darrell, povestindu-i luptele şi înfrîngerile sale. „Nu vă rog să mă ajutați pe mine", îi scrise, „vă rog numai să-mi citiți opera şi să hotărîți apoi dacă merită să fie sprijinită. Oricît de penibil îmi este s-o spun, trebuie să mărturisesc că sînt la capătul forțelor mele şi dacă nu se va ivi vreun ajutor de undeva, nu ştiu ce se va întîmpla cu mine".

Thyrsis apelase pînă acum la tot felul de oameni mari din toate domeniile, redactori, editori, scriitori, profesori universitari, preoți, politicieni, mari financiari şi filantropi. Acum se adresa pentru întîia oară unui reformator social şi cultural şi unui om la care descoperise mult suflet. Degetele îi tremurau cînd deschise

scrisoarea de răspuns a lui Darrell. Dacă şi acesta era ca toţi ceilalţi...

Dar, nu, era altfel! „Scumpe confrate", îi scria, „înţeleg situaţia dumitale şi preţuiesc puterea cu care o înfrunţi. Trimite-mi fără întîrziere manuscrisele dumitale. Pornesc mîine într-un turneu de conferinţe şi voi citi totul pe drum. îndată după întoarcere îţi voi da. de ştire. Deocamdată, mai trebuie să adaug că subvenţionez două ziare şi ajut pe mulţi particulari; afară de asta, resursele mele au fost în mod absurd exagerate de presă. îţi scriu toate acestea pentru ca închipuirea dumitale să nu exagereze măsura eventualului meu ajutor". j

to.

Thyrsis îi trimise manuscrisul piesei sale, un exemplar al primului său roman şi corecturile Descoperitorului adevărului. Apoi petrecu două săptămîni de încordată aşteptare. Nu-şi putea închipui că un om ca Henry Dar- rell nu va avea înţelegere pentru opera lui ; dar după atîtea eşecuri şi dezamăgiri, îi era greu să mai spere în ajutorul vreunui om.

în sfîrşit, sosi răspunsul lui Darrell, o scrisoare pătrunsă de căldură şi în care îi arăta lui Thyrsis lipsurile operei sale, mai ales lipsa de maturitate, dar recunoştea cu francheţe meritele şi puterea ei. Scrisoarea se încheia cu următoarea frază plină de însemnătate : ,.Sînt gata să te ajut în limita puterilor mele şi aştept vizita dumitale ca să stăm de vorbă asupra acestei chestiuni".

Thyrsis se duse în grabă la el. Darrell îl primi în odaia sa de lucru şi acolo îi povesti viaţa lui. De mic copil trebuise să-şi cîştige pîinea pe stradă ; fusese mai întîi vînzător de ziare, apoi lustragiu. Odată, cînd fusese bolnav, farmacistul îi pusese din greşeală o substanţă otrăvitoare în doctorie şi de atunci cunoştea mai multe zile de boală decît de sănătate. încă din,tinereţe simţise vocaţia să devină preot ; neavînd bani, făcuse pe jos drumul pînă în oraşul la a cărui universitate avea de gînd să studieze teologia ; ajunsese acolo istovit şi cu picioarele umflate şi cu ultimul cent cumpărase o carte poştală spre a-şi vesti mama că era sănătos. Mai tîrziu, ca preot şi profesor universitar, ajunsese să-şi dea seama că, sub aspectul de civilizaţie al Americii se ascundeau multe rele sociale care nu puteau fi îndreptate din pricina corupţiei întinse peste tot. Atunci luase hotărîrea ca, în ciuda tuturor împotrivirilor şi a oricărei prigoane, să lupte pentru instaurarea dreptăţii şi cinstei în toate compartimentele, de sus pînă jos, ale vieţii sociale americane.

— Cunosc încă prea puţin ideile dumitale, interveni Thyrsis, scrupulos ca întotdeauna. Am intenţia să le studiez. Dar s-ar putea ca ele să nu mă convingă : şi n-aş vrea ca asupra ajutorului dumitale să planeze vreo prezumţie greşită.

Darrell schiţă un zîmbet fin.

— Mă aflu în slujba adevărului, răspunse el.

Discutară despre Thyrsis şi nevoile lui. Tînărul poet expuse în mod amănunţit situaţia sa materială. în toamnă va obţine cu siguranţă ceva bani pentru noua lui carte : pînă atunci ar vrea să plece cu familia la ţară. Pentru întreţinere, i-ar ajunge treizeci de dolari pe lună. Ar fi, deci, vorba, în total, de vreo două sute cincizeci de dolari. Darrell spuse că-i va da suma aceasta, iar Thyrsis rămase locului, incapabil să-i mulţumească — astfel îi tremura vocea — şi cu-ochii umeziţi de lacrimi.

Cînd îşi reveni puţin, povesti prietenului său despre opera pe care avea de gînd s-o scrie. Darrell se exprimase în sensul că războiul civil 'fusese o crimă împotriva naţiunii americane. Thyrsis nu putea înţelege aceasta.

— Eu cred în ţara mea ! spuse el. America a mai luptat pentru ţeluri înalte... şi le va atinge odată I Sînt convins că oamenii trebuie numai scuturaţi bine ca să-şi dea seama în ce stare ruşinoasă au ajuns.

Darrell îi strînse braţul şi-i- răspunse zîmbind r

— Să nu discutăm acum despre războiul civil. Dumneata scrie-ţi cartea aşa cum voiai.

îndată după convorbire, Thyrsis se duse acasă la Corydon. Se simţea ca un sol care aduce mîntuirea unui oraş împresurat. Ce fericire pentru ei ! Recunoştinţa lor faţă de Darrell n-avea margini ; Thyrsis îi cîntă elogiul cu înflăcărare. în acelaşi timp, aduse lui Corydon invitaţia de a veni cu el, săptămîna viitoare, la o mică recepţie dată de binefăcătorul şi noul lor prieten. Darrell ar vrea s-o cunoască, spuse el ; Corydon nu era mai puţin "dornică să-l cunoască pe Darrell.

Dar, din nefericire, întâlnirea aceasta nu dădu rezultatele scontate. Thyrsis înţelese acum la ce se referise soţia lui atunci cînd îi scrisese că suferinţele şi umilinţele pe care le îndura fără încetare îi afectau caracterul. îi era cu neputinţă să stea în societate cu oameni de formaţie intelectuală. Oamenii despre care era vorba aici erau bărbaţi şi femei cu personalitate puternică, dotaţi cu mult simţ critic şi neîndurători faţă de orice fel de slăbiciune. Iar Corydon era conştientă de toate lipsurile pe care le avea şi sensibilitatea ei faţă de părerea altora despre ea atingea aproape morbidul. Trebuie să fi făcut, **într**-adevăr, o impresie ciudată stînd astfel printre oamenii aceştia ; într-o rochie neagră cu guler de dantelă, pe care şi-l împrumutase special pentru ocazia aceasta şi cu faţa ei tristă, în care ochii cei negri apăreau nefiresc de mari. Se vorbea tocmai despre politică ; şi Corydon nu era deloc versată în acest domeniu. Putea numai sta într-un colţ, ascultîndu-l pe Thyrsis şi simţindu-se grozav de umilită.

Situaţia deveni şi mai neplăcută mai tîrziu, în cursul serii, cînd îşi făcu apariţia un „leu" literar, unul dintre puţinii scriitori moderni ale cărui cărţi Corydon le cunoştea şi iubea. El îi fu prezentat, dar în clipa următoare nu-i mai dădu nici o atenţie ; prefera să se întreţină cu o poetă din East Side, care ştia să-şî exprime părerile în mod curgător. Corydon se pomeni, deodată, într-un colţ, în tovărăşia unei doamne bătrîne pe care n-o cunoştea. Una din ciudăţeniile lui Corydon era că nu. put^a suferi cucoanele bătrîne. Cea lîngă care stătea acum începu s-o chestioneze despre alimentarea sugarilor şi, pîr.. la urmă, îi declară pe ton mustrător că nu era încă destul de matură pentru răspunderea de mamă.

în drum spre casă îşi vărsă amarul în faţa lui Thyrsis.

— Sînt sigură că toţi şi-au spus că te-ai însurat cu o fată frumoasă, dar incultă.

— Tu nici nu le-ai dat prilejul să-şi faCă o părere mal bună despre tine.

— Dar ei nici nu vor să-şi facă una mai bună ! exclamă Corydon. Părerea lor e fixată de mult : tu eşti steaua, care se ridică şi despre care lumea va mai avea de vorbit... iar eu sînt o prostie a ta din tinereţe. Trebuie să stau acasă şi să am grijă de copil, iar pe tine toţi te compătimesc.

— Ai prefera să te compătimească pe tine ?

— Aş vrea să mă lase toţi în pace, atît ! Trebuie să plecăm de aici. Trebuie să am linişte ca să-mi recapăt consideraţia de sine.

Şi astfel luară hotărîrea ca, peste cîteva săptămînî. la 1 aprilie, să scuture de pe picioare praful oraşului, Trimiseră după cortul lor şi celelalte lucruri pe care le aveau şi începură să se intereseze de un loc pentru campament.

Cîteva zile mai tîrziu, într-o dimineață de duminică, mama lui Thyrsis intră în odaia acestuia, fluturînd în mînă un exemplar din magazinul săptămînal al unui mare cotidian.

— Priveşte ! exclamă ea, agitată, de îndată ce trecu pragul.

Thyrsis luă ziarul şi făcu ochii mari. Peste toată pagina întîi se întindea un articol, bogat ilustrat, purtînd în frunte două titluri cu litere de o şchioapă :

HENRY DARRELL ÎNTEMEIAZĂ O COLONIE A IUBIRII LIBERE !

FOSTUL PREOT ŞI PROFESOR UNIVERSITAR A CUMPĂRAT O FERMĂ. UNDE ÎNVĂŢĂTURILE SALE VOR FI PUSE ÎN APLICARE.

Darreli era înfăţişat stînd pe o scară şi lipind un afiş în care sfidează instituția căsătoriei. Alté fotografii arătau pe soția şi copilul lui, precum şi ferma pe care o cumpărase. Urma un lung reportaj asupra coloniei pe care avea de gînd s-o înființeze spre a putea propovădui şi practica acolo teoriile sale asupra iubirii libere.

Lui Thyrsis îi veni amețeală.

— Nu cred nici un cuvînt, declară cu hotărîre, în timp ce mama lui îşi frîngea mîinile.

— Nu crezi ! exclamă ea. Uite, ziarul dă şi prețul cu care a fost cumpărată ferma!

Thyrsis luă foaia şi se duse acasă la Darreli : acolo îl aştepta una din cele mai dureroase experiențe ale vieții sale.

îşi găsi prietenul în starea unui om care a fost lovit de trăsnet. Chiar înfăţişarea lui exterioară era schimbată; vocea îi tremura, iar ochii lui semănau cu ái unui smintit. Măsura camera cu paşi mari ; privindu-l numai, te cutremurai.

Arăta cu degetul spre un maldăr de tăieturi de ziare puse pe o masă : primele comentarii de presă cu privire ia ultima lui ispravă. O gazetă de seară, care avea un tiraj de aproape un milion de exemplare, îi dedica un articol de fond în care se putea citi, între altele, că „profesorul Darreli a adoptat morala maimuțelor superioare".

— Gîndeşte-te ! strigă el. Povestea aceasta va fi citită in toată America !

— Cum ? exclamă Thyrsis. Vasăzică, nu-i adevărat ?

— Adevărat? strigă Darrell. Adevărat? Cum poţi să mai întrebi ?

— Dar... colonia ! Ce-i ea de fapt ?

— Colonia nici nu există. Nici prin vis nu mi-a trecut să înfiinţez aşa ceva.

— Şi n-ai cumpărat nici o fermă ?

— Soţia mea a cumpărat una, acum un an şi mai bine ; era vorba să ne mutăm la ţară.

— Dar atunci, cum îndrăznesc oamenii aceştia...

— Cu mine îndrăznesc orice ! Orice ! strigă Darrell.

— Şi nu poţi să te aperi ?

— Să mă apăr ? în ce fel ?

îi povesti lui Thyrsis cum se petrecuseră lucrurile. Soţia lui şi cu el veniseră la fermă ca să pregătească totul în vederea mutării lor. Deodată, apăruse în faţa lor o femeie care se prezentase ca autoarea unei serii de articole despre „reşedinţele rurale ale scriitorilor americani". Sub acest pretext, obţinuse de la ei o fotografie a casei, a lui Darrell, a soţiei lui şi a copilului său. încercase să obţină şi o fotografie a bătrînei sale soacre. Aceasta, dînd bani pentru cumpărarea fermei, fu implicată şi ea în scandal, căci, la cîteva săptămîni după vizita acelei femei, apăru articolul în chestiune.

— Şi eu care credeam că ne vor lăsa, în sfîrşit, în pace ! şopti Darrell, tremurînd de indignare. Mă bucuram că totul s-a sfîrşit.

Se aşeză pe un scaun, ascunzîndu-şi obrazul între palme. Thyrsis îi puse mîna pe umăr. Darrell o cuprinse cu a lui.

— Ascultă, spuse el, dumneata poţi vedea lucrurile fără părtinire şi cunoşti şi lumea literară. Crezi că voi putea vreodată birui lovitura asta ? Nu vor fi zadarnice toate strădaniile mele ?

— Cum adică ? întrebă Thyrsis, nedumerit.

— Adică, vreau să spun... mai are vreun rost să continui a scrie ? Voi mai avea vreo înrîurire asupra publicului ?

Pe Thyrsis întrebarea aceasta îl atinse în mod ciudat, în genere, găsea că prietenul său ia lucrurile prea în tragic. Darrell era destul de bogat spre a putea duce o viaţă independentă ; atunci, de ce era atît de impresionat de aceste atacuri ? Nefiind nevoit să trăiască din meseria lui, putea doar continua să scrie ce-i dorea inima.

— Prietene, spuse el, l-ai uitat pe Dante.

— Ce vrei să spui ?

— „Segui il tuo corso e lascia dir le gente !" — cită Thyrsis ; apoi adăugă : Nu uita că e vorba doar de o campanie de presă. Nimeni nu crede asemenea născociri.

— O, toată lumea le crede ! Dumneata nu ştii prin cîte am trecut eu ultima dată cînd am fost atacat! Cei mai buni prieteni ai mei au început să mă ocolească. Preoţi cunoscuţi au refuzat să stea cu mine la masă. Asociaţiile cărora le dedicasem zece ani de muncă s-au prăbuşit toate. Am fost ostracizat, călcat în picioare... distrus !

— Prietene bun, nu înţeleg de ce te miră supărarea lumii, argumentă Thyrsis. Din moment ce te-ai apucat să propovăduieşti învăţături care oamenilor li se par absurde, cum vrei să eviţi atacurile ? Sau n-ar fi trebuit să porneşti la drum, sau trebuie să fii gata să iei asupră-ţi orice pătimire. Gîndeşte-te, ai călcat doar legile cu privire la căsătorie.

— N-am călcat nici o lege ! exclamă Darreli.

Cum, n-ai călcat ?

— N-am călcat nici una din convențiile- sociale. Am făcuț totdeauna tot ce cere lumea.

Thyrsis nu mai ştia ce să creadă.

— Cum... bine, dar... dumneata şi... şi doamna Darreli... doar nu sînteți căsătoriți ?

— Căsătoriți ? Cum să nu ! exclamă celălalt. Ne-am cununat aici, la New York, la biserică.

Thyrsis era mut de uimire.

— Eu... eh habar n-am avut! bîigui el. Credeam...

— Vezi cum se înghit minciunile ? Chiar şi dumneata le-ai înghițit!

Trecu cîtva timp pînă ce Thyrsis să se lămurească asupra noii situații. Pînă acum îl crezuse pe prietenul său un om care a sfidat cu îndrăzneală instituția convențională a căsătoriei — şi iată că, în realitate, urgia dezlănțuită împotriva lui de opinia publică nu era cu nimic, absolut cu nimic justificată ! Dar, dacă aşa stăteau lucrurile, Doamne, în ce josnică plasă de minciuni şi calomnii fusese prins acest om !

Puţin cite puţin, Thyrsis află de la Darreil istoria căsniciei sale. Ca student tînăr şi sărac locuise în gazdă la o femeie cu mult mai în vîrstă decît el, care izbutise să-l facă s-o ia de soţie. „Nu cred ca ea să mă fi iubit cu adevărat măcar un ceas", spuse el. „îşi băgase în cap că eu aş fi o partidă bună şi că într-o zi voi ajunge celebru. Pentru mine, totul a fost un vis urît ; de multe ori nu-mi venea să cred că lucrurile se petrec aievea. N-aş putea să-şi povestesc acum totul. A fost îngrozitor. Ea era mai în vîrstă decît mine şi o fire cu totul deosebită de a mea, era mai mult ca un bărbat. Douăzeci de ani m-a ţinut alături de dînsa ; trebuia să stau cu ea. mă aflam cu totul sub puterea ei".

Vocea lui Darreil scăzu şi se prefăcu în şoaptă, iar mîna lui o strînse spasmodic pe a lui Thyrsis. Ochii îi erau umeziţi de lacrimi. „Cînd mă gîndesc la toată povestea asta, îmi vine să plîng ca un copil. Femeia aceasta se dezinteresa de mine în toate privinţele, dar mai ales în cea sufletească. Toată ziua stăteam în odaia mea scriind predici, asta îmi era viaţa ! Timp de douăzeci de. ani n-arn făcut decît să trec prin vadul propriului meu sînge !",

Tăcu o clipă spre a-şi recăpăta stăpînirea de sine, apoi continuă :

— Printre enoriaşii mei se găsea şi mama soţiei mele actuale, o doamnă bogată care, pe vremuri, înainte de războiul civil, fusese de partea aboliţioniştilor ; acum, la hătrînete, devenise o partizană frecventă a convingerilor mele. Faptul acesta, fireşte, n-a fost deloc pe placul familiei ei ; sînt oameni foarte înstăriţi, conducătorii unei mari societăţi de căi ferate, care cîrmuiese de fapt statul în care trăiesc. Ziarele lor au pornit o serie de atacuri împotriva mea şi a universităţii la care eram profesor.

Apoi am făcut cunoştinţă cu fiica acelei doamne bă- trîne, o fată care se pregătea să intre la universitate. Mă duceam des la ei acasă şi, cu timnul, ne-am împrietenit. Văzînd ce nefericit eram, ea încercă să deschidă ochii soţiei mele, străduindu-se s-o cîştige de partea mea. Fără nici un succes, fireşte. Apoi, încetul cu încetul, ne-am dat seama că ne iubeam. Dumneata mă cunoşti, ştii că nu sînt un nemernic sau măcar un om căruia să nu-i pese de ceilalţi ; mă crezi, aşadar, eînd iţi spun că Între noi nu s-a întimplat nimic, dar absolut nimic. Eram conştienţi de iubirea noastră, dar tot atît de bine ştiam că nu putem nutri nici o nădejde. Opt ani au mers lucrurile aşa : vreme de opt ani n-am făcut decît să renunţ, luptînd cu toată puterea firii -mele ca să prefac această renunţare în valori pure, spirituale. N-am izbutit. Era cu neputinţă. La sfîrşit, mi-am dat seama de ce. Renunţarea noastră nu era ceva frumos sau nobil, era curată nebunie, ceva mai primejdios decît moartea. A venit timpul cînd mi-am dat seama că această renunţare echivala cu o crimă împotriva noastră şi a sufletelor noastre. înţelegi ce vreau să spun ?

— Da, răspunse Thyrsis, înţeleg foarte bine.

— Gîndeşte-te în ce situaţie mă aflam ! Eu, preot şi încă unul care propovăduia lumii o nouă cruciadă ! Eram ca o fiinţă închisă într-o cuşcă cu gratii de fier înroşit. De zeci de ori mă pregăteam să le scutur şi de zeci de ori mă dădeam înapoi în faţa lor, înspăimîntat. Dar tot trebuia să le zgîlţii odată, nu exista altă ieşire.

— înţeleg, spuse Thyrsis în şoaptă.

— Bineînţeles că lucrurile deveneau un scandal public ; lumea se simţea obligată să facă un scandal din toate, fie că purtarea noastră îndreptăţea aceasta sau nu. Era un scandal că veneam în casa unei femei care nu era soţia mea, un scandal că foloseam banii ei pentru răspîn- direa ideilor mele. Copiii de pe stradă îşi băteau joc

de copiii mei din pricina aceasta. Starea sănătății mele se înrăutățea din zi în zi, eram surmenat; doamna cea bătrînă, plecînd în străinătate, mă invită s-o însoțesc pe ea și pe fiica ei. Bineînțeles că aceasta duse clevetirile la culme. într-o zi, doamna cea bătrînă mi-a spus : „O iubești pe fiica mea și lumea ți-a aruncat-o de mult în brațe. Trebuie să divorțezi și să te căsătorești cu ea".

— Și atunci ai cerut divorțul ? întrebă Thyrsis.

— Nu... deși se găseau destule motive de divorț. Dar ar fi însemnat ca soția mea să fie atacată în public și nu voiam ca aceasta să se întîmple. Am părăsit-o pur și simplu, oferindu-i astfel și ei un motiv de divorț.

— Probabil că și gestul acesta a fost greșit interpretat ! spuse Thyrsis.

— Bineînțeles ! Ca tot ce făceam eu, de altfel ! Soția mea actuală i-a dăruit fostei mele soții partea ei de moștenire. Eu am văzut în asta o dovadă de generozitate, o dovadă de iubire. Ziarele însă au prezentat lucrurile în așa fel ca și cum a doua mea soție m-ar fi cumpărat de la cea dintîi !

— Și în legătură cu a doua dumitale căsătorie au fost puse în circulație alte născociri ?

— O, un șir întreg de calomnii ! răspunse Darrell. Cîțiva prieteni de-ai noștri ne-au felicitat în public cu prilejul cununiei ; îndată s-a vorbit în ziare despre un nou gen de căsătorii, cu care s-ar urmări scopuri oculte. Iar acum, cînd ne-am cumpărat o fermă ca să putem trăi în liniște la țară, cei care au interesul șă mă discrer diteze au născocit povestea cu „colonia iubirii libere".

13.

Plecînd de la această întrevedere, Thyrsis avu de meditat asupra cîtorva noi probleme. Cunoscuse și mai înainte puterea ziarelor de a defăima și chinui un om, dar niciodată nu și-ar fi închipuit că lucrurile puteau merge atît de departe ; era ceva de necrezut, de-a dreptul criminal, monstruos. Vedea acum marile ziare americane ca pe niște uriașe mașini de asuprire, iresponsabile, nesăbuite, fățarnice, dezlănțuite împotriva societății cu scopul de a zbrobi și extermina pe oricine nu era pe placul stăpînilor lor.

îl luaseră pe acest nefericit Darrell și—1 otrăviseră și ehinuiseră în mii de chipuri. în ochii opiniei publice el nu mai era o ființă cu chip de om, ci,o canalie, un monstru menit să sperie pe oricine îl privea. Nu exista pentru el nici o șansă de scapare, era supus bunului lor plac, asemeni unui copil încăput pe mîna unor canibali. Și de ce toate acestea ? Care era vina lui ?

întrebarea aceasta își dădea singură răspunsul. Și acest răspuns prefăcea sufletul lui Thyrsis într-o văpaie de indignare. Toată agitația asta mișcătoare pînă la lacrimi în jurul soției părăsite, care stă cu copiii și plînge nu era decît șarlatanie, praf aruncat în ochii mulțimii. Șefii acestei Inchiziții și calfele lor se bucurau diavolește ; în sfîrșit, au izbutit să lege de șcaunul de tortură, pe omul care, dezvăluind izvoarele puterii lor și arătînd fărădelegile săvîrșite de ei, îndrăznise să-i amenințe. în gîndul lor era că, dacă ar fi ca el să

scape vreodată din camera lor de tortură, atunci să fie atît de ciuntit şi diform, încît să nu poată ridica împotriva lor nici măcar un deget.

Thyrsis cunoştea destul de bine lumea gazetărească. Putea să şi-i închipuie pe ziariştii părtaşi la prigoana împotriva lui Darrell : robi ai uriaşelor fabrici de publicitate şi senzaţie, trăind în veşnic zgomot şi freamăt, într-o atmosferă înăbuşitoare, în care toate însuşirile bune ale sufletului erau otrăvite şi nimicite peste noapte. Aproape toţi se ţineau pe picioare, consumînd mari cantităţi de alcool, tutun şi cafea ; toţi erau dezamăgiţi de viaţă, dispreţuitori, blazaţi şi cinici. Singurii lor idoli în ceruri, pe pămînt şi în apele de sub pămînt erau senzaţionalul şi tirajul. Două lucruri interesau pe asemenea oameni la o femeie : elementul erotic şi banii. în cazul lui Heriry Darrell găseau ambele motive într-o frumoasă îmbinare. Ce mai rămînea de discutat ? Lucrurile erau clare pentru ei.

Thyrsis şi-i închipuia şi pe stăpînii şi directorii acestor ziare, cei care dezlănţuiseră şi conduceau prigoana. Erau oameni bogaţi care înfiinţaseră aceste organe de publicitate şi senzaţie cu scopul de a-şi servi propriile interese, de a strînge averi şi de a cîştiga înrîurirea asupra opiniei publice. Şi cum erau aceşti domni în viaţa lor particulară ? Unii din ei erau destrăbălaţi notorii ; alţii, mai şireţi, îşi ascundeau desfrîul sub un văl de ipocrizie, întocmai cum în editorialele lor se pricepeau să-şi îmbrace interesele personale şi de castă în veşmintele unor înalte principii şi ale binelui public. Cît de uşor i-ar fi fost lui Darrell să facă tot ce voia — fără a-şi]*erde reputaţia — dacă ar fi consimţit numai să urmeze exemplul acestor onorabili cetăţeni ! Thyrsis cunoştea pe editorul unui ziar, om respectat, care invitase o tînără fată în casa soţiei sale şi acolo încercase s-o seducă. Cunoştea şi pe propietarul altei gazete, care avea nostimul obicei să interpeleze cunoştinţele sale feminine proaspăt căsătorite şi să le propună ca, ţinînd seamă de faptul că el e un supraom, iar bărbaţii lor nişte slăbănogi, să-l lase pe el să devină în taină tatăl copiilor lor. Bărbaţii de seamă ai istoriei, argumenta acest eugenist amator, fuseseră aprope toţi bastarzi. Şi, în ziarul lui, Thyrsis trebuia să citească fulminante editoriale în care Henry Darrell era denunţat ca inamicul nr. 1 al purităţii familiei americane !

în acest timp, cu cît se cufunda mai mult în cărţile şi scrierile lui Darrell, cu atît mai nesăbuită îi apărea lui Thyrsis prigoana pornită împotriva acestui om. Se urmărea nimicirea unui spirit dintre cele mai rare ; căci omul acesta, găsi el, ei'a autorul celei mai alese proze literare scrise în America de la moartea lui Emerson. Se duse din nou la o conferinţă a lui, în altă sală îmbîcsită şi prost luminată, în faţa unui public de mai puţin de o sută de persoane ; vederea acestor sforţări fără rost îl afectă peste măsură. După conferinţă, conducîndu-şi prietenul acasă, căută să-l convingă să facă un pas hotărîtor.

— Stînd aici, îi spuse, te dai singur pe mina duşmanilor. îţi pierzi vremea şi talentul, ducînd cu oi o luptă fără rost, cînd numai conştiinţa că ei există ai;nge să-ţi otrăvească viaţa. în loc de asta, ai putea scăpa o dată pentru totdeauna, ai putea să te dedici operei tale adevărate, despre care lumea nu ştie nimic. Nimeni nu te poate opri. Scriind cartea sufletului tău, îţi vei ţintui călăii, ca altădată Dante, de stîlpul infamiei ! Pleacă !

Pleacă din America ! Pleacă în Europa, unde te vei bucura de libertate !

Şi astfel, nu mult după aceea, Thyrsis stătea pe un ponton de îmbarcare, luîndu-şi rămas bun de la Henry Darrell şi soţia lui. Din cînd în cînd soseau din Europa scrisori, în care era vorba despre lupta deznădăjduită a lui Darrell împotriva bolii sale ; trebuia să lupte pentru zilele cînd starea sănătăţii i-ar îngădui să se dedice preocupării sale preferate, meditaţia. An cu an lucra cu migală la o mare operă în care Thyrsis punea cele mai mari nădejdi, ştiind că, dacă va fi terminată, va fi singura operă americană de acest gen care va găsi intrare în literatura universală. în acest timp, eminenţi politicieni şi moralişti, care se simţiseră ameninţaţi de mişcarea de purificare a lui Darrell, continuau să evoce în faţa opiniei publice fantoma cărturarului, altădată respectat, care îşi părăsise ca un nemernic soţia şi copiii, plecînd cu o bogată mesa- lină să întemeieze o ..colonie a iubirii libere".

li,

La cîteva zile după plecarea lui Darrell, Thyrsis porni în căutarea unei reşedinţe de ţară. Ţinînd seama de noua lui carte, trebuia să fie în apropierea unei localităţi cu bibliotecă. Alese, de aceea, un oraş universitar nu departe de New York, se stabili acolo pentru o săptămînă la o pensiune studenţească şi de acolo cercetă împrejurimile în căutarea unui loc potrivit pentru adăpostirea cortului său.

După anul de luptă şi strînsă atingere cu lumea, atmosfera academică pe care o uitase aproape îi,făcu o impresie foarte ciudată. Erau aici oameni care numărau în toată liniştea terminaţiile 'feminine ale versurilor lui Shakespeare sau alcătuiau lucrări documentare cu privire la originea legendelor spenceriene. în excursiile lui prin împrejurimi, îl însoţeau cîteodată unii dintre aceşti tineri şi discutau cu el, după maniera studenţească, toate problemele universului. Nu trebuia să te miri de un om care era pe cale să obţină doctoratul în litere şi care vorbea de Arţhur Hugh Clough ca de un poet primejdios şi de T. H. Green ca de cel mai însemnat filozof al lumii ? Iată ce cultură putea fi dobîndită la cea mai aristocratică universitate a Americii, iată pentru ce fuseseră cheltuite milioane şi ridicate zeci de impunătoare clădiri !

La cîteva mile depărtare de oraş, Thyrsis găsi o fermă situată în mijlocul unor bogate păduri. Gospodarul îi îngădui să-şi aşeze acolo cortul. Se întoarse să cumpere nişte lemne de construcţie, încărcă proviziile şi cortul într-o căruţă şi scrise lui Corydon că va veni s-o ia a doua zi după amiază. Fiul gospodarului îl ajută să bătătorească pămîntul şi să ridice cortul. A doua zi, se sculă în zori şi se apucă să facă mese, rafturi şi alt mobilier. Cînd fu gata, închirie de la fermier o căruţă mai mare şi plecă să o aducă din oraş pe Corydon cu Cedric şi bagajele lor.

Era o minunată zi de primăvară ; pe cerul de un' albastru sărbătoresc strălucea un soare luminos şi sclipitor. Spre seară, soarele în amurg inundă pădurile într-o licărire de stacojiu şi purpură, dînd şi

treburilor cele mai comune, ca desfăcutul cearşafurilor şi orînduitul vaselor prin rafturi, strălucirea proprie doar îndeletnicirilor mai sacre. în sfîrşit, erau liberi şi îşi puteau orîndui viaţa după placul lor !

în rîsete şi cînt lucrară pînă la asfinţitul zilei, încurcaţi la fiecare pas de mititelul care se juca pe jos, încîntat peste măsură, pare-se, de noile „împrejurimi". Spre seară, mama îi dădu de mîncare şi-l culcă ; apoi pregăti o cină delicioasă din pîine cu unt, lapte, ouă şi fructe conservate. Amîndoi se aşezară la întîia masă pe care o luau împreună după atîtea luni.

Erau amîndoi obosiţi morţi şi hămesiţi de foame, dar bucuria lor sufletească era mai puternică decît orice senzaţie fizica. Sprijiniţi în coate, se priveau peste masă, citind fericire unul în ochii celuilalt.

— E un an de cînd am fost despărţiţi ! spuse Corydon în şoaptă.

— Un an ! exclamă el. Mie mi se par zece !

— îţi aduci aminte, Thyrsis, cum ne-am rugat atunci ? Cum ne-am rugat pentru tăria de a ajunge în ceasul de faţă !

El îi luă mîinile într-ale lui. Schimbară vorbe bune, cuvinte de afecţiune, jurăminte de credinţă ; nădejdiile lor căpătară o nouă strălucire.

■— De azi înainte, spuse el, viaţa noastră ne aparţine. Putem face cu ea ce vrem. S-o facem cît mai frumoasă !

Şi astfel făcură un legămînt. Nu vor mai pomeni nici vin cuvînt de anul ce trecuse. A fost un vis rău, bine că s-a sfîrşit. îl vor înlătura cu desăvîrşire din gîndurile lor şi vor purcede să-şi făurească viitorul potrivit dorinţelor pe care le au.

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

ROBIE GREA 1.

*

Cadrul noii lor aventuri casnice era un cort lung de ekici metri şi lat de patru ; pereţii fiind oblici, Thyrsis şi Corydon puteau sta drept în picioare doar în centrul lui, iar pe laturi îşi rînduiră avutul. La stînga, cum intrai în cort, vedeai o sobiţă cu petrol stînd pe o ladă de săpun, apoi un raft, făcut, de asemenea, dintr-o ladă, destinat să le adăpostească farfuriile, ustensilele de gătit şi modestele lor provizii alimentare ; în sfîrşit, tot pe stînga, mai stăteau un geamantan şi un pătuc de copil, pe care Thyrsis îl cumpărase cu un dolar de la fermier, ai cărui copii nu mai încăpeau în el. La peretele din fund se afla o masă pliantă, iar deasupra ei era fixată o scîndură de care Corydon îşi atîrna rochiile. La al treilea perete stătea patul ei de campanie, un raft cu cîteva cărţi, un mic lavabou şi încă un geamantan.

La oarecare depărtare, în pădure, Thyrsis ridicase al doilea cort numai pentru el, cort care acoperea o suprafaţă de cinci metri pătraţi, fiind, deci, de patru ori mai mic decît celălalt. Aici, unde urma să primească vizitele muzei sale, se găsea patul lui şi un scaun de campanie. Cu apă de băut îi alimenta un izvor din apropiere, iar apă de spălat luau dintr-un pîrîu ce curgea nu

departe de cortul principal. în albia pîrîului, Thyrsis săpase o groapă unde puteau păstra un vas cu unt, o cană cu lapte şi un vas mai mare cu carne. - într-un Ioc unde pîrîul era mai adine, Corydon obişnuia să se aşeze pe mal şi să spele rufele lui Cedric, spre mulţumirea ei sufletească şi durerea spatelui ei.

Cortul fusese uzat cînd îl cumpărase Thyrsis ; cum el însuşi îl folosea acum a treia vară, pînza era murdară şi înnegrită de ani. Nu observară aceasta la început, în ziua cînd se instalară, căci era o zi însorită şi copacii nu purtau încă podoaba întreagă a frunzişului lor. Dar de îndată ce veni prima zi ploioasă, găsiră că în cort se putea citi numai la lumina lămpii ; şi, fireşte, în zilele cînd ploua n-aveau unde să stea decît înăuntru. Thyrsis nu bănuia ce înrîurire are asupra soţiei sale culoarea închisă a cortului ; abia mai tîrziu, cînd o văzu odată îmbolnăvin- du-se dintr-o pricină asemănătoare (trebuia să stea într-o cameră zugrăvită galben-auriu), îşi dădu şeama de însemnătatea pe care o avea pentru Corydon mediul ce o înconjura.

Pe vreme de ploaie, ajungea să atingă cu un deget acoperişul cortului pentru ca în locul respectiv să şi picure apă. Cînd ploile deveniră mai dese, apa începu să se scurgă de-a lungul prăjinii din mijlocul cortului, formând jos o mică băltoacă. Thyrsis trebui să sape o adîncitură pentru ca apa să nu moaie tot pămîntul din cort. Fireşte că nu mai rămase nimic uscat ; pădurea se prefăcu într-o singură mlaştină, ghetele ţi se umpleau de noroi ; cum era în cort, îşi poate oricine închipui.

în acest loc trebuia să-şi petreacă zilele un copilaş zburdalnic de un an şi jumătate ! între .cer şi pămînt, n-ave a multe locuri unde să poată sta după placul lui. Pe pămîntul umed n-avea voie să se joace, acoperişul cörtului nu trebuia să-l atingă. Thyrsis bătu cîte o scîndurică în cele patru colţuri ale pătucului- său şi le înconjură cu o frînghie ; astfel, se născu un fel de ţarc din care copilul n-avea voie să iasă niciodată. I se dădea acolo morişca, păpuşa de cauciuc şi celelalte; jucării ale lui; după ce ţipă şi urlă îndeajuns ca să se convingă că nu există nici o şansă de scăpare,* copilul se supuse tragicului său destin. Deseori, Corydon se simţea atît de indispusă, încît nu mai era în stare să mişte un deget; atunci Thyrsis îşi deschidea umbrela şi-l lua pe Cedric în cortul său. Acolo trăgea cu creta o linie pe pămînt, împărţind cortul în
două »jumătăţi. Una era a lui; acolo sta, citea şi lucra ; în cealaltă jumătate, se juca Cedric. După un timp, mi ti-' telul se acomodă şi cu această situaţie, dîndu-şi seama că, în asemenea momente, tăticul nu-i dădea nici o atenţie şi că trecerea peste linia de cretă era pedepsită cu cîteva lovituri peste mîini.

Dar acestea nu erau singurele lor griji. La început sufereau de frig, căci era abia aprilie ; sobă n-aveau şi nici nu era loc pentru sobă. Mai tîrziu, necontenitele ploi aduseră plaga ţînţarilor ; Thyrsis trebui să facă o uşă triunghiulară şi să acopere intrarea cortului cu o plasă. Cînd vremea se mai îndreptă, mai cumpără cîteva plase şi construi o mică îngrăditură în care copilul se juca afară, în faţa cortului. A mai fost nevoie de multe lovituri peste mîini ca micuţul să înţeleagă că n-avea voie să părăsească această misterioasă îngrăditură, nici să destrame plasele, să dea cu băţul în ele şi, mai puţin încă, să umble pe la ele cu gura.

Se rugau pentru o zi frumoasă şi cîteva raze de soare, dar zeii anotimpurilor erau neîndurători şi părea că n-au altă dorinţă decît să-şi bată joc de ei. Dimineaţa era frumos de tot; întindeau o pătură în

îngrăditura copilului şi atîrnau afară hainele lor pătrunse de umezeală ca să se usuce la soare. Abia făceau aceasta şi începea să plouă cu găleata. Copilul, pătura şi hainele trebuiau duse în grabă în cort. Peste puțin timp, se însenina iar ; stăteau din nou afară, pregăteau masa şi se aşezau să mănînce. Abia îmbucau ceva, cînd începea să picure ; duceau deocamdată înapoi în cort copilul şi hainele. Ploaia intețin- du-se, duceau înăuntru şi masa şi bucatele. Cînd se uitau apoi afară, nu mai ploua. Şi pentru că nu era deloc plăcut să mănînci la lumina lămpii într-un cort întunecos, unde mirosea a petrol şi bucătărie, scoteau masa din nou afară, răbdători, pentru ca povestea să se repete de la început.

în primele şase săptămîni de la sosirea lor, n-au avut o singură zi fără ploaie ; uneori ploaia ținea însă cîte trei zile în şir. Cu timpul, tot ce aveau deveni umed şi mucegăit : îmbrăcămintea, hrana, chiar şi paturile. O adevărată nenorocire era că n-aveau unde să-şi țină lucrurile. Nu le mai rămase altceva decît să vîre totul sub paturi: cine ar fi aruncat o» privire acolo ar fi văzut, între altele : haine, rufe, manuscrise, cărți, un hamac, o umbrelă, pantofi,

o lădiță cu prune, un sac cu cartofi şi o jumătate de, jambon. Uşor de înțeles că le era greu să-şi păstreze calmul cînd apa de afară pătrundea sub paturi, le muia toate lucrurile şi se mai întîmpla ca şi aşternutul să cadă în băltoaca de jos.

2.

înainte de a pleca din oraş, Corydon fusese cu Cedric la un celebru „specialist de copii", care în baza celebrității sale, lua cinci dolari de consultație. Acesta îi vestise groaznicul adevăr că Cedric înclina spre rahitism. Astfel, cu un mare plan de salvare în gînd pornise C6rydon la țară.

„Subalimentare", declarase doctorul şi i ridicase un întreg program alimentar. De şase oii pe zi trebuia hrănit nefericitul copil, şi fiecare fel de mîncare necesita pregătiri speciale ; nimic n-avea voie să consume în stare naturală. Prima masă consta, de pildă, din ochiuri, pîine prăjită şi un pahar de zeamă de portocale din care sîmburii erau îndepărtați cu grijă ; a doua, din supă de pasăre, un pesmet sau doi şi prune care trebuiau să n-aibă pe ele nici urmă de coajă ; următoarea, din piftie de carne tocată, piure de cartofi şi legume fierte ; următoarea, din supă dreasă cu făină de ovăz, smîntînă cu zahăr, iar prune — şi aşa mai departe, fără sfîrşit.

Fireşte că operațiile acestea îi luau lui Corydon cea mai mare parte din zi ; obosea într-atît, încît nu se mai putea ține pe picioare şi atunci Thyrsis trebuia să-i ia locul. De altfel, unele din aceste îndeletniciri cădeau regulat în sarcina lui Thyrsis. De pildă, tocatul cărnii. Părțile grase şi zgîrciurile trebuiau înlăturate cu grijă ; aveai nevoie, pentru aceasta, de un tocător curat şi de un satîr care trebuiau apoi şterse şi curățate. Dacă, din întîmplare, carnea stătea pe foc o clipă peste timpul necesar, astfel încît se întărea, atunci toată operația cea complicată trebuia luată de Ia început : era doar în joc viața copilului !

Putea să protesteze mult şi bine atunci cînd Corydon se chinuia să îndepărteze o bucățică de coajă de pe pruna fiartă. „Dragă", spunea el, „nici un copil din lume n-are intestinele atît de delicate, încît să-i strice bucățica asta microscopică de coajă".

Pentru Corydon însă, intestinele unui copii: erau un lucru misterios şi complicat ; doar un specialist se pricepea la ele şi lua cinci dolari de consultație. „Doctorul mi-a spus ce am de făcut", era răspunsul ei, „şi mă iau după indicațiile lui".

De îndată ce mîncarea respectivă era gata, Corydon începea să îndoape copilul, linguriță cu linguriță. Micuțul putea avea gura plină pînă la sufocare, dar mama tot mai ținea lingurița în fața lui, căutînd să-l îmbie prin mişcări ademenitoare şi felurite şiretlicuri să mai deschidă o dată gurița şi să ia încă o lingură din prețioasa hrană. Copilul avea un cuvînt de proprie invenție cu care desemna mîn- cărurile ce-i plăceau : „Hii, gubum-gubum !", striga cînd voia să-şi manifeste mulțumirea. Corydon îi ținea lingurița la gură, repetînd mereu „gubum-gubum", atunci cînd el se îneca şi da de înțeles în modul cel mai clar că nu mai e „gubum".

Specialistul le dăduse şi sfatul stăruitor de a dezvăța copilul de obiceiul lui „hudalu-munci". Un copil trebuie să se culce şi să

adoarmă liniştit fără a se mai juca mult cu degetele cuiva, declarase el în mod foarte autoritar. Deoarece trăiau acum în aer liber şi copilul putea să ţipe în voie, hotărîtă să facă o încercare. Aranjară pătucul- cuşcă şi culcară băieţaşul pentru somnul lui de după-amiază, apoi îl lăsară singur. El avu mai întîi o privire plină de neplăcută surpriză, apoi începu să plîngă. Pînă să fi ajuns ei afară, copilul ţipa ca un posedat. Corydon şi Thyrsis se aşezară în faţa cortului, privindu-se unul pe altul cu inimile încordate. Cînd ea nu mai era în stare să se ţină, se depărtau de cort : dar scandalul nu se sfîrşea. Din cînd în cînd, se furişau înăuntru să arunce o privire asupra copilului care era acum roşu de plîns şi se lupta cu respiraţia ; se retrăgeau apoi din nou ca să discute situaţia, Ar fi dat mult ca specialistul să fie acum în apropiere şi să le dea un sfat. în sfîrşit, după ce ţipetele ţinuseră două ceasuri fără întrerupere, de o clipă, părinţii capitulaseră ; le era teamă că băieţaşul să nu fie cuprins de convulsii. Astfel, obiceiul lui „hudalu-mungi" mai rămase cîtva timp în fiinţă.

La început, „regimul de îndopare" al lui Corydon prii" copilului uimitor de bine.; se făcu gras şi trandafiriu; şi inima mamei bătu mai tare de mîndră bucurie. în toiul verii, cînd începură marile călduri, veni reacţia. Mai în- lîi, micuţul se îmbolnăvi de spuzeală ; pudre şi alifii nu folosiră la nimic. Apoi, altă erupţie acoperi trupşorul cel scump, făcînd ca pielea lui să pară presărată cu boabe de piper. Spre a spori nenorocirea, soarta mai voi ca în familia unei femei care-i ajuta uneori lui Corydon Ia spălat să izbucnească pojarul ; Corydon prinse prea tîrziu de veste şi, astfel, pojarul deschise cortegiul lung al bolilor de copii.

Mai mult de o lună ţinură suferinţele copilului, o lună de coşmar. Trebuia ţinut într-un loc întunecos, altfel fiind ameninţat cu orbirea. Cînd temperatura depăşea normalul, cineva trebuia să stea lîngă el şi să-l răcorească. De dormit nu dormea deloc, se zvîrcolea numai şi gemea, cînd ţipînd de durere, cînd scîncind încet de tot., ca un căţeluş speriat, scoţînd sunete care-i sfîşiau inima lui Thyr- sis. Ah, şi vederea micului trup de un roşu aprins, acoperit cu broboane de sudoare şi cu spuzeală ! Mama lyu Corydon veni din oraş ca să-i ajute să treacă greaua încercare ; ceasuri fără şir stătea în acelaşi loc, legănând în braţe copilul care gemea.

Dar viaţa lor cîmpenească avea şi părţi frumoase. în unele zile nu prea calde, întreprindeau lungi excursii prin împrejurimi. Thyrsis îl lua pe Cedric în spinare şi astfel colindau cîmpiile şi dealurile, culegînd bănuţi şi frunze de trifoi din care Corydon împletea meşteşugite cununi. Odată Cedric se aşeză pe un bondar, ceea ce fu dureros aiît pentru el, cît şi pentru insectă. De cele mai multe ori, micuţul nu mai putea de bucurie, în timpul acestor excursii. Florile îl fascinau de-a dreptul şi necontenit căuta prilejul să mănînce cîteva ; în timpul acestor încercări avea un zîmbet atît de ştrengăresc, încît era cu neputinţă să nu crezi că era lămurit asupra agitaţiei pe care această anormală poftă o provoca- părinţilor săi. Corydon era cuprinsă, in asemenea cazuri, de

adevărate accese de afecțiune ; îl lua în brațe și-l strîngea, înăbușindu-l cu sărutările ei. Bineînțeles că mititelul își manifesta împotrivirea în modul cel mai viu, astfel că adesea asemenea scene aveau un sfîrșit tragic.

— Nici măcar cu copilul meu nu pot să mă bucur ! se plîngea tînăra mamă. Thyrsis trebuia atunci să liniștească copilul și s-o sfătuiască pe Corydon ca pe viitor să-și manifeste iubirea de mamă într-un mod mai puțin primejdios.

Cedric începea să facă încercări mai hotărîte de a vorbi și găsea pentru orice lucruri numiri din cele mai originale. Părinții lui adoptau aceste cuvinte în limbajul lor, care, în felul acesta, se depărtă repede de cel obișnuit. Dacă lucrurile mergeau așa înainte, copilul n-avea nici o șansă să învețe vreodată a vorbi cum trebuie. În privința aceasta, cele două bunici erau cu mult mai prevăzătoare ; ele își dădeau osteneala să facă copilul să înțeleagă că găinile, porumbeii și vrăbiile nu erau toate „gac-gac" și că trebuia să spună „pahar de lapte" și nu „paca-lac-lac", chiar dacă această din urmă expresie îi făcea fericiți pe nesocotiții săi părinți.

De două sau de trei ori pe săptămînă, gospodarul vecin le aducea poșta, O dată pe săptămînă, luau cu chirie o gloabă de cal și o căruță antediluviană și plecau în oraș să facă cumpărături. Uimitor, cît de mult consuma pe săptămînă o familie de trei capete, mai ales cînd un membru al ei era supus „regimului de îndopare". Thyrsis n-avea puțină bătaie de cap spre a putea s-o scoată la capăt cu treizeci de dolari pe lună. Din nefericire, Corydon nu se pricepea deloc să facă economii. Natura o blestemase cu dorinți cu totul imposibile ; avea, de pildă, o slăbiciune pentru lucruri atît de prisoselnice, ca rufăria curată și cafea cu lapte.. Acesta era alt aspect al deosebirii dintre temperamentul biblic și cel grec ; uneori, temperamentul biblic își pierdea răbdarea și atunci cel grec izbucnea în lacrimi. Situația era îngreunată de jalnica lor neștiință. Nu știau ce era necesar și ce era lux. De pildă, Thyrsis citise undeva că omul poate trăi și fără carne ; Corydon n-auzise însă niciodată de așa ceva și declară că ar fi o absurditate.

Oricum, sărăcia lor era de neocolit ; n-aveau niciodată mai mult de treizcei de dolari pe lună. Descoperitorul adevărului apăruse de peste şapte luni şi editura nu izbutise să vîndă nici măcar o mie de exemplare ; era deci îndoielnic ca Thyrsis să mai primească ceva în contul drepturile de autor. Traducătorul german al Geniului îl înştiinţase că era gata să-i plătească douăzeci şi cinci de dolari pentru dreptul de a se prezenta piesa în Germania, dar suma aceasta princiară urma să-i fie achitată abia după premieră, în iarna următoare.

în răstimp, Thyrsis lucra în gînd la noua lui carte, îndeletnicirile casnice îi luau cea mai mare parte a dimineţii ; dar după-amiază se ducea singur în pădure, iar seara, cînd familia dormea, lucra pînă tîrziu după miezul nopţii. Aducea în cortul lui, de la biblioteca universităţii, coşuri întregi de cărţi ; trăia altă viaţă printie acestea, luînd parte, prin mijlocirea lor, la uriaşa încleştare a războiului civil. De scris, nu scria încă ; deocamdată aduna doar impresii. Uneori i se părea că sufletul ii e plin de aceste impresii, şi atunci îl apuca o sete covîrşitoare de scris. Stăpînit de imaginile care se ridicau într-însul, umbla ca un posedat, nervos şi neliniştit, cu spiritul absent cînd îi vorbeau alţii. Dacă-l tulbura cineva din visările lui, se irita rău. Era greu pentru un om care toată noaptea asculta, înmărmurit, gemetele a mii de soldaţi muribunzi să se scoale dimineaţa voios şi sprinten şi, ca şi cum nu s-ar fi întimplat nimic, să joace rolul de îngrijitoare de copii.

Din nou recunoscu ce chin e căsnicia pentru un om care vrea să fie artist. Trebuia să trăiască două vieţi, cînd una singură îl împovăra prea mult. Trebuia să fie mereu pregătit, ca altcineva să întindă mîna după el şi să-i reţină atenţia. Corydon, fireşte," se interesa de tot ce făcea el ; sforţările ei de a citi şi ea cărţile pe care le citea el i se păreau de-a dreptul eroice. Avea însă atîtea lucruri de făcut şi atît de des o durea capul, .iar cînd venea seara, era atît de obosită ! Astfel nu făcea decit sforţări. De multe ori, îl ruga să-i povestească despre viziunile sale ; dar nu era tocmai aceasta de nepovestit ? Ce altceva făcea el decit să caute ziua şi noaptea cuvinte pentru ceva ce nu fusese încă exprimat ? El îi explica aceasta şi ea îşi dădea seama că are dreptate şi-l ruga să-şi vadă de lucru şi să nu-i pese de ea. Dar cînd încerca a trăi cxtva timp doar pentru preocupările sale, observa curînd că se simte iar nefericită.

Problema aceasta era mereu prezentă în viaţa lor ; poate că acum era încă accentuată de faptul că trebuiau să-şi reprime viaţa sexuală. Discutaseră despre aceasta încă înainte de a pleca la ţară. Thyrsis, căruia îi plăcea să caute adevărul în orice chestiune, ajunsese la concluzia că singurul factor care dă sens şi demnitate vieţii conjugale este dorinţa sau, cel puţin, dispoziţia sufletească de a zămisli un copil. Corydon, în această privinţă, nu era chiar de aceeaşi părere cu el ; în ceea ce priveşte însă cazul lor special, era limpede că nu puteau risca nici cel mai neînsemnat accident : al doilea copil ar fi însemnat ruina lor sigură. Hotărîseră, de aceea, să

reia viața de „frate și soră" sub auspiciile căreia își începuseră căsnicia. Acesta era un lucru destul de simplu pentru Thyrsis, care era. preocupat doar de cartea lui ; era însă mai puțin simplu pentru Corydon, deși nici unul din ei, n-ar fi admis sau s-ar fi gîndit la așa ceva. Ca întotdeauna, Corydon voia și acum să fie așa cum. eră el și să simtă ceea ce simțea el. Thyrsis nicrnu-și dădea seama că în felul acesta suferea altă latură, tot atît de însemnată, a firii ei. Corydon trăia spre a iubi, era făcută pentru aceasta ; firea ei nu putea îndura ca omul pe care-l iubea să n-o iubească și el, și anume, în același fel și aceeași măsură. Iar acum, situația cerea ca și atunci cînd toată ființa ei îl dorea, să trebuiască să-și înăbușe sentimentele.

Cîteodată nu se mai putea stăpîni.

— Thyrsis ! exclamă ea. Nu mă săruți azi înainte de culcare ?

— Dar abia te-am sărutat, dragă, răspundea el.

— O, dar era un sărut rece și superficial, un sărut mecanic !

El se apropia de ea și o îmbrățișa. Dar chiar în timpul cînd o ținea în brațe, ea simțea că dezmierdările lui își pierdeau însuflețirea'și recunoștea după expresia ochilor săi că gîndul îi era departe, cu siguranță pe vreun cîmp de luptă.

— Spune-mi, Thyrsis, exclamă ea, tu mă mai iubești ?

— Da, dragă, răspundea el, te iubesc.

— Mă iubești mult ?

El nu mai înțelegea aceasta. Auzi, întrebare !

Mai avea el acum răgazul și energia să urce vechile culmi, să' vorbească din nou limbajul acela greu ? Nu-i declarase de mii de ori cît de mult o iubea ? Putea să-] creadă acum !

— Dar de ce ți-e atît de greu să mi-o spui ? se minună ea.

El îi răspundea că e nedemn de iubire să faci declarații și promisiuni. Iubirea lui era firească și definitivă ca o lege a naturii ; nu-i putea deveni necredincios ei, cum nu se putea trăda pe el însuși.

— Aș vrea să știi o dată pentru totdeauna, adăugă el, că de iubirea mea poți fi atît de sigură, cum ești sigură că soarele răsare în fiecare zi.

— Dar bine, Thyrsis, argumenta ea atunci cînd el folosea această comparație, nu se simt oamenii ispitiți să privească uneori răsăritul soarelui ?

"Vara era pe sfîrșite ; Thyrsis nu scrisese încă nici un cuvint. Nu stăpînea încă îndeajuns de bine uriașul material și nici împrejurările nu-i îngăduiau să se închidă în sine și să riște marea bătălie hotărîtoare care-l aștepta. Se temea să purceadă la drum cît timp se aflau în situația aceasta nesigură. La iarnă nu vor-putea locui în corturi ; și unde să se mute ?

Thyrsis avea o dorință arzătoare : să-și clădească o căsuță de lemn în regiunea aceasta. Cutreierase împrejurimile fără a găsi o locuință potrivită ; afară de aceasta se săturase să tot plătească chirie ; își dorea o casă proprie, oricît de modestă. Nădăjduise la început că Descoperitorul adevărului îi va produce suma necesară

împlinirii acestei dorinţi ; de curînd însă, editura îl înştiinţase că, în virtutea contractului şi a numărului de exemplare vîndute, i se mai cuveneau în total unsprezece dolari

Puse în aplicare alt plan. Redactă un rezumat al romanului pe care-l proiecta şi-l trimise editurii cu întrebarea dacă e gata să încheie cu el un contract pe această bază. Cerea un avans de cinci sute de dolari, sumă cu care spera să-şi poată clădi casa şi să mai trăiască şase luni, pînă la apariţia cărţii. Editorul îl rugă să vină în oraş unde, după oarecari parlamentări, îi făcu următoarea propunere : el îi va da avansul cerut şi va tipări cartea, plătindu-i zece la sută drepturi de autor ; în schimb, autorul să se oblige ca în următorii zece ani să-i cedeze lui toate scrierile, în aceleaşi condiţii.

Thyrsis nu acceptă această ofertă. Era acum îndeajuns de versat în afaceri spre a şti că, o dată ce ăr avea succes, ar putea conta pe cincisprezece, douăzeci, sau chiar douăzeci şi cinci la sută drepturi de autor. Afară de aceasta, nu ţinea deloc să se lege de acest editor, care era de tipul celor hrăpăreţi. Se întoarse acasă ca să mai mediteze asupra chestiunii şi hotărî să se adreseze lui Henry Darrell. Îi expuse în scris toată situaţia, arătîn- du-i că era vorba de sume destul de mari pe care era păcat să le piardă, avînd în vedere că le putea da o întrebuinţare folositoare. Totul depindea de hotărîrea pe care o va lua el, Darrell.

După trei săptămini, primi răspunsul acestuia, care-i scria că nu-i poate îndeplini dorinţa, deoarece are acum mai multe obligaţii şi din diferite părţi e asaltat cu cereri de bani. În urma acestui fapt, Thyrsis scrise editurii că acceptă condiţiile şi e gata să semneze contractul. După două zile, primi o scrisoare concisă din care reieşea că editorul îşi schimbase părerea şi nu-şi mai menţinea oferta. Scăpase în acest răstimp de două zile, cum află Thyrsis mai tîrziu, de tînărul entuziast care-l ademenise să publice Descoperitorul adevărului ; poate fusese influenţat şi de recenziile în care criticii literari îşi vărsaseră ironia asupra acestei cărţi urmărite de ghinion.

Thyrsis nu văzu altă ieşire decît să se adreseze lui Darrell, pentru a doua oară. Îi trimise o scrisoare în care-i arăta că se află în momentul cel mai critic al vieţii sale ; să fie silit a renunţa acum, cînd ajunsese la punctul culminant al sforţărilor sale pentru crearea cărţii, ar fi o calamitate la care îi era groază să se gîndească. Dacă i se dă putinţa să termine această operă, e salvat, căci e o carte care va zgudui oamenii ; un insucces ar fi de neconceput. Două sute de dolari i-ar ajunge. îşi conjura prietenul să-l ajute cu orice preţ şi-l ruga să-i dea răspunsul pe cale telegrafică. După două săptămîni, cînd primi o telegramă în trei cuvinte — „De acord, Darrell — Thyrsis se simţi ca un om care s-a trezit dintr-un vis urît şi cunoaşte o uşurare de nedescris.

Clădirea casei putea acum să înceapă. Era şi timpul, căci spre sfîrşitul lui septembrie nopţile deveneau friguroase în regiunea aceea. Thyrsis angajă un dulgher care să-l ajute, apoi avu o convorbire cu gospodarul pe al cărui pămînt era instalat cortul său ; acesta consimţi să-i arendeze o bucată de pămînt aproape de

pădure. Locul era umbrit de un ulm uriaş şi situat la destulă depărtare de orice aşezare omenească spre a corespunde dorinţelor" oricărui sihastru literar.

De luni de zile, Corydon şi cu el discutaseră în toate amănuntele planul viitoarei lor case ; fiecare centimetru pătrat formase subiectul unor pătimaşe dezbateri. Stilul ax-hitectonic pentru care se hotărîseră, era un compromis între dorinţele estetice ale lui Corydon şi severa economie care le era impusă de împrejurări. Casa urma să fie lungă de şase metri şi lată de cinci, înaltă de doi metri, pe margini, şi de trei la mijloc. Urma să aibă şi o streaşină de jur-împrejur. în loc de şindrilă aveau să întrebuinţeze mucava de acoperiş. Corydon află cu neplăcuta stupoare că mucavaua aceasta va trebui înnegrită cu catran. Drept compensaţie, Thyrsis îi făgădui că va tencui casa într-o culoare naturală de îndată ce va fi terminată. în faţă, urma să fie clădită o verândă în miniatură, iar în dos o scară care să coboare spre un izvoraş.

Asupra metodei de încălzire a sălaşului lor au fost duse discuţii înfocate. Corydon, care observase obiceiurile vecinilor ei din această regiune de mici fermieri.,

sedară că viața acestor oameni ■ era dominată de două isături principale : mai întîi nu se simțeau fericiți pînă [1] nu-și scoteau toți dinții din gură și-i înlocuiau cu dinți xalși ;~în al doilea rînd, de îndată ce se mutau într-o casă, aveau grijă să închidă căminul cu scînduri și să tapițeze pereții. Cercetînd însă latura practică a lucrurilor, Thyrsis găsi că localnicii aveau dreptate, cel puțin În privința celui de-al doilea punct. Un cămin deschis consuma prea mult combustibil; afară de aceasta, nu-și puteau îngădui să angajeze un zidar pentru construirea lui. Corydon trebui să se mulțumească cu o sobă obișnuită, al cărei coș ieșea printr-o gaură făcută în zid.

Cu toate aceste deosebiri de vederi, vremea clăditului casei fu una din epocile cele mai fericite ale vieții lor,, pentru că era o operă constructivă la care amîndoi puteau lua parte. Thyrsis se scula și începea să muncească dis-de- dimineață, înainte de venirea dulgherului ; în răstimpul dintre diferitele mese ale copilului, Corydon venea și ea să ajute la lucru. Minunat era să vadă casa visurilor lor devenind realitate, fiecare părticică întocmai cum o plă-nuiseră. Și ce construcție grandioasă era, încăpătoare ca un palat ! înăuntru, puteai să te miști în voie, fără să te lovești cu capul de tavan ; trecînd din cort în casă, aveai impresia că intri într-o catedrală,

Atît de arzătoare era dorința lor de a vedea casa terminată, încît Thyrsis lucra regulat pînă la căderea întunericului, iar uneori, la lumina lunii sau a unei lanterne. Și ce mîndri erau cxnd dulgherul venea a doua zi dimineață și găsea toată mucavaua pusă sub dușu-meaua aproape terminată ! Thyrsis învăță abia acum tainele unor lucruri cum sînt jghiaburile, pervazurile, ca și primejdiile legate de operația de cătrănire a unui acoperiș. își dete seama cu uimire că, multe dintre cuceririle vieții moderne sînt luate de" oameni drept ceva de la sine înțeles. Și cînd te gîndești bine, nu este oare un lucru remarcabil ca o ușă să oscileze în balamale și să se potrivească exact în cadrul ei ? Iar dacă se întîmplă să se și închidă cum trebuie, nu este oare drept ca inima constructorului să salte în piept de bucurie ?

Corydon lua parte cu cel mai mare interes la aceste descoperiri. în scurtă vreme, deveni meșteră în arta de a ține seîndurile în timp ce soțul ei bătea cuie prin ele, de a desface și măsura mucavaua de acoperiș și de a se sui pe scară spre a o fixa la locul cuvenit. Copilul fu apucat și el de această febră constructivă. Lua un ciocan și o scîndurică și nu-și lăsa în pace părinții pînă nu-i dădeau cîteva cuie ; apoi se așeza și bătea cu ciocanul cu entuziasm pînă vedea că toate cuiele au ieșit pe partea cealaltă a scîndurii. Peste puțin, învăță să și scoată cuie cu cleștele. Era extrem de interesant să-l privești pe acest Hercule de douăzeci și două de luni aplecat spre scîndura la care roboteau Pentru fixatul mucavalei, întrebuințau mici plăci circulare de cositor ; peste puțin, Cedric știa să umble și cu acestea. Noile sale îndeletniciri avură ca urmare o îmbogățire a vocabularului său. Se născu în epoca aceea folositorul cuvînt ,,bata-cu". Cu ani mai tîrziu, oricînd Thyrsis și Corydon voiau să discute ceva în liniște, ajungea să dea micuțului o scîn- dură, un ciocan și cîteva cuie, să rostească magica formulă „bata-cu" — și problema era rezolvată.

Din nefericire însă, munca de dulgher ¡ -avea numai părți frumoase. Degetele strivite sau jupuite erau la ordinea zilei. într-un

ceas rău, Thyrsis dădu de un anunț în care era lăudat un nou şi minunat gen de tapet, care putea fi lipit direct pe pereții de lemn, făcînd de prisos ipsosul. Comandă din acest material o cantitate în valoare de zece dolari, apoi Corydon şi cu el petrecură o dimineață întreagă preparînd un amestec de cocă şi clei care trebuia fiert într-un cazan de fier. Dar blestematul de tapet nu voia să se lipească cu nici un preț. Corydon se sătură curînd de osteneala fără rost şi lăsă totul baltă ; dar Thyrsis, la care spiritul de economie luase o formă aproape bolnăvicioasă, nici nu se gîndi să se dea bătut şi continuă să muncească, din ce în ce mai supărat pe Corydon, care-l îndemna să se lase păgubaş. O zi întreagă se luptă cu amestecul acela, al cărui miros respingător îi pricinuia dureri de cap. Pînă la urmă, vărsă totul, curăță cazanul şi se apucă să fixeze tapetul cu cuie. Cum fişiile de tapet nu corespundeau întocmai cu peretele, se întîmpla deseori să bată cuie în crăpăturile scînduri- lor, operație capabilă să scoată din sărite pe orice om de litere. Cel mai neplăcut defect al acestei case rămase însă pentru totdeauna, şubrezenia tavanului, care, la cea mai uşoară zguduitură, era gata să se prăbuşească în oricare dintre colțurile sale. în asemenea cazuri, tre-buia să iei o scară, să te sui în partea respectivă şi să
repari **ce** dteva cuie şipcile rupte, în timp, bineînțeles, îți intra praf în ochi, te loveai cu ciocanul la degete şi erai silit să scoți exclamații nu prea potrivite pentru urechile unui copil de doi ani-

7.

Cînd veranda şi scările au fost gata, iar uşile şi ferestrele puse, s-au apucat să-şi facă singuri mobilele. Thyrsis era fericit ca mese, lavabouri, rafturi şi etajere puteau fi construite într-o oră sau două, din materiale cumpărate cu treizeci, patruzeci de cenți. încerca fără răgaz s-o convingă pe Corydon de frumusețea acestor mobile ; dar, vai, izbutea numai să-şi strice sieşi bucuria, fără a o spori pe a ei. Şi mai tîrziu, ori de cîte ori încerca să-i impună părerea lui, se lovea de încăpățînarea ei ; abia după mulți ani ajunse să privească firea lui Corydon ca pe singurul punct fix al universului.

Două sute douăzeci şi cinci de dolari — atît îi costă în total casa şi mobilierul. în timp ce dulgherul făcea pretutindeni ultimele ajustări, Thyrsis mai investi treizeci de dolari în materiale de construcție şi, la marginea pădurii din apropiere, îşi clădi un „cabinet de lucru", o colibă de trei metri lungime şi doi metri lățime, prevăzută cu o uşă, o fereastră şi o minusculă verandă. înăuntru încăpeau : o masă cu un scaun, un dulăpior pentru cărți, un pat de campanie şi o sobiță de dimensiuni infime«. Soarta voise ca din vopseaua neagră folosită pentru acoperiş, să mai rămînă o cantitate ; spre groaza lui Corydon, Thyrsis hotărî să întrebuințeze prisosul pentru zugrăvitul „cabinetului" său. Era tare pe argumentul că e doar vorba de odaia ea ; totuşi, fu destul de generos să consimtă a înviora cu puțină vopsea roşie cadrul uşii şi al ferestrei, precum şi colțurile odăii şi marginea acoperişului. Atîta decor putea doar să satisfacă exigențele estetice ale celui mai autentic temperament grec !

Cea mai mare bucurie fu pentru amîndoi, mutatul. Aveau acum la îndemînă rafturi în care puteau pune oricîte lucruri voiau şi

cîrlige de care să atîrne tot ce era de at'îrnat. Nu mai erau siliți să lase cărțile și manuscrisele
în geamantane, nici să le vîre grămadă sub pat. Tot ce în cort numai cu anevoie putuse fi adăpostit, găsea aici un loc potrivit și anume făcut,

în epoca aceea, erau frecvente în regiune vînzările la mezat. Thyrsis și Corydon înhămau și ei cunoscuta gloabă la căruța antediluviană și plecau la ferma respectivă, unde tot ce agonisise o familie în ultimii cincizeci de ani era expus pe iarbă vederii generale. Așteptau în frig și zăpadă pînă ce erau adjudecați caii, vacile și uneltele agricole și venea rîndul obiectelor de casă pe care ei puseseră ochii. Cumpărară în felul acesta un burlan pentru sobă, cîteva fotografii îngrozitoare (de dragul ramelor, firește), cîteva vase de bucătărie, o sapă și frînghii uzate din care să facă un leagăn pentru Cedric. Dobîndeau aceste obiecte cu cinci sau zece cenți bucata, iar pe deasupra, ca supliment gratuit., mai aveau și emoțiile licitației.

Odată, avură chiar o aventură în toată regula. Corydon observă o minunată pendulă, înaltă de vreo doi metri, și exclamă extaziată : „O, Thyrsis, aș fi fericită toată viața să am pendula asta !" Fața de această declarație spontană i se păru lui Thyrsis să ar fi meschin din parte-i să nu facă o jertfă ; își luă inima în dinți și spuse : „Pînă la cinci dolari oferim și noi". în culmea agitației, tremurînd, așteptară să vină rîndul pendulei la licitație.

,,N-o scăpa, chiar dacă ar trebui să dai șase dolari !" mai apucă să-i șoptească Corydon ; în clipa aceea, pendula fu oferită la prima strigare cu douăzeci și cinci de dolari. Stătură locului, muți de uimire, pînă ce prețiosul obiect fu vîndut unui negustor din oraș cu prețul de optzeci și șapte de dolari ; apoi, se așezară în căruță și porniră spre casă, puși pe gînduri de această neașteptată manifestare a lumii înstărite din afara micului lor sălaș.

8,

Totuși, dezamăgirea aceasta nu-i tulbură mult timp ; noua lor viață le prilejuia destule bucurii. Puțină vreme după ce se mutară, se porni din cer un adevărat potop. Ce plăcere să auzi ploaia căzînd și să știi că ești ferit de ea ! Nu numai că aveau un acoperiș uscat deasupra capului, clar puteau să se miște în voie prin casă, să ridice mîinile fără primejdie și să stea să citească fără lampa aprinsă.

Ținîndu-se cu brațele unul pe altul, stăteau la fereastră și priveau ploaia biciuind cîmpiile, curgînd șiroaie de pe coroana ulmului și formînd adevărate pîraie ce se scurgeau în dosul casei. Ascultau zgomotul de deasupra capetelor lor și se bucurau la vederea cantităților de apă ce cădeau de pe acoperiș. Se priveau unii pe alții, involuntar : erau uscați, cu desăvîrșire uscați ! Totul era uscat, începînd cu hainele și încălțămintea și terminînd cu cărțile ; noaptea, cînd se culcau, așternutul nu era nici măcar umed.

Trei zile ținu această ploaie. Pentru Corydon avea să rămînă o epocă memorială, căci coincise cu debutul ei ca poetă. Tîrziu, într-o noapte, o trezi, ca de obicei, strigătul de „hudalu-mugi" al lui Cedric. Fusese o zi deosebit de grea și Corydon se simțea fără puteri. Se ridică pentru o clipă în pat, auzi ploaia deasupra capului ei și

încercă să se încordeze spre a scoate braţul în frigul din odaie. Dar numai gîndul acesta îi stîrni un fior prin tot trupul. Se simţi copleşită deodată de o ură fără seamăn, ură împotriva copilului, a zgomotului 'pe care-l făcea şi a necazurilor pe care i le pricinuia veşnic. Şi mai înainte încercase uneori un sentiment nelămurit, rece, cîteodată chiar destul de intens împotriva copilului. De ce să se jertfească pentru această făptură nesăţioasă, pe care nici măcar n-o iubea ? Ce o privea pe ea că alte mame îşi iubesc copiii ? Dorise totdeauna să-şi trăiască viaţa, clar aceasta era viaţă ? în clipa aceea, strigătul de „hudalu- mungi" îi apăru ca un simbol al tuturor micilor necazuri şi al marii nervozităţi care-i otrăveau existenţa.

Deodată, fără veste, îi fulgeră prin minte un gînd îndrăzneţ. „Nu !" cugetă ca, încleştînd dinţii, „îl las să ţipe. îl lecuiesc eu de această meteahnă. Şi încă în noaptea asta !" Se întoarse spre Cedric şi-i spuse să adoarmă ; dar nu-i dădu degetul. El izbucni îndată -în ţipete şi plîns.

Corydon stătea culcată, cu ochii deschişi, in- întuneric şi cu toţi nervii încordaţi. Era incapabilă să simtă sau să cugete ; părea că i-au fost luate toate simţurile, afară de cel al auzului ; înăuntrul ei şi, în afara ei, domnea un zgomot intens, pătrunzător, care creştea din clipă în clipă, acoperind, pînă la urmă, chiar răpăitul ploii,

„Putea-voi să rezist V se întrebă în gînd. „Numai să nu-şî rupă plămînîi ! Dar trebuie, trebuie... nu mai merge în felul acesta !" Incleştă pumnii sub plăpumă şi aşteptă. Dar ţipetele nu scădeau deloc ; zece, douăzeci, treizeci de minute trebuia să fi trecut, dai[1] copilul părea numai a culege puteri noi din fiecare ţipăt.

încetul cu încetul, Corydon începu să aibă impresia că a trecut o veşnicie de cînd tot sta aşa şi că altă veşnicie nu va mai avea voie să se mişte din loc. Se obişnuia din ce în ce mai mult cu starea ei şi încordarea muşchilor îi scăzu întrucîtva. îi apăru deodată latura caraghioasă a situaţiei. „Vrea să mă biruie, micuţul !" cugetă. „Putea-voi să rezist ? De-aş avea numai un lucru precis asupra căruia să-mi concentrez gîndurile". Deodată îi veni o idee fericită. „Să încerc să fac o poezie !"

Despre ce ? Ploaia se înteţise în răstimp" şi Corydon auzea clar răpăitul continuu al picăturilor. R imase fascinată de ritmul acestui zgomot, îşi concentră atenţia asupra lui şi începu :

„Sînt ploaia primăverii, sosită cu april..." După cîtva timp se afla cu totul sub stăpînirea inspiraţiei ; era aprinsă, agitată şi, minunea minunilor, uitase cu desăvîrşire de copil ! Nu încercase pînă acum niciodată să scrie versuri; acum însă nu i se păru deloc greu.

Poezia era simplă şi optimistă, luînd însuşirile binefăcătoare ale ploii, astfel cum le poate vedea un om care are un" acoperiş uscat deasupra capului. Undeva, în conţinutul ei, se afla şi următoarea strofă j

Sînt ploaia cea de noapte, sosită-n fapt de seară, Cînd somnul vă cufundă în vise şi fiori Doar o fiinţă plînge şi nttmără în şoapte Reci picături de ploaie ce cad pînă în zori...

Versurile acestea i se părură de mare efect şi se bucură de impresia pe care i-o vor face lui Thyrsis.

Poezia avea opt strofe. Cînd sfîrşi ultima, mijea de ziuă. Trecuseră cîteva ore de cînd începuse să mediteze. Copilul ţipa încă. Se întoarse spre el şi-l privi: pleoapele îi cădeau de oboseală, ţipetele veneau unul cîte unul, slabe şi nu prea convingătoare. Era vădit că nu va putea s-o mai ducă mult aşa ; Corydon simţea izbînda aproape, ba nu, şi izbindise ! Se culcă la loc, liniştită, pătrunsă de un sentiment de fericire — care din pricina poeziei sau datorită gîndului la mîntuirea ei şi la nopţile de linişte care o aşteptau ?

Cînd Thyrsis intră in odaie, peste un ceas sau două, o găsi pe duşumea, învelită în cearşafuri cu faţa radioasă şi părul despletit. Priveliştea era încîntătoare. Mai lucia cu rîvnă la poezia ei ; copilul dormea liniştit, doar din cînd în cînd trupul său mic era scuturat de un fior ; erau ariergardele oştilor sale bătute.

— 'Gîndeşte-te, Thyrsis, exclamă Corydon, la noapte va ţipa numai jumătate cit azi, iar peste încă o noapte şi mai puţin ! Încă vreo cîteva nopţi şi va adormi îndată, ca orice copil bine crescut. Iar eu, dragul meu, am de gînd să mă fac poetă ; astă-noapte am fost cu adevărat inspirată !

El aprinse în grabă focul, apoi se aşeză lingă dînsa şi-i ascultă poezia. Cum ardea ea să-i cunoască judecata ! Ochii nu i se deslipeau de gura lui ! Şi ce să facă un bărbat în asemenea caz ? Să se poarte ca un soţ sau să facă pe criticul ?

Dar nici scurta lui ezitare nu-i scăpă.

•— O, nu-ți place ! strigă ea. Crezi că nu face doi bani !

— Ba nu, Corydon, se împotrivi el. Să scrii poezii nu e chiar atît de ușor. Şi sînt atîtea criterii ! O poezie poate fi bună şi, în acelaşi timp, proastă. Culmile adevărate sînt atît de departe.

— Dar cum să ajung la ele, se văită Corydon, dacă nu mă încurajează nimeni ?

9.

Venise vremea ca Thyrsis să se apuce de munca lui. Nu mai era de scuzat nici o aminare. în mintea sa, cartea ajunsese la maturitate ; simțea că se apropie ceasul naşterii şi că trebuie să se încingă pentru luptă. Cu Corydon vorbi despre aceasta cu multe menajamente. Stînd iîngă ea şi ținîndu-i mîinile într-ale lui, îi explică ce însemnă- tale avea această ultimă hotărire pentru viitorul lor, Reînnoiră vechiul lor legămînt de a fi tari în vitejie şi credință. Apoi, el se retrase în sihăstria lui.

în săptămînile ce urmară, era ca **o** stafie, slăbit, tăcut şi cufundat în gînduri. Tot ce muncise vreodată în viața lui i se părea **o** copilărie în comparație cu noua sarcină pe care şi-**o** luase. Altădată, înfățişase destinele individuale ale unor bărbați sau femei ; acum, trebuia să zugrăvească încleştarea de moarte a unei întregi națiuni ; inima lui trebuia să bată **o** dată cu pulsul a milioane de oameni în suferință. Sarcina era ca un duşman care-l urmărea chiar şi noaptea, în timpul somnului, punînd stăpînire pe el şi ducîndu-l să contemple privelişti de groază şi nebunie. Nici **o** clipă nu era ferit de asemenea viziuni ; nu ştia niciodată cînd îl vor asalta. 3e întîmpla să fie ocupat cu spălatul vaselor sau reparatul conductei de apă, cînd era copleşit de inspirație ; lăsa atunci totul baltă şi pleca în pădure să se aşeze undeva, poate chiar în zăpadă şi, tremurînd, să asculte zgomotul luptelor din sufletul său.

Trăia în vuiet de bătălii; fum de pulbere i se urca în nări, detunături de arme şi bubuit de tunuri îi umpleau" urechile. Vedea cavaleria zburînd peste cîmpii, infanteria pîndind din spatele meterezelor ; auzea exclamațiile luptătorilor, țipetele răniților, gemetele muribunzilor. Trupuri sfîrtecate acopereau cîmpia, pănjjntul era roşu şi lunecos de sînge. Ceea ce trăia I se înfățişa mereu sub alte aspecte. Iar fiecare viziune venea în mijlocul unei furtuni de emoții, furtună cu care trebuia să lupte şi s-o stăpânească. Aceasta cerea sforțări cum nu mai cunoscuse, o încordare a firii sale care putea ține ore şi ore şi care-l lăsa scăldat în sudori şi istovit de moarte.

Dacă o scenă lua ființă în fața ochilor închipuirii' sale, abandona totul şi îşi concentra gîndurile asupra ei, Crea şi observa în acelaşi timp ; lucrurile pe care le vedea îl copleşeau şi, totuşi, trebuia să le controleze ; mai mult, să şi le fixeze în memorie. Se simțea ca Aladin în palat, încărcîndu-şi buzunarele cu nestemate, abia mai puțind merge apoi şi pierzînd pe drum cea mai mare parte din prețioasa-i povară. Abia luîndu-şi răgazul să se odihnească, pornea din nou în căutare de comori ; privea în toate părțile şi ridica diamante şi rubine pe care el însuşi le pierduse. De multe oii insă, găsea locuri noi si noi comori.

Dacă revenea mereu, în închipuire, la o anumită scenă, n-o făcea spre a o făuri în mod conştient ; difnpotrivă, voia ca totul să ia

formă de la sine şi să i se fixeze în memorie. Oricît de intimă putea fi o scenă, el nu scria nici un cuvînt pe hîrtie. Erau descrieri de bătălii, lungi de treizeci sau patruzeci de pagini, pe care le ştia toate pe dinafară, cum vor fi ştiut Demostene sau Daniel Webster cuvîntările lor. Numai cînd fiecare frază şi fiecare cuvînt căpătau o formă definitivă, se hotăra să le scrie.

Anumite pasaje ale acestei cărţi îi cereau o muncă neîntreruptă de două sau trei săptămîni ; nu exista clipă din zi sau din noapte cînd gîndurile să nu-i fie preocupate de lucrarea sa. în puţinele ore cînd dormea, nu visa de- cît lupta aceasta. înainte de a adormi, stătea treaz, gîn- dindu-se vreme îndelungată la vreo nouă bătălie, abia deschidea ochii, dimineaţa, şi gîndurile săreau asupra lui ca nişte animale de pradă. Dacă încerca să se odihnească măcar cîteva clipe, sau să se gîndească la altceva, nu se putea linişti ; era în el ceva ce-l împingea înainte şi nu-i dădea răgaz. Dacă era întrerupt de la muncă, se simţea ca un brutar al cărui cuptor s-a răcit pe cînd pîinile nu sînt încă gata ; tristă sarcină să mai faci ceva din ase - menea pîini î

Şi munca aceasta trebuia s-o săvîrşească un om însurat, tată de familie şi capul unei gospodării. Thyrsis trăia cu un copil mic care-i ocupa mereu atenţia şi cu o soţie care se simţea bolnavă, îşi mînea inima în cruntă singurătate şi avea de luptat din greu cu crize de melancolie.

Nădăjduise că, o dată cu stabilirea în căsuţa lor pro prie, toate necazurile lor casnice se vor sfîrşi. Dar iarna grea, care s-a abătut acum, le-a spulberat toate nădejdiile. Ei nu ştiuseră niciodată cum e o iarnă la ţară. Acum, înţeleseră de ce fermierul din vecinătate îi sfătuise a nu-şi clădi casă într-un loc atît de izolat. Erau multe zile cînd nu puteau ajunge, din pricina zăpezii, în oraş ; în unele,

nsn HI

nici chiar la vecinii lor. Conducta de apă îngheţa mereuj necesitînd lungi şi grele operaţii pînă să poată obţine ceva apă.

Soarta le pusese gînd rău ; fu iarna cea mai aprigă din cîte rămăseseră în amintirea localnicilor; fîntîna din curtea fermierului îngheţă de trei ori, ceea ce nu se întîmplase încă niciodată. Ei erau cu totul nepregătiţi pentru asemenea geruri; n-aveau decît o sobă mică de tot, în care nu puteau lăsa focul peste noapte ; păturile ieftine pe "care şi le cumpăraseră erau din bumbac şi nu-i apărau deloc împotriva frigului. Săptămîni de-a rîn- dul se culcau cu hainele pe ei, uneori punîndu-şi chiar paltoanele. Deasupra păturilor îngrămădeau perdele şi tot ce aveau. Dar nu le folosea la nimic. Pe la ora două, trei din noapte, se trezeau din somn, dîrdîind, pătrunşi pînă la oase de frig.

în încăperea aceasta de gheaţă trebuiau să se scoale dimineaţă cu dimineaţă şi să facă focul. Trecea vreo jumătate de oră pînă să se încălzească puţin în casă. într-o asemenea epo'că n-aveau nici unde să facă baie. Cu vremea, începură să se neglijeze. Corydon uita uneori să-şi spele faţa sau să se pieptene. Pe zi ce treceg, alunecau un pas mai jos. Thyrsis muncea pînă se simţea istovit, apoi venea în casă să

mănînce. Corydon nu gătise încă nimic. Pînă să pregătească împreună masa, erau amîndoi atît de hămesiți de foame, încît se repezeau și înghițeau mînca- rea ca doi adevărați sălbatici. Apoi, fiindcă mîncaseră prea mult, trebuiau să se odihnească înainte de a strînge masa. Dacă Thyrsis — preocupat de cartea lui — uita s-o facă, găsea seara vasele și resturile de mîncare în aceeași stare, pe masă, unde le lăsase. O grămadă de vase murdare : farfurii, crătiți, tigăi, îl aștepta totdeauna de cînd luase asupra sa spălatul vaselor. Munca aceasta îi apărea ca adevăratul motiv de inspirație al mitului despre. Sisif.

Apoi, mai era lada cu gunoi, pe care trebuia s-o golească și lămpii în care trebuia să toarne gaz ; rufele copilului trebuiau, de asemeni, spălate de cineva, iar afară domnea mereu un ger năpraznic, neîndurător, care-i închidea în casă. Iarna nevrînd să se sfîrșească, veni și

vremea cînd casă pe care o clădiseră cu atîtea jertfe șt în care se mutaseră însuflețiți de cele mai mîndre nădejdi» le apăru ca **o** peșteră respingătoare, în care două animale sălbatice căutau adăpost .în fața gerului.

11.

încă o mare schimbare pricinui această iarnă în viața lor ; dărîmă barierele pe care le ridicaseră cu multă trudă între dînșii. Puteau să-și spună mult și bine că erau ca „frate și soră" și că n-aveau voie să se gîndească la altceva, dar cînd termometrul începu să arate, noapte, după noapte, douăzeci de grade sub zero, vorbele nu le mai folosiră la nimic. La început, Thyrsis dădu lui Corydon cea mai mare parte a păturilor și perdelelor, căci era mai sensibilă decît el ; iar dînsul se duse singur în coliba lui, se vîrî într-un pat rece ca gheața și stătu toată noaptea fără a închide ochii. Pe urmă însă, gerul ținînd o săptămână și mai bine, rezistența lor fu înfrîntă : erau ca două animale care se vîră în aceeași vizuină spre a se feri unul pe altul de frig. îngrămădiră totul pe un singur pat de Campanie ; culcîndu-se astfel, își puteau ține de cald unul altuia. Chiar și în situația aceasta mai încercară să mențină hotărîrea pe care o luaseră ; dar aceasta părea a fi peste puterea unor oameni din carne și oașe j astfel, factorul sexual deveni din nou o complicație a vieții lor.

Pentru Thyrsis, latura aceasta a firi sale jera ca o pasăre de pradă descriind cercuri pe cer, deasupra lui; umbra ei îi inspira o teamă continuă, șuieratul aripilor sale în chinuia. Nu se putea simți fericit niciodată ; era într-o veșnică revoltă lăuntrică împotriva sexului său. Intelectul lui se ridica împotriva pornirii sale ; pe de altă parte, o latură a firii lui era dornică de iubire și experiență sexuală, și tocmai această latură era favorizată de toate împrejurările vieții. N-avea nici un rost să cauți a rezolva chestiunea la lumina rațiunii; nici o lege morală sau estetică n-avea putere asupra soartei cele oarbe, care își pusese în gînd să-l silească a iubi.

încercă să-și lămurească singur cauzele aversiunii sale împotriva acestui fel de viață. Raporturile sexuale din obișnuință, iată ce-i părea atît de respingător. Spre a dobîndi sancțiunea intelectului și a putea fi justificat în fața conștiinței, actul sexual trebuia să fie

rezultatul unui impuls creator. Scopul acestui impuls era zămislirea unui nou suflet uman, şi actul nu era îngăduit decît în cazul cînd perechea răspunzătoare ar fi ajuns, după matură chibzuinţă, la concluzia că împrejurările vor asigura noului suflet o viaţă liberă, fericită şi frumoasă. Cîtă deosebire de obiceiurile frecvente printre oameni ! La cei mai mulţi, raporturile sexuale erau un obicei şi o slăbiciune, asemeni consumului de alcool sau bomboane... o chestiune a trupului şi numai a trupului, hotărîtă de apropierea fizică, de vederea şi atingerea cărnii, de împrejurarea îmbrăcatului şi dezbrăcatului în aceeaşi încăpere !

Aversiunea lui Thyrsis era sporită de mijloacele pe care trebuiau să le folosească pentru prevenirea concep- ţiunii, mijloace care nimiceau orice spontaneitate în raporturile lor şi scoteau lucrurile cele mai tainice la lumina rece a zilei. Apoi, teama continuă să nu li se întîmple ceva. Accidente de acest fel se întîmplau mereu, sau păreau a se şi fi întîmplat, sau ameninţau să se întîmple, astfel încît în fiecare lună aşteptau cu teamă şi încordare sorocul hotărîrii. Se simţeau ca nişte oameni care participă la o loterie cu lozuri de moarte, sau care mănîncă bucate printre care se află un fel* otrăvit.

Dar ce folos, barierele căzuseră şi nu se mai lăsau înălţate.. Thyrsis nici nu mai încercă s-o facă, deoarece descoperi o nouă latură a firii lui Corydon. Aceasta tînjea după ceva ce nu găsea în sinea ei şi care îi era oferit de viaţă doar cu zgîrcenie. Ea numea acest ceva „iubire". Dorinţa ei, în această privinţă, nu cunoştea nici margini, nici şovăiri. Pentru Thyrsis, „iubirea" aceasta era cu totul altceva ; vedea într-însa un fel de sprijin. A recurge la acest ajutor i se părea un semn de slăbiciune ; era doar slăbiciune dacă un om avea nevoie de o transfuzie de sînge spirituală spre a putea trăi. Era suprema lege a codului său de viaţă că fiecare suflet trebuie să stea pe propriile sale picioare şi să-şi urmeze propriul său drum ; a renunţa la această autonomie spirituală, i se părea un păcat de neiertat.

Dar dacă se gîndea mai bine, era ridicol să aplice asemenea criterii în situaţia în care se găseau. Ei nu erau deloc suflete, n-aveau nici viaţă sufletească şi legile sufletului n-aveau nimic de a face cu dîrişii. Erau doar două trupuri, două biete trupuri, îngheţate, bolnave şi chinuite, de care mai depindea şi al treilea trup, cu totul lipsit de ajutor ! Ce rost mai avea toată vorbăria pompoasă despre „suflet" ?

Thyrsis se supuse, deci, plin de batjocură şi amărăciunea soartei sale, jucînd mai departe rolul de soţ, tată şi cap al unei familii de trupuri. Acceptă jocul dragostei aşa cum îl dorea Corydon ; ceda dorinţelor ei, îi satisfăcea poftele, silindu-se să adopte punctul ei de vedere. Cîte- odată însă, era copleşit de vechea şi seitteaţa lui îndîrjire ; ştia că această stare sufletească este expresia adevărată a eului său. Spiritul său se răzvrătea şi pornea lupta împotriva ştăpînirii trupului — „în depărtare auzea zgomotul bătăliei, ordinele comandanţilor şi zăngănitul armelor". Dacă renunţai la eul tău în favoarea trupului, dacă acceptai stăpînirea şi legile acestuia, ce şansă mai rămînea sufletului să se libereze vreodată ? Nu echivala această concesie cu condamnarea lui la închisoare pe "viaţă ?

Din nou îşi dădea seama de sensul mai âdînc al tragediei lor, căci ce era viaţa lor, în fond, dacă nu o cruntă tragedie ? într-o zi, ştia, va evada din închisoarea în care era deţinut ! într-o zi — era sigur de asta — se va regăsi pe el însuşi şi va începe să trăiască propria lui viaţă !

Cît de jalnice erau încercările lui Corydon de al dresa pentru nevoile ei şi de a se convinge pe ea însăşi că sforţările ei erau încununate de succes ! Se apuca să-i arate în mod amănunţit că făcuse mari progrese — ce deosebire ca de la cer la pămînt între soţul ei de acum şi omul acela fanatic, egoist şi imposibil pe care-l cunoscuse ea ! Cînd îi vorbea ea astfel, Thyrsis trebuia să facă mari sforţări ca să-şi stăpînească amărăciunea. Căci ştia că însuşirile pe care ea le ura atît erau numai spuma uriaşei viitori din adîncul căreia îşi trăgea seva geniul său. Cît de mult ar fi dorit Corydon să facă dintr-însul o apă liniştită şi paşnică şi cum s-ar mai fi bucurat apoi să recunoască, în această oglindă frumoasă şi neaburită, propriile ei trăsături.

Cu ani mai tîrziu, discutînd despre această chestiune, se întrebară ce ar fi devenit ei şi cum s-ar fi dezvoltat caracterele lor diferite dacă ar fi avut o şansă echitabilă de a trăi după placul lor. în loc de aceasta, erau înghesuiţi într-un menaj strimt în care aspectele cele mai neînsemnate şi mai neplăcute ale cotidianului se impuneau în mod forţat atenţiei lor. într-un fel sau altul, fiecare era pentru celălalt o continuă piedică, un veşnic chin, un mijloc folosit de soartă spre a stîmtora, prigoni şi nimici pe celălalt. Ca totdeauna, în orele lor de deznădejde, nu le rămînea altceva decît să se aşeze amîndoi şi să discute totul în mod amănunţit, absolvindu-se unul pe altul de orice vină.

Thyrsis găsise o formulă care, după părerea lui, exprima în mod lapidar situaţia lor nefericită. Vorbea deseori cu Corydon despre această „presă economică"', presă care, apăsînd asupra lui, -ameninţa s-o strivească şi pe ea. Tot ce voia să fie şi nu putea fi, tot ce trebuia să fie fără a o dori, tot ce era dur şi rece la el — nerăb-darea lui, iritabilitatea, pedanteria şi amărăciunea — în toate acestea îi demonstra prezenţa unei forţe covîrşitoare, care ameninţa să-i nimicească pe amîndoi.

Nu era un rol pentru Thyrsis să fie în acelaşi timp legiuitorul, judecătorul şi comandantul „presei economice". într-o zi, se petrecu următorul episod semnificativ ' Corydon se plîngea totdeauna de goliciunea şi tristeţea căsuţei lor ; cînd se duceau împreună în oraş după cumpărături, descoperea mereu lucruri cu care ar fi vrut să-ţi înfrumuseţeze căminul. într-o zi cu ghinion, se duse în oraş singură. Thyrsis citi în acest timp corespondenţa şi dădu de scrisoarea unui director de revistă căruia îi trimisese.un articol spre. publicare şi care-i reproşa acum îndărătnicie, egoism, didacticism şi alte însuşiri ce ar face proza lui de nepublicat. Terminase tocmai de citit, cînd sosi Corydon şi începu să desfacă pachetele ; veselă şi inocentă, îi povesti că tîrguise un chilipir extraordinar, o bucată de stofă roşie potrivită a forma faţa de masă pe care o dorea atît şi pe care o obţinuse pe preţul de nimic, de treizeci de cenţi !

Fireşte că, la această veste. Thyrsis fu cit p-aci să leşine. Treizeci de cenţi ! O treime a sumei din care toţi trei trebuiau să trăiască o zi întreagă ! Pentru o bucată de stofă idioată de care nici n-aveau nevoie ! Corydon se prăbuşi în mijlocul odăii şi începu să plîngă amar. Cînd se duse în oraş data următoare, trebui să dea înapoi la magazin bucata de stofă roşie ; cu coatele pe masa goală, Thyrsis îi furniză, în schimb, noi învăţăminte asupra teoriei „presei economice".

Corydon asculta totdeauna cu răbdare şi se arăta de acord cu totul. Cu raţiunea îşi dădea seama că el are dreptate şi făcea sforţări să se supună acestei raţiuni. Dar, undeva, la fund, dincolo de orice raţiune, se ascundea latura pur primitivă şi impulsivă a firii ei ; aceasta punea stăpînire pe ea de îndată ce intelectul îşi slăbea pentru o clipă frînele. Corydon se ruşina de acest eu primitiv ; îl repudia, ar fi închis ochii ca să nu-l vadă. Nu exista pentru ea ofensă mai mare decît să i se arate că el forma firea ei adevărată.

Lupta mereu să fie la fel ca Thyrsis ; se dispreţuia pe ea însăşi, luîndu-şi însuşirile lui ca ideal. El era consecvent în toate ; ştia ce vrea şi cum sa dobîndească ceea ce vrea ; nu depindea de nimeni şi n-avea nevoie de aprobarea sau admiraţia nimănui; era în stare să-

şi controleze emoţiile şi să suprime pe acelea care-l incomodau. Corydon voia să fie şi ea aşa ; dar nu era aşa ; cine putea fi atît de nedrept s-o conteste ? Dacă simţise, dorise, spusese sau făcuse vreodată altceva, la mijloc fusese o neînţelegere, o eroare sau o întîmplare cu ghinion. Respingea cu indignare orice asemenea reproşuri, proclamîndu-se o fiinţă cu desăvîrşire raţională, cum ar trebui să fie. de fapt, toată lumea.

Dar, apoi, se întîmpla ca ceva să-i strînească emoţia — dragostea de frumuseţe, dorinţa ei de bucuiie — şi într-o clipă naivitatea şi spontaneitatea ei redobîndeau întîietatea. încercările de a învăţa pe Corydon să facă economii aminteau soţului ei de un joc care fusese popular în copilăria lui şi care se numea „Porcii în trifoi". Cinci bile mici trebuiau trecute printr-o deschizătură foarte îngustă ; cînd tocmai te pregăteai să introduci cu băgare de seamă pe a cincea, cu siguranţă că celelalt " patru se rostogoleau afară. Era o muncă de cîteva ceasuri s-o convingi pe Corydon de un lucru care nu-i convenea ;

în ziua următoare, uita totul. Anumite înclinări şi obiceiuri ale lui îi rămîneau ei cu desăvîrşire de neînţeles ; de pildă, preocuparea lui de a citi ziarele : orice ziar i se părea ei un simbol al tuturor lucrurilor urîte din lume. Pentru un om ca Thyrsis, frămîntările vremii erau o chestiune aproape personală. în fiecare zi, aştepta cu nerăbdare ziarul şi, de îndată ce-l avea, se cufunda în cititul lui.

— Dragă, spunea înainte de a începe, te rog să nu mă tulburi acum. Vreau să-mi citesc ziarul.

— Bine, răspundea ea.

Cinci minute treceau în linişte. Apoi începea :

—Vrei cartofi la masa de seară, Thyrsis ?

— Da. Dar citesc acum.

— Bine.

Mai treceau cinci minute.

— Thyrsis, cine era Boadicea ?

— Acum citesc, dragă.

— A, da.

Alte cinci minute.

— Thyrsis, război se scrie cu s sau cu z ?

Enervat, Thyrsis lăsă ziarul.

— Ascultă, Corydon, nu se poate să mă laşi nestingherit o jumătate de oră ?

îndată, o expresie de durere umbrea faţa'ei,

— De ce-mi vorbeşti pe tonul acesta, Thyrsis ? N-ai putea să-mi spui frumos ?...

— Dar ţi-am spus de trei ori pînă acum !

■— Thyrsis ! Cum poţi să spui aşa ceva ?

— Cum, nu-i adevărat ?

— Sigur că nu.

Apoi, începea o' lungă discuţie. El îi amintea fiecare cuvînt cînd o rugase să nu-l tulbure. Ce neplăcută era procedura aceasta şi cît de exasperantă pedanteria cu care o punea în aplicare !

Altădată, Corydon ducîndu-se în oraş după tîrguieli, o rugă să-i aducă ziarul de seară. Se întîmplase tocmai un important eveniment politic şi Thyrsis ardea de nerăbdare să afle ultimele veşti. Îi spuse aceasta şi-i repetă : orice ar uita, să nu uite gazeta de seară. Spre a primi mai repede ziarul, îi ieşi chiar înainte o bucată de drum ; cînd o întrebă de gazetă, ea tăcu şi făcu o mutră consternată.

Bineînțeles că el se supără.

— Nemaipomenit ! îți vine să înnebuneşti ! Asta le întrece pe toate !

Astfel vorbea numai cînd era deosebit de furios.

Ea cunoştea expresiile lui în asemenea cazuri şi nu le putea suferi.

— Aveam atîtea de tîrgUit ! exclamă ea.

— Dar un singur lucru pentru mine, Corydon !

•— Totul e doar pentru tine... tot atît de bine ca şi pentru mine ! Sînt atîtea şi atîtea... uită-te la pachetele astea ! N-am avut o clipă de răgaz...

— Parcă trebuie multe clipe ca să cumperi un ziar.

— Dar, Thyrsis...

—• Şi de cîte ori ți-am spus ! Trebuie să alerg în oraş pentru un nenorocit, de ziar ?

— Mi-am dat toată silința să nu uit !

— Aşa ? A început să-ți slăbească memoria ?

Cînd ajungeau aici, Corydon izbucnea în lacrimi.

— Eşti o brută ! striga ea. O canalie ! ,

Sau, dacă se înfuria şi ea, începeau să se certe în mod serios.

— Eu am destule pe cap ! striga el. Sînt în drept să-ți cer oarecare sprjin.

— Nu ştii ce vorbeşti ! răspunse ea. Eşti imposibil ! Ai putea împinge la nebunie pe o sfîntă !

— Se poate. în orice, caz, pe tine nu sînt în stare să te împing nicăieri. M-am săturat să tot încerc.

— O, de n-ai vorbi atît ! Vorbeşti... vorbeşti... vorbeşti... asta-i tot ce ştii !

Şi cît sufereau amîndoi în timp ce se împroşcau în felul acesta ! Cît de adînci şi dureroase erau rănile lui Corydon, răni pe care Thyrsis trebuia apoi să le panseze cu băgare de seamă, să le dea îngrijire şi să le lecui-ască j Ce jale, ce ruşine să se murdărească în felul acesta, sa degradeze iubirea lor, care trebuia să fie un templu al frumosului, pînă la certuri de mahala.

— Thyrsis, Thyrsis, striga Corydon, îndurerată, oare nu este îngrozitor să mă gîndesc că prețuiesc pentru tine mai puțin decît un ziar ?

•— Dar ce-ți trece prin cap, dragă ? era răspunsul lui. Căuta să-i explice cit de mult însemna ziarul pentru el, ce nerăbdător fusese şi că se lăsase biruit de mînie. încercau să reconstituie scena ; se înfierbîntau din nou şi înainte de a-şi da seama, se aflau prinşi într-o nouă şi aprigă dispută,

Thrysis făcea sforțări disperate s-o facă să înțeleagă greutățile şi părțile urîte ale vieții sale ; tocmai cînd desfăşura cea mai teribilă elocvență, se nimerea ca ea să-l întrerupă.

— Thyrsis, stai o clipă, tu nu înțelegi..."

— Eu vorbesc acum ! declara el.

— Dar...

— Eu vorbesc ! (Se supăra cînd era întrerupt din vorbă).

Dar venea şi cîte o zi cînd se aşezau să disCute chestiunea în linişte. Ajungeau atunci întotdeauna la aceeaşi concluzie : cauza neînțelegerilor dintre ei era deosebirea fundamentală a caracterelor lor. .Nici unul din ei nu era de vină, găseau amîndoi ; numai că se deosebeau din fire. „închipuie-ți o căsnicie dintre un fluture şi un hipopotam", spunea Thyrsis. „Fluturelui nu i se poate reproşa că nu coboară în apă şi nu sforăie ; pe de altă parte, hipopotamul care ar încerca să desfacă aripile şi să dea tîrcoale florilor s-ar compromite în mod iremediabil".

Erau timpuri cînd se punea cu totul în situația lui Corydon. Aceasta era frumoasă şi bună ; în naivitatea şi nevinovăția care o caracterizau consta o bună parte din farmecul ei ; cum să te aştepți de la ea să se gîndească la ziare sau să manifeste interes pentru prețul cărnii de vacă ? în ce-l priveşte pe el, Thyrsis era o făptură necioplită, stîngace şi nesărată, un monstru spinos pe care ea îl pescuise din adîncurile oceanului. Corydon se ostenea să-i taie spinii dar aceştia creşteau îndată la loc ; ce putea ea face mai mult ?

Atunci însă, Corydon protesta.

— Nu e chiar aşa de rău, Thyrsis. Tu ai doar munca ta! *

— Da, fireşte ! Munca mea ! Sînt o maşină de gîndit şi-atît ! De altceva nu sînt bun. Şi un om ea mine se şi

Era cu desăvîrşire convins de cele .ce spunea şi hotăra să acționeze în consecință. Bineînțeles, firea lui Corydon era mai delicată decît a lui; avea nevoie de libertate şi fericire. Dar aici intervenea „presa economică". Oricît de urîte şi de respingătoare erau însuşirile sale, ele erau produsul unor condiții vitrege ; în viața lor trebuiau să rămînă preponderente tocmai aceste însuşiri, dacă voiau să nu piară în apriga luptă pentru existență.

14.

Ca totdeauna, tragedia vieții lor era că, afară de suferință, nu împărtăşeau nimic în comun. Munca lor zilnică era diferită ; cu muzica nu se mai ocupau ; dar ceea ce le lipsea cel mai mult era o credință comună. Thyrsis se străduia în zadar să împlinească această lipsă. N-avea o dogmă să-i ofere ; lui îi ajungea o credință simplă, primitivă, în muncă. Atunci cînd se gîndea la viața lor nefericită şi era copleşit de milă, încerca să împartă această credință lui Corydon : poate. că era şi pentru ea un sprijin. Dar nu

izbutea niciodată s-o însufleţească de-a binelea ; încercările lui se terminau regulat cu eşecuri şi dezamăgiri. în parte, această lipsă de credinţă a ei se datora, poate, greşitei educaţii religioase pe care o primise în copilărie la o şcoală de duminică a episcopalienilor ; formalismul exagerat şi stupidul bigotism, cu care aceştia înconjuraseră religia, o împiedicau să pătrundă conţinutul mai adînc al creştinismului.

Altă cauză principală a dezacordului dintre ei era faptul că simţirea lui Corydon funcţiona cu totul altfel decît a lui. La ea, orice emoţie trebuia să fie ceva spontan, nu putea fi rezultatul unei convorbiri, de pildă, sau produsul unui act de voinţă. Dacă-i spunea cineva lui Corydon : „Hai, să încercăm emoţia aceasta !", putea fi sigur că ea încerca toate sentimentele din lume afară de cel pomenit.

Thyrsis găsi că făcuse o mare greşeală, nimicind de la început spontaneitatea ei. Dar de unde să fi ştiut aceasta el, care nu cunoştea altă fire decît a lui şi nu se pricepea să mînuiască decît uneltele sale. Procesul vieţii sale sufleteşti consta în a-şi reproşa toate păcatele şi def&tele, pînă începea să se urască pe el însuşi. Ura aceasta îi dădea putere să se îndrepte şi să se schimbe. Dar, în cazul lui Corydon, metoda aceasta nu ducea decît la deznădejde. Procesul vieţii ei sufleteşti era altul : trebuia să vină cineva şi să-i declare că e frumoasă şi strălucitoare — şi îndată devenea astfel. Dar pînă să vină un asemenea om, viaţa ei sufletească stătea pe loc, nemişcată.

împrejurarea aceasta ieşea în evidenţă la fiecare neînţelegere dintre ei, la fiecare criză de melancolie sau acces de deznădejde. • Thyrsis putea atunci s-o roage mult şi bine să înlăture gîndurile negre şi să le lase uitării — în zadar ; de-a dreptul dezolată era dacă el lăsa să se întrevadă măcar că s-ar putea ca ea însăşi să fie de vină şi că ar trebui să încerce să-şi schimbe atitudinea şi dispoziţia. Thyrsis lăsa să treacă zile întregi pînă a se hotărî să recurgă la singurul mijloc care era în stare s-o smulgă din ghearele melancoliei : trebuia s-o cuprindă în braţe şi să-i dea de înţeles că nu poate trăi fără dînsa, că îi este scumpă şi necesară, că o iubeşte cu patimă, o respectă ca pe nimeni altul, şi are în ea o încredere absolută ; atunci şi numai atunci lumina vieţii reînvia în Corydon.

Şi de ce se hotăra atît de greu s-o facă ? De ce o lăsa să sufere zadarnic ? De ce trebuia să-şi smulgă părul din cap ca să se apropie de ea, cînd putea s-o ajute cu atîta uşurinţă ? Oare, de fapt n-o iubea 7 Un glas lăuntric îi şoptea cu cinism aceasta, dar el £tia că nu este aşa. O iubea ; dar o iubea în felul lui, care nu era şi al ei. Ce explicaţie să dai acelei stranii porniri a omului care îl face cu neputinţă să fie vreodată mulţumit cu un lucru pămîn- teic oare — în ciuda frumuseţii, iubirii, bucuriei şi a celor mai de dorit lucruri din lume — îl ţinea în veşnic zbucium ?
Pornirea aceasta e vădit iraţională şi prin nimic justificată ; şi, totuşi, ea este aceea care mînă pe om înainte, astfel cum l-a mînat să distrugă statuile din templele Atenei şi să ardă în pieţele publice ale Veneţiei veşminte de mătase şi comori nepreţuite. Văzută sub aspectele ei cele mai extreme, aşa cum s-a manifestat la Sfîntul Simion, care s-a lăsat mîncat de viermi pe un stîlp, sau la Bernard Gui, cel cu uneltele sale de tortură şi cu „bastonul laic" care-l sprijinea, — ea poate apărea ca o culme a nebuniei şi ororii umane.

Şi totuşi, acest impuls nu încetează o clipă să vieţuiască printre oameni ; iar acela la care e dezvoltat mai puternic, nu se poate libera de el prin nici **o** putere o voinţei **şi** prin nici un şiretlic de subtilitate spirituală ; şi nici **o** forţă a dorinţei sau pasiunii nu este în stare să-l facă să iubească o femeie în măsura şi în felul în care femeia vrea să fie iubită.

15,

Thyrsis lucra la cartea lui pînă la completa epuizare. Cînd, moale ca o cîrpă stoarsă, se întorcea la căsuţa lui, trebuia să înfrunte, afară de necazuri exterioare, şi complicaţiile sufleteşti ale lui Corydon. Avea nevoie de odihnă, mîngîiere, de un om care să-l adoarmă şi să-i liniştească nervii ; şi, în loc să primească puteri noi, trebuia să mai dea din puterile lui. Cîteodată, se întreba în mod vag dacă n-ar fi putut să fie cu totul altfel ; nu ştia nimic despre femei, e adevărat, dar cu siguranţă că, undeva, în lume trebuia să se găsească şi o femeie care l-ar fi înţeles şi nu i-ar fi cerut nimic. E drept că îşi îngăduia asemenea gînduri foarte rar, pentru că ele i se păreau un fel de trădare faţă de Corydon'; doar nu era însurat cu o asemenea femeie, ipotetică, era însurat cu Corydon, şi pe aceasta trebuia s-o ajute cînd era la strîm- toare.

De aceea, la răstimpuri, se întorcea la ea, lua paharul durerii ei în mîinile sale tremurătoare, îl ducea la gură şi-l golea pînă la fund. Se aşeza lingă ea şi asculta povestea luptelor ei ; cu ultimele puteri, aţîţa scînteile emoţiilor sale epuizate într-un foc a cărui văpaie se putea încălzi şi ea. Iar cînd povara devenea prea grea pentru el, cînd valurile de durere şi deznădejde care porneau de la ea ameninţau să-l înghită şi pe dînsul, pornea singur în pădure, sau urca dealurile acoperite de zăpadă din împrejurimi, şi acolo chema din nou la luptă forţele sufletului său, proclamîndu-se pe el însuşi de neînvins. Strălucirea ţelului său îi apărea atunci în faţa ochilor şi simţea puterea credinţei de care era însufleţit ; cu sufletul întărit, se lega din nou să trăiască numai pentru ţelul lui şi, la nevoie, să moară pentru el.

Lumea încearca să-l zdrobească : lumea se temea de spiritul lui, îl ura şi voia să-l înăbuşe în germene. Dar el jurase să-l păstreze teafăr. Mereu, mereu se îndemna la rezistenţă şi vitejie şi se arunca apoi în viitoarea cea mai aprigă a luptei; chema în ajutor acel nesecat izvor de forţă pe care-l numea geniul său şi care era veşnic viu într-însul. Oricîte forţe se înşirau împotriva lui, el Ie ţinea piept. Puteau să-l doboare, să-l calce în picioare, să-l lase ca mort pe timpul de luptă, el tot se va ridica şi va reîncepe bătălia ! Astfel îşi vorbea, se încuraja, îşi adresa singur apeluri la tărie, strigăte de mîndră sfidare şi proclamaţii de bărbăţie şi rezistenţă. Chema înainte Iui", în închipuire pe toţi duşmanii săi,' cîteodată în grupuri mari, cîteodată pe fiecare în parte, pe toţi acei care-l batjocoriseră, ameninţaseră sau certaseră vreodată. Pe toţi îi ameninţa cu pumnii încleştaţi; să nu-şi

mai facă iluzii — nu vor izbuti niciodată să-l biruie, oricîte forțe ar pune la bătaie. Se adresa şi posterității ; ruga pe viitorii săi prieteni şi adoratori să-l ajute în situația grea in care se află. Nu muncea oare şi în folosul lor ? Oare nu lua asupra sa toată truda aceasta pentru ca, într-o zi, din roadele credinței sale, să le-o hrănească pe a lor şi să-şi întărească sufletul cu ea ?

Se gîndea, uneori, la Cîntccul lui Itoland, la epica luptă pe care eroul o dusese timp de trei zile ; cînd citise această epopee, simțise o împunsătură în inimă de fiecare dată cînd Roland ridica brațul şi sabia. Se gîndea la Samson cel bătrîn şi orb, scuturînd cu brațe puternice coloanele templului filistin şi îngropîndu-se pe el şi pe duşmanii lui sub dărîmături. îşi amintea de isprava lui Leonida şi a celor 300 de spartani ai săi la Thermopylae şi de asediul Haarlemului de către spanioli. Istoria cunoştea nenumărate exemple de oameni care pentru credința lor au primit să îndure cele mai groaznice suferinți. De ce să fie el cruțat ? De ce să. se teamă de proba de foc ?

Ducea, aşadar, două lupte în acelaşi timp, una lăuntrică şi una exterioară ; încetul cu încetul, ele se contopiră în închipuirea lui. Concepuse o figură care să întruchipeze războiul civil ; această figură se dovedi a fi el însuşi.

Războiul despre care scria se abătuse pe neaşteptate asupra unui popor nebănuitor şi nepregătit; oamenii nu-l căutaseră şi nu-l doriseră, nu-l iubeau şi nici măcar nu-l pricepeau. Dar unitatea națiunii trebuia apărată, de aceea ridicaseră sabia. Erau bogați şi îşi dădură averile cu dărnicie ; credeau în cauza lor — armate întregi de tineri au răsărit ca din pămînt. S-au îmbrăcat în uniformă, au fost înarmați şi instruiți; unitate după unitate au pornit în marş, în zgomot de fanfare, cu steagurile desfăşurate şi inimile însuflețite de nădejde. Unitate după unitate s-au ciocnit cu duşmanul şi au fost măcinați în groaznice măceluri; rămăşițele oştirilor se întorceau bătute şi deznădăjduite. Aceasta se întîmpla atît de des, încît țara întreagă fu apucată de groază ; bătăliile de la Bull Run, greaua campanie peninsulară ; un an întreg de zadarnice încleştări ; apoi, îngrozitorul măcel de la Fredericksburg, zăpăceala oarbă de la Chancellorsville şi amarnica decepție de la Antietam.

Thyrsis voia să înfățişeze toate acestea din punctul de vedere al soldatului de rînd, cel care n-avea parte de glorie, ci numai de suferinți şi privațiuni ; a cărții soartă era să facă marşuri înainte şi marşuri înapoi, să asude săpînd tranşee, să se lase înăbuşit de călduri, de ploi şi doborît de geruri; să păşească prin vaduri de sînge şi groază, să fie rănit, capturat, închis, ademenit de mirajul victoriei, nimicit de înfrîngeri. în toată povestirea lui, turna esența filtrată a experiențelor sale. Căci nu erau multe suferinți pe care să nu le fi îndurat el însuşi. Ştia ce înseamnă foamea şi frigul, ce înseamnă să fii ademenit de mirajul victoriei şi nimicit în înfrîngeri. Stătuse lîngă patul de moarte al celor mai scumpe visuri ale sale, ascultase gemetele a mii de nădejdi întemeiate. Aflase ce înseamnă să-ți propui un țel şi să-i rămîi credincios în ciuda tuturor ocărilor ; aflase ce înseamnă să te doară capul pînă la amețeală şi să vezi toate lucrurile învîr-

GR

tindu-se înaintea ta. Gustase şi din amărăciunea vieţii, cunoscuse toate nedreptele ei contraste ; în timp ce el jertfea totul, inclusiv viaţa lui, viitorul lui, alţii nu se gîn- deau decît la ei înşişi şi la bunăstarea lor, se îmbogăţeau pe socoteala lui şi a semenilor lor, ducînd o viaţă de nesocotit lux şi desfrîu.

Adîncind studiile asupra Războiului civil, Thyrsis descoperi un fapt ciudat şi sinistru. Brutal vorbind, naţiunea fusese împărţită în două : de o parte, cei care îşi puseseră credinţa în Uniune, care îi jertfeau totul, trăiau şi mureau pentru ea şi care se întorceau din război bolnavi, istoviţi, infirmi de multe ori, în orice caz săraci ; de altă parte, cei cărora puţin le păsa de Uniune şi care vedeau în război numai un prilej de îmbogăţire şi o trambulină spre putere. Aceştia vindeau guvernului pături făcute din cîrpe şi bocanci cu tălpi de carton şi făceau speculaţii cu bumbac, aur şi alimente. Fireşte, erau şi excepţii ; dar dacă te apucai să cercetezi originea marilor averi pe care se baza corupţia americană, constatai că ele datează de pe vremea Războiului civil.

Ce cruntă ironie a soârtei ! Naţiunea fusese salvată, dar ajunsese pe mîna zarafilor, care, acum, o stăpîneau cu desăvîrşire. în răstimp, se ridicase o nouă generaţie, câre nu cunoştea geneza lucrurilor, ci numai zarafii şi puterea lor. Cine să-i fi povestit de Războiul civil şi să-i fi arătat însemnătatea lui ? Cine să fi reînviat în faţa ochilor ei titanica încleştare ?

O dată cu cărţile de istorie, Thyrsis citea în fiecare zi şi cotidienele, care ajungeau la el încărcate cu toate scandalurile orei. Tocmai pe atunci se abătuse un val.de corupţie asupra vieţii economice şi politice a Statelor Unite ; bărbaţi şi femei, tineri şi bătrîni, oraşe, state, guverne, totul era corupt, cumpărat, mituit. Pretutindeni în ţară, zeul Marnon şedea pe tron şi oamenii se tîrau în genunchi în faţa lor. Toată ţara gemea şi asuda sub apăsarea acestui nou stăpîn ; iar Thyrsis, care împărtăşea suferinţa şi cunoştea rădăcinile răului, îşi dorea o mie de glasuri ca să strige' adevărul.

Cineva trebuia să pună ţara. faţă în faţă cu sufletul ei, cineva trebuia să-i amintească de înalta tradiţie de libertate pe care o reprezenta America în lume. Dar cine era s-o facă ? Cine avea măcar cheful să încerce ? Thyrsis văzuse statuile lui St. Gaudens ; omul acesta, cel puţin, cunoscuse visul patriei sale. Dar cine îl turna în poezie sau proză ca tinerii să-l poată citi ? Asemeni presei, scriitorii şi poeţii se vînduseră ; scriau texte de operetă şi literatură de voiaj în folosul vagoanelor Pullmann. În răstimp, cultura Americii aluneca necontenit în jos, pas cu pas. Iată, aşadar, alt război care trebuia dus. Se cerea să înduri şi să birui chinuri, mizerie, foame, frig, singurătate, deznădejde, să înfrunţi chiar nebunia, prăbuşirea tuturor forţelor sufleteşti şi moartea. Armate întregi de oameni porniseră să moară şi umpluseră tranşeele cu trupurile lor, vrînd să clădească un pod pentru generaţiile viitoare ; dar prăpastia încă nu era plină pînă sus ; mai era nevoie de o jertfă.

Nu trebuia să se creadă prea bun pentru o asemenea jertfă. Fără îndoială că oamenii mai însemnați decît el pieriseră sfîrtecați de obuze, la Bloody Angle. Cîți visători îndrăzneți nu vor fi fost printre ei; erau morți şi visurile lor moarte. Nu trebuia să se lase abătut din cale nici de iubirea de soție şi copil ; nenumărate femei suferiseră şi muriseră în Războiul civil, iar copiii pieriseră cu zecile de mii. Şi aceştia se născuseră în chinurile mamelor lor, fuseseră iubiți şi mîngîiați ; şi pentru ei se vărsaseră lacrimi şi se rostiseră rugăciuni.

Astfel, glasuri din trecut îl chemau pe Thyrsis ; noaptea, singur în coliba lui, le auzea ca pe o uriaşă simfonie a durerii. Muriseră în zadar, visurile lor de libertate şi dreptate nu se realizau dacă țara era lăsată pradă pieirii. Aceasta este menirea poetului : generația tînără să afle ce au făcut înaintaşii şi de ce au făcut-o. Tineretul Americii se va ridica plin de însuflețire, dacă va cunoaşte laptele trecutului. Nu se poate ca tot poporul să fi căzut în egoism şi necredință ; nenumărate suflete generoase aşteaptă numai sunetul de trîmbiță care să trezească națiunea din amorțire şi să-i vestească noua luptă pentru mîntuirea țării.

lax na nu se sfirşca, devenind din ce în ce mai năprasnică. Thyrsis şi Corydon erau parcă asediaţi de geruri şi furtuni. O ninsoare care ţinu aproape o săptămînă îngrămădi atîta zăpadă în jurul căsuţei lor, încît timp de două zile nu putură merge nici măcar pînă la gospodăria învecinată ; de plimbat, nici vorbă. O potecă îngustă de la casă pînă la „cabinetul de lucru" al lui Thyrsis l-a costat pe acesta o muncă de o jumătate de zi. Corydon a contractat un guturai care a făcut înconjurul micii familii şi n-a fost de natură să-i refacă moralul zdruncinat.

Zăpada părea simbolică, tăindu-le orice legă',ură cu lumea. „Nu vă aşteptaţi la ajutor din afară !" părea că glăsuieşte. Toată puterea de care aveau nevoie trebuiau să şi-o stoarcă din propriile inimi. Abia acum înţelese Thyrsis adevărata semnificaţie a iernii ; o văzu aşa cum o văzuseră oamenii primitivi, sub aspectul unui duşman crunt şi neîndurător, un duşman care vine să aducă moarte şi pustiire. îşi aduse aminte de oda lui Thomas Campbell :

> Arhanghele din ceruri, putere-a dezolării,' Ce scurmă în adîncuri şi sufletul ne frînge, Răspunde dac-a morţii supremă invocare Inima ta de piatră în treacăt o atinge.

Cu siguranţă că nici un Odin care „îşi urla cîntul de vitejie în mijiocul furtunii" şi nici un sălbatic lapon, zgribulit în igiuul lui, nu aşteptaseră vreodată cu mai mult dor mîntuitoarea primăvară decît aceşti doi îndrăgostiţi în colibioara lor.

Evident că acest fel de viaţă nu putea decît să-i strice lui Corydon. Era din ce în ce mai nervoasă, iar durerile' ei de cap şi stările ei de istovire deveniră mai frecvente, j Şi vechea ei plagă, obiceiul de a se gîndi la anume lu- iruri, o chinuia din nou. Venea la Thyrsis cu lungi relatări asupra complicaţiilor ei sufleteşti, şi el descurca răbdător iţele încurcate. Uneori, cînd era tare obosit, lăsa poate să se vadă că ar prefera altă ocupaţie ; îndată observa o privire tulbure, îngrozită, furişîndu-se în ochii îui Corydon. Vasăzică, gîndurile ei rele trebuiau luate în serios ; chiar şi Thyrsis se temea de ele.

într-o dimineaţă, trezindu-se şi aruncînd o privire pe fereastra colibioarei sale, văzu că peste noapte căzuse iar multă zăpadă. Se îmbrăcă în grabă şi îşi croi drum spre căsuţa lor, unde o găsi pe Corydon în pat. Ea i se plînse de dureri de cap ; toată noaptea fusese scuturată de friguri, iar acum ochii ei trădau febră. Alarmat, Thyrsis, după ce îi puse totulla îndemînă, îmbrăcă copilul, îl luă pe umeri şi ajunse cu mare greutate la casa vecinului său-, fermierul, Lăsă copilul acolo şi porni cu o sanie trasă de un cal spre oraş. Calul înainta încet, iar sania se răsturnă de cîteva ori, astfel că ajunse în oraş abia după două ore. Doctorul tocmai plecase să-şi viziteze bolnavii ; Thyrsis trebui să-l aştepte alte două ore, spre a afla apoi, cîrid veni, în sfîrşit, că nu-l putea însoţi, fiind reţinut în oraş de cîţiva pacienţi în stare gravă, pe care nu-i £>utea părăsi.

El îl trimise pe Thyrsis la alt medic, dar acesta îi spuse acelaşi lucru. Thyrsis petrecu toată ziua umblînd prin oraş, de la un doctor la altul. Gîndul că, acasă, Corydon stă singură, bolnavă şi fără ajutor, îl făcea să turbeze de mînia neputinţei. Pretutindeni îl întîmpina acelaşi răspuns. Pare-se că vremea rea produsese o epidemie, pentru că nici un doctor nu putea cheltui trei sau patru ore dintr-un timp atît de preţios cu călătoria prin zăpadă.

Nu-i rămase altceva de făcut decît să se întoarcă. Nevasta gospodarului se oferi să aibă grijă de copil peste noapte, iar-el se duse singur spre căsuţa lor. Starea lui Corydon se înrăutăţise mult.

Thyrsis petrecu toată noaptea la căpătîiul ei, îngrijind-o cît pu^ea de bine, umplîndu-i sticle cu apă caldă pînd tremura de frig şi aducîndu-i gheață de afară cînd îi era prea cald. îi făcu limonade răcoritoare şi tot felul de bunătăți de mîncare, îmbiind-o cu vorbe dulci să mănînce ceva. Cu mîngîieri şi alintări, izbuti într-un tîrziu s-o adoarmă puțin ; el rămase pe scaunul lui, tremurînd de frig ; de teamă să n-o trezească, nu se încumetă să pună un lemn pe foc.

în zori, Corydon se trezi ; Thyrsis fu cît p-aici să înnebunească de teamă şi durere, căci ea delira, neştiind unde se află şi nici ce face. Vorbea necontenit despre mititelul ei, care nici nu era acolo, şi încă în limbajul lor special. Ascultând frazele ei fără şir,; Thyrsis fu pe punctul să izbucnească în lacrimi.

O lăsă aşa, cum era, fugi la fermă, înhamă în graba calul la sanie şi plecă în alt oraş. N-avea importanţă ce doctor aducea, numai doctor să fie : lui Thyrsis toţi medicii îi apăreau la fel, deţinători ai cheilor sănătăţii. Dar şi acela pe care îl găsi era ocupat. Tot ce putea să-i spună era că se va strădui să vină în cursul nopţii.

Thyrsis se întoarse din nou acasă. Corydon avea faţa aprinsă, iar pe frunte îi străluceau broboane de sudoare. Din cînd în cînd, se ridica din pat, bolborosea cîteva fraze incoerente, apoi cădea din nou în perne. Toată noaptea, el ii ţinu mîinile fierbinţi rugindu-se să vină doctorul.

Tîrziu, în după-amiaza zilei următoare, acesta sosi, în sfîrşit, aducînd oarecare uşurare lui Corydon şi libe- rîndu-l pe Thyrsis de apăsarea lui. După ce măsură temperatura bolnavei şi-i ascultă plămînii, puse diagnoza de gripă grea cu complicaţii de bronşită. Le lăsă cîteva fiole şi sticluţe şi făgădui să revină dacă Thyrsis va trimite după el.

Thyrsis rămase cu dubla sarcină de infirmieră şi îngrijitoare de copil. Dădea lui Corydon doctoriile prescrise, îi aducea apă să-şi spele obrajii, îi potrivea pernele, o întreţinea cu vorba şi-i piegătea ceva de mîncare, de îndată ce .manifesta poftă. Îmbăia copilul şi-l îmbrăca, gătea mîncărurile sale complicate şi-l hrănea cu ele. Cînd vremea era mai frumoasă, îi punea şoşonii, paltonaşul şi scufiţa pe care i-o tricotase Corydon şi-l ducea afară să se joace de-a ..bata-cu" prin zăpadă. Fireşte că trebuia să gătească şi propria lui mîncare, să spele vasele, să facă şi să întreţină focul, să scoată cenuşa din sobă, să umple lămpile şi să mături pe jos. • În răstimpul dintre aceste felurite îndeletniciri, în închipuirea lui se desfăşurau formidabile lupte. Bătăliile de la Chickamauga şi Bîoody Angle dobindiseră tocmai în epoca aceea forma lor definitivă.

18.

Două săptămîni trebui să poarte această povară ; abia după două săptămîni Corydon fu în stare să-şi reia atribuţiile casnice. În răstimp, venise martie ; lapoviţe şi ploi luară locul ninsorilor iernii. în jurul sălaşului lor se născuseră mlaştini în miniatură. Thyrsis trebuia să le traverseze ca să ajungă la colinele bătute de vînt, unde jura împotrivire duşmanilor săi **şi de** unde se întorcea ca să toarne noi nădejdi **şi** noi hotărîri într-o peşteră fără fund.

Termina pe atunci descrierea bătăliei de la Gettysburg, o titanică încleştare de trei zile între două armate uriaşe. Pe el îl costă trei săptămîni de muncă încordată. În mod obişnuit, bătălia de la Gettysburg era privită ca hotă- rîtoare pentru victorie ; în urma ei însă, se mai abătuseră asupra naţiunii lunga campanie a lui Sterman în Sud, toată oroarea luptelor din regiunile pustii de la Mine Run şi Cold Harbour şi, în sfîrşit, asediul de groază al Petersburg-ului. Thyrsis ajunsese acum la această ultimă parte a războiului. Gîndurile îi erau stăpînite de o figură imaginară, un soldat care întruchipa furia deslăn- ţuită a războiului şi frenezia pătrunsă de fanatism a întregului popor. Soldatul acesta nu putea fi atins de dureri, foame, frig sau alte privaţiuni. Chipul său slab apă- rea pe toate timpurile de luptă. Neobosit şi nerăbdător, îndemna mereu la luptă şi cunoştea un singur ţel : sfîrşitul. Mărşăluia fără

răgaz, ore întregi, zile întregi, asemeni unui automat cu gîndurile mereu îndreptate spre acele clipe care singure contau pentru el, spre viitoarea şi iureşul bătăliei. Vedea şi auzea lucrurile cele mai înfricoşătoare, gemete şi hohote de plîns îi umpleau urechile, o ceaţă de fum, de sînge şi pulbere îi ustura ochii ; el însă mergea şi îndemna mereu înainte, crunt şi implacabil. Pămîntul răsuna şi se cutremura sub picioarele lui ; în acest iureş nebunesc, părea numai a spune simplu şi sublim : eu sînt Războiul !...

în răstimp, Corydon devenea din ce în ce mai palidă şi mai slabă. Şi pentru ea, iarna aceasta reprezentase un cîmp de luptă. în capul lui Thyrsis, se ciocneau oştiri şi rezultatul nu putea fi niciodată ştiut dinainte ; Corydon, dimpotrivă, vedea în faţa ei numai înfrîngeri, iar timpul pe care lupta era presărat cu cadavrele nădejdilor ei ucise. Noaptea, stătea trează ceasuri întregi; singură şi tăcută, contemplînd prin geam întinderea de zăpadă asupra căreia'cădea lumina necruţătoare a lunii.

Thyrsis ar ii preferat să doarmă în propria lui colibă, pentru că lucra pînă noaptea tîrziu ; dar Corydon îl rugă să doarmă în căsuţa lor comună ; nu i-ar păsa dacă ar trezi-o.

într-o "noapte, veni din coliba lui pe la ora două. Corydon părea cufundată în somn. Se culcă pe patul lui de campanie şi era tocmai pe cale să adoarmă cînd auzi un zgomot care îi sună ca un suspin înăbuşit.

Trase cu urechea. I se păru că ea plînge în somn. Dar apoi, sunetul devenind mai lămurit, se ridică şi privi spre .patul-ei. Razele lunii o luminau pe Corydon şi el văzu o licărire strălucitoare — oţel ! Fulgerător îi trecu prin cap amintirea revolverului pe ţâre i-l dăduse ca să se simtă în siguranţă atunci cînd era singură. Sări din pat şi în doi paşi fu lîngă dînsa. Corydon îndreptase arma spre tîmplă. El i-o smulse din mînă şi o azvîrli deoparte. Corydon îi căzu în braţe cu un strigăt şi se încleştă de el.

— Thyrsis ! oftă ea. Scapă-mă ! Scapă-mă !

— Ce s-a întîmplat ? făcu el.

— Nu mai pot! Nu mai pot ! Ea tremura din tot corpul şi stotea cuvintele cu greu. Am făcut atîtea încercări i

— Corydon ! Draga mea ! şopti Thyrsis, cutremurîn- du-se.

— Nu mă lăsa s-o fac ! oftă ea — O, Thyrsis, trebuie să mă scapi.

El o strînse la piept, căutînd cu toată puterea s-o liniştească, dar era el însuşi atît de speriat, încît găsea cu preu cuvintele potrivite. Treptat-treptat, izbuti să afle de la ea cum se petrecuseră lucrurile. De trei zile luase hotărîrea să se împuşte şi alesese această noapte spre a-şi pune hotărîrea în aplicare.

— De un ceas, şopti ea, stau cu revolverul în mînă. N-am avut curajul să apăs pe trăgaci.

El se făcu alb ca varul şi o strînse cu şi mai multă putei'e.

— Apoi, te-am auzit venind pe tine, urmă ea. M-am întins, prefăcîndu-mă că dorm. Pe urmă," am încercat din nou ! Dar n-am putut ! Sînt o laşă !

— Corydon ! strigă el.

— Ghidul la copil mă oprea ! Tu te-ai fi descurcai şi fără mine...

— Nu spune asta, Corydon \

— Da, da. Sint sigură că te-ai fi descurcat ! Eu îţi sînt numai un obstacol în cale. Dar copilul ! Ah, îl iubesc atît de mult şi n-am putut să-l las ! Se zgribuli la pieptul soţului ei. suspinînd — O, Thyrsis, gîndeşte-te ce ar fi însemnat să-l părăsesc. Ar fi .rămas fără mamă toată viaţa lui ! Şi dacă ţi s-ar mai fi întlmpîat şi ţie ceva, n-ar mai fi avut pe nimeni care să-l iubească !

— Dar cum ţi-a trăsnit prin cap s-o faci ? întrebă el.

— Ah ! Thyrsis, ara suferit atît ! Sînt istovită, bolnavă, m-am săturat. Nu mai pot să îndur, nu mai pot ! Şi ce-mi rămîne de făcut ?

— Biata mea fetiţă ! Biata mea fetiţă ! şopti el, copleşit de milă, şi o strînse la piept într-un paroxism de durere. O, tu, Corydon a mea ! Corydon a mea !

Deznădejdea şi iubirea îl covîrşiră ; izbucni şi el în plîns, într-un plîns fără lacrimi ; trupul îi fu scuturat de un şir de suspine seci, înfricoşătoare. Ce putea să facă pentru ea ? Cum s-o ajute ?

Dar o şi ajutase. Nu de multe ori îl văzuse ea plîngînd şi nu de multe ori avea prilejul să simtă că el nu se poate lipsi de ea.

— Thyrsis, ai într-adevăr nevoie de mine ? şopti ea. Mă iubeşti cu adevărat atît de mult ?

— Te iubesc ! Te iubesc ! oftă el.

— Atunci rămîn cu tine. Voi îndura orice dacă ai nevoie de mine, dacă pot să-ţi fiu de folos !

19.

în sfirşit, fu şi el în stare să plîngă cu adevărat. La crimile lor se amestecară, aşa era totdeauna : abia cînd treceau prin valea durerii descopereau adîncurile sufletelor lor. Cînd erau în impas, mînaţi de deznădejde, făceau o sforţare convulsivă şi străpungeau crusta de apatie şi trist cotidian care-i înăbuşea, dînd curs liber covîrşi-toarejor forţe ascunse în sufletele lor. în asemenea ore, o vedea pe Corydon în lumina ei adevărată i un spirit înflăcărat, un arhanghel ţintuit de o putere vrăjmaşă în temniţa trupului. O, de ar fi găsit numai cheile la acele încăperi subterane, ca să aibă totdeauna acces la eîe !

Dar, vai, era o singură cale care ducea la ele, şi anume drumul deznădejdii. Cind se acumula într-inşii atita disperare, ' încît n-o mai puteau îndura, ajungeau la neîncrederea reciprocă, apoi la explozii de mînie, blesteme şi, în sfîrşit, la hotărîri de tragică amploare. Abia cînd se simţeau serios ameninţaţi în felul acesta, îşi dădeau seama cît de mult preţuiau unul pentru celălalt. Astfel de întâmplări dădeau viaţă nouă iubirii lor şi în asemenea clipe firea bogată a lui Corydon lua alte înfăţişări, cu totul necunoscute lui. în noaptea aceea, de pildă, iat-o pe Corydon, mai întîi lipindu-se de pieptul soţului ei, cutremurată de groază, apoi, cîteva ceasuri mai tîrziu, la mijirea zorilor, stînd jos, învelită în chip pitoresc într-un cearşaf, luminată de razele reci ale lunii, azvârlind în toate părţile părul ei rebel şi înscenînd o comedie cu revolverul cu care, puţin timp mai înainte, voise să se sinucidă. Toate. întâmplările micului menaj, neplăcerile mici dar exasperante ale căsniciei, expresiile favorite ale soţului ei, toate acestea se vărsau din gura ei în cascadă., îndrăzneţ şi spiritual împletite. Se adresa posterităţii, chemînd-o să asiste la acest festival şi se bucura de^plăcerea cu care spectatorii inexistenţi urmăreau tragicomedia ei. Cînd o

apucau asemenea toane, nu se putea şti niciodată unde va ajunge ; în orice caz, erau de aşteptat cele mai fantastice trăsneli.

Puterile ei păreau fără margini. Obrajii i se aprinseră, ochii îi seînteiau, elocvenţa ei era nesecată ; vorbea cum vorbesc marii poeţi, pătimaş şi arzător, cu străfulgerări, profetice viziuni şi tumultuoase invocări. Thyrsis asculta şi se minuna. Ce spirit, Doamne, ascuţit ca o spadă, năvalnic ca iureşul! Cîtă putere de pătrundere şi înţelegere la ea şi, mai presus de orice, cîte comori de limbă, ce vocabular bogat, ce metafore îndrăzneţe, ce scăpărări de ironie ! Ca actriţă, mai ales ca tragediană, ar fi zguduit sufletele oa - menilor, îrisufleţindu-i de groază. Şi ce minunată cîntă- reaţă de operă ar fi putut deveni, cu vocea ei bogată în modulaţii şi cu sublima-i alură de zeiţă detronată !

Din asemenea ore se hrăneau tot restul vieţii lor şi în asemenea ore se plămădea ideea lui Thyrsis despre femei. Considera femeia drept egală bărbatului ! aceasta nu era numai o mărturisire a buzelor sale, ci şi un crez după care acţiona. Mai tîrziu, cînd veni în mai strînsă atingere cu lumea, ajunse să cunoască şi acea părere generală, potrivit căreia femeia nu este decît o grămăjoară de vanitate, micime şi frivolitate. Dar Thyrsis nu se lăsă abătut, de la credinţa lui. Părea că oamenii nici nu bănuiesc că undeva, în femeie, se ascunde,, o forţă, astăzi încă neînţeleasă şi nedesţelenită, care va ajunge odată să revoluţioneze toate ideile şi instituţiile umane. Tocmai la femei găsea credinţă, stăpînire, putere, într-o măsură uimitoare ; aceste forţe trebuiau numai descătuşate, aduse la lumina conştiinţei şi puse în slujba vieţii. Thyrsis plăcea multor femei, tocmai pentru că ele ghiceau în mod vag această atitudine a lui ; din aceeaşi pricină, unii bărbaţi îi urau. Bărbaţii aceştia, observă Thyrsis, erau îndeobşte adevăraţi neguţători de sclavi. Considerau femeia drept sşx slab şi trăgeau foloase din această slăbicmne. E drept, erau şi femei cărora le plăcea să fie stăpînite. Dar, cu acestea Thyrsis nu discuta niciodată asupra părerilor sale : era de-ajuns, judeca.el, să trateze pe orice roabă ca pe o stăpînă şi pe orice păpuşă ca pe un om ; mai curînd sau mai tîrziu, ele vor trebui să-l înţeleagă şi se vor răzvrăti împotriva soartei lor.

CARTEA A TREISPREZECEA

STAPINH CAPCANEI

În cursul acelei ierni lungi şi triste, lumea de afară le trimise o singură rază de nădejde. Geniul fu reprezentat într-un oraş de provincie din Germania. Thyrsis primi cei douăzeci şi cinci de dolari făgăduiţi de traducător, precum şi o scrisoare în care acesta din urmă îi anunţa că piesa făcuse o impresie excelentă şi că mai erau de aşteptat şi alte reprezentanţii. După citva timp, Thyrsis avu surpriza să primească de la un birou de tăieturi de presă cîteva notiţe de ziar, din care reieşea că piesa lui urma să fie reprezentată la unul din cele mai mari teatre ale Berlinului. Ceru lămuriri corespondentului său din Germania şi află- cu mîndrie că piesa fusese pur şi simplu furată ; nefiind apărată de „copyright" în Germania, n-avea cum să se împotrivească. Trebui să se mulţumească — vorba traducătorului său — ,,cu răsunetul pe care-

l vor avea aceste spectacole în rîndurile publicului teatral de pretutindeni".

Premiera a fost la Berlin, în februarie şi a stîrnit o vîlvă considerabilă. Thyrsis citi lungi" relatări şi critici în presa germană ; mai multe ziare americane luară şi ele cunoştinţă de eveniment. Oamenii începură să se întrebe cine ar putea fi acest autor necunoscut. Editura care publicase Descoperitorul adevărului se simţi îndemnată să facă din nou publicita'te cărţii. . în urma cărui fapt .se mai vîndură o sută de exemplare. Thyrsis, la rindul lui, se simţi îndemnat sâ mai cheltuiască bani cu şapirogi afia- tul manuscrisului, încercînd să cîştige interesul vreunei agenţii teatrale. Duse o lungă corespondenţă cu o companie dramatică, întemeiată de curînd, care avea intenţii serioase în legătură cu piesa lui ; pînă la urmă însă, din toate acestea nu se alese nimic.

în răstimp, situaţia lor materială devenea din ce în ce mai proastă. Cu toate economiile, nu mai erau în stare s-o scoată la capăt cu treizşci de dolari pe lună. Bolile erau un lux costisitor. Numai copiatul la maşină al noului său manuscris, atît cît era gata, îl costă douăzeci de dolari. Apoi, mai erau o mulţime de cheltuieli neprevăzute care împovărau bugetul unei gospodării : dureri de dinţi, telegrame, un încălzitor, o hulubă de la căruţă care trebuia înlocuită şi altele. Cu timpul, datoriile pe care .le făceau la băcan, la măcelar şi la doctor începeau să întreacă suma cecului lor lunar ; iar spre a pune vîrf la toate, Darrell îi înştiinţă printr-o scrisoare că viitoarele două cecuri vor fi, probabil, ultimele pe care le va putea trimite.

Thyrsis se văzu silit să mai facă o încercare de a străpunge pielea groasă a lumii. Făcu un rezumat al continuării noii sale cărţi şi, împreună cu partea pe care o terminase, trimise manuscrisul prietenului său, domnul Ardsley. Vreme de trei săptămîni, aşteptă nerăbdător, cu teamă şi nădejde ; apoi, primi o scrisoare prin care era invitat să treacă pe la editură.

Domnul Ardsley cunoştea tot ce scrisese Thyrsis pînă acum ; era la curent şi cu succesul pe care-l repurtase Geniul în străinătate. Thyrsis îşi dădu seama de la prima vedere că noua carte îi plăcea.

— Cartea va fi un succes, îi spuse el, numai să fie continuată în felul cum a fost începută.

Thyrsis izbuti să-l convingă că va termina cartea ; de altfel, cine îl privea pe cînd vorbea despre acest subiect, cu ochii aprinşi şi suflarea tăiată de agitaţie, trebuia să-şi dea seama că Thyrsis va prefera să moară decît să lase cartea neisprăvită.

în urma acestui fapt, fu invitat să discute cu însuşi editorul. îşi întinse marfa — comorile sufletului său — în faţa negustorului, şi negustorul îi cîntări valoarea cu ochii reci de critic. Dar Thyrsis dobîndise acum oarecare pricepere în materie de afaceri şi urmărea efectul cuvintelor "ale asupra negustorului, fără ca acesta să observe. Cînd trebui să-şi formuleze pretenţiile. îşi luă inima în dinţi şi ceru cinci sute de dolari avans, în rate, precum şi cincisprezece la sută drepturi de autor. Spre marea lui mirare, negustorul fu îndată de acord, fără a mai încera să se tocmească ; pînă să iasă din biroul editorului, afacerea era încheiată, mai rămînînd numai contractele de redactat.

Părăsind clădirea editurii, Thyrsis se simţea asemeni unui orb care a început să vadă. 1 se părea, în clipa aceea, că a rezolvat

ultima problemă a vieții sale. Vesti telegrafic pe Corydon şi scrise lui Darrell să nu-i mai trimită nimic, pentru că a ajuns propriul său stăpîn şi drumul e liber, în sfîrşit, în fața lui..

2.

Marele eveniment fu serbat în modul cuvenit : plătiră toate datoriile, Corydon primi o față de masă, iar copilul haine noi. Dar, ceea ce era mai important, î.şi măriră căsuța. în partea din dos a clădirii fu ridicată o aripă nouă, lungă de şase metri şi lată de trei, împărțită în două încăperi ; una urma să servească de bucătărie, iar a doua de odaie de servitori, pentru că aveau de gînd să-şi ia servitoare !

Luaseră această hotârîre după multe şovăieli şi multe discuții ; căci de ea era legată o sporire a cheltuielilor lor cu vreo treizeci de dolari pe lună. Dar era singura cale pentru Corydon de a se odihni puțin şi de a-şi reveni de pe urma apăsătoarelor corvezi ale gospodăriei. Trecuse un an de la începutul aventurii lor casnice. Corydon făcu socoteala că, în timpul acesta, pregătise două mii de mese pentru copil : două mii de linguri spălate şi tot atîtea farfurii strînsese de la masă de două mii de ori şi de două mii de ori măturase pe jos. Cu fiecare zi de acest fel, muzica, literatura şi îndeletnicirile ei de mai înainte se îndepărtau şi deveneau mai de neatins.

Thyrsis îşi amintea de nişte figuri ciudate pe care, în vremurile bune, le văzuse umblînd prin casa mamei sale în calitate de servitoare. Una fusese o suedeză anemică şi plăpindă, care trăia cu ceai şi zahăr şi care se măritase apoi ca să nască nouă copii, încă mai anemici şi plăpînzi decît dînsa ; alta fusese irlandeza cea grasă, care lăsase să cadă pe fereastră curcanul de Crăciun şi nici nu-i trecuse prin gînd să mai arunce o privire după el ; îşi amintea şi de o negresă bătrînă, care înnebunise subit şi azvîrlise solnița în capul mamei lui. Thyrsis voia să evite asemenea incidente casnice ; spera să găsească o fată de țăran din Germania, imigrată de curînd, care să nu fi fost încă stricată de „civilizația" marelui oraş. „Un fel de Dorothea", îi spuse lui Corydon. Hotărîră să caute, cu sîrg o asemenea „treffliches Mädchen" * care să fie duioasă şi demnă de încredere şi să vorbească cu copilul în limba germană.

După mai multe zile de căutare, Thyrsis, găsi, în sfîrşit, într-un murdar birou de plasare din East Side, ceea ce căuta : o fată voinică şi sănătoasă ; din toți porii ei țîş- nea voie bună. Era abia de o săptămînă în America şi cu desăvîrşire naivă şi nevinovată. N-avea părul auriu ca Dorothea, ci, dimpotrivă, negru ca pana corbului, iar germana ei suna a ungară şi era presărată cu o mulțime de expresii care nu erau de găsit nici la Goethe sau Freytag, nici în dicționar.

Thyrsis îi ajută să-şi strîngă lucrurile şi o luă cu el, la țară. În tren, îşi dădu silința să-i cîştige încrederea şi, după puțin timp,

---

* N. ed. în limba germană,.în original : „fată perfectă".

cunoştea toate necazurile ei sentimentale. În satul ei de baştină din Ungaria, se îndrăgostise de fiul unui ţăran cu stare, întocmai ca în Herman şi Dorothea ; dar, din nefericire, în cazul de faţă nu se găsise nici o „gute, verständige Mutter" * şi nici un „würdiger Pfarrer" †, ci numai o mamă vitregă plină de ură care silise ,;das treffliche Mädchen" să plece în America.

De îndată ce ajunseră acasă, fata se puse pe lucru. Spălă duşumelele, mătură pînza de păianjen de pe tavan, curăţă sticlele lămpilor şi făcu să strălucească tigăile. Ce plăcere pentru Corydon şi Thyrsis să poată pleca la plimbare împreună, fără a mai fi nevoiţi să lase copilul în grija vecinei ! Şi ce privelişte încîntătoare s-o găsească, la întoarcere, pe Dorothea, ţinînd copilul în poală şi îndopîndu-l cu un sandvici cu şuncă.

Din păcate, cu timpul începu să iasă la iveală că idila dintre Herman şi Dorothea din cauza caracterului pur idealist al acestei opere, n-avea nimic comun cu realitatea. ,,Das treffliche Mădchen" era prea veselă şi sentimentală ; emoţiile ei erau prea ample pentru o casă atît de mică, iar ea, pe de altă parte, nu putea sau nu voia să-şi restrîngă personalitatea. Pe cînd lucra, cînta fără odihnă cîntece dv dragoste, ungureşti ; zadarnic se gîndea Thyrsis la importanţa folclorului, căci nu-l ajuta să le suporte mai uşor. Afară de aceasta, răspîndea prin casă un miros ciudat, .în compunerea căruia intrau usturoiul; varza şi sudoarea. După trei săptămîni, biata Dorothea trebui să fie concediată ; la plecare, neputînd să se împace cu o soartă atît de crudă, plînse în chip sfîşietor. Corydon şi Thyrsis începură iar să-şi spele singuri vasele ; plăteau cu bucurie acest preţ pentru liniştea şi singurătatea lor şi jurară să nu mai ţină niciodată servitoare.

Venise primăvara ; nu atît primăvara poeţilor şi » păsărilor cîntătoare, cît primăvara ploilor şi a vîntului. încetul cu încetul însă, soarele îşi birui duşmanii, unul cîte unul ; astfel, cu infinite precauţiuni, liberară şi ei copilul, rînd pe rînd, de hăinuţele sale de lînă şi lăsară să se joace de-a „bata-cu" în faţa casei.

în răstimp, Thyrsis reluase lupta lui cu cartea. Cre . zuse că, acum cînd scăpase de veşnica teroare a grijilor financiare, va-lucra cu mai multă uşurinţă ca mai înainte. Dar nu, se înşelase. Cu cît avea mai multă energie, cu atît mai departe tindea şi cu atît mai grea devenea sarcina lui. La toate cărţile pe care le scrisese în viaţa lui, ultimul sfert îi cerea cele mai mari sforţări. Se simţea ca un alergător Ia o cursă de lungă distanţă, care, înainte de sosire, îşi dă seama că rivalul îl urmează de aproape.

---

* N. ed. în limba germană. în original: „bună, înţelegătoare mamă".

† Idem, „pastor respectabil".

Termină cartea în mai şi găsi că e bună. Trimise manuscrisul domnului Ardsley. care, la rîndul lui, se arătă mulţumit şi-i trimise restul banilor. Thyrsis îşi îngădui un răgaz ca să răsufle şi să cîştige ceva în greutate. Progresul cărţilor sale putea fi urmărit la el cu cîntarul. Fiecare cinci mii de cuvinte îl costau cam tot atîta carne cită a cerut odată Shylock pentru banii săi.

Vara care urmă fu epoca cea mai fericită din cîte cunoscuseră pînă acum. Cartea trebuia să apară în septembrie ; trăind cu socoteală, puteau nădăjdui că banii pe care-i^aveau le vor ajunge pînă atunci. Căsuţa lor avea acum o înfăţişare fermecătoare. Sădiră lalele şi trandafiri şi Thyrsis începu chiar să pună legume. Era tocmai vremea fragilor şi se apropia cea a cireşelor ; nu trecură cu vederea nici faptul că trăiau în vecinătatea unei grădini de piersici.'Acestea erau, poate, preocupări prozaice, adevărat, şi nu de felul acelora pe care Thyrsis fusese obişnuit să le asocieze cu noţiunea de primăvară ; dar el nici nu observă deosebirea, atît de repede pusese la respect nevoile gospodăriei spiritul său trufaş !

Făcu o bancă în pădure, unde puteau să stea şi să citească, iar în spatele casei puse o masă pe care să poată spăla vasele sub cerul liber. Elaboră un întreg sistem de şanţuri şi diguri, mulţumită cărora ploile nu puteau duce din rîu proviziile lor de lapte şi unt. Se purtă -cîtva timp cu gîndul să clădească un coteţ de găini, dar renunţă la acest proiect atunci cînd auzi că făpturile acestea şirete au obiceiul de a oua tocmai în epocile cînd ouăle sînt şi ieftine şi nimănui nu-i pasă de ele ; odată, se apucă chiar să facă socoteala cît l-ar costa să ţină o vacă ; dacă te pricepeai la muls, puteai să-ţi scoţi cheltuielile. Era atît de entuziasmat de aceste preocupări bucolice, încît scrise un articol pentru o revistă, articol în care sfătuia pe toţi confraţii săi întru poezie, lipsiţi de mijloace, să se mute la ţară şi să trăiască într-o căsuţă de lemn de proprie construcţie.

Articolul era însoţit de o fotografie a casei şi de una a copilului. Acesta se f ăcuse atît de mare şi de voinic, încît constituia acum o bună reclamă pentru viaţa rurală. Dacă iarna îi priise bine, vara îi prii şi mai bine. Thyrsis trebuia să zîmbească, amintindu-şi de gîndurile sale pesimiste de altădată. Un membru al familiei, cel puţin, era ferit de orice frămîntări de acest fel. Părinţii puteau să se lase absorbiţi "de problemele lor sufleteşti şi să uite ora mesei ; pofta de mîncare a copilului însă ar fi putut servi de îndreptar oricărui ceasornic. Între altele, natura îl prevăzuse cu o pereche de plămîni de o putere fenomenală ; şi ori de cîte ori lucrurile luau o întorsătură care nu i se părea mulţumitoare, se apuca să scoată nişte ţipete de-ţi venea s-o iei la fugă ; faţa lui mică lua atunci înfăţişarea unei bile roşii.

Dorul lui de aventuri nu cunoştea margini. Cît era ziua de mare, se juca pe afară, bătînd cuie în tot ce găsea. Locul de care dispunea era cu totul neîndestulător pentru el, astfel încît nu-şi putea satisface setea de activitate decît întorcînd toate lucrurile pe dos. Părinţii oftau de multe ori de soarta lor grea, dar, în genere, puneau mari nădejdi într-însul, consideiîndu-l ca pe un fel de despăgubire vie pentru suferinţele lor. Cel puţin, era o operă a lor ; ei îl făcuseră. Existenţa lui nu putea fi anulată, nici măcar pusă la îndoială ; în faţa lui se destrăma orice scepticism, în preajma lui, nici Weltschmerz, nici Karma nu găsea nici o filozofie pesimistă.

Lui Thyrsis îi plăcea să-l observe la joacă şi să dea, în acelaşi timp, curs liber gîndurilor sale. Copilul acesta era o expresie Vie a

acestei oarbe voințe de a trăi care-i apucase pe el și pe Corydon și-i silise sa se unească. Cu mijloacele ei chimice secrete, Natura izbutise într-un fel oarecare, să reproducă în prunc toate elementele pe care ei le aduseseră la unirea aceea. Copilul avea un temperament vulcanic, întocmai cum fusese pornirea lor ; avea o fire cam exaltată și pretențioasă — și însușirile acestea îi erau cunoscute lui Thyrsis de mai înainte. Era interesant de observat cum Natura, o dată atins scopul ei, renunța la orice amăgiri și șiretlicuri. De aci înainte, ei nu mai trăiau decît cu scopul de a sluji acest copil, de a-l crește și a-l face fericit. Naturii nu-i mai păsa dacă ei știau aceasta sau nu, ea își îngăduia acum să-și bată joc de ei și să-i umilească. Și ei acceptau sentința, nici nu mai încercau măcar să se împotrivească. Existența copilului era o axiomă, care nu mai putea fi luată în discuție. Orice le-ar mai aduce viitorul, copilul trebuia să trăiască și să se dezvolte.

în cursul acelei veri, in viața lui Corydon intervenirâ oameni noi. Cînd Thyrsis se întoarse într-o zi de la o plimbare mai lungă, ea îi povesti, agitată, că, în lipsa sa. o femeie tînără intrase în casă și ceruse un pahar- de apă. Corydon o poftise pe străină să mai stea puțin ca să se odihnească și, astfel, intraseră în vorbă.

Cînd Thyrsis voia să cunoască pe cineva, trebuia să recurgă la o serie de complicate procese intelectuale ; abia după un cuprinzător schimb de idei, putea să-și facă o părere asupra omului cu care avea de-a face. Dacă persoana respectivă nu era sinceră și se pricepea să-și mascheze opiniile, Thyrsis nu ajungea niciodată să-i cunoască firea adevărată. Cu alte cuvinte, judeca oamenii după lustrul exterior al bagajului lor cultural și numai după lungi și dureroase experiențe ajungea să realizeze oarecari progrese de pătrundere în adîncime. Altfel stăteau lucrurile cu soția lui. Acum își dădea seama întîia oară de felul ei diferit de a lua atitudine față de oameni, dar și mai tîrziu avea să facă, în repetate rînduri, aceeași constatare.

Prima întîlnire cu un om era pentru Corydon totdeauna hotărîtoare. O intuiție sigură, o forță psihică tainică, pe care ei n-o înțelegea, îi trădau ei, din prima clipă, lucruri a căror descoperire i-ar fi cerut lui o viață întreagă.

Atitudinea pentru care se fixa de la început se putea exprima printr-o revărsare de pătimaș interes sau, dimpotrivă. de repulsie și teamă. Experiența unui lung șir de ani avea să-l învețe pe Thyrsis că era bine să țină seama de acest instinct al ei. Niciodată in viața ei nu dărui încredere sad afecțiune unui om care să n-o merite. Iar dacă el trecea vreodată peste antipatiile ei față de cineva, pînă la urmă, lucrurile se întorceau împotriva lui. în sala unui restaurant, un prieten le prezentă odată pe un domn plăcut la înfățișare, politicos și manierat ca un perfect gentleman : totuși, la vederea lui, Corydon roși, abia mai putu să stea la masă și evită să-i dea mîna. Cu ani mai tîrziu, Thyrsis află că omul acela practica unele vicii foarte urîte

De astă dată, Corydon era îneîntată de noua ei cunoştinţă.

— E o fiinţă minunată ! exclamă dînsa. N-am întîlnii încă o femeie ca ea. Şi ne-am înţeles din prima clipă [1] Mi-a povestit totul despre ea. Cu siguranţă că vom fi prietene bune.

— Cine e ? întrebă Thyrsis.

— A venit în vizită la domnul Harding. pastorul din Bellevue.

Bellevue era o localitate din apropiere, aşezată într-o vale frumoasă, de cealată parte a micului oraş universitar. Domnul Harding, pe care-l întîlnise de cîteva ori în cursul plimbărilor sale prin împrejurimi, ocupa acolo postul d preot al bisericii presbiteriene. Doamna Gordon, despre care era vorba aici, nepoata unei rude bătrîne care, locui:; la el şi-i conducea gospodăria, urma un curs de asistenţă socială şi avea de gînd, de îndată ce-l va termina, să plece ca misionară în Africa.

— E dornică să te cunoască, continuă Corydon. Va veni mîine în vizită la noi împreună cu domnul Harding. Ah, am uitat să-ţi spun că e exagerat de religioasă şi ia totul in serios. N-are nimic împotrivă ca s-o lămuresc asupra vederilor noastre sociale, în schimb, şi-a pus în gînd să reînvie în mine credinţa creştină.

— Aşteaptă, o să descopere numai temperamentul tău senzual!

— Oh, Delia Gordon are o fire cel puţin atît de sen zuală şi pătimaşă ca a mea. îmi face impresia unei Jeanne d'Arc. Gîndeşte-te numai, e hotărîtă să-şi părăsească pentru totdeauna familia şi să trăiască pe malul fluviului Congo ! Mi-a zugrăvit stările de acolo : populaţia trăieşte în mare mizerie, femeile au o stare nenorocită. O dată s-a trezit în toiul nopţii şi o voce i-a poruncit să por nească la drum, mdicîndu-i şi numele localităţii. Ea nu mai auzise de acest nume niciodată şi nici nu se gîndise să plece în Africa !

Thyrsis nu se arătă, prea impresionat.

— Bags de seamă, în curînd ai să auzi şi tu voci interioare. Parcă te văd plimbîndu-te cu ea pe malul fluviului Congo. Spune, e frumoasă ?

Cdrvdon cugetă o clină.

— Tu n-o vei găsi "frumoasă, răspunse. Nu, e... dar..: cum să zic... e tare drăguţă. Thyrsis, sînt ca şi îndrăgostită de femeia asta !

— În orice caz, o dragoste care iese din comun ! Ciudate gusturi ai şi tu ! O misionară presbiteriana !

— Mai rău decît atît, mărturisi Corydon. E adventistă.

— Sfinte Doamne ! Ce o mai fi şi asta !

— Serbează sîmbăta în loc de duminică ; asta se numeşte la ei „sabat". Consideră ca un păcat orice evoluţie şi crede într-un fel de iad. Dar cum arată acest iad, asta nu ştie să spună.

Doamna Gordon veni în dimineaţa următoare, în tovărăşia preotului Harding. Luară loc toţi patru la umbra unui pîlc de copaci şi în curînd se înfiripă între ei o discuţie animată. Delia Gordon era numai cu vreo doi, trei ani mai în vîrstă decît Corydon, dar mult mai matură ; era mică de stat, dar bine făcută şi părea o fiinţă cu bogate însuşiri. Thyrsis descoperi îndată la ea idealismul şi fanatica ardoare ce o cîştigaseră pe Corydon ; constată cu plăcută surprindere că, pe lîngă virtuţi religioase, Domnul îi dăruise şi mult

simț al umorului. Pe scurt, era o persoană cu care era plăcut să stai de vorbă.

Din nefericire, Domnul fusese mai puțin darnic la Înzestrarea cucernicului Său slujitor, reverendul domn Harding. Pastorul acesta avea vreo treizeci de ani ; cu trupul lui înalt, plăpînd şi grațios şi cu mustăcioara-i fină, aproape invizibilă, semăna mai mult cu o fată. Părea a avea o fire cam sentimentală, foarte sensibilă şi, de altfel, plăcută ; cit. priveşte simțul umorului, Thyrsis găsi că nu prea îl avea dezvoltat. îl interesau problemele sociale şi, în parohia lui, organizase un centru de cultură pentru tineretul muncitoresc, de care era foarte mîndru. înainte de plecare, nu uită să-l invite şi pe Thyrsis să țină acolo o conferință despre literatură.

Prietenia dintre cele două femei făcea progrese vizibile. Delia Gordon'venea aproape în fiecare zi s-o vadă pe Corydon, iar din cînd în cînd Corydon o vizita pe ea în oraş şi lua masa acolo. îşi povesteau una alteia tot ce aveau pe inimă ; seara, Corydon relata totul lui Thyrsis, care,, in' felul acesta, avea putința să dobîndească acea cunoaştere a firii umane atît de necesară romancierului. Delia nu fusese Încă îndrăgostită ; singura ei pasiune păreau a fi triburile sălbatice de pe malul fluviului Congo. Domnul Harding, în schimb, fusese implicat, nu demult, într-o dramă sentimentală, de pe urma căreia, se spunea, era încă nemîngîiat. Şi oricît de neverosimil ar părea, nu era îndrăgostit de Delia.

Fireşte că, în scurt timp, ajunseră să discute şi probleme de teologie. Delia descoperi ceea ce nu se mai lăsa ascuns : temperamentul senzual al lui Corydon. Pătrunse şi în adîncurile înfricoşătorului ocean de necredință, care se ascundea sub suprafața paşnică' a lui Corydon. Dar — ciudat lucru — aceasta n-o indispuse deloc şi nici nu i se micşoră prietenia. Thyrsis interpretă acest gest ca un semn de atitudine liberală, dar Corydon îl lămuri cu următoarea observație pătrunzătoare :

— E atît de sigură de propria ei credință, încît nu poate crede în existențe reală a alteia. E cît se poate de convinsă că, într-o zi, va reînsufleți în mine credința religioasă pe care am pierdut-o.

Minunat lucru era pentru Thyrsis să urmărească fericirea pe care o culegea soția lui din această prietenie. Era ca o floare care a început să se ofilească şi deodată primeşte binecuvîntarea ploii. Tocmai aceasta era ceea ce îi dorise el pentru că simțise tot timpul că nefericirea ei se datora în mare parte izolării în care trăia. îşi dădu acum silința să-şi reprime părerile proprii, lăsînd pe cele două prietene să dezbată singure problemele ce le stîrneau interesul.

— O, Thyrsis, îi spuse Corydon într-o noapte, dacă s-ar putea s-o am totdeauna lîngă mine ! Nu m-aş mai simți nefericită niciodată !

— De ce n-o convingi să rămînă cu tine ? o întrebă Thyrsis.

— Ce-ți trece prin gînd ! N-ar face asta niciodată ! Nu-i pasă de nimic în lume, afară de negrii din Congo !

— Să încercăm totuşi, opină el. Cînd se termină cursul ei ?

—- Mai este pină atunci. Cel mai curinu la iarnă.

— Ei, pină atunci vom mai avea prilejul să discutăm cu ea şi, eventual, s-o convingem. Şi cartea va fi apărut atunci şi vom putea să-i oferim o leafă ca lumea. Ar putea să te ajute prin casă şi la copil.

6.

Thyrsis porni deci lupta pentru stăpînirea sufletului Deliei împotriva fanatismului ei religios şi a negrilor din Congo. Mai întîi, căută să-i cîştige interesul pentru operele sale literare. îi dădu să citească primul său roman, apoi **Descoperitorul adevărului** şi, în sfîrşit, cartea lui despre „Războiul civil" : această din urmă lucrare îi plăcu cel mai mult, entuziasmînd-o de-a dreptul. Apoi, începu să-i expună scopurile şi vederile sale. într-o după-amiază, cînd Corydon hotărî să se culce puţin din pricină că o durea capul, se duse cu Delia într-un loc liniştit din pădure şi acolo îşi deschise sufletul în faţa ei.

li vorbi despre munca lui, despre povara carierei de artist şi despre singurătatea la care era condamnată Corydon ; îi zugrăvi conflictele care izbucniseră pînă acum între ei şi îngrozitorul efect pe care-l avea fiecare întâmplare asupra vieţii sufleteşti a soţiei sale. Era în puterea ei să le facă amîndurora viaţa mai suportabilă ; pentru că ea avea cheia fermecată — Thyrsis nu izbutise niciodată să intre în stăpînirea ei — cu care puteau fi deschise încăperile tainice, bogate în comori ale sufletului lui Corydon.

Dar Thyrsis observă îndată că sforţările sale erau zadarnice. Delia era impresionată de elocvenţa lui, adevărat, dar singurul rezultat era că se simţea îndemnată să-i ţină o cuvîntare "tot atît de convingătoare despre soarta nefericită a indigenilor din Congo. Era de mare însemnătate ca el să-şi scrie cărţile : cu mult mai însem-nată însă era pentru ea acţiunea de ajutorare a bieţilor negri. Aceştia doar nici nu ajungeau să vadă vreodată **o** carte, erau cu totul în afara sferei lor de influenţă. Şi cine să le aducă lumina, dacă nu ea ? îi povesti lucruri înfiorătoare despre femei bătute, schingiuite şi trecute prin foc cu scopul de a fi goniţi diavolii din trupurile lor.

Thyrsis răspunse la aceasta, căutînd să-i lărgească vederile asupra stărilor sociale ale epocii. îi demonstra că razele inteligenţei, pornind de sus, pătrund pînă în cele mai de jos straturi ale societăţii, schimbînd caracterul întregii activităţi umane şi avînd înrîurire asupra oamenilor celor mai simpli. Angrenajul economiei mondiale atinge şi pe indigenul din colţul cel mai îndepărtat al pămîntului, silindu-l să se adapteze unor anumite cerinţe. Este un adevăr constatat şi nu o poetică exagerare, Că soarta băştinaşilor din Congo e hotărîtă în Wall Street şi la marile burse internaţionale din Londra, Paris, Bruxelles şi Berlin. Pentru companiile care se ocupă cu exploatarea cauciucului şi fildeşului, fiecare indigen reprezintă o anumită valoare. Zadarnic te duci dumneata, Delia Gordon, şi cauţi să-i cultivi şi să le alini -suferinţele ; vei fi redusă la neputinţă de acţiunea unor forţe covîrşitoare. ale căror interese sînt legate tocmai de exploatarea -şi nimicirea acestor indigeni. Soarta lor nu va fi îmbunătăţită decît atunci cînd se va impune stăpînilor lor să-i considere şi să-i trateze ca pe nişte oameni şi nu ca pe o marfă pe care o cumperi ieftin, o storci şi apoi- o arunci la fiare vechi.

Spre durerea lui, Thyrsis îşi dădu seama curând, că aceste consideraţii n-aveau nici un efect real asupra Deliei. Ea le înţelegea, le aproba, dar nu trăgea consecinţele. Credinţa ei izvora dintr-o parte a firii ei pe care el nu o putea pătrunde. Sălbaticii ei erau goi,

flămînzi, neştiutori şi în mizerie ; trebuiau hrăniţi şi îmbrăcaţi şi, ceea ce era mai însemnat, trebuiau botezaţi pentru mîntuirea sufletelor lor. Sarcina aceasta o atrăgea cu atât mai mult, eu cit, după spusele lui Thyrsis, toate forțele civilizației se opuneau realizării ei. în sufletul Deliei ardeau rugurile martirilor. Cu bucurie se va arunca în prăpastie şi cu dt mai adine va fi abisul, cu cit mai colțuroase stâncile, ou atât mai mare va fi 'atracția, cu atât mai arzătoare dorința ei.

Spre seară, se întoarseră acasă. Cum Delia hotărî să rămînă la ei peste noapte şi cum pe Corydon n-o mai durea capul, discuția fu continuată pînă noaptea "tîrziu. Th-yrsis nu luă acum parte la ea, lăsînd-o pe soția lui să-şi pledeze singură cauza.

Corydon zugrăvi prietenei sale amara ei singurătate. Delia o cuprinse eu brațul şi-i spuse :

— Vezi, toate acestea se datoresc lipsei tale de credinţă. Ai izgonit pe Dumnezeu din sufletul tău ; atunci cum să te ajut eu ? Dacă ai crede, nu te-ai simți singură nici dacă te-ai afla izolată în inima junglei.

Timp de cîteva ceasuri, Thyrsis stătu în tăcere, asculţi nd numai cuvintele Deliei şi gîndindu-se la deşertăciunea vieții pămînteşti. Nu mai nădăjduia demult s-o convingă să stea cu ei. îl impresiona numai drama acestui suflet nobil, sortit să fie încătuşat şi să rătăcească într-un labirint de întortocheate formule dogmatice. Veni şi clipa cind nu mai putu răbda ; o voință covârşitoare, năvalnică se ridică într-însul şi-l sili să se arunce asupra sufletului Dteliei Gordon şi să lupte cu el cum pînă atunci nu se mai luptase cu sufletul nici unui om, afară de cel al lui Corydon.

Adevărul era că lui Thyrsis îi plăceau oamenii credincioşi ; printre asemenea oameni .crescuse el, căile lor erau căile lui, fanatismul lor era şi al său. în vremea din urmă,, uita de multe ori aceasta, căci era hărțuit de nevoi şi amărît. Cu toate acestea, felul în care uneori se ridica împotriva formalismului bisericii americane şi al slujitorilor ei, amintea pe acela al tatălui care, din cînd în cînd găseşte nimerit să tragă cîte o bătaie copilului său.

Thyrsis vorbi acum Deliei ca unul care era el însuşi însuflețit de credință înfocată în Iisus. Cu multă putere de evocare, îi arătă că ceea ce vrea ea vrea şi el, că durerile ei sînt şi ale lui, că au acelaşi drum de urmat. Nenumărați oarfteni suferă în lume şi lumea e dominată de puterile răului ; în acest timp, cei puţini, în a căror păstrare se află conştiinţa şi credinţa lumii îşi pierd vremea cu dispute asupra unor formule moarte, a unor chestiuni de amănunt care n-au nici o legătură eu viața adevărată. Ce ne interesează sensul mai adînc al vechilor scrieri ebraice, care.

uneori, n-au nici un înțeles mai adînc ? Ce însemnătate are dacă Iona a înghițit balena sau balena l-a înghițit pe Iona ? Dacă Dumnezeu a terminat facerea lumii în ziua de vineri sau în ziua de sîmbătă ? Prin asemenea chestiuni de amănunt şi prin acreditarea unor basme şi legende din vremea copilăriei omenirii, oamenii cugetători sînt îndepărtați din rîndurile credincioşilor şi însăşi măreția acelei forțe care este credința este scoborîtă. Vorbind cu ardoare creseîndă, Thyrsis fu copleşit de cauza pe care o pleda ; i se păru că întreaga biserică creştină s-ar afla în fața lui şi el ar conjura-o în numele şi cu cuvintele lui lisus. Pentru că se înfăptuia o nouă răstignire, răstignirea întregii omeniri. Thyrsis izbucni la cuvintele : „O, voi, zbîrciți în credință !" Nu este oare cea mai mare hulă. supremul act de necredință, să pui spiritul religiei, care este una cu orice impuls de viață — cu puterea care face să răsară florile, să crească stejarul şi pe nou-născut să ceară hrană — să pui acest spirit în stare de dependență față de vechi texte ebraice şi de legende asiriene ? Delia vorbea mereu despre credință şi religiozitate ; dar ce erau credința şi religiozitatea ei în comparație cu ale lui, a cărui credință şi religiozitate cuprindeau tot ce e viață ! Credința lui Thyrsis îşi trăgea seva din încrederea în sufletul omului şi în rațiune, ca parte a sufletului omului, pe care Dumnezeu a pus-o în om pentru ca acesta să se folosească de ea şi nu să se teamă de ea şi s-o jignească.

Delia se apără cu îndîrjire. Contestă că credința ei ar depinde de texte şi legende ; ea crede într-un Dumnezeu viu. Nu se teme de rațiune... nu o jigneşte...

— Ba da, ba da ! exclamă Thyrsis. Toată atitudinea dumitale e o jignire la adresa rațiunii ! Nu vorbeşti de ştiință decît ca de ceva rău. I-ai spus lui Corydon că evoluția e un păcat.

— Nu văd cum ar putea evoluția să mă ajute în credința mea...

— Păi, tocmai astă este ! se aruncă Thyrsis asupra ei. Acum te-âi trădat! Nu te interesează adevărul în sine, nu-l cauți de dragul lui, pretinzi oricărui adevăr să se potrivească anumitor formule pe care le pui mai presus de orice şi -să nu se atingă de legendele dumitale. Și care este rezultatul ? Te-ai paralizat singură şi ți-ai condamnat viața intelectuală la sterilitate ! Trăim în epoca științei ; nu putem rezolva problemele timpului nostru decît prin metodele științei. Puterile răului se folosesc de ştiință Tn cel mai înalt grad ; dumneata deloc ; de aceea, ₍eşti ne- .putincioasă față de ele. Nu există în lume rău căruia să nu i se poată "veni de hac, fie că e vorba de boli sau sărăcie, de prostituție sau de munca femeilor şi copiilor, de alcoolism, criminalitate sau războaie. Dar dumneata nu ştii cum şi nu vei şti niciodată, pentru că ai aruncat armele ascuțite ale intelectului şi ți-a'i umplut capul cu formule. Cum vrei să înțelegi problemele timpului nostru dacă n-ai nici o noțiune în domeniul economiei ? Ai respins ideea revoluției ; cum poți sprijini atunci dezvoltarea societății umane şi îmbunătățirea stărilor sociale ? De unde să ştii dumneata că toată civilizația' noastră se află la o răscruce de epoci, că alunecă cu repeziciune spre marginea unei prăpăstii care te va înghiți şi pe dumneata, cu toți negrii dumitale. Eu, care simt ceva din cele ce se întîmplă, trebuie să ies în lume şi să lupt, pe cînd dumneata ai de gînd să te ascuzi în Africa şi să te

ocupi cu convertirea negrilor. Cred că poţi să-ţi închipui cît mă doare aceasta, mai ales cînd ştiu că spiritul care te animă, spirit plămădit din arzătoarea credinţă religioasă, din devotament, sete de dreptate şi fanatică dorinţă de a propaga binele în lume, ar fi în stare să alunge răul pentru totdeauna de pe pămînt, dacă s-ar lăsa numai condus şi îndreptat de normele inteligenţei.

Sforţările lui au fost zadarnice ; de fapt, nici nu se aşteptase la altceva. Cînd isprăvi, Dşlia era tot acolo unde fusese la început, tot atît de neîncrezătoare în ştiinţă şi tot atît de orbeşte încăpăţînată în hotărîrea ei de a pleca să lege rănile sălbaticilor şi să-i convingă ; îi spuse noapte bună şi ieşi în faţa casei să se uite la stele.

După cîtva timp — trebuie să fi trecut cu mult de miezul nopţii — Corydon veni lîngă dînsul. Văzu că avea obrajii aprinşi şi că tremura de agitaţie.

— Thyrsis, şopti ea, ai vorbit minunat !

El îi strînse mîna cu putere.

— Şi totul în zadar ! exclamă Corydon.

— Ţi-ai dat seama şi tu ?

— Mi-am dat seama de multe lucruri. Înţeleg acum de ce pui tu atîta preţ pe claritatea şi preciziunea gîndi- rii. Trebuie să desparţi esenţialul de amănunt.

— E la fel ca la o locomotivă, spuse Thyrsis. Oricît di- încălzite ar fi cazanele, oricît de repede s-ar învîrti roţile, dacă macazul e aşezat greşit, n-ai să ajungi niciodată la destinaţie.

— Ajungi cel mult în prăpastie, adăugă Corydon. Impresia aceasta am avut-o şi eu astă-seară. Îţi lua fiecare argument şi-l făcea să alunece în prăpastie ; după aceea, nu-i mai pasă de eL

— în general, stările de fapt n-o interesează deloc. Şi, ai văzut, nici nu-i pasă dacă va avea succes sau nu. < Opera ei e sortită eşecului, pentru că, vorba lui Nietz- sche : porneşte de la morala sclavilor. Nici nu se gîndeşte să îndrepte ceva în lume. Lumea aparţine răului ; gîn- dul că ar putea fi smulsă din ghearele răului i se pare nelegiuit şi prezumţios. Chiar dacă ar fi în stare s-o facă, nu va încerca măcar, pornind de la ideea că lumea e păcătoasă prin esenţă şi nu trebuie mîntuită. Vrea numai să scape sufletele sălbaticilor ei, apoi să moară încununată de glorie.

- — N-ar trebui să fie aşa ! strigă Corydon.

— Din păcate însă aşa este !

— Nu, nu ! Nu spune asta ! Ar însemna să renunţi la luptă şi nu trebuie să renunţi, Thyrsis. Voiam chiar să-ţi spun : trebuie să facem ceva, trebuie, Thyrsis ! Mi-e ruşine de propria-mi viaţă. Stau aici şi duc existenţa asta mizerabilă, cînd ar îi atîtea de făcut ! Nu simţisem niciodată, cum am simţit astă-seară, cită putere se ascunde în tine. Cîte n-ai putea face tu dacă ai fi numai liber, dacă nu ţi-aş sta eu în cale !'Ah, Thyrsjs, hai să uităm greşelile trecutului, să pornim printre oameni şi să propovăduim ideile noastre !

— Prea uşor îţi închipui tu asta, draga mea, spuse Thyrsis. N-ai avea chef totdeauna s-o faci. Temperamentul tău...

— Temperamentul meu ! exclamă ea. M-am săturat de el, mi-e ruşine de el. Vreau ca lumea să audă acest sunet de trîmbiță ! Vreau să-ți faci drum în biserici, vreau să arăți oamenilor că îşi bat joc de viață !

Se aşeză mai aproape de el şi-l strînse cu putere. El simți agitația ei pătrunzîndu-i ca un uşor curent electric.

Se minimă de efectul pe care-l produseseră cuvintele lui asupra ei, dîndu-şi seama, prin contrast cu Delia, cit de accesibilă era ea spiritului său.

— Dragă, îi spuse, voi trata aceste lucruri în cărțile mele. Tu trebuie să rărnîi eu mine şi să mă ajuți să le scriu.

Delia Gordon plecă înapoi în oraş în ziua următoare, ea să urmeze mai departe cursul de asistență socială. Locul ei de tovarăş de discuții îl luă acum reverendul Har- ding, care, în cursul plimbărilor sale, venea deseori pe ia ei. Thyrsis nu s-ar fi gîndit niciodată să intre cu el în relații mai strînse, dar Corydon găsi că „are el ceva" şi-i plăcea să stea de vorbă cu dînsul. Pastorul, căruia asemenea lucru i se întîmpla, pare-se, pentru întîia oară în viață, era peste măsură de măgulit şi începu să vină din ce în oe mai des ; curînd, Corydon şi cu el erau prieteni buni. Ea îi povestea lui Thyrsis tot ce discutau şi astfel, fireşte, acesta din urmă .trebui să-şi schimbe părerea despre reverend.

— Nu vezi ce fin şi sensibil este ? îl întrebă Corydon pdată.

— Ba da, văd, spuse Thyrsis. Dar nu găseşti că e cam sfios ?

— Sfios ! Gîndeşte-te ce educație i s-a dat ! Cum poți tu să te compari cu el ?

— Da, ai dreptate, recunoscu Thyrsis. în comparație cu el, fac, probabil, impresia unui elefant brutal.

Discuția aceasta se produse în urma unui schimb de cuvinte pe care-l avusese cu domnul Harding şi în cursul căruia Thyrsis spusese că civilizația modernă n-ar fi decît „o nouă şi continuă răstignire a lui Christos" ; pastorul rămăsese înmărmurit, iar Corydon se simțise foarte prost. Mai tîrziu, ea îi spuse lui Thyrsis :

— Lasă-mă să discut numai eu cu domnul Harding. Eu îl înțeleg şi-i cunosc sentimentele mai bine decît tine.

— Mă rog, cu cea mai mare plăcere, consimți Thyrsis. Cînd. îl văd că apare, mă fac nevăzut.

Dar aceasta nu folosi la nimic, pentru că domnul Harding era. un om bine crescut. Cînd făcea undeva o vizită, voia să ştie că e primit de stăpînul casei în persoană.

— Atunci, spuse Thyrsis, va trebui să stau cu voi şi să fac pe dama de companie ? *

— Da, să răspunzi numai la ce te voi întreba eu, îi recomandă Corydon cu insistență.

Pr in intermediul domnului Harding, cîştigară şi alte relații la Bellevue. Cunoscură pe doamna Jennings, soția tînărului director al unei şcoli superioare. Oamenii aceştia simpli şi simpatici o îndrăgiră îndată pe Corydon şi o rugară să vină mai des pe la ei. Corydon tînjea de dorul apropierii de oameni : îl rugă pe Thyrsis s-o

însoţească, el cedă de cîteva ori şi trebui să se lase chinuit cu ping-pong, cricket şi alte asemenea lucruri. Se răzbună, dezlănţuind în toiul celor mai interesante partide aprigi discuţii asupra instituţiilor politice ale Americii sau asupra viitorului căminului şi religiei.

Acolo cunoscură şi pe Harry Stuart, un tinăr frumos şi simpatic, care era profesor de desen la şcoala de sub direcţia domnului Jennings. Corydon găsi şi la el bogate însuşiri sufleteşti : ideea că interesul ei pentru el ar avea oarecare legătură cu ochii săi însufleţiţi şi părul său negru, frumos ondulat, fu respinsă de Corydon cu indignare.

1«

Interesul lui Corydon pentru chestiunile sociale crescu şi mai mult de ckid descoperi legătura lor cu problema feministă. Căzîndu-i în mînă un exemplar din cartea Femeile şi economia de Charlotte Gilman, o citi pe nerăsuflate şi o dădu apoi lui Thyrsis. Spre a adînci pro- ,blema, aceasta se apucă să citească Sociologia lui Lester Ward şi cărţile lui Havelock Ellis. Putu să-şi dea seama .astfel, că nu totdeauna femeile s-au îndeletnicit cu treburile gospodăriei şi cu cochetăria ; nădejflea că într-o zi vor avea poate interes şi pentru alte lucruri decît modă, jocul dragostei şi goana după bărbaţi nu era o simplă fantezie sau un vis utopic, ci îşi avea rădăcinile în anumite elemente vitale ale firii feminine.

La multe specii de animale, femela este egala masculului. Chiar şi în istoria umană au fost epoci cînd femeia avea o situaţie egală cu aceea a bărbatului, cînd funcţia de născătoare de copii nu dădea prilej pentru oprimarea femeii. Acesta a fost cazul cu strămoşii noştri rasiali, ai popoarelor anglo-saxone de azi, germanii. Tacit arată că f emeile lor erau viguroase * şi libere, că luau parte la adunările bărbaţilor, şi la nevoie, chiar şi la război. Abia influenţa romanilor, întîlnirea cu o lume în care domnea sclavia şi, în mod inerent, luxul stăpînilor, a dus la decăderea femeii teutone. Creştinismul a avut şi el partea lui de contribuţie, sau, mai bine-zis, dogmele în care un fanatic roman a îmbrăcat cu silnicie solia nemuritoare a lui Iisus.

Era interesant să urmăreşti, pas cu pas, legătura ce exista între robirea femeii şi robirea muncii ; acestea două mergeau mînă în mînă. Cît timp oamenii duseseră o viaţă primitivă, femeia îndeplinea o funcţie economică şi juca acelaşi rol ca şi tovarăşul ei masculin*. O dată cu robirea şi exploatarea muncii, cu îngrămădirea de bogăţii şi formarea unui strat de privilegiaţi nemuncitori, femeia a început să devină un apendice al bărbatului, un ornament al căminului, un obiect de proprietate. Nu-şi mai putea asigura succese prin muncă, ci numai prin farmecul sexual şi era astfel în interesul ei să se specializeze ca fiinţă sexuală. De generaţii şi veacuri, bărbatul selecţionase şi cultivase într-însa acele însuşiri care stimulau cel mai mult poftele sale şi care măguleau simţul său de stăpîn ; de generaţii şi veacuri, răspundea teoria că singura sferă prielnică activităţii feminine este căminul. Dacă se întîmpla ca el să

fie împărat german, îşi exprima părerea asupra acestei chestiuni în formula spirituală : „Küche,
Kinder. Kirche". * Femeia deveni din ee în ce mai plă- pîndă şi mai slabă fiziceşte, şi singura cale care-i rămînea ea să ajungă ceva în viaţă, era ademenirea în mrejele ei" a vreunui bărbat.

Aceasta era situaţia pînă în preajma vremii noastre. În secolul nostru, însă, progresul tehnic a avut drept urmare o sporire a muncii femeilor. Cu mintea trezită, femeia şi-a descoperit cătuşele ; le-a descoperit, dar le poartă încă.- Va veni, poate, o vreme cînd femeia nu va mai trebui să-şi vîndă funcţiunile senzuale, nici în cadrul căsătoriei, nici în cel a prostituţiei ; relaţiile sexuale nu vor mai exista atunci în forma lor cea mai urîtă, ca astăzi, şi nu vor' mai infectă rasa cu impotenţă intelectuală şi morală. Imensele forţe creatoare ce zac azi înţ&lenite în sufletul femeii se vor descătuşa atunci, şi viat? umană îşi va schimba cursul sub impulsul unor emoţii fundamentale şi primare. Thyrsis îşi spunea că de două mari hotărîri depinde progresul omenirii : de emanciparea muncii şi de emanciparea femeii. Găsi că viaţa lui n-ar avea nici un rost dacă n-ar pune-o în slujba acestor cauz.e.

Nopţile începeau să devină friguroase. Se apropia toamna şi perspectiva unei noi ierni în izolata căsuţă de lemn nu prea era ademenitoare. Un prieten, care le făcuse odată o vizită, o botezase cu expresia nimerită de „cutie în deşert". Thyrsis îşi dădu seama că nu-putea fi vorba de muncă serioasă cît timp vor fi închişi în această cutie. Durerile de cap şi stările de epuizare ale lui Corydon deveneau din ce în ce mai grave ; era de temut că, fără o schimbare a situaţiei, să nu mai apuce sfîrşitul iernii Cartea urmînd să apară în curînd, se puteau aştepta la o sumă mai mare de bani. Gîndul lor era să-şi cumpere o fermă- mică, dar cu o casă solidă. Vor putea ţine un cal, o vacă şi găini ; Thyrsis nu va mai trebui, cînd va simţi nevoia de mişcare, să se plimbe fără rost prin împrejurimi,

x) N. ed. în limba germană, în original : „bucătărie, copii, biserică".

ci va putea să-şi cheltuiască energia muncind cu folos la fermă.

Cînd aveau timp liber, înhămau celebra gloabă la „trăsura" cea străveche şi porneau să inspecteze toate fermele aflate pe o rază de cinci mile de la căsuţa lor ,; îndeletnicirea aceasta făcea să'se manifeste deosebirile lor jde temperament în mod mai puternic decît era bine pentru armonia căsniciei lor. Thyrsis întreba mai întîi de starea şoselei, de hambare, de pomi roditori, şi — înainte de toate — de preţ. Corydon visa lucruri mai frumoase. Nu îndrăznea niciodată să-şi mărturisească măcar sieşi conţinutul acestor vise. Avea imagini vagi despre pitoreşti coriacuri cu mari şemineuri deschise, zăbrele, scări impunătoare şi terase spaţioase ; peste toate acestea trebuiau să cadă ultimele raze ale soarelui. De fiecare dată cînd dădeau peste ceva ce-i amintea oarecum de visurile ei, inima ii sălta în piept de bucurie, spre a se prăbuşi, zdrobită, cînd proprietarul pomenea un preţ de zece sau cincisprezece mii de dolari.

Corydon nu era, aşadar, omul cel mai nimerit pentru asemenea inspecţii. Se uita la clădire şi spunea : „Aici s-ar putea construi o

terasă" ; apoi, arunca o privire asupra cîmpiilor din jur şi exclama : „frumoasă priveliște, dacă n-ar fi copacii de acolo" şi, cu un gest de regină, mătura toţi copacii din faţa ei. Fireşte că proprietarul, care se uita bine la ei, urca îndată preţul cu o mie de dolari.

Dacă se întîmpla însă ca Thyrsis, cu spiritul lui practic, să insiste ca să viziteze şi cîte o proprietate mai dărăpănată şi mai puţin ispititoare, se putea aştepta la îndîrjită rezistenţă clin partea ei. Corydon trecea prin încăperile respective cu o mutră jalnică, ca şi cum ar suferi de pe acum toate neplăcerile şi toată groaza pe care ar fi suferit-o poate după ani de vieţuire în această casă. Era în zadar s-o rogi să aibă o atitudine mai puţin tranşantă ; se purta cu casele întocmai cum se purta cu oamenii : le iubea sau ura de la prima vedere. De la asemenea vizite se întorcea mai epuizată decît de obicei şi foarte nefericită : Thyrsis trebuia să jure .că nici măcar o clipă nu se va mai gîndi la cumpărarea oribilei proprietăţi.

Cîteodată şi Thyrsis, în ciuda lipsei sale de intuiţie, simţea atmosfera grea şi apăsătoare care plana asupra acestor case şi ferme vechi. Trăind de un an şi jumătate în regiune şi avînd parte de limbuţi a spălătoresei, a fetei vecinului şi a unei fete care, din cînd în cînd, venea să facă, curat, aflaseră multe despre viaţa vecinilor lor, în cea mai mare parte mici fermieri. Ceea ce Thyrsis abia de curînd recunoscuse în toată însemnătatea sa : marele rol pe care-l joacă în viaţă elementul economic era confirmat, în toate privinţele de realitate. Singurele familii „cumsecade" din regiune erau, în total, două ! Stăpîneau suprafeţe mai mari de 100 de pogoane. Cîteva ferme de 50 sau 60 de pogoane întindere erau ţinute de arendaşi care le exploatau fără milă. Cea mai mare parte a proprietăţilor era compusă din terenuri mici, variind între unul şi 20 de pogoane. Nespus de greu luptau aceşti mici fermieri pentru existenţa lor şi, cu rare excepţii, casele lor nu erau numai case ale mizeriei materiale, ci şi ale degenerării morale şi fizice. Peste drum de Thyrsis, locuia un idiot ;' puţin mai încolo, un bătrîn beţivan, care avea un fiu nebun şi altul tuberculos ; iar de cealaltă parte a pădurii, locuia familia HodgeS, spaima regiunii. Tatăl lucra ca salahor în oraş o zi sau două pe săptămînă, cheltuia îndată micul său cîştig pe băuturi spirtoase din cele mai ordinare şi otrăvitoare, iar apoi, pe jumătate dement, venea acasă să-şi bată nevasta şi copiii. Avea nu mai puţin de unsprezece copii ; numărul lor sporea în fiecare an cu cîte unul. Cei mari se îndeletniceau cu furtişaguri ; cei mici puteau fi văzuţi în toiul ierni jucîndu-se, pe jumătate goi, în faţa casei. Toţi locuitorii pe o rază de zece mile se temeau de copiii Hodgesilor ; mijloacele pe care fiecare fermier le cheltuia spre a se apăra de ei ar fi ajuns ca să asigure întregii familii un trai confortabil pe toată viaţa.

Thyrsis călătorise îndeajuns prin toate statele federale spre a şti că regiunea lui nu constituia o excepţie ; situaţia micilor fermieri era pretutindeni aceeaşi. Oamenii mai întreprinzători se mutaseră în regiunile din Vest ; cei rămaşi erau siliţi să-şi împartă avutul în bucăţi din ce în ce mai mici şi să se împovăreze cu ipoteci apăsătoare, afundîndu-se, astfel, tot mai mult în mizerie. Iată în ce consta situaţia „înfloritoare" a micilor fermieri independenţi, a căror fericire era cîntată de toţi exponenţii economiei ortodoxe şi care — dacă era să te iei după articolele de fond ale ziarelor — constituiau coloana vertebrală a civilizaţiei americane !

Ziua de apariție a cărții sosise, în sfîrşit. Țhyrsis se bucură, văzînd publicitatea cu adevărat generoasă pe care i-o făcu marea casă editoare ; un început de succes, în sfîrşit ! Apoi veniră recenziile şi acestea îl bucurară şi mai mult. ,,0 notă cu totul nouă în proză contemporană". Putere, pasiune, -larg suflu epic, profundă inspirație poetică... Istoria americană n-a fost încă niciodată tratată în chip atît de serios ca obiect de creație-artistică şi niciodată încă marile idealuri naționale ale Americii nu şi-au găsit o atît de viguroasă afirmare..." Elogiile acestea erau exprimate în revistele literare conducătoare. Thyrsis avea toate motivele să se bucure : părea a fi izbîndit, în sfîrşit !

Plecă îndată în capitală, ca să nu lase nefolosit acest triumf, mai precis ca să-l materializeze. Observase că momentul, cel mai prielnic spre a te apropia de directorii de ziare era atunci cînd abia ai scos o carte. În acele zile erai o personalitate care nu cerea, ci-şi impunea atenția. Se apropia luna alegerilor prezidențiale şi campania electorală era în toi ; cum toate partidele promiteau alegătorilor marea şi sarea, dar mai ales îmbunătățiri de ordin social, Thyrsis se gîndi că n-ar fi lipsit de interes pentru cititorii vreunu ziar sau magazin să afle cîte ceva despre problemele sociale ale Americii.

Spre bucuria lor. editorul marii publicații lunare Macintyre's Monthly primi sugestia lui cu ochi buni şi-i ceru îndată un articol. Thyrsis se.închise în camera lui de hotel şi încă în aceeaşi noapte scrise un articol atît de bogat în miez. încît întregul corp redacțional rămăsese sincer entuziasmat şi-i propuse să-l scrie şi pe-al doilea. Thyrsis îşi luă atunci inima în dinți şi — minunîndu-se singur de îndrăzneala lui — declară politicos dar cu ho- tărîre că articolele lui merită să fie plătite cu 5 cenți de cuvînt. Redactorul-şef se grăbi să-l asigure că găseşte acest onorariu tocmai potrivit.

Două sute de dolari pentru un articol ! Primele roade ale proaspetei sale celebrități. Thyrsis plecă acasă şi după o săptămînă se întoarse în oraş cu cel de-al doilea articol.

De data aceasta, chema la rampa opiniei publice pe imul dintre* cei mai populari candidați prezidențiali şi-i punea cîteva întrebări cu tîlc. De o parte, scria, vedem capitalul țării care sporeşte mereu prin dobînzi şi dobînzi la dobînzi şi cere mereu dividende ; de cealaltă parte, poporul care munceşte din greu ca să producă aceste dividende. Putea-va poporul să procure aceste cîştiguri totdeauna ? Şi ce se va întîmpla cînd nu va mai fi în stare s-o facă ? Mai departe, vedem că anumite monopoluri şi privilegii, obținute de anumiți indivizi pe căi lăturalnice şi prin mituiri, produc posesorilor lor sute de milioane, şi aceste milfoane sporesc în mod automat. Vor fi lăsate aceste capitaluri dobîndite în mod fraudulos să producă veşnic dividende şi dobînzi ? în ultima parte a articolului, demonstra în mod amănunțit următoarele : sporirea capitalului şi progresul tehnic au dus la o creştere . vertiginoasă a producției, care depăşeşte cu mult nevoile pieței interne şi externe ; producătorii îşi pun nădejdea în deschiderea unor noi debuşeuri. Dar ce se va întîmpla atunci cînd Japonia,-India, China vor dispune de industrii proprii şi vor renunța la importul produselor americane ? Mari contingente de muncitori vor deveni şomeri ; unde domneşte şomajul, *se* produc tulburări sociale. De pe acum, în Anglia, un sfert, al populației trebuie să caute noi posibilități de muncă ; iar că acestea nu se găsesc uşor, ştie toată lumea. Ce se và întîmpla cu oamenii cărora nu li se mai asigură existența, deci loc pe pămînt ? Iată care sînt

problemele timpului nostru, încheia Thyrsis : de ce nu preocupă ele pe politicienii americafii ?

Articolul acesta fu citit şi discutat cu multă aprindere în redacţia revistei Macintyre's Monthly. Tînărul Bill Macintyre în persoană trimise să-l cheme pe Thyrsis'.

— Straşnic articol ! declară el. Nu strică deloc ca cei 500.000 de abonaţi ai noştri să-'şi bată puţin capul cu problemele acestea. Dar şi redactorii noştri ar trebui o dată scărmănaţi cum se cade. Dacă ai chef, vino, te rog, să iei masa cu noi vinerea viitoare ; îi vei găsi atunci adunaţi pe toţi ca oile în ţarc. Dar nu uita- să le dai puţin ia cap cu teoriile dumitale, că tot au capetele goale !

Thyrsis urcă astfel încă o treaptă pe scara succesului. Macintyre junior locuia într-o casă mare şi luxoasă din Riverside Drive, peste drum de reşedinţa urbană a familiei lui Barry Creston. Tablouri minunate împodobeau pereţii vastei săli de primire, care, cufundată, cum era, într-o lumină tulbure, impresionantă, te făcea să te simţi ca într-o catedrală. Un lacheu tăcut luă cu solemnitate pălăria cam uzată a lui Thyrsis, apoi îl conduse pe o scară largă, acoperită cu covoare moi, spre apartamentele personale ale lui Bill, pe care valetul său îl aju|j| tocmai să-şi pună smochingul. Thyrsis, din păcate, n-avea nici valet, nici smoching ; cu toate acestea, se aşeză într-un fotoliu comod şi începu să „dea la cap" gazdei cu teoriile sale. Apoi coborîră împreună în sufragerie unde Thyrsis făcu cunoştinţă cu redactorii Morris şi Hemingway, cu celebrul romancier Buddie Commings şi cu nu mai puţin faimosul desenator Bob Desmond. Puţin mai tîrziu, sosi şi Macintyre senior, despre care fiul său găsise că nu i-ar strica nici lui să afle cîte ceva despre „problemele timpu lui nostru''.

Macintyre senior avea părul alb şi obrajii trandafirii, îşi îacepuse cariera ca băiat de prăvălie la o librărie, încetul cu încetul, izbutise să ajungă asociat al patronului său şi, cu economiile sale, întemeiase un mic birou de publicitate. Apoi, începu să editeze serii de cărţi populare, kcum, după patruzeci de ani de muncă dîrză, Macintyre sra şeful unuia dintre cele mai mari trusturi editoriale ale Americii.

Lui Thyrsis îi apăru ca unul dintre cei mai simpatici jătrîni pe care-i cunoscuse vreodată. Cum dădu cu ochii de Ihyrsis, se duse la el şi, fără alte formalităţi, îl luă de braţ şi—1 duse într-un colţ, lîngă fereastră.

— Cu dumneata am de vorbit, îi spuse. Dragul meu, continuă după ce se- aşezară amîndoi în fotolii, am citit irticolul dumitale.

— Care ? Primul sau al doilea ? întrebă Thyrsis.

— Al doilea. Să ştii că Billy nu mai are voie să publice isemenea lucruri în revista mea î

— Cum ? exclamă Thyrsis, alarmat. !

m
i

— Nu vreau eu. Articolul nu va fi dat la tipar.

— Dar l-a şi acceptat.

— Ştiu. Ar fi trebuit să mă consulte şi pe mine.

— Dar... el mi-a dat însărcinarea să-l scriu. Şi mi-a făgăduit două sute...

— O, asta nu-i nimic, spuse bătrînul, zîmbind cu blîndeţe. Dumneata îţi vei primi banii, n-ai nici o grijă !

Thyrsis nu răspunse îndată.

— Dragă băiete, urmă celălalt, e un articol înfricoşător !

— Hm, făcu autorul, se prea poate.

— De ce scrii asemenea lucruri ?

— Pentru că sînt convins că sînt adevărate.

Macintyr^feenior cugetă o clipă.

— Ştii, spuse el apoi, eu te cred un băiat foarte deştept. în orice caz, ştii o mulţime de lucruri, mult mai multe decît mine. Ceea ce nu înţeleg însă este de ce nu preferi să scrii o carte despre teoriile dumitale.

—- O carte ? întrebă Thyrsis, uimit.

— Da, o carte, îl lămuri celălalt, ca să-ţi faci rău cel mult dumitale însuţi. De ce ţii neapărat să le publici în revista mea şi să-mi alungi cei cinci sute de mii de abonaţi ? •

îndată după aceea trecură la masă, care fu servită cu tacîmuri de argint. Luminările aruncau o lumină discretă asupra mesei şi a oaspeţilor ; şi, pe cînd chelnerii serveau tăcuţi, făcînd să apară şi să dispară mereu alte feluri de mîncare, Thyrsis începu să-şi îndeplinească misiunea : să „dea la cap", adică, celor prezenţi, cu ideile sale sociale.

Prea departe însă nu putu ajunge discuţia stîrnită de el. Macintyre senior se purta ca un băieţaş căruia i s-a luat jucăria. O gloată mînioasă în faţa clădirii editurii sale cu greu l-ar fi putut speria mai mult. Declară cu cea mai mare solemnitate că nu pune nici un preţ pe asemenea dezbateri, Billy, care stătea între el şi Thyrsis, trebui să depună multe insistenţe ca să-l liniştească pe bătrîn. , ■

Vederile lui Macintyre senior cu privire la chestiunile sociale erau simple şi uşor de priceput. Mă rog, ce putea fi rău într-o ţară care adusese atîţia oameni destoinici şi însemnaţi în fruntea treburilor sale ? Macintyre ştie ce vorbeşte, pentru că a jucat golf cu toţi şi a fost deseori invitat pe iahturile lor. Fără îndoială că această convingere a lui era sinceră ; altfel, dacă ar fi fost cit de puţin făţarnic, şi-ar fi ales exemplele cu mai multă pre- cauţiune. Rosti cu candoare nume după nume, numai oameni ale căror delapidări şi mituiri erau notorii în toată ţara. Vocea lui era pătrunsă de dragoste şi admiraţie, vorbea despre aceşti oameni ca despre binefăcători ai omenirii pe o scară mondială ; fireşte că stîrni rîsul tuturor celor prezenţi.

Macintyre senior trebuia numai să deschidă gura şi îndată toţi ceilalţi treceau de partea lui ..Thyrsis ; şase oameni porneau apoi la atac împotriva omului de afaceri rămas singur. Bătrînul începu să fie cam neliniştit ; fiul său şi redactorii revistei sale se depărtau de el ; acest ciudat fenomen nu şi-l puteau închipui.

CARTEA A PAISPREZECEA

PREŢUL DE RĂSCUMPĂRARE

în oraş se răspîndi vestea că a apărut un nou „leu"'. Cîteva zile după supeul de la Macintyre, Thyrsis fu întrebat la telefon de Comings, celebrul romancier, dacă n-ar fi dispus să dejuneze cu el la clubul „Thistle". Thyrsis se artă* dispus şi se duse acolo. Comings îi povesti că doamna Parmy Patton a citit cartea lui şi ar fi dornică să-l cunoască ; el îşi luase obligația să-l aducă acolo la ceai. Thyrsis fu destul de lipsit de tact ca să-i dea de înțeles că nu ştie nimic despre această doamnă ; Comings, dimpotrivă, era înzestrat cu prea mult tact spre a manifesta vreo surprindere cu privire la această fenomenală ignoranță. Doamna Patton, îi explică el, e o figură proeminentă în societate. Cam toate firile intelectuale ale capitalei trec prin mîinile ei. O interesează problemele sociale şi mişcarea feministă.; afară de aceasta, e o persoană fermecătoare, cu siguranță că Thyrsis nu va regreta timpul petrecut la ceaiul ei.

Pe cînd asculta entuziastul panegiric, Thyrsis îşi aminti că mai auzise ,totuşi, de această doamnă Patton. Ea era în doliu după fratele ei. De curînd, Corydon îi arătase, la rubrica mondenă a ziarului lor, o notiță în care era vorba despre o superbă şi unică robe de deuil * adusă de doamna Patton de la Paris.

* N. ed. în limba franceză. în original : „rochie de doliu".

Cu cîtva timp în urmă. Thyrsis s-ar fi ferit să accepte o asemenea invitație. Acum însă, cînd își făcuse o colecție de felurite specimene sociale, primi imediat. La cinci, se întîlni iar cu Comings, și amîndoi merseră agale pe Fifth Avenue pînă la impunătorul palat al familiei Pat ton. Thyrsis observă că, din considerație pentru el, Comings nu-și schimbase costumul, cum făcea, de obicei, după-amiaza ; îi fu recunoscător pentru această dovadă de bun simț.

Doamna Patton îi primi în ținută de doliu, un doliu fraged și diafan, atît ele frumos, încît ar fi împăcat și pe Asrael, îngerul morții. Ea însăși era o făptură fragedă și diafană ; cu greu ți-ai fi putut închipui un mai încântător fluture negru. Era foarte drăguță, amabilă și-l copleși pe Thyrsis cu meșteșugite complimente la adresa cărții sale ; apoi, începu să-i vorbească despre felurite probleme sociale, exprimîndu-și regretul că e atît de neștiutoare în domeniul acesta. Cîteva observații ale ei trădau o inteligență reală, spre surprinderea lui Thyrsis, care se aștepta la observații pătrunzătoare din partea ei tot atît de puțin ca din partea unui fluture adevărat. Nu-i pe jumătate atît de proastă cum credeam, conchise el, simțind chiar oarecare admirație pentru o femeie, care, din spatele unui zid înalt de zece milioane de dolari, trebuia să lupte ca 'să ajungă la o cît de mică atingere cu viața reală. Doamna Patton avea trei copii mici, iar soțul ei era unul din conducătorii lui Standard Oii ; ea se plînse lui Thyrsis că Permy — astfel își numea ea soțul — se simte terorizat de capriciile ei, care-i inspiră o adevărată groază.

Thyrsis constată cu uimire că, în America, și bogații sînt tot atît de puțin scutiți de temeri ca și săracii. Bogăția lor face dintr-înșii o țintă a ironiei publice ; ziarele înregistrează îndată cea mai mică abatere de la convențiile sociale pe care și-o îngăduie. Doamna Patton îi povesti că, într-o vară, se jucase cîteva minute cu copiii, în fața cazinoului din Newport; a doua zi, toată țara află din ziare că doamna Patton s-ar gîndi să introducă jocul „de-a v-ați ascunselea" la colonia de vară din Newport.

Mai veniră la ceai și alți musafiri, doamne și domni : Percy Ambler un domn elegant, care scria, din cînd în cînd, cîte o poezie ; Murray Symington, cronicarul literar al săptămânalului **Kniekerbocker's Weekly,** un om cu care trebuia să te pui bine ; Blanchard ,editorul tînăr și progresist al săptămîn aiului **Beau Monde,** care rivaliza, ca tiraj, cu revista condusă de Macintyre. Mai yeni, apoi, un tînăr fandosit și cu monoclu, Macklin, nepotul doamnei Patton, care avea meteahna englezilor de a tărăgăna cuvintele. Maeklîn ajunsese la acest fel de pronunțare în modul cel mai cinstit și nevinovat, pentru că fusese crescut în Anglia. Thyrsis însă nu știa aceasta ; îl auzi pe junele snob vorbind, ba despre iahtul său particular, ba despre pasiunea sa pentru poezia lui Stéphane Mallarmé, și îndată își făcu despre el o părere nu prea bună. Thyrsis

se afla în toiul unei discuții serioase cu doamna Patton şi Symington şi spunea tocmai că problema socială trebuie rezolvată în Statele Unite cît mai curînd, cînd, întor- cindu-se, din întâmplare, dădu cu ochii de tînărui Macklin care-l observa cu o mutră trufaşă şi-l întrebă < u accentul său englezesc :

— O, scuzați, vă rog, la ce vă referiți cînd vorbiți de problema socială ?

Thyrsis îi răspunse prompt :

— La dumneata mă refer !

Macklin era bătut. Thyrsis află mai,tî.rziu că această replică a lui făcu înconjurul saloanelor oraşului, fiind considerată ca o vorbă de mare duh. Fu chiar consemnată în coloanele unui ziar, care dedica mult spațiu bîrfelilor din lumea ' mondenă. Nu o singură celebritate literară îşi întemeiase reputația pe un triumf niai ieftin decîț acesta !

Thyrsis se putu lămuri din nou asupra felului cum se fabrică faima literară, atunci cînd cercetă numărul următor al lui **Kniekerbocker's Weekly.** Murray Symington se ocupa de el şi de cartea lui pe trei coloane. Articolul era scris într-un stil vioi, spiritual, caracteristic lui Murray şi pătruns de multă căldură. Thyrsis constată cu uimire că era pomenită aici şi cartea lui anterioară, **Descoperitorul adevărului,** în următorii termeni : „lu- crarea aceea strălucită, adevărată comoară de idei îndrăznețe'". îşi aminti că, la apariția acelei cărți, numai cu doi ani în urmă, acelaşi critic vorbise despre ea, în aceeaşi revistă, ca despre o „scriere fără valoare": Să fi fost, vasăzică, adevărat că o scriere, care era „fără valoare" cită vreme au torul.ei murea de foame într-o odăiță de la mansardă, devenea o „lucrare strălucită" de îndată ce era primit în salonul doamnei Parmy Patton ?

2.

Thyrsis avea să pătrundă şi mai adînc aceste taine literar-sociale ale New York-ului. Murray Symington îi transmise pe cale telefonică o invitație din partea doamnei Jesse Dyckman. Soțul ei era unul dintre cei mai apreciați colaboratori ai revistei Beau Monde, nuvelele sale cu subiecte din elita societății fofraînd deliciul unanim al tuturor cititorilor.

■— Nu pot să mă duc la dineu, spre Thyrsis la telefon, pentru că n-am smoching.

i Murray transmise această comunicare amfitrioanei şi, peste cîteva minute, îl anunță pe Thyrsis că poațe veni îmbrăcat cum vrea.

Doamna Jesse Dyckman ocupa o elegantă locuință- studio nu departe de Central Park. Luxul etalat aici îi aminti lui Thyrsis de casa

familiei Macintyre. Sufrageria era în roşu închis, afară de mobilă, care era neagră ; candelabre, argintărie, cristaluri, bineînţeles că nu lipsea' nimic din toate acestea. Thyrsis fu condus înăuntru de o doamnă de primire, autentică pariziană. Doamna Dyckman strălucea în lumina umerilor ei albi şi a unui sclipitor colier de perle. Soţul ei arăta şi mai bine hrănit şi satisfăcut decît pe fotografiile care-l înfăţişau, iar limba lui era încă mai spirituală şi mai ascuţită decît în nuvelele sale. Mai erau de faţă doamna Partridge, compozitoare de operete şi domnişoara Taylor, ale cărei poezii de mediocră calitate puteau fi citite în rubricile distractive ale tuturor revistelor.

Era, deci, adunată aici toată crema lumii, literare ; Thyrsis asculta cu atenţie tot ce se vorbea, vrînd să afle- care e formula succeselor de public. Lîngă el, sta doamna Dyckman, care se pricepea la fel de bine să manevreze cu umerii ei sclipitori, ca şi cu tot atît de sclipitoarea ei cultură. Părea a-şi ii petrecut tot timpul liber — adică» loată viaţa — culegind tot felul de fraze despre cărţi, tablouri, piese şi compoziţii spre a fi pregătită pentru o eventuală pomenire a lor la recepţiile ei. Părerile ei erau îndeajuns de „avansate" spre a'epata şi a da im presia de originalitate şi, totuşi, nu atît de „avansate" ca să iasă din cadrul convenţionalismului social. Soţul ei scria nuvele în care citeai cum umblă eroul cu ţigările sale şi că eroina purta o rochie en princesse ; aflai numele băturilor ajunse la modă, amănunte tehnice despre auto- mobile şi, curînd, ajungeai să te pricepi atît de bine la cele mai complicate deosebiri de rang valabile în rîndu- rile aristocraţiei, încît începeai să crezi că tu însuţi faci parte din ea.

Thyrsis putea să reconstituie în închipuire cariera amfitrionului. Urmase ani îndelungaţi la şcoala snobismului, studiase toate capriciile modei nu numai în materie de îmbrăcăminte şi maniere, ci şi cu privire la cărţi şi idei. îşi începuse căsnicia în locuinţa aceasta luxoasă, cu tacîmuri de argint şi personal de serviciu adus din Franţa, dînd serate şi recepţii la care erau invitaţi numai oameni „ cu greutate", aleşi pe sprinceană. în felul acesta, obţinuse un strălucit angajament la Beáu Monde : scria cîte o povestire sau două pe lună şi încasa cîte o mie de dolari pentru fiecare din ele.

Revista Beau Monde putea fi definită ca slujind Ia educarea bogătaşilor de dată recentă. Parveniţi existau, fireşte, în toate oraşele ţării ; chiar şi în localitatea cea mai mică ei formau o. societate aparte. Cînd veneau la New York, descindeau la hoteluri scumpe şi se duceau la teatre, operă şi restaurante de lux ca să-şi completeze „educaţia" şi să-i dea lustrul necesar ; în plus, mai aveau şi acest îndreptar săptămînal, care le îngăduia să-şi controleze progresele făcute. în paginile de publicitate ale revistei, aflau de unde se pot cumpăra ultimele noutăţi în materie de cămăşi, cravate, dulciuri, ţigări şi automobile. Partea consacrată textului conţinea numai cronicile cerourilor selecte în care se mişcau şi ale altor centre mondene care — ea Parisul şi societatea engleză —**t** dădeau tonul,

din motive tradiționale. Tînărul prim- redactor Blanchard avea acces la cluburile cele mai intime ; cine se ținea de poala lui putea să aibă norocul să scape de ochiul vigilent al paznicilor şi să se pome- nească deodată la țelul visurilor sale, printre oameni de autentică noblețe.

Printre colaboratorii publicațiilor Beau Monde şi Ma- eintyre's Monthly erau vreo duzină de oameni care se ridicaseră în felul acesta. Unii dintre ei fuseseră scriitori adevărați la început, în orice caz, fuseseră dotați cu o anumită cantitate de vigoare. Acum, îşi petreceau serile Ia banchete şi recepții ; ziua, stăteau la cîte o cafenea de lux, eitind gazetele de după-amiază, bîrfind şi dobmdind provizia necesară de cinism pentru povestirea lor următoare din societatea mondenă.

Această metodă de producție literară ar putea fi calificată drept una ,Jde curte". Centrul în J urul căruia se învîrtea totul era prințul, adică aeela care ținea băierile pungii ; iar „curtea" se compunea dintr-o categorie de literați la modă şi doamne bogate ai căror bărbați erau prea ocupați la bursă ca să le poată da destulă atenție. Oamenii aceştia dădeau tonul şi acordau favoruri ; dacă te bucurai de grațiile lor, erai ca şi imun față de orice critică, oricât de strigătoare ți-ar fi fost mediocritatea. Nimeni nu putea fi atît de lipsit de bun simț, încît să scrie de rău despre un om cu care jucase golf cu prilejul ultimului week-end ; şi cine ar fi nesocotit elementara regulă de politețe care oprea pe un bărbat galant să-şi bată joc de opera unei tinere poete pe care o condusese la masă abia cu cîteva zile în urmă ?

Thyrsis se uită bine la oamenii aceştia şi făcu o paralelă între el însuşi şi dînşii. Nu era deloc orbit de vanitate cînd îşi spuse că nu i-âr fi trebuit nici o săptămână ca să scrie o nuvelă de genul celor căutate de Macintyre, spirituală şi distractivă, cu o brumă de simțire adevărată şi cu doza de sinceritate îngăduită de direcția revistei. Ar -fi putut cere pentru ea cinci sute de dolari ; Billy Macintyre i-ar fi trimis un cec. Şi-ar fi luat o locuință frumoasă în oraş, şi-ar fi comandat cîteva costume şi apoi s-ar fi dus să facă o a doua vizită doamnei Parmy

Palton. Prietenul său. Commings, ai* fi cerut apoi admiterea lui la clubul „Thistle", el ar fi făcut cunoştință acolo cu oamenii care dictau opinia literară a zilei şi cariera lui ar fi fost asigurată.

N-ar fi trebuit, neapărat, să renunţe la convingerile sale. în societate găseai tot felul de oameni excentrici : yogi, spiritişti, teozofi, vegetarieni, nudişti şi alţii asemănători. S-ar fi găsit loc şi pentru spleen-ul lui, mai ales că preocupările sociale erau la modă ; ar fi trebuit numai să-şi prezinte opiniile într-o formă spirituală şi distractivă şi să se mărginească la aspectul lor literar.

Un singur punct întunecos avea acest portret trandafiriu al viitorului. Ar fi trebuit să-şi-ţină în umbră soţia şi copilul. Corydon nu se potrivea pentru scopuri mondene. în faţa unei femei ca doamna Jesse Dyckman, familiarizată cu toate subtilităţile intelectuale şi , neîndurătoare faţă de' cei mai puţin bogaţi în duh decît dînsa, ar fi luat-o la fugă îngrozită. Thyrsis era în stare să stea în linişte lîngă doamna aceasta, să afişeze cea mai mare admiraţie pentru pompoasele pene de struţ ale spiritului şi· culturii ei, dar, în acelaşi timp, s-o observe şi s-o analizeze în modul cel mai amănunţit. Corydon n-ar fi izbutit niciodată să facă un asemenea lucru;, trăia viaţa cu prea multă intensitate şi lua faţă de oameni o atitudine prep personală.

Dar ea l-ar fi lăsat să plece, dacă el i-ar fi spus că e mai bine aşa. Atunci, de ce n-o făcea, de ce lăsa să-i scape un prilej atît de rar-şi pleca să se vîre înapoi în ,.cutia din deşert", unde-l aştepta numai lupta cu nevoile şi cu singurătatea ? Motivul era că, fără îndoială, caracterul său era mai puţin elastic, mai puţin flexibil decît intelectul său, Thyrsis nu putea să aibă de-a face cu aceşti oameni, dacă nu era făţarnic ; numai faptul că sta şi discuta cu ei, părea a fi o minciună de neîndurat. Ei erau doar .duşmanii săi şi pe ei îi combătea. Ei reprezentau pentru el întruchiparea a tot ce ura în lume, ura ideile lor, instituţiile şi obiceiurile lor, virtuţile, tot atît de bine, ca şi viciile lor.

Thyrsis coborîse el însuşi prea adînc în iadul mizeriei, fusese prea răscolit de vederea suferinţelor umane, spre a le mai putea uita. Cum să-l fi bucurat acum «mătăsuri şi bijuterii, mîncăruri fine şi vinuri delicioase, cînd în urechi îi răsunau încă ţipetele îndurerate ale milioanelor de oameni pe care-i lăsase în urma lui, în clocotul pră- pastiei ? Să-i fi trădat şi el, aşa cum îi trădează mulţi ? Să-şi fi făcut din nădejdile lor sugrumate o scară pe care să urce spre renume şi bogăţie ?

Poate că, dintre toţi oamenii în viaţă, el era singurul care, pe lingă voinţă, avea şi vocea necesară spre a da semenilor săi putinţa să-i spună deznădejdea. Fireşte, şi alţii izbutiseră să scape cu viaţă din iadul acela ; dar cine din ei era artistul care să fie în stare a făuri din suferinţa îndurată o. armă îndeajuns de puternică şi de ascuţită spre a străpunge pielea groasă a acestei lumi civilizate ? Un artist se formează în ani şi decenii de muncă grea, de autodisciplină şi autoeducaţie ; care din nefericiţii scăpaţi din infern mai aveau puterea să se supună unei atari încordări ?

Poate că el avea de spus lumii adevăruri pe care altfel nu le-ar afla. Văzuse, la el însuşi şi la cei pe care-i iubea mai mult, rezultatele sărăciei şi promiscuităţii, ale frigului şi foamei, ale singurătăţii .bolilor şi deznădejdii ; dobîn- dise, astfel, o înţelegere personală, autentică, pentru cauzele şi efectele tuturor plăgilor societăţii moderne, pentru, sinucideri, demenţă, alcoolism, vicii, crime şi pentru decăderea trupului, minţii şi a sufletului. Ceea ce văzuse cu ochii lui, nu putea fi disputat de nimeni. De aceea, trebuia să se pregătească de luptă, să enunţe lumii adevărurile pe care le aflase şi să facă în aşa fel ca nimeni să nu ie mai uite ; trebuia să meargă înainte, mereu înainte, înfruntînd toate piedicile pe care puterile corupte ale civilizaţiei i le puteau pune în cale ; trebuia să trăiască pentru opera aceasta, să moară pentru ea, — pentru ea, în sfîrşit, conştiinţa lumii să se trezească din amorţire.

CARTEA A CINCISPREZECEA

ISTOVIRE

Thyrsis se întoarse acasă, la ţară, cu sentimentele împărţite între bucuria stîrnită de cei patru sute de dolar: cîştigaţi cu atîta uşurinţă şi necazul pricinuit de proasta desfacere a cărţii sale. În rîndurile criticilor literari, cartea obţinuse tot succesul dorit; publicul însă se dezinteresa de ea, în trei săptămîni de la apariţie, nu se vînduse mai mult de o mie de exemplare. Editorul însuşi mărturisise că e dezamăgit, dar spusese că nu trebuie încă părăsită orice nădejde. Trebuie lăsat timp cărţii ca să-şi croiască drum, iar recenziilor, ca să-şi facă efectul.

Thyrsis aşteptă cîteva săptămîni, în care vreme nădej dea lui alterna cu disperarea. Pînă la urmă, trebui să-şi dea seama că opera lui fusese încununată cu cea mai cruntă dintre ironii, cu un succes de stimă. Critica era- unanimă în a recunoaşte că scrisese o operă neobiş-nuită şi de mare valoare, dar vai, opinia ei avea numai o însemnătate teoretică şi nu putea da nici o valoare efectivă judecăţilor pe care le rostea. Succesul sau • eşecul real al unei cărţi depinde de toanele marelui public. Dacă,. datorită unor împrejurări nelămurite, vînzarea unei cărţi începea sub bune auspicii, atunci o publicitate subtilă, metodic şi ingenios dirijată, avea grijă ca ea să nu mai cedeze pasul ; peste noapte, cartea devenea un succes, oricare. ar fi fost părerea criticilor despre ea.- O cronică literară apare numai o cdată, reclame, dimpotrivă, pot fi publicate de nenumărate ori şi un toate ziarele simultan. I se vira ¡in cap publicului că Inimi înflăcărate de Dorothy Dimple e o capodoperă de zugrăvire a caracterului, scrisă într-un stil pătimaş. Publicul de rînd nu era îndeajuns de priceput ca să facă. deosebirea intre o recenzie -literară şi o reclamă subtil redactată şi lua aceste opinii drept literă de evanghelie. Iar o dată ce o carte avea sueees, şi criticii se supuneau pină la urmă; cînd aveau de recenzat- opera următoare a acestui .„popular" scriitor, schimbau, cu -ştiinţă sau fără, tonul.

Thyrsis avea de înfruntat, aşadar, un trist adevăr : cheltuise în zadar un an şi jumătate de muncă intensă, de istovitoare răbdare. Visul lui la o viaţă independentă şi lipsită de griji se îndepărtase, mai mult ca ori cînd, dt sfera posibilului. Trebuia să-şi adune .curajul şi nervii pentru o nouă sforţare, iar Corydon -tr-ebjuia -să se obişnuiască cu gîndul că vor ¿petrece încă o iarnă în „cutia din deşert".

De şdse luni, Thyrsis nu mai scrisese decit articole de ziar. Era acum noiembrie. O nelinişte uşor de înţeles îl îndemna la lucru. Dar viaţa strîmtorată pe care o duceau îl împiedicau să-şi adune gîndurile. Într-o asemenea epocă, nu era desigur plăcut să trăieşti în aceeaşi casă cu el.

— Îmi ceri să nu mă îndoiesc de iubirea ta, i se plînse Corydon odată,-dar cum pot să n-o fac, cînd fiecare mutră a "ta îţi contrazice iubirea ?

Cum să-i fi explicat necazurile care-l frămîntau ? îngrozitoarea „presă economică" era din nou la lucru, le zdrobea iubirea, izgonind orice frumuseţe, bucurie şi nădejde din inimile lor. Puteau Să 1 se opună cu toată puterea, să cadă în genunchi şi, cu lacrimi în ochi, să facă legămint de nouă iubire, nouă răbdare ; neîndurătoarea presă lucra ziua şi noaptea, săptămînă cu săptămînă, fără clipă de răgaz.

Aveau, de pildă, grija locuinţei. Thyrsis era pe deplin mulţumit de căsuţa lor ; totuşi, nu putea fi fericit cu ea, deoarece Corydon nu-şi găsea fericirea într-însa. Trebuia să facă mereu alte planuri şi să-şi bată capul cu găsirea mijloacelor de a intra în stăpînirea altei case ; nici nu putea măcar lua în consideraţie altă eventualitate, pentru Că ar fi echivalat cu o trădare faţă de Corydon. Şi de astă dată trebuia să păşească pe un drum pe care, de fapt, n-ar fi vrut să-l urmeze şi care era potrivnic tuturor instinctelor sale. O iubea mult pe Corydon şi-i era ruşine de fiecare dată cînd egoismul său şi instinctele sale ieşeau la suprafaţă. Dar atunci cînd era singur şi se apuca de lucru, descoperea pagubele pe care i le aducea această auto'siluire.

încordarea atinse, pînă la urmă, punctul ei culminant. Thyrsis era mîncat de dorul de singurătate şi linişte..

— Ce. te frământă atît ? îl întrebă Corydon într-o zi.

—, Aş vrea să fiu undeva singur de tot şi să nu
văd pe nimeni ! exclamă el. Aş vrea să stau singur într-un cort, cum am mai stat odată.

— Dar toamnă e prea înaintată ca să mai pleci acum în regiunea Adirondacks, Thyrsis !

— Ştiu, răspunse el. Mai sînt însă şi alte locuri.

Se gîndea la unele regiuni sălbatice din Virginia, la acele pustiuri pe care le evocase cu atîta putere 1 n romanul iui, deşi nu le văzuse niciodată.

— Nu ştii pe nimeni care să vină să-ţi ţină tovărăşie cit timp voi lipsi ? întrebă el.

— Nu ştiu pe nimeni, îi răspunse Corydon.

Printr-im capriciu al soartei însă, chiar în ziua următoare primiră o scrisoare de la Delia Gordon ; partea întîi a cursului ei se terminase şi fata era surmenată. Îi scriseră îndată să vină să se odihnească la ei ; cînd Delia Gordon acceptă invitaţia, Thyrsis răsuflă uşurat.

Peste cîteva zile; se şi instalase ca sihastru într-o colibă părăsită din apropierea cîmpului de luptă de la Spotsylvania. Un pat de campanie, un scaun pliant, o lampă, o masă de proprie fabricaţie şi un bidon cu petrol, iată tot mobilierul sălaşului său ; cîteva vase, nişte cearşafuri.'cîteva cărţi şi caiete, precum şi provizia obişnuită de mazăre, şuncă, *orez,* făină şi prune uscate completau avutul său. Din nou era liber şi putea să trăiască după placul inimii sale.

Luase hotărîrea să se hrănească numai cu produsul propriului său vînat. În regiune se găseau însă numai curcani sălbatici, care se dovediră a fi nişte păsări foarte sfioase şi greu de vînat. în plus, n-aveau nici un îel de preocupări literare ; erau, deci, în mare avantaj faţă de Thyrsis, care, după o jumătate de oră de vînătoare, uita că ţine o puşcă în mînă.

Thyrsis ştia acum lămurit că nu mai are la ce să se aştepte din partea romanului său de război ; se vînduserâ abia vreo două mii de exemplare, număr care nu acoperea nici măcar suma pe care o luase ca avans. Dar toate acestea erau acum o poveste veche : Thyrsis se înstrăinase de romanul său de război — tranşeele şi mormintele eîm- pului de luptă nu erau mai uitate şi mai acoperite cu viaţă nouă decît romanul acesta în mintea lui. Naţiunea refuzase să-i acorde însuşirea de cronicar al trecutului ei : dar pe el nu-i mai preocupa acum trecutul, voia să înfăţişeze naţiunii realitatea prezentului.

Se împliniseră zece ani ele cînd Thyrsis îşi începuse bariera de scriitor de profesie. Cunoştea acum toate regiunile lumii literare şi văzuse îndeajuns spre a se convinge că era cu neputinţă să produci artă pură într-o societate că a noastră. Oamenii moderni nici nu ştiau ce e arta. le lipsea noţiunea ei adevărată. Ceea ce ei numeau „artă" era, în realitate. înşelăciune şi parazitism.

Căci esenţa artei e dezinteresul : o emoţie bogată ţiş- neşte fără veste din sufletul tău şi caută să se comunice şi altora printr-o pornire de pură ■ bucurie. Arta, în mod necesar, e de natură socială : cele mai însemnate realizări de artă ale omenirii, ca. bunăoară,. tragediile antice şi catedralele gotice, au fost opera de creaţie a unei întiegi colectivităţi. Cum să înţeleagă omul modern, acest singuratic lup de pradă, o asemenea stare de suflet ? Şi ce se întîmplă cu un om care se dăruieşte unei asemenea stări de suflet, într-o comunitate în care domneşte legea codrului ?

O hotărî re aprigă luă naştere în mintea lui Thyrsis. Va înăbuşi pe artist în sinea lui pentru cîtva timp, cu preţul oricăror chinuri sufleteşti. în loc de a risipi sămînţa lui preţioasă pe pămînt sterp, va desţeleni mai întîi ogorul şi-l va pregăti pentru primirea seminţei.

Avea de gînd să creeze o nouă critică de artă, care să revoluţioneze gîndirea contemporană şi să răstoarne mulţi idoli ai ei. Pentru aceasta, trebuia să meargă înapoi cu studiul pînă la rădăcina tuturor relelor artistice : trebuia să cerceteze bazele societăţii moderne, să înfăţişeze felul !n care luaseră naştere tradiţiile şi instituţiile ei şi să demonstreze că arta este un produs al lor. Va

arăta ce este artistul modern, cum își agonisește traiul și cum pășește la realizarea operelor sale. Va studia și perioadele anterioare ale istoriei artelor spre a putea arăta fazele de dezvoltare ale artei și spre a cîștiga un punct de reper care să-i îngăduie a prevedea evoluția ei viitoare. Va fi prima încercare cinstită și serioasă de a aplica artei metodele științei.

Opera pe care o plănuia Thyrsis avea, așadar, un rost însemnat. Dar o asemenea muncă cerea studii de ani și ani de zile ; deocamdată, era încă o problemă de unde își va procura mijloacele necesare. Dar hotărîrea lui era de neclintit, chiar de ar fi să fie cea din urmă operă a vieții sale. Era ca și posedat de ideea aceasta ; nici o clipă nu se gîndea la altceva. Va fi o operă uriașă, epcuală, încununarea sforțărilor și a vieții sale. Va ajuta la mîntuirea oamenilor care vin după el ; în aceasta vedea acum tot rostul vieții sale.

3.

Thyrsis se întoarse din „pustiul" său, cu iubirea reînnoită ; lipsise îndeajuns de mult spre a-și da seama cît de strîns era legat de Corydon. Ardea de dorința să-i povestească toate aventurile prin care trecuse și să-i dezvăluie minunatele planuri pe care le făurise.

De astă dată însă, Corydon era aceea care avea mai multe de povestit. Cum o văzu, își dădu seama că are ceva pe suflet. Nu trecu mult și ea găsi un prilej spre a-I conduce în odăița lui de lucru ; acolo, închise ușa în urma ei. El ațîță focul în sobă, iar ea se așeză pe un scaun, în fața lui, și-l privi un timp în tăcere.

-— Thyrsis, spuse, în sfîrșit, nici nu știu cum să încep.

Aceasta suna misterios.

— Despre ce e vorba, dragă ? întrebă el.

— Ah. e ceva îngrozitor! șopti ea. Mă tem că vei fi foarte supărat.

— Ce, este?- întrebă. Thyrsis din nou, cam speriat.

•— La început, eu singură am fost foarte necăjită, dar acum mi-a trecut. Te rog să nu-ți ieși din fire, Thyrsis.

— Bine, dragă. Mai departe ?

— Thyrsis, șopti Corydon, după o scurtă pauză, e vorba de Harry.

— Harry ?

— Harry Stuart, îl cunoști doar.

— Ah, Harry Stuart ! spuse el, îl uitase aproape pe tînărul profesor de desen. — Ei, ce s-a întîmplat cu el ?

— Știi, Thyrsis, că mi-a fost totdeauna simpatic. Venea uneori pe aici, în lipsa ta.., adică, destul de des. Eu n-am văzut nimic rău în asta : îi plăcea mult și Deliei și ea stătea de obicei cu noi. Ar fi trebuit să-i interzic să mai vină ?

— Asta încă nu pot s-o spun.

— Poate că e o prostie din partea mea, continuă ea, șovăind, dar totdeauna îmi fac o părere prea bună despre oameni. Mi se părea că Harry are însușiri deosebite. Are ceva... nu știu cum să-ți spun...

— Țin minte că mi-ai spus că are ochi foarte însuflețiți.

— Tu iei totul în bătaie de joc, neapărat. Dar e mai tragic decît îți închipui. Vezi, el n-a întîlnit încă niciodată o femeie ca mine ?

— Tot ce se poate, dragă.

— Adică... o femeie căreia să-i treacă și gînduri serioase prin cap. Vroia să învețe multe de la mine. Am vorbit despre toate, firește și despre dragoste. Și... m-a întrebat dacă sînt fericită.

— înțeleg, spuse Thyrsis, acru. Tu i-ai povestit îndată toate necazurile tale.

— Nu i-am spus multe. Am făcut doar unele aluzii, I-am spus că munca ta nu-ți lasă nici o clipă de răgaz și că eu n-am totdeauna puterea să fiu la înălțimea sarcinii mele. De altfel, dă am suferit, vede oricine.

— Sigur. Mai departe ?

— Ei, bine, într-o zi... vinerea trecută... a venit să ne ia la pimbare cu trăsura. Delia pe care o durea capul, voia să se odihnească, astfel eă Harry și cu mine am plecat singuri. Nu știu... poate n-ar fi trebuit să mă duc. dar atunci nu mi-a trecut prin cap. Era o zi minunată, iar noi doi eram foarte bine dispuși... crede-mă, nu știu cînd am fost atît de fericită ca în după-amiaza aceea ! Ne-am oprit ca să culegem flori, apoi ne-am așezat pe malul unui rîuleț ; firește că vorbeam necontenit, și deodată ne-am pomenit că se lasă amurgul și sîntem departe de casă.

— Și ?

— Ne-am urcat în grabă în trăsură și am pornit. Mi-am amintit mai tîrziu... atunci nici n-am observat... că vocea lui Harry devenise nesigură și răgușită. Lăsase frîu liber cailor și ținea brațul pe speteaza locului meu. Eu nici nu observasem, dar apoi... apoi... închipuie-ți spaima mea...

— Ei ?

— Deodată... totul s-a petrecut atît de repede... (Cory- don se bîlbîi şi se făcu roşie ca focul), deodată simc că mă cuprinde cu braţul... mă întorc şi mă uit la el ; faţa lui era aproape de tot de a mea, iar ochii îi străluceau.

Corydon tăcu.

— Şi ce-ai mai făcut ? întrebă Thyrsis.

— L-am privit în linişte şi i-am spus : „Dar ce-ţi trece prin gînd. ?" El şi-a retras repede braţul şi. a stat ţeapăn, cu o expresie de cruntă jignire pe faţă. „Te rog să mă ierţi", mi-a spus, „am fost nebun cîteva clipe". Tot drumul spre casă, nici unul dintre noi n-a mai scos"o vorbă. Cum am ajuns acasă, am sărit din trăsură fără să-i dau bună seara.

Corydon se uita la soţul ei cu ochi mari, speriaţi.

— Asta-i tot ? întrebă el.

— Azi am primit o scrisoare de la el. îmi scrie că pleacă de aici pe timpul vacanţei de Crăciun. îi e tare ruşine, dar speră că voi putea să-l iert. Asta-i tot.

Au stat cîtva timp în tăcere.

— Eşti tare supărat ? a întrebat Corydon cu sfială.

— Nu sînt supărat deloc. Bineînţeles, plăcere nu-mi face. N-aş vrea să ţi se mai întîmple asemenea lucruri,

— Ştii, spuse Corydon, e ciudat, dar mînia mea s-a risipit foarte repede. El a fost grozav de ofensat, îmi închipui cît a suferit. însă mai curios decît toate e faptul că m-am surprins chiar asupra gîndului că mi-ar place să-l revăd. Asta mi se pare de neînţeles. Ar trebui doar să fiu grozav de supărată. Auzi, să pună mîna pe mine ca pe orice vînzătoare !

Mai pierdură multe ceasuri discullnd această aventură : trecură aproape două săptămî'ni pînă să fi lămurit toate aspectele ei. Thyrsis nădăjduia că experienţa aceasta va folosi de învăţătură' lui Corydon şi o va face să-şi schimbe atitudinea optimistă faţă de tinerii cu ochi însufleţiţi şi părul cîrfionţat. Nu i-a fost deloc uşor s-o convingă de adevărul tezei sale asupra psihologiei speciale a bărbaţilor, deşi îi demonstră că, în privinţa aceasta, el ar trebui să se pricea pă mai bine deeît ea şi că observaţiile sale ar fi valabile pentru profesorii de desen tot atît de bine ca şi pentru celelalte arte şi profesiuni.

Chestiunea cea mai însemnată, bineînţeles, era a atitudinii pe care s-o ia faţă de Harry. Stuart la întoarcerea lui. Corydon îl iertase, era lămurit : prea înduioşător fusese tonul scrisorii sale şi, pe deasupra, el îi apărea acum în toată strălucirea celui care calcă pe drumul ispăşirii. Ea era de părere că întîmplarea aceea nefericită ar trebui uitată şi că prietenia lor ar putea reîncepe. Thyrsis pro- testă cu vigoare împotriva acestui punct de vedere, ară- tîndu-i că relaţiile lor nu vor mai putea fi niciodată aceleaşi ca mai înainte şi

că, în consecinţă, n-ar mai avea nici un rost să se mai vadă şi să înnoade firul rupt.

— Dar tu ştii că vine pe la Jennings ! Nu pot să-l evit, aşa, dintr-o dată !

— Ce crede Delia despre toată chestiunea asta ? întrebă el.

— Doamne ! Habar n-are de nimic ! Nu i-am spus nici un cuvînt !

— Nici un cuvînt ! De ce ?

— S-ar fi supărat foc pe el ! N-ar mai vorbi în viaţa ei cu Harry Stuart !

— Dar mie-mi ceri să vorbesc cu el ! Să mă port chiar drăguţ ! Ai de gînd să continui flirtul tău sentimental...

— Thyrsis !

— Păi, asta înseamnă de fapt ! Şi poţi să-ţi închipui cîtă linişte voi avea eu în timp ce lucrurile vor merge aşa înainte.

Corydon oftă patetic.

— Iată ce se cheamă o femeie emancipată ! Nu-ţi dai seama că joci rolul convenţional al soţului gelos ?

Dar, mai tîrziu, cînd cercetă încă o dată chestiunea singură, în gîndul ei, se minună mult de ea însăşi. Îi era dor să-T vadă pe Harry Stuart. işi puse întrebarea : .„Cum se poate ca eu, Corydon, să arăt interes pentrft alt bărbat *,**decât*** soţul meu ?'" îi fu peste putinţă să mărturisească acest adevăr în mod hotărît.

4.

Thyrsis făcea lungi plimbări, preocupat în gînd de noua lui carte. Aşa cum se întîmpla totdeauna, i se părea şi acum că nici o operă nu l-a stăpînit cu atîta putere ca aceasta. Mintea lui era într-o animaţie conti.iuă, gîn- durile lui cutreierau toată regiunea care trebuia cucerită. Pe zi ce trecea, pătrundea mai adînc în noua materie ; noaptea, stînd singur în coliba lui, sarcina cu care se împovărase îi apărea atît de gigantică, încît îi venea să urle de groază!

Asupra titlului cărţii se fixase definitiv : Arta şi banii, încercase să studieze literatura din punctul de vedere economic. într-o noapte, tîrziu, îi veni o idee asupra formei pe care s-o dea acestei „încercări" nu va expune numai filozofia sa despre artă, ci va scrie şi o poveste a vieţii sale, cuprinzînd toate frămîntările care i-au chinuit sufletul. Introducerea o şi avea gata în minte :, cîtevâ fraze care vor robi îndată atenţia cititorilor. Disraeli a definit o dată pe critic ca pe un artist ratat ; această definiţie va fi strigătul lui de luptă : „Cel care scrie această carte este un ratat : un artist ucis. Stă lîngă ca davrul imaginaţiei sale moarte şi îşi moaie peniţa în sîn- gele viselor sale

sugrumate". Astfel îşi va acuza duşmanii, vinovaţi de această crimă şi apoi, de-a lungul întregii cărţi, nu le va slăbi urma nici o clipă, va pătrunde după ei în cele mai tainice ascunzişuri şi acolo îi va răpune cu spada-i ascuţită.

Delia trebui să se întoarcă în oraş, ca să'-şi termine cursul, şi Corydon rămase singură. Spăla copilul, îl îmbrăca, îl hrănea şi-i satisfăcea, pe cît îi era cu putinţă, nesăturata poftă de joacă. Thyrsis venea să-i dea ajutor pe la treburile gospodăriei ; spălatul vaselor, de pildă, cădea, ca şi mai înainte, în sarcina lui. Dar tovărăşia sa nu mai avea pentru Corydon nimic îmbucurător, pentru că, sau era istovit de muncă-, sau umbla pierdut în gîn- duri ; iar nervii lui erau în asemenea hal de iritare, încît nu mai suporta să i se facă nici un reproş. Cea mai mică plîngere îl scotea din sărite. Din cauza aceasta, Corydon se închise din ce în ce mai mult în sine, spovedindu-şi amarul doar în scrisori şi jurnalul ei intim.

„Pentru unii oameni", îi scria Deliei „viaţa este o continuă ispăşire ; ei ispăşesc nu numai păcatele săvîrşite cu bună ştiinţă, ci şi o serie de păcate ereditare de care habar n-au. De multe ori, viaţa mea mi se pare o enigmă fără şanse de dezlegare. Sînt cu totul nepotrivită pentru rolul pe care mă străduiesc să-l joc, oare din pricină că mediul în care trăiesc mă depăşeşte ? Sau, poate, pen tru că stau deasupra lui ? Cu siguranţă că trebuie să existe în lumea asta şi alte îndeltniciri pentru o femeie decît creşterea copiilor. îmi dau cea mai mare silinţă ca să-mi îndeplinesc datoria nu numai cu devotament, ci şi cu dragoste, dar n-am nici o fărîmă de talent pentru îndeletnicirea de mamă. O oră petrecută cu căruciorul şi jucăriile copilului, şi mă simt ca un cadavru. Am fost lipsită de bucuriile maternităţii, acesta-i adevărul, izvorul din mine a fost otrăvit în mine chiar de la început".

„Să nu ţi se pară exagerate jelaniile mele. dragă Delia", era conţinutul altei scrisori. „Nu poţi să-ţi închipui cît sînt de singură ; cînd tu eşti aici, totul e altfel. Ah, mă simt obosită,- istovită de moarte. Altădată, nu eram aşa. Dădeam fiecărei clipe de libertate o întrebuinţare folositoare ; citeam mult, foarte mult : eram harnică, setoasă, însufleţită de rîvnă. Acum, totul e parcă tocit în mine ; n-am nici măcar puterea să dau realizare propriilor mele inspiraţii. Ar fi atît de frumos dacă Thyrsis şi cu mine am citi cîteodată împreună ! Mie îmi place să-mi citească cineva, dar pentru el e o povară, spune că citeşte de trei ori mai repede cînd e singur. Cînd sînt bolnavă, îmi face hatîrul, dar nici atunci nu-şi poate stăpîni sau ascunde nervozitatea şi, bineînţeles, eu observ aceasta. Suferim mult tocmai din cauză că fiecare din noi ghiceşte în mod intuitiv gîndurile celuilalt, astfel că nu putem ascunde unul altuia nimic.

Ah, Delia, a mai fost vreodată în lume ceva atît de trist ca iubirea noastră ? Mă întreb de multe ori dacă alţi doi oameni ar putea îndura atîtea ca noi pentru dragostea lor. Cîteodată, mi se pare că da, dacă

iubirea lor ar fi altfel. Gîndul acesta îmi sfîşie inima. De ce nu poate fi dragostea noastră altfel ?

Azi am trăit iar una din zilele mele melancolice, fără motiv, de fapt. Vina este cu totul de partea mea, cred ; sînt prea sensibilă. Thyrsis are dorinţa instinctivă să mă stăpînească şi să mă biruie. Se dă bătut numai atunci cînd vede că sufăr cu adevărat ; atunci, îmi făgăduieşte tot ce vreau, se condamnă pe el însuşi pentru rigiditatea lui, îşi blestemă orbirea şi-mi citeşte din ochi orice dorinţă. Eu îmi spun de fiecare dată : acum se va schimba totul, acum s-au rezolvat, în sfîrşit, toate problemele noastre. Văd doar ce bun şi drăguţ e, ce caracter nobil are ; nu m-a dezamăgit încă în nici o chestiune mai însemnată.

Cred că domnul Harding îţi scrie despre noi. Azi. după-amiază ne-a vizitat din nou. Se poartă foarte frumos şi delicat cu mine. Am vorbit despre credinţa lui. I-ai povestit multe despre mine ? Curios lucru, omul acesta înţelege'totul fără să i se explice. Astăzi mi-am dat bine seama că, oricînd vorbim despre viaţa mea, e aşa ca şi cum ar şti totul despre mine. Găsesc că e frumos din partea lui că nu mă dăscăleşte. În genere, oamenii convenţionali sînt de părere că sînt egoistă şi că ar trebui să-mi iubesc copilul în loc de a mă ocupa cu frămîntările bietului meu suflet.

Noaptea trecută am scris o poezie, dragă Delia. Nu ţi se pare şi ţie curios că, atunci cînd mi-e lumea mai urîtă, îmi vine inspiraţia să scriu cîte o poezie ? Îţi redau mai jos cele două strofe (ţie. ţi se vor părea, poate, prea triste) •

îi va păsa cuiva de-un suflet Ce-i
zvîrcolit în neputinţă ? Şi cui îi va
păsa de-o minte Ce tuturor
pierdută pare, De o durere ce-i
prea mare Ce chinuie a mea
fiinţă,

Durerea unui dor ce-apasă Ca o
povară renăscută ?
De tot ce-i negativ în viaţă Am suferit şi zi
şi noapte, Am suferit şi-am dus în suflet,
Prin multe chinuri, o părere : Mi-am spus
că dragostea-i mihnire Chiar cînd te-
mbată cu-a ei şoapte, Iar rostul vieţii
niciodată Nu-i altceva decît durere."

în epoca aceea, se înmulţiră durerile de şale şi stările de istovire ale lui Corydon. Crizele se succedau la intervale aproape regulate, fără vreo cauză aparentă. De fiecare dată, Thyrsis trebuia să întrerupă munca lui şi să vină să aibă grijă de gospodărie şi copil. N-avea voie să manifeste nici cel mai uşor semn de nerăbdare, oricît de nerăbdător ar fi fost în sinea lui ; dacă se întîmpla să-i scape din gură o vorbă necugetată, Corydon cădea pradă deznădejdii. După două sau trei asemenea crize, Thyrsis îşi dădea seama că nu mai merge aşa ; trebuia găsită o ieşire din această situaţie.

Explorările întreprinse de ei în căutarea unei ferme nu rămăseseră fără rezultat ;. căzuseră de acord asupra unei proprietăţi care" reprezenta un compromis între cerinţele lor diferite" şi în favoarea căreia pledau mai multe calităţi : era frumos situată ; avea o şură mare şi livadă : odăile erau încăpătoare şi luminoase, iar tapetele nu erau chiar urîte. Preţul cerut era de patru mii de dolari, sumă din care numai un sfert trebuia plătit la cumpărare, restul urmînd să greveze ca sarcină ipotecară asupra casei. Nădăjduiseră încă, pe atunci, că romanul de război le va produce mia de dolari necesară. Această nădejde risipindu-se, Thyrsis se adresase lui Darrell, dar acesta nu mai fusese în stare să-l ajute. Acum, se întîmplă ca tocmai atunci cînd, din pricina deselor atacuri ale lui Corydon, era pe punctul să dispere, să primească o scrisoare din partea doctorului Hamilton, preotul care-i cununase pe vremuri. Omul acesta vrednic şi bun urmărise cu atenţie cariera artistică a lui Thyrsis, şi era un frecvent cititor al tuturor cărţilor sale ; acum, îi scria ca să-i mulţumească pentru ultimul său roman. Primind scrisoarea, autorul nostru nu stătu mult pe gînduri, luă o valiză şi plecă în capitală, cu toate forţele sale pregătite pentru atacul căruia trebuia să-i cadă victimă oropsitul preot".

Doctorul Hamilton se găsea în biroul său, palid şi obosit, cu faţa adînc brăzdată de griji. Mulţi ani încă, Thyrsis avea să se gîndească la viaţa acestui om a cărui funcţie părea să fie aceea ă unei case de cliring, pentru suferinţele umane : nenorociţi din toate straturile sociale veneau să-şi verse amarul în faţa lui şi să-i ceară ajutor. Lacîtva timp după aceea, surmenajul şi supraîncorda- rea-nervoasă ajunseră chiar să-l doboare. Thyrsis se întrebă, cu un sentiment de vină, cît .va fi contribuit asaltul lui la acest tragic sfîrşit. Cu siguranţă că nu de multe ori preotul fusese pus în situaţia de a asculta o poveste atît de chinuitoare ca a acestui „artist sugrumat".

Doctorul Hamilton îl ascultă cu atenţie, apoi începu să parlamenteze ; asemeni filantropului din Boston, era frămînta't de teama că un ajutor material ar putea să Slăbească forţele curate ale caracterului său. Ca preot cu vederi ..înaintate", era familiarizat cu frazele curente ale ştiinţei moderne, iar în mintea lui sistemele

filozofice cele mai felurite formau un amestec ciudat, în care, bunăoară, Herbert Spencer nu putea fi despărţit de Thomas â Kempis. Numai că Thyrsis se afla acum într-o stare care l-ar fi mişcat şi pe severul Spencer. Corydon era singură acasă, bolnavă, din care pricină el arăta ca scos din minţi. Nu pentru sine cere sprijin, explică preotului ; el ar mai scoate-o la capăt, într-un fel sau altul ; dar sentimentul acela îngrozitor că, de dragul cărţilor sale, îşi ucide soţia ! Zi cu zi, o s-o vadă murind încetul cu încetulPovesti doctorului Hamilton despre încercarea de sinucidere a lui Corydon din ultima iarnă.

— Acum, se apropie o nouă iarnă şi ştiu că, dacă nu intervine ceva, soţia mea nu va mai apuca primăvara.

Pomenirea încercării de sinucidere făcu preotului o puternică impresie, mai mult, avu chiar un efect hotă- rîtor. Herbert Spencer fu redus la tăcere, iar Thomas â Kempis salvă situaţia. Doctorul Hamilton făgădui să facă o vizită unuia dintre enoriaşii săi mai bogaţi şi să-l convingă să preia a doua ipotecă asupra fermei. TTiyrsis se întoarse acasă, purtător al minunatei solii despre reuşita întreprinderii sale.

Peste cîteva zile, sosi şi cecul făgăduit, Thyrsis şi fermierul se duseră la un notar public şi încheiară tranzacţia. Bătrînul fermier se rugă să mai fie lăsat să stea în casă pînă în primăvara viitoare, dar Thyrsis fu neîndurător ; îi dădu un termen de o săptămînă ca să se mute. în răstimp, Corydon şi cu el îşi -strânseră şi ei avutul. Mai cumpă- rară la licitaţie cîtevâ" obiecte trebuincioase gospodăriei, apoi Thyrsis încărcă micul său „cabinet de lucru" pe un camion, şi se mutară la ferma lor.

Minunată aventură fu mutatul ! Luau în stăpînire o casă în toată regula, cu două etaje, două scări, opt încăperi mari, o pivniţă, nenumărate firide, dependinţe şi cu tot ce inima unei tinere perechi îşi poate dori în materie de lux casnic. Copilul căpăta o odaie a lui, unde să poată sta cu jucăriile sale, păpuşi, bile şi cărţi cu poze, fără ca, din "clipă în clipă, cineva să se poticnească de ele şi să sfîşie inima micului lor proprietar. în salon, se afla o sobă care merita acest nume, o măsuţă specială pentru o iampă de noapte, rafturi pentru cărţi. Acum nu mai erau siliţi să gătească, să mănînce şi să doarmă în aceeaşi încăpere. Spălătoreasă nu mai trebuia ridicată la rangul de prietenă intimă, căci nu mai auzea tot ce vorbeau. Ce plăcere să te plimbi pe cîmp, prin livadă, şi prin pădure şi. să-ţi spui : toate acestea sînt ale noastre ; primăvara, cînd se va topi zăpada, totul va înflori aici ! Thyrsis ar fi vrut să poată uita, pentru o lună, de carte şi să se dedice numai bucuriei pe care i-o pricinuia noua lor proprietate.

Era tocmai Crăciunul, deci o vreme potrivită pentru serbări. Thyrsis se duse în pădure, în pădurea lui — şi aduse un brad care fu aşezat în sala de mîncare. împodobiră pomul cu toate darurile pe care bunicii de amîn- două părţile le trimiseseră copilului, a cărui a treia aniversare a naşterii coincidea âtît cu Crăciunul, cit şi cu ziua de inaugurare a casei. Prăznuiră întreitul eveniment cu 9 gîscă grasă, friptă în noua lor bucătărie, şi cu nişte costiţe de porc şi cîrnaţi de casă cu care fu - seseră cinstiţi de un vecin. Fu un Crăciun ca în carte : afară era viscol, vîntul urTtj în sobă, iar îh toată casa plutea miros de cozonac.

c.

După aceste ..orgii" casnice, Thyrsis se retrase'din' nou în odăiţa lui de lucru, ca să reia lupta cu îngeiul său. îi trebuiră cîteva săptămîni de strădanii ca să reciştige ceea ce pierduse, ca frazele care scînteiaseră să-şi redobîn- dească stilul şi conţinutul."Petrecu multe ceasuri măsu- rind odăiţa cu paşii, patru păşi şi jumătate înainte, patru pagi şi jumătate înapoi. Noaptea, sta în faţa minusculei sobe, atît de cufundat în gînduri, încît nici nu observa că focul s-a stins demult, pînă ce vîntuL îngheţai, care bătea afară, intra pe sub uşă şi prin crăpături şi-l făcea să tremure de'frig din tot trupul.

Alteori, croindu-şi cu greu drumul prin zăpadă sau prin noroi, se ducea în oraş, petrecea ziua la biblioteca universităţii, iar seara ducea acasă un maldăr de cărţi care să-i ajungă pentru noapte. Thyrsis citise, cu ani în urmă, toate operele însemnate din cele şase limbi pe care le cunoştea ; acum. trebuia să studieze totul din nou — iată una din laturile plictisitoare ale întreprinderii sale. Abia cînd se apuca de cartea respectivă. îşi dădea seama ce răsturnare se produsese în mintea lui. Ce experienţă ciudată, să recitească vechii clasici pe care îi învăţase în tinereţe ! Ce oceane de nimicnicii des- coperi în operele lor, ce munţi de trufie, acoperiţi frumos cu păduri de epigoni ! în orice direcţie îndrepta Thyrsis lumina de far a noului său adevăr, vechile sale păreri se prăbuşeau ca nişte castele de carton.

Sarcina lui era îngreunată de faptul că trebuia să studieze nu numai literatura, ci şi istoria, şi încă o iâto- rie cu totul aparte, care, de multe ori, nici nu era de găsit. De pildă, dacă voia să înfăţişeze dramele lui Shake- speare ca pe un produs al unui ideal imperialist şi aristocratic, aflat pe vremea aceea în gloria şi beţia tinereţii sale, trebuia să studieze nu numai opera lui Shakespeare, ci şi viaţa culturală şi socială a lumii elisabetane. Şi nu se putea încrede în euvîntul nimănui ; se putea bizui doar pe propriile sale constatări. Elocvenţa şi ardoarea nu-i lipseau ; dar nici ironia.cea mai mişcătoare şi nici dispreţul cel mai crunt nu-i putea fi de nici un folos. îi trebuiau fapte, fapte, şi iar fapte.

Faptele acestea erau la îndemîna oricui, trebuia numai să te pricepi să le aduni. Era de neînţeles, cum de atîţia oameni inteligenţi şi creatori lăsaseră unui singur om atîtea idei de descoperit. I se părea lui Thyrsis că împărăţia literaturii e la cheremul său ; se simţea- ca un vrăjitor, care a descoperit o magie nouă,, mulţumită căreia îşi poate dobîndi toţi rivalii. Ştia că, dacă va izbuti să scrie pînă la sfîrşit această carte, critica literară îşi va schimba cu totul înfăţişarea, astfel cum vederea oferită de un caleidoscop îşi schimbă înfăţişarea la cea dintîi smucitură â aparatului.

Thyrsis se înşelase de multe ori, şi multe planuri ale sale se năruiseră în mod lamentabil ; de astă dată însă, simţea mai mult decît oricînd că are succesul în mînă. Cunoştea acum piaţa literară, era stăpîn pe joc. Cartea aceasta va trezi pe artişti şi îi va pune pe gînduri. Căci a izbutit, în sfîrşit, să pătrundă sub cuirasa duşmanului, îl simte sucindu-se şi zvîrcolindu-se sub fiecare lovitură pe care i-o dă. Astfel lucra la opera lui, trăind cu săptă- mînile într-o stare <Je încordată agitaţie, ducînd, în închipuire, mari lupte cu duşmanii săi şi dîndu-le aprigi lovituri. Reacţia nu întîrzie să se producă. Se simţea istovit şi cădea pradă deznădejdii, dîndu-şi seama că victoriile sale erau imaginare şi că nici una nu va avea preţ, pînă nu va fi»terminat toată opera. Pînă atunci, vor mai trece doi ani ! Doi ani !

De la asemenea mîndre isprăvi ale inspiraţiei, Thyrsis se întorcea să lupte cu grijile casnice. Mereu se întîmplau alte incidente. îngheţa conducta de apă, sau se astupa cîte o ţeavă, sau se stingea focul în sobă, iar cenuşa se împrăştia pe jos pe cînd o curăţa, sau întîrzia lăptarul din pricina viscolului, iar fata care ajuta pe la bucătărie uita să mai vină. Thyrsis întrerupea lucrul de la ora unu sau două din noapte, apoi îşi croia drumul prin ger şi zăpadă spre casă, se vîra sub plapumă şi nici nu apuca bine să adoarmă cînd era trezit de Corydon sau de copil.

Nu-i era îngăduit să doarmă singur. Corydon nu voia, nu putea să renunțe la acest suprem simbol al căsniciei şi, curînd, el încetă ~să-i tot ceară aceasta. Părea. un lucru neînsemnat ceea ce dorea ea de la dînsul, dar pentru el însemna atît de mult! Odaia de culcare îi făcea impresia unei încăperi a groazei, se simțea ca un sclav condamnat la galeră, care, noaptea, e împins în beciul lui. în această încăpere, se înfăptuia o crimă în fiecare noapte ; erau risipite în mod nesocotit puterile de care el avea nevoie pentru munca lui, iar sufletul şi trupul îi erau Stoarse asemeni unui burete. Iată esența căsniciei : o robie în care singur se aruncase, orbeşte şi cu mîinile legate ! în milioane de case una din părțile conjugale trăia — cu sancțiunea legii — din jaful asupra celeilalte !

în cazul lui Thyrsis, lucrurile erau cu atît mai complicate, cu cît una din laturile firii sale găsea o supremă satisfacție în această intimitate animalică. Astfel, zi cu zi, descopereau noi slăbiciuni şi cedau unor noi vicii. Cea mai mare parte a timpului, Corydon era suferindă. Medicii o obişnuiseră să-i combată crizele care o asaltau, cu tot felul de doctorii. Pe noptiera ei era îngrămădită o întreagă "farmacie, pilule, prafuri, sticluțe, borcănaşe. Se învățase să se bizuie în totul pe aceste leacuri, să recurgă la ele la cea mai mică indispoziție. Thyrsis o vedea cedînd din ce în ce mai uşor acestei amenințătoare ispite. Căută s-o lămurească asupra primejdiei, vorbin- du-i mai întîi cu binele ; neizbutind, schimbă tactica, angajînd cu ea discuții înflăcărate asupra acestui subiect. Nu era de o mie de ori mai bine să înduri suferința cea mai cruntă decît să-ți prăpădești sănătatea cu leacuri înșelătoare ?

8.

Fireşte că, din cînd în cînd, trăiau din nou ceasuri de Entuziastă însuflețire. Copilul, care trăia de un an şi jumătate după prescripțiile alimentare ale specialistului, era cît se poate de voinic şi avea obraji trandafirii şi grăsulii. Imagine a sănătății, ar fi putut constitui o bună reclamă pentru orice produs tonic. Era bucuria părinților sâi, singurul succes real pe care-l dobîndiseră după atîta amar de strădanii. îi împovăra destul de mult, pentru că era cel mai zgomotos şi neliniştit dintre copii. Ei se trudeau cu el şi erau mîndri de el ; cîteodată, mulțumită lui, se simțeau cu adevărat fericiți. Poate că, în felul acesta, stîrniseră invidia zeilor. Căci se abătu asupra lor o nenorocire îngrozitoare, cea mai grea încercare din cîte le rezervase, pînă acum, viața. Cu atît mai grea şi mai apăsătoare, cu cît li se părea Că ei poartă toată vina.

Erau obişnuiţi să atribuie orice boală unei cauze anumite ; dacă, de pildă, Corydon avea guturai, cu siguranţă că fusese prinsă de un curent, iar dacă Thyrsis contracta o amigdâlită, cu siguranţă că de vină era faptul că se plimbase prin pădure cu capul gol. Pe Cedric obişnuiau să-l îmbrace bine şi apoi să-l trimită afară să se joace. într-o zi geroasă, copilul rămase prea multă vreme pe afară şi răci. Noaptea, avu capul fierbinte şi un somn agitat ; în dimineaţa . următoare, refuză să-şi bea laptele ; ochii îi luceau. Trimiseră în grabă după doctor ; acesta veni fără întîrziere şi-l examină pe loc. Dădu din cap, îngrijorat şi făcu o mutră serioasă. „Pneumonie !" declară el. „Şi încă un caz grav !"

Corydon şi cu Thyrsis lăsară totul baltă şi se dedicară exclusiv îngrijirii copilului. Din oră în oră trebuia să i se administreze o anumită doctorie ; trebuia ţinut într-o încăpere bine încălzită, bine aerisită, dar în care, totuşi, să

nu fie nici urmă dc curent. După ce avură grijă de toate acestea, părinţii se aşezară pe marginea patului, privin- du-şi — muţi de durere şi teamă — copilul bolnav. Thyrsis luă asupră-şi veghea de noapte. Cedric se zvîrcoli toată noaptea, gemind şi oftînd, pradă delirului şi a-febrei.

Thyrsis nu-şi amintea să mai fi suferit vreodată atît. Cit de mult iubea pe acest copil, şi cu câtă patimă ! Orbeşte, deznădăjduit se agăţa de viaţa lui : gîndul că ar putea să-l piardă îi sfişia inima în bucăţi. Luă în inimile sale mânuţele fierbinţi, atinse precaut trupşorul cel fierbinte : cât de drag îi era acest trupşor, care era atâ | de frumos, atît de fraged şi alb ! De cîte ori nu-l îmbăiase, nu-l îmbrăcase, copleşindu-l cu dezmierdări ! Ascultă frazele incoerente, rostite în delir, care, dezvăluiau în chip mişcător sufletul micii făpturi, acest suflet drag. atît de senin şi vesel, plin de minunate caraghioşlrcuri şi de precoce Curiozitate, încălzit de ciudate impulsuri de afecţiune şi luminat de străfulgerări de inteligenţă, care te uimeau şi ţi se întipăreau în memorie. Copilul acesta era tot ce aveau, tot ce izbutiseră să salveze din ruina vieţii, din naufragiul iubirii lor. Cîte jertfe aduseseră de dragul lui. cîte suferinţi, cîte griji luaseră asupra lor fără a sta pe gînduri ! Şi acum. să nu-l mai vadă. poate, să nu-l 'mai atingă, să nu-i_mai audă vocea niciodată !

Thyrsis îşi făcu amare reproşuri. Doamne, cu cită uşurinţă ar fi putut fi evitată'această răceală, şi cit de irevocabil' era acum totul ! începu să suspine încet, tot trupul îi era zguduit de un şir de convulsii reci. Ce blestem trist, ce ruşine îngrozitoare ; nici de propriul lor copil n-avuseseră grijă ! Dar fiecare faptă e urmată de răsplată — şi..vai, pedeapsa e atît de aspră, răzbunarea atît de cruntă !

9.

Doctorul veni in dimineața următoare, si constată o agravare în starea bolnavului.

— Se apropie criza, spuse el. Dacă micuțul rezistă pînă mâine dimineață...

Observă expresia de groază din ochii părinților si tăcu.

— Vom face tot ce ne va sta în putință, adăugă el. Să ne punem nădejdea în Dumnezeu.

Thyrsis petrecu şi a doua noapte la căpătîiul lui Cedric. Corydon, care nu putea închide ochii, venea din clipă în clipă să asculte respirația copilului. Se luară de mînă şi stătură aşa ceasuri întregi, încremeniți de durere ; stafii păreau a umple încăperea, sporindu-le teama pînă la groază. Thyrsis se pomeni deodată gîndindu-se la balada aceea îngrozitoare Der Erlkonig *. Cu ani în urmă, cînd o auzise pentru întîia oară, cîntată, un fior îi înghețase spatele.

„Dem Vater grauset's, er reitet geschwind !" †

Toată noaptea cea lungă, îi răsună în urechi tropotul calului.

Copilul se ținu pînă dimineața, dar criza' încă nu trecuse. Febra se menținea : viață şi moarte păreau a depinde de o clipire din ochi. Pînă în cea de-a treia noapte fără somn pe care Thyrsis o petrecu la căpătîiul bolnavului, spiritul său neliniştit îşi închipuise toate eventualitățile posibile ; chiar şi cea mai îngrozitoare nu-l mai înspăimînta acum artît. Trebuie să ne stăpînim. îşi spuse : trebuie să privim faptele în față. Dacă e scris să moară copilul...

Încercă să vorbească şi cu Corydon despre aceasta. Ca să-i redea tăria. Dar ea fu cît p-aci să înnebunească de mînie şi durere la auzul cuvintelor sale.

— Să nu spui aşa ceva ! strigă ea. Să nu te gîndeşti la aşa ceva !

Se temea că asemenea gînduri ar putea influența asupra stării copilului. ..Trebuie să ne spunem că va rămîne în viață ! Trebuie să ştim că va rămîne în viață !" Nu era acum timpul- să discute despre metafizică, dar Thyrsis rămase uimit de această categorică cerință a soției sale. Cum să te sileşti să ştii ceva ce nu ştii ?

Criza trecu şi copilul rămase în viață. Dar boala mai ținu un şir întreg de săptămîni. Jalnică era acum înfățişarea băiatului, care, numai cu puțină vreme în urmă, arătase atît de sănătos şi voinic. Nimeni nu l-ar fi recunoscut de palid şi slab ce era acum, el care fusese trandafiriu ca un purceluş. Cînd ieşi pentru întîia oară după boală, răci din nou, şi el şi -părinții lui avură de îndurat alte cîteva săptămîni de suferință. Dar chiar şi după aceea, Cedric rămase pentru multă vreme un copil plăpînd. amenințat de boală la fiecare schimbare a vremii.

Thyrsis avea să sufere toată viața lui sub povara răspunderii pe care şi-.©. atribuia. Câteodată, cînd era surmenat de muncă şi încordare serioasă, stătea treaz pînă în zori, cu gândurile torturate

* N. ed. în limba germană, în original : „Craiul ielelor".

† Idem : „Părintele-n tremur se-ntrece gonind".

de spectrul vinii sale. îşi jertfise copilul, şi cui ? Artei sale ! Dar merita arta o asemenea jertfă ?

Cu greu şi-ar putea pune cineva o întrebare mai chinuitoare. Cu propria lui persoană putea face tot ce voia, se. putea chiar ruina, dacă-i plăcea. Dar copilul ? N-avea copilul anumite drepturi ? Thyrsis cîntări drepturile copilului față de cele ale generațiilor viitoare pentru care scria. însemnătatea operei sale, dacă va izbuti s-o ducă la b.un sfîrşit, o cunoştea. în ce măsură era îndreptățit să jertfească opera lui însuşirilor încă necunoscute ale fiului său ? Căci fără jertfe nu se putea ; aceasta era hotărârea implacabilă a „presei economice".

Thyrsis era din nou cîmpul de luptă pe care se desfăşurau bătălii între propriile sale porniri potrivnice. Blestemul vieții sale era că nu era liber şi că nu putea fi ca ceilalți oameni. înțelese acum, din nou, de ce se ridicase atît împotriva căsniciei. îşi aminti de versurile din cîntecul surghiunitului, pe care le citase lui Cory- don, spre a o înspăimînta :

Cel necurat ce te-amăgeşte pe cîmpii

Mai bun -tovarăş azi ți-ar fi in lume !

îmbolnăvirea copilului a însemnat pentru el o grozava secătuire a puterilor ; şi Thyrsis înțelese că ajunseseră într-o situație pe care n-ar fi putut-o controla singuri,. Ar fi fost nevoie de o fată-n casă : să-r fie de ajutor lui Corydon şi să se ocupe de copil. însă această hotărîre era greu de luat, atîta vreme cît banii erau pe terminate iar viitoarea carte părea să se scrie mai greu ca niciodată. Şi totuşi nu avea cum să ocolească această nevoie.

Vor angaja o familie, hotărîseră — bărbatul! ar fi de ajutor la fermă. Aşa că au dat un anunț într-un ziar de la oraş şi au citit cu atenție nenumăratele răspunsuri cu greşeli de ortografie. După cuvenita corespondență şi multe discuții, s-au decis asupra lui Patriek şi Mary Flanagan ; Thyrsis a închiriat o trăsură de două locuri şi a plecat să-i întîmpine la gară.

Totul a fost foarte amuzant ; ani buni după aceea, cînd norii necazurilor se risipiseră, încă mai rîdeau amintindu-şi cele întîmplate. Thyrsis avusese servitori în vremea copilăriei sale, dar aceasta fusese, înainte ca el să-şi fi însuşit ideile cu privire la înfrățirea omenirii şi drepturile omului. Acum el ura simbolurile şi sknp- tomele. stăpînirii. Evita orice fel de dispute cu persoane dezagreabile — ar fi fost curtenitor şi solidar chiar cu un vagabond care ar fi venit să cerşească la uşa lui. Şi iată-i pe Patrick şi Mary, irlandezi pînă-n măduva oaselor, nemaipomenit de zdraveni, şi romano-catolici înfocați, care-şi petrecuseră viața îngrijind diverse proprietăți de la țară. Prin urmare aveau idei precise despre cum trebuie să arate o astfel de gospodărie, care sînt nevoile ei şi cum trebuie tratați îngrijitorii de către stăpîni. Se înțelege de la sine că în această nouă situație ideile lor nu mai funcționau. La fermă înzestrarea era neîndestulătoare, iar semne ale unei sărăcii umilitoare erau peste tot. Cit despre stăpîn şi stăpînă, — ei trebuie să fi fost cele mai uimitoare fenomene pentru. Patrick şi Mary, care încercau să-şi facă o părere despre ei, — aveau atîtea calități nobile şi totuşi atîtea alte , calități le lipseau.

Patrick era scrupulos şi migălos. Cerea să i se spună ce are de lucru, şi apoi făcea treaba fără să. accepte ca altcineva să-şi ,bage nasul. Simțea o teamă îmbinată cu respect pentru Mary şi, astfel, i se părea normal ca şi noii stăpîni să simtă la fel. Mary a fost aceea

care i-a anunțat că regimul alimentar pentru servitori nu e cel potrivit. Nu mai făcea cumpărăturile la Fletcher and Chittenden — ea ştia că aceia care muncesc trebuie să aibă carne la masă cel puțin de patru ori pe săptă- mînă. Tot Mary susținea că, pentru nişte .oameni zdraveni ca ei, camera pe care o căpătaseră nu era destul de încăpătoare. A aranjat în aşa fel încît Corydon şi Thyrsis să-şi pregătească singuri cina duminica — biserica romano-catolică era la cinci mile depărtare, ora slujbei tîrzie, iar calul de la trăsură foarte bătrîn şi încet.

Timp de două luni, Corydon şi Thyrsis au încercat să țină piept unui misterios şi straşnic val de dezaprobare venit dinspre familia Flanagan. Şi, într-o zi, criza între Corydon şi Mary a izbucnit violent. Motivul a fost o discuție despre efectul pe care îl are excesul de grăsimi din budinca de cartofi asupra digestiei. Corydon alergă înlăcrimată la soțul ei, care porni întins către bucătărie, inten- ționînd să-i concedieze pe cei doi ; însă, spre mirarea lui, Corydon, cuprinsă de un val de energie, îl susținu, păşind pe cîmpul de luptă şi spunîndu-i în față tot ceea ce pînă acum se reținuse să spună. A fost un discurs într-un înalt stil tragic şi Mary Flanagan rămase aproape co'nster- nată »— avea deci în fața ei o adevărată „lady". Aşa că, familia Flanagan şi-a strîns catrafusele şi a plecat în cel mai liniştit mod. Iar Corydon, întorcîndu-se spre soțul său cu ochii încă fulgerînd, remarcă : „Aşa ar fi trebuit să-i vorbesc de la bun început".

2.

Apoi a venit un alt răspuns la anunț şi un alt cuplu s-a ivit clin pîntecul metropolei : ..Henery and Bessic Dobbs", aşa după cum se iscăliseră ei înşişi. „Henery" s-a dovedit a fi un golănaş din East-Side aju»s la stadiul de adult : uscățiv şi cinic, vorbind în argou plin de umor şi duhnind a țigară. Avusese o slujbă de controlor de bilete Ia metrou şi tocmai fusese pus pe liber. Aşadar, nu cunoştea munca la o fermă mai mult decît Thyrsis- Dar înscenase cu istețime un „bluff" şi îşi folosea mintea în aşa fel încît era greu să-l prinzi cu cioara vopsită. Soția lui venea dintr-o fabrică de cartoane şi avea tot atîta pricepere in gospodărie pe cit soțul ei în agricultură. Era plăpîndă şi suferea de tuberculoză. ii povestise lui Corydon sărmana ei viață şi prin aceasta reuşise, fără să vrea, să se impună mai serios decît o făcuse predecesoarea sa.

„Henery" se mişca încet la adunatul finului şi la căratul bolovanilor, dar, cînd a venit sezonul, s-a dovedit genial la vânzarea fructelor ; totdeauna era în căutarea unui chilipir şi totdeauna st; întorcea cu lucruri pe care Thyrsis se vedea obligat să le cumpere. în scurt timp, vecinii i-au descoperit această slăbiciune. Veneau Ia el o

mulțime de alți fermieri care ofereau ba o trăsu- lică la jumătate de preț, ba nişte cai pe care-i sufla vîntul de costelivi ce erau. ba vaci fără lapte, ba o furcă pentru fîn și un putinei, sau -o curățătoare de porumb — toate la prețuri mai mici. Aceasta îi arătau lui Thyrsis nirfiicnicia vecinilor şi îi slăbeau încrederea în perfecțiunea umană.

Printre descoperirile lui Henery, se număra şi o pereche de catîri numai piele şi os de bătrîni ce erau. El însă a fost elocvent în a explica modul în care îi va

IHBBHHHHHHBHHHJhBHB îhgrăşa

şi avantajele pe care le va avea în primăvară. Aşa că Thyrsis a cumpărat catîrii şi nutrețul pentru aceştia. însă procesul îngrăşării nu a avut efectul scontat — pentru simplul motiv că, aşa cum descoperise într-un tîrziu Thyrsis, catîrii ar fi avut nevoie şi de nişte dinți noi. La vremea aratului, Henery şi-a cheltuit -mai întîi. energia lovind acele creaturi ■ cu biciuşca, dar. mai apoi, şi-a pus la lucru inventivitatea genială şi a născocit un mod de a-i pune în mişcare fără ajutorul bătăii. După un timp şi Thyrsis văzu schimbarea. Intere- sîndu-se, află cu consternare că ingeniosul de Henery fixase un cui la capătul bățului.

. La acea oră din zi, de pe veranda casei se putea vedea pe cîmpul de arat o procesiune înaintînd de-a lungul brazdei. Primii mergeau catîrii, în urma lor . plugul şi apoi Henery ; în spatele lui Henery venea cîinele, însoțit de copil, acesta la rîndul lui fiind urmat de un alai de orătănii care scormoneau după viermi. Micul Cedric era fericit să străbată cîmpul înainte şi înapoi, ore întregi, ceea ce pentru mult prea ocupații săi părinți părea . o soluție comodă. S-a întâmplat însă ea, într-o zi cînd îl aveau în vizită pe domnul Harding, iar Thyrsis împreună cu preotul tocmai intrau în casă, să-l descopere pe copil incercînd să scoată un fotoliu pe o uşă prea strimtă. Micuțul se lupta ca un titan, cu obrajii'împurpurați de

furie ; în acel moment strigă, reproducînd perfect vocea şi accentul lui Henery : „Vino aici, fir-ai să fii, vino, aici 1"

Pe lîngă plăcerile „vieţii la ţară", se mai strecurau şi astfel de neajunsuri. Cu un zîmbet amar, Thyrsis rememora experienţele care* le distruseseră, lui şi lui Corydon, iluziile asupra modurilor romantice de viaţă, încercaseră, pe „Grub Street", o mansardă numai potrivită unui poet şi făcuseră literatură cu burta goală. Aventura aceasta a fost departe de a fi mulţumitoare. -Adoptaseră apoi o viaţă nomadă. Se întorseseră „în sînul naturii" — dar găsiseră o natură rece şi împietrită. A urmat „dragostea de conac", şi visul scriitoricesc al extazului domestic. Acum întreţineau o altă iluzie — aceea a „fermierilor amatori". După ce Thyrsis cumpărase deja jumătate din vechiturile acelea şi văzuse cum catîrii începeau să şchioapete, iar vacile intrau în livada de peri şi se „ghiftuiau" nestînjenite, după ce cheltuise bani gheaţă, cam vre'o 200 de dolari, şi energie de alţi 2000 ca să scoată un profit de 100 de dolari la vînzarea legumelor şi fructelor, a tras concluzia că o fermă e desigur un loc ideal pentru un literat, cu condiţia ca acesta să se abţină de la administrarea ei.

3.

Rezultatul unor asemenea extravaganţe se văzu la începutul lui februarie :. contul bancar al lui Thyrsis scăzuse pînă ce rămăsese mai nimic. Cu toate acestea, el era pregătit pentru o urgenţă de acest fel. Se gîndise la un scenariu, ideile şi forma viitoarei cărţi. Propunerea o trimitea editorului într-o scrisoare, în care amintea că nu doreşte să modifice contractul sau suma de avans.

Apoi aşteptă răspunsul cu sufletul la gură. Ştia că această carte e de o semnificaţie vitală, că va face senzaţie, chiar dacă nu se va vinde ca un roman. Avea să fie, mai precis, o carte fundamentală, poate cea mai serioasă *xarte* publicată vreodată în America ; pentru că, pe de altă parte, avea să discute problemele literare şi filozofice cu care pînă şi revistele respectabile şi conservatoare îşi permiteau să cocheteze uneori. Thyrsis spera ca editorul să simtă valoarea viitoarei cărţi şi priza ei la public, aşa că se hotărîse să-şi încerce norocul. Şi, cînd norocul îi surise, nu-şi putu reţine un suspin de uşurare. Banii nu i-ar fi ajuns pînă spre mijlocul verii, şi, la vremea aceea, cartea avea să fie scrisă mai mult de jumătate şi chiar djn fermă va mai scoate ceva bani,,

Dar vai ! se pare că loviturile norocoase sînt urmate de nenorociri. Tocmai atunci indispoziţiile fizice ale lui Corydon deveniră acute, iar crizele ei nervoase de nesuportat. După ce discutaseră îngrijoraţi acest "subiect, Corydon s-a decis să consulte un specialist. Acesta era un unchi al preotului Harding, un om de

un caracter impecabil, după cum susținea nepotul .său. De altfel, preotul urma să meargă în oraş şi, cu această ocazie, i-o va prezenta pe Corydon. După vreo două zile, Thyrsis a primit o scrisoare prin care i se transmitea că soției sale i se descoperise o tumoare abdominală şi' că o intervenție chirurgicală era absolut necesară. Costul era de vreo sută de dolari, iar cheltuielile de spitalizare s-ar ridica cel puțin' la aceeaşi sumă. Ceea ce însemna că, de la bun început, prin plata acestor sume, banii lor se vor termina. Însă Thyrsis nu şi-a pierdut timpul văicărindu-se, pentru că situația era inevitabilă. Veştile chiar îl bucuraseră, în măsura în care se aflase cauza suferințelor lui Corydon şi exista un remediu. Amîndoi aveau o încredere nestăvilită în doctori şi chirurgi, pentru că aceştia aveau ultimul cuvînt şi reprezentau o autoritate în materie, care întrecea puterea de înțelegere a unei minți obişnuite. Operația nu va fi periculoasă, îi scria Corydon, ba chiar va face din ea un alt om :

„Aş fi fost pe deplin fericită să o am pe Delia Gordon alături. Gîndeşte-te, a plecat în Africa de o săptămînă. Sînt sigură că ar mai fi rămas acasă dacă ar fi ştiut despre mine.

Oricum, am să mă descurc. Domnul Harding va veni şi el în oraş pentru mai bine de o săptămînă — la o conferință sau cam aşa ceva — şi mi-a promis că vine să mă vadă la spital. Cred că nu îi displac asemenea vizite, are cel mai curios aer profesional şi te face să simți că te susține în numele Domnului. Este şi foarte frumos şi bun, cred - că niciodată nu l-ai apreciat la adevărata lui valoare. Astăzi mă simt fericită, chiar bine dispusă. Mă simt ca şi cum aş fi gata să scap dintr-o închisoare".

Aceasta era starea de spirit cu care întîmpina Corydon ciudata experiență. îi plăcea camera de spital, mică dar de o curățenie imaculată. îi plăceau surorile, care îi păreau nişte ființe superioare şi exemplare. Se mişcau fără să producă cel mai mic zgomot şi dovedeau siguranță în treburile pe care le aveau de făcut., Corydon dormise adînc, iar dimineața ele îi pieptănaseră şi îi împletiseră părul, pregătind-o pentru ritualul operației. Sosise şi un buchet de trandafiri cu un bilețel din partea preotului Harding. Acest gest atît de ales o făcu fericită, aşa că, la sosirea doctorului, ea merse aproape bucuroasă în sala de operație. Totul ii ațîța curiozitatea : albul imaculat al pereților şi tavanului care străluceau de **o** curățenie nemaivăzută ; instrumentele medicale ce sclipeau aranjate cu grijă pe mese din sticlă ; fețele plăcute şi pline de atenție ale surorilor, îmbrăcate şi ele în alb şi doctorul, în îmbrăcămintea sa, zîmbind liniştitor. În mijlocul sălii, era o masă

lungă din sticlă, pe care ar fi încăput un trup culcat. Prin luminator soarele iradia plăcut în încăpere. „Cît e de frumos !" exclamase Corydon ; surorile se uitară una la alta, iar bătrînul doctor nu reuşi să-şi ascundă surprinderea.

— Mi-aş dori ca toţi pacienţii mei să simtă la fel. Acum, vă rog, întindeţi-vă.

Corydon se conformă prompt şi anestezistul se apropie de ea.

— Inspiraţi adînc, vă rog, îi spuse, în timp ce-i punea pe gură un obiect alb şi de formă conică ce răspîndea un miros sufocant. Corydon — supunerea întruchipată — inspiră. Imediat îşi simţi trupul parcă străin.

— Nu-mi place, spuse ea cu răsuflarea tăiată. """

— Respiraţi adînc şi număraţi în gînd, veni o voce de deasupra ei.

— Opriţi ! suspină Corydon. Oh, nu vreau, nu mai vreau !

Apoi începu să numere — sau, mai bine zis, un fel de voce stranie, care nu-i aparţinea, părea să numere în locul ei. După ce senzaţia de amorţeală trecu, i se păru că se dizolvă, că devine o conştiinţă neîntreruptă care plutea într-un eter ceţos. în acel moment — după cum îi povestise apoi lui Thyrsis, figura preotului Harding parcă apăru chiar deasupra ei, privind-o cu o expresie îndurerată şi uimită. Era o figură atît de frumoasă, gîndise ea. Şi atunci înţelese că tot ce simţea era imediat oglindit de spiritul preotului Harding. Erau două fiinţe legate prin afinităţi şi suspendate în centrul universului. Inteligenţa sufletelor lor părea să fie singurul lucru rămas din lumea simţitoare după un cataclism. „Am ştiut dintotdeauna lucrul acesta despre noi", gîndi Corydon şi simţi că imaginea pe care o avea în faţă a înţeles, chiar dacă, în acel moment. începuse să se destrame. „Mă întreb de ce" — medită ea— „de ce ?" Şi apoi acea sclipire dispăru.

Două ore mai tîrziu, doctorul era aplecat asupra ei şi examina atent şi îngrijorat faţa ei nemişcată.

— Soră, adu, te rog, gheaţa, spuse el. îşi revine încet, mult prea încet.

Şi brusc îi atinse obrazul şi fruntea cu vîrfurile degetelor. Ea însă nu reacţionă. în adîncuri, într-o încăpere interioară misterioasă, aflată în spatele acelei feţe liniştite, se petrecea o dramă cumplită a spiritului. Sufletul lui CorydOn făcea un efort uriaş să se reîntoarcă în trup. Corydon — doar o chinuită fărîmă a unei fiinţe — se- simţea suspendată într-un gol imens şi întunecat, „Trebuie să fie infernul", gîndi ea. „N-am nici mîini, nici picioare, nu pot lupta ; dar pot să vreau să mă întorc !" Acest efort era însă o nespusă agonie.

O agitaţie continuă şi ciudată se petrecea în hăul deasupra căruia părea suspendată. Zgomotul avea un ritm metalic şi, totuşi, de o rezonanţă ce ţinea de omenesc. Se pornea de jos de undeva şi urca semitonurile unei gigantice game, cu o acurateţe înnebunitoare. Fiecare sunet îi producea o durere cumplită ; urca într-un crescendo

necruțător pînă la un punct, de unde se prăbușea în adîncuri, spre a-și înnoi suflul și a se ridica cu aceeași Claritate asupritoare. De fiecare dată, cînd depășea acel prag, rezistența ei era forțată la maximum și simțea o durere tot mai ascuțită. „Ai să rămîi aici", vibra sunetul. „Nu, nu, am să merg mai departe", se lupta Corydon „Nu mă vei ține aici, am să scap, am să ies de aici". Dar larma aceea informă și stranie continua, neîndurătoare, pînă cînd spiritul se chircea în strînsoarea ei.

într-un sfîrșit, Corydon se apropie de ceva, nu știa de ce anume. întunecimea din jurul ei se condensă și deodată se pomeni în mijlocul unui lac, în care mîinile unor trupuri negre încercau să o tragă la fund. „Nu, nu", se împotrivi ea acelor forme, „nu o să puteți. Eu nu sînt de aici, eu sînt de sus, de sus !" Și se smuci într-un efort violent ce-i dădu senzația unei agonii paroxistice. Vibrațiile o prindeau în vîrtejul lor tot mai iute, distrugîndu-i ultimele pulsații ale conștiinței. „Cînd se sfîrșește ?" gîndi ea. „Aveți milă !" Și după ce repetă la nesfîrșit acestea, simți o lumină strălucitoare fixată pe ea și o apăsare dureroasă, ca și cum ar fi împovărat-o un munte întreg.. O nouă și neobișnuită durere o cuprinse pe de-a-ntreguL
Da, era un fel de durere, deși nu mai simțise niciodată ceva asemănător. Gemu, și o prinse un spasm ce părea că o va face bucăți.

Doctorul era lingă ea.

—• Mi-a dat ceva emoții, spunea el. Așa,, asta e, soră. O să doarmă ca un copilaș în cîteva clipe.

Sora se apropie, și Corydon simți o înțepătură. Imediat după aceea, o plăcută toropeală puse stăpînire pe ea.

■ Oh ! mulțumesc, doctore ! mai apucă să șoptească.

Săptămîna care a urmat, Corydon a purtat o luptă sfidătoare cu o continuă suferință, simțindu-se oarecum trădată.

— Dacă mi-ați fi spus măcar, i se plîngea doctorului. Mai bine n-aș fi acceptat operația.

Drept răspuns, doctorul **o** bătea ușor pe obraz și o îndemna să adoarmă.

Zilele se scurgeau cu lentoare. în fiecare după-amiază, pentru cîteva ore, mama ei venea să-i citească ; după- amiezele mai venea și pastorul Harding, se așeza cu blîndețe lîngă patul ei și îi vorbea. Cîteodată nu zăbovea decît cîteva minute, dar de cele mai multe ori rămînea **o** oră și mai bine, încercînd să risipească norii mohorîți ai deznădejdii ce o înconjurau. Corydon îi povesti viziunea din timpul operației și ciudat fu că el îi mărturisi că știuse totul. îi mai spuse că o ajutase să-și croiască acea nou| cale spre viață.

Părea să-i ghicească fiecare dorinţă, şi prin aceasta reuşea să-i dea o senzaţie de siguranţă. Ce nu ghicise întru totul era faptul că el dobîndise în mintea ei o mare însemnătate, că ea începuse să-l placă şi să-i fie adine recunoscătoare. în timpul zilei, ea se surprindea numărînd orele ce mai rămîneau pînă la vremea cînd promisese să vină. Şi cînd mult aşteptata bătaie în uşă răsuna, iar silueta lui apărea în încăpere, inima îi bătea deodată mai puternic şi sîngele ii îmbujora faţa. Buzele îi tremurau uşor, atunci cînd îi întindea mîna. Dacă se aşeza şi o privea, devenea conştientă de pulsaţia prea puternică a inimii şi aproape că se sufoca, iar obrajii i se înroşeau ca focul.

Se întreba dacă observase şi el. Nu, el părea interesai doar de starea ei, şi o întreba cum se mai simte. Nu părea să se simtă mai bine, şi doctorul era îngrijorat. Temperatura nu mai scăzuse după operaţie şi era neobişnuit că ea nu mai reacţiona la dureri intense. Pentru Corydon, faptul era lipsit de importanţă. Nu-şi dorea decît să rămînă întinsă toată ziua, cu condiţia ca ora vizitei să vine mai degrabă. Singurul motiv de îngrijorare era dat de neputinţa ei de a-şi controla emoţiile. Cînd bătea ceasul fermecat, iar uşa speranţei se deschidea, el apărea în prag în toată splendoarea bărbă ţiei sale. Corydon realiză că nu mai întîlnise pînă atunci vreun bărbat care să emane atîta virilitate. Era splendid. Era ca un tînăr viking, aducînd cu el puritatea aerului din munţii Nordului. Cînd o privea, în ochii lui apărea o expresie minunată, „aurită", căci aşa o numise Corydon. Zi după zi, înfăşură imaginea vikingului în tot mai lucitoare podoabe, ţesute din firul celor mai ascunse dorinţe şi vise ale sale. Şi întotdeauna, la vederea lui, inima îi bătea cu iuţeală, obrajii îi ardeau, pînă cînd -aşternutul se transforma în jăratec. înţelese, în cele din urmă, că se îndrăgostise, da — iubea. însă nu trebuia să-i dea de înţeles frumosului viking. Asta ar fi fost de neiertat, ar fi osîndit-o pentru totdeauna înaintea lui. Aşa că suferea în taină. Somnul îi era tulburat de neodihnă, dimineţile o găseau melancolică şi palidă. Dar, cînd sosea el, era toată numai strălucire şi însufleţire.

6.

în fiecare seară, doctorul îi privea termometrul cu o îngrijorare vădită. Faptul că febra nu mai scădea îi dădea o stare de nelinişte, care se transferase şi asupra părinţilor lui Corydon. Şi, de la sine înţeles, ştirea îl tulburase şi pe Thyrsis. Mai ales pentru că asta însemna o şedere prelungită în spital, deci alţi bani cheltuiţi din resursele lor. Ca urmare, veni în oraş să se intereseze despre situaţie. Şi Corydon îşi zise : „E foarte urît din partea mea. Thyrsis e

cel care ar trebui să mă preocupe, dragostea lui ar trebui s-o rîvnesc."

Rechemă dinaintea ei imaginea soțului, și o găsi ireală și mult prea vagă. Deocamdată, își amintea numai părțile lui cele mai neplăcute. Și asta îi dădu un spasm, „El e bun și nobil", își spunea. Se străduia să-și amintească doar momentele lui de generozitate. Și într-o zi a venit. Se simți și mai rușinată. El muncise din greu. arăta palid și tras la față. Amintirile plăcute o năpădiră ; da, el fusese cu adevărat bun și nobil.

Stătuse lîngă patul ei și ea îi spusese despre operație,' își descărcase sufletul înaintea lui. El rămase toată dimineața, plecă, dar se întoarse și-și petrecură împreună și după-amiaza. îi citise, o sărutase, o alinase — iar prezența lui i se păru binefăcătoare. După ce, seara târziu, el plecă, Corydon rămase gînditoare : „Încă îl mai iubesc !"

Cît de ciudat era că iubea doi bărbați în același timp ! Cu siguranță că nu era bine. Nici că visase vreodată că ea, Corydon, ar putea face una ca asta. Se gîndi la Harry Stuart și la fiorul necunoscut ce o încerca în prezența lui. „Și acum mi se întîmplă la fel", cugetă ea, „doar că de data asta e mult mai grav. Ce s-o fi întîmplat cu mine ?"

Și apoi își puse întrebarea. „îl iubesc cu adevărat pe domnul Harding ? Qfire nu cumva mi s-a părut ?" Dar și numai gîndindu-se la el, inima ei își accelera ritmul. Și așa ezita în fața acestui șir de gînduri. își dorea totuși să-și iubească soțul.

Cînd acesta reveni a doua zi dimineața, Corydon realiză cît de fericită se simțea alături de el. Parcă -și febra era mai scăzută, iar ea gîndi : ..Am să mă fac bine în curînd".

Dar, vai, ea nu ținuse seama și de Thyrsis. Șederea lui împreună cu ea îl solicita enorm, cu atît mai mult cu cît era cu totul nepregătit pentru așa ceva. Corydon îl asigurase doar că operația va fi o nimica toată, că nu va fi nevoie de el. Și tocmai terminase-partea cea mai chinuitoare a lucrului la noua carte. Așa că, a sta și a fi martor zilnic la însănătoșirea ei, a-i satisface nevoia de afecțiune, a-i potoli disperarea și a o ajuta să lupte cu boala — toate acestea îi storceau și ultimii stropi de energie sufletească. Nu știa ce o tulbură pe Corydon, dar faptul că erau așa de apropiați îl ajuta să simtă că ea trece printr-un alt fel de suferință.

înfruntă această încercare pe cît putea mai bine, dar trebui să cerșească un răgaz. Cedric rămăsese la fermă, în grija servitorilor. Așa că va merge să vadă dacă toate sînt în ordine și se va întoarce. Corydon zîmbise cu sfială" și consimțise, — în acea dimineață sosise un bilețel din partea domnului Harding, cum că a doua zi avea să se afle în oraș și deci o va vizita.

Așa că, după plecarea lui Thyrsis, Corydon se gîndi din nou lă situația ei. „Da, îmi iubesc soțul. însă pentru el e un efort să mă

iubească. Şi oare de ce ? Pentru domnul Harding nu cred că ar însemna un mare efort".

Şi se lasă iar în voia gîndurilor despre tînărul cleric. Şi o cuprinse uimirea cînd îşi analiză simţămintele, emoţiile acelea copleşitoare. Inima o luă din nou razna şi obrajii i se. îmbujorară pe dată. Venea în oraş. de data asta cu un scop. Cu siguranţă că voia aşa de mult să o revadă !

Noaptea aceea a fost cu deosebire o noapte grea pentru ea. Simţea că i se spărsese cochilia şi că nu va mai putea" îndura mult timp situaţia aceasta. Febra era mare şi îi părea că se află în strînsoarea sufocantă a braţelor unui căpcăun. La un moment dat şi camera devenise sufocantă şi, cu o precipitată frenezie, se ridică într-un cot şi-şi zvîrli perna cît colo. Simţi imediat o durere într-o parte. Durerea n-o mai părăsi, chiar dacă ea reuşea din cînd în cînd să o ignore.

Era întru totul absorbită de venirea domnului Harding. în zori, se hotărîse deja că singura uşurare era să mărturisească. Va trebui să-i spună, să-şi facă sentimentele cunoscute. Şi el o va ierta desigur. Şi atunci inima ei nu va mai bate nestăvilită la simpla lui apariţie, febra ei va rămîne o părere şi se va putea odihni.

Dar cînd el se aşezase şi începuse să-i vorbească, avea o frumuseţe atît de stranie, care îi dădea fiori şi făcea ca toate eforturile ei de a se mărturisi să fie în van, Reuşi doar să-l întrebe :

— Aţi citit poemul lui Heine care sună aşa : „Ein Jungling liebt ein Mädchen, Die hat einen Andern erwählt ?" *

— O, desigur, răspunse el, după care se aşternu tăcerea între ei.

Corydon îşi luă inima în dinţi şi mai încercă o dată :

— Domnule Hardîng, spuse ea, vreţi să vă apropiaţi puţin. Am ceva deosebit de important să vă spun.

Şi, apoi, cu voce tremurătoare şi întretăiată, stingherită şi totuşi încurajată de simpatia pe care i-o arăta, se grăbi să-x împărtăşească întreaga poveste a suferinţei sale. Dar, cînd voi să explice cauza şi spuse cuvintele „fiindcă vă iubesc", ea închise ochii şi îşi pierdu răsuflarea, simţin- du-şi spiritul eliberat. Cînd deschise ochii, el îşi ţinea faţa în palme şi nu mişca.

— Domnule Harding, şopti ea, mă veţi ierta, nu-i aşa ? Nu mă veţi urî pentru asta ?

El făcu un efort să-şi revină.

— Copila mea, spuse el, şi privind-o, ea simţi că nu mai văzuse atîta tristeţe şi nobleţe pe nici un chip — eu sînt acela care îţi cere iertare.

---

* N. ed. în limba germană, Sn original i „Un băiat iubeşte o fată / Ea însă pe altul a ales"»

Se ridică, veni lîngă pat şi îi luă mîna într-ale sale.

•— N-ar fi drept ca eu să-ți spun ceea ce tu mi-ai spus. Să nu mai vorbim despre asta. Promite-mi lucrul ăsta şi mai promite-mi că te vei odihni şi te vei reface. Te vei face bine şi cît de fericit va fi soțul tău, şi noi toți ceilalți.

îi strînse mîna şi apoi părăsi încăperea. Corydon se întoarse cu fața la perete şi îşi şopti fericită ei înseşi:

— Da, mă iubeşte, mă iubeşte ! Acum mă -voi putea odihni.

7.

Dormi un timp epuizată şi nu visă nici măcar umbra îngerului sorții care tocmai îi însemna fruntea. Către dimineață, o trezi brusc acea durere, de data aceasta mai ascuțită. Dar se potoli curînd, şi Corydon putu să-şi reamintească fericită de după-amiaza zilei trecute. El va veni din nou, îl va vedea chiar azi .Ce mai contează durerea ? Acum cînd, în sfîrşit, era fericită. Dar zilele treceau şi ea devenea agitată. Febra nici că scădea, iar durerea era din ce în ce mai persisterftă.

Şi sora era neliniştită. Mama lui Corydon împărtăşi şi ea această nelinişte. Numai Corydon se gîndea la domnul Harding. Va veni, va sosi dintr-o clipă în alta.

Se auzi o bătaie în uşă. Inima lui Corydon porni să bată cu repeziciune şi şopti : „A venit !". Abia putut să spună „intră". Şi, cînd uşa se deschise, văzu că era doctorul. Se înnegură şi îşi închise pleoapele scîncind de durere. Cum se făcea că nu mai venise ? Se înşelase ea, chiar n-o iubea deloc ? Trebuia să-l vadă, trebuia ! Nu putea rezista incertitudinii ; nu pute? să suporte să fie deranjată de toți ceilalți.

Doctorul veni şi se aşeză alături de ea;

— Să vedem care-i problema cu tine, spuse, de ce nu te însănătoşeşti, Corydon ?

îi puse întrebări şi apoi, cu o mină gravă, zise : ,

— Trebuie să te consult fără amînare.

Corydon îi prinse de mînecă şi şopti :

— Nu, nu !

— Nu-ți fie teamă, nu o să doară, îi zise doctorul.

— Nu-i vorba de asta, zise ea şi adăugă : Trebuie să-l văd neapărat pe domnul Harding !

O duseră în sala de operație, dar acum nu mai privea cu interes masa aceea netedă, pe care se înşirau instrumentele sclipitoare. Cînd o aşezară pe masă, ea se tîngui .

— Oh, nu mai pot, nu mai pot !

— Haide, haide, fii curajoasă, zise doctorul. Nu vreau decît să vedem ce se întîmplă cu tine. Nu durează mult.

Şi îi puseră din nou acel aparat conic pe gură. Ea se împotrivi şi icni, dar nu mai folosea la nimic căci era prinsă iarăşi în ghearele demonului şi, de data asta, nu se mai simţea în extaz, nu o mai ajuta viziunea domnului Harding. Nu mai era decît o asfixiere dezgustătoare. Şi coborî iar în cele mai negre străfunduri ale infernului, încordarea voinţei sale nu mai era pe măsura bătăliei pe care avea s-o dea.

Examenul chirurgical dezvălui o altă parte de ţesut bolnav, de Ia care se întinsese încetul cu încetul infecţia. Ceea ce se putea face era o nouă operaţie. Se consultară în grabă şi o începură. Apoi, în virtutea unui efort susţinut, cu trudă, dar avînd toate mijloacele la îndemînă, încă o dată au aţîţat focul vieţii din acea slabă scînteie a trupului acela palid-cenuşiu de dinaintea lor. Dar cit de fără viaţă era acea flacără ! Cînd pleoapele lui Corydon se mişcară, singurele semne de viaţă au fost o tînguire pe buze şi o privire stupid de năucă. Dar de acum existenţa ei nu mai era în pericol, spuneau doctorii. Totuşi, trimiseră o telegramă pe care Thyrsis o primi abia peste trei zile. Pe o ninsoare cumplită, acesta a luat calea celor cinci mile ce-l despărţeau de oraş.

în vremea asta, lupta înverşunată continua. Dimineaţa, Corydon şi-a deschis ochii cu un chin arzător, cu nervii secătuiţi şi cu un puls rebel. Nu avea accese de durere, ci o agonie înceată şi potolită îi măcina fiecare parte a corpului. Se miră cum suportase, cum. de revenise la viaţă. într-un fel inexplicabil, îşi dorise să trăiască. Nu ştia de ce fusese jignită, părăsită de toţi — ea, doar o biată particulă în centrul unui univers ostil. Şi totuşi îşi asmuţise voinţa împotriva tuturor, Dumnezeu, om şi demon. Şi avea să cîştige bătălia cu ei.

Aşa că strîngea din dinţi şi lupta cu toată puterea. Ore întregi privea ţintă peretele acela alb, inform şi indiferent din faţa ei. La venirea serii ,cînd medicii o simţeau extenuată, cineva venea şi-i făcea o injecţie, iar sufletul ei zbuciumat se liniştea pe timpul nopţii, pentru ca să reînceapă, de dimineaţă, aceeaşi încrîncenare ne-miloasă.

8.

Thyrsis primise alte două scrisori împreună cu telegrama. Luă primul tren către oraş. Se spune că un om care se scufundă vede înaintea ochilor, în cîteva clipe, panorama întregii sale vieţi. Lui Thyrsis îi fuseseră date trei ore în care să-şi reamintească toate întâmplările legate de dragostea lui pentru Corydon. Avea toate motivele să creadă că o va găsi pe moarte. Simţi, ca niciodată, nişte remuşcări intense. Era într-un vagon aglomerat, nu putea să verse nici măcar o lacrimă. Şedea chircit în mulţime şi privea fix înainte,

tremurînd uşor din cauza unei adinei şi grele mîhniri. Dumnezeule, cît de mult o iubise ! Ce spirit înflăcărat şi pur fusese ea, o ființă dintr-o altă lume. Ce martiriu fusese în stare să îndure pentru el şi cu cită cruzime era pedepsită pentru jertfa ei. Şi acum sfîrşitul, era în agonie, poate chiar murise. Ce viitor gol şi sterp îl aştepta, cum oare va putea trăi fără ea ?

Amintirile îl năpădeau chinuitoare. îşi amintea gesturile ei, trăsăturile feței ei, auzea inflexiunile vocii şi cîn- tecele pe care ea obişnuia să le cînte. Apoi i se tăia respirația şi i se crispau mîinile, ca unui alergător în ultimele clipe ale unei curse disperate. Şi-o amintea aşa cum fusese "ultima oară cînd el plecase, nepăsător şi pripit, Cum putuse să fie atît de nesimțitor ! Cîte lucruri ră- măseseră nespuse şi cu cîtă uşurință i le-ar fi putut spune. Dragostea neîmpărtăşită şi greşelile neiertate, devoțiunea şi dorurile ce-au rămas mute, toate îi veneau în minte acum. Oh, Doamne, ce tragedie a neputinței şi eşecului fusese viața lor !

Şi fiecare măruntă amintire ce-i venea dinainte era un diavol cu bici de foc. Cîte cuvinte mînioase spusese, cîte nedreptăți făptuise ! De cîte ori o făcuse să plîngă şi apoi nu mai încercase s-o aline ! Oh, cît de nebun fusese şi cît de fără noimă ! Şi de acum — dacă o va găsi moartă şi nu va putea să-i împărtăşească ruşinea şi părerile de rău ce-l încercau — va purta toate acele amintiri pînă la sfîrşitul vieții lui, ca pe nişte cicatrici usturătoare pe suflet.

Şi totuşi ea era în viață. El respiră uşurat şi nu se mai gîndi decît la ceea ce trebuia să facă pentru ea. Trebuia să fie salvată şi cine altul ar fi putut-o face dacă nu el ? Cine să-i fi luat mîinile şi să-i fi şoptit cuvinte de îmbărbătare care s-o umple de o nouă speranță ? Cine să o fi adus la viață ? Cine să-i fi întărit spiritul atît de slăbit, şi să o fi însoțit pe cărările acelei călătorii agonizante ?

Aşa, Corydon nu revenea singură din abisuri, îl avea mereu alături pe el. Şi cînd ultima bătălie a fost cîştigată, iar doctorii au declarat că era în afara oricărui pericol. Thyrsis se simțea la capătul puterilor. în aceeaşi după- amiază, se întoarse în camera de hotel, şi se întinse stors de orice vlagă. întreaga noapte odihna îi fu tulburată de lupta cu demonii spaimei, pe care îi adusese cu el de lîngă patul bolnavei.

Iar cînd înțelese că era la limita prăbușirii, și că aceasta avea să-l coste, înțelese că trebuia să plece. Co- rydon era vegheată acum de mama ei, și cînd se va fi întremat **într**-atît, încît să se poată mișca, avea să fie dusă înapoi la fermă. Chiar îi spuse lui Corydon ce avea de gînd, iar ea îi răspunse că nu ar deranja-o. Urma să vină și domnul Harding, îi spuse ea. Preotul îi scriseseră va sosi în oraș și că va face tot ce-i stătea în putința să o ajute să treacă peste nemaipomenitele ei suferințe.

9.

Dinspre nord veni un vapor ce mergea în Florida. Și Thyrsis se îmbarcă. Se strădui să lase de o parte toate grijile, pe care le ascunse într-o încăpere a minții sale. Nu se va mai gîndi la Corydon sau la banii pe care ar fi trebuit să-î ciștige o datălntors acasă. Și chiar își scosese din minte cartea. Nu mai vru să-și frămînte gîndurile zi și noapte. În timpul călătoriei, se ținu cu înverșunare de aceste hotărîri.

Se plimba pe punte cîteva ore în fiecare zi. Privea va lurile verzui și înspumate, pescărușii rotindu-se în înălțimi, soarele irizînd apa mării sau luna nouă țesîndu-și razele deasupra undelor. Aerul se încălzea tot mai mult, pînă cînd zăpada și gheața ajunseră să-i pară lui Thyrsis niște pedepse diavolești.

Descinse într-un ținut de miraj. Frumusețile de aici îl cuprindeau ca într-o îmbrățișare drăgăstoasă. Văzu păduri de pin și mlaștini în care se ascundeau aligatorii, și apoi stejari cu trunchiul acoperit cu mușchi. Era fascinat de pilcurile de palmieri pitici — văzuse imagini ale acestor arbori de la tropice și nu l-ar fi mirat deloc să zărească la umbra lor o turmă de elefanți.

Aflâ o plajă de strălucirea zăpezii și făcu o lungă plimbare. Adună cochilii ciudate și crabi. Urmări cu privirea păsările de pe țărm și procesiunile leneșe ale pelicanilor pescuind deasupra talazurilor. Zări spinarea neagră a unui cefaceu și crezu mai întîi că era un rechin brăzdînd apele. încercă să pescuiască. Prinse puțin pește, însă voioșie și tihnă avu din belșug.

Apoi urcă o pantă, călcind pe rămășițe de scoici și în- tîlni crînguri de lămîi și portocali ; grădini pline de roze și magnolii, livezi de smochini și duzi. Acesta era ținutul descris de poet :

Unde-s priveliști prea încîntătoare

Și numai omu-i josnic.

Thyrsis se instalase într-o pensiune modestă, dar în vecinătate se întindea o faimoasă stațiune a Coastei de Est. Putea să meargă acolo, să colinde holurile și terasele luxoaselor-hoteluri, și să vadă cum se distrau cei bogați. Era o adunătură ciudată acolo — părea

că drojdia societății din cincizeci şi cinci de state -se strînsese în acel golf. Erau femei de lume, istovite de o viață desfrânată, oameni de finanțe şi agenți de bursă care fugiseră de surmenajul de pe „Wall-Street", paraziți de felurite specii care, ne- avînd nimic de făcut acasă — dacă aveau vreo casă — evadaseră în aceste ținuturi toride spre a-şi p; < lungi orgiile. Se plimbau fie cu automobilele pe şosele şi pe plajă, fie cu bărci cu motor. îşi schimbau toaletele de nenumărate ori într-o zi, comandau mîncăruri extravagante şi costisitoare, jucau la Cazino, bîrfeau, beau şi îşi pierdeau timpul. Privind toate' acestea, Thyrsis abia îşi putea reprima manifestarea unui „apel la rațiune". Oh, dacă cei ce trudesc ar fi aduşi aici, să vadă ce s-a"ales din bogățiile pe care ei le produc !

Odată încheiat acest adevărat studiu asupra manierelor şi năravurilor, Thyrsis întîlni o cunoştință din colegiu, al cărui tată devenise bogat de pe urma exploatărilor miniere. Cunoscutul era intr-o societate de prieteni şi veniseră cu un tren particular. Thyrsis fu plimbat în mai multe automobile şi chiar dus într-o excursie de mai multe mile pînă la un lac. Avu prilejul să ia un prînz le care se serveau delicatese, precum pate dc fois gras, aspic de potîrniche şi şampanie. Apoi, tinerii plecară să hoinărească şi să se amuze, iar cei în vîrstă se aşezară la un „bridge", fără să le pese de natura încîntătoare a aceloi locuri de basm.

Ce figură ciudată ,şi posomorită trebuie să li se i părut lor Thyrsis, cu aerul lui meditativ şi hainele sale uzate. Se întoarse întx-un automobil împreună cu vrer şase tineri şi tinere. Trecînd pe lîngă lacuri şi rîuri aurite de lumina lunii, pe lîngă grădini în care se amestecau milioane de arome şi culori, aceşti tineri nu făceau decît să, ridă zgomotos de glumele pe care le spuneau şi să cînte.

Thyrsis stătea rezemat şi îi privea studiindu-i. Muzica pe care o adorau se chema ,,rag-time". Şi nu aveau altceva mai bun de făcut decît să învețe sute de melodii şi versuri în care se vorbea despre capriciile şi stările sufleteşti ale unei rase africane pe jumătate îmblînzite. Vanitate şi impulsuri barbare, şi peste toate acestea poftele lor desfrînate. Melodie după melodie păreau să fie toate închise în substanța unui vers pe care Thyrsis îl reținuse din întîmplare :

„Te iubesc, scumpa mea, da, te iubesc !" I se păruse cel puțin frapant şi curios stadiul lâ care ajunsese cultura acestei clase în regresul ei către sălbăticie,

10,

După trei săptămîni, Thyrsis se întoarse reîmprospătat şi ars de soare, gata să reînceapă lupta. Se întoarse plin de iubire şi

simpatie, dornic s-o revadă pe Corydon, să-i povestească toate peripețiile, să împartă cu ea noile rezerve de speranță.

O găsi sprijinită de balustrada verandei. Mugurii lui april explodau pe ramuri, şi miresmele primăverii pluteau în aer. Obrajii lui Corydon se îmbujoraseră de sănătate. Cît de frumoasă era, cît de blîndă mîngîierea ei şi cîtă nostalgie şi tandrețe în zîmbetul cu care-l întâmpinase ! Era şi copilul acolo, vioi şi zgomotos. Thyrsis îl luă pe genunchi, şi, în vreme ce-l dezmierda şi se juca cu el, îi povesti luL Corydon despre călătoria sa. Însă, în scurt timp, observă că ea era cu gîndul în altă parte. Chiar sfîrşi prin a trimite copilul Ia joacă şi începu :

— Am să-ți spun ceva.

— Da, iubito ?

— E ceva foarte important.

— Da ? repetă el.

— Nu ştiu de unde să încep, zise Corydon, sper că n-o să te înfurii.

— Cum o să mă înfurii tocmai acum, răspunse el.
Şi, dintr-o dată, parcă recunoscînd introducerea aceasta, o întrebă zîmbind :
— Te-ai văzut cumva cu Iiarry Stuart ?
Corydon se încruntă :
— Lasă asta. Nu glumesc nicidecum.
El o văzu agitată şi rămase tăcut.
— Mult timp am ezitat să-ţi vorbesc, continuă ea. Acum însă trebuie să afli, şi sînt sigură că fac bine spu- nîndu-ţi.
— Sigur că da, iubito, răspunse el.
— E o poveste mai lungă. Va trebui să-ţi vorbesc despre prima operaţie.
Şi începu spunîndu-i cum, mai întîi, se surprinsese gîndindu-se la preotul Harding.
îi povesti şi vedenia pe care o avusese. îi spuse despre emoţia febrilă pe care o simţise, despre cum i se confesase lui Harding. Cînd termină, tremura toată, iar faţa şi gîtul i se împurpuraseră.
Thyrsis rămase un timp tăcut, cu o mină gravă.
— înţeleg, spuse într-un tîrziu.
■— Nu eşti supărat pe mine ? întrebă ea.
.— Nu, nu sînt, replică el.
— Spune-mi ce s-a mai petrecut de atunci ?
— Ei bine, domnul Harding a trecut să mă viziteze. Şi-a dat seama că aveam nevoie de ajutor şi nu putea să refuze să mi-l dea. Aproape se simţea dator să vină.
;— Da, spune mai departe.
—- Cred că el înţelege toată situaţia ca pe o plăsmuire a suferinţei prin care am trecut. Şi că¦ o dată refăcută, totul se va sfîrşi.
— Şi aşa va fi, Corydon ?
Ea rămase cu privirile aţintite în gol şi vocea i se transformă într-o şoaptă :
—- Nu, spuse, nu va fi aşa.
El ştie ? întrebă Thyrsis.
— Ştie toiul. Nu-i nevoie să-i mai spun nimic, ştia parcă dinainte.
r~ Dar ai vorbit cu el despre acest lucru ?
— Puţin. Vezi, a trebuit să-i explic, să mă scuz pentru comportarea din spital. Am vrut să ştie că nu i-aş fi spus toate acele lucruri, dacă n~aş fi fost atît de suferindă.

— înţeleg, zise Thyrsis.

' r~ Vreau să înţelegi şi tu, adăugă iute Corydon, şi să nu-l învinovăţeşti. Fiindcă el este un suflet cinstit, Thyrsis. Şi tot aşa cum eu n-am putut ascunde ce simţeam, nici el n-a putut să facă aşa ceva. Trebuie să înţelegi lucrul ăsta, dragul meu.

— Da, încerc.

— A fost aşa de bun şi de nobil. Se gîndeşte şi la tine, Thyrsis, n-ar vrea să-ţi facă vreun rău pentru nimic în lume şi mi-a repetat des lucrul ăsta. îi e teamă că unul din noi greşeşte. E atît de sensibil şi ia totul în serios.

r- înţeleg, zise Thyrsis, şi după o pauză, întrebă :

•— Şi ce-o să se întîmple 1

— Ce vrei să spui ?

— Ce veţi face ?

— De ce crezi că trebuie să facem ceva, Thyrsis ? Şi ce anume am putea face ?

— Bine, dar nu vei continua să-l iubeşti în taină la nesfîrşit.

rz Dar nu pot să mă destăinui. Asta ar fi nedrept.

— Dar nu e bine nici pentru tine, zise el cu un zîm- bet uşor.

r Nu e bine deloc. Domnul Harding spunea că nu trebuie să mai vorbim despre asta. Şi cred că avea dreptate. Şi mai spunea că vieţile' ne vor fi îmbogăţite numai pentru că fiecare din noi a descoperit sufletul celuilalt. Şi asta ne va ajuta să ducem o viaţă nobilă.

— înţeleg, dar m-a cam zăpăcit situaţia. îmi trebuie ceva timp să mă obişnuiesc.

— Domnul Harding e nerăbdător să te cunoască mai mult, remarcă Corydon, dar îi e oarecum teamă de tine. Eşti aşa de franc — ai trece la subiect prea brusc pentru eî.

— Păi, da, spuse el, cred că e cam aşa.

— Şi mai simte că n-ai încredere în el fiindcă e ortodox, continuă ea. Nu e cum îl judeci tu. Credinţa înseamnă mult pentru el. Eu mi-aş dori să fiu măcar pe-atît de credincioasă ca el.

La care Thyrsis răspunse :

— Numai Dumnezeu, ştie, iubito, cit aş fi vrut ca tu să fii credincioasă !

11.

Tînărul preot veni în vizită chiar în după-amiaza următoare şi toţi trei stătură de vorbă pe peluză. Despre Florida şi apoi despre

socialism — era inevitabilă trecerea, după ce Thyrsis descrisese fauna ce popula hotelurile Coastei de Est. El se simțea nefiresc și tulburat — nu avea idee cum trebuie să se poarte un bărbat în prezența iubitului soției sale. Așa că, într-un tîrziu, încerc ă o scuză și plecă să hoinărească. Se întoarse la vremea eînd preotul pleca. Și îi păru că figura celuilalt oglindea durere și neputință. La cină simți că nici Corydon nu era în largul ei.

— Ceva e în neregulă ? întrebă el.

— Domnul Harding crede că n-ar trebui să mai vină, îi răspunse ea.

— N-ar trebui să mai vină ?

— Spune că de-acumnu mai am nevoie de el. Și mai spune că nu e cinstit din partea lui. îi e chiar teamă să mai vină.

Și trecu o săptămînă fără ca preotul să le mai calce pragul. Thyrsis observă cum Corydon era tot mai tăcută. Iar dacă vorbea, vorbea despre „domnul Harding'·. îl durea inima să o vadă așa de slabă și suferindă. Nu mai ieșea la plimbare și se plîngea că starea sufletească îi e zdruncinată de încercările grele la care fusese supusă. Se simțea obosită chiar cînd trebuia să gîndească. Uitase parcă tot ce știa. Erau subiecte pe care nu le mai putea cuprinde cu mintea.

Thyrsis renunțase să se mai preocupe de carte și își petrecea toată ziua cîntărind noua situație. Una din legile nescrise ale mariajului spunea că de cîte ori suferea ea și el trebuia să sufere. Nu încercase să verifice realitatea emoțiilor- ei ; dacă ea le simțea drept reale, acesta era singurul sens în care ele contau. El trebuia să privească aceste. simțiri cu seriozitatea cu care le privea Corydon și trebuia să înțeleagă inevitabilitatea lor. Thyr- sis putea să-și. controleze sau să-și reprime emoțiile — abilitate ce-l caracteriza pe deplin. Corydon nu putea însă, iar el n-o putea face în locul ei. Acestea ar fi fost manifestări ale unui eu rece și rigid — .manifestări ce-i produceau lui Corydon dezgust și chiar frică. Problema o întorsese pe toate fețele. Dar o vedea pe Corydon privind cu melancolie de-a lungul văii. Obrajii ei păreau biăzdați de lacrimi. Iar el, el ce putea face ? Trebuia oare s-o dojenească — iticît de blînd — și s-o îndemne să-și potolească jalea ? Să fi făcut toate astea însemna să o arunce într-un abis de mîhnire. Sau era mai bine ca el să încerce să și-o apropie din nou, dînd glas iubirii lui pentru ea ? Știa că acest lucru îi stătea în putință — elocvența și puterea lui sufletească ar fi șters din mintea ei, în cîteva zile, imaginea preotului. Dar, după ce ar fi făcut-o, ce s-ar fi ales de Corydon ? Ea avea nevoie, după cum îi mărturisea, de o dragoste care să nu fie doar un miraj, o înșelătorie, ci de o dragoste adevărată și nepieritoare. Avea nevoie de iubirea unui bărbat, nu a unui artist !

Doi tineri se iubeau. Și, după legile unui cod moral obișnuit trebuiau să fie pregătiți pentru orice fel de sacrificii. Thyrsis avea însă alte convingeri. Numai gîndin- du-se că ar pierde-o pe Corydon,

își dădea seama cu adevărat cît. de mult o iubea. Toate făgăduințele îi veneau în minte. Tot mai credea despre ea că este cel mai ales suflet pe care l-ar fi putut întîlni. Dar, paradoxal, cu cît mai adîncă îi era dragostea pentru ea, cu atit mai mult se gîndea că o va pierde. Cît timp îi trebuise ca să recunoască, pentru sine, că el nu Va putea s-o facă vreodată fericită, că nu el era omul potrivit să fie alături de o asemenea femeie ! Și acum venise vremea adevărului.

După o zi întreagă de adîncă nefericire, se hotărî pentru o soluție disperată. Noaptea, cînd totul împrejur era adormit, se așeză la masa de scris și, cu un stilou în mînă. invocă spiritul domnului Harding.

Am ajuns să vă scriu, începu el, și veți găsi această scrisoare puțin neobișnuită și poate surprinzătoare. Nu-mi răminc decît să vă mărturisesc că am scris-o după multe șovăieli și că ea reprezintă gîndurile mele^cele mai sincere fi mai evlavioase.

De cînd m-am întors, am aflat de relația dintre dv. și soția mea. Cum binele ei îmi este mai sfînt decît orice pe lume, m-am hotărît să vă descriu natura căsniciei noastre. Ar fi imposibil să o fi cunoscut dinainte, pentru că este cu totul neobișnuită.

Nu trebuie să insist asupra faptului că soția mea nu e fericită. N-a fost nicicînd fericită, și'teamă mi-e că nici nu va fi vreodată. Prin* natura ei, are o inimă fierbinte și caută ^afecțiune și companie. Însă eu sînt o fire mai interiorizată și mai impersonală. Munca îmi cere să fac abstracție de cele ce mi se întîmplă. într-un anume fel, am observat aceste nepotriviri înaintea căsătoriei, dar nu îndeajuns de clar ca să pot salva cc ta încă de pe atunci. Nenorocul lui Corydon a fost că o iubeam într-atît încît am vrut să încerc imposibilul. Uneori mă mai amăgesc cu gîndul că aș fi reușit, dar în felul acesta nu fac decît să întrețin o iluzie pentru Corydon.

Un obicei al nostru este să discutăm deschis unul cu celălalt. Acesta cred că e și începutul a ceea ce avea să degenereze într-o amară tragedie.

Fără îndoială că a fost o prostie din p/irtea mea să nu iau în calcul posibilitatea ca ea să se îndrăgostească de un alt bărbat. Și iată că inevitabilul s-a petrecut! Așadar a trebuit să mă gîndesc la o rezolvare. Un bărbat care să merite afecțiunea lui Corydon ar fi cel mai potrivit într-o atare situație — pentru a o face fericită. Cînd ne-am căsătorit, am convenit ca această căsătorie să dureze atît timp cît va asigura fericirea amîndurora. Am respectat această înțelegere pînă acum, de ce n-aș respecta-o și pe mai departe ?

V-am scris mai ales ca să vă asigur că nu am pretenția ca legătura dv. cu Corydon să fie desfăcută. Și dacă în timp se va vedea

că ea ar fi mai fericită ca soție a dv., eu voi considera de datoria mea să mă retrag cît mai discret cu putință.

Spunîndu-vă toate acestea, cred că m-am achitat de o datorie de onoare. Vă las dv. judecata ce se impune şi închei asigurîndu-vă de încrederea mea în cinstea şi buna dv. credință.

După ce termină de scris, Thyrsis reciti scrisoarea şi renunță imediat la ea. însă dimineața, cînd se trezi, citind-o încă o dată, avu surpriza neaşteptată de a o accepta. I se deschideau dintr-o dată alte orizonturi. Se vedea singur şi amărît, dar, spiritual, ar fi însemnat un salt spre libertate şi triumf. Dacă o va trimite, totul ar fi irevocabil. Şi asta va însemna că urma s-o piardă pe Corydon. Dar oare era pregătit s-o piardă ? Cuvintele gîndite la mînie se ştergeau acum din mintea lui. îl podideau lacrimile şi se simțea ca atunci cînd o crezuse pe Corydon pe moarte. Şi imediat un fior de exaltare punea stăpînire pe el. Leul captiv dintr-însul simțea aerul junglei şi cu un răget îşi scutura lanțurile.

în timpul micului dejun, fu gînditor şi nu se simți în largul lui. Cînd îşi luă rămas bun de la Corydon, aceasta fu surprinsă de efluviul lui de tandrețe. Merse pe jos pînă la Bellevue. Se opri pe la mijlocul drumului. Nu. nu putea s-o facă — era de-a dreptul o nebunie. Dar se porni din nou — trebuia să ducă treaba la bun sfîrşit. în fața oficiului poştal se pomeni umblînd înainte şi înapoi, cu gîndul că va mai medita încă o zi la toate. Dar, după ce mersese mai bine de o jumătate de milă, se răz- gîndi brusc şi alergă iar spre poştă, unde aruncă scrisoarea în cutia poştală.

De-abia apoi realiză ceea ce făptuise. Tot drumul spre casă luptă cu impulsul de a se reîntoarce şi a încerca să-l convingă pe funcționarul de serviciu să-i înapoieze scrisoarea.

Thyrsis se' gîndea că documentul fatal va ajunge în ' mîinile domnului Harding chiar în acea după-amiază.

Cuprins de griji, în dimineața următoare, merse pe jos preț de două mile ca să întîmpine poştaşul. Şi bineînțeles că răspunsul preotului sosise. Descliizînd plicul, aproape că-l rupse şi începu să citească în grabă :

Am primit scrisoarea dv. şi m-arn grăbit să vă răspund. Nu am cuvinte să exprim frămîntarea pe nare mi-a pricinuit-o. Cred că e vorba de nişte grave neînțelegeri care sper să se mai poată lămuri. Vă rog să mă credeți pe cuvînt că între mine şi soția dv. nu s-a petrecut nimic care să justifice o astfel de concluzie. Soția dv. s-a aflat într-o grea încercare spirituală, iar vizitele mele nu au făcut decît să-i ofere ajutorul care înclin să cred că ține exclusiv de

" m

datoria mea de preot. Aşadar, toate acţiunile mele au fost acelea ale unui om ăl bisericii, iar dv. le-aţi dat o interpretare greşită. Astfel riscaţi să o răniţi pe soţia dv., care este sufletul cel mai inocent şi blajin din cîte mi-a fost dat să întilnesc. Vă este devotată întru totul şi mă îngrozesc la gîndul că aţi judecat greşit ajutorul pe care am încercat să i-l ofer.

Vă implor să înţelegeţi toate acestea şi să vă alungaţi din minte toate suspiciunile care vă chinuie acum. N-aş putea să trăiesc cu gîndul că eu am fost acela care v -a distrus mariajul şi odată cu el şi viaţa lui Corydon. Eu cred cu putere în caracterul sacru al instituţie?,căsătoriei şi pentru nimic în lume n-aş gîndi măcar să-i încalc legile. Vă repet, cu toată seriozitatea de care mă ştiu capabil, că ideile dv. nu sînt întemeiate şi că cel mai potrivit lucru ar fi să le daţi uitării. De asemenea, puteţi să fiţi sigur că nu o voi mai vizita sub nici un pretext pe soţia dv. de acum încolo.

Thyrsis citi toate acestea şi apoi se încruntă. „Ce se întîmplă cu omul acesta ?" se întrebă. Şi citi încă o dată scrisoarea, cîntărind bine fiecare frază. „Oare crede că sînt furios pe el ?" Merse în birou, căută ciorna scrisorii sale şi o reciti şi pe aceasta, cumpănind asupra celor scrise. Şi trase concluzia că era imposibil ca domnul Har- ding să înţeleagă din tonul scrisorii cum că el ar fi supărat. „Asta nu-i decît un tertip pentru a se feri de răspundere !" exclamă pentru sine. Şi imediat îl cuprinse îndoiala. Nu cumva celălalt avusese dreptate ? Nu cumva Corydon se înşelase asupra sentimentelor şi atitudinii preotului ? Sau cu adevărat acesta simţise ceva pentru ea şi nu recunoştea din cavalerism ?

Thyrsis cîntări problema pe toate feţele cîteva ore întregi. Apoi merse pe terasă unde o găsi pe Corydon citind. Se aşază lingă ea şi o întreBă :

— Ce mai ştii de domnul Harding ?

•— Nimic nou.

•— Dar ce crezi că intenţionează să facă ?

— Nu ştiu. Oricum nu cred că se va mai întoarce.

— De ce nu, draga mea ?

— Vezi tu, Thyrsis, îi e teamă să se încreadă îh el însuşi.

•» — Deci crezi că simte totuşi ceva pentru tine ?

•— Da, dragul meu.

— Ce te face să fii aşa de sigură ?

Aici Corydon zîmbi :

— O femeie simte întotdeauna lucrurile astea.

— Mi-ar plăcea să ştiu prin ce fnijloace, zise el.

Ea reflectă puţin, apoi scutură din cap :

— Poate într-o zi îţi voi povesti, dar pentru azi e de ajuns. Nici n-ar fi cinstit faţă de el. Atîta vreme cît n-a mers mai departe, ce ţi-am spus pînă acum e tot ce trebuia să afli.

— Crezi că se simte nefericit ? strecură el şiret întrebarea.

— Sînt sigură că e tare nefericit. Ia mereu lucrurile în serios.

Thyrsis tăcu pentru cîteva clipe, apoi întrebă :

— Ţi-a spus vreodată deschis că te iubeşte ?

— Nu, nu-şi putea îngădui una ca asta. Şi n-ar fi fost bine s-o facă.

•— Şi atunci ce făcea ? i. — Mă privea, răspunse ea,

•— Şi cînd a plecat ştia ce simţi tu pentru el ?

— Da, Thyrsis, dar de ce întrebi ?

■— Mi-era teamă că-ţi faci doar iluzii asupx a lui. .

Ea zîmbi din nou şi îi răspunse :

■— Dacă ar fi fost doar o iluzie, nu ţi-aş fi spus toate lucrurile pe care ţi le-am spus.

13.

Thyrsis plecă nu prea lămurit asupra a ceea ce voia să afle, şi se aşeză să scrie o nouă scrisoare către tînărul preot.

Dragul meu domn Harăing,

Am primit răspunsul dumitale cu mare nedumerire. Am înţeles că nu m-am făcut îndeajuns de clar. Şi probabil că v-a venit greu să înţelegeţi că relaţia dintre mine şi soţia mea se bazează pe o sinceritate deosebită. De la bun început, trebuie să vă spun că soţia mea. mi-a povestit tot ce s-a petrecut, drept care n-am fost chinuit de suspiciuni, ci de faptele ca atare. Şi aş vrea ca şi dv. să porniţi cu judecata tot de la aceste realităţi ! Mie îmi vine greu să ghicesc la ce v-aţi gîndit dv. însă vreau să mă asigur că nu veţi citi printre rîndurile acestei noi epistole. Vă rog să nu credeţi că aţ fi supărat, sau gelos, sau suspicios in vreun fel. Nu sînt mai nefericit decît aş putea îndura să fiu. Am avut parte, împreună cu Corydon, de destulă nefericire în viaţă.

îmi explicaţi în scrisoare care au fost atitudinile dv. faţă de soţia mea. Privind înapoi, aţi constatat că sentimentele pe care le nutreaţi nu erau atît de adînci şi de durabile ca să vă permită să continuaţi aceav% relaţie. Fireşte că atîta vreme cit nu vă leagă vreo făgăduinţă, acesta este dreptul dumneavoastră. Consideri nd aceasta, aş dori ca să vă analizaţi acele sentimente, şi nu vreo datorie pe care vă imaginaţi că o'aveţi de îndeplinit faţă de mine. în această privinţă nu am nici o pretenţie.

”

m

Dificultatea stă probobil în acea credință nestrămutată pe care o aveți în „caracterul sacru al instituției căsătoriei". Acesta este însă un subiect ce nu se poate epuiza într-o scrisoare. Adevărul este coc şi eu nutream, pînă nu demult, o astfel de credință, pe care însă am pierdut-o o dată ce am început să aprofundez această problemă. Acum văd căsătoria ca pe un produs al unei faze a dezvoltării economice a rasei umane. O fază care a trecut în desuetudine de mult timp. Tot ceea ce a rămas e numai răul acelei faze. Şi, discutînd despre căsătorie, mă văd nevoit să iau drept model instituția care există de drept şi care este aceea a căsătoriei ca prostituare.

în actualul sistem economic, doar cîteva segmente privilegiate ale societății — cum ar fi capitaliştii, comercianții, oamenii legii şi ai bisericii — au asigurate confortul, demnitatea, educația, sănătatea şi virtutea. Celelalte clase — minerii, lucrătorii din fabrici şi oțelării — sînt cobfruntate cu 'mizeria, sărăcia, ignoranța, bolile şi viciul. în ceea ce priveşte femeile, raționamentul funcționează la fel de bine. Unora le e destinat un cămin confortabil în care domnesc frumusețea şi liniştea. în timp ce altora nu le rămîne decît să se zbată într-o viață de lipsuri şi însingurare, prima categorie duce o viață, de sclavie domestică şi consimțită. Celor ce viețuiesc în mizerie le sînt accesibile numai ororile bordelului.

Cînd ajungi aici, înțelegi că toată diferența e dată de avantajele economice. Cei ce au drept atribute educația şi aceste avantaje îşi pot croi o carieră în viață. Ceilalți n-au decît să-şi vîndă forța de muncă pentru a-şi cîştiga hrana zilnică. Şi, din nou, la fel şi cu femeile. Unele au înzestrarea materială şi spirituală, farmecul şi virtutea, şi cînd vine vremea să-şi dăruiască iubirea o fac printr-un contract pe viață pe care noi îl numim căsătorie. Însă fiicele mahalalelor nu au niciodată acces la acele farmece şi virtuți, şi deci nu li se oferă un asemenea contract social. Ele sînt nevoite să-şi vîndă iubirea, pentru a supraviețui, şi răsplata e doar un blid de mîncare şi un acoperiş.

Această doctrină vi se va părea radicală, sînt sigur. Această impresie e pentru că dv. sînteți obişnuit să vedeți numai valoarea de suprafață a acestor instituții, dar nu şi cît sînt de contrafăcute în esență. Dar să lăsăm toate acestea. Nu ne-am propus să analizăm dacă se impune sau nu vreo încălcare a legilor căsătoriei. Dacă ar fi să nu încălcăm convențiile sociale, eu ar trebui să mă simt jignit adînc de faptul că soția mea iubeşte un alt bărbat. N-ar trebui decît să-l dau în vileag pe acela şi astfel să-mi umilsc soția. Şi dacă eu nu vreau să dau curs acestor convenții ? Şi dacă nu vreau să fiu un Othello de doi bani ? Cine poate să-mi impună să fac toate acestea ?

Ştiu că se spune că însoțirea dintre bărbat şi femeie e ruptă din rai şi că voința Domnului nu trebuie să fie încălcată de om. Mi-e greu

"
m

să cred că un om inteligent al zilelor noastre mai crede balivernele acestea. Să presupunem că eu aş fi mort; trebuie să recunoaşteţi că soţia mea s-ar recăsători. Şi aşa s-ar întîmpla şi dacă ar fi, de pildă, nebun incurabil sau un degenerat mintal. Sau dacă aş avea darul beţiei şi aş maltrata-o — pretindeţi că ea ar fi condamnată să mă suporte o viaţă întreagă ? Aşa că veţi recunoaşte că există lipsuri fizice şi psihice de multe feluri, în urma cărora o femeie ar fi mai mult decît nefericită, chiar ar simţi că existenţa ei e stearpă şi inutilă.

De dragul argumentaţiei, să presupunem că am descris exact bazele relaţiei în căsnicia noastră. Că există

acele diferenţe fundamentale de caracter, peste care nu putem trece nici cu ajutorul respectului şi admiraţiei, nici prin iubire. Aşadar n-am putea fi fericiţi împreună. Să presupunem că soţia mea ar întilni pe altcineva care i-ar oferi această armonie, că l-ar iubi sincer pe acela şi el la rîndul lui ar simţi la fel. Că eu aş înţelege totul şi aş consimţi să o eliberez. Vă menţineţi afirmaţia conform căreia toate aceste lucruri ar fi nefireşti ? în acest caz, cine trebuie să suporte consecinţele ! Ea — pentru că nu se putea vedea pe sine condamnată la o existenţă ratată ? Sau mai degrabă eu pentru că i-am înţeles alegerea — pentru că nu doresc să-mi irosesc puterile încercînd să mulţumesc o femeie pe care nu am cum să o mulţumesc ?

Trebuie să mai adaug că nu i-am spus lui Corydon Că întreţinem o ^corespondenţă. Ea nici nu bănuieşte măcar acest lucru şi ar fi îngrozită de-a dreptul dacă ar afla. Mi-am asumat această responsabilitate, fiindcă am înţeles că nu e altă cale de a lămuri situaţia. Aş avea şi altele să vă spun, însă asta ar fi pierdere de timp. N-am putea să ne întîlnim zilele acestea şi să discutăm mai pe larg problema ? Voi fi în oraş poimîine şi dacă veţi fi de acord, am să trec să vă văd în cursid dimineţii.

li.

Thyrsis reciti de mai multe ori scrisoarea. Se abţinu să aducă modificări expozeului asupra bazelor economice ale căsătoriei, şi astfel duse scrisoarea în oraş şi o expedie. Ziua următoare îl găsi aşteptînd cu nerăbdare răspunsul. Dar acesta nu veni. Asta însemnă că preotul acceptase discuţia.

în ziua fixată, fiind in oraş, trecu să-l vadă pe domnul Harding. ii deschise menajera acestuia, care era tocmai mătuşa Deliei Gordon.

— Domnul Harding este ? întrebă Thyrsis.

— A plecat în oraş, veni răspunsul,

— în oraş ? De cît timp a plecat ?

— Ceva mai de dimineață.

A lăsat vorbă cînd se întoarce ?

>—' Nu știu să fi lăsat vreo vorbă și, de altfel, a plecat destul de precipitat.

— înțeleg. Spuneți-i că l-am căutat, vă rog, mai. adăugă Țhyrsis.

întors acasă, expedie un bilet domnului Harding, prin care îl ruga să fixeze el data întîlnirii. Nu veni însă nici un răspuns, deși Thyrsis așteptă vreo patru zile. într-un tîrziu, se hotărî să o întrebe și pe Corydon.

— Mai știi ceva de domnul Harding ?

— Nu, iubitule, și nici nu cred că voi mai ști, răspunse ea. El observă că soția sa era oarecum nervoasă și distantă. Și văzu și interesul ei neobișnuit în sosirea scrisorilor, în- țelegînd că și ea aștepta un eventual mesaj.

Cînd trebuia să se ascundă de Corydon, Thyrsis era prea puțin diplomat. își spunea că asta sau cealaltă nu trebuia să i le spună încă. Secretul îi era însă o povară. Pornirea firească era să-i împărtășească lui Corydon totul, să meargă mînă în mînă cu ea, să înfriînte împreună cu ea toate greutățile vieții lor. Așa se întîmpla și acum. Într-o după-amiază o așeză într-un șezlong, șezu și el lîngă ea și luîndu-i mîna începu :

— Corydon, am să-ți spun ceva. Am corespondat în secret cu domnul Harding.

Ea tresări, îl privi fix și rosti pe nerăsuflate :

•— Ce vrei să spui ?

— I-am scris două scrisori.

— Despre ce ?

— Doream să-i explic situația noastră, zise el.

Apoi îi spuse ce conținea prima scrisoare și îi citi scrisoarea de răspuns a lui Harding pe care o avea în buzunar.

— Ei, ce crezi ? întrebă el.

— Spune-mi care a fost răspunsul tău, spuse repede Corydon.

Așa că el îi descrise și conținutul celeilalte scrisori, dar nu ajunse cu explicațiile prea departe că ea îl întrerupse :

— în felul ăsta i-ai scris despre căsătorie ? exclamă ea.

— Da, draga mea.

— Dar, Thyrsis, nu înțelegi că asta îl va îngrozi de-a binelea !

— Așa crezi ?

— Cum să nu, nu înțelegi că el e preot!

— Știu că e preot, dar adevărul este...

— Nu știi nimic despre oameni, strigă ea, de qe nu înțelegi că el nu gîndește ca tine despre lucrurile acestea. Nu poți să i te adresezi în felul în care ai făcut-o !

— Păi, eu intenționam să...

— N-o să-l mai vedem în veci î exclamă cu disperare Corydon. '

— N-o să fie mai rău ca înainte de a-l întîlnL

— Spune-mi, îl grăbi ea agitată, i-ai spus că eu nu ştiam de scrisori ? —

— Bineînțeles că i-am spus.

— Dar ai lăsat să se înțeleagă lucrul acesta destul de clar ?

— Aşa am încercat, draga mea.

— Spune-mi ce i-ai mai scris. Spune-mi cum era restul scrisorii.

Şi el încercă să-i redea cit mai amănunțit totul, în vreme ce Corydon asculta exasperată şi ținîndu-şi aproape răsuflarea.

— Cum ai putut să faci aşa ceva ? izbucni ea.

Şi apoi reciti chiar ea scrisoarea preotului.

— Era de-a dreptul uimit. Nu mai ştia nici ce să creadă, nici ce să mai facă.

— O să treacă peste asta cu timpul, dar oricum trebuia să afle toate astea într-o bună zi.

— De ce să le afle, de ce nu putea să rămînă totul ca înainte ?

— Dar mi-ai spus că-l iubeşti, nu-i aşa ?

— Asta nu înseamnă că voiam să te părăsesc sau să mă mărit cu el. Nu-l iubeam într-atît...

— Dar pe parcurs ți-ai fi dat seama cît de mult îl iubeai, replică el.

— Nu-ți dai seama că el ar fi trebuit să renunțe la cariera sa ? exclamă-ea.

— Dar au făcut-o şi alții, zise Thytsis.

— Nu e cazul lui, gîndeşte-te ce scandal ar fi fost !

— Eu nu mă gîndesc deloc la scandal, Asta s-ar fi putut aranja.

— Dar legile noastre nu admit asemenea motive pentru un divorț.

— Legile astea sînt nişte relicve feudale, care nu trebuie luate în serios.

—• Şi atunci cum ai fi reuşit să forțezi legea ?

f— Nu trebuia decît să le aduci motivele pe care le cer.

— Dar nu te., gîndeşti ce ar fi însemnat asta pentru domnul Harding ?

— Draga mea, dacă ştiam că ai nevoie de divorțul acesta ca să-ți găseşti fericirea, aş fi luat totul pe seama mea fără să şovăiesc.cu gîndul la dizgrația în care aş fi căzut.

Corydon îl privi în ochi şi zise :

— Aşa de uşor ai fi renunțat la mine ?

" m

— N-ar fi fost deloc uşor, draga mea. Ar fi trebuit să lupt din răsputeri.

■— Dar erai hotărît că poţi să faci lucrul ăsta ! exclamă ea.

I se părea un compliment josnic povestea cu fericirea. Cum ar fi putut s-o facă să înţeleagă toată frămîntarea lui ? Crezuse că va înţelege totul imediat. Oare, în toţi aceşti ani, nu fusese capabil s-o convingă de dragostea lui ?

' Asta era vechea lor poveste. Cînd i se cerea să-şi deschidă sufletul, îi venea greu să o facă. Acum ea ar fi vrut poate să asculte istoria suferinţelor şi ezitărilor sale de a pune scrisoarea la poştă. Probabil că i-ar fi sorbit fiecare cuvînt, şi cu cît ar fi fost mai convingător, cu âtît ea şi-ar fi dat seama cît de mult îl iubeşte.

Ea însă insista pe ideea că nu l-ar fi părăsit orice ar fi fost, că a-l părăsi era nebunie curată. Nu asta intenţiona cînd se îndrăgostise. Cum putuse el să se poarte atît de nesăbuit', de brutal ? Era ca un fel de animal prostuţ, care făcea boacăne prin grădina sentimentelor ei. O speriase pe ea şi pe Harding. Iar ea rămăsese îngrozită de purtarea lui, de adevărul că toată această purtare izvorîse din nişte convingeri ale lui, pe care nu avusese curajul să le exprime în faţa ei.

Thyrsis îşi dădu cuvîntul că nu-i va mai scrie nimic domnului Harding. Amîndoi mai aşteptau încă un răspuns. După cîteva zile, în care nu venise nici o veste, Corydon era neliniştită. „Ce s-a întîmplat cu el ?" se gîndea. Apoi îl convinse pe Thyrsis că trebuie să meargă Ia Bellevue cu orice preţ. Aşa că merseră împreună în oraş ca să dezlege acest, mister.

îl întîlniră pe domnul Jennings, directorul şcolii.

— Bună dimineaţa ! Ce zi frumoasă, nu-i aşa ? începu acesta. Apoi : Aţi auzit vestea despre Harding ?

— Care veste ? întrebă Thyrsis.

— Nu ştiaţi că a plecat ?

— A plecat ?

— Da. A demisionat din postul de pastor de la noi.

Thyrsis făcu ochii mari de uimire. O simţi pe Corydon tresărind.

— A demisionat ! rosti ca un ecou.

•— Da, şi nu demult.

— Dar de ce ?

— Nimeni n-are nici cea mai mică bănuială asupra motivului.

— Dar de unde aţi aflat ?

— Sînt unul dintre epitropii parohiei, iar aseară a fost primită cererea de demisie.

Thyrsis nu-şi mai găsea cuvintele şi îl privea pe Jennings cu consternare.

" m

"— Ce spunea în acea cerere ? reuşi Corydon să întrebe.
— Că nu mai era mulţumit de calitatea misiunii lui, că ar avea nevoie să reflecteze îndelung şi să studieze de asemenea. Am fost surprinşi şi noi fiindcă nimeni nu avea ceva să-i reproşeze.
— Şi ce va face acum ?.
— Se pare că a şi plecat în străinătate, pentru că a cerut ca scrisorile să-i fie trimise undeva in Elveţia, veni răspunsul. Asta e tot ce pot să vă spun.
Urmară alte remarci despre activitatea spirituală a parohiei, după care importantul director plecă, lăsîndu-i pe Thyrsis şi pe Corydon în mijlocul stăzii. Pentru cîteva clipe, amindoi rămaseră ca în transă: însă deodată Thyrsis izbucni într-un hohot sălbatic de rîs :
— Doamne »a luat-o la fugă ! strigă el.
O prinse de braţ pe Corydon şi repetă
— Şi-a luat picioarele la spinare !
j— Thyrsis ! exclamă ea. Nu-i nimic de rîs !
— Cum să nu fie de rîs ! se sufocă el într-o nouă cascadă de ilaritate.
Corydon îl puse la punct :
— Opreşte-te, aici nu-i vorba de nici o glumă ! îi strigă ea.
îl privea cu ochii lărgiţi de uimire şi disperare s
— Gîndeşte-te că şi-a părăsit slujba
— Aşa se pare.
— Dar e îngrozitor, cum a putut să fată una ca asta ?
El înţelegea cît de mult o afecta vestea şi încercă să se controleze :
— Pur şi simplu nu putea face faţă situaţiei, nu avea încredere în forţele lui şi atunci a ales calea cea mai uşoară[1]— a fugit !
— Dar, Thyrsis, nu pot să cred ! A lăsat în urmă o ca rieră, rodul muncii de o viaţă !
— Parcă ar fi fuga lui Iosif, zise Thyrsis, şi, neputînd să-şi mai stăpînească un nou val de ilaritate, se porni iar pe hohotit.
Văzu că îl priveau trecătorii şi se grăbi să urce în trăsură şi să mîne pînă va ieşi din oraş, ca să poată rîde în voie. îşi imagină perplexitatea nefericitului preot şi credinţele lui în sacralitatea căsătoriei, şi apoi se gîndi la figura lui Corydon bîntuindu-i visele şi reveria. Se gîndi cum încercase să facă faţă întîlnirii cu soţul lui Corydon, cu teribilul şi nonconvenţionalul soţ, ale cărui argumente erau imbatabile,
— N-a putut să mă înfrunte. A plecat chiar în ziua vizitei mele.
Şi -rîse din nou. Ar fi rîs pînă cînd hohotul l-ar fi obosit şi ar fi trebuit să se rezeme de banchetă.
— Nu pot să cred ! exclamă el. Iubito, ăsta este cel mai hazliu eveniment de la facerea lumii încoace !

"
m

— Thyrsis, protestă ea, totul e din vina noastră.- Săr manul om e distrus.

— Prostii ! E col mai nimerit lucru care i se putea întîmpla. Altfel ar fi ținut predici toată viața — acum are ■nişte idei pe care să le întoarcă pe toate fețele. Va avea vreme să citească şi să mediteze la toate cîte a aflat.

— Trebuie să sufere cumplit, spuse Corydon neputînd uita iubirea pe care o simțise chiar la auzul atîtor grosolănii.

— Avea nevoie de suferință, sări Thyrsis. Pe acolo s-ar putea să întîlnească nişte radicali şi să-şi schimbe cu totul punctul de vedere.

Corydon scutură din cap :

— Nu-l cunoşti, n-o să se schimbe aşa uşor. Nu vom mai auzi de el.

Thyrsis o privi şi zări lacrimile înecîndu-î ochii. Işî puse o mînă pe ale ei.

— Noi mai avem de luptat cu ceva. Nu-", nimic, o scoatem noi la capăt cumva ! îi spuse.

16.

Pînă acasă nu mai discutară. Însă, în timpul cinei, acesta fusese subiectul cel mai arzător al discuției. Apoi, stînd în amurg pe terasa abia luminată, disecară fiecare amănunt.

— Corydon, nu cred că l-ai iubit cu adevărat, ci a fost doar o închipuire de a ta, nu-i aşa ?

Ea privi în gol şi nu răspunse.

— Ai fi continuat să-l iubeşti ? insistă el.

— Nu cred că cineva poate iubi la nesfîrşit o amintire.

— Deci într-un fel am făcut rău că l-am alungat.

— Asta încercam să te fac să înțelegi, zise ea.

— Şi totuşi va trebui să aflăm adevărul.

— Tu trebuie să-l afli. Eu nu mai am nevoie. Thyrsis văzu un zîmbet printre lacrimile ei. Îi luă miinile într-ale sale :

— Vom fi totdeauna împreună, iubita mea. Trebuie să aşteptăm ca lumea asta să mai progreseze.

. Simți un răspuns în strîngerea ei de mînă.

— Thyrsis, trebuie să-mi promiţi că na vei mai face niciodată asemenea greşeli. Trebuie să înţelegi.că orice mi s-ar fi năzărit, nu era adevărat că iubeam pe altcineva. Nici un alt bărbat nu înseamnă pentru mine ceea ce însemni tu. Acum ştiu lucrul ăsta. Şi nu te-aş fi părăsit — nici să nu-ţi treacă vreodată prin minte aşa ceva. Nu te-aş fi părăsit !

Pe Thyrsis îl învălui unul din momentele de tandreţe pe care ea le cunoştea atît de bine. O îmbrăţişa şi o sărută cu pasiune. Şi, pe cînd îi vorbea şi îi dădea dovezile de dragoste cele mai adevărate, înăuntrul lui se prăbuşea ceva, ceva gemea a disperare. Prizonierul din el gemea şi cădea în genunchi la gîndul că toată încercarea de a merge spre libertate însemna acum doar strîngerea lanţurilor.

SFÎRŞIT

CUPRINS

Volumul I IN MREJELE IUBIRII

Volumul II

IUBIREA E STAPÎNA

Dat la cules : 1 II .1993 Tiparul executat sub comanda nr. 20797 Regia Autonomă a Imprimeriilor Imprimeria CORESI BUCUREŞTI ROMÂNIA

Coperta . DONE STAN
Tehnoredactor : V. ULIERU

Ediția de față a avut drept bază traducerea cu același titlu a lui R. Donici, apărută, la Editura Cultura Românească, în două volume separate. La stabilirea textului, au fost comparate edițiile din 1926 şi 1942, modernizîndu-se ortografia şi corectîndu-se tacit inadvertențele lexicale şi stilistice. Romanul a fost întregit cu ultimul capitol, lipsă din edițiile anterioare, în acord cu versiunea originală :
LOVE'S PILGRI^IAGE (1911)

ISBN 973-95877-0-1
Producător asociat : D.P.P.T

Cartea în două volume, Iubire, cu care deschidem „Colecția romanelor celebre", este o poveste de dragoste captivantă. Un cuplu memorabil înfruntă aventuros zbuciumul vieții, în numele sentimentului posesiv şi copleşitor al

iubirii. Romanul apare, pentru prima oară, într-o versiune românească integrală.

